B. PETRI DAMIANI SANCTAE ROMANAE ECCLESIAE CARDINALIS, EPISCOPI OSTIENSIS, ORDINIS S. BENEDICTI, SERMONES ORDINE MENSIUM SERVATO **(C,G)***

1-2 JANUARIUS.

VI. *Sermo in Epiphania Domini.*
XIV. *Sermo de translatione S. Hilarii episcopi Pictaviensis et confessoris.*
XXII. *Sermo de S. Anastasio monacho et martyre.*

SERMO PRIMUS. IN EPIPHANIA DOMINI (VI JAN.).

«Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judae in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Ubi est, qui natus est rex Judaeorum? Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus *cum muneribus* adorare eum **(Matth. II)**.» «Laudate Dominum, omnes gentes, et collaudate eum omnes populi **(Psal. CXVI)**.» Nam cum omnipotens sermo nondum a regalibus sedibus descendisset «et nox in suo cursu medium iter ageret **(Sap. XVIII)**,» populus gentium ambulabat in tenebris **(Isai. IX)**, quia «dilexerunt magis tenebras quam lucem **(Joan. III)**,» variosque secuti errores, «in circuitu impii ambulabant **(Psal.**

I),» euntes unusquisque, «alius ad villam, alius ad negotiationem suam **(Matth. XXII)**; et obscuratum est insipiens cor eorum **(Rom. I)**,» quia incurvatus est unusquisque ad opus manuum suarum. Patres etiam illi antiqui omnes sub nube fuerunt **(I Cor. X)**, eo quod aspiciebant in visu noctis, nec claritatem vultus Moysi poterant intueri **(Exod. XXXIV; II Cor. III)**, quia velamen erat positum super cor eorum, et erat aqua tenebrosa in nubibus aeris **(Psal. XVII)**, cum videlicet filii Sion inclyti conversi sunt in vasa testea, opus manuum figuli; dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum; argentum eorum versum est in scoriam, eo quod caupones eorum miscebant aquam vino; quando obscuratum est aurum, mutatus est color optimus **(Thren. IV)**; nec erat de eis qui faceret bonum, nec etiam usque ad unum **(Psal. XIII)**. Tunc ergo tenebrae factae sunt super universam terram **(Matth. XXVII)**, quia Judaeus et gentilis in tenebris straverunt lectum suum, habitantes in tenebrosis et umbra mortis **(Luc. I)**. Quia igitur tunc nox praecessit, ecce dies appropinquavit **(Rom. XIII)**, et lumen refulsit in habitaculo carceris nostri, ex eo quod exortum est in tenebris lumen rectis corde **(Psal. CXI)**, cum visitavit nos oriens ex alto **(Luc. I)**; et ortus est nobis lucifer matutinus, qui non novit occasum, quando lux illa vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, in tenebris luxit, et tenebrae eam non comprehenderunt **(Joan. I)**.

Judaei itaque et gentiles in tenebris erant usque ad tempus plenitudinis. At ubi venit **3** plenitudo temporis **(Galat. IV)**, emisit Agnum Dominus dominatorem terrae de petra deserti ad montem filiae Sion **(Isa. XVI)**, et lapidem, quem

reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli **(Psal. CXVII)**. Et quia ad hoc venerat, ut oves dispersas congregaret in unum, licet non fuerit primo missus, nisi ad oves, quae perierant domus Israel **(Matth. XV)**; quia tamen alias oves habebat, quae non erant ex hoc ovili, et illas oportebat eum adducere, ut fieret unum ovile et unus pastor **(Joan. X)**, idcirco habitantibus in regione umbrae mortis tam Judaeis quam gentibus lux orta est eis utrisque **(Isa. IX)**, propter quod et in nativitate claritas Dei circumfulsit pastores, quia angelus evangelizavit eis gaudium magnum **(Luc. II)**; et hodierna die stellae claritas natum denuntiat Salvatorem **(Matth. II)**. Judaeis itaque tanquam ratione utentibus loquitur vox angelorum, gentibus vero quasi brutis et jumentis in campis silvae loquitur lingua, sive stella coelorum. Lux nostra itaque demonstrat lucem, creatura suum indicat Creatorem, suum loquitur factura factorem, et nova stella denuntiat verum solem. «Laudate ergo Dominum, omnes gentes, et collaudate eum, omnes populi **(Psal. CXVI)**. Laetamini, gentes, simul cum plebe ejus **(Rom. XV)**.» Gaudeant gentiles, exsultent Judaei, quia ecce sol de stella enituit, et Factor Virginis factus est in Virgine factura sua. Homo enim, qui factus est in ea, ipse fundavit eam Altissimus **(Psal. LXXXVI)**. Ortus est itaque sol de stella, sanitas ex aegritudine, ex morticinio vita, lux ex tenebris, dulcedo ex amaritudine, et spina rosa, pater ex filia, dominus ex ancilla, ex de exiguo rivulo «fons aquae salientis in vitam aeternam **(Joan. IV)**.» Oritur ergo sol de stella, et demonstratur sol per stellam.

Erat stella in aere, stella in terra, sol in praesepio. Stella in aere, corpus illud lucidum; stella in terra virgo Maria; sol in

praesepio, Christus noster. Stella in aere, de qua habuimus in Evangelio: «Vidimus enim stellam ejus in oriente, et venimus adorare eum **(Matth. II)**.» Stella in terra, de qua Balaam praedixit in prophetia sua: «Orietur stella ex Jacob, et confringet omnes alienigenas **(Num. XXIV)**.» Sol in praesepio de quo reprobi, secundum quod in libro Sapientiae legitur, dicturi sunt in futuro: «Eravimus a via veritatis, et sol justitiae non illuxit nobis **(Sap. V)**.» De quo Apostolus: «Sol non occidat super iracundiam vestram **(Ephes. IV)**.» An non ipse est, qui «in sole posuit tabernaculum» suae carnis, quando fuit «tanquam sponsus procedens de thalamo suo? **(Psal. XVIII)**.»

In stella, fratres, quatuor principaliter attenduntur. Stella enim igneae naturae est; stella in se lucida est et clara; stella ex se radium emittit; stella in nocte lucet. Haec eadem in stella nostra, id est, in virgine Maria, possumus invenire. Stella, ut diximus, igneae naturae est [apparet ignea], et ipsa virgo Maria igneae naturae fuit. Ipsa est enim rebus ille igneus, in quo apparuit Dominus Moysi, qui videbatur quippe ardere, sed non comburebatur **(Exod. III)**, quia gravida quidem apparuit Virgo, sed igne libidinis non est consumpta. Ipsa in se splendida est et clara, adeo ut de ea scriptum sit in Canticis canticorum: «Quae est ista, quae progreditur sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol? **(Cant. VI.)**» Ipsa ex se radium illum emisit, qui penetrat **4** usque ad cordis secreta. Scrutatur enim corda et renes **(Jer. XVII; Rom. VIII; Apoc. II)**; eo quod vivus est sermo Dei, et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animae et spiritus **(Hebr. IV)**; unde et merito congruit ei nominis interpretatio. Maria namque *stella*

maris interpretatur, Mare hic mundus est, sicut scriptum est: «Hoc mare magnum et spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus **(Psal. CIII)**.» Merito ergo stella maris dicitur, quia ipsa tanquam sidus singulare refulsit in mundo, et cujus splendor illuminat mundum, et ex se radium illum emisit, qui «illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. I)**.» Et sicut radius processit a stella, stella integra permanente; sic filius ex Virgine, virginitate inviolabili perdurante, secundum quod et propheta Ezechiel inquit: «Porta, quam vides, semper erit clausa, et nullus transibit per eam, sed Dominus solus introibit per eam **(Ezech. XLIV)**.» Stella lucet in nocte, et ipsa Virgo in nocte hujus saeculi singulariter fulsit, secundum quod de ea scriptum est: «Quae cunctas haereses sola interemisti in universo mundo.» Talis est stella nostra, fratres, talis est virgo Maria, talis est stella maris, et quia reliquit nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus **(I Petr. II)**, talis etiam debet esse anima nostra.

Simus ergo, fratres, igneae naturae, ut sit in nobis ille ignis, quem venit Dominus mittere in terram **(Luc. XII)**: et ignis ille qui erat flammigerans in ossibus Jeremiae, accendatur in conflatorio cordis nostri, juxta quem sedet Dominus purgans et mundans filios Levi **(Mal. III)**. Simus etiam et nos clari et fulgidi, ut aspiret nobis dies, et inclinentur umbrae **(Cant. II, IV)**: et «deponentes veterem hominem cum actibus suis, induamur novum, qui secundum Deum creatus est **(Col. III)**;» ut si fuimus aliquando tenebrae, nunc simus lux in Domino **(Ephes. V)**: et induti armis lucis, ambulemus honeste, sicut decet ambulare in die **(Rom. XIII)**. Emittamus etiam ex nobis, fratres, radium bonae operationis, quia

scriptum est: «Sint lumbi vestri praecincti, et lucerna ardentes in manibus vestris **(Luc. XII)**.» Lucernas quippe ardentes in manibus portamus, cum proximis nostris per exempla bonae operationis lucemus, ut cortina cortinam trahat; «et qui audit, dicat: Veni **(Apoc. XXII)**;» et «sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videntes opera vestra bona glorificent Patrem, qui in coelis est **(Matth. V)**,» et currant multi in odorem unguentorum nostrorum **(Cant. I)**.

Stella lucet etiam in nocte, et nos, fratres, in nocte hujus saeculi luceamus, secundum quod scriptum est: «Inter quos lucetis, quasi luminaria fixa in firmamento **(Phil. II)**.» Contra haereticorum tenebras sapientiae lumine splendeamus, quia scriptum est: «Capite nobis vulpeculas, quae demoliuntur vineam Domini **(Cant. II)**.» Propter quod Dominus inquit: «Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbae **(Matth. X)**.» Sic ergo, fratres, ad verum solem poterimus pervenire, si Virginis et stellae nostrae vestigia fuerimus imitati.

In sole autem quinque principaliter attenduntur. Sol incommutabilis est in se, cum luna singulis mensibus commutetur. In sole est nulla macula, cum semper macula sit in luna. Sol habet plenitudinem luminis, a quo et alia luminaria lumen accipiunt. Sol licet sit immutabilis, interdum tamen patitur eclypsim. Sol semper **5** lucet in die. Sed eadem in vero sole nostro sollicite investigemus. Sol in se incommutabilis est et ipse Christus secundum divinitatis potentiam semper incommutabilis perseverat. Unde ipse ait: «Ego sum Deus, et non mutor **(Mal. III)**; apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio **(Jac. I)**.» In sole nulla est macula; et ipse est, qui singulariter ingressus est

mundum sine macula «qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus **(Isai. LIII)**.» Sol habet plenitudinem luminis; et in eo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter **(Col. II)**, cui non est datus Spiritus ad mensuram **(Joan. III)**, imo de plenitudine ejus accepimus omnes gratiam pro gratia **(Joan. I)**, quando unguentum a capite descendit usque ad barbam, et a barba stillavit in oram vestimenti **(Psal. CXXXII)**. Sol interdum patitur eclypsim; et ipse Christus eclypsim mortis passus est in passione, quando recessit Pastor ovium, ponens animam pro ovibus suis **(Joan. X)**, «et inclinato capite emisit spiritum **(Joan. XIX)**.» Sol semper lucet in die; et ipse Dominus, postquam resurgendo consumpsit tenebras nostrae mortalitatis, «resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur **(Rom. VI)**.» Sed lucem habitat inaccessibilem **(I Tim. VI)**, et in eo tenebrae non sunt ullae **(I Joan. I)**. Hunc solus aquila Joannes irreverberatis luminibus intuitus est in rota sua, quando adeo alte volavit, quod si paulo altius intonuisset, totus mundus eum capere non potuisset, inquiens: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**.»

Magi ergo illuminati a sole veniunt ad Solem, qui illustrati per stellam, quae lumen suum habet a sole, venerunt ad adorandum Solem; quorum gesta diligenter singula attendamus. Venerunt ergo ab oriente Hierosolymam, et cum venissent, inquisiverunt: «Ubi est qui natus est rex Judaeorum **(Matth. II)**?» Cum pervenissent ad locum, prociderunt; cum procidissent, adoraverunt; cum adorassent, munera obtulerunt. Venerunt ergo infatigabili labore, inquisiverunt provida sollicitudine, prociderunt debita

humiliatione, adoraverunt mentis devotione, munera obtulerunt integra fidei religione; «et obtulerunt ei aurum, thus et myrrham **(Ibid.)**.» Ecce primitiae gentium primo puram et integram fidem offerunt. Obtulerunt enim thus Deo, myrrham mortali, aurum regi. Thus per fidem divinitatis, myrrham per fidem humanitatis, sive mortalitatis, aurum per fidem regiae dignitatis. Fuit enim Deus et homo, Emmanuel, *nobiscum Deus,* cum factus est simul in unum dives et pauper, fuitque ex regia tribu, secundum quod in ejus genealogia describitur: «Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham **(Matth. I)**,» etc.

Vel obtulerunt haec tria humanitati Christi, aurum regi, sacerdoti thus, myrrham mortali. Fuit enim ex regia et sacerdotali tribu. Fuit rex, quia habuit in vestimento, et in femore suo scriptum: «Rex regum, et Dominus dominantium **(Apoc. XIX)**.» Fuit et sacerdos secundum ordinem Melchisedech **(Psal. CIX)** regis Salem, qui sacerdos fuit Dei summi **(Genes. XIV; Hebr. VII)**, quia non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, aeterna redemptione inventa **(Hebr. IX)**. «Conversi enim sumus ad pastorem et episcopum animarum nostrarum **(I Petr. II)**.» Fuit etiam **6** mortalis, quia «vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit **(Isa. LIII)**» in corpore suo super lignum.

Haec eadem ipsa Virgo, stella maris, obtulit Soli nato suo in persona sua. Obtulit enim aurum regiae dignitatis, quia fuit ipsa de regia tribu, secundum quod in dicta genealogia legitur: «Jacob genuit Joseph virum Mariae, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus **(Matth. I)**.» Obtulit etiam thus et

myrrham; unde in Cantico amoris haec duo in ipsa junguntur, ubi dicitur: «Quae est ista, quae ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae, et thuris, universi pulveris pigmentarii?» **(Cant. III.)** Myrrha arcet vermes a corporibus mortuorum, et ipsa corpora conservat a corruptione, propter quod Nicodemus attulit misturam myrrhae et aloes **(Joan. XIX)**, ut condiret corpus Jesu. Per myrrham ergo carnis integritas designatur, thus vero mentis exprimit devotionem. Bene ergo hae duae species in stella, et virga nostra junguntur, quia in virgine Maria carnis integritas, et mentis devotio semper indivisa manserunt. Et merito additur: «universi pulveris pigmentarii;» quia ipsa adeo fuit donis Spiritus sancti referta, ut audire meruerit: «Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui **(Luc. I)**.» Sic ergo, fratres, obtulerunt magi, obtulit et virgo Maria stella nostra. Et quia exempla dederunt nobis, ergo et nos ita faciamus.

Venerunt magi, veniamus et nos, quia scriptum est: «Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos **(Matth. XI)**.» Et alibi: «Venite ad me, qui concupiscitis me **(Eccli. XXIV)**.» Inquisierunt magi, inquiramus et nos, quia scriptum est: «Quaerite Dominum, dum inveniri potest.» Prociderunt magi, procidamus et nos, quia scriptum est: «Venite, adoremus, et procidamus ante Deum **(Psal. XCIV)**.» Adoraverunt magi, adoremus et nos, quia scriptum est: «Adorate Dominum in aula sancta ejus **(Psal. XXVIII)**.» Obtulerunt magi, offeramus et nos, quia scriptum est: «Obsecro vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum **(Rom. XII)**.» Offeramus et nos illa tria, quae

obtulerunt magi, aliter tamen quam illi. Offeramus myrrham mortificationis, ut mortificantes corpora nostra, quae sunt super terram **(Col. III)**, carnis curam non faciamus in desideriis, crucifigentes corpora nostra cum vitiis, et concupiscentiis **(Gal. V)**; et in his tamen omnibus rationabile sit, ut dictum est, obsequium nostrum **(Rom. XII)**. Offeramus thus devotae orationis, secundum quod Apostolus ait: «Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente **(I Cor. XIV)**,» ut, «dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu Domini **(Psal. CXL)**.» Offeramus et aurum, splendorem sapientiae; aurum namque sapientiam designat, juxta illud: «Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis **(Prov. XXI)**,» ut simus parati omni poscenti de ea, quae in nobis est, fide, et spe reddere rationem, et splendore sapientiae fulgeamus, et contra haereticorum tenebras intrepidi dimicemus, atque dicere possimus: «Bonum mihi lex oris tui super millia auri et argenti **(Psal. CXVIII)**.» Et utinam non possetis dicere potius: Bonum mihi lex oris Justiniani super millia auri **7** et argenti, «Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ita ut lex tua, Domine **(Ibid.)**;» «dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum **(Jer. XVII)**,» ut merito ipsa sapientia conqueratur, dicens: «Dereliquerunt me fontem aquae vivae **(Jer. II)**.» Nam hi qui in legem Domini debent meditari die ac nocte a veritate ad fabulas convertunt auditum. Custodes ergo super muros ecclesiae constituti vigilantes sint, ne vulpes Samsonis incendant segetes nostras **(Judic. XV)**; et ponatur turris David cum propugnaculis contra Damascum, ex qua dependeant clypei mille **(Cantic. IV)**; turris namque fortissima nomen Domini; ad eam confugiet justus et exaltabitur **(Prov. XVIII)**. Haec est scriptura, ubi nomen Domini invocatur, in qua

propugnacula sunt praelati atque doctores, qui ejus terminos debent custodire, de quibus scribitur: «Non transgredieris terminos, quos tibi patres tui constituerunt **(Prov. XXIV)**.» Statuit namque Moyses terminos contra montem Sinai, quo transgredi non licebat **(Exod. XIX)**. Et utinam istos terminos nulli transgrediantur, alioquin lapidibus erunt digni. Ex hac pendent clypei mille, perfectio videlicet auctoritatum, quae est ad munimentum ipsius. Haec turris ponitur contra Damascum, scilicet contra robur haereticorum. Aliud fundamentum alius nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus **(I Cor. III)**, id est mysterium Christi.

Immobile profecto et immutabile est Christi mysterium, quia multiplex habuit testimonium. Habuit enim testimonium hominum, testimonium mulierum, testimonium virorum, testimonium senum, testimonium terrenorum, testimonium coelorum, testimonium gentilium, testimonium Judaeorum, testimonium antiquorum, testimonium modernorum, testimonium lucis, testimonium tenebrarum, testimonium legis, testimonium prophetarum, testimonium regum, testimonium turbarum, testimonium vivorum, testimonium mortuorum, testimonium brutorum, testimonium solis, testimonium elementorum. Habuit testimonium hominum, quia pastores erant in regione illa, qui venientes invenerunt de verbo, sicut dictum erat ad eos de puero **(Luc. II)**. Testimonium angelorum, qui angelus Domini stetit juxta illos, et dixit eis: «Ecce evangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est hodie Salvator mundi, qui est Christus Dominus in civitate David **(Ibid.)**.» Et facta est cum angelo multitudo coelestis exercitus, laudantium Deum, et dicentium: «Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae

voluntatis **(Ibid.)**.» Habuit testimonium mulierum, quia Anna prophetissa filia Phanuel confitebatur Domino, et loquebatur de illo omnibus qui exspectabant redemptionem Israel **(Ibid.)**. Habuit testimonium virorum, quia uno die conversi sunt tria millia, et alio quinque millia **(Act. II; IV)**, qui testimonium perhibebant de Jesu. Habuit testimonium senum, quia antiquus ille dierum Simeon, cujus capilli erant sicut lana alba, qui acceperat responsum a Spiritu sancto non visurum se mortem nisi videret Christum Domini, accipiens eum in ulnas suas, dixit: «Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace, quia viderunt **8** oculi mei salutare tuum **(Luc. II)**.» Habuit testimonium parvulorum, quia Innocentes illi, eum quamvis non loquendo, moriendo tamen confessi sunt **(Matth. II)**. Habuit testimonium terrenorum, quia pax facta est in terra hominibus bonae voluntatis; tanta, ut ab uno homine Caesare Augusto totus orbis describeretur **(Luc. II)**; de cujus tranquillitate Isaias inquit: «Conflabunt gladios suos in vomeres, et lanceas suas in falces **(Isa. II)**.» Habuit testimonium coelorum, quia coeli miserunt novam stellam, secundum quod habuimus in Evangelio: «Et ecce stella, quam viderant magi in oriente, antecedebat eos usque dum veniens staret supra, ubi erat Puer **(Matth. II)**.» Habuit testimonium gentilium, quia magi venientes Hierosolymam dixerunt: «Ubi est, qui natus est rex Judaeorum **(Matth. II)**.» Habuit testimonium Judaeorum, quia Herodes principes sacerdotum et scribas populi conveniens, sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur; et illi dixerunt: «In Bethlehem Judae **(Ibid.)**.» Habuit testimonium antiquorum, quia in manibus prophetarum assimilatus est **(Ose. XII)**; ipse enim est Agnus occisus ab origine mundi **(Apoc. XIII)**. Habuit testimonium modernorum, unde

et ipse discipulis inquit: «Eritis mihi testes in Hierusalem, et in omni Judaea, et Samaria et usque ad ultimum terrae **(Act. I)**.» Habuit testimonium lucis, quia claritas Dei circumfulsit pastores **(Luc. II)**, et claritas stellae illustravit magos **(Matth. II)** Testimonium tenebrarum quia in morte ejus tenebrae factae sunt super universam terram **(Matth. XXVII; Marc. XV; Luc. XXIII)**. Habuit testimonium legis, quia Moyses dixit in lege: «Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris; ipsum tanquam me audietis **(Deut. XVIII)**.» Et alibi: «Et erit vita tua pendens in ligno; videbis, et non cognosces **(Deut. XXVIII)**.» Testimonium prophetarum, quia Isaias ait: «Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini **(Isa. I)**.» Et alibi: «Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel **(Isa. VII)**.» Baruch autem: Post haec, inquit, in terris visus est et cum hominibus conversatus est **(Baruch. III)**. Ezechiel in ejus testimonio filius appellatus est **(Ezech. II)**. Daniel ait: «Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio vestra **(Dan. IX)**.» Oseas in ejus testimonio accepit uxorem fornicariam **(Ose. I)**. Habacuc dicit: «Cornua sunt in manibus ejus **(Habac. III)**.» Jonas in ventre ceti ejus testimonium testatus est **(Jon. II)**. Et quid discurram per singula? Nullus prophetarum exstitit, qui ei testimonium non perhiberet. Testimonium regum; unde David rex: «Terra nostra dabit fructum suum **(Psal. LXXXIV)**.» Et alibi: «Aperiatur terra, et germinet Salvatorem **(Psal. XLV)**.» Et Salomon: «Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis,» et: «Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum **(Cant. I)**.» Testimonium turbarum, unde dixerunt in Evangelio: «Vidimus mirabilia hodie **(Luc.**

V).» Et: «Nisi esset hic a Deo, non posset facere quod facit **(Joan. IX)**:» propter quod voluerunt etiam eum rapere, et regem facere **(Joan. VI)**. Testimonium vivorum, quia illi duo, qui ibant in Emmaus, venerunt et narraverunt omnia quae eis acciderant **(Luc. XXIV)**. Testimonium mortuorum, quia «multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt et apparuerunt multis **(Matth. XXVII)**.» Testimonium brutorum, quia «cognovit bos possessorem suum, et asinus praesepe Domini sui **(Isa. I)**.» Testimonium **9** solis, quando ipse obscuratus est **(Luc. XXIII)**. Testimonium elementorum, quia testimonium perhibuit terra, quando terraemotus magnus factus est **(Matth. XXVII)**. Testimonium perhibuit aqua, quando siccis pedibus ambulavit super aquas **(Joan. VI)**. Testimonium perhibuit aer, quando nubes suscepit eum ab oculis eorum, scilicet discipulorum **(Act. I)**. Testimonium perhibuit ignis, quando angelus Domini descendit de coelo, et resplenduit facies ejus sicut fulgur **(Matth. XXVIII)**; fulgur enim igneae naturae est.

Quia ergo, fratres, mysterium crucis habuit testimonium omnium praedictorum, erubescat Judaeus infelix, qui negat Christum de Virgine natum; quia pastores Judaei invenerunt sicut dictum erat illis **(Luc. I)**. Confundatur gentilis, qui dicit ligno: «Deus meus es; et lapidi: Tu me genuisti **(Jer. II)**;» quia magi gentiles ipsum adoraverunt. Obmutescat haereticus, qui mysterio contradicit. Et omnis lingua confiteatur quia Dominus noster Jesus Christus in gloria est Dei Patris **(Philip. II)**. Ad quam gloriam nos perducat ipse Dominus noster Jesus, qui cum sit splendor luminum, flos florum, vita morum, schola virtutum, et corona sanctorum, super choros angelorum regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO II. DE TRANSLATIONE S. HILARII EPISCOPI PICTAVIENSIS ET CONFESSORIS (XIV JAN.).

Gaudeamus, et exsultemus, dilectissimi, dum ad recolenda beati Hilarii sublimia merita solemniter convenimus. Ipsa quippe nos insignis vocabuli dignitas provocat, ut mens nostra spirituali laetitia affecta plausibiliter hilarescat. Nihilominus et hoc dignum est ut, dum beati viri translationem colimus, ipsi quoque mentes nostras a terrenis desideriis ad coelestia transferamus, ut, dum glebam corporis ejus tenuemque pulvisculum tanto praeferri apud homines honore conspicimus, quantum gloriae pondus in coelestibus possideat, ubi verus, et incomparabilis honor est, mens nostra perpendat. Sed libet jam translationis hujus historiam succincte transcurrere, ut nulli deinceps de praeclarae solemnitatis hujus origine prorsus expediat dubitare.

Porro autem dum confessor Christi Fredelinus beati Hilarii monasterium, quod in Pictaviensi suburbio situm est, laudabiliter regeret ibique sanctae conversationis insignibus disciplinis et praeclara morum honestate polleret, beatus Hilarius illi per visionem manifestus apparuit, et inter alia nonnulla hoc illi quadam vivacis imperii auctoritate mandavit, ut videlicet ipse simul et Pictaviensis episcopus ad regem Francorum, qui tunc rerum moderabatur habenas, incunctanter accederent, et sumptus impendi, quibus ampliari et augustius fieri monasterium posset, fiducialiter postularent.

Quibus verbis insuper addidit ut, instaurato noviter monasterio, locum sibi sanctus abbas congruum provideret, in quo corpus ejus, facta translatione, reconderent. Quos nimirum felicis oraculi legatione perfunctos, rex clementer ac benigne suscepit eisque **10** magnifica regiae liberalitatis munera contulit.

A fundamentis ergo monasterium per latomos, ac coementarios denuo construentes, et impollucibiliter instaurantes ministri Domini tandiu coeptis indefessi laboribus institerunt, donec non modo surgentis structurae machinam ad consummationem usque perducerent, sed etiam utrinque parietes, hoc est, intus et extrinsecus, radiantis musivi decore vestirent. In quo videlicet opere, ubi regii muneris summa defecit, episcopus ex ecclesiasticis facultatibus supplere quod deerat non cessavit. Tandem itaque monasterio non modo consummatae fabricae structura perfecto, verum etiam sacerdotalis officii benedictionibus dedicato, mox demoliti sunt tumulum in quo sanctum fuerat corpus humatum. Constituto igitur die, in quo sancta membra transferrent, praecedente nocte, dum episcopus simul et abbas in vigiliis et orationibus jugiter pernoctarent, repente conspiciunt, quod beati angeli de tumulo, qui jam terebratus fuerat, sanctum corpus educunt, et in locum, qui sibi praeparatus erat, propriis manibus inferunt. His itaque peractis, beatus Hilarius sanctum Fredelinum per visionem admonuit, ut Scotigenam quemdam sibi cognatione propinquum in coenobii regimine substitueret; ipse vero ad Gallinariam insulam in honorem ejusdem beati Hilarii aedificaturus ecclesiam properaret. Qui beati sacerdotis imperio mox humiliter paruit, et non solum illud quod jussum

fuerat, sed et alia quatuor monasteria in ejus honorem construxit. Quanquam beati Fredelini vita, in qua haec referri perhibetur historia, in manus nostras nequaquam devenerit, sed quod hic scriptum est, indicio nobis fraternae relationis innotuit.

Haec igitur hujus sacrae solemnitatis est causa, haec veneranda celebritatis hodiernae materia, ut in translatione sacri corporis merito gaudeat plebs devota fidelium, cui dependit exsequias exercitus angelorum. Porro autem ex occasione venerandae translationis hujus, et caetera beati viri gesta nobis in memoriam redeunt, ut quae longis ante temporibus sunt peracta, nostris nunc reducta conspectibus quodammodo recentia videantur et nova. Mox enim ut disputare de venerabilis viri gestis incipimus, protinus occurrit memoriae quam impenetrabilis Ecclesiae murus haereticorum telis obstiterit, quam insuperabilis praeliator perversum Arianorum dogma gratia catholicae veritatis obtriverit. Nec illud vacat, quod cum adversus haereticorum perfidiam pugnaturus, Seleuciam Isauriae oppidum tenderet, puella gentilis divinitus edocta, tanti sacerdotis denuntiavit adventum, atque ideo cum patre Florentio, totaque familia divini baptismatis meruit suscipere sacramentum.

Nec illud excidit insigne miraculum quod in Gallinaria insula immanium serpentium venenata rabies virtutem tam praeclari pontificis ferre non potuit, sed tanquam fulmineo fragore perterrita, vilis etiam baculi metam, quam ipse praefixerat, transcendere non praesumpsit.

Sed et illud memoriae consequenter occurrit **11** quod idem egregius pontifex puerum sine gratia regenerationis

exstinctum, non modo matri resuscitatum et incolumem reddidit, sed et verae fidei rudimentis instructum sanctae Ecclesiae filiis aggregavit.

Haec igitur, et alia multa virtutum ejus insignia nobis ex occasione venerandae hujus translationis occurrunt, quae nos ad amorem Dei et devotionem praeclari hujus sacerdotis accendunt. Plane cum multorum translationes justorum sancta veneretur Ecclesia, quae diligentia procuratae sunt hominum, quanto devotionis studio haec est solemniter recolenda, quae facta est manibus angelorum? Sed quid est quod Moysi corpus ipse per se Dominus sepelivit **(Deut. XXXIV)**, et tamen sepulcrum ejus hominibus innotescere noluit. Beati vero Hilarii corpus non modo coram hominibus per angelos transtulit, sed et in tanti honoris gloriam et totius Ecclesiae reverentiam sublimavit. De Moyse quippe scriptum est: «Mortuus est ibi Moyses servus Domini in terra Moab, jubente Domino; et sepelivit eum in valle terrae Moab contra Phogor; et non cognovit homo sepulcrum ejus usque in praesentem diem **(ibid.)**.» Quid est ergo, quod ille nescitur, iste vero quotidie cum tanta gloria Christianae devotionis invisitur? Quid est, inquam, quod Moyses ab hominum notitia removetur, nisi ut tollatur occasio, ne qui tam Deo charus et familiaris exstitisse cognoscitur, divinus honor illi ab Israeliticae plebis perfidia praebeatur? Reliquorum vero sanctorum corpora non celantur, ut dum Christianae devotionis frequentantur accessu, et per illos fiant rutilantia signa virtutum, et istis accrescat felicium cumulus meritorum.

Praeterea nonnulli fideles idcirco post mortem tumulis editioribus includuntur, ut sui memoriam viventibus ingerant quatenus eis impendere pietatis opera non omittant. Hinc est

quod sepultura vocatur ex more memoria, scilicet ut per eam memorentur vivi et percipiant refrigerium mortui.

Sed quid est, quod nonnulli sanctorum tantopere studuerunt suis providere sepulcra corporibus? Abraham nempe quadringentis argenti siclis a filiis Heth speluncam duplicem comparat **(Gen. XXIII)**, Jacob et Joseph ad eamdem speluncam totum jam animi desiderium tendunt, et corpora sua post obitum illo perferenda deposcunt **(Gen. XLIX et L)**. Quid ergo est quod sancti patriarchae, qui se pulverem et cinerem esse perspicue perhibent, qui certe corpora et corporalia quaeque coelestium contemplatione despiciunt, in Chananaeorum terra corpora sua quiescere tanto desiderio concupiscunt? Cur illum prae caeteris mundi partibus quieti suae praevident locum, nisi quod humanae salutis Auctorem illic noverant de suo semine nasciturum? Hinc est quod Jacob filium suum Joseph obsecrat, dicens: «Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Aegypto; sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque in sepulcro majorum meorum **(Gen. XLVII)**.» Cur autem ad confirmandae sponsionis indicium, Jacob manum filii supponi suis femoribus petiit, nisi quia illum, qui summa **12** veritas est, de proprio semine propagandum esse cognovit? Illis igitur terrae finibus beati viri jam medullitus aggliscebant, quam per spiritum jam cernebant Salvatoris vestigiis atteri, quam in interioribus oculis jam videbant pretioso Dominici corporis sanguine purpurari, ut illic eorum corpora suam exspectarent resurrectionem, ubi resurrecturum esse cognoscebant ipsum beatae resurrectionis auctorem.

Ad hunc et nos, dilectissimi, perspicuam nostrae mentis aciem dirigamus. Ad hunc, dum pedum progressione non possumus, aestuantis desiderii festinatione tendamus, et dum sanctorum quorumlibet reliquiis dignae devotionis reverentiam exhibemus, ad illum unum et singulare corpus nostrae mentis dirigamus obtutum, quod in paternae majestatis gloria credimus ineffabiliter sublimatum.

Illa nimirum est terra cui tum beati patriarchae atque prophetae suspirabant, lacte scilicet et melle mananti. Lac siquidem de carnis uberibus profluit, mel vero de superioribus venit. Et quia substantia Dominici corporis ex Virginis visceribus prodiit, divinitas autem ex paterna majestate descendit, recte corpus Salvatoris terra dicitur repromissionis. Quae nimirum terra lacte, simul ac melle fluere dicitur, quia in Redemptoris nostri corpore, et substantia vere et dulcedo est ineffabilis deitatis. «In ipso enim, sicut Apostolus ait, habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter **(Col. II)**: et alibi, «Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi **(II Cor. V)**.» Ad hanc viventium terram ille nos dignetur inducere, qui terrae nostrae mortalia non dedignatus est tolerare, quatenus sic ibi lacte et melle vescamur ut Salvatoris nostri praesentia et melliflua divinitatis ejus dulcedine satiemur. Qui cum Deo Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO III. DE SANCTO ANASTASIO MONACHO ET MARTYRE (XXI MART.).

Ad pulchrum, fratres charissimi, convenimus hodierna festivitate spectaculum, cum viderimus verum David nostrum praedam de cruenti leonis faucibus rapientem **(I Reg. XVII)**, imo cum lasso puero de Amalecitarum cuneis invictissime triumphantem **(I Reg. XV)**. Beatus enim Anastasius, ut ejus testatur historia, magi exstitit filius, et paternis insuper fuerat sacrilegiis institutus. Leonis igitur faucibus tenebatur, cum sacrilegae artis praestigiis uteretur; sed fortior superveniens vicit inimicum, et omnia arma, in quibus confidebat, abstulit **(Luc. XI)**: sicque ovem errantem ad ovile proprium reportavit **(Joan. X)**. Stulta quidem mundi elegit Deus, ut confunderet sapientes **(I Cor. I)**: sed et si quos reperit sapientes, prius eos a vano superbae sapientiae suae tumore dejecit, ac deinceps in auctoritatem liberae praedicationis erexit **(Matth. X)**, ut idipsum postmodum constanter astruerent quod anxiabantur antea crudeliter impugnare. Quod Moyses tunc mystice figuravit, cum arripiens vitulum aureum, igne combussit, ad pulverem usque contrivit fluctibusque conspergens, Israeliticum ex eo populum propinavit **(Exod. XXXII)**. **13** Quid est enim per figuram vitulus ille conflatilis, nisi corpus diaboli, homines scilicet in omnibus gentibus perfidiae, simul et idololatriae errore decepti ac sub ipso suo pestifero capite tanquam diversa membra sacrilega conspiratione conjuncti? Super quos nimirum ille nequitiae spiritus, velut auctor praesidens, insolenter erigitur, et tanquam caput per tyrannidem suo corpori dominatur. Aureus autem vitulus fuisse describitur, quia videtur idololatriae ritus velut a sapientibus institutus. Auro quippe sapientia designatur, sicut per Salomonem dicitur: «Thesaurus desiderabilis in ore sapientis **(Prov. XXI)**.» Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes ante

novae gratiam fidei daemoniacae culturae fuisse probantur auctores, de quibus nimirum dicit Apostolus: «Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt; et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum et serpentium **(Rom. I)**.» Per hanc itaque vesanae sapientiae vanitatem poetae philosophi, magi, siderum rimatores omniumque disciplinarum liberarum instructi peritia, prodigiosa solebant adorare figmenta daemoniorum. In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est omnis societas gentilium idololatriae deditorum. Moyses itaque vitulum igne combussit: quia Redemptor noster, quem ille signaverat, male conspirata corda gentilium flamma suae charitatis accendit. Unde et ipse ait: «Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur? **(Luc. XII.)**» Et Propheta: «Non est, inquit, qui se abscondat a calore ejus **(Psal. XVIII)**.» In mente ergo gentilium repente divinus ignis accenditur, ut in eis irrationabilis idololatriae bestialis forma solvatur. Totum deinde corpus vituli hujus in pulverem comminuitur, quia gentilis illa societas diabolicae conspirationis in unum arte conflata, ad adventum Christi quodam velut malleo salutiferae correptionis extusa atque a rigoris sui duritia divini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubriter comminuitur, quae male integra in superbiae forma insensibiliter stare videbatur. Deinde in aquam spargitur, ut Israeliticus ex eo populus bibat. Comminutus denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gentilis populus, lavacro salutiferi fontis necesse est abluatur. Quem protinus Israelitae

bibunt, quia sancti praedicatores Evangelii, qui veri Israelitae sunt, quos ad Dominicum corpus, quod est Ecclesia, transferunt in sua membra suscipiendo quasi bibendo convertunt. Quorum videlicet Israelitarum primo dictum est: «Macta et manduca **(Act. X)**.» Quod tantumdem est ac si diceretur: Tere et bibe. Sic, sic ille vitulus per ignem zeli, et aciem verbi aquamque baptismatis ab eis potius absorptus est quos conatus est absorbere; in eos ipse transfusus est quos in sua, hoc est diabolica, tentaverat membra transferre. Verumtamen, quia Moyses non in hoc metam ultionis fixit, ut idolum duntaxat infringeret, sed insuper addidit ut et viginti tria millia hominum trucidaret **(Exod. XXXII)**, mystice docuit nequaquam **14** sufficere, si ab idololatriae cultu, vel pravitate vitae quisque convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus mortificare conetur. Unde et praedicator egregius: «Mortificate, inquit, membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam et avaritiam, quae est idolorum servitus **(Col. III).**»

Et notandum quia sicut hic vitia membra nostra esse dicuntur, ita et illic, perempti sunt, cum interfectoribus suis propinquitatis necessitudine jungebantur. Sicut per Moysen dictum est: «Haec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum; ite, et redite de porta usque in portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum et proximum suum **(Exod. XXXII)**.» Si quem ergo delectat in arma consurgere, quisquis anhelat adversus hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, et illic plures inveniet adversarios obtruncandos, unde videlicet post victoriam non homicidae foedum nomen incurrat, sed

gloriosus potius triumphator appareat, unde certe non sanctuarii mereatur excludi liminibus, sed consecrans semetipsum Domino, divinae gratiae benedictionibus augeatur; sicut et illis dictum est: «Consecrastis, inquit, manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio et fratre suo; ut detur vobis benedictio **(Ibid.)**.» Quod autem ii qui caesi sunt viginti tria millia fuisse perhibentur, numerus trium millium peremptorum triplicem formam indicat peccatorum. Omne quippe peccatum aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus. Sed quoniam illic et denarius numerus geminatur, datur intelligi quia, sicut Decalogum praeceptorum culpa carnis simul et animae servare contempsimus, sic etiam utriusque vitia virtutum armis atterere et mortificare debemus.

Beatus igitur Anastasius tunc magus, tanquam aureus vitulus contritus est malleo praedicationis et transfusus est in membra corporis Christi, mox autem ut divini baptismatis adeptus est sacramentum, continuo, juxta Apostolum, non acquievit carni et sanguini **(Galat. I)**, sed fervens in Spiritu sancto, vere in se resurrectionis insignia mutatis moribus ostendebat. Nec mirum. Sicut enim Seth, qui videlicet primi fuerat hominis filius **(Gen. V)**, Hebraice *resurrectio* dicitur; ita et Anastasius de Graeca in nostram linguam, *resurrectionis filius* interpretatur. Convenienter itaque filius resurrectionis dicitur, quia mortuus est in eo magus atque sacrilegus, pro surrexit verae fidei Christianus, tantoque sancti Spiritus igne succensus est, ut in ipso mox suae conversionis exordio protinus martyrium anxius quaereret, ad martyrii certamen totis visceribus aestuaret. Quid plura? Tandem ad judicem tractus, modo blanditiis attentatur, modo minarum

asperitatibus deterretur; sed miles Christi, qui supra firmam petram fidei suae fundamenta posuerat, inter minaces fluctus et procellarum circumfrementium turbines immobilis persistebat, eodemque animo et despiciebat prospera et calcabat adversa; eoque modo bellator strenuus pellebat a pavidorum mente formidinem, et rudes tyronum animos ad agonem divini certaminis accendebat. Quod etiam per **15** Moysen in lege praeceptum est: «Appropinquante, inquit, jam praelio stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi, Israel. Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo **(Deut. XX)**.»

Et notandum quod sacerdos, qui imminente jam bello concionatur, non alibi, sed ante aciem stare praecipitur, ut videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus provocat, ipse quoque praevius antecedat, ne dum alios ad bellum impellere nititur, ipse degeneri torporis otio per negligentiam resolvatur. Sicut de quibusdam magna quidem praedicantibus, sed desidiose viventibus, per Prophetam dicitur: «Filii Ephrem intendentes arcum et mittentes sagittas suas conversi sunt in die belli **(Psalm. LXXVII)**.» Qui enim adversus vitiorum tentationes ad conflictum alios provocant, sed confligere ipsi sub ignobili desidiae languore detrectant, ii nimirum sagittas quidem dirigunt, sed post terga conversi, consummatae victoriae titulos non merentur; nec eis prodest quod bene coeperant, quia non usque ad finem magnanimiter perseverant. Unde et de illis protinus sequitur: «Non custodierunt testamentum Dei et in lege ejus noluerunt

ambulare **(Ibid.)**.» Ac si diceret, susceperunt quidem testamentum, sed non custodierunt; posuerunt in lege pedem per initium, sed non tenuerunt perseverantiae gressum.

Quisquis ergo ad spirituale certamen alios provocat, quisquis ad fortiter agendum proximorum mentes instigat, debet utique vitam concordare cum lingua, ne, dum aliis proponit excelsa, ipse contentus imis prematur inertia. Hinc est quod in lege praecipitur: «Non habetis, inquit, in sacculo diversa pondera, majus, et minus; nec erit in domo tua modius major, et minor; pondus habetis justum et verum, et modius aequalis et verus erit tibi **(Deut. XXV)**.» Enimvero tunc in sacculo diversa pondera non habemus, si intra secretum conscientiae nostrae non aliter de nobis atque aliter de aliis judicantes, easdem legalium praeceptorum mensuras appendimus. Nimirum, ut non aliis regulam districtae severitatis indicere, nosmetipsos vero studeamus remissioris indulgentiae lege tractare. De qua videlicet fraude et Salomon dicit: «Abominatio est Domino pondus duplex et statera dolosa **(Prov. XX)**.» Necesse est ergo fruges verbi, nequaquam diversis, sed eisdem metiri ponderibus, ut quae aliis agenda praecipimus, ipsi etiam vivis operibus efficaciter impleamus. Quod profecto beatus martyr Anastasius laudabiliter fecit, quia dum alios adhortatur ad pugnam, ipse prior arma corripuit, et in ipsam se constipatae legionis aciem lorica fidei munitus immersit; dumque aliis congrediendi praebet exemplum, ille sortitur ex devicto hoste triumphum; atque, ut ita loquar, dum sequentibus sternit iter ad pugnam, ipse mox peracta victoria perducitur ad coronam.

Hunc itaque, dilectissimi, sequamur fortissimum videlicet coelestis militiae bellatorem, ut vitiorum certemus semper edomare tyrannides, **16** ut rebelles illecebrarum carnalium

enitamur compescere voluptates, ut nobilis animus summis semper intentus, coelestia fervidus appetat, terrena contemnat, ut adversa perpeti pro veritate non timeat, ut solam Creatoris sui gratiam promereri medullitus concupiscat. Hinc enim vir Domini beatus Anastasius, ut de pluribus pauca perstringam, carceres horrificos pertulit, famis, sitis, frigoris omniumque necessitatum inopiam toleravit, verbera contempsit, tandemque post immania poenarum, suppliciorumque tormenta, in flumine necatus occubuit, eodemque elemento vitam carnis amisit quo videlicet antea vitae aeternae sacramenta perceperat. Bene itaque magus, quia in magis mundi Redemptor adveniens fidei suae primitias dedicavit.

Notandum autem, dilectissimi, quia inter caetera spiritualium dona virtutum quaerentibus Deum duae propensius necessariae probantur esse virtutes, charitas videlicet ac patientia, ut per quae reconciliati sumus gratuito divinae misericordiae munere, per ea potissimum consummemur ex proprii quoque arbitrii libertate. Per charitatem quippe Dei Filius ad nostra descendit; per patientiam vero susceptam nostrae substantiae veritatem calcato mortis imperio ad paternam gloriam sublimavit. Et quia per charitatem ad nos consubstantialis Patris Filius venire dignatus est, sufficit unum Joannis exemplum, quo ait: «In hoc apparuit charitas Dei in nobis quoniam Filium suum misit in mundum, ut vivamus per eum **(I Joan. IV)**.» Quod autem homo factus ad Patrem per patientiam rediit, tota dispensatio humanitatis assumptae liquido confitetur. Quid enim, ut a principio repetam, aliud fuit in virginali utero concipi, natum in praesepio reclinari, vilibus pannis involvi, parentibus humiliter subdi, contumeliis affici, postremo crucifigi et

mori? Quid, inquam, in his omnibus, nisi majestas invictae patientiae claruit, per quam Auctor vitae moriens mortis principem triumphavit? Si ergo Dei Verbum, per quod facta sunt omnia **(Joan. I)**, unitum sibi hominem, antequam totum patientiae stadium percurreret, intrare in suam gloriam non permisit, quo pacto peccator homo pertingere se posse ad praemium sperat, nisi prius hunc patientiae labor exerceat? Omnis igitur anima, quae his duabus, charitate scilicet et patientia, velut quisbusdam sustentaculis non innititur, funditus labitur, etiamsi caeteris virtutibus fulciri videatur. Quibus nimirum virtutibus, ita hic invictissimus martyr enituit, et tanquam geminis libratus alis, sese ad coelestia appetenda suspendit, ut per charitatem Dei visibilia cuncta despiceret, per patientiam vero nova et exquisita tormentorum genera non timeret. Per charitatem plane semetipsum Deo suavitatis hostiam obtulit; per patientiam autem quidquid minarum, quidquid poenarum, quidquid exitiorum, quidquid denique mortium sibi cruenta persequentium rabies intulit, hic indefessa constantiae magnanimitate percurrit.

Sequamur itaque, dilectissimi, hunc admirabilem virum, ejusque vestigia, in quantum possumus, imitemur, quatenus, dum hunc nobis modo proponimus ad exemplum, ejus postmodum **17** participium appellari mereamur ad praemium, ut qui sanctis martyribus reddidit justitia dictante coronam, nobis peccatoribus saltem solo suae misericordiae munere propitiatus indulgeat veniam Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

FEBRUARIUS.

I. *Sermo de S. Severo episcopo Ravennate et confessore. Sermo secundus de eodem.*
XIV. *Sermo de S. Eleuchadio episcopo Ravennate et confessore.*

SERMO IV. I. DE S. SEVERO EPISCOPO RAVENNATE ET CONFESSORE. (I FEBR.)

Gloriam, et honorem Deo nostro, secundum Psalmistam, laetis mentibus afferamus **(Psal. XXVIII)**, fratres charissimi, quia dum oblationis Dominicae celeberrimam exspectamus solemnitatem, in praesenti etiam B. Severi egregii sacerdotis venerabilem colimus assumptionem. Delectet corda festivitatem celebrare praesentem, exspectare etiam alacriter libeat imminentem. Illa nos festivitas Redemptori nostro referre gratias doceat; ista vero ad amorem nos patriae coelestis accendat. In illa discamus quanta Deus pro homine pertulit; in ista perpendamus, homo per Deum ad quantum celsitudinis culmen ascendit. In illa quippe festivitate unigenitus Dei Filius in templo est humiliter praesentatus; in ista beatissimus ejus famulus ad coeli palatium est cum gloria sublimatus. In illa Redemptorem nostrum parentes ejus in Hierusalem, ut sisterent eum Domino, detulerunt **(Luc. II)**; in ista beatissimi confessoris animam, ut eam divinae majestatis vultui praesentarent, ad coelestem Hierusalem sancti angeli portaverunt. In illa solemnitate Mediator Dei et hominum, abjecto jam carnis praeputio, parvulus est oblatus in

templum; in ista confessor egregius deposito terreni corporis pondere liber ascendit in coelum. In illa is qui legi nihil debebat legis tributa persolvit; in ista morti obnoxius jura mortis evasit. Ille de matre nascendo dignatus est esse mortalis; iste carne moriendo fieri meruit immortalis. Veniendo Deus in mundum servilem induit speciem; recedendo Severus de mundo ad angelicam provectus est dignitatem. Sed nisi ille descendisset, iste nullatenus ascendisset. Nisi Deus humanam susciperet formam, nunquam homo ad coelestem pertingeret gloriam. Nisi Deus humiliaretur infra se, nequaquam homo exaltaretur super se. Et quid amplius dicam? Nisi paulo minus ab angelis minoratus esset Deus homo **(Psal. VIII)**, nunquam aequalis angelis fieret purus homo. Quam aequalitatem per semetipsam in Evangelio promittit Veritas, dicens: «In resurrectione autem neque nubent neque nubentur, sed **18** erunt sicut angeli Dei in coelo **(Matth. XII)**.» Ad hujus felicissimae dignitatis culmen, o homo, si te desideras provehi, totis nisibus satage verae humilitatis dejectione prosterni; si exaltari cupis in Christo, dejicere prius in temetipso, deprime superbiam carnis, et ad altitudinem te subleva Creatoris, cohibe quidquid tumidum surgit in te, et mox erigeris valde eminus ultra te. Et certe altus est Deus, imo altissimus. Sed si te in tantum tetenderis ut etiam rumpas, hoc tamen pacto ad ejus celsitudinem non aspiras; imo quo te propius accendere aestimas, eo ad inferiora propulsatus elongas: Audi quid Psalmista dicat: «Excelsus Dominus humilia respicit, et alta a longe cognoscit **(Psal. CXXXVII)**.» Attende etiam qualiter huic sententiae Veritas ipsa concordat: «Omnis, inquit, qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur **(Luc. XVIII)**.»

Hinc est, quod beatus iste et egregius pontifex, cujus hodie gloriosa solemnia frequentare gaudemus, et in hac vita sedem meruit episcopalem suscipere, et post felicem obitum regni coelestis atria penetrare. Sed, ut virtus humilitatis ejus clarius innotescat, aliquid ex ipsa gestorum illius historia nobis praelibare non pigeat. Legitur enim quia quadam die, dum lanisterii esset occupatus officio, ait ad conjugem: Vadam, et videbo visionem mirabilem, videlicet quomodo columba de coelo veniat, et super electi caput solito more consideat. Conjux vero ejus coepit eum subsannare et increpare, dicens: Sed hic labora, noli otiosus stare. Sive enim ieris, sive non ieris, te pontificem populus non ordinabit. Et ille: Sine me, inquit, ut vadam. Tunc illa mentiri se putans, sed ignoranter vera denuntians, ait: Vade, quia qua hora ieris, statim pontifex ordinaberis. Et paulo post subditur: quia pro deformitate squalidi vestimenti, quo erat indutus, abscondit se post januam ipsius loci, ubi erant omnes orantes; et expleta oratione, statim venit columba et requievit super caput ejus post januam latitantis.

Audistis, fratres charissimi, vitam hominis rebus inopem, virtutum divitiis locupletem. Audistis hominem apud homines in humili loco positum, apud Deum vero in arduae sublimitatis arce subnixum. Audistis virum pannosis quidem vestibus foedum, sed praeclara morum honestate conspicuum. Ubi sunt illi qui dicunt: Nos Dei praecepta servare non possumus, quia terrenam substantiam ad usus necessarios non habemus? Ubi sunt, inquam, qui dum hominibus se excusare nituntur, Deo se multo deterius inexcusabiles reddunt? Accedant et ex B. Severi magisterio veris abundare divitiis discant, ne, dum rebus sunt vacui, sint vitiis pleni et paupertatis caminus si non

vitiorum rubiginem purgat, vitiosum metallum ad inanis scoriae fuliginem vertat. Ecce enim beatissimus iste vir sub paupertatis suae onere positus et divinae legis praecepta sufficienter implevit; et, quia aliud non habebat, semetipsum in ara sanctae simplicitatis, velut magnam aliquam columbam, opulentissimum Deo sacrificium obtulit; et, quia in moribus columba fuit, columbae munus accipere meruit. Egestatis quippe angustatus inopia, non ad obsequendum cujuslibet domum potentis intravit, non adulari divitibus, **19** ut mos est pauperum, studuit, non ambitiosa negotiatione augere pecunias anhelavit, non periculosae militiae quae sine peccato bajulari non potest stipendium concupivit, sed muliebri contentus officio, simplicem victum manu et arte quaerebat, et, secundum Psalmistae vocem, labores manuum suarum innocens manducabat **(Psal. CXXVII)**. Qui idcirco hujusmodi artem elegisse prae caeteris non immerito creditur, ut inter uxorem et virum major mutuae charitatis occasio praeberetur, ne, si esset inter eos inaequalitas officiorum, subriperet (subreperet) aliquando etiam diversitas animorum, et ex artis exercendae distantia oriretur forsitan in domestica pace scissura, sed dum uni operi utriusque exhiberetur industria, vere esset in utroque, sicut de primitiva Ecclesia legitur: «Cor unum, et anima una **(Act. IV)**.» Hinc est etiam, quod dum illa beatissimum virum objurgaret, irrideret, verbis mordacibus increparet, ille mitis ac placidus non in iram prorupit, non contumeliosa verba respondit, non ad ulciscendum se in uxorem jus debitae potestatis exercuit. Servans illud Apostoli: «Viri, diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas **(Col. III)**;» et quia idem dicit Apostolus: «Vir non habet potestatem corporis sui, sed mulier **(I Cor. VII)**;» donec ab ea licentiam suae petitionis

extorsit, ire ex propria voluntate ad miraculum non praesumpsit.

Pensate, fratres mei, quando iste in quemlibet virum esse contumax potuit, qui et subjectae mulieri tam humiliter obedivit? quando adversantibus inimicis malum pro malo reddidit, qui et suae uxoris injurias tam aequanimiter toleravit? Aut quando vir iste contumelias proximo praesumpsit inferre, qui et illatam sibi, cum utique potuisset, noluit vindicare? «Beatus siquidem vir, qui potuit transgredi, et non est transgressus, facere mala, et non fecit; ideo stabilita sunt bona illius in Domino **(Eccli. XXXI)**.»

Sed quid est hoc, fratres mei, quod omnipotens Deus electos suos, quos tam charos sibi in aeternum conspicit, tam vehementer quasi despiciens affligit? Et undique in hoc saeculo adversitatum verberibus cingit, quos ante saecula ad ineffabile gaudium supernae felicitatis elegit? Nisi hoc quod pietati fidelium patet, quoniam idcirco sic eos premit in infimis, quia videt quomodo remuneret in summis? Et foris usque ad despecta dejicit, quia intus usque ad incomprehensibilia perducit. Hinc ergo, hinc unusquisque colligat quid illi sunt passuri quos reprobat, si hic tanta severitate cruciat quos amat. Ecce enim beatus Severus rebus necessariis destituitur, deformis indumenti squalore foedatur, vilis lanisterii labore conficitur, et quod omnibus est intolerabilius, subsannantis uxoris derisionibus perurgetur. Antiquus enim hostis, quem non de paupertatis inopia, non de assidui laboris afflictione, non de inhonestarum vestium deformitate provocare ad impatientiam potuit, ad irrogandam verborum contumeliam mentem uxoris accendit, et ejus linguam ad injuriam mordacis objurgationis exacuit; cor

mulieris consuetis suae suggestionis aculeis incitat, et linguam ejus in audaciam male liberae praesumptionis effrenat, quatenus virilis animus, qui ad impatientiam ex mundi adversitate non flectitur, saltem ex uxoris injuria ad iracundiam provocetur, **20** et munitissimum Christi vallum, quod circumfusa hostium multitudo non penetrat, exorta intrinsecus seditio civilis aperiat; quod obsidentis exercitus impacti arietes diruere nequeunt, domestica scissura praebente aditum capiatur. In alto quippe vir sanctus mentis aedificium fixerat, et idcirco illuc irrumpere hostiles impetus non valebant. Quaeritur ergo ab adversario, quia haec excelsa munitio inexpugnabilis cernitur, quibus ad eam gradibus ascendatur. Vicina est autem vero mulier atque subjuncta. Cor igitur mulieris tenuit, et quasi scalam, qua ad cor viri ascendere potuisset, invenit. Occupavit animum conjugis scala mariti; sed nihil hac arte praevaluit, quia vir fortis patientiae scutum verborum telis opposuit, et ea pro nihilo deputans, velut audiens non audivit Dignum nempe erat ut mulieris verba virilis animus non admitteret, cum profecto de ipso primo lapsu humani generis nosset quod docere mulier recta nesciret. Unde bene etiam per Paulum dicitur: «Docere autem mulierem non permitto **(I Tim. I)**.» Quia nimirum aliquando cum docuit, a sapientiae tramitae deviavit. Antiquus itaque hostis ab Adam in officina lanisterii perdidit qui Adam in paradiso superavit **(Gen. I)**; atque adjutricem suam mulierem, dum ad contumeliam amarae correptionis ascendit, ad exemplum potius discendae patientiae nesciens destinavit; et dum illam perversa quae doceret edocuit, ad scholam rectitudinis misit; et quae excitata fuerat ut perderet, erudita est ne periret. Sic, sic a nostris viris fortibus hostis percutitur, ut sua ei tela rapiantur. Unde se exaggerare

aestimat dolorem vulnerum, inde eis contra semetipsum suggerit arma virtutum. Ex verbis autem male corripientis uxoris, dilectissimi fratres, solerter debemus inspicere quod antiquus adversarius non solum per semetipsum, sed per eos etiam qui nobis adhaerent, statum satagit nostrae mentis inclinare. Cum enim cor nostrum lubricus serpens sua persuasione non subruit, ad hoc nimirum per linguas adhaerentium repit. Hinc enim scriptum est: «A filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende **(Eccli. XXXII)**» Hinc per prophetam dicitur: «Unusquisque se a proximo suo custodiat, et in omni fratre suo non habeat fudiciam **(Jer. IX)**.» Hinc rursum scriptum est: «Inimici hominis domestici ejus **(Mich. VII; Matth. X)**.» Improbus namque adversarius eum a bonorum cordibus repelli se conspicit, eos, qui ab illis familiarius diliguntur, exquirit, et eos saepe ad inferendam injuriam concitat, quatenus sancti viridum eorum, a quibus maxime venerari debuerant, perversitate lacerantur, eorum mens proclivius ad iracundiam provocetur. Sed ecce iniquus hostis ubi que frangitur, ubique superatur: Bellatoribus enim Christi per cuncta jam tentationum argumenta succubuit, qui illud suum familiare solatium etiam de muliere frustratus amisit. Sic enim et beatus Job postquam cuncta quae possederat abstulisset, post quam ipsum ejus corpus gravi ulcere vulnerasset, quia vulneribus carnis ad mentis vulnus pervenire non valuit, etiam conjunctae mulieris linguam quaesivit, et quia aperto certamine superari se doluit, de ore conjugis jaculum quasi de insidiis intorsit. Dixit enim illa: «Adhuc permanes in simplicitate **21** tua? Benedic Deo, et morere **(Job II)**.» Sic et beatus Tobias postquam ad nimiae paupertatis aerumnam, Deo disponente, devenit, postquam oculorum lumen amisit, quia illum malignus spiritus vidit

corporeo lumine non videntem, divino autem splendore interius coruscantem, foris rebus vacuum, intrinsecus Deo plenum, ad solita arma cucurrit et uxoris lingnam ad inferendum vehementissimae objurgationis opprobrium concitavit. Quae dixit: «Vere vana facta est spes tua, eleemosynae tuae modo apparuerunt **(Tob. II)**.» Et sicut istae perversae conjugi nihil respondit, sed injecto sibi diabolicae suggestionis telo, mox ad orationis arma, Scriptura teste, cucurrit **(Tob. IV)**, sic et beatissimus vir Severus respondere ad uxoris verba contempsit; ad accipiendum vero S. Spiritus donum, eodem suggerente spiritu, nesciens properavit. Si autem divinae justitiae ordinem subtili meditatione perpendimus, non sine causa sanctos viros uxorum afflictos molestia reperimus. Quia enim vir uxori male consentiendo Creatoris sui praecepta contempserat, jam dignum est ut a viro mulier dissentiendo duris eum verberum contumeliis vehementer affligat. Quo enim mulieri male obediens paruit, eo Conditori suo inobediens fuit. Scriptum quippe est: «Tulit mulier de fructu et comedit, deditque viro suo qui comedit: et aperti sunt oculi amborum **(Genes. III)**.» Ex ea igitur ab Auctore feriendus erat, quam errans Auctori praeposuerat, ut unde homo culpam non timuit superbus admittere, inde poenam corrigendus inveniret. Et tanto citius respiceret ad illum quem superbiendo contempsit, quanto amaritudinis plenam esse conspiceret cui delectabiliter obedivit.

Verumtamen non idcirco ista dicimus, ut beati viri uxorem periisse cum reprobis mulieribus asseramus. Si enim ab electorum sorte exclusam esse cognosceret, nequaquam vir sancto repletus Spiritu unum cum ea sepulcrum habere

voluisset. Communis igitur sepultura corporum indicat quod beatorum conjugum animas meritorum varietas non discernat; et dum vir uxori in morte se libenter associat, constat utique quia in illa vita utriusque inter se merita non elongat. Credi quippe non immerito potest, quia postquam mulier beatissimum virum divinitus electum ad pontificale fastigium contra suam opinionem vidit, mox maculam sui reatus agnovit, confusa erubuit, poenitentiam egit, et sic de caetero studiosius se in virtutibus sanctae conversationis exercuit. Unde etiam de illa scriptum est quia postquam beatissimus vir episcopus factus est, admirans congratulabatur ei.

Vos autem, dilectissimi fratres mei, qui ad audienda tanti viri praeconia, Deo vos inspirante, diligenter intenditis, patientiam laudatis, humilitatem exollitis, tantarum virtutum insignia in usus vestros assumite, et quod illum fuisse libenter auditis, ipsi etiam fieri per Dei gratiam studiose curate. Eritis namque quod est, si contenditis et ipsi esse quod fuit. In hujus igitur peregrinationis itinere nulla vos prosperitatis suadela decipiat, nulla irruens adversitas frangat, non mentem vestram paupertatis inopia deprimat, non spes abundantiae temporalis **22** extollat, non illata ex ore proximi contumelia ad iracundiam provocet, non ad ulciscendum vos libertas permissae in quemlibet potestatis instiget, quatenus qui nunc imitanda B. Severi vestigia tenetis in vita, cum illo postmodum de aeternae felicitatis praemio gaudere valeatis in patria, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur [regnat] per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO V. II. DE SANCTO SEVERO EPISCOPO RAVENNATE ET CONFESSORE. (I FEBR).

Audistis, fratres charissimi, ex B. Severi, dum legeretur, historia, qualiter illum Deus de lanificii ergodochio sustulit, quam mirabiliter illum non solum praeter opinionem omnium civium, sed etiam sui, ad arcem pontificatus elegit. Audistis pauperculum hominem a Deo mundi divitibus auferri. Audistis dejectum [abjectum] et humilem supra potentatus nobilium cum gloria sublimari. Audistis Spiritum sanctum sapientes saeculi contemnentem, simplicem hominem eligentem, ornatos vestibus transvolantem, in pannosum et squalidum, quasi in amicum familiarem et olim sibi notissimum descendentem.

Libet autem, dilectissimi, ad illud pulchrum spectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, et omnipotens Deus quam diverso modo ab hominibus judicet, in quantum mihi possibile est, studiose pensare. Conveniunt universi cives ad oratorium, descendit Spiritus sanctus in columbae specie super populum congregatum. Multa inferius corda, unus desuper inspector. Praestolantur isti magnum aliquem ex divitibus eligi; considerat ille quis ex omnibus maxime valeat dives virtutibus inveniri. Isti apud se praeferunt eruditam linguam, luculentum sermonem; ille autem animum simplicem et cordis eligit puritatem. Hinc populus visu plebeios praeterit, ad primates vero, quis eorum maxime eligatur, attendit; inde autem «excelsus Dominus

humilia respicit, et alta a longe cognoscit **(Psal. CXXXVII)**.» Hinc multi sibimetipsis, illud sacrae dignitatis culmen exoptant, et garrulo silentio intra conscientiam clamant: O si columba veniat super me, o si Deus eligat me! Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur episcopatus? Inde autem ille scrutatur renes et corda **(I Par. XXVIII; Psal. VII)**, «qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum **(Psal. XXXII)**.» Et quidem aderant ibi multi, utpote in egregia civitate, alii quidem frementium equorum glomeratis gressibus incedere soliti, alii claris natalium titulis insigniti, alii pretiosarum vestium nitore conspicui, alii crebris obsequentium militum cuneis constipati, alii omnibus his mundi muneribus multipliciter praediti, alii quibusdam pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda omnium subtiliter intendebat, quod olim per prophetam dixerat, sine aliquo vocis strepitu iterum repetebat: «Super quem, inquit, requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, et quietum, et trementem sermones **23** meos?» **(Isa. LXVI.)** Videbat populus in aperto loco columbam coelitus exspectantem. Aspiciebat illa Severum pauperculum post januam latitantem. Qui enim se hominibus abscondebat, divinae majestatis intuitum declinare non poterat. Quid est hoc, S. Severe? tam pauper, tam dives? tam humilis, tam sublimis? tam pannosus, tam gloriosus? apud judicia humana dejectus, ex divina providentia invisibiliter sublimatus? Cur te abscondere niteris, qui ad hoc proveheris ut ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum crubescis, qui divinae majestatis conspectui prae omnibus placuisti? Videlicet idcirco absconderis, ut videas, et non videaris; videas scilicet columbam pro admiratione; non videaris autem pro vestium foeditate. Age jam manifesta te in

publicum, procede in medium, et Christianae familiae suscipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, ut in summi regis fulgeat ornamento. Non lateat ulterius lucerna sub modio, sed super candelabrum posita, omnes, qui in domo sunt, splendoris sui luce perfundat **(Matth. V)**. Pasce igitur Dominicum gregem, et super ovile Christi curam exhibe pastoralem. Tibi Christus Ecclesiam suam committere jam decrevit, quam inaestimabili sui sanguinis pretio comparavit. Suscipe egregiae administrationis officium, ut de commissi talenti foenore auctum referas lucrum. Nec expavescas ignorantiam litterarum, non dubites de incompositorum enormitate sermonum, quia ille qui promovet te, sine legendi labore instruet te; qui tibi doctrinae committit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippe est verbum, quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc verbum tibi, tuisque [*f.* tuique] similibus per semetipsum dicit: «Cum steteritis ante reges, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini **(Matth. X)**.» Et iterum: «Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Ibid.)**.»

Quid plura? Tandem venit columba, et mirantibus cunctis dilectum sibi caput invisit. Et certe jam olim in ejus pectore invisibiliter erat, in cujus nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid jam fugitivus Dei faceret? Quo se verteret? Quod sibi latibulum tutius inveniret? A conspectu omnium fugit, valvas opposuit, ad videndum sibi solas postium rimulas dereliquit. Sed qui humanos aspectus avertere potuit, columbini acumen intuitus non evasit. Videt se deprehensum; conqueritur intra se nihil sibi profuisse

confugium. Verumtamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertio igitur ad se volitantem agitatis manibus repulit, et sic in nomine sanctissimae Trinitatis benedictionem suae consecrationis accepit.

O novum, et inauditum promotionis ordinem! o admirabilem egregii pontificis dignitatem! Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi patenter illum in Patris, et Filii, et Spiritus sancti nomine consecrare? Et quid aliud fuit eamdem columbam a se exturbando, manibus tangere, nisi ecclesiasticae institutionis ordine, in ipsis **24** manibus oleum sanctae unctionis accipere? Nam quod columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manus impositionis implevit. Quod autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritus unctione signavit.

Jam vero illud quantae gratiae, quantaeque est excellentiae, Spiritum sanctum in illa figura suscipere, in qua constat super ipsum Dominum nostrum, Mediatorem videlicet Dei et hominum, descendisse? **(Matth. III.)** Et certe quocunque modo Spiritum sanctum quis accipiat, magni admodum meriti est; in illa autem figura, in qua et ipse unigenitus Patris Filius, accipere Spiritum sanctum, summae est sanctitatis indicium. Super ipsos namque apostolos Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit **(Act. II)**; super beatum vero Severum non in ignis imagine, non in linguarum diversitate; sed, sicut super baptizatum Dominum, in columbae visus est specie **(Matth. III)**; ut profecto ostenderet quia sicut columba simplex est animal atque ab amaritudine fellis alienum, ita et beatissimus vir omni carebat livoris

amaritudine, et in sancta vivebat simplicis animi puritate. Ecce liquido manifestatur quod per apostolorum principem dicitur: «Quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet illum, et operatur justitiam, acceptus est illi **(Act. X)**.» Illud etiam nunc in electione beatissimi hujus viri per semetipsam divina providentia custodivit quod olim nos observare per B. Jacobum monuit. Ait enim inter caetera: «Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriae **(Jac. II)**.» Deinde subjungit: «Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida: introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum, qui indutus est veste praeclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene; pauperi autem dicatis: Tu sta illic, vel sede sub scabello pedum meorum; nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum?» **(Ibid.)** Nam si hoc beatus apostolus de quotidianis consessibus loquitur, quis non de acceptione personarum in culpam saepissime labitur, nisi cum apud semetipsum forsitan ita judicat, ut ille, cui honorem exhibet, tanto ei melior, quanto et ditior videatur? Sed haec apostolica sententia tunc rectius intelligitur, si illa sedendi ac standi distantia ad honores ecclesiasticos referatur. Non enim leve crimen esse putandum est quemlibet divitem ad ecclesiastici regiminis culmen evehi; pauperem vero sanctiorem et doctiorem a suscipiendi honoris dignitate repelli. Fecit itaque mirabilis in sanctis suis omnipotens Deus **(Psal. LXVII)**, quod fieri debere per apostolum suum docuit, quando spretis divitibus magnum hunc pauperem squalidis indutum vestibus ad episcopalem cathedram mirabiliter sublimavit. Qui suscepto pontificatus officio non

magis ex ordine ecclesiasticae dignitatis ascendit quam in arcem quoque summae sanctitatis excrevit.

Nonnulli enim cum regiminis curam suscipiunt, ad lacerandos subditos protinus inardescunt, terrorem potestatis exhibent, et quibus prodesse debuerant, magis nocent, et quia charitatis viscera in filios non habent, domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt **25** humilitatis locum in elationem dominationis immutant, et semetipsos quasi quidam tyranni in superbiae cornibus exaltant et si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus saeviunt. De quibus per semetipsam Veritas dicit: «Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces **(Matth. VII)**.» In vestimentis quippe ovium veniunt, quia vellus quidem innocentiae in superficie praetendunt, sed lupi rapaces sunt, quia malitiae morsus in occulto cordis exacuunt, non attendentes illud quod Dominus discipulis suis dicit: «Ecce, inquit, ego mitto vos sicut agnos inter lupos **(Luc. X)**.» Qui enim locum praedicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, ut ex ipsa sua mansuetudine iram saevientium mitiget, et peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanet. Quem et se quando zelus rectitudinis exigit ut erga subjectos saeviat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate, quatenus et jura disciplinae exhibeat, et intus paterna pietate diligat quos foris quasi insequendo, [saeviendo] castigat. Mali autem pastores non sicut agni inter lupos, sed potius sicut lupi inter agnos sunt, quia, dum a subditis sibi nullum plerumque morsum laesionis excipiunt, ipsi in eos rapinae suae dentes crudeliter figunt.

Nonnulli vero antequam officii sacerdotalis culmen attingant, mites se et humiles in omnibus exhibent, excrescere in

virtutibus student, bonis moribus pollent, et in omni se honestate sanctae conversationis exercent, mala nulli aliquando inferunt, illata vero patienter ferunt, carnem suam assidue jejuniis et orationibus edomant, et cunctos in se vitiorum motus censura rigidae severitatis frenant. Sed cum pastoralis custodiae jura suscipiunt, quidquid sanctitatis habuerant, ut ita, proh dolor! dicam, concambio miserae permutationis amittunt, omne quod pie vixerant obliviscuntur, et decurrentium more fluminum, ad ima absque ullo retentionis obstaculo devolvuntur, et velut mali remiges, cum ad alta pelagi vento impellente deveniunt, quando scilicet majori conamine opus est, in somnum se mortifera securitate resolvunt; vel potius cum gubernandae navis clavum suscipiunt, qui prius cum caeteris strenue navigaverant, jam in magisterio positi in negligentiae se torpore dejiciunt, et non solum alios non custodiunt, sed semetipsos etiam infeliciter perdunt.

Sed quid ista de reprobis pastoribus loquimur, cum et ipsi summae sanctitatis viri suscepto curae pastoralis officio, et si ad mala, quod absit, nullatenus proruunt, saepe tamen ex ipsa boni perfectione, necessitate cogente aliquantulum minuuntur? Hinc est quod B. papa Greg. in prioris vitae conversatione visibilia quaeque se transcendisse gloriatur, postmodum vero curis exterioribus implicari pia lamentatione conqueritur **(GREG. in praef. lib. I Dialog.)**. Hinc est etiam quod de B. Martino Turonensi episcopo legitur, quia major ei virtus ante episcopatum fuerat quam post episcopatum **(SEVER. SULPIT., Vita S. Martini, lib. II. cap. 5)**. Quanquam procul dubio credendum sit quia sanctis praedicatoribus quidquid pro aliorum custodia de propria

perfectione subtrahitur, multo largius, multoque **26** uberius in acquirendis subditorum lucris augetur.

Perpendite ergo, fratres charissimi, quam mirabilis vir fuerit beatus Severus, cui sanctitatis meritum suscepti cura regiminis addidit quod aliis excellentissimis etiam viris minuere consuevit. Nam quod aliis saepe descensionis est causa, hoc illi provectionis probatur exstitisse materia; et inde sibi perfectionis culmen est auctum, unde et perfectissimis viris plerumque non ambigitur imminutum. Ecce enim ante commissae praelationis officium virtutum quidem vitam duxisse cognoscitur, virtutum tamen signa nequaquam fecisse perhibetur, post ordinationem vero facta per illum miraculorum signa apertis vocibus clamant quantum priorem vitam merita posteriora transcendant.

Nam quam praeclarum, dilectissimi fratres mei, quam stupendum fuit illud insigne miraculum, quo videlicet inter ipsa missarum solemnia subito in extasim raptus, per spiritum Mutinense oppidum petiit, defuncti fratris et coepiscopi Deo animam commendavit, corpus in sepulcro posuit, et omne funebrium exsequiarum officium per ordinem celebravit! O quam novum spectaculum quantaque admiratione dignissimum, si totum illud simul mortalis capere potuisset intuitus! Aderat siquidem congregatis fidelibus absens, aberat vero praesens. Nimirum a semetipso etiam longe positus, hic viventibus filiis commissae pastoralis curae reddebat debitum, illic defuncto fratri piae humanitatis impendebat officium. Sed et quam leve, quam velox vehiculum noster episcopus habuit, qui, non dicam puncto, non momento, sed in brevissimi temporis ictu tam longa terrarum spatia transmeavit? Nescit sane currus ille viarum asperitatibus

reprimi, ignorat oppositionis sufflamine retardari. Verumtamen hoc tam grande miraculum, quo ab aliquo sanctorum ostensum fuisse rarius auditur, eo ab his, qui non credunt omnia possibilia esse credenti, fortasse difficilius creditur.

Quid enim rarius, quid admiratione dignius quam purum spiritum corpus corporaliter sepelire? Et, ut ita dixerim, animam visibiliter animam commendare? Sed ad hoc credendum cito animum flectimus, si et alia divinae virtutis opera studiose pensamus. Liquet profecto quia mobilioris naturae est spiritus, quam corpus, et certe, Scriptura teste, novimus, quod propheta Habacuc ex Judaea sublevatus, repente est in Chaldaeam cum prandio deportatus. Quo videlicet prandio Danielem prophetam refecit, seseque in Judaea iterum invenit **(Dan. XIV)**. Si igitur tam longe Habacuc potuit sub momento corporaliter ire et prandium deferre, quid mirum si beatus Severus obtinuit, quatenus per spiritum iret, et defuncto fratri funeris officium exhiberet? Ut sicut ille ad deferendum prophetae cibum corporis corporaliter perrexit, ita iste ad commendandum Deo beatissimi hominis spiritum spiritaliter pergeret.

Jam vero illud quantae virtutis fuit, quantaeque potentiae, quod illi aridus cinis olim jam defuncti cadaveris paruit, et ad vocis ejus imperium exanimata uxoris caro, ut locum filiae cederet, in angustum se sepulturae angulum coarctavit? **27** Justo quippe Dei judicio, mulier, quae olim illum in hac vita subsannando despexerat, jam, mutata sententia, ejus praecepta humiliter observabat. Nimirum quem nentem stamina in humili ergasterio pauperculum noverat, jam tunc in aula superni Regis quam magnus senator esset,

his, qui falli non poterant, oculis attendebat. Sed et hoc incredibile quis forsitan judicat, quamvis venerabilem, et sanctissimum virum, adhuc tamen in hac corruptibili carne degentem, insensibilem potuisse pulverem suis legibus subdere, cujus animam constat ad illud jam invisibile judicium transmigrasse? Hoc tamen etiam facile creditur, si collata hominibus divina gratia subtiliter indagetur. Nunquid enim Petrus in ista adhuc carne non erat, qui ex ore Veritatis audiebat: «Quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis: et quodcunque solveris super terram erit solutum et in coelis?» **(Matth. XVI.)** Cujus nunc vicem in ligando et solvendo possident quicunque locum sancti regiminis fide et moribus tenent. Sed ut tanta valeat homo de terra, coeli et terrae Conditor in terram venit e coelo; atque ut judicare caro non solum de carne, sed etiam de spiritibus possit, hoc ei largiri dignatus est factus pro hominibus Deus caro. Quia inde surrexit ultra se infirmitas nostra, unde sub se infirmata est firmitas Dei.

Sed cur ista de antiquis B. Severi miraculis dicimus, cum hodie non pauca prodigiorum signa in venerabili sepulturae suae basilica fieri frequenter audiamus? Nam, ut de caeteris sileam, illud unum quantis est praeconiis dignum quantaque laetitia ad divinae omnipotentiae gloriam referendum, quod sub ipso altaris sacratissimi sui corporis clarissima sensim emanataqua, diversis languentium valetudinibus profutura! Nam si fides bibentium exigat, mox ut eam pectora aegrota percipiunt, protinus de infirmitate ad salutem pristinam convalescunt. Et, ut mirabilem rem fieri mirabiliter audias, non in vernalis inclementia temporis, non in autumnalis inundantiae pluviis, non in imbriferae algoribus hiemis,

quando ex diversis saxorum molibus solet aqua tenuiter exsudare, sed in ipso fervidae aestatis ardore eam noveris ex arida calce et duris lapidibus ebullire. Ut videlicet quando major incumbit necessitas aegritudinum, tunc potissimum conferat miseratio divina remedium, et humanae infirmitati, quae tunc ex ignei caloris gignitur vitio, medicorum more, vim curationis ex contrario objiciat elemento. Cui illud conferri miraculum satis rationabiliter potest, quod similiter Nilus Aegypti fluvius non alio, nisi aestivo tempore sese in cumulum elevat, plana quaeque hinc inde per circuitum irrigat, et terrarum venas largo suae inundationis madore fecundat. Ne igitur humana vecordia divinae virtutis opera naturae viribus tribuat, saltem ex ipso, quo fiunt, tempore, cui jure deputentur, addiscat; et tanto alacrius ad referendas Creatori suo gratias surgat, quanto et ipsas naturarum vices mutatas suae utilitatis gratia non ignorat.

Ecce enim omnipotens Deus antiqua operationis suae miracula repetit, ecce iterum per alterum Moysen aquam de petra producit **(Exod. XVII)**; Israeliticum **28** nobis saeculum renovat, quo per exteriora beneficia, utpote verum Israel, ad amorem nos suae visionis accendat. Ecce de beatissimi confessoris sui Ecclesia alterum nobis quodammodo paradisum restituit, cujus saluberrimo fonte nostrae fragilitatis terram clementer infundit.

Agamus igitur, dilectissimi, gratias Creatori nostro, qui idcirco adhuc producit aquam de petra rupis, ut per hanc etiam hauriamus aquam in gaudio de fontibus Salvatoris **(Isa. XII)**. Illam videlicet, de qua ipse in Evangelio dicit: «Qui biberit aquam quam ego do, fiet in eo fons aquae salientis in vitam

aeternam **(Joan. IV)**.» Et iterum clamat dicens: «Si quis sitit, veniat ad me, et bibat, et de ventre ejus fluent aquae vivae **(Joan. VII)**.» Quanti sunt hodie, qui si petram illam, ex qua in tempore Moysis aqua producta est, cernere potuissent, lucrum non minimum deputarent. Isti itaque nunc beati Severi ingrediantur ecclesiam, et in multis simul fieri lapidibus videant, quod in uno fuisse factum laetitia piae devotionis exsultant. Hoc etiam superaddito quod aqua illa sitim solummodo bibentibus auferebat, ista etiam diversas languentium aegritudines curat. Illa dum biberetur, simplicis aquae de se dabat indicium, ista dum medetur, diversorum aromatum et medicinalium specierum implet officium.

Haec igitur tot et tam praeclara miracula, fratres charissimi, ad verae utilitatis lucra convertite, et per exteriora divini muneris beneficia, ad interiora quoque medullitus anhelate. Quid enim prodest caduca haec et transitoria bona temporaliter ex divina benignitate percipere, si non contingat ad aeterni quoque boni suscipienda praemia pervenire? Mementote quid Judaeis de antiquis eorum patribus Veritas dixit: «Patres, inquit, vestri manducaverunt manna in deserto, et mortui sunt **(Joan. VI)**.» Perpendito etiam quanta sit in coelis sanctorum gloria, quibus contra naturae suae ordinem ipsa in terris famulantur et obediunt elementa. Quid enim sanctorum animae sive in coelo, sive in terra, sive etiam in abysso non possunt, qui cum ipso, qui omnibus praesidet, unum sunt? Ad illam igitur, dilectissimi, tantae gloriae dignitatem totis nisibus tendite; ad illam quotidie sanctarum virtutum et piae conversationis gressibus properate. Contemnenda quippe sunt vobis cuncta quae cernitis, si ad ea vultis pertingere quae speratis. Attestante etenim beato Paulo,

non possumus hic gaudere de saeculo, et illic regnare cum Deo **(Rom. XII)**. Qui iterum dicit: «Non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt, quae autem non videntur, aeterna sunt **(II Cor. IV)**.» Fluxa igitur et seductoria immundi hujus mundi blandimenta despicite, minas ejus animi fortitudine superate, surgentia carnis incentiva [incendia] reprimite, mentes vestras, auxiliante Deo, in virtutibus dilatate, torporis et negligentiae frigus de cordibus vestris expellite, ad illud ineffabile supernae beatitudinis gaudium flammato mentis desiderio jugiter suspirate. Nam speculator [spectator] ille, qui corda vestra ad se directa delectabiliter inspicit, libenter etiam vobis suae societatis januam pandit Jesus Christus **29** Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO VI. DE SANCTO ELEUCHADIO, EPISCOPO RAVENNATE ET CONFESSORE. (XIV FEBR.)

Hodierna festivitas, fratres charissimi, geminum sanctae devotioni vestrae, imo nostrae gaudium cumulat, quia dum venerandi confessoris Eleuchadii solemnia celebramus, necessario mox etiam beati triumphatoris Christi Apollinaris ad memoriam praeclara gesta reducimus. Quia enim, ut Salomon ait, «gloria patris est filius sapiens **(Prov. X et XV)**,» sic alterius causa pendet ex altero, ut quisquis unius laudes digne retulerit, alterius etiam insigne praeconium

tacere non possit. Et quia Veritas dicit: «Non potest filius facere, nisi quod viderit patrem facientem **(Joan. V)**:» sic iste beatus alumnus subsecutus est paterna vestigia, ita verae fidei praedicando rectam tenuit lineam, sic religiose vivendo sancto praeceptori consonam exhibuit clientelam, ut ei merito succederet in regimen, cujus imitator exstiterat sanctitate. Sicut enim beatus Petrus princeps apostolici senatus tres inter caeteros eminentiores cognoscitur habuisse discipulos, qui sibi postmodum in pontificatus arce per ordinem successerunt, primo videlicet Linus, deinde Cletus, tertius Clemens, ita nihilominus et beatus Apollinaris quatuor egregios discipulos habuit, post felicem martyrii sui gloriam sibimet in ecclesiastico regimine succedentes, Aderitum scilicet, et beatum hunc, cui praesens sermo famulaturus est, Eleuchadium, subinde Martianum, postremo Calocerum.

Erat autem Eleuchadius iste philosophus, sicut in ipsa beati magistri narratur historia. Superata est ergo sapientia Platonis a discipulo piscatoris. Misit rete verbi in profundam salsuginem Ravennatis oceani, et magliam auratam ad fidei littus traxit. Porro cujus magister olim noverat cuncta per stagna naviculam regere, discipulum docuit cum arguta dialecticorum versutia disputare; docuit, inquam, discipulum acris ingenii et acutae facundiae homines simplici sermone concludere, qui ad includendos per profunda pelagi pisces vilia consueverat retia subnodare. Plane postquam navicularius pelagi clavicularius constitutus est coeli; discipuli piscatorum magistri facti sunt oratorum; et sapientia mundi victa est a simplicitate Christi, quia enim, ut ait Apostolus, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere

credentes **(I Cor. I)**. Hac simplicitate Paulus, qui se judicat inter Corinthios nihil scire, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum **(I Cor. II)**, superavit Dionysium Areopagitam apud Athenas. Hac simplicitate conclusit beatus Apollinaris Eleuchadium philosophum in urbe Ravenna; qui et ipse consultus de curationum peritia, respondit nihil se scire sine nomine Jesu. Verumtamen utrique huic prudenter simplici beatus Petrus sapientiae testimonium perhibet: nam de Paulo ait: *Sicut charissimus frater noster Paulus secundum* **30** *datam sibi sapientiam scripsit vobis* **(II Petr. III)**. Apollinari vero dicit: «Ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus.»

Sed qui Deo sapientes erant mundo se velut fatuos exhibebant. Stulta siquidem mundi elegit Deus, ut confunderet sapientes **(I Cor. I)**. Atque ut magis stupeas, ipsos imperite sapientes a vano superbae sapientiae suae tumore dejecit, ac deinceps in auctoritatem liberae praedicationis erexit, ut idipsum postmodum constanter astruerent quod anxiabantur ante crudeliter impugnare. Quod Moyses tunc mystice figuravit, cum arripiens vitulum aureum igne combussit, ad pulverem usque contrivit, fluctibusque conspergens Israeliticum ex eo populum propinavit **(Exod. XXXII)**. Quid est enim per figuram vitulus ille conflatilis, nisi corpus diaboli? Homines scilicet in omnibus perfidiae, simul et idololatriae errore decepti, ac sub ipso suo pestifero capite tanquam diversa membra, sacrilega conspiratione conjuncti, super quos nimirum ille nequitiae spiritus, velut auctor, praesidens insolenter erigitur, et tanquam caput per tyrannidem suo corpori dominatur? Aureus autem vitulus fuisse describitur, quia videtur idololatriae ritus velut a

sapientibus institutus. Auro quippe sapientia designatur, sicut per Salomonem dicitur: «Thesaurus desiderabilis in ore sapientis **(Prov. II)**.» Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes ante novae gratiam fidei daemoniacae culturae fuisse probantur auctores. De quibus nimirum dicit Apostolus: «Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum et serpentium **(Rom. I)**.» Per hanc itaque vesanae sapientiae vanitatem poetae, philosophi, magi, siderum rimatores omniumque disciplinarum liberalium instructi peritia, prodigiosa daemoniorum solebant adorare figmenta.

In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est, omnis societas gentilium idololatriae deditorum. Moyses itaque vitulum igne combussit quia Redemptor noster, quem ille signaverat, male conspirata [*f.* conspirantia] corda gentilium flamma suae charitatis accendit. Unde et ipse dicit: «Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? **(Luc. XII)**» Et Propheta: «Non est, inquit, qui se abscondat a calore ejus **(Psal. XVIII)**.» In mente ergo gentilium repente divinus ignis accenditur, ut in eis irrationabilis idololatriae bestialis forma solvatur. Totum deinde corpus vituli hujus in pulverem comminuitur, quia gentilis illa societas diabolicae conspirationis in unum arte conflata, ad adventum Christi quodam velut malleo salutiferae correptionis extusa atque a rigoris sui duritia divini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubriter comminuitur, quae male integra

in superbiae suae forma insensibiliter stare videbatur. Deinde in aquam spargitur, ut Israeliticus ex eo populus bibat.

Comminutus denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gentilis populus lavacro **31** salutiferi fontis necesse est abluatur. Quem protinus Israelitae bibunt, quia sancti praedicatores Evangelii, qui vere Israelitae sunt, quos ad Dominicum corpus, quod est Ecclesia, transferunt, in sua membra suscipiendo quasi bibendo convertunt. Quorum videlicet Israelitarum primo dictum est: «Macta et manduca **(Act. X)**;» quod tantumdem est ac si diceretur: «Tere, et bibe.» Sic, sic ille vitulus per ignem zeli, et aciem verbi, aquamque baptismatis ab eis potius absorptus est quos conatus est absorbere: in eos ipse transfusus est, quos in sua, hoc est diabolica, tentaverat membra transferre.

Verumtamen quia Moyses non in hoc metam ultionis fixit, ut idolum duntaxat infringeret, sed insuper addidit ut et viginti tria millia hominum trucidaret, mystice docuit, nequaquam sufficere, si ab idololatriae cultu, vel pravitate vitae quisque convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus mortificare conetur. Unde et praedicator egregius: «Mortificate, inquit, membra vestra, quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam et avaritiam, quae est idolorum servitus **(Col. III)**.» Et notandum quia sicut hic vitia membra nostra esse dicuntur, ita et illic qui perempti sunt, cum interfectoribus suis propinquitatis necessitudine jungebantur, sicut per Moysen dictum est: «Haec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum; ite, et redite de porta usque in portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum et proximum suum **(Exod. XXXII)**.» Si

quem ergo delectat in arma consurgere, quisquis anhelat adversus hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, et illic plures inveniet adversarios obtruncandos, unde videlicet post victoriam non homicidae foedum nomen incurrat, sed gloriosus potius triumphator appareat, unde certe non sanctuarii mereatur excludi liminibus, sed consecrans semetipsum Domino, divinae gratiae benedictionibus augeatur, sicut et illis dictum est: «Consecrastis, inquit, manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio et fratre suo, ut detur vobis benedictio **(Ibid.)**.» Quod autem ii, qui caesi sunt, viginti tria millia fuisse referunt, numerus trium millium peremptorum triplicem formam indicat peccatorum. Omne quippe peccatum, aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus. Sed quoniam illic et denarius numerus geminatur, datur intelligi quia sicut Decalogum praeceptorum culpa carnis, simul et animae servare contempsimus, sic etiam utriusque vitia, virtutum armis atterere et mortificare debemus.

Beatus igitur Eleuchadius tunc philosophus magnus, tanquam aureus vitulus contritus est malleo praedicationis, et transfusus est in membra corporis Christi. Tunc doctor terrenae sapientiae, nunc magister effectus est ecclesiasticae disciplinae. Tunc naturalium causarum rimabatur indaginem, nunc omnium naturarum ipsum perspicue contemplatur auctorem. Et qui tunc sidera radio fortasse notaverat, nunc coeli machinam cum sideribus volvi gratulabundus aspectat. Nimirum qui prius fuerat philosophus veritatis, conversus ad Dominum praedicator **32** factus est veritatis; tertius scilicet a beato Petro apostolo in ordine discipulatus, tertius etiam nihilominus a beato Apollinari in

arce pontificatus. Et personarum quidem ordo productus, sed eadem fidei puritas, quae ex ipso summo et originali fonte processerat, per devexam alvei seriem decurrebat. Nam a Christo in Petrum, a Petro in Apollinarem, ab Apollinari in Eleuchadium coelestis eloquii fluvius emanavit; ut illud Psalmistae praeconium impleretur: «Qui emittit eloquium suum terrae, velociter currit sermo ejus **(Psal. CXLVII)**.» Beati denique cultores et adjutores Christi, Apollinaris et Eleuchadius; pater videlicet et filius, magister atque discipulus, unius operis ministerium, unius, ut ita loquar, agri fundum, unius susceperunt vineae colonatum. Ille nimirum, ut obscura silvarum condensa succideret; iste vero ut residuos arbustorum truncos et horrescentium veprium dumeta radicitus exstirparet. Ille, ut acuto verbi vomere dura squalentis deserti rura proscinderet; iste ut nihilominus sanctae praedicationis sarculo tumentium vitiorum post eum glebas effringeret et bonorum operum frugibus novalia diligenter exculta vestiret. Ille, ut cum Paulo plantaret; iste ut cum Apolline rigaret **(I Cor. III)**. Atque ut altius repetam, ille cum Moyse populum Domini diviso mari Rubro in deserta transposuit **(Exod. XIV)**; iste cum Josue, magistro succedens, eumdem populum in terram repromissionis primus introduxit **(Jos. IV)**. Ille docuit qualiter Aegyptum Israel accola sperneret; iste vero qualiter terram lactis et mellis irriguam distributis invicem sortibus possideret. Alter nimirum colla de ferreo jugo Pharaonis excutere, alter admonuit triumphatricibus plantis devictas hostium calcare cervices. Alter edocuit servitutis opprobrium quam celeriter fugerent, alter autem ipsos libertatis titulos quam cautissime custodirent.

Neque vero credendum est, fratres mei, B. Eleuchadium, dum adhuc viveret, martyrii caruisse laboribus, etsi non fuerit martyrio consummatus. Videbat nimirum gentilitatis nuper exstinctae nonnullas adhuc superesse reliquias; dolebat in populo sibi commisso, vel extrema superstitiosi ritus vestigia remansisse, atque ideo licet persequentium manus gladios non exereret, cruciabatur anima sancta pii zeli ac paternae compassionis incendio concremata. Quid enim prodest, si quisquam catholice credat et gentiliter vivat? Aut quomodo credulitas recta cum vita concordat haeretica? Quid enim juvat, si fides adsit apostolica, ubi conversatio ducitur Ariana? De iis etenim, qui catholice credunt et haeretice vivunt, conqueritur beatus Apostolus dicens: «Confitentur se nosse Deum, factis autem negant **(Tit. I)**.» Cum sive credendo, sive vivendo, Deum negare nihil sit aliud absque dubio quam perire. Quapropter beatus pontifex Eleuchadius non contemnendum pertulit in ipsa Ecclesiae pace martyrium, quandoquidem et si non cum perfide credentibus, sed perverse viventibus infoederabilem probatur habuisse conflictum, quanquam et in fidei doctrina desudasse cum non sine ratione colligimus, cum omnium Ravennati metropoli adjacentium dioecesium civitates et oppida, **33** nullos pene recondere martyres agnoscamus

Unde beati Apollinaris quanta gloria, quanta sit excellentia mirari digne non possumus, cujus martyrium cum per viginti et novem annorum spatium per innumerabilia fuerit tormenta productum, tantum solus elaboravit quod alter quispiam, ubi in totis fere illis partibus pro testimonio fidei potuisset occumbere, non invenit. Si quid autem forte superfuit, discipulorum ejus successio veneranda supplevit,

inter quos nimirum beatus Eleuchadius, velut aureum sidus enituit, et, juxta nominis sui etymologiam, paterni candoris atque splendoris insignia, ut revera filius reportavit. Eleuchadius quippe Graece, Latine intelligitur *candidus*. Nec immerito. Ex eorum nempe fuerat numero, de quibus dicitur: «Candidi facti sunt Nazaraei ejus, splendorem Deo dederunt, et sicut lac coagulati sunt **(Thren. IV)**.» Et Jacob de Christo ad filium: «Pulchriores sunt, inquit, oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores **(Gen. XLIX)**.» Oculi nempe Christi, apostoli et evangelistae sunt, qui universo corpori sanctae Ecclesiae lumen sapientiae praestiterunt, quorum doctrina, dum rigorem atque duritiam priscae legis emollit, quodammodo austeritatem vini veteris eorum pulchritudo praecellit, evangelica quippe praecepta mandatis Veteris Testamenti longe sunt clariora. Dentes vero sancti praedicatores sunt, qui conversos homines a pravorum societate praecidunt eosque in Christi corpus, sicut superius dictum est, quasi mandendo trajiciunt. Porro nomine lactis doctrina legis innuitur, quae carnalem populum lactis poculo, tanquam parvulos alere videbatur, quorum nimirum lacte candidiores sunt doctores Ecclesiae, quia fortem et solidum verbi cibum et ipsi comedunt et aliis tradunt, de quibus ad Hebraeos dicit Apostolus: «Perfectorum autem est solidus cibus **(Hebr. V)**.» Et bene candidi esse dicuntur doctores Ecclesiae, quia et a pravitatis macula liberi, et conspicuae conversationis videntur operibus clari. Quapropter cavendum est, fratres mei, ne qua nos vitiorum nigredo dedecoret, qui candidos in Christi militia duces habemus. Periculose nimirum rerum species fluctuat, ubi cum ducibus subsequentis exercitus insignia non concordant. Beati siquidem patres nostri promptos se exhibebant ad perferenda

supplicia, nos autem dum a proximo laedimur, compescamus saltem animos a vindicta. Moyses nempe ad ultionis indicium descendens de monte cornutus apparuit **(Exod. XXXIV)**; super Dominum autem in mansuetudinis Spiritu columba descendit **(Matth. III)**. Illi decreverunt pro Christo propria cuncta contemnere, nos autem discamus saltem quae aliena sunt, non ambire. Praesenti necessitati hodierna cura sufficiat, nec diem crastinum sollicitudinis rancor anticipet.

Israeliticus sane populus, sicut sacra testatur historia, cum manna colligeret, scaturiebat vermibus atque computrescebat, si quis infideliter agens, ex eo in crastinum reservaret **(Exod. XVI)**. Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis accensus, ut tanquam corpori suo alimenta provideat, terrenam sibi substantiam thezaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat, et arcana pectoris rodat. Enimvero ii sollicitudinum vermes, **34** quos avaritia generat, illos denuo vermes parant, de quibus scriptum est: «Ignis eorum non exstinguetur et vermis non morietur **(Isa. LXVI)**,» ut ignem ignis cupiditatis accendat et vermis ex verme procedat. Quanquam et sic valeat non inconvenienter intelligi, quia sicut ipse Christus, qui dicit: «Ego sum vermis, et non homo **(Psal. XXI)**,» provenit aliis in resurrectionem, ita nihilominus verbum ejus fit manna mellisque dulcedo fidelibus, infidelibus autem et prave viventibus vermis fit, non videlicet qui animam reficiens alat, sed qui conscientiam terrendo ac minitando remordeat. Sexto autem die duplex mensura colligi jubebatur, ut ex eo in Sabbatum medietas servaretur. Porro autem sexta dies, sexta mundi aetas intelligitur, in qua nunc sumus. In hac ergo die duplum pro venturo Sabbato colligit qui pro gloriae coelestis intuitu, ubi perpes Sabbatum et vera

est requies, verbum Dei et audit et facit. In hac duplum recondit qui et bene vivit, et aliis exemplum salutis ostendit; sive, quod expeditius est, duplicem mensuram colligit, qui tantum in bona operatione desudat, unde et hic Conditori suo ejus anima placeat, et cum eo postmodum perpetualiter vivat. Quod igitur reponebatur pro Sabbato, corrumpi non poterat, quia bona opera, quae pro desiderio supernae quietis fiunt, perpetuo permanebunt. Non ergo illae sunt cumulandae divitiae, quas aerugo demoliatur, quas tineae comedant, et quae vermium scaturigine computrescant **(Luc. XII)**, quarum scilicet non liberos possessores beatus Jacobus increpans: «Divitiae, inquit, vestrae putrefactae sunt, vestimenta vestra a tineis comesta sunt, aurum et argentum vestrum aeruginavit, et aerugo eorum in testimonium vobis erit et ardebit carnes vestras sicut ignis **(Jac. V)**.» Illas igitur, fratres, divitias appetamus, quae nos gemmis ac margaritis valeant adornare virtutum, quae ad coelestium nos provehant titulos dignitatum. Quas profecto divitias insinuat propheta, cum dicit: «Divitiae salutis sapientia et scientia; timor Domini ipse est thesaurus ejus **(Isa. XXXIII)**.»

Has nimirum divitias beatus Eleuchadius concupivit, cum de cathedra se philosophicae doctrinae deposuit, cum ferulam praeceptoris abjecit, cum de magisterii principatu Christi se discipulatui humiliter subdidit. Quidquid sane illic antea superfluum didicit, in hujus scholae longe nobilioribus studiis amputavit; quidquid illic mendacii, quidquid superstitionis edocuit, in ecclesiasticae puritatis disciplina correxit. Unde per Moysen lege decernitur, ut mulieri bello captae et in conjugium victoris electae, corporis superfluitas abscindatur: «Quae radet, inquit, caesariem, et circumcidet

ungues, et deponet vestem, in qua capta est, sedens in domo tua flebit patrem et matrem suam uno mense, et postea intrabis ad eam dormiesque cum illa, et erit uxor tua **(Deut. XXI)**.» Mulieri quippe caesariem radimus, cum rationabilis disciplinae sensus superfluos amputamus. Ungues etiam circumcidimus, cum ab ea mortua quaeque superstitionum opera desecamus. Quae etiam vestem deponere, in qua est capta, praecipitur: ut superductam fabularum et quorumlibet figmentorum exuat superficiem ac solidam verae rationis **35** exhibeat veritatem. Patrem vero et matrem deflet, quia liberalium auctores artium inter mortuos deputat et eos in errore periisse compatiendo deplorat. Consuetudo autem feminarum est per unumquemque mensem se sui sanguinis effusione purgare. Post mensem itaque ad hanc mulierem intrare praecipimur, ut artem cujuslibet disciplinae omni superstitionum contagio defaecatam veluti in conjugium sortiamur, quatenus jam Israelitica facta consequenter in Israelitae conjugium transeat et bene fecunda spiritualim operum sobolem reddat.

Cui etiam non dissimile est quod idem Moyses Israelitico populo aurum et argentum cum vestibus ab Aegyptiis mutuari praecepit in quo videlicet, ut non diutius immorer, mystice aurum et argentum cum vestibus ab Aegyptiis petimus, unde Domino tabernaculum fabricemus cum mundanos poetas ac philosophos legimus, ut in divinis eloquiis luculentius proficere valeamus. Sive etiam, quod perspicacius est, aurum et argentum animae sunt pretiosae, quae cum vestibus simul, id est suis corporibus, populo Dei se copulant, ut tenebrosum hoc saeculum, velut Aegyptum deserant et terram promissam perpetuae felicitatis acquirant. Quod ergo beatus Eleuchadius

mutuatus est ab Aegyptiis, profecit Israelitis, et thesaurum, quem gentilitati subripuit, sanctae dispensator Ecclesiae fideliter erogavit. Cujus quidem gesta non reperiuntur apicibus tradita, sed non sine causa vetustas, vel basilicam in ejus honorem construxit, vel ejus obitum annuae solemnitatis honoribus dedicavit Nam et nonnulla super Veteri ac Novo Testamento, sive etiam de incarnatione, vel passione Domini perhibetur exarasse volumina, quae tamen scriptorum arbitramur oblivione deleta. Quanquam et hoc ad cumulum meritorum ejus pertinere non immerito videatur, quod tunc se fieri consensit episcopum, cum Ecclesiam egestas opprimeret, et rudis adhuc fidei noviterque plantatae labor difficilior immineret, cum denique ad pristini ritus pullulantia germina radicitus evellenda incumberet graveque fastigium et temporalis subsidii deesset emolumentum. Licet enim Ecclesia jam tunc fuerit in fide fundata, Christiana tamen religio necdum erat vivendi moribus expolita.

Et nos itaque, fratres charissimi, hujus sancti fervoris imitemur exemplum. Nunquam timeamus illud negotium constanter ac fiducialiter aggredi, in quo nos speremus, sive pro divinis obsequiis, sive pro salute fraterna, pressuris atque adversitatibus fatigari. Fugiatur honor, gloria, divitiae omnisque dignitas temporalis. Labor obedientiae, paupertatis angustia, et inquietudo charitatis quae nos exerceat appetatur. Redemptorem quippe nostrum plebs Judaica, cum esset satiata de panibus, regem voluit constituere, sed, testante Joanne, ne reperiri potuisset, aufugit in montem **(Joan. VI)**. Cum autem quaereretur ad crucem, ultro se non cognoscentibus obtulit, dicens: «Quem quaeritis?» Quibus utique perhibentibus: «Jesum Nazarenum» se quaerere; illico

respondit: «Ego sum **(Joan. XVIII)**.» Quid est enim quod Mediator Dei et hominum ad regnum promovendus evasit, ad mortem vero se ultroneum quaesitus ingessit, nisi ut nos admoneret **36** mundi hujus gloriam devitare, tribulationes autem pro Deo, et laborum dolorumque pressuras gratulanter expetere?

Paulus quoque cum esset Mileti, et omnes sibimet obsequentes seseque affectuosissime diligentes aspiceret, ita ut Lucas in Actus apostolici libro perhibeat, quia discedente Paulo magnus fletus factus est omnium, et procumbentes super collum ejus, osculabantur eum; ipse tamen Hierosolymam passurus tanquam epulaturus avidissime festinabat, dicens: «Ecce, inquit, alligatus spiritu vado in Hierusalem, quae in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quod spiritus per omnes civitates protestatur mihi, dicens: Quoniam vincula, et tribulationes me manent, sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consummem cursum meum et ministerium quod accepi a Domino, testificari Evangelium gratiae Dei **(Act. XX)**.» Ecce vallatus turba flentium minime flectitur, delinitus osculis, blanditus obsequiis ad sui misericordiam non movetur, sed laetus ad vincula et tormenta festinat tanquam si ad nuptiale convivium pransurus accedat.

Nos etiam, dilectissimi, imitatorum Christi sequentes exempla, fugiamus blanditias saeculi, ad adversa quaelibet pro Deo perferenda lumbos mentis nostrae viriliter accingamus; et qui ad haereditatem filiorum, quae est in patria, tendimus, in exsilio positi, conservorum injurias aequanimiter toleremus, quatenus supernus inspector et arbiter noster considerans nos pro suae jussionis imperio

minime reluctantes, quanto nunc conspicit oppressiores in poena, tanto postmodum remuneret feliciores in gloria, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

MARTIUS.

XX. *Homilia in Dominica Palmarum.*
XX. *Sermo in vigilia S. Benedicti abbatis et confessoris.*
XXI. *Homilia de eodem S. Benedicto abbate et confessore.*
XXIV. *Sermo in Coena Domini.*
XXV. *Sermo in Annuntiatione B. Mariae Virginis.*
XXVII. *Sermo in esurrectione Domini.*

VII. HOMILIA IN DOMINICA PALMARUM. (XX MART.)

«Cum appropinquasset Jesus Hierosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos de discipulis suis, dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, etc. **(Matth. XXI)**.»

Passurus sponte Dominus pro salute humana, spontaneus ad locum passionis accedit. Ad hoc venit in mundum, ad hoc natus est, ut sua passione **37** nos liberaret. Scienter

Hierosolymam venit, scienter magna populorum comitatus caterva pompose civitatem intravit, in qua tradendus, in qua crucifigendus erat. Haec est Hierusalem, quae occidit prophetas et lapidat eos qui ad eam missi sunt **(Matth. XXIII)**. O infelix civitas, quam gloriosa de te dicerentur, si venientem Dominum agnovisses, si ei cognito debitam reverentiam exhibuisses. O misera, o malitiae errore caecata, venit ad te Salvator tuus, et non potes, nec vis cognoscere eum. Venit ipse ad salvandum; tu recedendo accedis ad perdendum eum. Ipse parat tibi ut aegroto salutem; et tu paras ei veluti furi crucem. Cur te tanta tenebrarum caligo contexit? Cur non recolis, quod dictum est per Zachariam prophetam: «Noli timere, filia Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super pullum subjugalis?» **(Zach. IX.)** Ecce tantares perdite consilio es, times regem tuum suscipere, ne regnum terrenum amittas. Sed dum ipsum non recipis, regnum perdis, et gentem Vis unum interficere, ne tota gens percat **(Joan. XI)**. Sed dum unum interficis, tui pereunt universi. Proinde de te bene dicendum est: «Vae genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis. Genimen es viperarum, quae non nisi effossis maternis lateribus oriuntur **(Isa. I; Matth. III, XXIII; Luc. III)**;» sic tu non putas evadere, nisi patris tui, qui fecit te, latus cruentes. Crudelis partus est, et enecandus qui enecat parientem. Sed quid attinet ad propositum caecitas Judaeorum? Caeci fuerunt, duces caecorum **(Matth. XV)**, et ideo utrique, id est principes eorum et juniores, in foveam ceciderunt.

De te autem, Domine Jesu, admiratio et compassio crescit. Cur ad Judaeos vadis, qui animae tuae insidiantur? Proditores et homicidae quidem sunt, ne credas te ipsis, quia non te

diligunt, non tui miserebuntur, crudeli et turpissima morte te condemnabunt. Cur tot illusiones, tot flagella, tot opprobria acceleras sustinere, spinis coronari, conspui, aceto potari, lancea perforari, mori et in sepulcro collocari? In hac tua deliberatione, in hoc tuo consilio deficit spiritus meus. Compatior, Domine Jesu, super passionis tuae angustias. Consilium Petri amici tui videtur mihi sedere, qui ait: «Absit a te, Domine, nequaquam fiet hoc **(Matth. XVI)**.» Non decet filium Dei mortem gustare. Sed differt hoc consilium a tuo, qui disponis mortem subire. Quid ergo? Petri, an Jesu consilium est tenendum? servi, an domini? discipuli, an magistri? Sed non est servus major domino suo, nec discipulus doctior magistro **(Joan. XIII; Matth. X; Luc. VI)**. Acquiescendum est itaque Domini et magistri consilio, qui consilio nullo eget; ne dicatur mihi cum Petro: «Vade retro, Satana, non sapis quae Dei sunt **(Matth. XVI)**.» Nesciebat enim Petrus Christum disposuisse ab initio ut mortem nostram moriendo destrueret et vitam resurgendo repararet.

Quod igitur divina sapientia disposuerat, sapienter voluit adimplere. Voluit, secundum prophetica verba, humilis et pauper sedere super asinam, et Hierusalem venire **(Zach. IX)**, sicut evangelista narrat, dicens: «Cum appropinquasset Jesus Hierosolymam, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tunc misit duos ex discipulis suis, dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos **38** est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, solvite et adducite mihi **(Matth. XXI)**.» Castellum istud mundus est, qui contra Dominum et discipulos ejus fuit, non solum opprobriis et flagellis eos persequendo, sed etiam crudelissimam mortem inferendo. Unde Dominus: «Si mundus vos odit, scitote quia me priorem

vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus, quod suum erat, diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus **(Joan. XV)**.»

Per asinam et pullum, qui erant in castello ligati, Judaeorum significatur populus et gentilis, quorum uterque peccatorum vinculis subjacebat. Asina subjugalis Judaicum populum signat jugo legis subjectum. Pullus lasciviens et effrenis gentilem populum notat secundum desideria carnis ambulantem. Duo discipuli missi in castellum duorum sunt Testamentorum praedicatores, gemina praediti charitate, Dei scilicet et proximi dilectione, sive Petrus et Paulus, quorum unus gentium, alter fuit apostolus Judaeorum. Unde ipse Paulus: «Qui operatus est Petro, inquit, in apostolatu, operatus est et mihi inter gentes **(Galat. II)**.» Illi solverunt utrumque populum ab infidelitatis errore, et verbo praedicationis duxerunt ad fidem Jesu Christi. Dominus sedit super eos, quia ex fide sua justificavit illos, sicut scriptum est: Anima justi sedes est sapientiae. De utriusque justificatione dixit Apostolus: «An Judaeorum tantum Deus? Nonne et gentium? Imo et gentium, quoniam quidem unus Deus, qui justificat circumcisionem ex fide et praeputium per fidem **(Rom. III)**.»

Possunt etiam haec moraliter intelligi. Bethphage interpretatur *domus buccae,* et est intellectus sacerdotum, per quam designatur confessio. Ad hanc Dominus venit, quia ad confitendum corda accendit. Castellum, quod est contra Dominum et ejus discipulos, est animus obstinatus, propriae deditus voluntati. Duo discipuli ad eum missi sunt, spes et timor. Asina et pullus alligati, humilitas et simplicitas. Hujusmodi enim animus aliquando novit quid sit humilitas, quid simplicitas, et quod simpliciter et humiliter sit vivendum;

sed quasi eas alligat et reponit, dum non vult eas opere exercere. Terret hunc timor, ubi a malo resipuerit, minans ei tormenta. Confortat eum spes, si poenituerit, praemia pollicendo. Compungitur his duobus animus. Solvitur asina, et pullus, cum obviam Domino eundo Bethphage, confitetur se peccasse, et promittit se deinceps humiliter et simpliciter victurum. Et sic qui prius erat castellum diaboli, efficitur urbs fortitudinis nostrae Sion; Salvator ponitur in ea murus, et antemurale **(Isa. XXVI)**. Murus humilitas est, antemurale patientia.

Egrediamur igitur, charissimi, obviam Domino Bethphage, compuncti timore poenae et spe coelestis vitae firmati, confitendo peccata humiliter, et simpliciter ambulando, substratis vestibus nostrae carnalitatis, ut in nobis dignetur sedere Dominus, et nos secum in coelestem Hierusalem introducere. Amen.

39 SERMO VIII. IN VIGILIA S. BENEDICTI ABBATIS ET CONFESSORIS. (XX MART.)

Vigilias egregii confessoris, beati videlicet Benedicti, fratres charissimi, hodie colimus, necesse est ut ad celebranda solemnitatis ejus insignia promptos animos praeparemus. Jam itaque splendorem tantae solemnitatis mens devota concipiat, ad excubias se piae servitutis accingat, ac flamma divini amoris solito ferventius incalescat. Scopis, juxta consuetudinem, mundatur Ecclesia, per sinceram quoque confessionem purificetur a pravae cogitationis pulvere

conscientia. Praeparantur luminaria, diversae ornamentorum species appenduntur; in pectoribus quoque nostris, divina largiente clementia, varia disponantur ornamenta virtutum: sicque pharus interioris templi quot piis studiis quasi tot coruscis lampadibus accendatur. Debemus igitur hodie beato viro, velut aegrotanti, piis visceribus compati, ut cras merito valeamus de assumptione ejus cum eo pariter gloriari. Sicut et de Redemptore nostro dicit Apostolus: «Quia si commorimur et convivemus; si compatimur, et conregnabimus **(II Tim. II)**.» Hinc rursum ait: «Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus **(Rom. IX)**.» Quod ergo debemus capiti electorum omnium Christo, debemus et servo ejus venerabili Benedicto; nimirum, ut compatiamur aegritudinem patienti collaetemur autem coelos feliciter ascendenti. Prius namque per temporalem obitum naturae debitum solvit; deinde comitantibus hymnidicis angelorum coetibus ad coelestia regna migravit.

In hac quippe die corporei languoris molestias pertulit, in superventura autem patriam felicitatis aeternae perenniter regnaturus intravit. In hac die moerentibus discipulis momentaneae succubuit febri; in illa vero congratulantibus coeli virtutibus gloriae coelestis invectus est claritati. Corporis deposuit sarcinam, mox immortalitatis indutus est stolam **(GREG. II Dial. cap. 37)**. Vili decumbens cilicio, inter paucorum discipulorum manus spiritum reddidit; sed mox per viam palliis stratam lampadibusque coruscam ad innumerabilium angelorum laetabile consortium pervolavit. Sed quid mirum si coelestis curiae senator insignis post felicem obitum, angelorum petiit contubernium, quandoquidem et in carne adhuc corruptibili constitutus,

eorum tam saepe promeruit familiare colloquium? Nam, ut de caeteris sileam, unum, quod sacrum atque veridicum Gregoriani styli fugit articulum, charitati vestrae celandum esse non arbitror.

Plane cum vir Dei Benedictus in loco, qui Sublacus dicitur, constructis circumquaque monasteriis solitarius degeret, divinitus est admonitus ut loco cederet castrumque, quod Casinum dicitur, properaret. Illico vir sanctus absque cujuslibet comitis adminiculo, solus ut erat, iter arripuit et per quinquaginta fere passuum millia gradiens, locum, quo vocabatur, invisit. Sed cum per ignota loca solus viator incederet, ubicunque bivium occurrebat, duo protinus juvenes videbantur assistere, qui sibi quo gressus dirigere debebat indicarent. Qui nimirum **40** juvenes, qui alii sunt credendi, nisi angelici spiritus ad sancti viri custodiam deputati? Quid autem mirum si angeli, sanctorum videlicet hominum amatores, iter edocebant, ne vir sanctus erraret cum et bruta animalia ejus vestigia sequerentur, ne solus abiret? Nam tres corvi per omnem viam individui sibi comites fuerunt, ejus assidue vestigia prosequentes; hodieque in silva, quae venerabili monasterio Casini montis adjacet, duo, sive, ut ferunt, tres corvi annua semper revolutione nidificant, quos ab illis antiqui temporis corvis nonnulli prodire per traducem seminis asseverant. Et revera quotidie monasterii foribus advolant, ut crocitantes, et alas ac rostra pandentes, solitam escam, velut debitum censum ex vetustae possessionis jure deposcant. Et, ut clarius innotescat quam pervigil super beatum virum divina gratia coruscaverit, sanctus quidam vir in praedicti Casini montis tunc arce degebat, cui divina voce praeceptum est ut abscederet, aliique qui novus habitator

accederet locum daret. Haec plane de Marci ejusdem videlicet beati Benedicti discipuli venusto carmine jam defloravimus, quia in veneranda Gregorianae historiae serie minime reperimus.

Nuper etiam juxta praefatum Casini montis coenobium, satis insigne miraculum contigit, quod non abs re fieri credimus, si ad ejus, qui mirabilis est in sanctis suis **(Psal. LXVII)**, gloriam referamus. A principio fere Maii mensis usque ad quintum diem ante Kalendas Augusti, vix aliquando pluvialis imber tenuissime saltem squalentia rura rigaverat. Cumque omnis tellus aresceret, et ferventius solito mundus ignei caumatis ardoribus aestuaret, die, qua praediximus, rusticus quidam, ut uberes proventus suis novalibus provideret, postquam segetes messuit, mox stipulas, quae remanserant, igne succendit. Repente vero flamma saeviens, tota undique versus arva corripuit, et non contenta palearum culmis, sed et silvas, et saltus et quaeque fuerant obvia, globis furentibus conflagravit. Cumque ad id perventum esset, ut quaelibet adjacentia monasterio jamjam pene ignis lingua prolamberet, et non jam dubius loco sancto interitus immineret, subito in aeris vastitate nubecula brevis valde et exilis apparuit, moxque paulatim in ampliora se porrigens, supra totum se undique monasterii circuitum dilatavit. Quid verba diutius protraham? O inenarrabilis supernae virtutis potentia! o nunquam deficiens super electos suos divina custodia! Protinus sese nubes in largissima imbriferae inundationis fluenta resolvit, adeo ut non modo voracis incendii flammas exstingueret, sed et omnem sancti loci circuitum profluentium procellarum copiosis inundationibus irrigaret. Et, ut ne quis ambigat nubem illam meritis beati

Benedicti fuisse prolatam, atque ad solam sancti loci ejus processisse custodiam, cum tota coeli sphaera continua undique serenitate claresceret, sic se ad monasterii mensuram nubes illa cohibuit, ut ubertim quidem sanctis aedificiis adjacentia quaeque perfunderet, ad finitima vero et continua quaelibet loca penitus non stillaret. Nam et hi, qui de vicinioribus locis ad protegendum monasterium undique confluebant, mirabantur se subito **41** madefieri, cum eatenus fuerint non aquis, sed sudoribus tabefacti.

Quam firmam ergo fiduciam, fratres mei, in tam strenuo atque pervigili possumus habere patrono! Qui enim saevientis incendii flammas a vilium lignorum vel lapidum conflagratione prohibuit, quam valido putamus auxilio animas nostras ad imaginem Dei factas ab aestuantium vitiorum ardore defendet! Nubem movit, imbres expressit, flammas exstinxit, aedificium liberavit. Tu quoque, si incentiva libidinis in tuis visceribus aestuant, si templum tui pectoris invadere titillando quasi lambendo festinant, et his forsitan anima tua ariditate tabescens et torpida non resultat, pete lacrymarum imbrem, flagita contriti cordis salutiferam compunctionem, quae videlicet duritiem tui saxei cordis emolliat; sicque mens arida ad proferendas segetes boni operis revirescat, ut fiat tibi, quod per prophetam Dominus loquitur: «Erit, inquit, anima tua, sicut hortus irriguus, et sicut fons, cui non deficiunt aquae **(Isa. LVIII)**.» Illud etiam, quod alibi Scriptura dicit: «Cum te consumptum putaveris, quasi lucifer orieris **(Job XI)**.» Sic itaque, dilectissimi fratres mei, sanctorum studeamus celebrare vigilias, ut illi summae ac continuae solemnitati, quae in coelestibus agitur, de omni vita nostra unas, ut ita loquar, vigilias faciamus.

In vigiliis quippe debet celebrator affligi, ut in solemnitate valeat gratulari. Nunc itaque illius ultimae resurrectionis, veri scilicet Paschae, vigilias colimus, si voluntates proprias frangamus, si carnis impetum refrenemus, si cogitationes pravas a corde repellamus, crucem post Jesum, nosmetipsos affligendo, corde bajulemus, si denique studeamus offendentibus parcere, indigentibus subvenire, veritatem ore proferre, charitatem non fictam in corde servare: si non vacemus fabulis, non verbis intendamus otiosis, non terrena quaelibet concupiscamus, non negotiis saecularibus nos implicemus; si puras et quotidie Deo mundas studeamus orationes offerre, si verbum Dei toto cordis affectu jugiter delectet audire ut Christus audiatur in lingua, Christus videatur in vita, Christus in corde, Christus in voce. Enimvero quisquis haec diligenter observat, ille veraciter aeternae festivitatis vigilias celebrat. Et qui modo cum Christo sese humiliando mortificat, cum eo simul necesse est, consumpta prorsus omni corruptione, resurgat.

Has igitur, fratres charissimi, semper vigilias celebremus; ad capessendam illius aeternae felicitatis gloriam tota spiritus intentio dirigatur, quatenus, duae hujusmodi peragendo vigilias, Jesum semper aspicimus in cruce pendentem, eumdem postmodum inter ipsa contemplari solemnia mereamur in paternae gloriae majestate regnantem. Qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

IX. **42** HOMILIA AD HONOREM ET LAUDEM S. BENEDICTI BABATIS ET CONFESSORIS. (XXI MART.)

Dixit Simon Petrus ad Jesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, etc. **(Matth. XIX)**.

In hujus patris nostri praecipua solemnitate totis esset viribus incumbendum, nisi nobilis lingua Gregorii totum ejus itinerarium sermone magnifico collegisset **(l. I Dial. per totum)**. Ita enim actus ejus, et vitam undantis eloquii claritate depinxit, ut et stylus sententiarum majestate scintillet, et sententiae stylo reluceant clariori. Ex abundanti igitur est, post vocem tanti viri aliquid addere, in cujus comparatione nos non solum ineloquentes, sed et mutos esse non ignoramus. Hoc tamen solum dixisse sufficiat, quia solus iste militarem manum excelso Principi caeteris abundantius praesentabit, et monachorum turmis, angelorum more viventibus, coelorum adimplebit palatia. Quam igitur refulgens et splendidus miles astabit imperatorio tribunali, plenus infinitis virtutibus, agminibus innumeris comitatus, consiliarius regis, judicis amicus, unicus hostis antiqui!

De eo plane, eumque sequentibus dixit Simon Petrus ad Jesum: «Ecce nos reliquimus omnia **(Matth. XIX)**.» Amica prorsus confabulatio Simonis ad Jesum, et sermo omni oratorio flore venustior; dignusque Simon qui cum Salvatore plenius proloquatur; Simon namque *obediens,* Jesus *salvator.* Loquitur ergo obedientia cum salute, quia solis obedientibus aeterna salus haereditario

jure debetur, si tamen ibi sit Petrus, id est, si obedientia non vacillet, aut titubet, sed fundata sit supra firmam petram. Et quid ait? «Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te.» Solemne verbum, magna promissio, opus sanctum, dignum benedictione, relinquere omnia et sequi Christum. Haec sunt verba voluntariae persuasoria paupertatis, quae monasteria genuerunt, quae claustra monachis, anachoretis silvas copiosius repleverunt. Haec enim sunt de quibus psallit Ecclesia: «Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras **(Psal. XVI)**.» Perceptura requiem pro labore, pro paupertate divitias, pro tribulatione mercedem. Magnum revera est relinquere omnia, sed majus Christum sequi, cum multos omnia reliquisse, nec Christum secutos fuisse legamus. Hoc opus, hic labor est, hic salutis humanae summa consistit; nec Christum possumus sequi, nisi omnia relinquamus, quia exsultat ut gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**, et oneratus eum sequi non potest. Nemo cum sarcinis enatat, ait ille disciplinae saecularis orator quem linguae nobilitas et profunditas sensus paupertatis amicum constituit. Merito relinquit omnia qui sequitur eum, qui est super omnia, quoniam sufficientia nostra ex eo est **(II Cor. III)**, et erit Deus omnia in omnibus **(Col. III)**.

Ecce, inquit, nos reliquimus omnia, non solum facultates mundi, sed et animi quoque cupiditates: neque enim relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imo vero nihil prodest **43** sine seipso caetera reliquisse, quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini quam homo ipse. Quis enim tyrannus crudelior, quae saevior potestas homini quam hominis ipsius voluntas? Nunquam sub ea requiescere, nunquam sedere licet, et quo amplius te ad obediendum sibi noverit fatigari, eo

magis urget, instigat et onerat pietatis immemor, misericordiam nesciens. Hoc enim proprium propria voluntas habet, ut quo obediens obedientior fuerit sibi, eo amplius eum crudelioribus vinculis internectat. Sola diligitur, cum sola digna sit odio, principium iniquitatis, mortis infusio, destructio magna virtutum. «Venite ergo, qui laboratis et onerati estis,» ad onerum levatorem, et ei voce et opere respondete: «Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te **(Matth. XI)**.» Attende, quia olim, priusquam Verbum caro fieret, et habitaret in nobis **(Joan. I)**, sequebantur Patres antiqui temporis Deum, soli spiritui solo spiritu adhaerentes. Nunc vero sequendus etiam corpore est, adeo ut, cum praedicti Patres terrenis legantur abundasse divitiis, de caetero nisi quis renuntiaverit omnibus quae possidet non possit esse discipulus ejus **(Luc. XIV)**, qui, cum dives esset, pro nobis factus est pauper **(II Cor. VIII)**. Relinquendae igitur sunt possessiones, et propriae voluntates, si volumus illum sequi qui non habuit ubi caput suum reclinaret **(Luc. IX)**, et qui non venit facere voluntatem suam, sed ejus qui misit illum **(Joan VI)**.

Sequitur: «Quid ergo erit nobis?» Jam omnia reliquit Petrus, jam non solum sequitur, sed et diu secutus est; et nunc primum interrogat quidnam sit accepturus. Quid est, Petre? Nonne obedientiam promisisti in auris auditione, non in pacti conventione? Sed audite jam quid loquatur Dominus Deus, et attendite spem in qua mundo fluctuante sperare debemus: «Amen dico vobis quod vos, qui reliquistis omnia et secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos judicantes **(Matth. XIX)**.» Infinita prorsus dulcedo miserationum Domini circa pauperes

suos; nec illos relinquit in morte, pro quibus morti seipsum exposuit et tormentis. «Vos, inquit, qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, sedebitis et vos judicantes.» Quid est hoc aliud dicere, nisi consequemini quem sequimini, si tamen persequimini, sicut scriptum est: «Inquire pacem, et persequere eam?» **(Psal. XXXIII)**. Sic ergo currite ut comprehendatis **(I Cor. IX)**, nec prius residere velitis quam sedentem apprehendatis et mereamini consedere. Exsultavit ut gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**; toto utique tempore quo in terris visus est et cum hominibus conversatus **(Baruch. III)**; nec resedit, donec ad eum perveniret quem ipse constituit laboris et tristitiae finem, «tristis est, inquiens, anima mea usque ad mortem **(Matth. XXVI)**.» Ergo cum sederit filius hominis in sede majestatis, qui prius stetit in ignominiosissimo supplicio crucis interrogatus contumeliis pariter et tormento, sedebitis et vos judicantes, a quibus nunc judicium incipit, qui minime datis requiem vobis ipsis, cur et ille non judicare, sed judicari, nec ministrari venit, sed ministrare? **(Matth. XX.)** Illic vere sedebunt sedes in judicio **(Psal. CXXI)**. Filius enim Dei Salvator indivisibili naturarum unitate, secundum quod Deus est, sedet **44** a dextris Dei **(Psal. CIX)**; secundum quod homo, assistit nunc vultui Dei pro nobis **(Hebr. IX)**; nec erit ei sessio triumphalis, donec sit Deus omnia in omnibus, id est, corpus capiti tanta pace jungatur ut simus ei similes, etsi non pares. Adhuc enim negatur a Judaeis, a gentibus subsannatur, laceratur ab haereticis, a falsis Christianis graviter impugnatur; et tu eum putas residere quietum, nec attendere superborum oculos, malignantium impetus, repugnantium voluntates? Sed in regeneratione sedebit cum sedentibus, cum nos in

sincerissimum nitorem in utraque substantia repurgabimur, et ipse, devictis inimicis, cum amicis intrabit in gloriam. Angelos hominibus unitate sempiterna couniens, et damna beatae resarciens civitatis. Hoc autem totum erit in regeneratione. Beata ista regeneratio, quae terram renovabit et coelum, terrigenas coelicolis foederabit, et perpetuae pacis fontem indefessa profluxione refundet.

Notandum autem quod una est generatio et duae regenerationes. Et in generatione quidem, quam ex radice vitiata contrahimus, corpus mortalitate, anima autem iniquitate repletur. In regeneratione vero baptismatis, ubi nos oportet nasci denuo **(Joan. III)**, animae quidem purgatur iniquitas, sed corporis mortalitas non aufertur. Necessaria est ergo alia regeneratio, sive resurrectio, in qua reperientur etiam corpora configurata corpori claritatis Christi **(Phil. III)**, si tamen corda prius fuerint reformata ad mansuetudinem et humilitatem cordis ipsius Christi. Unde et beatus, qui habet partem in resurrectione prima **(Apoc. XX)**, pro eo utique quoniam futurus est particeps et secundae. In hac ergo regeneratione cum sederit filius hominis, etc.

Hoc est quod alio in loco Scriptura loquens, «pro confusione, inquit, duplici et rubore laudabunt partem suam **(Isa. LXI)**.» Duo enim habet paupertas sequentium Dominum, afflictionem videlicet et vilitatem. Unde Propheta: «Vide, inquit, humilitatem meam et laborem meum **(Psal. XXIV)**.» Propterea igitur in terra sua duplicia possidebunt **(Isa. LXI)**, ut pro vilitate sit honor judiciariae potestatis, pro afflictione refrigerium placidissimae sessionis. Quando igitur sedebimus nos, quorum modo nec corpus, nec anima sedet, in quibus sedatum nihil, nihil quietum, nihil in eodem statu permanet?

Quando liberabimur ab inquietudine mobilitatis hujus? Corpus enim nostrum sedere non permittitur, cum illud impediat et praesentis sensus doloris et futura mortis anxietas, quoniam passibile est et mortale. Sed et spiritus ipse nullam habet requiem ob exspectationem spei et timoris sollicitudinem. Erit autem cum anima requiescet in spe singulariter constituta **(Psal. IV)**; libera quidem a sollicitudine, sed non ab exspectatione. Fiet autem hoc post mortem carnis, sed ante diem judicii. In die autem illa cum sederit filius hominis, perfecte et ex omni parte sedebimus, quia nec corpus doloris sensu turbabitur, nec anxiabitur timore mortis, impassibilitatis et immortalitatis duplici stola glorificatum liberique erimus, quod ad animam pertinet, ab exspectatione et sollicitudine universa, nihil minus habentes, nihil deinceps periculi metuentes, in perfectissima securitate et securissima perfectione. «Sedebitis,» **45** ait Dominus, ait Veritas. Solemnis sessio, grata quies, plena sufficientia. «Filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et quaeritis mendacium?» **(Psal. IV.)** Gloriam enim, quae ab invicem est, quaeritis, vanam utique et mendacem, quoniam vani filii hominum, mendaces filii hominum **(Psal. LXI)**, et gloriam, quae a solo Deo est, non vultis, gloriam sine dubio manentem et veram. Miseri et miserabiles, qui pro brevi voluptate torrentem perditis voluptatis, et divinam vobis interrumpitis misericordiam, ut nunquam satiemini ab uberibus consolationis ejus **(Psal. XXXV)**.

Sed ne magnae promissionis dulcedinem longanimis exspectatio contorqueret, mentis nostrae mobilitatem sermone temperat dulciori. Novit enim ipse figmentum nostrum **(Psal.**

CII), quoniam dilationis moras pusillanimitas nostra non sustinet; ideoque benignitate sua huic quoque obviat cogitationi, et occurrit etiam ex hac parte, dicens: «Et omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut fratrem, aut uxorem, aut agros, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet, et vitam aeternam possidebit **(Matth. XIX)**.» «Obstructum est certe os loquentium iniqua **(Psal. LXII)**.» Jamque confundantur omnes iniqua agentes supervacue **(Psal. XXIV)**. Habemus enim promissionem vitae hujus, quae nunc est, pariter et futurae **(I Tim. IV)**, manifestumque est praesentis temporis esse centupli promissionem ex eo nimirum quod sequitur: «Et vitam aeternam possidebit.» Sed ne quis obstinatis dissimulandi locus remaneat, vado ad Evangelium secundum Marcum, ubi aperte declaratur temporis hujus esse centupli promissionem. Ait enim Dominus: «Nemo est, qui reliquerit patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me et propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum; nunc in hoc tempore domos, et fratres,» etc. **(Marc. X)**. Et, ut magis miremini, nec promissionem hanc, licet hujus sit temporis, exhiberi de temporalibus aestimetis, additum est: cum persecutionibus. Quid enim in persecutione positi terrenae substantiae sancti martyres acceperunt, quando et ipsa quoque terra beatorum corporum data est in manus hominum impiorum? Quod ergo dicit centies tantum domos, aut fratres, etc., minime secundum carnem intelligi posse, vel ex eo manifestum est quod centum matres accipit nemo. Jam vero, si pro communicatione possessionum et animorum affectione, quae inter electos est, promissionem hanc volumus intelligere, aliquibus quidem, sed non omnibus poterit convenire. Nonnullos enim sanctorum terrena hac et humana consolatione novimus

caruisse. In corde ergo et in homine interiori centuplum istud quaeras necesse est, ut habeas nunc quidem fructum tuum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam.

Qui ergo nondum centuplum acceperunt, scrutentur corda sua, et universa manuum suarum studia diligenter examinent, nec dubium quin inveniant angulum et diversorium, quod Salvator non novit. Sed vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos **(Luc. IX)**. Magis autem perfectius relinquant omnia, non quaerant quae sua sunt, nihil sibi retineant, nihil aliis. Sunt enim plerique qui, licet propriam exaltationem voluptatemque satis despiciant, propinquis tamen **46** suis quodammodo retinent quod debuerant reliquisse, incongrua sollicitudine et religioni contraria pro eis utique laborantes. Quanti enim monachorum, dum parentibus suis plus justo consulunt, suas animas perdiderunt? Ergo relinquant omnia, solum sequantur Christum, soli Christo placere contendant, et beneplacito voluntatis ejus pervigili adhaereant sollicitudine, haud dubium quin experiantur illico quod relinquentibus omnia et sequentibus se Veritas pollicetur: «Centuplum, inquit, accipiet et vitam aeternam possidebit **(Matth. XIX)**.» Illud enim in via accipitur ad solatium; illa vero ad beatitudinem in patria possidebitur in aeternum. Sed quid est centuplum istud, nisi consolationes, visitationesque et primitiae spiritus, qui super mel dulcis est, nisi testimonium conscientiae nostrae, nisi laeta, et jucundissima justorum exspectatio, nisi memoria abundantiae suavitatis Dei, et magna vere multitudo dulcedinis ejus, quam nec expertis, necesse est dicere, nec inerpertis [inexpertus] illis verbis exprimere quisquam potest? Non pater, non mater, non domus, non ager, non cibus, aut vestis, non denique

terrenum aliquid, aut corporale, sed plane his omnibus delectabilius, super haec omnia dulcius atque jucundius est.

Cui vero sic specialiter totus evangelicae lectionis excursus assignari potest, quemadmodum patri et magistro nostro beato Benedicto? Hic a pueritia mundum cum flore reliquit, et currentem Christum cursu rapidissimo secutus est, nec destitit, donec consequeretur. Quis inter judicantes sublimius judicabit? Quis ita centuplum in hac vita percepit? Quis vitam aeternam gloriosius possidebit? Ejus igitur intercessione suae gratiae largitatem ad praesentis vitae consolationem et aeternae possessionem, nobis administrare dignetur, qui venit, ut vitam habeamus, et ut abundantius habeamus **(Joan. X)**, Jesus Christus Dominus noster, qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO X. IN COENA DOMINI. (XXIV MART.)

Hodie, fratres charissimi, dum coenae Dominicae solemnia celebramus, plurima virtutum coelestium sacramenta recolimus. Hodie namque Salvator noster, qui caput est angelorum, dum suis discipulis vestigia tersit, verae nobis humilitatis exemplum manifeste proposuit, ut quod impendit Dominus famulis, servi non dedignentur exhibere conservis, et pulvis non deneget pulveri, quod sibi congruere tantae visum est majestati. Ubi cum Petrus obsequium suscipere summi [tanti] Praeceptoris abnueret, et ille minas repulsionis,

nisi se lavari permitteret, intentaret tremefactus tandem et insistentis imperio protinus acquiescens ait: «Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput **(Joan. XIII)**.» In quibus utique verbis beatus Apostolus opera nostra, simul et cogitationes, ut a Domino purificentur atque mundentur, indigere signavit. Siquidem manibus operatur, cogitationes autem ex mente, quae caput est interioris hominis, proferuntur. **47** Vera ergo ac perfecta purgatio est cum Deus omnipotens non solum opera nostra munda et immaculata custodit, sed etiam pravas cogitationes a cordibus nostris sancti Spiritus infusione repellit.

Hodie Salvator terreni panis ac vini speciem in sui corporis et sanguinis sacramenta convertit, suisque discipulis vitalis alimoniae pabulum ministravit. Cibus enim ille vetitus, quem primus homo intumescente superbia et gula pruriente percepit, per universa ejus viscera vitiorum omnium ac mortalis corruptionis venena diffudit. Contra hoc igitur lethale virus antidotum a Christiano populo sumitur, per quod spiritualis morbi pestilentia salubriter evomatur. Hujus novi sacramenti virtute fermentum, illud [illico] condemnatae vetustatis expellimus, ut de servitute ad libertatem spiritus et ad nova regenerationis azyma transeamus.

Hodie sacrum chrisma conficitur, per quod in nobis omnium coelestium charismatum sanctificatio confirmatur [designatur]. Hoc videlicet illud esse sacrosanctum chrisma cognoscitur, quod non modo sacerdotes, reges atque prophetas unxit in Veteri Testamento, sed etiam sanctos apostolos, martyres et confessores sanctificavit in Novo. Hodie [hoc] etiam nos oleo divinae virtutis inungimur, ut in spiritualis palaestrae certamine colluctantes de subactis atque

convictis hostibus triumphemus. De quo nimirum oleo propheta dicit: «Computrescet jugum a facie olei **(Isai. X)**.» Nam, cum per hoc divini chrismatis sacramentum libertatis nobis spiritus redditur, servitutis antiquae jugum in putredinem necesse est redigatur. Hoc mysterium chrismatis propheta David indubitanter agnovit, cum vultus nostro in oleo exhilarandos esse cantavit **(Psal. CIII)**. Enimvero cum mundi crimina diluvio quondam expiarentur effuso **(Gen. VII)**; futuri muneris columbae similitudinem praetulit, cum olivae ramo pacem terris redditam nuntiavit. Ait enim Scriptura: «Exspectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit Noe columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivae virentibus foliis in ore suo **(Gen. VIII)**.» In emissione ac reversione columbae septenarius numerus ponitur, quia septem esse procul dubio sancti Spiritus dona noscuntur. Vespertina vero hora ad arcam columba revertitur, quia Spiritus sanctus, qui in mundi principio ferebatur super aquas **(Gen. I)**, jam vesperascente saeculo sanctam replevit Ecclesiam.

Ad hoc etiam divini chrismatis pertinet sacramentum, quod omnipotens Deus Moysi famulo suo mandatum dedit, ut Aaron fratrem suum aqua prius ablueret, deinde per infusionem hujus unguenti constitueret sacerdotem: «Aaron, inquit, et filios ejus unges sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi. Filiis quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras **(Exod. XXX)**.» Porro autem, sicut jam abluto per diluvium mundo, cum olivae ramo ad arcam columba revertitur, sic etiam Aaron aqua prius ablutus est, deinde chrismate perunctus, ut ad sacerdotium promoveretur. Sic etiam nunc quilibet ad

regenerationis gratiam veniens prius sacri baptismatis undis immergitur, ut postmodum divini chrismatis **48** mysterio consignetur. Illud praeterea oleum, quod et tabernaculum foederis et cuncta ejus utensilia consecravit, hoc divini chrismatis sacramentum perspicue figuravit. Ait enim Dominus Moysi: «Tolles oleum de olivetis mensura hin, faciesque unctionis oleum sanctum, unguentum compositum opere unguentarii, et unges eo tabernaculum testimonii, et arcam testamenti mensamque cum basibus suis, candelabrum et utensilia ejus, altaria thymiamatis et holocausti, et universam supellectilem, quae ad cultum eorum pertinet, sanctificabisque omnia, et erunt Sancta sanctorum; qui tetigerit ea sanctificabitur **(Exod. XXX)**.» Mysticum itaque chrisma, quod tunc consecrabat tabernaculum in deserto, nunc Ecclesiam in novo sanctificat testamento. Quod etiam sacramentum tunc uberius et copiosius videtur impletum, cum Redemptor noster de Jordanis undis baptizatus exiit, et apertis coelis protinus in eum Spiritus sanctus in columbae specie manifesta visione descendit, moxque vox Patris intonans: «Hic est, inquit, Filius meus dilectus, in quo mihi complacui **(Matth. III)**.» Hunc esse perspicue comprobans, cui David olim eodem Spiritu edoctus, aiebat: «Unxit te Dominus Deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis **(Psal. XLIV)**.» Ex illo sane tunc Spiritu, qui nostrum quoque chrisma nunc consecrat, tantam virtutem aquarum omnium natura concepit, ut in quibuscunque fluentibus sub professione deificae Trinitatis abluendus immergatur, plenum atque perfectum novae regenerationis mysterium divinitus impleatur.

Hoc nostrum chrisma illud etiam oleum typice designabat, quo Dominus in tabernaculo septem lucernas impleri ac jugiter ardere praecepit. «Praecipe, inquit, filiis Israel, ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas jugiter extra velum testimonii in tabernaculo foederis, ponetque eas Aaron a vespere usque in mane coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus vestris super candelabrum mundissimum ponetur semper in conspectu Domini **(Lev. XXIV)**.» Quid autem per septem lucernas in tabernaculo, nisi septem significantur Ecclesiae in uno populo Christiano? In quibus nimirum oleum jubetur indesinenter ardere, quia in his sincera charitas, quae per Spiritum sanctum datur, gemini debet amoris igne fervescere, et claris atque conspicuis semper operibus coruscare. Sed cum una sit procul dubio catholica, universalis Ecclesia, sicut per Salomonem dicitur: «Una est columba mea, una genitricis suae **(Cant. VI)**;» quid est, quod in sacris eloquiis septem esse referuntur Ecclesiae, nisi quia, quae una est per unitatem fidei, septiformis est per totidem dona Spiritus sancti? Hae sunt enim septem illae mulieres, quae juxta prophetae vaticinium accepere virum unum **(Isai. IV)**. Vir autem Ecclesiae Christus. Hoc plane sancti Spiritus oleo cuncta sacrarum Scripturarum pabula condiuntur, ut animarum nostrarum viscera saginentur. Hoc oleum vitalibus epulis eloquii coelestis infusum sapit in faucibus animae, cujus et stomachum recreat, et gustum percipientis obdulcat. Nam scriptum est: «Littera occidit, spiritus autem vivificat **(II Cor. III)**.» Unde sciendum est quia omnes sacrorum voluminum paginae sancti Spiritus oleo sunt conditae. **49** Quamobrem et in libro Numeri legitur: «Quia circuibat populus, et colligens manna frangebat mola, sive terrebat in mortario, coquens in

olla, et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati **(Num. XI)**.

Porro autem quasi per multa in cellario Domini dolia transitum habuimus, ut ad solum oleatum, velut olei vasculum pervenire possemus. Manna denique, quo plebs vivebat Israelitica, sacrum designabat eloquium, quo nutritur et vegetatur religio Christiana. Quod utique veraciter oleatum est, quia mystica sancti Spiritus est unctione conspersum. Notandum vero quia idem manna, quod in libro Numeri dicitur oleatum, in Exodo legitur non olei, sed mellis potius habuisse saporem: «Gustus, inquit, ejus erat quasi similae cum melle **(Exod. XVI)**.» Quidnam est quod angelicus ille cibus prius dicitur mellis exhibuisse dulcedinem, et postmodum non mellis, sed olei praebuisse suavitatem, nisi quod Redemptor noster sacrarum omnium auctor et conditor Scripturarum, quem videlicet illud manna principaliter figurabat, et ante passionem, velut mel dulcedinem exhibuit miraculorum, et post ascensionem suam tanquam oleum, in discipulos suos effudit Spiritum sanctum? **(Act. I et II.)** Nam quasi mellis videtur propinasse dulcedinem, dum signis atque virtutibus coruscavit; olei vero tunc suavitatem dedisse, cum in apostolos suos sancti Spiritus paracleti dona diffudit. Quem videlicet ordinem Moyses congrue tenuit, cum in Deuteronomio de petra, quae et nihilominus manna erat, typice decantavit: «Suxerunt, inquit, mel de petra et oleum de firma petra **(Deut. XXXII)**.» De hoc mysticae unctionis oleo sponsa ad sponsum dicit in Canticis: «Unguentum effusum nomen tuum **(Cant. I)**.» Unguentum quidem effusum sponsi nomen asseritur, quia sicut a chrismate Christus, ita consequenter a Christo dicitur Christianus.

Quia igitur, dilectissimi, per gratiam Salvatoris nostri jam hujus chrismatis percepimus sacramentum, quia jam regiae dignitatis expressum praeferimus in fronte signaculum, studeamus ita nobiliter vivere ut conversatio nostra tam divinis tamque magnificis mysteriis valeat concordare. Nos enim sumus, quibus per primum apostolorum dicitur: «Vos genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutem annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum **(I Petr. II)**.» Et certe satis ignobile est sub vitiorum carnalium vivere servitute, qui, Deo nos adoptante, regii obtinemus generis dignitatem. Nimis turpe est ut terrenae simus concupiscentiae dediti, qui et Dei vocamur filii, et ad obtinendam coelestem haereditatem per Christi gratiam meremur ascribi. Plane, quia crucifixi praeceptoris nos constat esse discipulos, dignum est, ut etiam nosmetipsos huic nequam saeculo praebeamus exstinctos. A portanda igitur cruce post magistrum nostrum et Dominum nulla nos negotii temporalis cura praepediat, nullus amor terrenae substantiae, vel illecebrae carnalis avertat. Dirigamus fidei, ac devotionis nostrae oculos per stratam jam, nobisque propositam viam crucis, ut per eam inoffensis gressibus incedentes, ad eum mereamur **50** attingere, qui auctor et provocator est ad gloriam resurrectionis. Qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

* SERMO XI. DE ANNUNTIATIONE BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE. (XXV MART.)

Exsultate, fratres, in Domino, quia de domina illa sermo succedit, quae singularem in cordibus nostris sibi vindicat principatum. Haec est, ad cujus nomen corpus humiliter inclinatis, cujus horis reverenter assistitis, cujus memoriam jugiter frequentatis. Haec est, quae vestris affectibus suaviter indulcescit, quia magna multitudo dulcedinis ejus. Spiritus enim ejus super mel dulcis; in qua dulcis Dominus, cum omni sua dulcedine supervenit. Cum enim fecerit Deus omnia opera sua valde bona **(Gen. I)**, hoc melius fecit, consecrans sibi in ea reclinatorium aureum, in qua sola se post tumultus angelorum et hominum reclinaret, et requiem inveniret. Hoc est quod natura miratur, reveretur angelus, veretur homo, stupescit coelum, extremit terra, infernus exhorret. In hujus utero majestas Altissimi mirabiliter liquefacta, sicut adipe et pinguedine replevit terras, infudit coelos, inferna respersit. Hic exinanivit semetipsum **(Philip. II)** excelsus et immensus, mensuram bonam, et confertam et coagitatam mittens in sinum nostrum **(Luc. VI)**. Hic divinis manibus unctus est oleo laetitiae, et sicut ab altare in summum pontificem consecratus. De hoc altari ad aram crucis ascendens proprio cruore tanquam alterius generis oleo perfusus, jam non solum consecratus, sed et consecrans, totum corpus machinae mundialis largiori ligamine copulavit. Facessat igitur moeror, tristitia fugiat, eliminetur dolor, rancor abscedat, ut liceat vacare et videre cum Moyse visionem hanc grandem **(Exod. III)**, qualiter Deus in hoc ventre concipiatur, decipiatur diabolus, recipiatur perditum, indebitum accipiatur. Totum me trahit affectio, sed oratio deficit, et dives cogitatio vocis paupertate confunditur. Fervent interiora, et in undosam ebulliunt altitudinem, sed frigiditas linguae cumulos refrigerat exundantes.

Quid est, beatissima? Nunquid ita sensim taciturnus obdormiam, ut ibi mutus sim, ubi omnis loquitur creatura? Verumtamen non tacebo, et non quiescam, donec egrediatur ut splendor vultus tuus, et sermo de te conceptus, si non ut lampas, saltem ut scintilla accendatur **(Isai. LXII)**. Movet me, fateor, quod permittente Deo peccant rationabiles creaturae, et multis annorum millibus tam coelestia quam terrestria incassum stare videantur, servituris istis, illis dirutis. Stat illa magna civitas civium suorum numerositate fraudata, et a stellantibus palatiis multiplex habitantium multitudo propellitur; obscurantur stellarii [*f.,* stellarum] ignes, solem loquor, lunam et stellas, et multa sibi detracta luminis claritate multantur, terra maledicitur, condemnatur hominum successio, «et omnis creatura, juxta Apostolum, ingemiscit; et parturit **(Rom. III)**.» Tacet Deus omnipotens, et ordinans ejus **51** omnipotentia tantam dissimulat confusionem. Tandem nascitur Maria, et ad nubiles annos egrediens speciem induit speciosam, quae ipsum alliciat Deum, et divinitatis oculos in se convertat. Vide quid inde dicat ille non minimus explorator secretorum Dei: «Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui. Et concupivit rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus **(Psal. XLIV)**.» Germinat igitur virga Jesse de tortuosa radice generis humani, et de patriarcharum arbore in altitudinem et rectitudinem erumpens, omnem ignorat nodositatem, filiorum [*f.,* foliorum] tenebras nescit, fructuosa [*f.,* infructuosa] quaeque non habet. Videt et ardet ille vehemens amator, et totum epithalamium in laudibus ejus decantat, ubi manifeste sponsus inducitur spirans amorem sincerissimum, nec ultra valens dissimulare quod patitur. Evocatur statim coelestis ille conventus, et juxta prophetam

init Deus consilium, cogit concilium **(Isai. XVI)**, facit sermonem cum angelis de restauratione eorum, de redemptione hominum, de elementorum renovatione, ac illis stupentibus et mirantibus prae gaudio, de modo redemptionis. Et statim de thesauro divinitatis Mariae nomen evolvitur, et per ipsam, et in ipsa, et de ipsa, et cum ipsa totum hoc faciendum decernitur, ut sicut sine illo nihil factum, ita sine illa nihil refectum sit. Traditur epistola Gabrieli, in qua salutatio Virginis, incarnatio Redemptoris, modus redemptionis, plenitudo gratiae, gloriae magnitudo, multitudo laetitiae continetur.

Missus est ergo angelus Gabriel a Deo ad Virginem, quae, postquam ei locutus est, sensit Deum suis illapsum visceribus, majestatemque illius virginalis ventris brevitate conclusam **(Luc. I)**. O venter diffusior coelis, terris amplior, capacior elementis, qui totum claudit omnia concludentem, in quo Deus gloriae reclinatur. Denique et archangelus ait: «Ave, gratia plena, Dominus tecum **(Ibid.)**:» quia a Deo electam et praeelectam, totam eam rapturus erat sibi Spiritus sanctus et coelestibus insigniturus ornamentis. Jam consecranda erat in locum voluptatis, de quo fons ille debebat ascendere, qui universam terrae superficiem irrigaret **(Gen. II)**.

Satis huc usque sparsimus verba, et volaticis sermonibus diversa praeseminavimus; nunc insistamus hic, si forte aliquid dignum elicere valeamus. «Fluvius, ait Scriptura, egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam universam superficiem terrae: qui inde dividitur in quatuor capita **(Ibid.)**.» Fluvius iste est Deus meus Jesus, qui a duobus locis voluptatis egreditur, ex utero Patris, ex utero Virginis. Unde Propheta: «Dominus Deus noster fluvius gloriosus, exsiliens in terram

sitientem **(Isai. LIX)**.» Sed ineffabilibus differentiis longe aliter a Patre quam a matre egreditur: quia etsi temporalis nativitas gloriosa est, multo gloriosior est aeterna. Orantibus igitur vobis de utraque generatione volo aperire quod sentio, non quod aliquid exponere praesumam, cum hoc ultra omnium vires (quanto magis meas?) sit, et extremae dementiae sit velle fari ineffabilia, maxime hominem imperitum. Non enim oblitus sum Salomonem dicentem: «Sicut qui nimium comedit mel evomit illud; sic qui **52** scrutator est majestatis opprimetur a gloria **(Prov. XXV)**.» De utraque enim per prophetam dici puto: «Generationem ejus quis enarrabit? **(Isai. v.)**» Quia sane illa Patris ineffabilis et inaccessibilis est et nulli creaturae pervia; hoc sensu credo Apostolum dixisse de Deo: «Qui solus habitat lucem inaccessibilem **(I Tim. I)**,» cum etiam puriores naturae tanto reverberentur intuitu, nec possint irrumpere tantae claritatis abyssum. Ipse etiam Filius protestatur: «Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare **(Matth. XI)**:» Non sicut est, sed sicut capere potest, cui tanta dignatio revelatur. Unde et illa sublimis anima, quae usque ad tertium coelum in divitias gloriae rapta fuerat **(II Cor. XII)**, dicit: «Ego me non arbitror comprehendisse **(Phil. III)**.» Verissima igitur definitio est quia illam gignentis, et geniti generationem nullus omnino penetrat intellectus. Hanc etiam de matre omni humanae creaturae reor inextricabilem: Nescio, utrum ab illa excellentiore natura valeat comprehendi. Quis enim comprehendat conjunctionem carnis et Verbi; qualiter Deus, et homo in unam personam conveniant salvis imperturbatisque proprietatibus naturarum? Unusquisque in suo sensu abundat; ego hanc omnem sensum supergredi

credo, veterum virorum vestigiis inhaerens, qui super hoc sanas et inconcussas sententias reliquerunt.

Ad paternam igitur generationem recurrentes, locum voluptatis, Patrem esse censemus, cum Deus illocalis sit, sed efficientias rerum, nisi per vulgatos sermones, explicare non possumus. In ipso autem omnem voluptatem esse intelligit qui legit Apostolum dicentem: «Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia **(Rom. XI)**,» et alium ex illo duodeno apice similiter eructantem: «Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum **(Jac. I)**.» Ipse etiam Filius dicit: «Haec est vita aeterna ut cognoscant te solum verum Deum **(Joan. XVII)**.» Cognitio igitur Patris, vita aeterna est; et ubi vita aeterna, ibi sempiterna voluptas, quia gignitur de utero Patris Deus de Deo, lumen de lumine, de Domino Dominus. Egreditur autem identitate, quia idem est, quod Pater. Idem dico, secundum substantiam, non secundum personam. Egreditur et aequalitate, quia pari omnipotentia respicit Generantem, cum omnia, quae potest Pater, possit et Filius, sicut ipse testatur: «Omnia quae facit Pater, facit et Filius; nec potest Filius facere quidquam, nisi quod viderit Patrem facientem **(Joan. V)**.» Egreditur et aeternitate, quia licet generetur, non est posterior Generante, sed ambo unius antiquitatis sunt, si tamen vocabuli novitatem non exhortes. Quod licet quoquo modo significet, quae dicuntur, longe tamen est a sententiae majestate. Egreditur similitudine, quia similis est Patris, Patris imago, splendor gloriae et figura substantiae ejus **(Hebr. I)**. Egreditur alternitate, quia alius est ab illo, alius, dico, non aliud: «Ego, inquit, et Pater, unum sumus **(Joan. X)**.» Unum dixit, non unus, quia unum significat substantiae unitatem,

sumus vero personarum proprietatem. Sic igitur et longe excellentiori modo de Patre Filius egrediens inundat angelicas stationes, quia, juxta Salomonem, «fons sapientiae Verbum **53** Dei in excelsis **(Eccli. I)**.» Citharaedus puer de hoc fonte pleno ventre potaverat, cum diceret: «Apud te est fons vitae **(Psal. XXXV)**,» quia non solum tu vita, sed et Filius tuus fons vitae est. Et, ut patenter quid sentiebat, ostenderet, subjunxit: «In lumine tuo videbimus lumen **(Ibid.)**.»

«Ad irrigandam universam superficiem terrae **(Gen. II)**.» Quaenam terra est in illa coelorum summitate reposita, quam non praeterfluat, et irriget fluvius gloriosus? Regnum coelorum terra viventium est, de qua dicit sanctus: «Portio mea, Domine, in terra viventium **(Psal. XIV)**.» Et: «Credo videre bona Domini in terra viventium **(Psal. XXVI)**.» Et, «Placebo Domino in regione vivorum **(CXIV)**.» Irrigatio haec indicibilis est. Inebriantur quippe angeli ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus potantur. Hic quid dicam nescio, quia plurimus stupor sensum opprimit atque mentem. Ubi sunt oratorii sermones, quos in fornace rhetorica omnis ille philosophorum conflavit chorus? Ubi sunt gigantes a saeculo nominati, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum, languentes circa pugnas verborum? Nunquid non maximus ille gigas, Platonem loquor, ab intellectu tam purissimae veritatis repulsus est? Nunquid non acerrimo mentis ingenio tangens, sed non attingens divinitatem Dei dicit: Unum inveni, quod cuncta operetur; et aliud, per quod cuncta efficiuntur; tertium autem invenire non potui? Recte de Spiritu sancto inscius, qui illi non erat infusus, qui sanctarum revelationum magister est, qui revelat Paulo quae oculus non

vidit, sicut idem Apostolus gloriatur: «Nobis, inquit, revelavit Deus **(I Cor. II)**.» Per quid, Apostole? «Per Spiritum suum **(Ibid.)**,» non per spiritum nostrum, quem secuti philosophi, et seducti sunt et seduxerunt. Ille noster philosophus, qui super senes, et super omnes docentes se intellexit **(Psal. CXVIII)**, quid super hoc senserit, audiamus: «Rigans, inquit, montes de superioribus suis **(Psal. CIII)**.» De sublimioribus quippe angelis docet, qui non per speculum in aenigmate, sed facie ad faciem ipsam Dei substantiam luminibus indefessis spectant **(I Cor. XIII)**.

Sequitur: «Qui inde dividitur in quatuor capita.» In quae quatuor capita dicamus breviter, quia grandis nobis restat via. In admirationem, qua tota obstupet illa dignior creatura de Creatoris gloria et gloriae ratione. In puritatem, quia non in vase testeo, vel fragilitate complexionis humanae bibunt de torrente voluptatis, sed remoto velamine, hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris **(Isai. XII)**. In satietatem, quia et si in eum desiderant prospicere, tamen non desiderium necessitatem, vel necessitas miseriam inducit, sed mirabiliori modo, et semper desiderant, ut semper satientur, et semper satiantur, ut semper desiderent. In securitatem, quia de sua stabilitate certi, perennibus gaudiis immerguntur, exspectantes beatam spem, et adventum gloriae magni Dei **(Tit. II)**, quando fiet unum ovile et unus pastor **(Joan. X)**, et superna illa Hierusalem consummabitur in idipsum. Sic influit fluvius iste per angelicas officinas. Sed haec omnia fides capit, nescit ratio, intellectus ignorat humanus. Haec sunt fortassis illa quatuor, quae vas electionis felici quaternario in Epistola ad Hebraeos dividit, dicens: «Non accessistis **54** ad montem fumantem, sed ad montem Sion, ad

Hierusalem civitatem Dei viventis, ad multorum millium angelorum frequentiam, ad Ecclesiam primitivorum scriptam in coelis.»

Nunc accingamus nos ad videndum qualiter egrediatur de Virgine, quia egressio ista dulcior et affectuosior est humanae miseriae, quae intuentium pectora concutit, irrorat oculos, et beatis fontibus vultus amantium superfundit. Hic locum voluptatis uterum Mariae intelligo, in quo cumulavit omnes delicias deliciarum Dominus, de cujus deliciis Spiritus sanctus admiratorio sermone in amoris Cantico sic eructat: «Quae est ista, quae ascendit de deserto deliciis affluens? **(Cant. VI.)**» Nunquid in angelis voluptatem habet Altissimus, in quibus ipse reperit pravitatem? Nunquid in constellatione, vel scintillatione stellarum, quarum aliae convertuntur in sanguinem, aliae cadunt de coelo, aliae in tenebras obscurantur? Nunquid in aere, vel igne, vel ventis? Nequaquam, quia «non in igne Dominus, non in commotione Dominus, non in spiritu Dominus **(III Reg. XIX),**» si verax est ille qui curru igneo, et equis igneis est assumptus in coelum **(IV Reg. II)**. Nunquid in aquis, ubi furens et tortuosus Leviathan immoratur, aut in terra, quae sub maledicto Adae spinas emittit et tribulos? Non est locus voluptatis, nisi uterus Virginis.

Ex hoc egreditur cum humanitate, quia vestitus cilicio nostrae mortalitatis visibilis humanis oculis apparuit, et de Virgine virgam, de libro autem generationis lineam faciens, divinitatis hamum innexuit, quem carne operuit virginali, ut draco magnus illectus ad carnem ferrum divini numinis subsentiret. Egreditur et cum novitate, quia nunquam sic natus est homo, sicut ipse pascitur. Primus enim homo primo de terra

formatur, secundo, mulier ex ejus latere fabricatur, tertio Cain consuetudinario ordine nascendi gignitur ab utroque. Solus iste de sola virgine nascitur, et Virginis uterum novo et singulari partu divinitas humanata sigillat. Ubi nunc Aristotelicae subtilitatis facunda quidem, sed infecunda loquacitas? Si peperit, cum viro concubuit? Velit, nolit, vertitur in habitum privatio, nec astringitur dialecticis terminis omnium terminator, ad cujus imperium parit natura, desuescit consuetudo. Egreditur etiam cum claritate. Nascente quippe illo, sepelitur omnis illa stellantium luminum luminosa serenitas, et stella candidior lucidioribus radiis praescintillans totam sibi coeli rapit positionem. Ambulant reges in splendore ortus ejus **(Isai. LX)**, quoniam ecce reges congregati sunt, convenerunt in unum. Ipsi videntes sic Deum et hominem nascentem, matrem et Virginem parientem, admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos **(Psal. XLVII)** in tantorum luce miraculorum. Egreditur et cum paupertate, quia pannis vilissimis involutus et praesepi durissimo reclinatus **(Luc. II)** jam ex tunc sanctissimis membris legem martyrii praefigebat. Egreditur occulte, quia subtilissimus ille fraudium investigator ab altitudine tantae dignationis excluditur. Hinc est quod ambiguis altercationibus fatigatus, nunc illum tentat, nunc tentatum Filium appellat Altissimi, nunc instruit crucem, nunc destruit, mandatis per mulierem **55** consuetum sibi organum: «Nihil tibi, et justo illi **(Matth. XXVII)**.»

Sequitur: «Ad irrigandam universam superficiem terrae.» Ad terrenam miseriam expiandam, quam nobis in haereditatem primus ille peccator reliquerat. Volo ut Apostolus hic eum mihi, sicut et superius, in quatuor capita distribuat, quia

securius ejus expositionem suscipio. «Qui factus est, inquit, nobis sapientia, justitia, sanctificatio et redemptio **(I Cor. I)**.» Ad nos quippe veniens, qui eramus in carcere, primo omnium tenebras ignorantiae nostrae depulit luce sapientiae suae, deinde per justitiam, quae ex fide est **(Rom. X)**, solvit funes peccatorum nostrorum, sanctificans nos in suo corpore, redimens in corporis passione. «Dominus enim soluit compeditos, Dominus illuminat caecos **(Psal. CXLV)**; sanctificat tabernaculum suum **(Psal. XLV)**; de mana redemit inimici **(Psal. CV)**.» Dividitur, et in patientiam, qua peccatores sustinet; in misericordiam, qua poenitentes fovet; in largitatem, qua proficientes exaltat; in fortitudinem, qua exaltatos conservat. De hoc secundo quaternario toto hoc adventu vestrae fraternitati confabulatus sum, per fluminum decursionem et nominum interpretationem moralia mysticis internectens; utrum aliquid digne, vos videritis. Verum non omnia possumus praesenti sermone coarctare, fastidium evitantes.

Ego habeo quatuor capita dulciora prioribus, quae fortassis vestris cordibus suavius complacebunt. Dominus enim noster elevatus in cruce, largissimas sanguinis undas a quatuor sui corporis partibus abundantius emisit. Spinis enim pungentibus sanctissimum caput nivea cervice reflexum, et clavis pedes et manus, et lancea latus ejus transverberantibus, pretiosus sanguis emicuit, cujus aspersione judex transivit in patrem, iratus in mitem, in misericordiam virga, captivitas in coronam. Christus ergo fons latens, et occultus in coelis; fons patens, et apertus in terris. Illic de utero Patris, hic egreditur de utero Virginis. Illic vivens terram irrigat viventium, hic moriens terram morientium. Illic dividitur in quaternarium

admirabilem; hic in dulcem. Dulcis Dominus, dulcis domina, quia ille Deus meus misericordia mea, haec domina mea misericordiae porta. Ducat nos mater ad Filium, filia ad Patrem, sponsa ad sponsum, qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO XII DE RESURRECTIONE DOMINI. (XXVII MART.) Super illud psal. II: *Postulavi Patrem meum, dedit mihi gentes. Alleluia.*

Si consulamus adjutorium [*f.,* auditorium] jurisperitorum, primum capituli propositi verbum sic describitur: postulare est desiderium suum, vel amici sui in jure apud eum, qui jurisdictioni praeest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. Actus iste publicus est, et est officium advocatorum, qui gloriosae vocis confisi munimine, lapsa erigunt, fatigata reparant, nec minus provident humano generi quam si clypeis **56** et thoracibus sese patriamque defendant.

In exsequendo actu isto attendere debemus qui postulet, quem, ubi, et quid postulet. Advocatus postulat judicem in jure rem suam, vel sibi postulat, actione proposita. In negotio praesenti advocatus est Christus; judex Deus Pater; et locus juris patibulum crucis; res postulata Ecclesia de gentibus; nomen actionis, petitio haereditatis. Recte Jesum Christum dicimus advocatum. Unde Joannes: «Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Dominum Jesum Christum; ipse est

propitiatio pro peccatis nostris **(I Joan. II)**.» Advocatus iste apud Patrem desiderium suum exposuit, quando pro salute humani generis oblatus est, quia ipse voluit **(Isa. LIII)**. Desiderium ejus est salus nostra, quam in cruce sitiens usque in finem suos legitur dilexisse **(Joan. XIII)**. Sed et hoc desiderium amicorum fuit, quibus dixit: «Jam non dicam vos servos, sed amicos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia quae audivi a Patre meo nota feci vobis **(Joan. XV)**.» Item: «Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis **(Ibid.)**.» Convenienter Patrem postulat qui semper exauditus est. Nam et vulgo et vulgariter dicitur: *Securus vadit ad placitum qui patrem habet judicem.* De eo namque Pater dixit: «Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui **(Matth. III et XVII)**.» Nam cum Filius ejusdem substantiae sit cum Patre, in natura quidem humana, quam sibi personaliter univit, postulat pro nobis, vel allegat propitium judicem, et propositi sui desiderii nobis fructum reportat. Nec incongrue Patrem dicimus, cum in persona Filii Propheta dicat: «Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me **(Psal. XXXIV)**.» Et ipse Filius: «Non quaero gloriam meam; est qui quaerat, et judicet **(Joan. VIII)**.»

In plerisque sacrae Scripturae locis ordo quidam judiciorum ab ipso Deo institui videtur et servari Quidam vir simplex, et rectus ac timens Deum, cum expleto officio matutino egrederetur ex ecclesia, et a discipulis rogaretur: Quid audisti in ecclesia, pater? Respondit: Quatuor audivi, sex notavi. Subtilis plane responsio fuit et fidelis. Quatuor namque versiculos Psalmi decimi octavi audierat, scilicet: «Lex Domini immaculata convertens animas **(Psal. CXVIII)**,» et

tres alios, qui sequuntur, in quibus sex notantur, quae sunt: lex, testimonium, justitia, praeceptum, timor, judicia. In his partim personae, quae in jure sunt necessariae, partim actus eorum exprimuntur. Nam et Dominus, qui judex est, et lex, secundum quam judicatur, et officium testium sub hoc nomine, testimonium, actoris quoque et rei merita per hoc nomen, justitiae, designantur. Nam et merita causarum partium assertione panduntur. Sententia judicis sub hoc nomine, praeceptum; accusatoris et exsecutoris officia, duobus ultimis nominibus, quae sunt, timor et judicia, indicantur. Quinque priora binis accedentibus innituntur, sextum quadrinis: «Lex Domini immaculata convertens animas. Testimonium Domini fidele, sapientiam praestans parvulis. Justitiae Domini rectae, laetificantes corda. Praeceptum Domini lucidum, illuminans oculos. Timor **57** Domini sanctus permanens in saeculum saeculi. Judicia Domini vera justificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum, et lapidem pretiosum multum, et dulciora super mel et favum **(Ibid.)**.» Praefata sane Domini dicuntur esse. Est enim lex, quae non est Domini, ut peccati, de qua dicit Apostolus: «Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis **(Rom. VII)**.» Sunt et justitiae humanae, de quibus dicitur: «Omnes justitiae nostrae tanquam pannus menstruatae **(Isai. LXIV)**.» Sunt et praecepta humana, quibus Petrus obediendum non esse dicit: «Obedire, inquiens, oportet magis Deo quam hominibus **(Act. V)**.» Timor quippe humanus a Domino reprobatur. Unde ait: «Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere **(Matth. X)**.»

In propositis autem versiculis omnia dicuntur esse Dei. Primum, scilicet lex bina habet accidentia, quae sunt immaculata; convertens animas, sive de lege intelligas naturali, vel scripta, seu lege gratiae. Unicuique enim harum trium legum, scilicet naturali, scriptae et legi gratiae haec duo conveniunt. Nam immaculata debet esse et convertens animas. Naturalis lex haec duo habebat praecepta. «Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris; et quod tibi vis fieri, alii facias **(Tob. IV)**.» Quae sunt non obesse, et prodesse. Et hoc quantum ad primum, scilicet immaculata; quantum ad secundum, «convertens animas.» In primo non malefica, in secundo benefica; in primo sine macula malitiae, in secundo convertens animas ad mansuetudinem benevolentiae. Nam cum tres naturales potentiae insint animae, scilicet, ira, ratio, concupiscentia, concupiscentia data est, ut movearis ad appetendum quae tibi licita sunt; ita ad indignandum contra ea quae illicita sunt; ratio data est in medium cohibens et dirigens utrumque, ne ita ultra terminos irae moveatur, et ne concupiscentia appetat illicita. Itaque lex naturalis, quantum in se est, est immaculata. Lex quoque scripta immaculata est et convertens animas. Immaculata, id est, sine sordibus idololatriae, convertens animas ad serviendum Deo; quod tantum filii Israel faciebant. Lex autem gratiae revera est immaculata et convertens animas. Nam et Ecclesia lege ducitur: Dicitur enim esse sine macula, et ruga **(Ephes. V)**; sine macula criminis, sine ruga simulationis. Etiam lex evangelica est sine errore haeresis, convertens animas simpliciter, et directe sine figmento hypocrisis. Attendite gradus istos, quia prima lex est immaculata; secunda, magis; tertia maxime, sic et convertens animas.

Testimonium Domini bina habet accidentia, scilicet fidele sapientiam praestans parvulis. Testimonium Domini dicitur, quaecunque in scriptis sanctis testificatur Dominus, aut promittens aut praecipiens. Continentur itaque testimonia in promissis et praeceptis, quia quae promittit, solvit sive justis praemia, sive injutis tormenta. Sapientiam praestans parvulis, in quantum est praecipiens; quia qui parvuli sunt scientia, ex praeceptis Domini redduntur sapientes, ut ibi ostenditur: «A mandatis tuis intellexi.» Est itaque fidele testimonium Domini in explanatione praeceptorum ejus. In primo intellige **58** promissiones et comminationes; in secundo prohibitiones. Fidele est, promittens et comminans; sapientiam praestans parvulis, prohibens et praecipiens.

Justitiae Domini binis convertuntur accidentibus, quae sunt, rectae, laetificantes corda. Justitiae Domini, opera justorum: unde et ipsi justi appellantur. Sed dicuntur esse Domini, quia, «omne datum optimum et omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum **(Jac. I)**.» Quid enim habes, o homo, quod non accepisti? **(I Cor. IV)**. Item: «Gratia Dei sum id quod sum **(I Cor. XV)**.» Ea autem opera justitiae appellari possunt, quae fide nascuntur et dilectione consummantur. Nam sicut sine fide impossibile est quemquam placere Deo **(Hebr. II)**, ita et fides sine operibus mortua est **(Jac. II)**. Fides autem, quae per dilectionem operatur, et proficit et sufficit ad salutem. Hae sunt justitiae Domini rectae, laetificantes corda per serenam conscientiam.

Praeceptum binis gaudet accidentibus. Est enim lucidum, illuminans oculos ex sui doctrina. Sunt quippe quaedam lucida, et non illuminantia; ut carbo sine flamma lucidus est, non tamen illuminat. Flamma sine carbone et lucet et

illuminat. Praeceptum Domini lucidum est sine confusione sententiarum; illuminat oculos ex infusione gratiarum. Unde illud: «Lucerna pedibus meis verbum, tuum, et lumen semitis meis **(Psal. CXVIII)**.» Et beatus Petrus: «Cui benefacitis, inquit, attendentes tanquam lucernae lucenti in caliginoso loco **(II Petr. I)**.» Singulariter autem ponitur praeceptum, quamvis multa sint praecepta: quia, ut ait Gregorius **(Hom. 27 in Evangel.)**. Praeceptum Domini et unum est, et multa sunt; multa propter diversitatem operis; unum in radice charitatis.

«Timor Domini sanctus permanens in saeculum saeculi **(Psal. CX)**.» Excluso humano timore, hic notatur filialis, sive castus. In hoc, quod dicitur: timor Domini sanctus, intelligitur castus; et est initium sapientiae timor Domini. Quod autem dicitur: permanens in saeculum saeculi, filialem designat.

Judicia vero Domini suo quaternario vehuntur. Sunt vera, justificata in semetipsa, desiderabilia super aurum et lapidem pretiosum multum, dulciora super mel, et favum. Judicia Domini sunt retributiones, quibus vel reprobos punit, vel justos remunerat. Ea quamvis sint saepe occulta, semper tamen vera sunt; et justa, veritatem justi judicis sequentia. Sunt justificata in semetipsa, non sicut humana judicia, quae aliunde formantur, sicut ex allegationibus advocatorum, et ex depositionibus testium et recitationibus instrumentorum. Unde et per hoc saepe falluntur judices, et quamvis ordo judiciarius servetur, nonnunquam tamen innocens condemnatur, et nocens absolvitur. Judicia autem Dei ex semetipsis justificationem accipiunt, sicut per prophetam dicitur: «Non secundum visionem oculorum judicabit, nec secundum auditum aurium arguet, sed judicabit in justitia pauperes, et arguet in aequitate pro mansuetis terrae **(Isai.**

XI).» Sunt autem desiderabilia, id est, desiderari dignissima super divitias et delicias. In auro et lapide pretioso intellige divitias; in melle, et favo delicias. Divitiae autem maxime intelliguntur in pecunia et potentia. **59** Per lapidem pretiosum, quo potentes et nobiles utuntur, gloria potentiae. Porro divitiae aliae cum difficultate acquiruntur, aliae sine difficultate. In melle, quod liquidum est deliciae, et voluptates sine labore. In favo, quod mel et ceram continet simul, voluptates cum difficultate.

Ecce quidam ludus judiciarius occurrit nobis in Scripturis Deum Patrem repraesentans. Locus juris, in quo Advocatus noster postulat, patibulum crucis fuit. Cum enim ex officio suo advocati habeant stare, ipse non stans, sed toto corpore extenso in ligno crucis, apud Patrem pro nobis allegavit, desiderium suum et amicorum suorum exponens, et adversarii desiderio contradicens usque ad proprii sanguinis effusionem. Rem suam postulat, id est genus humanum, quod ipse creavit, cujus verum dominium habebat. Ecclesiam de gentibus converti postulavit, tanquam proprius haeres haereditatis petitionem proponens, et in possessionem de jure mitti desiderans. Petitio autem haereditatis ex ordine et regulari jure proponitur adversus cum qui possidet pro haerede, vel possessore. Pro haerede possidet qui dicit se haeredem esse, cum non sit; pro possessore possidet quis, cum nullo titulo potest tueri suam possessionem, qui, si requiratur quare possideat, nullam aliam causam allegat, nisi quia sic possideo. Recte autem proposuit Dominus noster adversus diabolum, qui haereditatem Domini pro possessore possidebat malignus praedo. De quo propheta: «Vae qui praedaris, nonne ipse praedaberis? **(Isai. XXXIII)**»

In hac advocatione, sive postulatione Advocati nostri maxime gaudet Ecclesia die resurrectionis Dominicae, quia Advocatus postulavit, quia postulata impetravit, quia impetrata obtinuit et possedit. Inde est quod tripliciter laudem subjungit. Introducens enim Filium loquentem ad Patrem, et dicentem: «Postulavi Patrem meum; Ecclesia respondet: Alleluia,» id est, *Deo laudes,* quia postulasti. Item: «Dedit mihi gentes.» Et respondet Ecclesia: «Alleluia;» id est, *Deo laudes,* quia impetrasti. Item: «In haereditatem mihi **(Psal. II)**.» Respondet: «Alleluia;» quia obtinuisti et possedisti.

Consociemur igitur et nos in hanc laudem universalis Ecclesiae, ut cum electis in haereditatem Domini intraturi, ad resurrectionem Domini pervenire valeamus perpetuo gavisuri. Quod ipse praestare dignetur qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

APRILIS.

XXIII. *Sermo de S. Georgio martyre.*
XXV. *Sermo I de S. Marco evangelista.*
Sermo II de eodem.
Sermo III de eodem.
XXVIII. *Sermo I de S. Vitale martyre*
Sermo II de eodem.

60 SERMO XIII. DE S. GEORGIO MARTYRE. (XXIII APR.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, paschalis gloriae laetitiam geminat, et velut pretiosa gemma aurum, cui imprimitur, decore proprii splendoris illustrat. Apte nimirum hoc potissimum tempore beato Georgio concessum est triumphare, quando, transacta hiemalis inclementia turbinis, austri fomite resoluto, laeta terra alacriter parturit, et erumpentibus diversis herbarum atque arborum floribus, tanquam adolescente, ut ita loquar, aetate pubescit. Georgius siquidem Graece, *terrae cultor* Latino sonat eloquio, qui nimirum, juxta sui praesagium nominis, non modo suae mentis agrum spiritualis exercitii disciplinis excoluit, sed et sanctae exhortationis et piae correptionis vomere terrena multorum corda proscidit, vitiorumque vepribus erutis, fecunda in eis virtutum arbusta plantavit.

Merito igitur hodie beati hujus martyris anima post cruentam furiosi principis rabiem, post carnificum feraliter saevientium immanitatem, post dilacerati corporis exquisita supplicia, post ignis, ac ferri, picis, et sulphuris iniqua tormenta, post verberum denique plagas, post carcerum tenebras, tanquam post hibernas furentium ventorum niviumque procellas, oraculum hoc divinae meruit vocationis audire: «Veni, inquit, columba mea, sponsa mea, formosa mea; jam hiems transiit, imber abiit, et recessit; flores apparuerunt in terra nostra; tempus putationis advenit **(Cant. II)**.» Plane de militia translatus est in militiam, quia terreni tribunatus, quo fungebatur, officium Christianae militiae professione mutavit, et, ut revera strenuus miles prius omnia sua pauperibus

tribuens, sarcinam terrenae facultatis abjecit; sicque liber, et expeditus, ac fidei lorica praecinctus in ipsam densi certaminis aciem fervidus se Christi bellator immersit, servato scilicet ordine, ut rerum pondus ante deponeret, atque ita postmodum ad campum certaminis imperterritus prosiliret.

Unde est quod in lege praecipitur, ut homo formidolosus, et corde pavido non egrediatur ab bellum, sed vadat, inquit, et revertatur ad terram suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut et ipse perterritus est **(Deut. XX)**. Quibus nimirum verbis liquido perdocemur quia pro defensione fidei dimicare fortiter et idonee nequeunt qui adhuc nudari terrenis opibus pertimescunt; tolerabiliusque est, ut domum quodammodo redeuntes ignobiliter et imbelles vivant, quam secum et alios a triumphandi gloria per degeneris exempla timoris avertant. Beatus vero Georgius sancti Spiritus igne succensus, et vexillo crucis inexpugnabiliter praemunitus, sic cum iniquo rege congressus est, ut et iniquorum omnium principem in satellite vinceret, et ad agendum fortiter Christi militum animos incitaret. Et quidem Diocletianus tunc imperator, sicut in descripta passionis ejus reperitur historia, cujus os, juxta Psalmistam, maledictione plenum erat, et amaritudine **61,** et sub lingua ejus labor et dolor qui sedebat cum divitibus in occultis, ut interficeret innocentem, insidians quasi leo in spelunca sua **(Psal. V)**, primo quasi vestimentum ovis subdolus induit, et sic quadam arte versutiae ac fucatis blandimentorum coloribus illum suadere tentavit. Sed cum insignis athleta Christi, spumantia ex antiqui serpentis ore venena contemneret, et non jam primi parentis originem, sed secundi potius in se vivere titulos demonstraret, protinus ille tanquam sagitta de Satanae

pharetra prodiens, immanem lupum qui latebat aperuit, et ad inferenda diversa poenarum supplicia cruenta bestia feraliter ebullivit. Glomeratis itaque carnificibus beatus martyr extenditur, verberibus tunditur, duris caedibus laniatur. Dehinc rota gladiis armata profertur in medium, ut circum ligatum martyris corpus tanto crudelius quanto multiplicius perforetur. Artifex [artificis] nimirum feritas, nova et exquisita poenarum invenit argumenta, et ad satiandam sui furoris rabiem philosophatur in excedenda crudelitatis humanae mensura, ignorans scilicet quia pretiosum nitoris conspicui margaritum vivis utique supernae Hierusalem lapidibus inferendum, quanto asperioris limae scabredine vel mallei tunsione politur, tanto praeclarius redditur. Aderat plane superaus et invisibilis Arbiter, qui ad suae dispensationis arbitrium, et hinc manus impiorum saevire permitteret, et inde gemmam suam inviolata propriae soliditatis integritate servaret. Qui et si martyris sui membra carnificum manibus tradidit, animam tamen inexpugnabili fidei arce subnixam indefesso protectionis suae munimine custodivit. Nec ad hoc eos permisit attingere quod latebat, id solum eis objiciens quod extrinsecus apparebat; et tanquam aquae diluvii, arcam quidem undique circumfluere, nec tamen poterant intima penetrare **(Gen. VII)**.

Dicat itaque beatus Georgius, dicat: «Nisi quia Dominus erat in nobis, cum insurgerent homines in nos, forsitan vivos deglutissent nos: cum irasceretur furor eorum adversum nos, forsitan velut aqua absorbuisset nos **(Psal. CXXIII)**.» Haec sunt videlicet aquae, de quibus per Psalmistam Salvator ait: «Salvum me fac, Domine, quoniam intraverunt aquae usque ad animam meam **(Psal. XI)**.» Et per Jonam: «Projecisti me,

inquit, in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me; omnes gurgites tui, et fluctus tui, super me transierunt **(Jon. II)**.» Sed his aquis et mari, juxta Scripturam Dominus terminum circumposuit **(Psal. CIII)**, quia secundum dispensationis suae mensuram, non secundum perversitatis humanae concupiscentiam, reprobos in electos suos saevire permittit.

Hinc est enim quod in mundi nascentis exordio mare Deus divisit ab arida **(Gen. I)**. Quid enim per mysterium mare, nisi reprobos homines, et infideles insinuat, qui nimirum quadam carnalis ingenii salsugine callidi, sed odiis ac si multatibus invicem inveniuntur semper amari, et velut mare diversis tentationum flatibus intumescunt, cupiditatumque carnalium procellis ac tempestatibus quatiuntur? Quid vero arida, nisi animam designat fontem fidei sitientem, vel ad creatorem suum ardenti desiderio **62** tanquam sitibundis faucibus anhelantem? Unde et quaedam anima hac siti feliciter arida, aestuans clamavit: «Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam et apparebo ante faciem Dei? **(Psal. XXXI.)**» Ab arida ergo mare dividitur, quando Deus omnipotens a se sitientium reproborum impetus reprimit, et tanquam littus marinis fluctibus objicit, dum conatibus fervescentis insaniae sui moderaminis limitem figit. Quod profecto illa Dei vox probat, qua dicit: «Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat, quasi de vulva procedens? **(Job XXXVIII.)** Et paulo post: «Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem, et ostia, et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos **(Ibid.)**.» Enimvero recte per mare cor pravi hominis designatur, quod videlicet furore est turbidum, rixis amarum, elatione superbiae tumidum,

caligine malitiosae fraudis obscurum. Separavit ergo tunc Deus mare et minaces fluctus ab inundatione terrae compescuit, ut terra virentes herbas et ligna pomifera germinaret, ac deinde segetum fructus afferret. Separat etiam nunc ab electis suis reproborum turbines persequentium et quasi furentes coercet impetus tempestatum, quos, et si furere usque ad infligenda corporibus tormenta concedit, ne tamen animas laedant, invicta eos atque pervigili brachii sui protectione custodit, quodammodo dicens mari: Huc usque venies, et non procedes amplius, et hic confringes tumentes fluctus tuos, ac si patenter dicat, usque ad inferenda corporibus te tormenta relaxo; ne autem usque ad animam cumulis intumescentibus profluas, legis meae tibi littus oppono, ut dum furori fluctuum tuorum littus objicitur, terra cordis ad proferenda fructuum germina libera relinquatur.

Et quia Georgius, ut superius diximus, terrae cultor exprimitur, recte hoc allegoricae figurae mysterium eidem beatissimo martyri coaptatur. Cui scilicet, et si usque ad littus carnis persecutionis fluctus efferbuit, solidissimam tamen animae ejus terram procella tempestuosi turbinis non involvit; nec eum vorago pelagi furentis absorbuit qui spei suae anchoram non in putris arenae subsicivio [succiduo], sed in soliditate petrae quae Christus est **(I Cor. X)**, fixit. Hinc est profecto, quod Veritas ait: «Qui audit verba mea et facit ea, similabo eum viro prudenti, qui aedificavit domum suam supra petram. Venerunt flamina, flaverunt venti et impegerunt in domum illam, et non cecidit; fundata enim erat supra petram **(Matth. VII, Luc. VI)**.» Vere insignis hic miles Christi supra petram fidei suae fundamenta constituit, qui praemii coelestis intuitu minas principum sprevit, male

blandientium promissiones irrisit, carnificum tormenta contempsit, ferrum, ignes, gladios ac diversa suppliciorum genera invictae patientiae majestate calcavit.

Hunc coelestis militiae bellatorem, fratres charissimi, non tantum admiremur, sed etiam imitemur; in illud coelestis gloriae praemium jam spiritus erigatur, ut dum in ejus contemplatione cor figimus, non moveamur, utrum mundus lenocinator arrideat, an certe minax adversitatibus fremat, dicentes cum Psalmista: «Sicut **63** tenebrae ejus, ita et lumen ejus **(Psal. CXXXVIII)**.» Mundemus itaque nos, juxta Pauli praeceptum ab omni iniquinamento carnis et spiritus **(II Cor. VII)**, ut in illud beatitudinis templum, cui nunc aciem mentis intendimus, quandoque etiam ingredi mereamur. Hinc est quod Aaron prius aqua lavatur, et sic postmodum tabernaculum sacrificaturus ingreditur **(Exod. XXX)**. De quo nimirum bene ad Moysen divina voce praecipitur: «Tunica, inquit, vestietur, feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti. Haec enim vestimenta sunt sancta, quibus cum lotus fuerat, induetur **(Lev. XVI)**.» Quisquis enim in tabernaculo Christi, quod est Ecclesia, semetipsum Deo sacrificare contendit, necesse est, ut postquam lavacro sacri fontis abluitur, diversis etiam virtutum vestibus induatur, sicut scriptum est: «Sacerdotes tui induantur justitiam **(Psal. CXXXI)**,» quatenus qui in Christo per baptismum novo homo renascitur, non jam pelliceas tunicas, mortalitatis videlicet indices vestiat, sed deposito veteri homine novum induat, et in eo per mundae conversationis studium innovatus vivat. Et notandum quod omnes illae vestes lineae describuntur; linum quippe ad candorem cum labore perducitur, et virtutum vita

non acquiritur sub torpore desidiae, sed in laboriosae potius exercitio disciplinae.

Purificati igitur, dilectissimi, per novi baptismatis sacramentum, induamur nos linea tunica, ut candor nos sanctae conversationis exornet. Feminalibus verenda tegantur, ut dum honestae vitae tegmen assumitur, praeteritorum criminum ante Dei oculos turpitudo celetur. Unde David: «Beati, inquit, quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata **(Psal. XXXI)**.» Zona insuper linea constringamur, capiti quoque cidaris imponatur, ut praecincti in veritate lumbos mentis, protegamur galea spe salutis. Sic, sic nimirum et veteris peccati squalore purgati, et novae conversationis nitore conspicui, digne celebramus paschale mysterium, et beatorum martyrum veraciter imitamur exemplum. Nec desperetis, fratres mei, licet adhuc infirmi, licet exterioribus fortassis adhuc actibus implicati, non desperetis ad martyrum vos consortium pertinere, qui martyrum victorias vos recognoscitis ex corde diligere. Quinque certe Salphaad filiae inter fratres suos noscuntur haereditatem, Moyse constituente, sortitae **(Num. XXVII et XXXVI)**; quinque nimirum et feminae, ut per quinarium numerum exterior occupatio, per muliebrem vero sexum infirmitas designetur. Jonathas quoque in quodam inter utrumque meditullio positus, nec cum Saul remansit in malis, nec David aequiparari potuit prorsus in bonis **(I Reg. XVIII, XIX et XX)**. Sed quia dilecto Dei Prophetae fuit amicus, et de futuro ejus gavisus est fraterna benignitate successu, pie creditur ab ejus consortio nunc in spiritu non esse divisus, cui dum in carne viveret, unanimiter exstitit in amore conjunctus.

Nos autem, dilectissimi, qui exagitantem Saul spiritum malum, auxiliante Deo, post terga dimisimus **(I Reg. XVI)**; imo qui Pharaonis exercitum in mari Rubro demersum **(Exod. XVIII)**, per virtutem sacramenti paschalis evasimus, pro carnis tamen **64** infirmitate adhuc versamur in eremo, transeamus ad vitae perfectionem, ad terram scilicet lacte et melle manantem. Egressi de Sodomis, non in Segor diutius immoremur sed liberati, cum Loth, montis verticem celeriter ascendamus **(Gen. XIX)** quatenus qui inter ipsa tirocinii rudimenta, jam beatorum martyrum coepimus gaudere triumphis, quandoque ad hoc etiam provehamur, ut discamus et ipsi triumphare cum sanctis. Et ipse sit fortitudo nostra dum protegit, qui factus est pretium, cum redemit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XIV. I. DE S. MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Hodie, dilectissimi, velut pretiosus atque conspicuus coram oculis nostris auro radianti Beryllus imprimitur, dum illucescente beati evangelistae Marci solemnitate, paschale nobis gaudium geminatur. Et apte satis, dum sancta Ecclesia in festis adhuc paschalibus perseverat, beatus hic vir feliciter transiit: quia per martyrii palmam saeculum hoc triste deseruit, et triumphalis gloriae titulos hymnidicis angelorum choris victor laureatus invexit. Porro autem sicut quatuor flumina ex uno paradisi fonte procedunt, quae totius mundi partibus influunt, ita beati quatuor evangelistae de Christo, qui

fons vitae, et origo est sapientiae, quasi totidem gurgites profluunt, et arentia humanorum cordium arva doctrina suae fluentis infundunt. Unde vir Sapiens cum praemisisset: «Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, et in throno honoris sedentem in sempiternum;» praesto subjunxit: «Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum, qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis, qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiae **(Eccli, XXIV)**» Hinc etiam paulo post ait: «Ego sapientia effudi flumina; ego quasi trames aquae immensae de fluvio, ego quasi fluvius Dorix [Diorix], et sicut aquaeductus exivi de paradiso. Dixi: Rigabo meum hortum plantationum, et inebriabo patri mei fructum **(Ibid.)**» Christus itaque sapientia Patris, qui de paradiso per mysterium assumptae humanitatis exivit, hortum suum, id est, sanctam Ecclesiam, per quatuor evangelistas, tanquam per totidem coelestis doctrinae fluvios, irrigavit. Inter quos nimirum beatus Marcus velut Gehon perspicuus ac purus eructat, et humanas mentes salutiferi madoris inundatione fecundat. Qui, juxta Scripturae seriem, circuit omnem terram Aethiopiae **(Gen. II)**. id est, universitatem complectitur Ecclesiae peccatis praecedentibus denigratae. De cujus Aethiopiae populo per prophetam Dominus dicit: «Ultra flumina Aethiopiae, inde supplices mei **(Sophon. III)**.» Quae etiam persecutionibus praessa dicit in Canticis: «Nigra sum, sed formosa.» Et paulo post: «Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol **(Cant. I)**.» Sed eosdem sanctos evangelistas, quos Moyses flumina per typicae historiae seriem narrat: Ezechiel **65** propheta sub diversorum animalium specie se vidisse pronuntiat: «Similitudo, inquit,

vultus eorum facies hominis; et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, et facies bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilae desuper ipsorum quatuor **(Ezech. I)**.» Inter quae videlicet animalia beatus Marcus secundo loco positus invenitur, quia leonis faciem habere describitur. Nam quia a clamore vocis in deserto suum incipit Evangelium, recte leonis sortitus est speciem. Sed si subtiliter ipsa Evangelii ejus origo perpenditur, ordinatissima sancti Spiritus in eo dispensatio reperitur. In hanc quippe vocem exorsus erupit: «Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei **(Marc. I)**.» Sicut scriptum est in Isaia propheta: «Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui praeparavit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri.» Matthaeus autem dicit: «Liber generationis Jesu Christi filii David **(Matth. I)**.» Quid est ergo quod ille dicit, Filii Dei; iste, filii David, nisi quod per organa sua Spiritus sanctus mediatoris Dei et hominum sacramenta distinxit, ut per alterum eum Filium Dei, per alterum ostenderet esse filium hominis? Tanquam enim per unius tibiae duo spiramina, vel potius per duas Ecclesiae nares unus effluit spiritus, dum incarnati Verbi iste divinam, ille generationem describit humanam.

Sed movere potest, cur beatus evangelista Marcus, postquam positurum se Isaiae, verba promisit, non protinus Isaiae, sed Malachiae potius dicta subintulit, sicque postmodum ad Isaiae verba pervenit? Nam quod praemittitur: «Ecce mitto angelum meum **(Mal. III)**,» Malachias protulit, qui novissimus est duodecim prophetarum. Quod autem subjungitur: «Vox clamantis in deserto **(Isai. XL)**,» Isaiae est indubitanter oraculum. Cur ergo qui Isaiam promisit, non mox Isaiam

reddidit, sed Malachiam in testimonium prius adduxit? Nunquid homo spiritu Dei plenus, praesertim in ipso suae narrationis exordio, vel errare potuit, vel mentiri; ut qui Veritatis gesta describeret, librum suum mendacio dedicasset? Sed hoc docendi magisterio factum est, ut in ipso Evangelii sui principio Spiritus sanctus, cujus ipse auctor erat, ostenderet se unum eumdemque per omnium prophetarum ora fuisse locutum, ut quod ab uno specialiter dicitur ab omnibus communiter proferatur.

Quidquid ergo dicit Malachias, dicit nihilominus et Isaias, et uniuscujusque verba per unitatem spiritus ab omnibus sunt prolata. In quo etiam illud beatus evangelista docet, ut si quid ipse loquitur, quod a caeteris evangelistis videatur esse diversum, unum tamen intelligantur omnes proferre sermonem per ejus, qui in omnibus loquitur, sancti Spiritus unitatem. Unde sicut in prophetis, sic etiam in evangelistis nequaquam scribentis hominis ministerio sit diversum quod una dictantis Spiritus est auctoritate prolatum. Enimvero quisquis Evangelium beati Marci subtili meditatione considerat, et alta, ut dignum est, indagatione pertractat, rudibus quidem et non accuratis descriptum verbis, sed uberrimis inveniet coelestis intelligentiae redundare mysteriis. Est plane styli brevitate succinctum, sed profunda mysterii spiritalis **66** ubertate diffusum. Perscrutantes namque omnes fere paginas Scripturarum, invenire vix possumus spiritum veritatis cautius vel circumspectius per alium quemlibet quam per os beati Marci fuisse locutum, adeo ut ipsa descriptionis series, et ordo verborum magnum contineat sacramentum. Quod, ut facilius elucescat, in ipso libri ejus exordio nos breviter intimare non pigeat.

Primum namque miraculum ponit, quo Dominus daemonem per os hominis clamantem, tacere praecepit, eumque protinus expulit. «Obmutesce, inquit, et exi ab homine **(Marc. I)**.» Secundum miraculum est, quo febricitantem socrum Petri, depulso typi calore, sanavit **(Ibid.)**. Tertium est, quo leprosum tetigit et purgavit **(Ibid.)**. Quartum quoque est, quo paralyticum grabbatum tollere et abire praecepit **(Marc. II)**. Qui videlicet ordo, si diligenti cura perpenditur, manifeste docet quanta magisterii arte Spiritus sanctus scribentis calamum tenuit, et ad declarandum redemptionis humanae mysterium, quasi per quamdam lineam, omnia dispensavit. In dejectione namque primi hominis principio diabolus locutus est, ac pomum vetitum comedi persuasit; deinde mulier, quia in delectationis concupiscentiam corruit, velut aestuantis ardorem febris incurrit. Adam vero postquam de fructu ligni male consentiendo gustavit **(Gen. III)**, omnium mox vitiorum lepra perfusus; postremo etiam, tanquam paralyticus, a cunctis bonis operibus est interioris hominis languore constrictus. Quia ergo Filius Dei, sicut Joannes apostolus dicit, destruere venit opera diaboli **(I Joan. III)**, per eamdem viam persecutus est mortem, qua illa ingressa fuerat in orbem terrarum. Et ubi fusum est perditionis nostrae venenum, animarum medicus salutis objecit antidotum, atque unde mortem hostis callidus introduxit, per eumdem tramitem Redemptor noster redeuntis vitae primordia reformavit, quatenus et diabolum, qui in ruinam nostram locutus fuerat, jamjam tacere compelleret, et Evam a febribus aestuantis concupiscentiae liberaret, atque a viro non modo lepram vitiorum scelerumque detergeret, sed eumdem quoque eatenus paralyticum ad exercenda pietatis opera validum liberumque laxaret. Sicut ergo in illis primis hominibus totum periit genus humanum, sic in istis a

Salvatore curatis est sub figurae mysterio saluti pristinae restitutum.

In capite igitur evangelici hujus libri studiosus lector addiscat sequentis styli series quam profunda, quam mystica charismatum sacramenta contineat. Nec mirum, cum liber ille non plus Marci quam Petri perhibeatur apostoli. Quidquid enim iste scripsit, ex ore beati magistri callidus, ut ita dixerim, explorator audivit. Fuit enim, sicut authentica historiarum tradit antiquitas, levita secundum carnis originem, sacerdos in Israel secundum ordinis dignitatem. Conversus ad fidem, factus est beati Petri in baptismate filius, atque in divino sermone discipulus. Evangelium in Italia, magistro nesciente, descripsit; descriptum vero ejus judicio reverenter obtulit. Qui, pium atque religiosum comperiens furtum gaudensque suum interpretem purissimam tenuisse fidem ac sincerissimam veritatem, auctoritatis robur attribuit, **67** legendumque sanctae universali Ecclesiae delegavit. Postmodum vero vir apostolicus ad Aegyptum transiens per Lybiam Marmaricae et Ammoniacae fidei semen sparsit; Pentapoleos quoque gentilibus populis Christi Evangelium praedicavit. Amputasse sibi praeterea pollicem legitur, ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum in eo potuit praedestinata supernae dispensationis electio, ut ne sic quidem perderet in novae gratiae fide quod primitus obtinuisset in genere. Nam episcopus factus, Alexandrinam fundavit Ecclesiam eamque, postquam super petram, quae Christus est, insignis architectus erexit, glorioso magistri sui nomini fideliter dedicavit. Unde factum est ut eadem Ecclesia non tam ex Marci quam ex beati Petri vocabulo sedes apostolica vocitetur, tanquam si Petrus ipse per se illic

episcopalem cathedram tenuisset; ideoque claviculariі coelestis insignita vocabulo, in toto orbe terrarum Ecclesia illa post Romam secundum obtinet thronum. Et quanquam Antiochiae, ubi scilicet Christianae religionis nomen exortum est, Petrus ipse per se fidei primitias intulisset, superiorem tamen locum Alexandrina sedes obtinuit, ut in eminentiorum catalogo sedium Romana primum, Alexandrina secundum, Antiochena vero Ecclesia tertium possideat principatum. Et merito ubi Marcus, ibi Petrus, quia fluento Evangelii quod ex ore Petri velut ex eructanti fonte profluxit, Marcus, ut uberrimus atque perspicuus paradisi fluvius, arva totius Ecclesiae copiosius inundavit.

Sed quaeri potest, cur beatus Marcus, qui tantae fidei tantaeque circa magistrum dilectionis exstitisse dignoscitur, ut unum cor, una certe in duabus fuisse personis anima videatur, magistri sui laudes atque praeconia omnino tacuerit? Nam cum caeteri evangelistae sublimia beati Petri merita et principalem celsitudinis gloriam frequenter enumerent, solus iste, si totus Evangelii sui tenor inquiritur, vix aliquid super magistro suo retulisse, quod ad laudem pertineat, invenitur. Imo si diligenter inspicitur, auget ac verbis accumulat, si quid in eo reprehensibile est; supprimit autem, et velut ex industria levigat, vel etiam plerumque silentio praeterit quod laudabile est. Quod evidentius ostendimus, si pauca ejusdem Evangelii testimonia breviter apponamus. Certe per omnes Ecclesias celebri quotidie frequentatione vulgatur quod beatus Petrus super aquas ambulasse describitur. Quod utique Matthaeus tam aperte declarat ut ambulanti Domino super mare Petrum exclamasse, referat: «Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas.» Cumque dixisset: «Veni,» praesto

subjunxit: «Et descendens Petrus de navicula, ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum **(Matth. XIV)**.» Marcus autem ad hunc veniens locum, omnia per ordinem plena relatione describit **(Marc. VI)**, excepto quod Petri nullam penitus mentionem facit.

Jam vero quis tantam Petri gloriam, quis tam eximiae celsitudinis excellentiam non miretur, quia, cum Salvator inquireret quem esse se homines perhiberent, expositisque diversorum opinionibus, quid Apostoli sentiant consuluntur, tunc primus exstitit in verae fidei confessione, **68** qui primus erat in apostolica dignitate. Ait enim Petrus: «Tu es Christus, Filius Dei vivi **(Matth. XVI)**.» Et Dominus: «Beatus es, Simon Barjona, quia caro, et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam: et tibi dabo claves regni coelorum, et quodcunque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis, et quodcunque solveris super terram erit solutum et in coelis **(Ibid.)**.» Nunquid hoc tonitru muneris singularis aures beati Marci praeterire potuit, quod totius mundi latitudinem omniumque ubique fidelium ora complevit? Et quod de Petro Matthaeus dixit, Petrus ut hoc suo discipulo diceret ignoravit, hunc siquidem historiae locum Marcus ita velut negligendo transcurrit? Respondens Petrus ait: «Tu es Christus. Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo **(Marc. II)**.» Et non modo non refert Petrum a Domino singularis inter caeteros privilegii gloria sublimatum, sed potius austera narrat animadversione correptum. Nam paulo post, cum ei Petrus dissuaderet, ne se crucifigi permitteret, Marcus eum tanquam zelo permotum dixisse testatur: «Vade retro me, Satana,

quoniam non sapis ea, quae Dei sunt, sed quae hominum **(Ibid.)**.» Quid est ergo quod beatus Marcus quidquid ad magistri sui gloriam pertinet, velut oblivioni tradidit, quidquid vero ad reprehensionem tam tenaci memoriae commendavit, unde praeceptor ejus laudaretur, velut ignorando pertransiit, unde notaretur, acuta prorsus et plana relatione digessit, praesertim cum quidquid occulto conscriberet, ejus obtutibus offerendum esse disponeret, ejus probandum judicio reservaret? Jam vero, ut brevitatis studio multa praeteream, ad passionem Domini veniamus.

Certe notum est quia, ministris comprehendentibus Dominum, Petrus, ut revera fidelis servus et fervens spiritu, in ictum gladii se ultor erexit et auriculam servi Judam proditorem impium comitantis, abscidit. Unde et Joannes: «Simon, inquit, Petrus habens gladium, eduxit illum, et percussit pontificis servum et abscidit ejus auriculam dextram **(Joan. XVIII)**.» Sed ubi Joannes scripsit, «Simon Petrus,» ibi Marcus posuit, «unus autem quidam de circumstantibus **(Marc. XIV)**,» quatenus sic veritatis historiam texeret, ut tamen magistri gloriam silentio praeteriret. Sicque veridici scriptoris impleret officium, ut personae cujuslibet ignorando favorem, assentatoris non incurreret naevum. Merae quippe veritati deserviens, in omnibus, quae conscripsit, commodi spem nescivit, amicitiae jura contempsit, humanam funditus gratiam ignoravit. Postremo ad Petri negationem veniens, cum caeteri evangelistae quod a Petro dictum est, verbis mitioribus levigent; solus iste durius loquitur et tanquam crimen exaggeret, incautiora magistrum verba praecipitanter effudisse testatur. «Coepit, inquit, anathematizare, et jurare,

quia nescio hominem, quem dicis **(Ibid.)**.» Cur, beate Marce, tam egregio, tam insigni praeceptori tuo, quem animo devotus unice diligis, stylo non parcis? Ut, et quae laudibus sint efferenda praetereas, et quae reprehensionis videantur apta, describas? **69** Cur hoc potius libro tuo non inseris, quod Petrus ad jussionem Domini, primo scilicet hami jactu, piscem cepit, in cujus ore staterem reperit, quem pro se, simul et ipso tributum, quod Caesari debebatur, tanquam Domino comparatus appendit? **(Matth. XVII.)** Nunquid et hoc te fugit quia, postquam illi Salvator claudendi, sive pandendi regni coelestis privilegium contulit, postquam illi universa terrarum regna subjecit **(Matth. XVI)**, postquam denique, ne fides ejus tanquam totius Ecclesiae fundamentum quandoque deficeret, se orasse perhibuit **(Luc. XXII)**, super cunctum mox ovium suarum gregem ei vice sua passionis custodiam delegavit? «Petre, inquit, diligis me? Pasce oves meas **(Joan. XXI.)**» Cur igitur a tot magistri praeconiis calamum reprimis, et sola, quae infirmitatis sunt, ad posterorum memoriam stylo committis? Sed omnino credendum est, fratres mei, quia, cum unus utrumque spiritus impleat, unus utriusque corda possideat; alter ab altero, ille in docendi, iste in scribendi studio non discordat. Sicut enim Petrus a propria sua laude cohibuit, ita veridicus illius interpres ab ea, quam in magistro non didicit, suae descriptionis articulum refrenavit. Ad magnum quippe factum est nostrae aedificationis exemplum, ut et ille de se non efferenda, sed reprehendenda proferret, et iste sic per veritatis lineam rectus incederet ut ne ad magistri quidem favorem aliquatenus declinaret. Nam cum Paulus dicat apostolus: «Ego si hominibus placere vellem, Christi servus non essem **(Galat. I)**.» Et alibi Scriptura prohibeat: «Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris **(Tob. IV)**;»

beatus evangelista noluit exhibere magistro quod ipse sibi praeberi nollet ab altero. Quem utique si laude praeferret, magis offenderet quam praestaret. Hi plane libenter alios laudibus efferunt qui laudem ab adulatoribus quaerunt. Caeterum qui recusat accipere dedignatur offerre. Enimvero ex Matthaei libro, qui jam utique fuerat editus B. Petri laudes Marcus addiscere potuit, quas in ejus relationibus non audivit; sed morigeratus est magistro, et, qui non delectabatur suis, laudibus abstinuit alienis.

Porro autem nonnulla reperiuntur quae sic sunt a B. Marco digesta ut reliquis evangelistis videantur esse contraria. Quae tamen si sagacius perscrutentur, et caeteris consona et sincerissimae fidei reperiuntur veritate fundata, sicut est quod caeteri hora sexta **(Matth. XXVII; Luc. XXIII; Joan. XIX)**, hic asserit hora tertia **(Marc. XV)** Dominum crucifixum. Quae profecto diversitas ista dirimitur, ut, quoniam hora tertia tumultuati sunt: Crucifige, crucifige, eadem hora Dominum linguae crucifixerint Judaeorum, quem hora sexta corporaliter clavi confixere gentilium. Illi itaque juxta corporalem, ut ita loquar, rei gestae loquuntur historiam; iste, spiritualem protulit de furiosa Judaeorum crudelitate sententiam. Illi praeterea referunt, ante galli cantum ter a Petro Dominum fuisse negatum **(Matth. XXVI; Luc. XXII)**; iste, qui hoc ex ore scilicet ipsius negantis audivit, non antequam gallus cantaret, sed antequam bis cantaret, negationem hanc factam esse perscripsit **(Marc. XIV)**. Quod profecto, juxta fidem rei, veraciter contigisse, sicut Marcus asserit, indubitanter agnoscitur. Quod autem alii evangelistae dicunt, ita debet intelligi **70** ut trina illa negatio ante galli quidem tantum fuerit coepta, sed postquam semel cecinit, sit expleta, ut, quoniam

in Scripturis pars solet poni pro toto, id quod per Matthaeum dicitur: «Antequam gallus cantet, ter me negabis,» sic intelligatur tanquam diceret: ter me negaturus antequam gallus cantet, incipies; sed eamdem negationem, postquam semel cantaverit, antequam cantare bis adjiciat, consummabis. Sic itaque, et quod Marcus ait: «Priusquam gallus cantet bis;» et quod alii dicunt: «Antequam gallus cantet, ter me negabis,» licet verbis videantur exterioribus dissonare, congruentissima reperiuntur intentione congruere.

Neque enim sine causa, fratres mei, beatus iste Marcus, vel apud Moysen sub schemate fluviorum **(Gen. II)**, vel apud Ezechielem per facies animalium **(Ezech. I)**, sicut superius dictum est, inter sanctos evangelistas secundum obtinet locum. Sed honorem, quem in praedestinato sortitus est ordine, servat in evangelica veritate. Nam in Apocalypsi Joannis cum sanctorum animalium ordo describitur, non jam secundus, sed primus hic in eorum catalogo reperitur. «In medio sedis, inquit, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro;» moxque subjungit: «Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilae volanti **(Apoc. IV)**.» Haec est sane quadriga illa Domini, et verum Cherubim, quo innixus omnia circuit, ubique discurrit. Innumerabiles hinc inde pervigiles oculi; scintillae crebrius emicant, fulgura pavenda coruscant. Recti pedes, et in sublime tendentes: Terga pennata, et ubique volantia. Tenent se mutuo, sibique perplexi sunt. Et tanquam rota in medio rotae illuc jugiter pergunt, quo virtute sancti Spiritus impelluntur. Haec est, inquam, quadriga, de qua in Canticis dicitur: «Nescivi, anima mea conturbavit me propter

quadrigas Aminadab **(Cant. VI)**.» Vox est Synagogae, quae videns tantam sanctae Ecclesiae gratiam esse collatam, dolet se tardius recepisse fidem, eo quod Evangelli non agnoverit veritatem. Aminadab autem at nepos Judae fuisse cognoscitur, qui in genealogia Domini cum patribus numeratur. Interpretatur Aminadab, *populi mei spontaneus,* ideoque non incongrue significat Christum, qui populi sui spontaneus fuit, quia cum Deus esset, sponte factus est homo. Qui enim non necessitate, sed sola bonitate nos condidit, propria nihilominus voluntate redemit. Unde et Jacobus ait: «Voluntate genuit nos verbo veritatis **(Jac. I)**.» Spontaneus ergo factus est populi sui, quia quem a se humana pravitas repulit, sola voluntas divinae gratiae redonavit. Quadriga vero Aminadab Christi est Evangelium concordissima quatuor evangelistarum diversitate compactum. Quam sane quadrigam Christus auriga disponit, et quadrifidam mundi machinam agillima praedicationis celeritate percurrit, sicut per Psalmistam dicitur: «Qui emittit eloquium suum terrae, velociter currit sermo ejus **(Psal. CXLVII)**.»

Videns ergo Synagoga repente gratiam evangelicae praedicationis erumpere cunctasque mundi provincias agiliter pervolare, subito turbata **71** conqueritur quod sola in sua perfidia, conversis ad fidem gentibus, deseratur: «Nescivi, inquiens, conturbavit me anima mea propter quadrigas Aminadab.» Hanc quadrifariae praedicationis gratiam Dominus figuravit, cum Moysi de portanda a sacerdotibus arca praecepit: «Facies, inquit, quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcae angulos; faciesque vectes de lignis Sethim, et operies auro, inducesque per circulos, qui sunt in

arcae lateribus, ut portetur in eis, qui semper erunt in circulis, et nunquam extrahentur ab eis **(Exod. XXV)**.» Quid per arcam, nisi sancta designatur Ecclesia? Cui quatuor circuli aurei per quatuor angulos jubentur adjungi, quia in eo, quod per quatuor mundi partes dilatata tenditur, procul dubio quatuor sancti Evangelii libris accincta praedicatur. Vectesque de lignis Sethim fiunt, qui eisdem ad portandum circulis inseruntur, quia fortes perseverantesque doctores velut imputribilia ligna quaerendi sunt, qui instructioni sacrorum voluminum semper inhaerentes, sanctae Ecclesiae unitatem denuntient et quasi intromissi circulis arcam portent. Vectibus quippe arcam portare, est bonis doctoribus ad sanctam Ecclesiam rudes fidelium mentes praedicando deducere. Qui auro quoque jubentur operiri, ut, cum sermone aliis insonant, ipsi etiam vitae splendore fulgescant. De quibus apte subditur: «Qui semper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.» Quia nimirum necesse est ut qui ad officium praedicationis excubant a sacrae lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes in circulis semper esse jubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus nulla portandi tarditas generetur, quia videlicet cum spirituale aliquid a subditis pastor inquiritur, ignominiosum valde est, si tunc quaerat discere cum quaestionem debet enodare. Sed circulis vectes inhaereant, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora elevent, si quidquid necesse est, protinus doceant. Unde bene primus pastor Ecclesiae pastores caeteros admonet, dicens: «Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea quae in vobis est spe **(I Petr. III)**.» Ac si aperte dicat: ut portandam arcam nulla mora praepediat, vectes a circulis aliquando non recedant.

His aureis circulis, dilectissimi, et nos tanquam vectes de lignis Sethim inseramur, ut hujus mundi putredinem respuentes, in sanctorum evangelistarum paginis jugiter immoremur. Inter caeteros praeterea provocat nos ad imitandum se beati hujus Marci, non modo sancta doctrina, sed insignis etiam vita. Cui quod per prophetam dicitur non inconvenienter aptatur: «Primus, inquit, ad Sion dicit: Ecce adsum, et Hierusalem evangelistam dabo **(Isai. XLI)**.» Qui nimirum vere aureus fuit circulus, quia, dum, per praedicationis officium quae sancta sunt docuit, splendentis etiam vitae moribus radiavit, et tanquam vectis ex ligno Sethim contempsit terrena omnia, quae putrescunt; coelestia petiit, quae marcescere nesciunt. Per obtruncationem membri foedavit corporis speciem, ne contra Ecclesiae regulam ecclesiasticam conscenderet dignitatem. Sed quod ille putavit patrocinium **72** fugae, profecit in titulum gloriae. Nam unde se indignum reddidit, dignior fuit; et quod fugiebat, coactus incurrit. Beata es, o Alexandria, triumphali apostolici martyris sanguine purpurata. Felix et tu, Italia, et dudum scilicet Evangelium scribentis alumna, et nunc pretioso sacratissimi corporis thesauro dives effecta. Sic oriens per Aegyptum, occidens per Romanum decoratur imperium. Sit illi gloria, qui mirabilis in sanctis suis **(Psal. LXVII)**, eos etiam mirabiles facit in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XV. II DE S. MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Ecce video, dilectissimi, quoniam ad mensam ecclesiae discumbentes, dum spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non uno sermone contenti, adhuc alterum avidius esuritis. Quamobrem et nos ab administrando refectionis vestrae ferculo non desistimus, ut sanctam vestrae devotionis esuriem, vel tenui quodam pabulo temperemus, dicentes scilicet cum Apostolo «eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium **(Phil. III)**.» Inter omnes plane doctores Ecclesiae beatum hunc Marcum, cujus hodie triumphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum judicamus. Beati scilicet apostolorum principis et in baptismate filius et in doctrina discipulus, sicut cum referentem gesta Salvatoris audivit, ita per inobliquam fidei relationis lineam Romae rogatus a fratribus Evangelium scripsit, sicut et clemens Alexandrinus et Papias Hieropolitanus episcopus tradunt. Assumptoque mox Evangelio, quod ipse confecerat, impiger adit Aegyptum, et Alexandriae Christum primus annuntians jecit novae fidei [legis] fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui et praedicator exstitit Evangelii, idem, quodammodo faber qui et agricola, ipse sibi vomerem fabricavit, quo videlicet ad spargenda sacrae fidei semina humani cordis arva proscidit. Hoc itaque modo Alexandrinam fundavit ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulavit, ut ad honorem B. Petri sedes apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus unanimitate conjuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati ut et Petrus manifestaret Evangelium Marco, et Marcus construeret ecclesiam Petro, quatenus, dum quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuique erat proprium, commune esset amborum, et utriuslibet totum esset

quod uterque proprium possideret. Unde B. Petrus eum quasi specialem et unanimem prae caeteris filium vocat, cum singulariter Romam nomine Babylonis appellans: «Salutat vos, inquit, Ecclesia quae est in Babylone collecta, et Marcus filius meus **(I Petr. V)**.» Nec mirum si B. Marcus apud magistrum suum praecipuus exstitit et privilegium prae caeteris apostolicae dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantam verbi virtutem contulit, tantam praedicationis efficaciam praerogavit ut omnes, qui tunc ad fidei rudimenta **73** confluerent, mox per continentiam ac totius sanctae conversationis instantiam, tanquam ad monasticae perfectionis fastigium pervolarent. Unde et Philo, disertissimus Judaeorum, dum de primatu beati Marci apud Alexandrinam Ecclesiam scriptitat, in Christianorum laude versatus eorum habitacula monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandriae fines, sed et in multis aliis, Marco tunc Ecclesiam illam administrante, provinciis tales exstitisse perhibet Christianos quales et Lucas meminit apostolorum fuisse discipulos, videlicet ut eorum esset cor unum, et anima una nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent essetque inter eos inseparabilis unitas animorum, inter quos nulla poterat intervenire diversitas faculatum **(Act. IV)**. Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia qualis et Hierosolymae fuisse sub apostolica legitur disciplina, ut neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum divitiis abundaret, sed, dum unicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurii [murmuro] non haberet. Significat ergo praedictus Philo inter nova tunc nascentis fidei cunabula ac teneram, ut ita loquar, Ecclesiae lactantis infantiam, quosque sub beati

Marci regimine constitutos sobrietati simul ac pudicitiae deditos, orationibus et jejuniis vehementer intentos quos utique beatus evangelista, non modo miraculorum plerorumque prodigiis, non modo sanctae praedicationis erudiebat eloquiis, sed ad spiritualis vitae rectitudinem eximiis etiam propriae continentiae ac pietatis provocabat exemplis, ut omnes pene vaporantis fidei fervore succensi ita per novae conversationis viderentur anhelare propositum ac si monachicae perfectionis arduum arriperent institutum. Cum itaque beatus Marcus, velut electa coelestis militiae tuba, vehementissimis clangoribus intonat et mandata Dei tanta praedicationis arte dispensat ut auditores suos protinus ad summae perfectionis alta sustollat, quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseverat? Marcus enim *excelsus mandato* interpretatur. Et vere beatus hic vir non erat excelsus animo, sed mandato, quia, dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem, et qui cunctis sese in humilitate substraverat, per viam mandatorum coelestium sublimiter incedebat.

Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar quoniam octavo Neroniani imperii anno triumphalem martyrii palmam beatus Marcus obtinuit, cui mox et Anianus in Alexandrinae sedis dignitate successit et beatus Petrus apostolus Romae septennio supervixit. Unde, superna disponente clementia, factum est ut, cum Alexandriam prius et splendoribus evangelicae praedicationis et effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio sit reversus, ut eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Evangelium scribere, sacras mereretur ejus reliquias possidere, et ubi sibi concessum est evangelicae descriptionis

jubar effundere, illic per gloriosae glebae suae praesentiam plurimis virtutum atque signorum radiis coruscaret.

Porro si diligenter omnium evangelistarum, **74** in quibus defuncti sunt, loca percurrimus, neminem eorum in eo, quem sortitus est, perseverasse tumulo reperimus. In Joannis scilicet sepultura post obitum non corpus ejus, sed manna repertum est. Beati vero Matthaei corpore non Aethiopia, ubi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius civitas decoratur. Sanctus etiam Lucas, cum in Bithyniae partibus, sicut historia testatur, obierit, vicesimo anno Constantii Caesaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati apostoli Andreae reliquiis. Hic vero, de quo nunc agitur, sanctus evangelista Marcus de Alexandria transvectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam, ut qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustraverat, nunc per plagas Occidui climatis praesentiae suae radiis enitescat. Per Aegyptum quippe sibi dedicat ortum, per Venetiam tenet occasum. Illic Alexandrinae sortitus est ecclesiae solum; hic renascentis Aquileiae novum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe praeclarum ac celebri totius Ecclesiae veneratione conspicuum.

Hoc itaque sidus, dilectissimi, prae oculis jugiter habeamus, hujus imitemur exemplum, si inter spumosos mundanae voraginis fluctus cupimus evitare naufragium. Hinc mare tumidum saeviat, illinc venti furentes impingant [*f.,* impugnent], si ab hoc sidere mentis aciem non avertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus sagenam mentis nostrae certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, ut non, quod absit, vorago nos Syllaeae profunditatis absorbeat, non

errorum cautes, vel invadosae syrtes improvidos obruant, sed in tutae quietis portum, et optatae tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XVI. III DE S MARCO EVANGELISTA. (XXV APR.)

Nostis, dilectissimi, quia de beati Marci meritis clarisque virtutibus duos jam sermones absolvimus, ab ejus tamen adhuc laude quiescere impellente conscientia non valemus. Nam dum haec et illa virtutum ejus gesta perpendimus et tam sublimis gratiae meritum in mente versamus, stylum quoque exterioris articuli feriatum habere non possumus. Inter omnia plane tam conspicui splendoris insignia, illud mihi singulare videtur atque praecipuum quod per Marcum Alexandria secunda Petri sedes, ac per hoc apostolica sedes est a sanctis Patribus nuncupata. Nec enim ulla scriptura testatur authentica B. Petrum apostolum in Alexandria cathedram tenuisse, vel suam saltem illic exhibuisse praesentiam. Sed, dum Marcum, egregium videlicet discipulum, illi praesidere constituit, eam sibi tanquam per accessus sui praesentiam dedicavit. Similiter et Evangelium Marci Evangelium dicitur Petri, quoniam hoc fidelis interpres simpliciter et immutabiliter scripsit quod ex ore magistri veraciter **75** enarrantis audivit. Porro autem, cum clavicularius iste coeli per tot terrarum regna discipulos destinaverit eisque per diversas mundi provincias

Ecclesiarum regimen commiserit, quid est quod nulla earum, praeter solam duntaxat Alexandriam, vel Petri sedes, vel apostolica Ecclesia est appellata? Antiochia plane et ipsa sedes Petri dicitur, nimirum quod illic ipse per se tenuisse cathedram perhibetur; Alexandriae vero per se Petrus ipse non praefuit, sed eam per beatum Marcum, quem videlicet habuit et in doctrina discipulum et in baptismate filium, proprii nominis titulo decoravit. Atque, quod mirabilius est, sicut Romana sedes excedit Alexandrinam singularis excellentiae culmine, sic et Alexandrina supereminet Antiochiae quadam privilegii dignitate ut superior illa sit sedes, cui Marcus vice Petri praefuit, quam ea cui propriam cathedram Petrus ipse praesedit. Cur ergo Spiritus sanctus beatorum pontificum mentibus ut hoc statuerent inspiravit, nisi quod Petrum et Marcum mente simul et animo, fide et voluntate, non duos quodammodo, sed unum potius esse cognovit? Tanta scilicet idem Spiritus eos invicem charitate constrinxerat, tanta mentis unanimitate conflaverat ut et cor unum et mens esset una duorum. Unde factum est ut quae sedes fuit Marci fieret indifferenter et Petri.

Novimus plane beatum Andream ejusdem sancti Petri fuisse germanum; testatur etiam scriptura quemdam Martialem gloriosae sanctitatis antistitem ejus exstitisse nepotem; sed neque Achaia, quam ille per triumphale vexillum crucis irradiat, vel etiam Lemovica provincia, in qua scilicet iste multo prodigiorum atque signorum fulgore coruscat, sedes Petri dicitur, sed quaelibet earum ejus tantum qui sibi praesidet nomine titulatur. Hoc potissimum Alexandria sola promeruit, ut per cathedram beati Marci sedes apostoli Petri constituta sit, appellari. Nec, ut credimus, absque divino nutu

hoc illi civitati nomen impressum est. Alexandria siquidem ab Alexandro dicta est. Alexander autem interpretatur *levans augustias tenebrarum;* sed et Aegyptus, in qua scilicet Alexandria sita est, *tenebrae* dicitur. Quid autem totus mundus erat ante Redemptoris adventum, nisi densitas et confusio tenebrarum? Unde per Isaiam dicitur: «Habitantibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis **(Isai IX)**.» Tenebrosus erat mundus, quia necdum splendore coelestis gratiae fuerat illustratus. Tenebrae erant homines hujus mundi, quia necdum fuerant ad verum lumen a pravitatis suae caecitate conversi. Quibus jam de tenebris infidelitatis eductis et verae fidei luce micantibus per Apostolum dicitur: «Fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino **(Ephes. V)**.» Quis igitur istarum levavit angustias tenebrarum, nisi sol ille justitiae Redemptor noster, qui dispulit caliginem peccatorum? Quis, inquam, ille est, qui tenebrarum levat angustias, nisi is, de quo Petrus dicit apostolus: «Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum **(I Petr. II)**;» et per Isaiam dicitur: «Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit **(Isai. LIII)**.» Nam si tenebrae sunt peccata, **76** angustiae tenebrarum ultiones sunt procul dubio et supplicia hominum peccatorum. Et quis istas tenebrarum levavit angustias, imo quis pertulit dignas delinquentium poenas, nisi is, de quo idem propheta dicit: «Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra? **(Ibid.)**» Sicut Alexander in Aegypto urbem construxit Alexandriam, sic Redemptor noster inter hujus mundi tenebras sanctam aedificavit Ecclesiam. Qui vere tenebrarum levavit angustias, dum scelerum nostrorum supplicia pertulit et mundi hujus Aegyptum novo verae fidei splendore perfudit. Hoc fecit

Christus in Aegypto per Marcum, hoc per caeteros coelestis curiae senatores in toto fecit orbe terrarum.

Sed cur, Aegyptum beato Marco, fratres, ascribimus et amplissimam tam excellentis viri gloriam inter angustum unius terrae angulum coarctamus? Iste nimirum coelestis tonitrui vehemens tuba terribiliter intonat, et velut unus ex paradisi fluminibus raptim profluens, universam mundi latitudinem exuberantibus sancti Evangelii fluentis inundat. Felix quidem Alexandria, quam hic Christi bellator invictus triumphalis martyrii sui sanguine purpuravit, sed praecipue tu felix es et nimium beata Venetia, quam ad hoc ut pretiosum corporis sui thesaurum tibi commendaret elegit. Plurima quidem divitiarum copia ex diversis in te mundi partibus confluit, sed haec gemma coelestis, quae in medio tui posita est, in excelsum te gloria conspicuae dignitatis attollit. Incomparabilis enim iste thesaurus omnia vibrantium metallorum supergreditur genera, cuncta gemmarum coruscantium superat ornamenta. Sicut enim beatus Job de sapientia dicit: «Non adaequabitur ei aurum, vel vitrum; non commutabuntur pro ea vasa excelsa et eminentia; non adaequabitur ei aurum de Aethiopia, nec tincturae mundissimae componetur **(Job. XXVIII)**;» et, ut ita loquar, haec est insignis quaedam species aromatica, quae sua virtute melliflua cinnamomum excellit ac balsamum, et omnium superat fragrantiam pigmentorum.

Porro si tantae per eum dignitatis est Alexandria, quam glorioso martyrii sui cruore perfudit, ut sedes apostolica nuncupetur, quantae putamus est excellentiae felix illa Provincia, in qua nunc pretiosa corporis ejus gleba reconditur? Nunquid non ejusdem gratiae et dignitatis esse credenda est,

etsi non vulgato nomine, sed ipsa re et arcana sacra mysterii veritate? Illas denique partes ingressus est, dum adhuc jam in corruptibili carne mortalis existeret; istas autem elegit, cum jam in aeternum victurus in regni coelestis aula regnaret. Illos invisit, ut eos de tenebris infidelitatis ad id quod ipse jam mente conceperat, verae fidei lumen educeret; ad istos autem transferri voluit, ut illos ad eum, cum quo nunc est, ductorem luminis revocaret. Gaude igitur, et exsultans in Domino plaude Venetia, quia per illud pretiosi thesauri talentum, quod in te constat esse reconditum, facta es superni regis aerarium, et dum in tuo gremio virum apostolicae gratiae suscepisti, et ipsa quodammodo sedes apostolica fieri meruisti. Quamobrem, sicut mater urbium Roma super omnia regna terrarum sublimatur in **77** Petro, sic et tu, velut ejus insignis filia, per Marcum gloriaris in Christo. Quem scilicet humiliter imploramus, ut, sicut beatum Petrum de mari vocavit et navi **(Matth. IV; Marc. I)**, deinde ne lapsus in pelagus obrueretur erigendo continuit, sic remigium tuum inter discrimina marina custodiat, et te cum filiis tuis ad portum quietis aeternae subducat qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XVII. I. DE S. VITALE MARTYRE. (XXVIII APRIL.)

Immensas Deo laudes et gratias referamus, dilectissimi fratres, quia, dum per totum orbem paschalis festivitas rutilat, nostrae patriae fines etiam beati Vitalis triumphalis dies

illustrat. Hodie namque miles Christi gloriosus pro fide imperatoris sui in aeternum victurus occubuit. Hodie, devicto humani generis inimico, cum triumpho gloriae regna siderea penetravit. Hodie peracto studii sui cursu de ergastulo carnis victor exivit. Hodie alternantibus hinc inde hymnidicis angelorum choris palatium Regis aeterni purpuratus intravit, ubi cum ignitis beatorum spirituum coetibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis senatoribus curiae coelestis exsultat, cum patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatus, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatus, cum his omnibus stola indutus gloriae ineffabili exsultatione tripudiat, et in conspectu aeterni Regis melodum Alleluia jucundissima suavitate decantat. O quam beate moritur qui moriendo oritur! quam feliciter temporalem vitam finit qui vivere perpetualiter incipit! Hinc est quod sancta Ecclesia dies migrationis sanctorum natales vocare consuevit, quia protinus in coelo nascuntur, cum in terra visibiliter moriuntur; et tunc vere incipiunt vivere, cum mortalem videntur vitam finire.

Perpendite, fratres mei, hic invictissimus miles Christi quam forte, quam robustum pectus habuerit, qui de sui periculo omnimodo securus, de alieno sollicitus, uno verbi telo et inimicum perculit et claudicantem jam inflicto vulnere socium ad agendum fortiter excitavit. Docta manus ad praelium dum vibravit hastam, socium, ut surgeret, tetigit, et vincenti jam adversario lethale vulnus inflixit. Ut enim in veracissima gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta Ursicinus capitalem sententiam voluisset evadere, exclamavit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Ursicine medice, qui alios curare consuevisti, teipsum aeternae mortis jaculo vulnerare. Sanctorum quippe virorum est consuetudo, fratres mei, ut in

tribulationum bello deprehensi, dum illinc adversarios insequentes, hinc suos fugientes aspiciunt, illis opponant scutum patientiae, istis intorqueant jacula doctrinae; atque ad utrumque pugnandi modum mira virtutis arte se erigunt, quatenus et infirmi intus fortiter se erigant et foris viriliter adversa contemnant, hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Insurgentes namque hostes patiendo despiciunt, **78** infirmantes vero cives compatiendo ad salutem reducunt. Illis resistunt, ne et alios subtrahant; istis metuunt, ne, metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc jaculis adversantia pectora feriunt; hinc scuto postposito debiles tuentur. Atque ita utrobique velocitate circumspectionis invigilant, quatenus et ante se audaces confodiant, et post se trepidos a vulnere defendant. Sed quisquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet, necesse est, in pace domestica se custodire; in otio se frequenter exerceat, ne ignarus pugnandi incaute ad bella prorumpat, ne, si rudis et imperitus cum doctiore congreditur, dum arma armis praeter solitum conserere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improviso vulnere prosternatur et victus intereat, unde victor esse totis nisibus anhelabat.

Neque etenim credendum est quod beatus Vitalis religiose vivere et in primis Deo servire tunc coeperit, cum ad agonem martyrii persecutoris illum crudelitas provocavit. Vir denique sanctus tunc etiam summis viribus fultus erat, cum sine ulla persecutionis molestia in pacis suae tranquillitate quieverat. Qui sibi tantummodo notus et Deo, nisi cogeretur in campum certaminis progredi, a nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed pravorum ictibus tunsa in adversitatis pila fragravit. Et qui quietus in

semetipso quod erat continuit, commotus ad notitiam omnium odorem suae fortitudinis aspersit. Sicut enim unguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, et sicut aromata fragrantiam suam nonnisi cum incenduntur expandunt, ita sancti viri omne quod virtutibus redolent in tribulationibus innotescunt. Unde recte in Evangelio dicitur: «Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi hinc, et transibit **(Matth. XVII)**.» Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis ejus agnoscitur, nam non contritum lene est; si vero conteritur, inardescit, et quidquid in se acerrimum latebat ostendit. Sic nimirum, sic unusquisque vir sanctus cum non pulsatur, despicabilis ac lenis aspicitur; si qua vero illum tritura persecutionis opprimat, mox omne quod calidum sapit ostentat, atque in fervorem virtutis vertitur quidquid in illo ante despicabile infirmumque videbatur, quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus coactus innotescit. Unde bene per Prophetam dicitur - «In die mandavit Dominus misericordiam suam, et nocte declaravit **(Psal. XLI)**.» Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus divinitus concessa percipitur; in nocte vero declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur.

Si enim quaeritur cujus virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplinae vigore domum suam bonus paterfamilias rexerit, quam religioso, quam sancto vivendi ordine filios instituerit, beata Valeria uxor ejus cum duobus filiis requisita dicat; «ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum **(Matth. XVIII)**.» Illa enim, audita morte Vitalis beatissimi conjugis, non avidos pervasores suis

possessionibus timuit, non potentioris cujuslibet patrocinium quaesivit, non more **79** viduarum dispersas ubicunque res suas in tuto loco colligere studuit, sed castissimi conjugii fidem servans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi urbe usque Ravennam mirabili fervore pervenit. Non illam deterruit tam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendae possessionis, non eam propinquorum, sive concivium amor in Mediolanensi urbe devinxit, non eam consularis immanissimus furor a Ravennae finibus exturbavit. Illuc quippe erectus ejus spiritus medullitus intendebat, quo beatissimum virum, calcata jam morte, praecessisse cognoverat. Ubi enim erat thesaurus ejus, ibi erat et cor ejus **(Matth. XVI)**. Laetabatur illum in habitatione jam degere, dolebat se adhuc in exsilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in via quo ille jam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus uxor martyris appellari, sed multo inenarrabilius aestuabat eadem martyrii gloria coronari. Unde non dubitandum est quod ipsum beatissimum virum suum quotidie speciali devotionis familiaritate deposceret, quatenus ejus sacratissimis precibus ad martyrii palmam pertingere mereretur, ut nimirum quos immaculatos hic mutuae charitatis devinxerat thalamus, non dispar in supernae beatitudinis gloria jungeret et triumphus, et, quia duo fuerant in carne una, uniti fierent etiam in corona. Quapropter cum a Christianis qui tunc erant Ravennae, esset prohibita ne sanctum corpus auferret, et hac intentione deposita ad propria remearet, incurrit in homines idololatras Silvano sacrificantes, qui deponentes eam de sagmario hortabantur ut cum ipsis epularetur de his quae erant Silvano immolata.

Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, et erectum jam in coelestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris, educata in fide catholica, quod in tranquillitate didicisti carnificum terrore postponere, et positum supra firmam petram fidei fundamentum quolibet trepidationis turbine violare? Age, age, beata Valeria! eia, nobilis matrona! nunc viri tui documenta viriliter recole, et quid tibi tanti doctoris magisterium praestiterit declara. Ait enim: Christiana sum, et non licet mihi de sacrificiis Silvani vestri manducare. At illi haec audientes tanta eam caede mactaverunt, ut vix seminecem eam sui homines ad Mediolanensem urbem perducerent, ita ut intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quam ineffabiliter divinae dispensationis ordo disponitur! quam misericorditer humanae conditionis series variatur! Mulier virum de paradiso ejecit **(Gen. III)**; vir mulierem ad paradisi patriam revocavit. Illa, ut homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum; iste, ut mulier coronaretur, imitabile praebuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo miserabilis jejunii se fame multavit; nova vero mulier ab idolothytis se abstinendo aeternae satietatis sibi convivium praeparavit. Illa, fructu arboris delectata, beatae amoenitatis ostium seris concupiscentiae sibi exiendo [exeundo] damnavit; ista, esum carnium aspernata, sempiternae viriditatis pascua clavibus sibi continentiae patefecit. Ecce liquido patet quam **80** conspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui et beatissimam conjugem ad tantae perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere avaritiae didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura efferendi [venerandi] cadaveris contempsisset. Si luxuriosis cum eo

fuisset usa conviviis, nimirum itinere fatigata proclivius acquiesceret refici quam verberibus usque ad mortis confinium laniari. Et, ut breviter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset vivere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cujus virtutis excellentissimus vir ejus ante certamen exstiterit, assertionis suae testimonium breviter reddidit; jam accedant et alii testes. Ut probetur quam honeste vixere parentes, ad testimonium vocentur haeredes. Verisimile quippe est ut quidquid virtutis in sanctorum filiis cernitur totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur.

Igitur beatissimi Gervasius et Protasius, utroque parente non dicam orbati, sed potius splendidissima eorum morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum nihilque carnale concupiscentes, sed in uno se coenaculo concludentes, per decem annos lectioni et orationi vacaverunt. Considerate, fratres charissimi, inaestimabilem paternae institutionis laudem, perpendite mirabilem rigidae censurae traditionem, notate relictum pupillis novae conversationis exemplum, animadvertite evidentissimum paternae severitatis indicium. Solet inter fratres communis substantia divisionis fieri et discordiae causa; inter istos autem dividenda quidem haereditas aderat; duorum tamen corda una charitas replebat. De populosa urbe faciunt eremum, diversorium habitandi vertunt in oratorium. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprii arbitrii libertatem luxuriose diffluere, et quasi jam sui juris libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare, excedentes siquidem rectitudinis metam in eo quod licet, omnes qui existimant licere quodlibet. Isti vero angelicae indolis pueri, non venturae adhuc vitae solliciti,

terrenarum rerum opumve sibi provident sumptum, non morte dissolvendae carnalis copulae ullum pepigere conjugium, non equis frementibus delectantur, non deliciarum lasciviis resolvuntur, non pretiosis vestibus adornari inaniter concupiscunt. Mundani strepitus negotia fugiunt, terrenarum rerum divitias aspernantur, transitoriae dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebrae blandimenta contemnunt. Et non solum aliena non ambiunt, sed et omnia sua prodiga misericordiae largitate dispergunt. De tota mundi latitudine unam sibi glebam angustissimi carceris eligunt, ubi, collectis a vanitate mundi undique sensibus, solam Creatoris sui speciem medullitus contemplantur. Ad illum, claustra jam carnis excedentes, assiduae meditationis studio spiritum dirigunt, ad illum amoris nimii facibus accensi totis visceribus inardescunt. Erat quippe utriusque mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena; amor namque verus, qui hanc repleverat, in fletibus cruciabat. Sed, dum in tali ardore cruciarentur, ipsis suis cruciatibus **81** pascebantur, et tandiu in admirabili hujus conversationis fervore persistunt, donec gloriosa parentum secuti vestigia pro fide Christi martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati sunt exempla vivendo et a quibus in terra sunt carnaliter editi, eorum sunt collegio in coelesti beatitudine sociati; et quos carnalis propagatio junxit, meritorum inaequalitas non divisit; et quo eos ordine in mundum natura produxit, eo etiam ad coelestia divina illos gratia sublimavit. Hi, videlicet qui genuere, praecedunt; qui vero geniti sunt recto eos ordine subsequuntur.

O beata familia, quae Aegyptum deserens, tam strenue Rubrum mare pertransiit, et facto agmine ad repromissionis

terram triumphando pervenit! O generosa progenies, quae nascendo quidem de terra traxit originem, sed vivifice moriendo ad coelestem transire meruit dignitatem, quam nobilitas morum ad nobilitatem transtulit angelorum! Quam ardua domus illa fuit, quae tot clarissimos cives ad supernam Hierusalem transmittere meruit! Quae enim civitas, quamlibet excelsa turritis moenibus, hujus domunculae dignitatem excellere poterit, quae coeli digna vocabulo copiosam martyrum turbam felici in se habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa sub unis foribus clausit. Nam et Apostolus, cum de sanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens: «Quibus dignus non erat mundus **(Hebr. XI)**.»

Gaude igitur Ravenna, urbs clarissima, tantorum martyrum pretioso sanguine purpurata, quae, licet ex his quatuor solius beati Vitalis sacratissimum corpus corporaliter teneas, nequaquam tamen a reliquis tribus per occultae virtutis mysterium vacas. Nam si beata Valeria cum viro suo, Scriptura teste, fuit in carne una **(Gen. II)**, necessario sequitur ut unius carnis una sit sepultura. Et cum legamus: «Quod Deus conjunxit, homo non separet **(Matth. XIX)**,» nos etiam gaudentes dicamus quia quod Deus, qui est aeterna vita, conjunxit, temporalis mors interveniens non divisit. De filiis autem quid aliud dicendum est, nisi quia qui beatissimo genitori insolubilibus naturae vinculis sunt connexi nullatenus ab eo locali potuerunt interstitio separari? Legitur autem quia Adam, cum primum uxorem vidit, protinus dixit: «Hoc nunc os ex ossibus meis, et caro de carne mea **(Gen. II)**.» Si ergo Eva, quia de viri latere est formata, os ex ossibus ejus et caro de carne ejus dicitur, cur non et filii, qui de lumbis patris

exierunt, eadem et ossa et carnem cum patre habere dicantur? Licet ergo sejuncti videantur per intervalla locorum, per occultum tamen mysticae virtutis juncti sunt sacramentum.

Gaude igitur, nobilis urbs Ravenna, et totis in Domino visceribus delectare, quae, licet ardua sis muralis machinae celsitudine, multo tamen excelsior es beatorum martyrum dignitate, lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cineta, sed valde inexpugnabilius fortium Christi militum protectione vallata. Quae quodammodo Romanis arcibus amicabiliter aemula, sic per duos praecipuos martyres, Vitalem videlicet et Apollinarem, mater esse meruisti et domina circumpositarum quarumlibet urbium. Sicut illa per duos summos apostolos, Petrum **82** videlicet et Paulum, totius orbis sibi vindicat principatum, quasi caput reliquis civitatibus facta, ita coruscas duorum splendore sanctorum, velut humana facies geminorum luminibus oculorum. Laetare igitur et exsulta, quia quae daemonum antea fueras delubrum, nunc per respectum divinae gratiae coelestium senatorum facta es capitolium, et quae prius male fecunda in filiis tuis innumeras stipulas germinabas inferno, jam per beatorum martyrum merita multos cives parturis coelo. Quae enim prae confusione virorum antiqua fueras Babylonia, ipsa per novitatem virtutum nova Hierusalem facta es vivis nimirum lapidibus adornata, ut jam populo tuo non immerito per Paulum dicatur: «Jam non estis hospites et advenae, sed estis cives sanctorum et domestici Dei **(Ephes. II)**;» et per Petrum: «Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis **(I Petr. II)**.» Nec leve tibi datum est divinae dilectionis indicium in eo quod beatus Vitalis etiam post felicem transitum suum in te voluit habere sepulcrum. Non est

passus ex te suum corpus auferri, quia noluit te patrocinii sui protectione destitui. In qua re tibi utique magis quam uxori beatissimae praestitit, qui, dum tuae utilitati consuluit, sanctae voluntati ejus non acquievit. Scriptum namque est quia sancta Valeria, dum beati Vitalis vellet corpus auferre, a Christianis prohibita est et saepe in visionibus ab ipso admonita ne sanctum corpus a malo homine bene positum violaret.

Certe non possum dicere, fratres mei, quam jucunde, quam delectabiliter certamen hujus pugnae considero, quam avidissime totos interiorum luminum radios ad spectaculum sanctae contentionis expando. Perpendo diversam litigantium aciem; hinc videlicet civitatem, inde unam aspicio mulierem; in medio vero positum corpus sancti Vitalis materia est et causa certaminis. Quaeque pars suis allegationibus utitur, et causam suam diversa juris ratione tuetur. Illa repetit jus antiquae possessionis, ista opponit titulum divinae concessionis; illa conqueritur sibi violenter ablatum; ista e contrario asserit eis divina sibi benignitate donatum. Dicit illa: Rem proximi tui non concupiscas **(Exod. XX)**. Respondet ista: Quod tuum non est, ne repetas **(Luc. VI)**. Dicit illa: Sed mihi est, inquit, dotalis matrimonii lege conjunctus. Respondet ista: Quia et mihi est pretioso martyrii sanguine foederatus. Habuisti tu, dum licuit, conjugem tuum; liceat et mihi habere sine molestia martyrem meum. Tibi enim est carnalis copulae glutino sociatus, in me est triumphalis martyrii gloria coronatus. Audi Apostolum dicentem: «Mulier alligata est legi quandiu vir ejus vivit; cum autem obierit vir ejus, soluta est a lege viri **(I Cor. VII)**,» Si ergo tu soluta es a viri lege, quae in carne adhuc vivis, quomodo illi, qui ad

coelestia regna jam transiit, innectere vinculum quaeris? Sed ad dirimendum hujusmodi contentionis sanctae litigium, accessit ipse beatus martyr in medium, et venerandae uxoris querelae imposuit modum. Et qui eatenus fuerat materia contentionis sequester et mediator factus est pacis.

Sed dum vobis, fratres charissimi, ista dicimus, illud etiam ad mentem reducitur quod patriarcham **83** Jacob fecisse Scriptura sacra testatur. Legitur enim quia, cum appropinquare cerneret mortis diem, vocavit filium suum Joseph, et dixit ad eum: «Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore meo, et facies mihi misericordiam et veritatem ut non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulcro majorum.» Cui respondit Joseph: «Ego faciam quod jussisti.» Et ille: «Jura ergo, inquit, mihi **(Gen. XLVII)**.» Quo jurante, adoravit Israel Deum. Quid est hoc, fratres mei? Quid sibi vult a tanto viro tam anxia sepeliendi corporis sollicitudo? Si enim hoc ex humana consuetudine metiamur, profecto nihil dignum tanta propheticae mentis excellentia reperimus. Ubicunque enim corpus humanum sepelitur, non ideo vel minus perfecta, vel minus gloriosa ejus resurrectio futura procul dubio creditur. Sed si mystici sacramenti profunditas in hujus dubietatis caligine requiratur, perspicuum lumen intelligentiae ipsi qui invenerit orietur. Cadavera quippe mortuorum, peccata significant injuste viventium. Sicut enim post contactum corporum mortuorum lex praecipit homines purificari **(Num. XIX)**, ita etiam post perpetrationem delictorum jubemur per poenitentiam ablui. Hinc nimirum illa sententia dicta est: «Qui baptizatur a mortuo, et iterum tangit illum, quid prodest lavatio ejus?» **(Eccli. XXXIV.)** Baptizatur

quippe a mortuo, qui mundatur fletibus a peccato; sed post baptismum mortuum tangit, qui culpam post lacrymas repetit. Sepultura vero mortuorum remissionem significat peccatorum. Unde per Prophetam dicitur: «Beati, quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata **(Psal. XXXI)**.» Ubi ergo sepelienda erant cadavera patriarcharum, nisi in ea terra ubi ille erat crucifigendus cujus sanguine facta est remissio peccatorum? Quae ergo causa fuit ut patriarcha Jacob sepeliretur in Chananaeorum terra, eadem fuit ut beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in urbe Ravenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significavit esse futuram, ita iste hanc felicissimam urbem ad baptismi gratiam et ad fidem Christi cognovit divinitus esse vocandam.

Quapropter obsecro vos et admoneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, et dignas tantis beneficiis gratias non solum ore vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate, dicentes semper cum Propheta: «Quid retribuam Domino, pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo **(Psal. CXV)**.» Non abhorreat momentaneae potionis amaritudinem bibere qui ad perpetuae incolumitatis dulcedinem desiderat pervenire. Qui vult ascribi inter milites Christi nunc se accingat viriliter ad conflictum, ut post peractam victoriam jam emeritus beatae quietis accipiat municipium. Nunc se praeparet congredi, ut merito valeat post victoriam coronari. «Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit **(II Tim. II)**.» Nam delicatus est miles qui ante vult vincere quam incipiat dimicare, qui vult

sine pugna victoriam, aut **84** sine victoria anhelat ad palmam. Non, fratres, non potest fieri ut ad magna praemia perveniatur, nisi per magnos labores. Sicut enim per Apostolum dicitur: «Per multas tribulationes oportet nos ingredi in regnum Dei **(Act. XIV)**.» Unde ipsa Veritas dicit: «A tempore Joannis Baptistae regnum Dei vim patitur, et violenti rapiunt illud **(Matth. XI)**.»

Caduca ergo saeculi hujus, fratres mei, blandimenta despicite, ad coelestis patriae gaudia medullitus anhelate, carnis incentiva reprimite, mandata Dei, quae ante percipitis, operibus adimplete; ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos adversitas frangat, non corpus vestrum luxuria polluat, non invidiae flamma consumat, non vos elatio inflet, non terrenarum rerum cupiditas gravet, non vos ab amore proximi iracundia dividat, non vos pravorum vitiis dilectio inordinata conjungat; transacta mala dignae poenitentiae fletibus tergite, imminentia vero cauta provisione vitate, venturum terribilem Judicem ante mentis oculos ponite, districti examinis sententiam trepidi formidate, quatenus, quem nunc venturum metuentes, humanitatis ejus crucem bajulare satagitis, in majestatis suae gloria postmodum venientem securi et alacres videatis Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula seculorum. Amen.

SERMO XVII *bis*. II. DE SANCTO VITALE MARTYRE. (XXVIII APR.)

Ad pulchrum nimis spectaculum et delectabile ad videndum, fratres charissimi, hodierna festivitate convenimus, et admirabilem triumphalis pugnae victoriam oculis fidei contemplati sumus. Vidimus enim antiquum draconem cum homine congredi; vidimus venenosam civilitatem melioris serpentis astutia superari; vidimus illum qui vincere consueverat, enerviter cedere; vidimus eum qui prostratus jacuerat, ereptis spoliis de triumphato hoste victoriam reportare. Illinc perspeximus rugientem leonem in Christi gregem immaniter fremere; hinc vero novum David raptam ovem de cruentis avidissimi praedonis dentibus liberare. Ille siquidem aridis faucibus inhians humanum sanguinem sitiebat, et aperto suae malitiae gutture ovem Christi deglutire jam coeperat; iste vero gladio spiritus, quod est verbum Dei **(Ephes. VI)**, ejus ora transfigens, captam praedam violenter eripuit et per foramen, quod in maxilla Leviathan fecerat, ab ipso pene mortis barathro ad vitae pascua revocavit. Unde bene ad beatum Job voce Dominica dicitur: «Nunquid armilla perforabis maxillam Leviathan? **(Job XL.)**» Per Leviathan quippe, qui *additamentum eorum* dicitur, cautus ille devorator humani generis designatur, qui, dum se divinitatem homini addere spopondit, immortalitatem sustulit; qui praevaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, poenas eis sine cessatione coacervat. Armilla igitur Dominus per electos suos maxillam Leviathan perforat, **85** quia ineffabili misericordiae suae potentia malitiae antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos jam cepit amittat, et quasi ab ore illius cadunt qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim, ore illius semel captus, maxillam ejus evaderet, si perforata

non esset? An non beatum Ursicinum tunc momordit, cum post nimia tormenta carnificis gladium formidavit? An non illum in ore ad plenum tenuit, quando idolis sacrificare consensit? Sed, dum per exhortationem Vitalis gloriosissimi martyris ad vitam rediit, Leviathan iste eum aliquo modo quasi per maxillae suae foramen amisit. Sicut enim in sancta gestorum illius narratur historia, cum post nimia tormenta decollandus venisset Ursicinus ad palmam, expavit, et dum vellet evadere, exclamavit Vitalis, dicens: Noli, noli, Ursicine medice, qui alios curare consuevisti, te ipsum aeternae mortis jaculo vulnerare; et qui per passiones nimias venisti ad palmam, ne perdas coronam a Domino tibi paratam. O mirabilis Christi miles, qui, dum adhuc terrenae militiae armis accingitur, divino inflammante Spiritu, repente ad spirituale certamen fervidus animatur! O novus et incomparabilis tiro, qui, in ipso tirocinii sui initio medias frementium hostium catervas irrumpens, in ipsum tyrannum imperterritus irruit, et commilitonem suum de sub ipsis trucidantium gladiis liberavit! Doctus et ferventissimus miles Christi, in hostem impetum faciens, repulit captivum, ad se socium traxit, et detrimentum suae militiae restituto milite reparavit.

Considerare libet, fratres charissimi, mentem beati Vitalis quantus ardor charitatis accenderat, qui, ut fraternae saluti consuleret, sibimet ipsi periculum non timebat Balteo siquidem militari praecinctus, claris militiae titulis insignitus, in ordine equitum scriptus, chlamyde bellica decoratus, de semetipso manebat omnino securus. Sed cum videret interioris militiae socium in tentationum bello deprehensum sub ingruenti telorum grandine jam deficere, et amisso

patientiae clypeo super nudum hostiles gladios imminere, protinus in medium prosilit, et semetipsum periculo mortis objecit, imitatus imperatorem suum, videlicet humani generis Redemptorem, qui, ut nos viveremus, mortem pertulit, et, ut nos de jugo diabolicae potestatis eriperet, a membris diaboli se crucifigi permisit. Aderat quidem corpore in obsequio consularis, mente vero jam transierat ad militiam Creatoris. Accipiebat ab illo praesentis vitae stipendium, exspectabat ab isto perpetuum futurae beatitudinis municipatum. Suscipiebat ab illo donativum, quod temporaliter videbat; sperabat ab isto bravium, quod necdum percurso stadio videre non poterat, dicens cum Apostolo: «Non contemplantibus nobis quae videntur. Sed quae videntur temporalia sunt, quae autem non videntur aeterna sunt **(II Cor. IV)**.» Exhibebat illi officii militaris obsequium; servabat isti immobile perfectae fidei fundamentum, custodiens jam Evangelium illud: «Reddite quae sunt Caesaris, Caesari; et quae sunt Dei, Deo **(Luc. XX)**.» O quam efficax et viva vox de ejus ore tunc prodiit! quam fervida charitatis **86** flamma de vaporato ejus pectore aestuavit! Noli, noli, inquit, Ursicine medice, qui alios curare consuevisti, te ipsum aeternae mortis jaculo vulnerare. Nec in auditoris cor frigida descendere potuit, quae per exhortationis verba ex ipso Spiritus sancti igne processit. Audiens enim haec Ursicinus, genu posito, spiculatorem ut feriret hortatur, agens poenitentiam quod expavisset Christi martyrium.

Sed dum beati Ursicini lapsus auditur, alicujus animus fortasse movetur cur omnipotens Deus eos quos in perpetuum elegit, quos per abundantiorem gratiam etiam ad martyrii culmen assumit, in periculosi timoris voraginem cadere impediente carnis infirmitate permittit. Unde, quia satisfieri

citius credimus, breviter respondemus. Sancti etenim viri, qui per divini muneris gratiam ad perfectionis culmen elevantur, quandiu in hac vita sunt, ne aliqua elatione superbiant, quibusdam tentationibus reprimuntur, ut nequaquam tantum proficere valeant quantum volunt. Ne igitur extollantur per superbiae vitium, fit in eis quaedam mensura virtutum. Hinc est enim quod Elias, dum tot virtutibus in alta profecisset, quadam mensura suspensus est, dum Jezabelem, quamvis reginam, tamen mulierculam fugit **(III Reg. XIX)**. Perpendo quippe hunc mirae virtutis virum ignem de coelo trahere, et secundo quinquagenarios viros cum suis sequacibus petitione subita concremare **(IV Reg. I)**, verbo coelos ad pluvias aperire, mortuos suscitantem, ventura quoque prophetiae spiritu praevidentem. Sed rursus animo occurrit quia, postquam haec omnia mirabiliter fecit, muliebri pavore perterritus ante unam mulierculam fugit. Considero virum timore perculsum de manu Domini mortem petere nec accipere, de manu mulieris mortem fugiendo vitare. Quaerebat enim mortem, dum fugeret dicens: «Sufficit mihi, Domine, tolle animam meam. Neque enim melior sum quam patres mei **(III Reg. X)**.» Unde ergo sic potens ut tot illas virtutes faciat? Unde tam charus Deo ut etiam mortuis vitam restituat, nisi quia profundo divinae dispensationis consilio mensurae occulti libraminis appenduntur, ut ipsi summae religionis viri et multum valeant per divinam potentiam, et rursus quadam mensura moderati sint per infirmitatem suam? In illis namque virtutibus Elias quid de Domino acceperat, in istis vero infirmitatibus quid de se poterat, agnoscebat. Illa potentia virtus exstitit, ista vero infirmitas custos virtutis fuit In illis virtutibus ostendebat quid acceperat, in istis virtutibus hoc quod acceperat custodiebat. In miraculis Elias

monstrabatur, in infirmitatibus servabatur. Scriptum quippe est quia dixit Jezabel. «Haec faciant mihi dii, inquit, et haec addant, nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis. Et audivit Elias, et timuit, ac fugiens abiit quocunque eum ferebat voluntas **(Ibid.)**.» O violentiam verbi! o formidinis eminentiam! Audito mulieris verbo, fugit Elias; et fugit, non uno, non duobus, non tribus diebus, sed potius quadraginta diebus et quadraginta noctibus! Ingressus enim sermo mulieris in cor ejus quasi quidam gladius fuerat, et amisso rationis consilio quid **87** ageret nesciebat. Tanti itineris spatio metu exagitante jactatus, velut cum secundo talibus cursu impulsae navis arborem ex adverso turbo corripuit impetumque reflexit, ita prophetae animum virtutis velo navigantem mulieris perculit sermo, totamque ejus navim per omnes formidinis fluctus, turbato rectore, jactavit. Quid ergo tu, Elia? Tu enim es qui verbo clauseras coelum et fraudaveras imbres, qui mandaveras aeri et divinos ignes eduxeras, qui falsos salubriter interfici jusseras sacerdotes, qui constanter in faciem exprobaveras regem quod ipse et domus sua populum evertit Israel, qui dixeras: «Vivit Dominus, si erit pluvia, aut ros, nisi in verbo oris mei **(III Reg. XVII)**,» qui domum viduae, spicarum aream et torcular feceras olei, qui in omnibus imperaveras elementis, sermonem nunc expaves meretricis?

Quid ergo mirum, fratres mei, si post nimia tormenta beatus Ursicinus gladium consularis expavit, quandoquidem ipse eximius prophetarum Elias, vix alicui impar sanctorum, non viri, sed feminae, non viso gladio, sed audito minarum verbo, tot dierum curriculo velut cervus percussus sagitta formidinis fugit? Quanti autem meriti Elias fuerit, hinc cito colligitur, si

evangelica auctoritas de eo ad testimonium deducatur. Ad Zachariam namque de Joannis promissione angelus dicit: «Ipse praecedet ante illum in spiritu et virtute Eliae **(Luc. I)**.» De eodem quoque Joanne Dominus testatur, dicens: «Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista **(Matth. XI)**.» Si ergo inter homines major Joanne nemo surrexit, quis major Elia, qui unam virtutem et unum cum Joanne spiritum habuit?

Sed dum timentem Ursicinum timido Elia defendere nitimur, etiam infirmitas summi pastoris Ecclesiae ad memoriam revocatur. Una enim mulieris voce perculsus, dum mori timuit, vitam negavit. Et tunc Petrus in terra de Domino proferre testimonium non praesumpsit **(Matth. XXVII)**, cum latro eum in cruce confiteri non timuit **(Luc. XXIII)**. Qua in re considerandum nobis est cur omnipotens Deus eum quem cunctae Ecclesiae praeficere disposuit, ancillae vocem pertimescere et se negare permisit. Quod nimirum magnae actum pietatis dispensatione cognoscimus, ut is, qui futurus erat pastor Ecclesiae, in sua culpa disceret qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi et tunc praeposuit caeteris, ut ex sua infirmitate cognosceret qualiter aliena infirma toleraret. Ad hoc etiam Scriptura sacra virorum talium, id est, Eliae et Petri lapsus indicat, ut ruina majorum sit cautela minorum. Ad hoc vero sanctorum et poenitentia insinuatur et venia, ut spes sit pereuntium recuperatio perditorum. De statu ergo suo Petro cadente nemo superbiat; de lapsu etiam suo Petro surgente nemo desperet.

E contra, quam mirabiliter Scriptura divina superbos premit, quae humiles erigit. Unam namque rem gestam retulit; et diverso modo superbos quidem ad humilitatis formidinem,

humiles vero ad spei fiduciam revocavit. Inaestimabile nempe est hoc novum medicamenti genus, quod uno eodemque ordine positum et premendo exsiccat tumida, et sublevando infundit **88** arentia. De majorum namque nos lapsu terruit, sed de reparatione roboravit. Sic quippe semper, sic nos divinae dispensationis misericordia et superbientes reprimit, et ne ad desperationem corruamus fulcit. Considerare libet intra munitum gratiae sinum quanto Deus misericordiae favore nos continet. Ecce qui se de virtutibus extollit, per vitium ad humilitatem redit. Qui gratia acceptae virtutis extollitur, non gladio, sed, ut ita dixerim, medicamento vulneratur. Quid enim virtus, nisi medicamentum? Et quid vitium, nisi vulnus? Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit Deus de vulnere medicamentum, ut qui virtute percutimur, vitio curemur. Nos namque virtutum dona retorquemus in usum vitiorum, ille vitiorum mala assumit in arte virtutum; ut qui humilitatem curantis fugimus, salutem concedenti inseparabiliter haereamus.

Sed inter haec sciendum est quod plerique hominum quo in multis corruunt arctius ligantur, cumque eos antiquus hostis ex uno vitio percutit, ut concidant, ex alio quoque ligat, ne surgant. Consideret ergo homo cum quo adversario bellum gerat, et si jam se in aliquo deliquisse perpendit, saltem post culpam pertimescat, ut studiose vitentur vulnera quibus frequenter interficitur, quod valde rarum est ut hostis noster electorum aegritudini etiam vulneribus medeatur. Erudiendos enim electos suos Dominus saepe tentatori subjicit. Sicut post paradisi claustra, post tertii coeli secreta, ne revelationum magnitudine Paulus apostolus extolli potuisset, ei Satanae angelus datus est. Ecce qui paradisi prius secreta considerat,

ad semetipsum rediens, contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cujus rebellione fatigari spiritus legem docet. Post donationem ergo muneris Deus hominem probat, quia et collato munere sublevat, et abstracto paululum, ipsum sibi hominem demonstrat. Quod eo usque procul dubio patimur, quo, detersa funditus labe peccati, ad promissae incorruptionis substantiam reformemur. Sed ipsa hac tentatione disponitur ut qui elati perire poterant, humiliati a perditione serventur.

Secreto ergo dispensationis ordine, unde saevire permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Qua adversarius noster inde obtemperat nutibus supernae gratiae, unde exercet iram nequissimae voluntatis suae. Nam, dum beatus Ursicinus tot pro amore Christi tormenta perferret, et inter lacerantes manus carnificum immobilis permaneret, subripere sibi de fortitudinis suae constantia elatio forsitan potuisset, quae illum multo profundius mergeret, nisi eum levior tentationis aura pulsasset. Postquam enim Dominus mentes nostras ad perfectionem roborat, mox visitando tentationum aculeis probat. Qui et accedendo corda nostra ad virtutes provenit, et recedendo concuti tentatione permittit. Nam si post virtutum munera nulla nos tentationis aura concuteret, hoc jam se habere animus ex semetipso jactaret. Ut ergo et firmitatis dona utiliter habeat et infirmitatem suam humiliter recognoscat, per accessum gratiae ad alia sustollitur, et per recessum quid sit **89** ex semetipso salubriter experitur. Quod bene nobis etiam ex historia sacrae lectionis innuitur, qua Salomon et divinitus accepisse sapientiam dicitur, et tamen post acceptam eamdem sapientiam meretricum statim pulsatus quaestione memoratur **(III Reg. III)**. Mox enim ut

gratiam tantae revelationis accepit, certamen turpium mulierum pertulit, quia nimirum saepe, cum mentem nostram concessis virtutibus respectio intimae claritatis illuminat, hanc etiam lubricae cogitationes turbant, ut quem sublevata impenso munere perfectionis exaltat, etiam tentatione pulsata quid sit inveniat.

Videbat autem beatus martyr Ursicinus omnes circa se crudeliter fremere, ad expugnandum Christi nomen irrationabiliter insanire, cunctos per abrupta erroris in praecipitium tendere, omnes veritatis viam, amissis cordis oculis ignorare, et idcirco tanta cogitatione potuisset forsitan arbitrari neminem superesse qui suis meritis valeret aequari. Quapropter divina illum pietas cadere ad momentum voluit, et mox de terrena militia hominem qui eum erigeret divinitus excitavit, ut, dum de saeculari etiam ordine multo se fortiorem et robustiorem cerneret, ad cognoscendam infirmitatem suam cervicem cordis humiliter inclinaret. Hinc est quod Elias, de quo superius dictum est, dum Jezabel territus fugeret, et se solum Deo ex omnibus superstitem aestimaret, dicens: «Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua demolierunt, et ego relictus sum solus, et quaerunt animam meam **(III Reg. XIX)**;» ut elationem mentis ejus reprimeret Dominus, respondit dicens: «Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal **(Ibid.)**.» Certum quippe est quod cordis oculos exstinguit qui, cum recte agit, considerare proximorum merita negligit. At contra, magno humilitatis radio semetipsum illuminat qui aliorum bona subtiliter pensat; quia dum ea quae ipse fecerit, facta foris et ab aliis conspicit, eum, qui de singularitate intus erumpere nititur, superbiae

tumorem premit. «Reliqui, inquit, mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua sua ante Baal,» ut, dum non solum se remansisse cognosceret, elationis gloriam, quae ei de singularitate surgebat, inclinaret. Propheta nempe erat, et saepe mysteria superna cognoverat. Quid ergo difficile fuit agnoscere in mundo fideles Deo famulos et alios remansisse? Sed hinc solerter intuendum est oculum cordis elatio quam nequiter claudat, quia qui humilis et occulta Dei noverat, elatus et aperta nesciebat. Ut ergo B. Ursicinus barathrum elationis evaderet, dignum fuit ut cadendo disceret quia non sua, sed aliena virtute stetisset. Permisit divina clementia excelsam paradisi cedrum leviter concuti, ne irruente validiori turbine radicitus potuisset evelli. Permisit militem suum vel ad momentum hostilibus gladiis cedere, ut poenitens fugae ferventius potuisset animosum pectus ad rediviva rursus certamina reparare, quatenus de fugiente protinus insequentem, de victo faceret versa vice victorem. Amando Ursicinus carnem suam Christum deserere voluit, sed rursus timendo Christum ipsam carnem ultro feriendam carnificibus tradidit. Ex quo peccavit, ex **90** eo emendare protinus studuit. Unde admisit culpam, inde sustinuit poenitentiam. Consolatus enim Ursicinus, genu terrae posito, spiculatorem ut feriret hortatur, agens poenitentiam quod expavisset Christi martyrium.

Discite, fratres, discite perfectam poenitentiam agere; discite reatus vestri maculas plenae compunctionis fletibus emundare, videlicet, ut consummata mala perfecta diluant lamenta, ne plus instringamini in debito perpetrati operis, et minus solvatis in fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est: «Potum dedit nobis in lacrymis in mensura **(Psal. LXXIX)**,»

ut nimirum uniuscujusque mens tantum poenitendo compunctionis suae bibat lacrymas, quantum se meminit a Deo aruisse per culpas. Timendo quippe B. Ursicinus mortem, vitae jam deserebat auctorem, sed cum verba salutiferae exhortationis accepit, protinus erigens se contra seipsam carnem morti ultroneus tradidit, cujus vivendi amore peccavit. Non denique restitit, non in verba se praesumptoriae defensionis erexit, non poenitentiam distulit, sed mox salutifero corripientis imperio humiliter obedivit. Sunt namque nonnulli qui, cum de ore proximorum verba correptionis audiunt, mox in iram prorumpunt, vitio tumidae elationis inflantur, et capitalis inimicitiae facibus inardescunt: Hi nimirum de medicamento salutis materiam sibi faciunt aegritudinis, et curandi cauterium, vulnerandi instrumentum. Qui multo deterius per defensionis audaciam Deum ad iracundiam provocant, quam tunc cum communi carnis infirmitate peccabant. Plus enim delinquit quis defendendo peccatum quam faciendo peccatum. Peccare quippe humanum est, peccatum vero defendere diabolicum est. Unde et Psalmista divinum adjutorium humiliter implorat, dicens: «Non absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum **(Psal. LXVIII)**.» Profundo quippe absorbetur qui in gravis peccati praecipitium labitur. Sed tunc super eum puteus, ne exire valeat, os suum claudit, cum se peccator in defensionis audaciam pergendo profundius mergit. Unde et primus homo tunc quasi in profundum corruit, cum vetitum pomum per inobedientiam comedit. Tunc super eum os suum puteus clausit, cum culpam suam defendere audacter praesumpsit. Ait enim: «Mulier, quam dedisti mihi sociam, ipsa mihi dedit de ligno, et comedi **(Gen. III)**.» Qui quidem per timorem semetipsum absconsurus fugerat, sed tamen

requisitus innotuit quantum etiam timens tumescebat. Cum etenim ex peccato praesens poena metuitur, et amissa Dei facies non amatur, timor ex tumore est, non ex humilitate. Superbit quippe qui peccatum, si liceat non puniri, non deserit, sed potius defendere tumida elatione praesumit.

Studeamus itaque nunc, dilectissimi, beatorum martyrum virtutes imitari, ut ab Imperatore martyrum cum eisdem mereamur postmodum coronari. Eorum vestigia teneamus in via, quorum societatem habere desideramus in patria. Profecto illic erimus quod sunt, si hic fuerimus quod hic fuerunt. Nam si compatimur, et conregnabimus; si commorimur et convivemus **(II Tim. 2)**. Non ergo dividamur in itinere, si jungi volumus **91** in perventione. Doceat nos B. Vitalis habere zelum rectitudinis, doceat nos B. Ursicinus formam tenere humilitatis; doceat uterque geminae servare vinculum charitatis. Ille quippe geminae charitatis ardore succensus, ut pereuntem proximum liberaret et mundam Deo ejus imaginem redderet, semetipsum omnino despexit, et crudelissimi persecutoris sententiam non expavit. Iste vero corripienti se proximo humiliter paruit, et ad conspectum Creatoris sui quantocius pergere per gladium properavit.

Sed quoniam hunc sermonem de triumpho sancti Vitalis scribere proposuimus, plura tamen occurrente materia de Ursicino locuti sumus, nemo existimet quia de propositae intentionis tramite deviavimus. Cum enim S. Ursicini triumphus attollitur, beatissimi quoque Vitalis praeconium non tacetur. Salus quippe aegri, laus est medici; et peritia discipuli, gloria est praeceptoris. Magnus siquidem ille, qui pro vita mori didicit; sed longe superior qui momentaneam vitam pro aeterna despicere docuit. Fortis ille, qui amarum

salutis poculum bibere potuit; sed multo fortior iste, qui eum de ipsis perpetuae mortis faucibus potenter eduxit. Cum ergo triumphalis Ursicini virtus attollitur, gloriosus quoque B. Vitalis honor augetur. Imo quidquid magnum dicitur de utroque, totum ad gloriam Creatoris pertinet utriusque. «Neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus **(I Cor. III)**.»

Inter haec vos, fratres charissimi, ad vosmetipsos redite, actus vestros sollicita examinatione discutite; et qui laudes martyrum libenter auditis, ipsi quoque laudabilem vitam habere curate. «Non est enim speciosa laus in ore peccatoris **(Eccli. XV)**.» Illi nempe sanctos digne laudibus efferunt qui laudabiliter vivunt, et hi fortium virtutes utiliter audiunt quos audita praeconia ad amorem imitationis accendunt «Quaecunque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt **(Rom. XV)**.» Quisquis ergo gaudes fortiter egisse martyres Christi, arripe et ipse arma inter milites Christi. Desunt exterius hostes, verte manus in te, et multos seditiosos invenies cives. Doma superbiam, jugula iracundiam, exstingue libidinem, reprime avaritiam, occide invidiam, et, ut breviter cum Apostolo cuncta complectar, *Crucifige carnem tuam cum vitiis et concupiscentiis* **(Gal. V)**, hoc est fortiter agere, hoc est viriliter dimicare. Nam quid juvat, si circa vallum te non obsideant acies persequentium, et intra urbis moenia grassetur barbaries vitiorum? Imo quid prodest, si membra diaboli tecum exterius non confligant, et ipse diabolus intrinsecus te quieto jure possideat? Nam quicunque ejus voluntati subjecti sunt, quasi quieto ab illo jure possidentur, et superbus eorum rex quadam securitate perfruitur, dum eorum cordibus

inconcussa potestate dominatur. Sed cum uniuscujusque spiritus ad Conditoris desiderium recalescit, cum torporem negligentiae deserit, et frigus insensibilitatis pristinae igne sancti amoris succendit, cum libertatis ingenitae meminit, et teneri ab hoste servus erubescit, quia idem hostis se considerat despui, quia **92** vias Dei videt apprehendi, dolet contra se captum reniti, mox zelo accenditur, mox ad certamen movetur, mox contra rebellantem mentem se excitat atque in omni arte lacerationis instigat, ut tentationum jacula intorquendo confodiat cor quod dudum quieto jure possidebat. Quasi dormiebat quippe, dum sopitus in pravo corde quiesceret, sed excitatur in provocatione certaminis, cum jus admiserit perversae dominationis. Scriptum quippe est: «Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et praepara animam tuam ad tentationem **(Eccli. II)**.» Quisquis enim accingi in divino servitio properat, quid aliud quam se contra antiqui adversarii certamen parat, ut liber in certamine ictus suscipiat, qui quietus sub tyrannide in captivitate serviebat? In hoc certamine, dilectissimi fratres, noster animus se semper exerceat, ad hujus pugnae victoriam mens nostra totis visceribus inardescat. «Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit **(II Tim. II)**;» quatenus qui nunc imitando beatos martyres legitime decertare contendimus, percepta corona victoriae in aeternum cum ipso rege martyrum ineffabiliter exsultemus. Qui trinus et unus Deus vivit et gloriatur [regnat] per infinita saecula saeculorum. Amen.

MAIUS.

III. *Sermo de Inventione sanctae Crucis.*
XI. *Sermo de S. Anthimo martyre.*
XIV. *Sermo de S. Bonifacio martyre.*
XV. *Sermo de Spiritu sancto et ejus gratia.*

SERMO XVIII. DE INVENTIONE SANCTAE CRUCIS. (III MAII.)

Hodie, fratres charissimi, quia Crucis Inventionem colimus, quasi reperto communi totius mundi thesauro communiter in Christo gaudere debemus, et sicut ille, inventa perdita ove vel drachma, convocatis amicis et vicinis, congratulatus est **(Luc. XV)**, ita et nos, invento eo, non quod ipse perdiderat, sed quo nos perditos acquisierat, justum est gloriari, praesertim cum Apostolus dicat: «Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi **(Gal. VI)**,» tantoque propensius spiritualem laetitiam alacri debemus mente concipere, quanto non ignoramus et ipsum humanae salutis inimicum amarius suspirare. Gaudebat namque diabolus ad evadendum ignominiosae suae confusionis opprobrium, quod triumphale vexillum, sub quo perdiderat sub quo prostratus et captivatus fuerat, eatenus maneret occultum, et ruinae suae dedecus, quod succumbendo pertulerat, suppresso signo victoriae compensabat. At ubi repertum est, ubi cum tanta gloria Christanae devotioni et pietati perpendit esse conspicuum, erubescit se ubique jam videre prostrastratum, **93** quia ubique titulum divinae victoriae cernit erectum. Ubicunque enim signum crucis erigitur, illic procul dubio et Christi victoria, et diaboli captivitas denotatur. Porro

autem veternosus hostis per lignum primum hominem vicerat, omnemque illius progeniem per quinque millia fere annorum, tanquam servum, sub jugo suae tyrannidis opprimebat. Venit autem Filius, tanquam gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**, ut debellaret aereas potestates, et lignum ligno opposuit, dum per crucis amaritudinem exspuit venenatam pomi illius vetiti voluptatem. Primus scilicet homo cum manum ad arborem, diabolo suadente, porrexit, tanquam ligneae tabulae chirographum dedititiae servitutis inscripsit. Secundus homo cum in cruce manus extendit, cautionem illam lethiferae pactionis [passionis] oblitterandae delevit. Per lignum ergo servi facti, per lignum sumus libertati pristinae restituti. Per lignum de paradiso fueramus ejecti, per lignum sumus in patriam revocati. Et qui per lignum inimici deputati fuimus, per sacramentum crucis in amicitiam Dei et in angelorum concordiam reconciliati sumus, testante Apostolo, qui de Christo ad Ephesios loquens ait: «Ipse est, inquit, pax nostra, qui fecit utraque unum; et medium parietem maceriae dissolvens, inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem; ut reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso **(Ephes. II)**.»

Hoc denique salutis humanae vexillum non solum lex per quasdam typicas intelligentias et aenigmata praefigurat, sed et omnium prophetarum oracula et cuncta veteris instrumenti veneratur auctoritas. Quae est enim sacri eloquii pagina, quae crucis mysterium non redoleat, et ad hoc, quasi ad totius humanae salutis caput atque principium, non intendat? Ex quibus nimirum non otiosum credimus, si aliqua hic

testimonia, quae crucis mysterium innuant, proferamus, ut per ea quae hic brevi sermone perstringimus ad illa etiam quae tacentur, facilioris intelligentiae aditum praebeamus. Primus igitur Abraham accedat in medium, qui dum immolare Deo filium voluit, cuncta pene per ordinem passionis Dominicae sacramenta signavit. Sicut enim Abraham, qui *pater excelsus* dicitur, unicum et dilectum filium offerre Deo non dubitavit, ita et summus Pater unigenitum dilectumque Filium pro nobis omnibus tradidit. Et sicut Isaac ipse sibi ligna portavit quibus erat imponendus, ita quoque Christus crucis suae gestavit in humeris lignum, in quo erat pro nostra salute passurus. Duo autem servi illi procul dimissi Judaeos significant, qui, cum serviliter viverent et carnaliter saperent, non intellexerunt altissimam humilitatem [paupertatem] Christi, atque ideo non ascenderunt in montem, locum videlicet sacrificii. Cur autem duo servi, nisi quia, peccante Salomone, ex una Israelitica plebe duo facti sunt populi? Quibus utique saepe per prophetam dicitur: «Adversatrix Israel, et praevaricatrix Juda **(Jer. III)**.» Asinus autem ille quo tunc utebatur Abraham, insensata erat stultitia Judaeorum. **94** Illa plane bruta stultitia omnia sacramenta portabat, quae tamen quid ferret, velut irrationale animal, ignorabat. Jam vero quid est quod dictum est eis: «Exspectate hic cum asino, postquam autem adoraverimus, revertemur ad vos?» **(Gen. XXII.)** Audi Apostolum: «Caecitas, inquit, ex parte Israel facta est, ut plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret **(Rom. XI)**.» Quid est enim quod dicitur: «Caecitas ex parte Israel facta est?» Hoc est videlicet: «Exspectate hic cum asino.» Ut plenitudo gentium intraret, hoc est, postquam adoraverimus, ubi videlicet sacrificium Dominicae crucis impletum per omnes gentes fuerit

praedicatum. Quod autem sequitur: «Et sic omnis Israel salvus fiet,» hoc est, revertemur ad vos.

Quid est autem quod aries inter vepres haerens cornibus invenitur, qui pro Isaac immolatus offertur? Crux nempe cornua habet, duo siquidem ligna invicem componuntur, et sic crucis speciem reddunt. Hinc est enim quod de Christo scriptum est: «Cornua sunt in manibus ejus **(Hab. III)**.» Haerens ergo cornibus aries, Christus est crucifixus inter aculeatas et vulnificas Judaeorum iniquitates, sicut ipse per Jeremiam conqueritur, dicens: «Spinis peccatorum suorum circumdedit me populus hic **(Jer. XXX)**.» Peracto sacrificio, dicitur Abrahae, «In semine tuo benedicentur omnes gentes **(Gen. XXII)**,» et postquam Dominus dicit: «Foderunt manus meas et pedes meos **(Psal XXI)**,» paulo post in eodem Psalmo subjicit: «Reminiscentur, et convertentur ad Dominum universi fines terrae, et adorabunt in conspectu ejus omnes patriae gentium, quoniam Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium **(Ibid.)**.» Oblato itaque Abraham filio, et pro eo ariete immolato, appellavit nomen loci illius, *Dominus videt,* quia Redemptor noster, postquam in ara crucis oblatus mortis nostrae debitum solvit, videndum se deinceps fidelium suorum obtutibus praebuit, ut nimirum redempti omnes illum jam per fidem videant, qui eatenus fidei oculos non habebant.

Verum nos dum sacrificantem Abraham aliquanto longiore sermone prosequimur, ab aliis quae dicenda sunt, diutius praepedimur. Hoc nempe crucis mysterium et Jacob figuraliter expressit, cum de Christo inter reliqua verba benedictionis intulit, dicens: «Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum **(Gen. XLIX)**.» Stola Christi et pallium multitudo est gentium, quas tunc Dominus induit,

quando sibi eas per gratiam redemptionis adjunxit, sicut per prophetam pollicetur, dicens: «Vivo ego, dicit Dominus, nisi hos omnes induam sicut vestimentum **(Isai. LXIX)**.» Stolam ergo suam Dominus in vino, et pallium in sanguine uvae lavit, quando sicut botrus in crucis ligno pependit. Tunc enim ex latere ejus sanguis et aqua profluxit. Sed aqua nos abluit, sanguine redemit, nimirum ut exhiberet sibi sponsam non habentem maculam, neque rugam **(Ephes. V)**. Crucis mysterium idem Jacob tunc etiam patenter exhibuit, quando juniorem Ephraim Manasse primogenito praeferens, in modum crucis super eos brachia permutavit **(Gen. XLVIII)**. Per crucem namque factum est ut populus gentium, tanquam primogeniti jure praerepto, populum praecederet Judaeorum. Illud **95** quoque quod in Exodo legitur, ad Dominicae crucis refertur procul dubio sacramentum. Dixit enim Dominus ad Moysen: «Projice virgam quam in manu gestas, in terram: et projecit, et factus est serpens. Expavit illico Moyses, et fugit. Et ait illi Dominus: Apprehende caudam ejus; et apprehendit, factaque est iterum virga **(Exod. IV)**.» Cuncti liquido novimus quia serpens suasit homini mortem **(Gen. III)**. Ergo mors a serpente. Quis autem virga, nisi Christus, de quo propheta dicit: «Quia egredietur virga de radice Jesse?» **(Isai. XI.)** Virga itaque in serpentem, Christus in mortem. Moyses autem expavit et fugit, quia suspenso in cruce vel moriente Domino, omnis ille apostolorum numerus tremefactus expavit, et a certae spei ac firmae fidei soliditate recessit. Quia vero cauda extrema pars corporis est, quid nisi finem Dominicae significat passionis? Moyses igitur caudam apprehendit, et nihil in virga ultra serpentis formam apparuit, quia completo Dominicae passionis crucisque mysterio, et fidelis quisque tunc ad fidem rediit, et Christus consumpta

morte idipsum in se quod fuerat per resurrectionis gloriam reparavit.

Jam vero quid est quod Israelitica plebs postibus domorum de sanguine agni jubetur imponere **(Exod. XII)**, nisi ut nos praefiguret crucem Christi, qui verus est agnus, in fronte portare? Ad vesperam siquidem immolabatur agnus, et in vespera mundi passus est Christus. Liniuntur utique postes, ne vastator angelus audeat inferre perniciem; et nos crucis vexillum in corde gestamus et fronte, ne repentinus hostis irruens valeat auferre salutem. Unde et securi canimus: «Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine **(Psal. IV)**.» Quod tamen securius digniusque cantamus, si Rubro jam mari transmisso et hoste demerso tympanum cum Maria Moysis sorore deferimus **(Exod. XV)**. Quid est autem tympanum portare? Audi Dominum dicentem: «Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me **(Luc. IX)**.» Qui enim carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigit **(Galat. V)**, qui membra sua, quae sunt super terram, abstinendo mortificat **(Col. III)**, ille vere cum Maria tympanum portat, quia semetipsum a noxiis terrenae voluptatis humoribus aridum servat. Juxta rationis igitur consequentiam, et hic tympanum crucis mysterium non obscure designat.

Praeterea et illud non inconvenienter occurrit, quod videlicet Israeliticus populus in Mara adversus Moysen murmurat, vociferans scilicet non se posse reperire quod bibat. Tunc ostendit Moysi Dominus lignum, quod cum ille misisset in amarissimas aquas, in dulcedinem protinus sunt conversae **(Exod. XV)**. Quid enim amarae illae aquae, nisi quia occidentis litterae, et durae atque insipidae legis speciem

tenent? Scriptum est enim: «Constituit populo suo Dominus legem, et judicia, et tentavit eum **(Ibid.)**.» Et alibi: «Ego dedi eis praecepta non bona, et judicia, in quibus non vivent **(Ezech. XX)**.» Cui tamen legi si confessio crucis et Dominicae passionis mysterium copulatur, protinus quod amarum fuerat, in spiritalis intelligentiae dulcedinem vertitur Notandum autem juxta veritatem historiae, quod aqua in dulcedinem versa, subinde populus venit **96** in Helim, ubi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palmae. Quid enim duodecim fontes, nisi duodecim sunt apostoli, quos Dominus ad hoc constituit, ut arida et squalentia humani generis pectora suae praedicationis inundationibus irrigarent? Quid vero septuaginta palmarum arbores, nisi totidem sunt discipuli, quos ante faciem suam idcirco misit **(Luc. X)**, ut per eos victoriae suae palmas mundus agnosceret? Et certe satis congrue videtur consequentium rerum ordo dispositus, ut primo populus duceretur ad litteram legis, a qua nimirum, dum amara fuit, transire non potuit. At postquam est per lignum vitae dulcis effecta, et intelligi spiritualiter coepit, illico Dei populus de Veteri Testamento ad apostolicos fontes et palmarum arbores, id est ad Evangelii gratiam transiit. Et bene post acceptum Decalogum septuplus praedicatorum numerus constituitur, quia per septiformem sancti Spiritus gratiam omne mandatum divinae legis impletur. Nec immerito plane praedicatores crucis palmarum videntur nomine figurati, dum et ipsa crux jure dicenda sit palma, quia in ea scilicet facta est de prostrato mundi hoste victoria; sicut de ipsa cruce sponsus ad sponsam, «Dixi, inquit, ascendam in palmam, apprehendam fructus ejus; et erunt ubera tua sicut botri vineae, et odores tui sicut malorum, guttur tuum sicut

vinum optimum **(Cant. VII)**.» Fructus nempe crucis omnes electi sunt.

Ascendit igitur Dominus in palmam, et apprehendit fructus ejus, quia mox ut in cruce pro nostra salute pependit, omnes electos ad semetipsum per amoris desiderium traxit. Et tunc sancta Ecclesia per duorum Testamentorum ubera spiritalis coepit laetitiae vina diffundere, atque odorem coelestis concupiscentiae humanarum mentium naribus inspirare, ut incitata ad obsequendum mens nostra sibi gratulans, dicat: «Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum **(Cant. I)**.» Quod profecto et petra illa Oreb in Raphidim satis expresse denuntiat, quam virga Moyses, Domino jubente, percussit, et aquas elicuit **(Exod. XVII)**. Hanc sane petram Christi tenuisse figuram et Apostolus testatur, cum dicit: «Bibebant autem de spiritali, consequente eos petra; petra autem erat Christus **(I Cor. X)**.» Huic itaque petrae lignum crucis accessit, et mox tanquam aquae profluentis inundantiam larga sancti Spiritus dona profudit. Ad quas nimirum hauriendas aquas omnes sitientes invitat ipse, cum dicit: «Si quis sitit, veniat ad me, et bibat, et de ventre ejus fluent aquae vivae **(Joan. VII)**.» Hoc autem, inquit evangelista, «dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum **(Ibid.)**.»

Sed quid in reliquis diutius immoramur, dum constet esse perspicuum quod et ipsae tabulae, quae Dei digito scriptae sunt, crucis Dominicae praetulerint sacramentum? Decem namque praecepta in eis scripta sunt, et denarius numerus per X litteram, quae crucis exprimit speciem, designatur. In hac sane littera, quae denarium in se continet numerum, sic unus apex a summo in imum per obliquum ducitur, ut alter quoque

non dispar per transversam lineam, productis utrinque brachiis, compingatur. Et sic apicis utriusque facta complexio **97** non solum exteriorem crucis praetendit imaginem, sed et mysticam ejus quamdam videtur indicare virtutem. Dicit enim Dominus: «Non veni solvere legem, sed adimplere **(Matth. V)**.» Per crucis itaque sacramentum praecepta veteris instrumenti evangelicae gratiae copulavit, et, ut ita loquar, duo Testamenta velut unius doctrinae corpus effecit. Et quidem primo datae sunt tabulae, sed protinus sunt, populo praevaricante, effractae **(Exod. XXXII)**; secundo vero dantur tabulae, sed perpetuo permansurae. Plane priores tabulae priscae legis tenuere figuram, quae a sui cultus obsequio erat postmodum desitura [defectura]. Postmodum vero dantur tabulae, sed non franguntur; quia Novi Testamenti gratia, quae per crucis est solidata mysterium, nullum novit habere defectum.

Porro autem nec arca illa Veteris Testamenti beatae crucis credenda est caruisse thesauris. Crucis namque incomparabiles divitias occultabat, quia et cruci jam per cuncta figurarum suarum atque aenigmatum mysteria militabat. Ejus quippe ex tunc jam erat ministra, imago scilicet veritatis, et initium plenitudinis. Arca scilicet, sancta erat Ecclesia. Tria vero continebantur in arca, duae videlicet lapideae tabulae, quae profecto duorum Testamentorum innuunt perpetuam firmitatem, quas etiam crucis in se mysterium continere supra docuimus. Urna quoque aurea habens manna. Haec profecto puram atque sinceram carnem Redemptoris exprimit, quae procul dubio dulcedinem perpetuae divinitatis includit. Quae dulcedo tunc in palato nostrarum mentium sapuit, ex quo miles pendentis in cruce

Domini latus aperuit **(Joan. XIX)**; cum botrus videlicet expressus est, qui dum calcaretur, torcular calcavit solus. Tertio in arca fuit virga Aaron, quae post ariditatem floruit **(Num. XVII)**. Quae nimirum quid aliud significat, nisi summi verique pontificis nostri illud salutare vexillum immortalis memoriae semper viriditate floridum, et exuberantium fructuum fertilitate fecundum. Crux enim semper viret in spe, floret in fide, fructificat in charitate. Et postquam a terreno cespite praecisa est, frondet, quia quisquis per amorem crucis a terrenis se desideriis in ipsa mentis radice [mentis radicem] praescidit, ad haereditatem immarcescibilem capessendam, et semper virentia aeternae vitae pascua convalescit.

Verum quid amplius de laude beatae crucis edisseram, quandoquidem omnia illa sacrificia quae sub legalium caeremoniarum ritu offerri jubentur, ad hoc unum singulare verumque sacrificium quod in arca crucis oblatum est referantur? Per vitulum namque, qui de armento offerri praecipitur **(Exod. XXIX)**, Redemptor noster, qui de patriarcharum descendit progenie, figuratur. Hic nimirum aratro crucis suae terram carnis nostrae perdomuit, et ex Spiritus sancti semine virtutum nos fruge ditavit. Hic vitulus sine macula non in tabernaculo, sed ante ostium ejus a filiis Aaron offerebatur **(Exod. XXIX)**; quia et Dominus, qui sine peccato est **(Isai. LIII)**, sub Anna et Caipha **(Luc. III)** extra portam est crucifixus. Ipse Agnus qui mundi peccata detersit **(Joan. I)**. Ipse haedus, qui auctorem peccati diabolum, crucis gladio jugulavit. Ipse columba, in cujus nimirum specie Spiritus sanctus super eum ad Jordanis fluenta descendit **(Matth. III)**. Ipse etiam turtur, quia perpetuae

castitatis auctor **98** existit, sicut sibi a sponsa dicitur: «Speciosae genae tuae sicut turturis **(Cant. I)**.»

Eamdem porro vivificae crucis hostiam designabat et vitula illa rufa, quae, aetate quidem integra, sed jugi esse jubetur ignara **(Num. XIX)**. Rufa nimirum vitula caro est Salvatoris, rosea scilicet sanguine passionis. Perfectae quidem aetatis Dominus ad passionem venit, sed ejus collum jugum peccati cujuslibet non attrivit. Qui vitulam offerunt immundi sunt, et qui Christum crucifigunt, unde mundus abluitur, ipsi damnabiliter inquinantur. Qui vero cinerem colligens, extra castra projicit, mundus est; quia quicunque crucis Dominicae passionisque mysterium per mundi latitudinem praedicant, a peccatorum se contagio per aedificationis fraternae ministerium purgant.

Sed quibusdam fortasse displiceat quod nos ad laudem crucis tot sacri eloquii exempla congerimus, et velut instructam instrumenti veteris aciem huic regio vexillo prorsus intentam parere monstramus. Quibus certe quid aliud dicendum est, nisi quod Apostolus perhibet, dicens: «Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salvi fiunt, id est nobis, virtus Dei est **(I Cor. I)**.» Quidquid enim de crucis laude disserimus, in ejus non ambigitur redundare praeconium qui crucis illustravit propria morte vexillum.

Per haec itaque, fratres mei, quae dicta sunt, liquido colligere possumus quia hoc coelestis victoriae signum, per quod mundus erat de captivitatis antiquae vinculis absolvendus, ab ipso mundi principio Patres adorant, Prophetae praenuntiant, omnesque sacrarum [sanctarum] Scripturarum paginae praefigurant. Quippe quod nos adoramus in munere, illi jam

venerabantur in fide. Et quod apud illos erat quibusdam aenigmatibus figuratum, nos per Mediatoris gratiam jam videmus impletum, ut quod illi praesagiebantur per spiritum, nos jam per corporalem cernamus et amplectamur obtutum. O admiranda Conditoris nostri pia clementia! o praedicanda singularis nostri Redemptoris humilitas! Atrocissimae mortis subire dignatus est poenam, ut nos proveheret ad coronam. Turpissimum crucis elegit propria voluntate supplicium, ut nos de servitutis jugo sublimaret ad regnum. Maledici non respuit, ut nos de maledicto legis absolveret. Probrosam mortem pertulit, ut nos ab aeternae mortis opprobrio liberaret. Unde et Apostolus: «Christus, inquit, nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis, qui pendet in ligno; ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem **(Gal. III)**.»

Quia ergo, fratres mei, servitutis jugo soluti, benedictionem Abrahae in Christo jam sumus adepti, quid restat, nisi ut ea quae, gratia praeveniente, percepimus, etiam per vitae meritum Redemptoris nostri dona servemus, ne qui per baptismum in Christo renascimur, secundum veterem rursus hominem viventes, ad damnationis ejus sententiam revocemur? Nam et hodie in ecclesia illud David canimus: «Maledicti qui declinant a mandatis tuis **(Psal. CXVIII)**.» Consideranda nempe sententia, quia non dicitur, maledicti qui non **99** non renascuntur in sacramentis tuis, sed, qui declinant a mandatis tuis, quia videlicet non solum illi maledictionis nexibus sunt obnoxii, quos in Christo aqua baptismatis non regenerat, sed illi etiam quorum pravitas a rectitudine mandatorum Dei per vitiorum abrupta declinat. Quid ergo

prodest quia de vinculis quis vetustae maledictionis absolvitur, si per vitam reprobam eisdem vinculis denuo retrudatur? Nam et Apostolus ait: «Qui non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, maranatha **(I Cor. XVI)**. Ubi aeque notandum quia non dicit: Qui non renascitur in Dominum nostrum Jesum Christum sed qui non amat, ut etiam si baptismo probetur quis in Christo renatus, si non sit etiam ex conversatione commortuus, nequaquam sit a maledictionis omnino vinculis absolutus: «Si enim, juxta Apostolum, complantati sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus **(Rom. VI)**.» Et rursus: «Si compatimur, et conregnabimus; si commorimur, et convivemus **(II Tim. II)**.» Sed quis ille est qui non amat Christum? Quis enim nostrum, si de Christi dilectione consulitur, non protinus constanter, imo promptissime se Christum diligere fateatur? Verum ille non amat Christum qui non amat crucem Christi. Et qui sunt qui Christi crucem non amant? Audi Paulum manifesta eos voce notantem: «Multi, inquit, ambulant, quos saepe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est: et gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt **(Philip. III)**.» Loquatur et Jacobus: «Qui amicus, ait, est hujus saeculi, inimicus Dei constituitur **(Jac. IV)**.»

Quisquis ergo desiderat ab omni vinculo maledictionis absolvi, et plenam novae gratiae benedictionem consequi, crucem diligat, ex qua videlicet omnis plenitudo benedictionis emanat. Per crucem se Dei mandatis astringat. Per crucem effrenis carnis incentiva cohibeat. Sicut enim consentiendo carni, sententiam maledictionis incurrimus, sic refrenando

carnem, benedictionis gratiam promeretur. Ex torculari namque [nempe] crucis largissima benedictionis unda profluxit, quae maledictionis antiquae virus omne detersit. Inde nimirum stillicidia charismatum coelestium proruperunt, quae ariditatem humanarum mentium salubriter irrigant, omniumque virtutum felici fruge fecundant. Haec est enim nubes illa quae Eliae sub vestigio hominis in tempore siccitatis apparuit, et mox inundantis pluviae copia abundanter [subsequenter] erupit. Sic enim Scriptura commemorat: «Ecce, inquit, nubecula parva quasi vestigium hominis ascendebat de mari **(III Reg. XVIII)**.» Quia enim non quasi homo, sed quasi vestigium hominis ascendisse dicitur, recte per hoc crux, quae membris est aptata Dominicis designatur. Et bene crux vestigium hominis dicitur, quia per eam Deus homo transitum fecit, cum ad Patrem rediit, sicut per Joannem dicitur: «Sciens Jesus quia venit ejus hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem **(Joan. XIII)**.» Pascha quippe *transitus* dicitur. Et hic transitus per crucem factus est, sicut dicit Apostolus - «Pascha nostrum immolatus est Christus **(I Cor. V)**.» Sicut ergo per Virginem descendit ad nostra, sic per crucem est reversus ad propria. Quod congruenter expressit **100** illud factum sub Eliseo miraculum. Nam cum juxta Jordanem ligna caederentur, repente securis cujusdam materiam succidentis in aquam cecidit. Tune propheta lignum in aquam misit, et mox ferrum natavit, atque ad manubrium rediit **(IV Reg. VI)**. Quid est autem securis, nisi sapientia Dei operata per corpus? Quid ferrum, nisi divinitas? Quid lignum, nisi humanitas? Et recte corpus Christi lignum dicitur, quia a ligno pependit. Securis igitur juxta Jordanem arbores succidebat, quia Dei sapientia, juxta fluidum mortalitatis nostrae decursum, dignata est impios

Judaeos suae praedicationis austeritate corripere, et velut infructuosas arbores a statu rigidae superbiae desecare. Unde et Joannes dicit: «Jam securis ad radicem arborum posita est. Omnis arbor quae non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur **(Matth. III; Luc. III)**.» Itaque dum ligna caeduntur, ferrum in aquam de manubrio cecidit, quia dum silvestres Judaeorum mentes Veritas corripit, divinitas carnem deserens ad inferni profunda descendit. Sed lignum in aquam mittitur, et ferrum redit, quia corpus Domini, quod in ligno pependerat, in sepulcro ponitur, deinde ex profundis inferi, spiritu redeunte, surrexit.

Unde notandum est, fratres mei, et diligentissime perpendendum quia ipse Redemptor noster ante per crucem transiit, et sic humanitatem suam in paternae dexterae gloriam sublimavit. Exemplum quippe nobis exhihuit, ut unde caput praecessisse cognoscitur, per eamdem viam et membra subsequentia gradiantur. Praeferimus igitur crucem in fronte, sed eamdem crucem multo salubrius recondamus in corde. In utroque poste sanguinem percussor angelus videat **(Exod. XII)**, ut exclusus evadat, non perempturus irrumpat. Nec sibi quispiam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat. Crucem nempe illi in suis moribus signanter expresserat, qui dicebat: «Ego enim stigmata Jesu in corpore meo porto **(Gal. VI)**.»

Mundantes igitur nosmetipsos, charissimi, ab omni inquinamento carnis et spiritus, accingamur adversantium vitiorum impetus frangere, carnalis illecebrae passionibus obviare, pie proximorum necessitatibus condescendere, illatas etiam contumelias, servata charitate, perferre. Sit mens nostra ab omni terrenae cupiditatis pondere libera, ut sancti desiderii

librata pennis ima jam deserat, atque ad Auctorem suum rediens in ejus amore suaviter requiescat. Fasditio nobis sint cuncta quae cernimus. Ad illa vero quae credimus, continui laboris instantia festinemus. Haec profecto crux est, quam moribus et actibus nostris debemus imprimere. Haec est, quam jubemur quotidie post Dominum bajulare. Qui hanc portat, passioni Redemptoris sui vere communicat. Hoc signum oves ab haedis in extremo examine segregat **(Matth. XXV)**. Et judex, qui reprobos nescit, hunc in suis characterem recognoscit. Quibus autem impressum propriae mortis stigma considerat; mox ad aeternae vitae praemia gratus remunerator invitat: «Venite, inquiens, benedicti Patris mei, percipite regnum **(Ibid.)**;» cum quo ipse vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

101 SERMO XIX. DE SANCTO ANTHIMO MARTYRE. (XI MAII.)

Cum beati Anthimi, fratres charissimi, triumphalia gesta recolimus, triumphantis in eo Christi victorias celebramus. Ille siquidem in eo pugnabat, ille superabat, qui et fidei constantiam praebebat animo, ne suppliciis cederet, et verba vitae labiis suggerebat, ut infideles et perditos ab errore veteris perfidiae revocaret. «Non enim, inquit, vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.» Stringebatur corpus loris nexuum, sed verbum Dei non erat alligatum **(II Tim. II)**. Horrebat tenebris carcer angustus, sed mens atria supernae claritatis inhabitans, beato lumine fruebatur: dicens cum Paulo: «Qui nos

resuscitavit, et consedere fecit secum in coelestibus **(Ephes. II)**.» Livebant membra plagis verberum, sed aiebat: «Licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur; sed is, qui intus est, renovatur de die in diem **(II Cor. IV)**.» Cum talibus armatis noster Jesus ascendit in praelium, defuncto Moyse et Jordane transmisso, cessante scilicet veteris legis observantia et percepto baptismatis sacramento. «Lex enim et prophetae usque ad Joannem **(Luc. XVI)**;» ut videlicet illic legi Veteris Testamenti finis occurreret, unde novae gratiae lavacrum profluendi ad salutem hominum originem inveniret. Jesus itaque ille Israeliticae plebis dux, nostrum verum Jesum humani generis Salvatorem et vocabulo praefiguravit et facto. Mittitur ille ad perdendas gentium nationes; venit hic ad debellandas aereas potestates. Mittit ille Jericho duos exploratores **(Jos. II)**, dirigit iste in hunc mundum sub ejusdem numeri sacramento suos praedicatores. «Misit, enim, testante Evangelista, binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus **(Luc. X)**.» Mittebantur illi, ut locorum situs sollicita curiositate perquirerent; missi sunt isti, ut venienti Jesu viam fidei in humanis cordibus praepararent. Illi in Rahab meretricis hospitio suscipiuntur **(Jos. II)**; isti apud Ecclesiam gentium, quae cum idolis fornicata fuerat, requiescunt. Porro Rahab coccineum funiculum, sanguinei videlicet coloris, in fenestra propriae domus appendit; et sancta Ecclesia in fenestra suae domus quodammodo ruborem sanguinis ponit, dum et passionem Christi publice confitetur in voce, et signum crucis palam portat in fronte. Unde bene sponsus ad sponsam dicit in Canticis: «Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce **(Cant. IV)**.» Quid enim labia sponsae, nisi doctores intelliguntur Ecclesiae. Coccus autem sanguinis habet

ruborem, vel ignis speciem, quod significat charitatem. Labia ergo Ecclesiae, hoc est, praedicatores sancti, coccineae vittae sunt similes, quia mortem Christi praedicant, eumque pro charitate generis humani crucis subiisse patibulum constanter affirmant. Et bene per vittam coccineam praedicatorum ordo signatur. Vitta siquidem capillos ligat, in unumque constringit, et sancti doctores in unitatem fidei praedicatione sua fidelium colligunt multitudinem atque in unum redigunt sub mutuae charitatis compage decorem. Postremo quisquis extra **102** domum illam inventus est, gladios non vitavit; quicunque etiam ab Ecclesiae limite, qui fides est, exterior fuerit, periculum procul dubio mortis incurrit.

Extra hanc domum sacrilegus ille Ceremon repertus est, qui acceptis ab imperiali tyrannide codicillis, dum contra Christianos vesana rabie fureret, eorumque necem cruentis dentibus esuriret, a daemonio repente correptus de vehiculo corruit, diuque vexatus, dum sanctos invocaret, quos ipse crudeliter laniaverat, exspiravit. Ad hanc domum Pinianus confugium fecit, qui mox ut per B. Anthimum verbum salutis audivit, credens in Christum, omnem molestiam desperati languoris quem patiebatur, evasit. Et bene factus transfuga, dum victoris Jesu castris applicuit, peregrinus in domesticum transiit, in Israeliticam haereditatem alienigena subintravit. In ore [opere] quippe beati martyris Anthimi, tanquam ex fenestra domus coccineus quodammodo funiculus dependebat, quia trophaeum crucis Christi omnibus innotescere [notum facere] non cessabat. Nec mirum videatur quia B. Anthimum et superius cum duce Jesu armatum venisse descripsimus, et nunc domus Rahab figuram tenere perhibemus. Quia, quod perspicuum est, et

praedicatores et auditores, oves simul et arietes, intra unum congregantur ovile, sicut unum noscuntur habere Pastorem.

Praeterea B. Anthimus, cujus jam per multa certamina testabatur terra victorias, ut et in alio elemento nobilis ejus palma claresceret, in Tiberini gurgitis fluenta demersus est. Et ut artifex carnificum rabies nihil omitteret [dimitteret] intentatum, saxea corda gestantes, pondus alligant saxi, minus fidentes corporeae gravitati. Sed frustra lapidea moles aggravat quem penna meritorum levat. Aliena perversitas inaniter deprimit quem altipetax [sublimia petens] sanctitatis propriae virtus extollit. Felix ille vinctus, qui, dum humano solatio destituitur, ne pusillanimis fiat, angelitus visitatur. Felix, inquam, naufragus, qui, ut de voragine pelagi ad stationem littoris reportetur, non terreni remigis officio fruitur, sed coelestis nuntii vehiculo bajulatur. Angelus enim Domini veniens, ut in ipsa passionis ejus narratur historia, et vinculorum nexum solvit, et beatum martyrem ad oratorii sui [orationis suae] cellulam revocavit.

Imitemur hunc egregium virum, dilectissimi, sancte vivendo, carnis incentiva frenando, mundi gloriam contemnendo. Beati nos martyres in operatione praecedant, ut sancti angeli nobis in tribulatione succurrant. Delicatus siquidem miles est, qui ante vult triumphare quam arma conserere, prius triturare quam rura proscindere.

Considerato nempe ordine Scripturarum rite perpenditur nostrarum series actionum. Prius enim lex, deinde judicium, postremo subsequitur historia regum. Nunc sane nos expedit indicta nobis divinae legis mandata servare, postea compellimur ante tribunal tremendi Judicis rationem

de nostris operibus reddere, postremo dabitur in illa supernae claritatis gloria sine fine regnare. Teneat ergo ordinem, qui vitare vult Babylonem. Ille nimirum vitae **103** suae ordinem vivendo confundit, qui ante vult ridere quam flere: Cum Salomon dicat: «Tempus flendi, et tempus ridendi **(Eccle. III)**.» Ille etiam recti ordinis lineam deserit, qui creatis rebus Creatorem omnium in amore postponit. Sicut perverso homini divina voce dicitur: «Posuisti me post corpus tuum **(III Reg. XIV)**.» Deum quippe post corpus suum ponit qui magis studet utilitati vel voluptati carnis suae consulere, quam Dei praecepta servare. Hinc est quod Sponsa dicit in Canticis: «Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem **(Cant. II)**.» Non ait: dedit, quam non reperit; sed ordinavit, quam inordinatam invenit. Nonnulli namque in principali cordis sui loco habent uxores, filios, praedia, vel honores; in secundo autem quodammodo Deum ponunt, dum eum minus diligunt. Ii nimirum videntur quidem habere charitatem, sed inordinatam; nec illum servant ordinem charitatis, quem Veritas ipsa disposuit, cum dicit: «Diligere Deum ex toto corde, hoc esse maximum primumque mandatum; secundum autem simile esse huic, ut diligat proximum **(Matth. XXII)**.» Non ergo se jactet quis habere charitatem, si ordinata non est, sicut nec etiam fidem, si sine operibus ac per hoc otiosa est **(Jac. II)**.

Legitur enim quia Salomoni fuerunt uxores quasi reginae septingentae et concubinae trecentae **(III Reg. XI)**. Quid autem mihi cum Gynaeceo Salomonis? Sed excussa palea verborum invenitur in medulla mysterium. Quid enim per septingentas, quae uxores simul et reginae memorantur, nisi illae intelliguntur animae, quae et septiformis habent gratiae

Spiritum, et super resultantium vitiorum motus quasi regalem obtinent principatum? Quid autem per trecentas easdemque concubinas, nisi illae animae figurantur, quae per solam sanctae Trinitatis fidem, thalamum quidem regis ingressae sunt, sed castae conversationis et quodammodo matronalis pudicitiae munditiam non habentes, dotales uxorum tabulas non merentur? Hae nimirum et Salomoni per carnale commercium junctae sunt; quia Salvatoris nostri veri pacifici sacramenta percipiunt, et tamen per degenerem lenocinantis vitae torporem, nec habentes uni viro pudoris affectum, ad nuptialis foederis dotalitium non assurgunt. Enimvero illae animae uxorio ac regali nomine dignae sunt, quae in solo coelestis Sponsi desiderio requiescunt, quae infoederabiliter contra malignorum spirituum tentamenta confligunt. Sicut de eodem Salomone Scriptura testatur: «Quia alienigenas quosque tributarios fecit; de filiis autem Israel non constituit rex servire quemquam, sed erant viri bellatores, et ministri ejus, et principes, et duces, et praefecti curruum et equorum **(III Reg. IX)**.» Ubi patenter ostenditur quae inter concubinas distantia sit et reginas. Quid differat inter eos qui servi peccati durae exactionis tributa persolvunt, et eos qui per sedata bella certaminum principatuum infulas sortiuntur. Inter hos sane principes, et coelestis militiae bellatores, B. Anthimus insignis enituit, qui et cruentis impiorum manibus in persecutione non cessit, et in pace positus, insurgentium portenta vitiorum spiritali virtutum mucrone truncavit. Carnis suae membra tormentis exposuit, interioris hominis viscera illaesa **104** servavit. Caput non timuit ferienti gladio subdere, ut Christo capiti mereretur inseparabiliter adhaerere. Erat enim in eo fides, non quae mortua esset in semetipsa, sed quae per dilectionem operabatur. Quorumdam plane fides est

vana, flaccida, praetendens quidem in superficie similitudinem, non autem habens intrinsecus veritatem.

Horum porro tenuere figuram qui olim de populo Ephraim venientes ad vada Jordanis, dum nescirent exprimere sebboleth **(Judic. XII)**, sed jebboleth [scibbolet. sibbolet] potius tanquam peregrina lingua proferrent, Galaaditarum gladiis caesi sunt. Quid enim per Jordanem, in quo Salvator noster baptizari dignatus est, nisi baptismus? Quid vero per sebboleth, quae interpretatur *spica,* nisi fides est intelligenda? Sicut enim spica victum praebet hominibus, ita et de fide dicitur; «quia justus ex fide vivit **(Hab. II; Rom. I)**.» Et sicut spica multa in suis aristis grana recondit, ita et symbolum nostrae confessionis plurima in se fidei semina colligit. Venientes itaque ad Jordanem Ephrataei consuluntur a Galaaditis quomodo spicam exprimant; venientes etiam ad baptismi lavacrum catechumeni inquiruntur a sacerdotibus qualiter credant. Et quoniam Galaad interpretatur *acervus testimonii,* recte per Galaaditas sacerdotes Ecclesiae intelliguntur, qui praedicationibus suis opera divina testantur. Per Ephraim vero, qui *fecunditatem* sonat, illi designantur qui idcirco ad fidei perveniunt spicam ut proventum fecunditatis per boni operis segetem proferant. Sicut ergo ii qui ad Jordanem veniunt, spicam quidem intelligunt, sed quia exprimere nesciunt, moriuntur; ita et qui fontem baptismatis expetunt, a vita funditus decidunt, nisi fidem ipsam, quam edocti sunt credere, studuerint etiam bonorum operum enuntiatione proferre. Ita nimirum alterum pendet ex altero, ut semen fidei exsurgere debeat in spicam operationis. Quod et Salvator noster evidenter ostendit. Nam cum praeciperet discipulis, dicens: «Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos

in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, protinus addidit: Docentes eos servare omnia quaecunque mandavi vobis **(Matth. XXVIII)**.» Ac si aperte dicat: Semen fidei in cordibus hominum serite, et mox mandatorum germinantium spicam qualiter operationis lingua exprimere debeant, edocete, ne soloecismum faciant in spica operis, qui se de monte Ephraim, hoc est, de celsitudine esse testantur ecclesiasticae fecunditatis.

Quapropter, dilectissimi, caveamus ne fides nostra superducto nos solius professionis colore decipiat, et tanquam inanis spica, vacantibus culmis, absque dilectionis medulla follescat. Imitemur fidem martyrum, per quam, vincentes regna terrarum, adepti sunt praemia promissa coelorum **(Hebr. XI)**, Sit ergo fides nostra solida, sit vera, sit robusta, ut nunc eundo per fidem, perveniamus ad speciem, videndo per aenigmatis speculum **(I Cor. XIII)**, quandoque perducamur ad ipsius summae veritatis obtutum, ubi nunc beatus martyr Anthimus, deposita sarcina corruptibilis carnis, stolam adeptus est angelicae claritatis. Ecce enim inter ignitos supernae Hierusalem lapides emicat: ecce inter purpuratas martyrum legiones victor et coronatus exsultat. Consummato **105** quippe gloriosi certaminis cursu, eumdem ipsum in praemio beatae renumerationis accepit qui factus est et pretium cum redemit, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XX. DE SANCTO BONIFACIO MARTYRE (XIV MAII).

Beati Bonifacii gloriosa festivitas, fratres mei, dum cunctis Christi fidelibus commune fit gaudium, specialiter tamen peccatoribus ad promerendam veniam certae spei tribuit incrementum. Nam cum vitae ejus ac beatae consummationis gesta percurrimus, quid aliud invenimus quam quia stipula tartari, cedrus facta est paradisi? Atque, ut ita fatear, torris inferni factus est splendidum sidus coeli. De lupanari siquidem prodiit praeliaturus ad stadium, de stadio suspenditur ad tormentum, de tormento ducitur ad gladium, de gladio sublevatur victor et coronatus ad coelum. Per gradus nempe peccator iste ad vitam rediit, quia et per quosdam gradus is qui sine peccato est **(I Petr. II)**, ad nostrae mortalitatis ima descendit. Hinc est quod ex persona sanctae Ecclesiae per Salomonem dicitur: «Ecce iste venit saliens in montibus, et transiliens colles **(Cant. II)**.» Salvator etenim noster quasi quosdam saltus exhibuit, cum ad redimendum genus humanum venit. De coelo quippe venit in uterum Virginis, de utero venit in praesepe, de praesepe transit ad circumcisionem, de circumcisione ad templum, de templo ad baptismum, de baptismo ad crucem, de cruce ad mortem, de morte ad sepulcrum, postremo etiam descendit in infernum, ut inde sanctos suos erueret, quos ad coelestem gloriam calcato mortis imperio revocaret. Plane, ut nos post se currere faceret, istos pro nobis gradus manifestata per carnem Veritas ad nos descendendo disposuit, et quodammodo cujusdam mystici horologii sol justitiae Christus haec ad nos se inclinando momenta distinxit. Qui nimirum exsultavit ut gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**, ut nos ei ex corde diceremus:

«Trahe me post te, curremus in odorem uguentorum tuorum **(Cant. I)**.»

Et fortasse isti sunt gradus illius horologii, in quo rex Ezechias umbram reverti decem lineis petiit. Quod videlicet Isaias propheta in signum recuperandae salutis illius Dominum invocans protinus impetravit **(Isa. XXXVIII)**. Descenderat itaque sol emensis jam decem gradibus horologii, sed per eosdem gradus iterum rediit. Quod videlicet signum esset, per quod se rex Ezechias saluti pristinae restituendum esse confideret. Enimvero nec genus humanum ad incolumitatem quam amiserat, de sui languoris aegrotatione convaluit, quandiu lux vera Christus decem eos quos enumeravimus mystici horologii gradus ad occasum se humiliando percurrit. Quanquam per umbram decem graduum et aliter supernae dispensationis possumus intelligere sacramentum. Diversitates quippe temporum quasi quaedam distinctiones sunt in horologio linearum. Soli namque justitiae Christo primus ad nos descensionis gradus fuit de Deo in angelum. **106** Unde est quod et per Isaiam magni consilii Angelus dicitur **(Isai. IX)**. Et qui cum Jacob loquebatur Deus, angelus nuncupatur. Hinc est quod per eumdem Jacob dicitur: «Dixit angelus Domini ad me in somnis: Ego sum Deus Bethel, ubi unxisti lapidem et votum vovisti mihi **(Gen. XXXI)**.» Nimirum, ut idem ipse qui loquitur, et Deus simul et angelus ostendatur. Secundus descensionis gradus fuit in patriarchis, per quos scilicet ipse Dominus unius Dei cultum ac verae fidei fundamenta constituit. Tertius in promulgatione legis, quam et ipse prius audiente populo protulit, et postmodum in lapideis tabulis proprio digito exarante descripsit. Quartus in Jesu Nave, in quo sicut nomine

sic et opere degens in terram repromissionis populum introduxit. Quintus fuit gradus in judicibus, per quos nimirum Israeliticam plebem et ipse regebat. Sextus in regibus Judaeorum, quia in eis principaliter ipse regnabat. Septimus in prophetis, quia per eos ipse et annuntiatus est et locutus. Octavus in pontificibus, in quibus ipse, qui summus est Pontifex, veri et aeterni sui sacerdotii mysterium figuravit. Nonus autem gradus designatus est in homine. Decimus in passione. Per hos itaque decem gradus, quasi per umbram Veteris Testamenti, sol justitiae Christus in nostrae mortalitatis descendit occasum, et per eos iterum post resurrectionem suam in coelum victor ascendit, omnemque illam vetustae legis umbram veritatis suae ac novae gratiae radiis illustravit, obscura revelans, clausa reserans, et omnia sub velamine litterae tecta denudans. Et sicut tunc sol lineatim quidem ac morose processerat, repente autem ad ortus sui est reversus originem; sic nimirum, sic Redemptor noster ea quae de incarnationis suae mysterio per longa temporum intervalla signaverat, in sola resurrectionis atque ascensionis suae gloria subito patefecit. Non ergo mirum, si B. Bonifacius quibusdam gradibus pertingere meruit ad coronam, quandoquidem et Auctor salutis humanae pro charitate nostra, velut per quasdam dispensationis suae lineas, descendit ad poenam. Descendit hic ad occasum, ut ille rediret ad ortum. Pertulit Dominus vesperam temporalitatis nostrae, ut nos reduceret ad lumen in occiduum perennitatis suae. Sed considerandum est, fratres mei, quomodo B. Bonifacium inter ipsas reprobae vitae tenebras sanctitatis igniculus non deseruit, sed tandiu illum in minimis fovit, donec ad magna perduxit. Erat enim, sicut in gestorum ejus continetur historia, ebriosus et adulter, et omnium vitiorum amicus quae odit Deus.

Audivimus obscurissimas tenebras pravitatis, videamus etiam sublucere vel tenuem scintillulam rectitudinis. Habebat, inquit, hospitalitatem, largitatem et misericordiam; quae tamen tria unum sunt, et unius membra sunt charitatis. Sequitur adhuc historia, et quod breviter praemisit, exponit: qui si aliquando, inquit, videret peregrinum, aut de itinere venientem, cum omni festinatione et alacritate hortabatur hospitium suum ingredi, et ministrabat ei; noctibus autem circuibat plateas et vicos civitatis, tribuens eis quae necessaria erant. Ecce inter **107** densissima horrescentium dumeta spinarum, etsi rara, tamen inventa sunt lilia floresque virtutum. Et multae sunt plagae, quae volucrem Domini terratenus aggravant; paucae pennae, quae levant. Sed facile est medico animarum Deo patentia vulnera tenui medicamento componere, et ubi sanum quid reperit, caetera, quae circumquaque putrida sunt, ad salutem pristinam revocare. Porro autem, sicut mari possibile est unius hominis corpus abluere, ita Deo perfacile est, quantumlibet lapsi, quantumlibet peccatoris hominis animam ab omni reatus squalore purgare. Sed sicut quis quandiu in monte consistit, marinis fluctibus non abluitur, ita peccator quandiu in tumore superbiae perseverat, licet larga sit, divinae pietatis eum abundantia non expurgat. Accedat ergo per poenitentiam ad fontem misericordiae, qui desiderat ablui a contagiis culpae. Et qui sibi a Deo fieri misericordiam postulat, ipse quoque misericordiae viscera proximis indigentibus clementer impendat. Videtis, fratres charissimi, quia beatum hunc Bonifacium de tot flagitiis quae commisit, solum opus misericordiae liberavit. Ut non modo peccatorum nexus evaderet, sed etiam insignibus victoriae titulis ad felicem martyrii gloriam perveniret. Et quidem non erat dignus ut a

Deo susciperetur, sed dando sua, promeruit ut semetipsum Deo sacrificium daret, et, qui eatenus carnaliter vixerat, spiritualem se hostiam in odorem suavitatis offerret. Nonnulli namque prius semetipsos offerunt, postmodum sua. Sicut de primi parentis filio scriptum est: «Respexit Dominus ad Abel et ab munera ejus **(Gen. IV)**.» Sicut enim Abel semetipsum Deo prius obtulerat, et postmodum munera offerebat, ita et Dominus prius ad ipsum, deinde ad ejus munera respexisse perhibetur. Nonnulli vero in primis quae sua sunt offerunt, deinde semetipsos, meritis adjuvantibus, superaddunt. Sicut Cornelius ille centurio, qui gentilis adhuc eleemosynis et orationibus institit. Quibus videlicet suffragantibus, ad baptismi postmodum sacramenta pervenit. Cui profecto angelus, necdum percepta regenerationis gratia, dixit: «Orationes tuae et eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Domini, et nunc mitte viros in Joppen, et accersi Simonem Petrum. Hic dicet tibi quid te oporteat facere **(Act. X)**.» Ac si perspicue diceret: jam Deo quae tua sunt obtulisti, de caetero nihil superest, nisi ut et ipse debeas munus longe praestantius tuis muneribus superaddi, tuisque te facultatibus possessor adjicias, ut unum ex omnibus, non jam sacrificium, sed holocaustum, potius fiat.

Ad hujus igitur centurionis exemplum B. Bonifacius prius dedit sua, postmodum se; quia juxta praeceptum legis **(Exod. XII)**, agnum innocentiae in suis gregibus reperire non potuit, haedum poenitentiae semetipsum offerre curavit. Agnum siquidem innocentes, haedum offerunt peccatores. Nec mirum si quilibet sanctus post peccata conversus, haedus dicitur, cum et ipse qui de coelo pro peccatoribus venit, per hircum dignatus est figurari. Unde est quod in Levitico pontifex

viventem hircum hoc modo jubetur offerre, ut posita super caput ejus utrasque manu, confiteatur omnes iniquitates filiorum Israel, **108** et universa delicta atque peccata eorum, quae imprecans capiti ejus, emittat illum in desertum **(Lev. XXVI)**. Quid est autem hircum utrique manui pontificis subjici, nisi Filium hominis in similitudinem carnis peccati **(Rom. VIII)** venientem per voluntatem Dei, utriusque populi, Judaici videlicet et gentilis, persecutione gravari? Plane utriusque se voluit manibus subjacere, qui de jugo diaboli utrumque venerat populum liberare. Quid vero est quod post confessionem atque imprecationem omnium iniquitatum filiorum Israel super capita ejus hircus mittitur in desertum, nisi quia is qui peccata nostra portavit, qui legis maledicta sustinuit, protinus in desertum, ubi nonaginta novem reliquerat, ovem centesimam reportavit? **(Matth. XVIII.)** Unde et Apostolus: «Ut nos, inquit, liberaret a maledicto, ipse factus est maledictum **(Gal. III)**.» Per hircum ergo figuratus est Dominus, qui pro peccatoribus venit. Haedum Bonifacius obtulit, qui sese ad portandam crucem ejus post peccata convertit. Et quia in lege praecipitur ut qui in primo mense Pascha facere non potuerit, faciat in secundo; primus autem mensis, prima est gratia. Beatus hic martyr, quia paschalem agnum non obtulerat in primo mense innocentis vitae, haedum obtulit in secundo, fructuosae videlicet poenitentiae. Qui dum quaerit honorare martyres, martyr efficitur, sicut et ille in hospitalitate non dispar Abdias, dum prophetas pascit in specubus, prophetandi gratiam et ipse meretur **(III Reg. XVII)**.

Videtis, fratres charissimi, quanta coram Deo eleemosynae sit potentia; perpendite quanta imperatricis misericordiae sit

majestas. Nonne enim haec videtur velut praepotens regina inter caeteras eminere virtutes, quae nimirum de communi plebe homines, alium quidem ad prophetiae provehit gratiam, alii martyrii dat coronam? Illi dat ut Ecclesiam Christi coelestis oraculi dapibus pascat; isti praebet ut ad supernae gloriae nuptiale convivium post victoriae palmam feliciter epulaturus accedat. Habeamus ergo, fratres, misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequamur; curemus eleemosynis et pietatis operibus, in quantum facultas permittit, insistere. Delectet hospitalitatis ac fraternae susceptionis studio deservire, ut qui coelestis curiae senatores aspicimus per pietatis opera tantae dignitatis gloriam meruisse, ipsi saltem procul dubio confidamus ad peccatorum nostrorum indulgentiam pervenire, Veritate pollicente, quae ait: «Beati misericordes, quoniam ipsis misericordiam dabit Deus **(Matth. V)**,» qui unus et verus in Trinitate perfecta vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXI. DE SPIRITU SANCTO ET EJUS GRATIA. (XV MAII.)

Laetamur de honestissima petitione vestra, fratres charissimi, et flebiles importunitatis vestrae querelas gaudendi nobis materiam deputamus, quia enim his diebus ad propria peccata familiarius deploranda, non solum remotioris custodiae obicem corpori sed et procaci linguae frena posuimus. Pulsatis, petitis, et, **109** ut vobis aedificationis verba proferre non pigeat, instantissime flagitatis, maxime quia nuper octava sacrae Pentecostes, me facente, pertransiit, et ideo non

mediocre vos arbitramini propriae salutis incurrisse dispendium, quia mecum non potuistis de adventu sancti Spiritus frequens habere solito more colloquium. Unde non immerito gratulamur in Domino, dum ad illas vos epulas avidos atque inhiantes aspicimus, quarum sobrios et fastidiosos, velut male languescente mentis stomacho, morti proximos judicamus. Et licet vera charitas non patiatur inter fratres diversa sentiri, fateor, tamen in hoc articulo cor meum vester moeror exhilarat, atque, ut ita dixerim, amaritudo vestrae tristitiae meum pectus obdulcat, quia unde pia mens vestra moerendo tabescit, inde in verae salutis gaudium proficit, testante Apostolo, qui ait: «Tristitia secundum Deum salutem stabilem operatur **(II Cor. VII)**.» Sed qui sanctorum Patrum homilias legitis, qui quotidie sacri eloquii meditationibus insistere non cessatis, quo pacto inter ipsa plena torrentis circumflui profunda tam aridi et pauperculi hominis aquam despicabilem sitire dignamini, nisi quia ad hoc non amor scientiae, quae inflat **(I Cor. VIII)**, impellit, sed charitas potius, quae aedificat **(Ibid.)**, attrahit? Si enim vobis, ut deposcitis, officio linguae currentis eloquerer, quid aliud, nisi eadem ipsa quae legitis, verbis vulgaribus iterarem? Tamen quia tantopere id deposcitis, amodo cum in sacris solemnitatibus convenitis, et vosmetipsos e cellulis venientes, tanquam de sepulcris erutos, in resurrectionis gaudium mutuo praesentatis, volo, si praecipitis, prout gratia divina dictaverit, aliquid vobis, juxta rusticitatis meae rudimenta conscribere, ut et ipse sancto conventui vestro deesse non videar, praeter illa quae legitis, saltem parum aliquid, velut agrestes herbas opulentis ferculis adhibere. Sic itaque vestris desideriis satisfiet, dum, quia mihi litterarum copia artificiosa non suppetit, ea quae tentavero scribere, a vivis modice

videantur sermonibus discrepare. Sed unde ista congruentius incipere possumus, nisi a sancto Spiritu, cujus vos nuperrime et solemnia coluisse et sermonem ex officii nostri ministerio non audisse graviter suspirare videmus? Et haec quidem non timide, sed fidenter aggredimur, quia, de quo loqui volumus, ab ipso concipimus ut loqui digne valeamus.

Primo itaque notandum est, fratres mei, atque omni annisu memoriae commendandum quia, nisi quis gratia sancti Spiritus mereatur afflari, licet conetur, licet ad tempus eniti videatur, nunquam tamen ad bona peragenda prorsus assurgere, nunquam Deo placiti operis valet fructus afferre. Arbor namque solo radicitus fixa succos ex uligine concipit, quibus per interiora diffusis, et in incrementa se roboris erigit et germen emittit. Quique autem fideles arbores sumus intra sanctae nemus Ecclesiae, illius summi Agricolae dispositione plantati. Quam plantationem Paulus indicabat Ephesiis, cum dicebat: «Ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati **(Ephes. III)**.» Terra autem nostra, ubi spei nostrae radix **110** innititur, illa profecto est de qua per Psalmistam dicitur: «Portio mea in terra viventium **(Psal. CXLI)**;» sive etiam humanitas Christi, de qua idem propheta alibi perhibet, dicens: «Etenim firmavit orbem terrae, qui non commovebitur **(Psal. XCII)**.» Si ergo ut infructuosae arbores arescere nolumus, si securibus excidi ac deputari ignibus inutiliter formidamus, in illa supernorum civium patria, in humanitate Redemptoris nostri per charitatis glutinum spei nostrae radix semper inhaereat, ut ad proferendos bonae operationis fructus, in robur fortitudinis firmiter convalescat.

Sed sicut arbor si vegetantis succi humore deseritur, protinus exsiccatur, sic et anima nostra, nisi Spiritus sancti gratiae fuerit rore perfusa, funditus arefacta, ad nullius sanctae operationis germen poterit esse fecunda. Ille enim lumen mentibus ingerit, desiderium excitat, vires infundit. Illustrat siquidem, ut videamus; provocat, ut velimus; roborat, ut bona quae volumus implere valeamus. Ex illa nempe fecunditate prodeunt lacrymae nostrae, ex illa compunctiones mentium, ex illa confessio peccatorum. Sicut enim anima est vita corporis, ita et vita animae nostrae Spiritus sanctus est. Et sicut corpus nostrum, anima recedente, collabitur, ita et eadem anima, si Spiritus vivificator abscesserit, necesse est moriatur, sine cujus videlicet munere nec ad agnitionem Dei qualibet ratione pertingere, nec ea quae Dei sunt possumus aliquatenus penetrare, Apostolo teste, qui ait: «Spiritus sanctus omnia scrutatur, etiam profunda Dei **(I Cor. II)**.» Cui mox sententiae consequenter adjungit: «Quis enim scit hominum quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? **(Ibid.)**» ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.

Sed an vultis, fratres charissimi, fortassis inquirere qui scire possumus an habeamus Spiritum Dei? In hoc profecto constat quia Spiritum Dei habetis, si Deum vere cognoscitis. Si enim, juxta apostolica verba «nemo quae Dei sunt novit, nisi Spiritus Dei **(Ibid.)**,» quis ipsum posset Deum cognoscere, nisi ejus Spiritum mereretur habere. Sed hoc ipsum forsitan adhuc vobis in dubium venit an cognoscatis Deum. Sed audite Joannem apostolum dicentem: «Qui dicit se nosse Deum, et mandata ejus non custodit, mendax est **(I Joan. II)**.» Ille igitur vere Deum cognoscit, qui ejus mandata custodit. Unde et ille

perfectus mandatorum Dei custos securus aiebat: «Nos spiritum hujus mundi non accepimus, sed Spiritum Dei, qui ex Deo est **(I Cor. II)**.» Quis est autem spiritus mundi? Ille profecto est qui suadet homines divina praecepta contemnere, terrenis negotiis delectabiliter insudare, mundanae dominationis culmen appetere, carnalis illecebrae passionibus turpiter subjacere, transitoriae possessionis fines extendere, tumido superbiae fastu super proximos jura potestatis ambire. Econtra, Spiritus qui ex Deo est, quas replet mentes ad coelestia provocat, et, expulso corporis et negligentiae frigore, ad amorem divinum inflammat, petulantia carnis desideria reprimit, et liberum cor ab omni terrena delectatione suspendit. Ille reddit hominem ad despicienda prospera rigidum, ad adversa superanda robustum; ille exhibet bene viventibus humiliter subditum; **111** ille objicit prave agentibus in jura liberae auctoritatis erectum; ille, quem replet prudenter inebriat, atque a sensu vitae praesentis scienter alienat. An non erant illi divina sobrietate veraciter ebrii, de quibus a male insanientibus dicebatur: «Quia musto pleni sunt isti **(Act. II)**.» Nunquid non quaedam divina ebrietas est, praesentia et prae oculis posita cuncta despicere, atque ad ea quae non videntur, toto mentis desiderio medullitus anhelare, mollia quaeque et jucunda contemnere, dura vero, et aspera pro divino libenter amore perferre? Hanc ebrietatem, fratres mei, continuae nobis necesse est orationis instantia quaerere; hanc, velut aridis mentis nostrae faucibus tota debemus intentione sitire.

Quaerat ergo assidue anima nostra hunc Spiritum, quo vegetante vivat, quo illustrante videat, quo docente sapiat, quo duce, inoffenso amoris cursu ad patriam tendat. Quaeramus

itaque a Deo nostro, non quod quilibet pauperes ab hujus mundi divitibus quaerunt, non videlicet nummum, non digestibilem cibum, non nudi corporis indumentum. Scit enim ille qui ad haec nos esse sollicitos vetat, quia his omnibus indigemus. Illud itaque flagitemus quod et nobis est prae omnibus necessarium, et ille magis dare petentibus delectatur. Illud, inquam, ab eo sine cessatione quaeramus ad quod nos ipse et quaerendum provocat, et ad sperandum certa promissione confirmat. dicens: Quia si petimus, si pulsamus, «aperietur nobis; et Pater noster de coelo dabit spiritum bonum petentibus se **(Matth. VII; Luc. XI)**.» Sed qui e divite nostro eleemosynam quaerimus, ut impetrandi copia concedatur, quaerendi formam ab hujus etiam mundi pauperibus mutuemur. Pauperes enim cum ab altiora degentibus aliquid accipere gestiunt, ora mox sacculorum laxant, et sic ad accipiendum parati, quibus praevalent vocibus clamant, ut dum sic paratus quisque per speculare domus aspicitur, facile misericordiam consequatur. Sacculus quidem noster, cor nostrum est, in quod si volumus nova coelestis gratiae dona suscipere, ab omni terrena concupiscentia, fermento videlicet veteri necesse est vacuare. Cujus profecto sacculi sinum indubitanter expandimus, si perfecti amoris incendio donis coelestibus inhiamus. Hujus sacculi bene Paulus ora laxaverat, cum dicebat: «Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est **(II Cor. VI)**.» Hunc laxare et illos monuit, cum subjunxit: «Non angustiamini in nobis. Et paulo post: Tanquam filiis dico, dilatamini et vos **(Ibid.)**.» Consideremus etiam quomodo se pauper ille ad percipienda de supernis munera praeparaverat, cum clamabat, cum vociferabatur, cum precabatur, cum interioris organi voces ingeminabat, dicens: «Paratum cor

meum, Deus, paratum cor meum **(Psal. LVI, CVII)**.» Ac si aperte dicat: Cor meum, Domine, ad capienda tuae largitatis munera praeparo, qui a cunctis hoc pravae cogitationis squaloribus purgo, nihilque in eo relinquitur, quo gratiae tuae munus desuper veniens refundatur. Ego curavi quae intus male servabantur egerere, tu illud accelera domo tuae pietatis dignanter implere. Cor meum vacuefactum atque ad te paratum teneo, quia effossis ex eo vitiorum ruderibus **112** ad amplectendam tui Spiritus gratiam tota mentis intentione suspiro. Ecce pauper Dei cor tenes paratum, qui a pravis illud servas cogitationibus mundum. Sed nisi clamantem, nisi vociferantem audiat quis de eminentioris coenaculi penetralibus eleemosynam pauperi porrecturus, nemo accedat. Postquam ergo dixit: «Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; protinus addidit: Cantabo, et psalmum dicam Domino **(Ibid.)**;» tanquam diceret: cor utique meum praeparo, et voces importunae postulationis emitto, ut et vox ad miserendum audita permoveat; et paratum cor, id quod ex largitate miserentis emittitur non effundat.

Haec nempe duo, fratres mei, vobis permaxime necessaria sunt, qui eremi remotiora studio singularitatis incolitis, qui contemplativae vitae speculationibus insudatis. Expedit vobis assidue psalmorum modulationi, et crebris orationibus vigilanter insistere, et contra cogitationum ingruentium impetus omni virtutum conamine dimicare. Eliminemus igitur omnes spurcitias de nostri cordis hospitio, et quibus possumus variis virtutum floribus aspergamus. Delectetur Deus nitidum nostri pectoris tabernaculum ingredi, et suavibus in eo bonorum operum deliciis epulari. Sicque praeparato atque composito decoro intimae domus ornatu,

psallamus, oremus, et quibus illum possumus clamosae mentis supplicationibus invitemus. Sicque complebitur in nobis prophetica vox illa, qua dicitur: «Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum; cantabo, et psalmum dicam Domino.» Deprecemur ergo assidue Redemptorem nostrum et totis illum visceribus imploremus, ut cor nostrum dignetur clementer invisere, et dimota omni vitiorum caligine, gratia sancti Spiritus illustrare, quatenus quo in illum regenerante credimus, eodem inspirante, recto tramite ad ipsum pervenire valeamus. Qui cum Deo Patre et eodem Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

JUNIUS.

III. *Sermo de SS. martyribus Laurentino et Pergentino fratribus.*
XXIV. *Sermo in Nativitate S. Joan. Baptistae.*
Sermo II de eadem.
Sermo III de eadem.
XXIX. *Sermo de S. Petro apostolo.*
Sermo de SS. Petro et Paulo apost.

SERMO XXII. DE SS. LAURENTINO ET PERGENTINO. (III JUN.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, sicut nostis, in honore beatorum martyrum Laurentini et Pergentini venerabiliter colitur, et quasi duobus aureis sideribus eorum dies natalitius illustratur. Hoc plane geminum sidus si **113** diligenter attendimus, per hujus vitae pelagus navigantes errare non possumus, sed post emensa fluctuum procellarumque discrimina ad sinum quieti portus cum gaudio pervenimus. Unde non sine quodam dispositionis supernae praesagio tale vocabulum sortiti sunt, ut Pergentinus dicantur et Laurentinus. Pergunt enim uterque simul ad lauream, et praecedentes nos, si non eos sequi negligimus, provocant ad coronam. Omnes enim quicunque non segnes, sed ferventes et agiles ad patriam properant, non in itinere gressus figunt, sed pergentes assidue de virtutibus in virtutes, de bonis ad meliora contendunt. Nec in hujus peregrinationis itinere cives se vel habitatores ostendunt, sed velut hospites semper et exsules transeunt. Unde et Petrus: «Obsecro, inquit, vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quae militant adversus animam **(I Petr. II)**.» Et Paulus ait: «Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus **(Hebr. XII)**.» Hinc etiam Paulus ille, qui progrediens ex Aegypto terram repromissionis ingressus est Hebraeus, id est, *transiens* vocatus est. Et quicunque de vitae carnalis Aegypto, terram quae mel et lac fluit ingredimur, non vestigia figere, sed assidue transire jubemur, ut juxta Joannem, «qui justus est, justificetur adhuc, et qui sanctus est, sanctificetur adhuc **(Apoc. XXII)**.» Lac etenim de carne fluit, mel de superioribus in ima descendit. Et quae est illa terra, lactis scilicet ac mellis irrigua, ad quam tantopere provocamur, nisi Mediatoris Dei et hominum una persona? In qua nimirum et

caro manifesta est, quae de Virgine prodiit, et divinitatis interna dulcedo, quae de substantia paterna processit.

Ad quam sane terram nonnisi Hebraeus, imo, ut ita loquar, nemo, nisi Pergentinus et Laurentinus, admittitur; quia quisquis pervenire laborat ad Christum, necesse est ut nequaquam in hoc mundo mentis suae figat velut in habitatione vestigium: sed Hebraeum se semper ostendens, et cum Pergentino per viam justitiae transiens pergat, et cum Laurentino simul de suis laboribus non hujus vitae commoda, sed coronam tantummodo gloriae concupiscat. De habitatoribus etenim hujus mundi, sicut in Apocalypsi dicitur, beati martyres clamant: «Quousque Dominus (sanctus et verus) non vindicas sanguinem nostrum de iis qui habitant in terra? **(Apoc. VI.)**» De his vero qui non habitant, sed pergendo jugiter transeunt, Isaias postquam praemittit: «Habitabit lupus cum agno, et pardus cum haedo accubabit, vitulus, et leo, et ovis simul morabuntur,» protinus addidit: «et puer parvulus minabit eos **(Isa. XI)**.» Quis est iste puer parvulus, nisi is de quo per eumdem prophetam dicitur: «Puer natus est nobis, et Filius datus est nobis? **(Isa. IX.)**» Qui simul inhabitantes minat, quia ne corda nostra terrenis rebus inhaereant praedonem desiderii coelestis indesinenter inflammat. Et hoc ipsum minare, est ad suum nos amorem flamma continuae charitatis accendere; ne cum nos vicario simul amore diligimus, ejus, ad quem redire debebamus, obliti, mente in hoc exsilio remaneamus. Puer ergo parvulus diversorum animalium turmas minat, quia Redemptor noster, qui multimodas hominum mentes in unanimitate **114** fraterna insolubiliter conflat, dum ad amorem eos patriae coelestis accendit, in hoc eos mundo quasi pedem figere non permittit.

Ad Deum vero non itur vestigiis pedum, sed bonorum gradibus operum, nec ad eum quispiam valet ascendere per corporei conatus aditum, sed per assiduum sancti operis incrementum.

Videamus igitur et istos beatos martyres quomodo non potuerint divino flagrantes igne quiescere, sed semper elaboraverunt de bonis ad optima festinare. Nam dum et ante persecutionis articulum tantae jam sanctitatis essent, ut signa per eos Deus et virtutes ostenderet, non isto contenti pertrahuntur ad judicem, et in bello declarant quantam habuerint et in pace virtutem. Et prius quidem antiqui hostis artifex et versuta nequitia per vasculum suum coepit cum eis quasi mitius agere, deinde non valens immobilem eorum ferre constantiam, apposuit in eos crudeliter insanire. Nam carnificibus undique saevientibus, uterque martyr, velut una mens et eadem caro, verberibus caeditur, plagarum caede mactatur, mox carcerali custodiae traditur, ac famis inopia cruciatur. Sed nunquid bellatoribus suis divina protectio defuit, et quod in eis Deus ipse confligeret evidenti prorsus indicio non ostendit? Nam dum eos carnifices verberibus atterunt, eorum brachia, quae in ictus debacchantur, arescunt, ut saxea pectora et a pietatis visceribus aliena, saltem per carnis arefactae rigorem, discant cordis habere mollitiem, et in membrorum suorum nexibus colligant quam timenda sit virtus adversus quam tam furiose, tam atrociter dimicabant.

Jam vero illud quam sublimis gratiae meritum, quantae cognoscitur apud Deum familiaritatis indicium, quod, in carcere constituti et triduana simul inedia macerati, angelitus visitantur et mensae coelestis alimenta percipiunt. In eis quippe Christus esuriebat, in eis supplicia perferebat, cum eis

claudebatur in carcere, cum eis in vinculis, cum eis erat comes individuus in tormentis. Et qui dudum inter deambulantes in camino Chaldaico pueros visus est quartus, ipse procul dubio cum istis etiam invictissimis bellatoribus suis factus est tertius. «Ecce, inquit rex, video viros quatuor solutos deambulantes in medio ignis, et nihil corruptionis est in eis, et species quarti similis est Filio Dei **(Dan. III)**.» Hinc est quod et persecutor ille Tiburtius, insanientis iracundiae felle permotus, vaporantes de fornace furiosi pectoris flammas evomuit, et beatos martyres super ardentes prunas nudis pedibus astare praecepit. At protinus et carbones exstincti, et gloriosi martyrum pedes tanquam super candentia lilia, vel croceos rosarum flores molli sunt vestigio delectati. Nec cessat adhuc ferox nequitiae spiritus. Nihil intentatum relinquit, sed omnia versutae fraudis, omnia rabidi furoris argumenta percurrit. Sed quo pluribus jaculis impetit Christi milites, eo reddit caeca crudelitas clariores. Et quanto frementior eis ingruit immanitas praelii, tanto praebetur uberior occasio triumphandi. Itaque statuitur idolum, et insana judicis rabies imperat adorandum. At dum non idolum, sed Deus omnipotens **115** adoratur, figura larvalis in pulverem redacta collabitur. Postremo qui dedignati sunt suas idolis inclinare cervices, alacriter gladio beata colla subjiciunt, et sic glorioso sanguine purpurati ad Imperatorem suum peracta victoria revertuntur.

O beata germanitas, quae nec in conceptione dividi, nec in nativitate discerni, nec in pretiosae mortis potuit genere separari, pares in poena, coaequales in gloria! Simul ex maternis visceribus funduntur in mundo, simul ex agone consummati certaminis oriuntur in coelo. Quodammodo

felicior iste quam Rebeccae dicendus est partus. Nam, Scriptura teste, in utero illius collidebantur parvuli, quia sub diversa morum atque successuum erant qualitate victuri. Unde sibi divinitus dicitur: «Duae gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex utero tuo dividentur, populusque populum superabit, et major serviet minori **(Gen. XXV)**.» In istis autem nulla diversitas. quos nimirum et non dispar vita confoederat, et individuae charitatis unanimitas conflat. Felicior etiam iste partus quam fuerit ille Thamar, quo videlicet exorti sunt Phares et Zara **(Gen. XXXVIII)**. Quorum alter *divisio,* alter *oriens* interpretatur. Et sicut inter se invicem dissidet interpretatio nominum, ita quaedam diversitas est in operibus singulorum, sed nec idem tenent in figura mysterium. Beati vero martyres isti in suorum nominum interpretatione non discrepant, quia quodammodo unum est quod designant, et nomen utriuslibet utrique concordat. Pergentinus enim et Laurentinus, uterque pergit ad lauream, et quibus una est via, una est concupiscentia; simul gradientes perveniunt ad coronam. Quanquam et in istis, sicut eorum testatur historia, quaedam reperiatur esse differentia. Nam dum eos violentia pertraheret ad tyrannum, Pergentinus fratri, quoniam eloquentiorem judicabat, respondendi delegavit officium, ut ille velut Aaron loqueretur ad Pharaonem, dum assisterent ante praesidem. Hoc igitur inter hujus beatae germanitatis geminos distat quod inter Moysen et Aaron differre Scriptura commemorat. Quorum unus de se conqueritur, dicens: «Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri et nudius tertius, et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguae sum **(Exod. IV)**.» De altero vero dicitur: «Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit; ipse loquetur pro te ad

populum, et erit os tuum **(Ibid.)**.» Ecce itaque beati martyres in ea re, quia reperiuntur sibimet invicem fuisse dissimiles, quodammodo Moysi et Aaron exstitisse videntur aequales. Et non fortassis incongrue. Sicut enim per illos lex olim data est Israeliticae plebi, ita per istos Christiana fides et Evangelium civibus illuxit Aretii. Nam cum gentilitati adhuc ritus pestilenter inhorresceret et in Christianum nomen persecutionis furor immaniter ebulliret, tunc scilicet quando B. Donatus pretioso sanguine Aretinam purpuravit Ecclesiam, vigesimus tamen imperator est Julianus, sub quo B. Donatus insignis martyr enituit, a Decio principe, cujus persecutio istos gloriosos martyres coronavit. Quod si catalogum quoque Romanorum pontificum studiose percurras, invenies a B. Sixto, **116** cui Decianus furor, dum desaeviret, servire coactus est, usque ad Liberium papam, qui Juliani tempore praefuit duodecim apostolicae sedi praecedisse pontifices.

Cum igitur gloriosi martyres isti tanto tempore B. Donatum praecessisse noscantur, non immerito dicuntur in his regionibus in quibus passi sunt, credentium duces, fidelium principes, ac totius, ut ita loquar, Aretinae Ecclesiae fundatores. Hi profecto nunc micantes gemmae et rutilantes sunt margaritae, quae videlicet in imperatoris aeterni diademate pollucibiliter radiant, et inter ignitos supernae Hierusalem lapides inexstinguibili splendore coruscant. Porro sicut geminum oculorum lumen in capite constitutum subjecta corporis membra condecorat, ita B. Donatus cum duobus his coeli sideribus, quasi sanctitatis caput fideique principium adjacentia quaeque loca praecellit, et, ut ita fatear, totum Tusciae corpus eximii splendoris nitore perfundit.

Tanto quippe nunc sunt eminentioris gloriae claritate conspicui, quanto graviori fuerant rabidi persecutoris immanitate depressi. Igitur de poenis ad gloriam, de certamine translati sunt ad coronam. Ipse nimirum eis factus est praemium cum recepit, qui se pro eis obtulerat pretium cum redemit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXIII. I. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTAE. (XXIV JUN.)

Hodie, dilectissimi, dies illuxit insignis, tanto caeteris diebus sanctior, quanto sanctiorem hominem terris effudit. In hac siquidem die natus est ille sanctorum splendor, justorum gloria, laetitia angelorum, excellentissimus homo, consanguineus Christi, amicus Sponsi, Sponsae praeparator. Unus est et secundum non habet, qui choris intertextus angelicis, sublimioris coronae titulis universitatis humanae transcendit ascensum. Denique «inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista **(Matth. XI)**.» Felix homo, qui feliciter coelorum perambulans officinas cursu velocissimo sequitur Redemptorem, nec alicujus intercluditur fastigio dignitatis, quem summae felicitatis immensitas largius irroravit! Laetantur angeli, et utriusque naturae numerositas admiratur hominem sic ingressum abyssum luminis et in aeternae divinitatis pelagus absorptum, ut ipsam reverberet angelicae puritatis originem. Eleventur omnes, et meritorum

praerogativis ante consistorium majestatis exsultent; non erit tamen qui ad Baptistae Joannis privilegium audeat aspirare. Age, jam aggrediamur virtutum insignia, quae Deus majestatis in amico suo gloriosa cumulatione signavit; sic enim ab ortu vitae usque ad occasum cum hominibus conversatus est, ut forma vitae morum informatio habeatur. Et licet hic sermonis aurei non rutilet pulchritudo, tentabimus tamen rerum veritatem qualicunque stylo perstringere, illud Sapientis attendentes: Prudentibus viris non placere phalerata, sed fortia **(Eccli. IX)**.

117 Primus ejus honor est gloria in annuntiatione. Non est dissimulanti silentio transeundum quam solemni glorificatione pueri hujus in hunc mundum nuntiatus ingressus. Adest angelus Gabriel, et a superiori coelorum cardine *Domini fortitudo* descendens, stat a dextris altaris incensi **(Luc. I)**, nec quilibet angelus, sed ille sublimior, qui beatae Virgini nuntium attulit singulare, et electus est ut nuntiaret militem qui regem nuntiare debebat **(Ibid.)**. Astat sacerdos sacerdotalibus indutus et multiplici vestimentorum varietate, coelestium sacramentorum praefigurans imaginem, purgationem peccatorum mystici sanguinis aspersione praesignat. Consistit coram arca foederis et ante testamenti tabulas, urnam auream habentem manna, virgam Aaron, Cherubim et propitiatorium, solemniter infulatus, vultui Dei, gloriae majestatis, rerum omnium Domino vota percelebrat. Dies instat solemnis, et caeteris diebus multitudini Judaeorum celebrior, Domini praecipientis attestatione sublimis, plane spectabilis et festiva, in qua sola soli pontifici licebat introire in Sancta sanctorum, et aspergine multiformi summae divinitatis iram refrigerare. Convenitur undique in sanctam

civitatem, et populorum turba frequentior cumulat materiam gaudiorum. Inter haec sacra consistens archangelus: «Ne timeas, inquit, Zacharia **(Ibid.)**,» quia nascetur tibi filius parentum gaudium, nobilitas generis, orbis exemplum, finis legis, Evangelii principium, mortis expulsio, janua vitae, decus hominum, conversationis splendor, omnis justitiae principatus. Et ne diffusiore tractatu rerum excellentiam confundamus, nascentis et conversantis integritas in libris evangelicis plenius assignatur.

Considera nuntiantis sublimitatem, dignitatem loci, diei reverentiam, et tunc intelligere poteris quam superexcellenti gloria Joannis Baptistae genitura praedicitur. Salva igitur reverentia Redemptoris, quia non derogamus Regi, si Regis militem honoramus, cum ille Dominus, hic servus; ille Creator, creatura iste; digniore praemonstratione Joannes nuntiatur quam Christus. Christus fortassis in thalamo, Joannes in templo; et non solum in templo, sed etiam ante Sancta sanctorum in insigni die solemnitatis eorum. Joannes ab eodem archangelo, in loco digniore, tempore sacratiore, apertiore miraculo praedicatur. Recole Isaac ab angelis nuntiatum **(Gen. XVIII)**, Samsonem per angelum praedicatum **(Jud. XIII)**, et universam Nazaraeorum sectam circumspice, solumque Baptistam tam in hoc quam in aliis invenies digniorem

Secundus honor est sanctificatio in ventre matris. Quicunque de massa praevaricatrice mundum ingredimur, longam restem originalis peccati trahimus nobiscum. Solus ille qui peccatum non fecit **(I Petr. II)** excipitur, quem Virginalis thalamus ignorante viro terris effudit; longe quippe aliter et dissimili modo conceptus est, Spiritu sancto tota majestate Virginem

inundante atque mundante, superans usum carnis, naturae ordinem, viri commistionem. Sic quippe decebat, ut peccatum nesciret qui peccata tollebat, ut similitudinem carnis peccati susciperet, non autem carnem peccati. Cum **118** igitur omnes in iniquitatibus concepti sint **(Psal. L)**, neminem unquam mortalium intra materna viscera sanctificatum legimus, praeter Jeremiam et Joannem Baptistam; quanquam et de singulari Virgine nulla sit ambiguitas, quin ipsa maternis circumsepta visceribus, sublimiore sanctificationis genere mundata sit, utpote sacrarium illud, in quo Deus, Dei Filius, carnem fuerat suscepturus. Sed longe minor Jeremiae sanctificatio, quam Joannis. Ille quidem in matris utero sanctificatus, hic Spiritu sancto repletus fuisse cognoscitur. Multo quippe excellentius est Spiritu sancto repleri quam sanctificari; ibi enim sanctificatio emundationem, hic repletio inundationem significat. Denique et apostoli, qui manibus suis tractaverunt de Verbo vitae **(I Joan. I)**, cum Spiritum sanctum de Salvatoris accepissent afflatu **(Joan. XX)**, vix quinquagesimo a resurrectionis die ad illum gradum pervenire potuerunt ut diceretur de eis: «Repleti sunt omnes Spiritu sancto **(Act. II)**.» Et licet Spiritus sanctus largiore tunc munere credentium corda repleverit, hoc tamen Joannes in utero legitur assecutus, quod apostolica celsitudo tandem largiore promissione meruit obtinere.

Attende, obsecro, diligenter, quam ordinata dispositione Spiritus ille multiplex Jeremiam sanctificat, implet Joannem, supervenit in Mariam. Et Jeremiae quidem admiranda sanctificatio, quia etsi in peccato conceptus est, nascitur tamen sine peccato. Antequam enim exiret de ventre sanctificatus est, nec poterat nasci non sanctus, qui in matris

utero erat sanctificatus. Mira res, et a retro transactis saeculis inaudita, hominem conceptum in peccatis, nasci sine peccato. Joannem vero longe gloriosior virtus implevit, qui et sanctificatus est a peccato, ita et dominante Spiritu superfusus, ut et purgatus exeat et repletus. Vere magnus coram Domino, quem angelus nuntiat, sanctificat Deus, sanctus replet Spiritus, vita commendat. Ineffabiliore autem modo supervenit in Virginem, quam tota divinitatis plenitudo sine mensurae discretione perfudit, ut totam caperet, qui fecit totum; ut non solum a peccatis abluta, repleta Spiritu, sed et de Spiritu sancto concepisse credatur, quia «quod in ea natum est, de Spiritu sancto est **(Matth. I)**.» Inde est quod singulari praerogativa fides catholica Filium Dei natum de Virgine, conceptum de Spiritu confitetur; ut deitatis et humanitatis indivisibilis adunata connexio, vocabulorum indifferentia designetur. Vides ergo quam remotiore privilegio «speciosus forma prae filiis hominum **(Psal. XLIV)**,» a filiis hominum in concipiendo discretus sit? Illi etenim de peccatis et in peccatis concepti sunt; hic in Spiritu, et de Spiritu sancto concipitur. Haec sane dicta sunt de conceptione Joannis, nihil praejudicantia sanius sapienti. Sed etsi in aliquo sanctorum auctoritatibus videntur obviare, volumus ut sine omni excusationum vel defensionum patrocinio subruantur.

Tertius est excellentia in exsultatione. A saeculo non est auditum quod exsultaverit quis in utero matris, cum hic in gaudio exsultasse legatur. Prorsus obstupenda dignatio, puerum vix conceptum in motum exsultationis erumpere, **119** eique gratanter occurrere servitio dulciore quem virginali substantiae praesensit infusum. Beata anima, quae in via peccatorum non stetit, sed secretiore semita de

coelestibus officinis egrediens, inauditae gratulationis est sortita dulcedinem. Felix Elisabeth, ad quam mater properat Redemptoris, quam salutatoriis obsequiis coelorum imperatrix alloquitur. Sed puer multo felicior, qui salutantis majestatem agnoscens, intra viscerum tenebrosa volumina gaudio gautlet, quia vim tam beatae salutationis attendit. «Et factum est, inquit, ut audivit salutationem Mariae Elisabeth, exsultavit in gaudio infans in utero ejus **(Luc. I)**.» Ascendit Virgo cum festinatione in domum Zachariae ad salutandam Elisabeth, portans in utero Filium Dei, Regem gloriae, Dominum majestatis. Occurrit Elisabeth, et antiquae sterilitatis carens opprobriis, amicum Sponsi, praeconem Verbi felicissimo ventre deportat. Junguntur amplexus, venitur ad oscula, copulantur felices uteri, Regemque et militem nonnisi duo tenerrimi parietes abjungunt. Quid mirum, si miratur et exsultat puer ad tactum tam proximae divinitatis afflatus? Poteratne vacare a quocunque miraculo cui praesens aderat Regis praesentia, regnantis Mater, mundi Redemptor? Quid quod non semel tam sanctorum amplexuum fuit celebrata conjunctio? «Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus,» ait evangelista **(Ibid.)**. Tanto tempore manet cum Elisabeth virginalis integritas, et nunc dulciore colloquio, nunc amplexu feliciore Joannem puerum consecrat et insignit. Et fortassis usque in diem nativitatis ejus gloriosa Virgo cum cognata sua morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoveret, et uno pariete remoto, propinquiorem redderet praesentiae Creatoris. Facile autem hoc ex Evangelio conjectare liquet, quia jam sex menses a conceptione Joannis defluxerant, cum ad Virginem archangelus missus est, qui renovationem mundi pudori virgineo nova salutatione portavit. Ex hinc

Virgo festinat ad Elisabeth, et tribus mensibus praesentia sua cognatae dignatur hospitium, donec noni mensis fine concluso, nativitas imminet patriarchae. Alii, qui librum justorum diligentioribus oculis inspexerunt, ibi se vidisse testantur, quod ipsa Dei genitrix felicem puerum primum de terra levarit, et cognatae partum omni prosecuta sit servitute. Quocunque autem modo rei hujus veritas decernatur, illud pro certo certum est, quia non parum contulit puero nascituro tam felix et morosum intemeratae genitricis hospitium.

Quartus vero gaudium in nativitate. Erubesce, Lucifer, qui mane oriebaris **(Isa. XIV)**, et conatuum tuorum fractis impulsibus tandem intellige quia in novissimo dierum tanquam perdix stultissimus remanebis. Machinationibus tuis factum est ut humani generis universitas in peccatis conciperetur, nasceretur in tristitia **(Gen. III)**. Sed ecce iste in utero sanctificatur, oritur in gaudio, laetitiamque mundo sua nativitate refundit. Ecce genus armaturae quod tibi constitueras ad victoriam, Joanni nascitur ad coronam. Apprehende arma et scutum, et toto malignitatis tuae spiritu debacchare, non tamen **120** poteris irrumpere Joannis privilegium, quod benigna scribentis manus proprio charactere consignavit. Multum deceptus, multum delusus es. An ignoras quia tibi vir bellator ab adolescentia et etiam a matris utero consurgit? Nescis quia a diebus istius «regnum coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud? **(Matth. XI.)**» An oblitus es quia iste mittitur parare Domino plebem perfectam? **(Luc. I.)** Intuere ordinem rerum, et ab ipsis suae conceptionis initiis invenies hunc validiore conamine tuam fortitudinem irrupisse. Tu fecisti ut fratricida Cain, qui prius natus est **(Gen. IV)**, pollutus et obvolutus exiret, et originalis

peccati respergeretur infamia. Hunc excepit orbis exterritus, et humani generis subsecuta nativitas ad infinitae tristitiae cumulum transmigravit. Nativitas autem hominis istius in gaudio est et in solemnitatem praeclaram. Laetatur orbis, et quatuor mundi climata circumsonant gloriosae festivitatis instantia, ipsis etiam coelis celebris et famosa. «Quis putas puer iste erit?» Amicus Sponsi, inimicus tibi, tua potestate potentior. Considerandum est quanta dignitate praepolleat nativitatis hujus celebranda devotio, quantamque gratiam in oculis Ecclesiae potuerit invenire. Nullius hominis nativitatem, praeter solius Dei ejusque matris, in auctoritatis arcem recepit Ecclesia, hujus istius exceptione servata. Novit enim quia melior est dies mortis die nativitatis **(Eccle. VII)**, et quod ortus hominum tristitia comitetur. Inde est quod martyrum mortes, non nativitates solemnizat Ecclesia; mortem eorum Natalitiorum nomine nominans, quibus factus est de morte natalis. Tunc enim incoeperunt nasci ad vitam, cum vitam deposuerunt pro vita. Hujus vero nativitatem sponsa Christi tanto securius benevolentissima dignatione suscepit, quanto singularius eam veritatis evangelicae irrefragabilis commendat auctoritas.

Quintus est singularitas in conversione et conversatione intra teneritudinem annorum. Beatus namque iste puer ad eremum, spiritu ducente, deductus est; nec obstitit aetatis infirmitas, quam majestas Domini fecundabat. Spiritus enim sanctus non attendit differentiam sexuum, fragilitatem corporum, temporum annositatem, sed quemcunque et quomodo vult dignantissima replet benignitate. Relinquit Joannes mundum, homines fugit, nescit patriam, parentes aspernatur, et in solius divinitatis apicem beatae contemplationis figit obtutus. Mira

rerum conversio, hominem vix mundum ingressum mundi fugere gloriam, et saeculi cupiditates non solum oblivisci, sed et nescire, perpetuumque cum divinitate stabilire consortium. Recessus montium, silvarum anfractus et vallium subterjacens vastitas puero patriarchae domicilia praebuerunt. Non opponatur mihi Jeremias, nec praedicantis pueritiae virtus audeat obviare, quia si ille consecratur in prophetam **(Jer. I)** hic in plusquam prophetam **(Matth. XI)**; et licet ille populo futura praedicat, non tamen conversationis humanae declinat aspectus. Sic, sic Joannes aetatis supergressus infantiam, et nobilioris generis generositatem oblitus, soli vacat divinitati, forma vitae, monachorum propositum, anachoretarum principium, totius religionis **121** assertio. Et haec quidem pro conversione. Porro quanta sublimitas in conversatione fuerit, non est currentis linguae voluptatibus disserendum, sed evangelicae dignitatis comprobandum eloquio. «Joannes, inquit, habebat vestimentum de pilis camelorum, et zonam pelliceam circa lumbos ejus; esca autem ejus erat locustae et mel silvestre **(Matth. III)**. Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt **(Matth. XI)**.» Rigida vestis, et durissimis hispiditatibus circumtexta, rigore squalorifero corpus afficit patriarchae, carnemque tenerrimam immatura disciplinae feritate coarctat, teneros artus, et sacratiore spiritu superfusos continui quassat longitudo martyrii. Cibus autem ejus qualis erat? Non quaeruntur phasides aves, nec per totam discurritur regionem, ut patriarchalis stomachus impleatur. Sed «erat, inquit, esca ejus locustae, et mel silvestre.» Coeli rore pascitur et animalis vilissimi satiatur edulio, nihilque coctum accipit jejunantis austeritas. Castigato quippe ventri, et diuturna maceratione distento, ignota fuit varietas ferculorum, nec introivit in os ejus quod gulam

alliceret, sufficeret ventri, stomacho blandiretur. Elias comedit carnes **(III Reg. XVII)**, et si quid aliud apponitur, cum gratiarum percepit actione, nec aliquem, nisi fallor, legimus in veteri officina ad legis hujus aspirasse fastigium. Vestis aspera, cibus tenuis, mens devota, perfectum consecrant patriarcham.

Sextus est novitas in praedicatione. Hic volo attentius attendat intentio vestra, quia paulo subtilius ordiendum materiae praecipit magnitudo. Post peccatum Adae et illius diluvii vastationem solemnem, electa est justorum infinita pluralitas, cum quibus Deus facie ad faciem locutus fuisse dignoscitur. Transfertur Henoch **(Gen. V)**, eligitur Noe **(Gen. VI)**, vocatur Abraham **(Gen. XII)**, Isaac diligitur **(Gen. XVII)**, Jacob Deum facie ad faciem contemplatur **(Gen. XXXIII)**, Joseph vocatur mundi Salvator **(Gen. XLI)**; nec tamen Dei ad illos, vel illorum ad homines fit aliqua mentio de regni coelestis perpetua mansione. Moyses assumitur in ducem populi Judaeorum **(Exod. III)**, Pharaoni in Deum constituitur. Facit Deus in Aegypto magnalia, et mirabilia in terra Cham, terribilia in mari Rubro **(Exod. VII, VIII, etc.)**. Ascendit Moyses ad caliginem, in qua erat Deus. Datur in monte multiplex praeceptorum auctoritas. Loquitur ille cum Deo, quasi homo ad vicinum suum. Non est occultatum a Moyse quod facit Dominus in occulto, et gloriosum nomen Adonai, quod omnibus obvelatum fuerat, revelatur **(Exod. IV, etc.)**. Sed in his omnibus regni coelorum memoria nec nominatur, nec auditur. Astat Aaron summus sacerdos, potentis virgae gestarius, unctus et delibutus coelestium sacramentorum unctione. Succedit Josue, et omnis illa judicum multitudo, nec est vel ulla tenuis mentio Regni coelestis **(Jos., lib.)**. Invenit

Dominus David virum secundum cor suum **(Psal. LXXXVIII)**, Salomonem filium ejus sapientia cumulat singulari **(III Reg. III)**, et omnem illum prophetalem chorum Spiritus sanctus ordinat et infundit, nihilque de coelestis regni gloria prophetatur. Claudit Elias coelum annis tribus et mensibus sex **(III Reg. XVII)**; Eliseus mortuus mortuum vitae restituit **(IV Reg. IV)**; et ab his nec vel ulla scintillula beatae mansionis elucet. Quid plura? A principio mundi usque ad Joannem universitatis **122** humanae electionem recollige, nec in sermone vel opere illius sanctuarii poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Joannem, et audi vocem exsultationis, vocem novitatis, vocem laetitiae, misericordiae verbum, sermonem gloriae, gratiae largitatem; quod celaverat Deus, tacuerat angelus, latuerat patriarchas, prophetae nescierant: «Poenitentiam, inquit, agite; appropinquabit enim regnum coelorum **(Matth. III)**.» Verbum poenitentiae dulce, et gloriosum verbum regni coelorum laetum et adorandum, illi soli primario conveniens qui primus Novi Testamenti posuit fundamenta. Haec est illa vox, de qua maximus ille contemplator coelestium visionum in haec verba prosequitur: «Et vox prima quam audivi, tanquam citharoedorum citharizantium in citharis suis **(Apoc. XIV)**.» A diebus Adae usque ad Joannem organum nostrum versum est in vocem flentium, quia ibi peccatorum frequentia, nec poenitentiae locus, duplex erat deplorandi materia. Occidis? occidi juberis. Sabbato ligna colligis? lapidari juberis **(Num. XV)**, et ille, cui proprium est misereri semper et parcere, nisi ferire non novit. Dederat quippe eis praecepta non bona traditor praeceptorum, et justificationes in quibus vivere non possent **(Ezech. XX)**. Hoc est quod justus miratur dicens: «Ubi misericordiae tuae antiquae, Domine?» **(Psal. LXXXVIII.)** Joannes natus

ostendit medicamentum vulneri, peccato poenitentiam, veniam iniquitati. Haec est prima vox quam vox clamantis in deserto **(Matth. III)** proposuit: «Et vox turturis audita est in terra nostra **(Cant. II)**.» Ex tunc misit in os nostrum canticum novum, carmen Deo nostro **(Psal. XXXIX)**, et resonat in ore nostro gratiarum actio, et vox laudis; superexaltatur misericordia judicio, peccatoribus parcitur, regnat pietas, justitia dissimulatur, et miserendi, non feriendi, quaerit occasionem misericors et miserator Dominus. Citharizant ergo in citharis suis, qui voluptatum effusionem poenitentiae districtione reverberant: et de profunda peccatorum voragine respirantes, Pharaone submerso, cantant in viis Domini, «quoniam magna est gloria Domini **(Psal. CXXXVII)**.»

Septimus est dignitas in baptismate. Singularis prorsus humilitas, Verbum caro factum, et in perfectum egrediens virum, relicta hominum universitate, Joannem quaerit, Joannem desiderat, ad Joannem vadit. Terribilis in consiliis Deus super filios hominum **(Psal. LXV)**, portansque omnia verbo virtutis suae, purgationem peccatorum faciens **(Hebr. I)**, venit a Galilaea in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Stupet Joannes et timore concutitur, totumque patriarcham infinitus horror insumit. «Ego inquit, a te debeo baptizari, et tu venis ad me? **(Matth. III.)**» Dicit et Salvator: «Sine modo; sic enim decet nos implere omnem justitiam **(Ibid.)**.» Acquiescitur utrinque salutaribus monitis, et accingit se Joannes ad baptizandum et ad suspiciendum Dominum angelorum. Exuitur vestimentis suis Rex gloriae, splendor luminis, et figura substantiae Dei, Joannis manibus attrectatur. Caro illa sumpta de Virgine, candidioreque

derivata materia, nudatur in flumine, felicibus Baptistae manibus infundenda. Descendunt angeli; et coelorum agmina tota reverentia currunt ad Creatorem, baptizantemque et baptizatum dominantia numina circumcingunt. Infundit aquam capiti **123** Creatoris creatura nobilior, et Dei verticem mortalis dextera contrectat et contingit. Pavet coelum, stupet terra, Jordanis arridet, mirantur archangeli Dominum Sabaoth inter manus baptizantis includi. Quid est, Joannes? Cherubim et Seraphim vix audent respicere, et tu nudum tenere praesumis! Hic est, in quem desiderant angeli prospicere **(I Petr. I)**; cui, Sanctus, sanctus, sanctus, sublimi melodiarum organo beatae civitatis conventus ingeminat **(Isa. VI; Apoc. IV)**; qui solus habitat lucem inaccessibilem **(I Tim. VI)**, Dominus virtutum, Deus scientiarum, misericordiarum pater, et tu non metuis! Tibi datum est, quod omnibus est negatum, baptizare eum qui baptizat in Spiritu sancto et igne, virginemque Virginis Filium virgineis manibus irrorare. Totus astupeo baptizanti, hominemque Dei magistrum revereor, dignantem admiror, veneror dignationem, et hominem video violentiam ipsis coelis inferre. Porro illud quale est quo in isto baptismate terminatur lex, finem accipit prophetia et omnis illa sacrificiorum multitudo propulsatur et pellitur? Hic incipit et stabilitur novae regenerationis perduranda purgatio, et in unam baptismatis formam legalium transeunt dispendia figurarum. Ad ablutionem enim aquae et invocationem sancti Spritus, sepelitur hircorum et vitulorum sanguinolenta congeries, et pecora pecoribus Judaeis relinquimus, illud Davidicum attendentes: «Holocaustum et pro peccato non postulasti **(Psal. XXIX)**.»

Octavus est prima revelatio de Trinitate. A creatione coeli et terrae usque ad hunc locum nunquam Trinitas hominibus manifeste apparuit, sed rerum et verborum involueris involuta fuit tantae claritatis aeternitas. Denique creationem hominis Creator rerum summa dignitate commendans: «Faciamus, inquit, hominem ad imaginem et similitudinem nostram **(Gen. I)**.» Reverendum revera privilegium, nec ulli traditum creaturae. Creatur illa sublimior numerositas angelorum, et elementorum omnium ordinatur variata connexio, sed omnipotentis praesentia tantum opus alta taciturnitate prospectat. Ut vero venitur ad hominem et nobilis creatura creari disponitur, accingit se Trinitas ad creandum, et consilium accipit Sapientia, ut creaturae dignitas Creatoris privilegio clara esse monstretur. Nec ibi tamen satis aperte divinae majestatis eluxere vocabula, cum ad angelos obsequentes quidam referant divini sermonis oraculum, vel, si minus hoc cautum est, signata pluralitas absque nominum differentia praedicetur. Abraham tres vidit, et unum adoravit **(Gen. XVIII)**. Sed et ibi Scripturae sacrae reverentia nunc mixtim, nunc separatim claudit eloquium, ut modo Dominum, modo viros placeat nominare. Judaei tamen longam hic texunt reprehensionis parabolam, tres angelos a Domino missos asseverantes, unum ad nativitatem Isaac praedicendam, duos ad Sodomam subvertendam: Illum enim, cum quo locutus est justus, dicens: «Domine, si inveni gratiam in oculis tuis **(Ibid.)**,» prophetali spiritu somniant cognovisse, nativitatis Isaac advenisse praeconem. Illum adorat, sicut Bersabee David regem, sociisque ejus propter ipsius reverentiam indefessus assistit **(II Reg. III)**. Unde et nonnisi duo in subversione civitatum infelicium **124** numerantur, illo superius jam reverso, qui nativitatem Isaac fideli devotione

compleverat. Tres enim viri Saram vocari praecipiunt, sed unus est, qui promissionis insperatae manifestat arcanum. Haec Judaei, et qui magis elegerunt judaizare quam credere. Sed, ut breviter concludamus, omnis illa sive patriarcharum seu prophetantium copulata societas, nullam, vel in sermonibus vel in rebus, de Patre et Filio et Spiritu sancto reperitur aperte fecisse mentionem. Veni ergo, et intuere filium Zachariae Deum et hominem propriis manibus continentem: et vide quia coeli aperiuntur ibi, et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in Christum; et vox Patris audita est: «Hic est Filius meus dilectus **(Matth. III)**.» Vides, quia ad sacratissimorum nominum novitatem coelorum palatia reserantur? Pater auditur in voce, Filius baptizatur in flumine, Spiritus sanctus in columbae specie demonstratur. Adest Joannes totius medius Trinitatis, gloriosumque Baptistam sanctificant indivisae substantiae personata vocabula; et nomen Trinitatis prioribus saeculis obvelatum, absque totius velaminis obumbratione relucet. Domine, quis est iste, quia innotuisti ei?

Nonus est testimonium sapientiae. Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi, misit ad eum discipulos suos, et responsum est eis: «Caeci vident, etc. **(Matth. XI)**,» quae veritatis evangelicae prosequitur copiosa narratio. Recedentibus autem nuntiis, ne forte in eorum praesentia adulationem redolere videretur, coepit Jesus dicere ad turbas de Joanne: «Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? **(Ibid.)**.» O mira testificatio Redemptoris! Quis ingressus est mundum, et mundum vel in aliquo non cognovit? Quis est, quem vel ventosa felicitas, vel adversitas turbida, vel cujuslibet peccati aura tenuior non inflexit? Ad

extremum subinfertur quod terram excedat, transeat coelum, ipsumque verticem angelicae dignitatis attingat. «Inter natos, inquit, mulierum, non surrexit major Joanne Baptista **(Ibid.)**.» Quid vis amplius? de nullo alio dici potuit, dicit Augustinus, quod dictum est de Joanne. Non opponas mihi evangelistam inter caeteros apostolos magis dilectum? non apostolorum principem omnibus apostolis antelatum; non Vas electionis ad coeli tertii secreta translatum; nec apostolicus splendor audeat occurrere Praecursori, quia jam omnes isti adolescentiae metas excesserant, cum a Veritate prolatum est: «Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista.» Considera mansiones regni, et universum ordinem humanae generationis obambula, solumque Joannem tam novis quam veteribus videbis esse praepositum.

Decimus est assertio matris Ecclesiae. Texitur ora chlamydi unguentumque profusum in capite, extremam quoque vestimenti fimbriam inundanter infundit. Illa enim mater et magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est; «Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua **(Luc. XXII)**,» in honore Joannis Baptistae, post Salvatoris nomen consecrata est et signata. Dignum namque erat ut sententiam sponsi sponsae sequeretur auctoritas, et singularem **125** amicum ejus illuc proveheret, ubi principatum ipsa conscendit. Electio procul dubio singularis, in illa ipsa urbe Joannem primatum Ecclesiae vindicare, quem duo coeli luminaria morte clarissima consecrarunt. Crucifigitur Petrus, Paulus obtruncatur, dignitas remanet Praecursori. Purpuratur Roma multitudine martyrum, totaque sublimitas beato refunditur patriarchae. Joannes ubique major, in omnibus singularis, mirabilis super omnes. Quis sic

gloriose annuntiatus est? Quis ita specialiter in matris utero Spiritu sancto legitur fuisse repletus? Quem legistis infra matris uterum exsultasse? **(Luc. II.)** Cujus nativitatem vidistis celebrare Ecclesiam Dei? Quis sic puer eremum concupivit? Quis ita legitur sublimiter conversatus? Quis poenitentiam, et regnum coelorum primus ostendit? Quis baptizavit Regem gloriae? Cui se primum Trinitas revelavit? Cui tale testimonium perhibuit Deus? Quem sic honoravit Ecclesia? Vide si non haec omnia ita singulariter sunt hic singularia, ut nullus mortalium praedictis dignitatibus audeat inhiare.

Forsitan mihi disponis opponere quia sic ista habet propria, ut caetera sanctorum communia non attingat. Audi ergo: Joannes patriarcha, imo patriarcharum finis et caput; Joannes propheta, imo plusquam propheta: quia quem venientem nuntiat, digito demonstrat: Joannes angelus, sed et inter angelos electus, Salvatore testante, qui dicit: «Ecce mitto angelum meum, qui praeparabit viam ante faciem meam **(Matth. XI)**.» Joannes apostolus, sed et apostolorum primus, et princeps; quia, «fuit homo missus a Deo **(Joan. I)**.» Joannes evangelista, sed et Evangelii primus messor, praedicans Evangelium regni. Joannes virgo, imo virginitatis insigne, pudicitiae titulus, castitatis exemplum. Joannes martyr, sed et martyrum lumen, inter nativitatem mortemque Christi constantissimi forma martyrii. Praetereo quia vox clamantis in deserto **(Isa. XL)**, quia praeco Verbi, quod Judicis praecursor. Illud quoque relinquo, quia usque ad Joannem lex et prophetae, quia Joannes ipse est Elias, quod lucerna sit ardens, lucens, quod amicus Sponsi, Sponsae praeparator. Silentio transeo quod sic novem angelorum

ordinibus insertus est, ut etiam ad Seraphim apicem transferatur. Verum hoc laboriosi operis est, et sensus nostri paupertas non sufficit. Sufficiant haec ad praesens, quae dicta sunt de laude Joannis ad gloriam Redemptoris, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

* SERMO XXIV. II. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTAE. (XXIV JUNII.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, toto terrarum orbe conspicua, mentes nostras eo clarius splendore quodam novae lucis irradiat, quo et primordium nostrae redemptionis ac veri luminis ortum ut recolamus invitat. Cui enim meditanti nativitatem Joannis, non mox occurrit nativitas Christi, praesertim cum nascendi Joannem de patre sene et sterili matre nulla alia exstiterit causa, nisi ut mirabiliter natus praecederet singulariter nasciturum. **126** Amicus videlicet Sponsum, famulus Dominum, vox Verbum, lucerna Solem, praeco Judicem, salvatus praecurreret Salvatorem. Testatur et ipse Joannes, hanc esse sui adventus causam, non ut simpliciter veniret, sed ut Dominum ad suae manifestationis indicium praeveniret. «Post me, inquit, venit vir qui ante me factus est; quia prior me erat: et ego nesciebam eum: sed ut manifestaretur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans **(Joan. I)**.» Praevenit eum nascendo, praedicando, baptizando, moriendo, postremo et ad inferos descendendo. Praecessit itaque Dominum, praecessit et semetipsum. Ante enim quam conciperetur in utero, paternum os incredulitas clausit; quod ipse antequam loqueretur, expressione sui

nominis mirabiliter reseravit. Plane cum necdum posset hominibus verba depromere, potuit exsultando latentem in utero Virginis Regem coeli maternis visceribus nuntiare. Spiritus enim sanctus, qui eum, antequam vitales carperet auras, animavit, ipsum quoque materni pudoris hospitium, in quo degebat, implevit. Unde Elisabeth: «Ecce, inquit, ut facta est vox salutationis tuae in auribus meis, exsultavit in gaudio infans in utero meo **(Luc. I)**.»

Ubi quaerendum est quomodo fieri potuit ut in eum Spiritus sanctus sua dona diffunderet; cum, juxta ritum conditionis humanae, adhuc in iniquitatibus conceptus existeret, et necdum originalis peccati vinculum, percepta legalis observantiae circumcisione solvisset, cum per Moysen divina vox dicat: «Masculus, cujus praeputii caro circumcisa non fuerit, peribit anima illa de populo meo, quoniam pactum meum irritum fecit **(Gen. XVII)**.»

Sed notandum est quia Spiritus sancti gratia lege non stringitur, necessitatis vinculo non tenetur; sed sicut ubi vult spirat, sic et quibus vult gratis sua dona dispensat. Nam et Cornelium centurionem, antequam baptismi susciperet lavacrum, inspiravit **(Act. X)**: et in quosdam adhuc gentiles, loquente Petro, non solum ut Scriptura testatur, cecidit, sed etiam, ut linguis loquerentur, instruxit **(Ibid.)**. Quid ergo mirum, si B. Joannem ante legalis mandati quodcunque remedium Spiritus sanctus implevit [replevit], quem ipsius legis, et Prophetarum ac totius Veteris Testamenti limitem quemdam, atque, ut ita loquar, intransmeabilem terminum providentia divina constituit? Lex enim et prophetae, ut Veritas ait, usque ad Joannem **(Matth. XI)**. Joannes enim iste cum Domino circumcisionem quidem in sua carne suscepit,

sed suscipiens terminavit. Et ideo qui novae gratiae praeco et magnificus annuntiator enituit, ad evadendum originale peccatum circumcisione non eguit, sed eum supra legem, supra humanae conditionis ordinem electio divina provexit, cui etiam tanti honoris collata est gloria ut nativitati ejus ipsa Dei Genitrix interesset, ejusque principium, latens in utero, mundi Conditor sua praesentia dedicaret. Testatur hoc Lucas evangelista, cum dicit: «Mansit autem Maria cum illa, videlicet Elisabeth, quasi mensibus tribus, et reversa est in domum suam **(Luc. I)**.» A conceptione quippe Domini, usque ad nativitatem B. Joannis tres menses sunt. Nolebat itaque Maria **127** discedere, donec grandaevae et puerperae ministerium sedulitatis impenderet, et quae gestabat in aula sui corporis Regem, cerneret anteire praeconem. Felix partus, quem illa lux excipit quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum **(Joan. I)**!

Sed dum haec loquimur, repente quaestio nobis oboritur, quae dubietatem inferre non sine causa videatur. Testatur etenim Dominus quia inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista **(Matth. XI)**. Exclusit itaque majorem, non negavit aequalem. Hinc est quod ad Zachariam angelus dicit: «Ipse praecedet ante illum in spiritu, et virtute Eliae **(Luc. I)**.» Par ergo Eliae Joannes videtur, in cujus spiritu et virtute venturus asseritur; praesertim cum et alibi ipsa Veritas dicat: «Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eum quodcunque voluerunt **(Matth. XVII, 12)**:» et si vultis scire, Joannes ipse est Elias. Sed ecce e diverso illud occurrit quod Eliseus duplicem Eliae spiritum, juxta modum suae petitionis accepit. «Obsecro, Domine, ut fiat spiritus tuus duplex in me **(IV Reg. II)**.» Quod si Eliam Eliseus dupliciter antecellit,

aequalem Eliae Joannem quomodo non superat, quo inter natos mulierum major nemo surrexit?

Verumtamen, ut solvatur quaestio, ponderandus est sensus, ut quod durum in verbis exterioribus sonat, de pia intentione procedere discretio sobrie sentientis intelligat. Durum quippe sonuit quod Eliseus duplicem magistri spiritum petiit; cum non sit discipulus super magistrum **(Matth. X)**. Sed ex pura mente petitio ista processit, quia non terrenum aliquid, sed spiritualem gratiam postulavit. Unde et Elias quasi subindignatus incanta discipuli verba redarguit, cum ait «Rem difficilem postulasti **(IV Reg. II)**»: simplicitatem vero piae intentionis aspiciens, praesto subjungit: «Attamen si videris me quando tollar a te, erit quod petisti **(Ibid.)**» Non videlicet duplicitas, quam incautus sermo profundit, sed donum spiritus, quod humili ac sincera mentis intentione quaesivit. Hoc itaque modo nequaquam Joannem superat Eliseus, sicut nec major est quam Elias. Verumtamen si sacrae historiae tenorem inspicimus diligenter, uberiorem sive clariorem Eliseum quam Eliam in miraculorum fuisse virtutibus invenimus. Ille nimirum vivens defunctum puerum vitae restituit **(III Reg. XVII)**, iste jam mortuus mortuum suscitavit **(IV Reg. XIII)**. Illo prophetante, hydria farinae, et lecythus olei non defecit **(III Reg. XVII)**; iste obsessae et afflictae civitati protinus in diem alterum incredibiles hostilium castrorum copias obtulit **(IV Reg. VI)**. Atque, ut brevi cuncta concludam, Elias duodecim, Eliseus, ut Scripturae veritas tradit, viginti quatuor miraculorum signis enituit, quae videlicet, quia fastidium devitamus, hic enumerare postponimus. Quomodo igitur hujus me nodo quaestionis expediam, ut prolata magnitudine Joannis, non

vacillet sententia Veritatis, qua dicitur in natis mulierum non esse majorem Joanne Baptista? Nam si major est Eliseus quam Elias, ergo major est et Joanne. Quod fieri impossibile est.

Sed notandum quod aliud est magnum quid agere in signis miraculorum, aliud magnum esse in excellentia meritorum. Nam si de miraculis agitur, nullum fecisse miraculum Joannem **128** in Scripturarum paginis invenitur. Sed nunquid propter hoc infimus erit omnium sanctorum, quia nulla traditur signa fecisse virtutum? Eliseus ergo major est quam Elias in exhibitione signorum, quem tamen nequaquam superat in cumulo meritorum. Ita et Joannes par quidem est Eliae; quia sicut ille praeco futurus est judicis; ita et hic praecursor factus est Redemptoris, sed major Elia, quia quem demonstravit, etiam baptizavit. In illo denique baptismatis sacramento Jordanis unda magis est lota quam lavit, ex qua insuper vim sanctificationis omnis ubique terrarum aqua concepit. Illic B. Joannes vocem Patris audivit, Spiritum sanctum in columbae specie descendentem aspexit, tremendum angelis Dei Filium suis manibus inclinatum, aquis intinxit. Illud enim fundamentum et origo baptismatis rebus ostendit, quod Veritas postmodum discipulos agere verbis virtute plenis edocuit. «Ite, inquit, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti **(Matth. XXVIII)**.» Illic res manifesta et non verba; hic verba et res vera, sed occulta. Joannes itaque humanorum limes est meritorum. Quantumcunque enim apostolici senatus excellat auctoritas, quantumcunque vel patriarcharum fides in divina agnitione proficiat, vel prophetarum oracula ad referenda arcana mysteria convalescant, quantumlibet certe

cumuletur triumphantium gloria martyrum, quantumvis effloreat vernans pudicitia virginum, vel in verbis vitae se exerceat lingua doctorum, citra metam Joannis omnia cohibentur, nihilque virtutis humanae, nihil religionis, nihil perfectionis ultra progreditur. Cujus incomparabilis vitae seriem non historiographus quispiam post ejus obitum texuit, sed archangelus ille praecipuus antequam conceptus esset in utero, sicut Domini, sic et hujus opera miranda narravit. Hujus sane praeconium non assertione veridici cujuslibet hominis, sed ex ore ipsius summae didicimus Veritatis. Et ille est assertor et laudator Joannis, qui a cunctis coelestibus ac terrenis laudatur et benedicitur creaturis. Ab illo denique verbo Joannis sunt deprompta praeconia, per quod fundata est arida, moventur sidera, condita sunt elementa. Enimvero quantae magnificentiae est ab illo mereri gloriam laudis, apud quem summa felicitas est impetrare veniam pietatis, et ab illo praeferri hominibus, a quo gloriosum est utcunque probari? Ait enim: «Quid existis videre? prophetam? Dico vobis et plusquam prophetam **(Matth. XI)**.»

Sed quia propheta inter caeteros homines egregius est et insignis, qui nullum in communi hominum genere habens aequalem, etiam prophetae praeponitur, restat, ut jam non homo, sed angelus nuncupetur. Unde et subdidit: «Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum, qui praeparabit viam ante faciem tuam **(Ibid.)**.» Sed et in suppositione sua melius B. Joannes ostenditur quantum caeteris hominibus praeferatur, de quo Dominus: «Qui autem, inquit, minor est in regno coelorum, major est illo **(Ibid.)**.» Quia nimirum Redemptor noster, qui Joanne minor est in terra per accessum succedentis aetatis, in coelo

major est per aeternae **129** privilegium majestatis. O felix ista dejectio, quando homo Deo supponitur, a Creatore creatura praeceditur, exiguus ab immensitatis gloria superatur! Major esse Joanne Christus in coelo dicitur, ubi a cunctis angelicae dignitatis virtutibus adoratur, cui cherubim, et seraphim humiliter procidunt, cujus Principatus et Potestates imperium contremiscunt, cujus denique vultum desiderant angeli prospicere **(I Petr. I)**; Joanni se perhibet in coelesti dignitate praeesse, in cujus plane conspectu omnes gentes quasi stilla sunt situlae, et juxta prophetae vaticinium, quasi nihilum, et inane reputatae sunt **(Isa. XL)**; beato viro se non dedignatur in comparatione praeponere, ut inveniatur homo apud Deum pro meritorum excellentia quasi locum comparationis habere. Qui enim auctor est celsitudinis, ipse nobis factus est magister humilitatis. Ipsi gloria et imperium, et modo, et amodo, in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXV. III. IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTAE. (XXIV JUL.)

Multa, dilectissimi, novimus in laudem B. Joannis a patribus nostris elimato stylo composita, et luculenter expressa. Quapropter rudes nos eruditis ingerere, et inter eloquentes erubescimus balbutire. Sed quis taceat in nativitate vocis? Quis obmutescat a laude praeconis, nisi forte qui diffidit ad hoc quod angelitus audit? Zacharias nempe dum loquentis angeli non credit oraculo, loquendi mox privatur officio, et ad vocis adventum, vocis amittit eloquium **(Luc. I)**. At vero progenita sobole, quae paterni prosapiam generis novae

gloriae titulo decorabat, dum jam non addubitat, sed imponere potius nomen exsultat, non modo reformatae sibi locutionis organum restituitur, sed et prophetici spiritus gratia cumulatur; et qui eatenus facultatem proferendi cujuscunque sermonis amiserat, jam prophetalis vaticinii ditatus oraculo, mysterii salutaris arcana revelat. Joannes plane vox erat, Verbum praecurrebat, et Verbum annuntiabat. Hujus vocis, sive praeconis, et Isaias prophetarum eximius praeco factus fuerat, cum clamabat: «Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini **(Isa. XL)**.» Per Malachiam quoque divina vox ait: «Ecce mitto angelum meum, qui praeparabit viam tuam ante te.»

Pensemus, fratres charissimi, vir iste quam magnificae privilegio sublimitatis emineat, quam incomparabili celsitudine meritorum inter sanctorum choros excellat, qui ad instar Salvatoris, et a prophetis ante praedictus, et ab eodem, quo Dominus, angelo nuntiatus: ipsius insuper testimonio Veritatis immensis laudum praeconiis exstitit gloriosus. Talem quippe decebat ut haberet coelestis Sponsus amicum; talis oportebat ut esset foederator coelestium nuptiarum. «Qui habet, inquit, sponsam, sponsus est **(Joan. III)**; amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi.» Ut autem sancta Ecclesia ab omni coeno contagii purgaretur, et non habens maculam neque rugam **(Ephes. V)**, coelestis Sponsi thalamos ingredi mereretur, beati hujus paranymphi mysterio factum est, qui et Jordanicis fluctibus immersit, ipsa quoque **130** fluenta tergentem, et ejusdem baptismi totiusque munditiae lavit auctorem.

Harum profecto nuptiarum Judas ille figuram tenuit, qui ad tondendas oves in Thamnas cum Hira, sui videlicet gregis opilione, descendit **(Gen. XXXVIII)**. Thamnas autem *deficiens* interpretatur, per quam videlicet Synagoga, in qua reges et prophetae defecerant, simul et unctio, donec veniret, cui repositum erat ostenditur. Unde et per prophetam dicitur: «Cum venerit Sanctus sanctorum, cessabit unctio **(Dan. IX)**.» Quid itaque per Judam, qui ad tondendas oves in Thamnas venit, nisi Redemptor noster intelligitur, qui ut oves, quae perierant domus Israel **(Luc. XV)**, exoneraret peccatis, ad Synagogam venisse cognoscitur? Unde et Sponsus ad sponsam in Canticis: «Dentes tui sicut grex tonsarum, quae ascenderunt de lavacro **(Cant. IV)**.» Porro dentes Ecclesiae sancti noscuntur esse doctores, quorum primo dictum est: «Macta, et manduca **(Act. X)**.» Ac si diceret: Ab eo, quod sunt, gladio spiritus, hoc est verbo praedicationis, occide, et in corpus transfer Ecclesiae. Dentes igitur sponsae sunt doctores sancti, qui quoniam simplices per innocentiam sunt, et omnia relinquentes, facultatum suarum velleribus sunt exuti, ac sacri baptismatis unda purificati, sicut grex tonsarum sunt, quae ascenderunt de lavacro. Venit itaque Judas ad tondendas oves, non quidem solus, sed cum pastore suo Odollamite, cui nomen erat Hiras. Quem per Odollamitem intelligimus, nisi Joannem? Interpretatur autem Odollamites *testimonium in aqua.* Cum hoc plane testimonio venit Dominus ad aquam baptismatis, habens quidem testimonium majus Joanne, sed propter infirmas oves, hoc testimonio uti dignatus est in aqua. Unde cum videret eum ad Jordanis fluenta propinquantem, protinus exclamans, ait: «Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi **(Joan. I)**.» Et evangelista dicit: «Testimonium perhibuit Joannes dicens:

Quia vidi Spiritum descendentem tanquam columbam de coelo, et mansit super eum, et ego nesciebam eum; sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto **(Ibid.)**.» Cui scilicet visioni etiam nomen pastoris illius aptissime congruit. Interpretatur enim Hiras, *fratris mei visio.* Erat quippe Dominus frater Joannis, non modo secundum semen Abrahae, sed etiam juxta cognationem Mariae et Elisabeth.

Vidit itaque Joannes fratrem suum adhuc clausus in utero, vidit in baptismo, vidit oculis carnis hominem, vidit in spiritu majestatem. Unde et utriusque hujus nominis interpretationem, Hiras videlicet, quod est *fratris mei visio,* et Odollamitis, quod sonat *testimonium in aqua,* idem Joannes sub unius sententiae versiculo comprehendit, dicens: «Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei **(Ibid.)**.» Veniente igitur Juda ad oves tundendas, Thamar mutat habitum, quia mutat spiritale vocabulum. Thamar quippe *commutans* interpretatur. Nam de Synagoga fit Ecclesia. Sed juxta litteras, idem nomen amaritudinis manet: non illius, in qua Domino fel ad bibendum miles obtulit; sed ejus potius, in qua Petrus post lapsum amare flevit **(Matth. XXVII)**. Judas autem **(Matth. XXVI)** *confessio* dicitur. Thamar ergo cum **131** Juda dormiens, protinus concipit; quia cum confessioni amaritudo miscetur, ad proferendos poenitentiae fructus sancta mox Ecclesia fecundatur. Unde et Joannes: «Facite, inquit, fructus dignos poenitentiae **(Matth. III)**.» Qui nimirum poenitentiae fructus in Hierusalem primus erupit, sicque postmodum per omnem mundi latitudinem pullulavit. Hinc Veritas dicit: «Oportebat Christum pati, et

resurgere a mortuis die tertia, et praedicari in nomine ejus poenitentiam, et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipiendo ab Hierusalem **(Luc. XXIV)**.» Nam et ipse meretricalis habitus confessionem significat peccatorum; sive quia Thamar ex duobus corruptis componitur verbis, Thamna scilicet, quod *deficiens* dicitur; et Mara, quod est *amaritudo*. Bene in ea amaritudo defecit, cum fecunda facta de sterili, dulcem novi germinis sobolem procreavit. Thamar igitur a non cognoscente fetatur; quia sancta Ecclesia quantum ad gentilitatem, in primordio, dum novae fidei semen concipit, non agnoscitur. Unde et canitur: «Populus, quem non cognovi, servivit mihi **(Psal. XVII)**.» Et Isaias: «Ecce, ait, gentem quam nesciebas vocabis; et gentes quae te non cognoverunt, ad te current **(Isa. LV)**.»

Porro autem, quod illi haedus per eumdem Odollamitem mittitur, quid, nisi per Joannem facta peccatorum exprobratio designatur? Quasi enim haedum meretrici portitor afferebat, cum properanti ad baptismi lavacrum, turbae per increpationem dicebat: «Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere ab ira ventura?» **(Matth. III.)** Requirebat autem Hiras Odollamites a Thamar annulum, armillam, et baculum. Per annulum signaculum fidei, per armillam labor operis, per baculum vero designatur requies spei. Quasi enim fidei annulum requirebat, cum diceret. «Qui credit in Filium Dei, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est Christo Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum **(Joan. III)**.» An non etiam ad annulum pertinebat, cum diceret: «Qui habet sponsam, sponsus est? **(Ibid.)**» Armillam vero laboris exhibebat, cum diceret: «Poenitentiam agite **(Matth. III)**.» Baculi quoque requiem, cum praesto subjungeret:

«Appropinquavit enim regnum coelorum **(Ibid.)**.» Ac si perspicue loqueretur: Nolite sub injunctae vobis poenitentiae labore lassescere, sed potius firma spe de regni coelestis appropinquatione animum roborate.

Quaesivit autem eam Judas in bivio, sed invenire non potuit; quia quae in publico, juxta prophetam, et sub omni ligno frondoso fuerat prostituta **(Jer. I, II)**, jam se in domo paterna, sub Christi videlicet constrinxerat disciplina: nec eam peccati reperit exprobratio, quam confessionis mutaverat amaritudo. Viduitatis se vestibus induit; quia praeter coelestem Sponsum, qui pro ea mortuus est, alterum non admittit. Quod autem gemini apparuerunt in utero, duo sunt populi in Ecclesiae gremio per sancti Spiritus gratiam generati. In ipsa vero effusione nascentium, unus manum protulit, et ligato coccino, mox retraxit; sicque ante se nascendi alteri aditum patefecit. Quia nimirum Judaicus populus, qui ad lucem Spiritus nasci primitus coepit, ostendit opera sua prophetarum praecedentium, et ipsius Domini cruore polluta. Unde et Zara *oriens* interpretatur; quia Hebraicus ille populus prior ortus est ad litteram legis, sed posterior factus est ad suscipiendam **132** gratiam Evangelii. Hoc itaque modo retraxit manum, qui nasci jam per spiritum coeperat populus Judaeorum; et mox prorupit, ac factus est primogenitus populus gentium. Scilicet ut, juxta sententiam Veritatis, futuri essent novissimi qui erant primi; et primi fierent qui erant novissimi **(Matth. XX)**. Bene igitur Pharao divisionis nomen accepit. Unde et obstetrix, eo nascente clamavit: «Quare divisa est propter te maceria?» Omne quippe genus humanum quasi distorta silvarum virgulta adversus venientem in carne Dominum maceriam fecerat: et ne ad peragendum mysterium

redemptionis ingrederetur, unanimiter obsistebat. Unde et Paulus: «Nos, inquit, praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam **(I Cor. I)**.» Sed gentilis populus hanc divisit, quasi nascendo maceriam, cum per Cornelium centurionem, aliosque primitias fidei, baptismi suscipiens lavacrum, sub Christi titulum convolavit **(Act. X)**. Hanc alternitatem nascendi considerabat B. Joannes, cum Judaeorum turbis undique confluentibus diceret: «Ne coeperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae **(Matth. III)**.» Ac si patenter dicat: Gentiles populi, qui lapides sunt, quia lapides colunt, primogeniti vobis fient ad regenerationis et novae gratiae sacramentum, quorum vos per legales caeremonias videbamini renuisse primatum.

Haec vobis, fratres charissimi, non exponendo, sed utcunque tangendo, succincte transcurrimus, ut B. Joannem ministrum novae gratiae, et paranymphum spiritualium nuptiarum, ex antiquis etiam sacrae Scripturae paginis demonstremus. Hunc enim insignem atque egregium totius humani generis virum, ad currendam, ut gigas, mortalitatis nostrae viam, quasi conviatorem sibi Salvator adscivit; et ad peragendum redemptionis nostrae negotium, quodammodo ut particeps esset et collaborator, elegit. Unde cum ad eum baptizandus accederet; sublimis autem et humilis servus injunctum sibi ministerium trepidus excusaret, dicens: «Ego a te debeo baptizari, et tu venis ad me? **(Ibid.)**» respondit: «Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem justitiam.» O Domine, dixisti: «Fiat lux, et facta est **(Gen. I)**.» Fiant stellae coeli, bestiae agri, volucres aeris, pisces aquarum. Omnia haec

condita sunt ad solum tuae jussionis imperium, omnia disponuntur ad unicum tuae voluntatis nutum, nec ad haec peragenda adhibuisti tibi cujuslibet angelicae potestatis auxilium; quomodo ergo nunc dicis, ad terrenae conditionis hominem quasi coaequans te, et contemperans infirmitati nostrae: sine modo; sic decet nos implere omnem justitiam? Ecce enim quem tu ad cooperationis tuae participium provehis, quem quodammodo ad tuae similitudinis culmen attollis, dicat, quae de te comparatio fieri possit ad se. Ait itaque: «Non ad mensuram dat Deus Spiritum **(Joan. III)**.» Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus; sed quia te perhibet nullam Spiritus habere mensuram, de se quid sentiat, dicat: «Nos, inquit, de plenitudine ejus omnes accepimus **(Joan. I)**.» Ac si dicat: Nos vasa sumus, ille fons. Ille in nobis pro sui moderaminis mensura dispensat, unde suae immensitatis incomparabiliter plenitudo redundat. Quae autem inter te et illum sit comparatio, rursus manifeste declarat, cum ait: **133** «Qui de terra est, de terra loquitur; qui de coelo venit, super omnes est **(Joan. III)**.» Quantae itaque tibi subjectionis obsequium debeat, publicis omni populo vocibus clamat: «Venit fortior me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus **(Luc. III)**.» O beatae humilitatis excelsa majestas, quae dum suo judicio in ima deprimitur, divina provehente clementia, ad coelestia sublevatur; dumque Deo se humiliter subjicit, ad Dei consortium excellenter assurgit! Ille quippe se cum caeteris hominibus perhibet terram, ac terrena loquentem; Dominus autem testatur, nullum eo inter natos mulierum surrexisse majorem **(Matth. XI)**. Ille se ad solvendum caligae vinculum vociferatur indignum, Dominus totum corpus suum ejus manibus subjicit, cum baptismatis lavacrum subiturus accedit.

Ille se prophetam humiliter abnegat, quem plusquam prophetam esse, atque insuper angelum Salvator affirmat, de quo et postmodum dicit: «Ille erat lucerna ardens, et lucens **(Joan. V)**.»

Perpendite, fratres mei, quam admirabilis, imo quam angelica vita beati Joannis erat, quam certe magnifica cunctis opinione claruerat, qui cum nullis signum virtutis ostenderet, Christum tamen illum esse omnis populus aestimaret, Luca testante, qui ait: «Existimante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Christus **(Luc. III)**.» Quae enim religio, quae perfectio, quae denique virtus, quod sanctitatis genus reperitur in aliquo sanctorum, quod in Joanne quasi praerogativae cujusdam non teneat principatum? Sunt siquidem sancti eremitae et anachoretae, sed quis sibi vivendi regulam in silvestri melle, et incomestibili locustarum esca praefixit? Cui porro ad asperitatem vestium non sufficiant saga cilina caprarum? Iste pellicea zona praecinctus, pilis induitur camelorum. Enimvero sunt sancti abrenuntiatores, et saeculum relinquentes; sed iste, puerilis adhuc indolis, cum necdum didicisset civiliter vivere, deserta penetrans, decrevit solitarius habitare; nec dignatus est patri in sacerdotali dignitate succedere, ut verum summumque omnium sacerdotem libera potuisset voce praedicare. Prophetae vaticinantur futurum Salvatoris adventum, apostoli, caeterique doctores testantur impletum; Joannes autem illum praesentem ostendit, cui totius saeculi, et antiqui scilicet et moderni, praedicatio militavit.

In hoc etiam iste prophetis omnibus supereminet, quoniam illi Spiritum sanctum per aetatum incrementa suscipiunt; iste vero visceribus adhuc maternis inclusus, virtutem Spiritus, gratia

praeveniente, concepit; et appropinquante totius Auctore laetitiae, vix dum formati corporis nutibus exsultavit. Alii non coinquinantes vestimenta sua virgines permanserunt; hic autem, ut omnes in se carnis illecebras ab ipsa funditus radice praecideret, et non modo genitalia membra, sed et aures et oculos in vernantis ac floridae virginitatis indeficienti viredine custodiret, cohabitationis humanae contubernia respuit, et prae fervore spiritus ferarum se lustris immersit. Inter purpuratos etiam martyrum choros B. Joannes in magisterii cathedra praesidet, quia pro testimonio veritatis strenuus bellator occubuit, omniumque pro Christo certantium dux factus, vexillum triumphale martyrii coelo primus invexit. Beatus itaque Joannes omnium sanctorum particeps **134** factus est choris, quia nulla sibi virtus defuit sanctitatis: imo tanto insignius inter omnes sanctorum ordines emicat, quanto auctori omnium per incomparabile meritum sublimius appropinquat. Qui in Trinitate perfecta unus et verus Deus vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

*SERMO XXVI. DE SANCTO PETRO APOSTOLO. (XXIX. JUN.) Super illud Canticorum Salomonis: *Adolescentutae dilexerunt te nimis.*

Petrus apostolus, apostolorum princeps et principum primus, hodiernam diem nobis reddidit clariorem. Sacra profecto dies, quia sacratissimo homini consecrata, et illius assignata

praeconiis, quem conventus angelicus non mediocriter reveretur. Unus est enim, quem praenobilitant singularis primatus insignia, clavicularius regni coelorum, lingua, fidei fundamentum. Consummatur honor et dignatio gloriosa, hominem in terris positum coelis imperitare, et inter angelorum choros judiciariae potestatis exercere virtutem. Sedet dominator Dominus inter agmina lucidiore luce fulgentia, et de Thronis ad Cherubim transvolans, vices sessionarias intermutat. Quamobrem admiranda quidem sessionum mutatio, longeque rationis humanae superducta conspectibus, cum modo Thronos, modo Cherubim insedisse legatur. Et licet assistant angeli praesidentis imperium exspectantes, et administratorii spiritus assignata sibi ministeria sortiantur; nullus tamen eorum ligandi atque solvendi possidet potestatem. Adest Petrus, et ad ejus arbitrium orbis universitas solvitur, et ligatur; et praecedit Petri sententia sententiam Redemptoris, quia non quod Christus, hoc ligat Petrus, sed quod Petrus, hoc ligat Christus. Ipso idipsum attestante: «Quodcunque, inquit, ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis **(Matth. XVI)**.»

O quam potens dignitas, quam digna potentia! Judicat Petrus, et Petri judicia confirmat Omnipotens, et est in manu Petri manus Altissimi; solusque ille efficitur familiaris Christi, qui Petri familiaritatem habuerit. Quid est quo, angelorum et hominum agminibus exclusis, solus Petrus in consortium divinae majestatis, et cum Domino residet praesidente? Dulce colloquium, sancta conversatio; concilium speciale Petri et Dei, ubi secretorum indifferentia mortalem hominem Deo copulat et counit. Non ergo mirum si ardentiore affectu diligit Salvatorem Petrus apostolus, cum singularis amor refusus sit

in eum, ut et singulariter diligat, et specialiter diligatur. Anima ejus una est de adolescentulis quae dilexerunt eum nimis. Puerilis aetas nondum amori congruit, semilis desiit ab amore. Puer est, qui nondum aeternis studere coepit; senex est, qui coeperat, sed dimisit. Utrosque igitur ille summus amator excludit, et a majestate suae dilectionis eliminat. Sola adolescentia, ardentissimis ignibus incandescens, eclipticum amorem non recipit, sed ardorem sibi vindicat copiosum. Inter adolescentulas igitur, animas videlicet electorum, quae coelesti sponso dilectionem promiserunt et fidem, ista sola dilexit ardentius, et amoris impatiens, ait: «Domine, si **135** tu es, jube me venire ad te super aquas **(Matth. I)**.» Non timuit singularem elementi molestiam, et pelagi saevientis undositas affectum Apostoli retinere non potuit. Sed quid est quod dicit *nimis,* cum nimis ille diligi non possit, qui toto corde, tota anima, totis viribus praecipitur diligendus?

Tres sunt gradus in amore Dei, quorum ad alterum sine altero conscendere, aut parum valet, aut nihil. Cucurrit eo Apostolus pede velociore, donec in tertii summitate repositum, ad coeleste palatium evolaret. Amandus enim est Deus dulciter, sapienter et fortiter. Sed jam videamus quid sit dulciter amare Deum. Dulcis enim est, et dulciter diligi debet, qui multitudinem dulcedinis suae, vel amantibus, vel timentibus se ministrare non cessat. Amatur in dulcedine, cum amatur in carne; cum nescimus nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum; cum tota carnis ejus frequentia frequenti memoria retinetur; et ossa nostra medullitus concutit tantae miserationis dignatio. Cum enim recordamur Regem gloriae parvuli vagientis sustinere miserias, pannorum vilium vilitate devolvi, fatigatum ex itinere residere, Pharisaeorum

opprobria, convicia Judaeorum aure patientissima pertransire; nunquid non compungi debemus ad tantae pietatis intuitum? Considera Filium Virginis illitum sputis, lividum plagis, clavis confixum. Attende rectorem coeli stantem in cruce, pallidum morte, carne deformem. Ne pertranseas Dominum angelorum, factum opprobrium hominum, virum dolorum, et scientem infirmitates, virum percussum a Deo et humiliatum, virum leprosum et omnibus expositum detrimentis. Haec recordatio succendit cor, pectus adurit, interiora depascitur. Talis memoria elicit lacrymas, suffundit oculos, vultus humectat.

Circa hunc fere gradum obvolvitur omnis religiosorum instantia, raraque avis in terris est, quae possit hunc transire profectum. Astat enim orantibus vel imago nascentis Dei, vel pendentis in cruce, tenetque mentis affectum incalescens affectio, et ad ulteriora vix permittit excurrere. In hoc gradu Petrus impressus consistebat, cum carnem, et conversationem Jesu Christi tenerrime diligens, Salvatorem etiam a salvatione generis humani retraheret, dicens: «Propitius esto, Domine, tibi ipsi, ne fiat hoc **(Matth. XVI)**.» Cui Dominus: «Vade, inquit, post me, Satana, quia non sapis quae Dei sunt;» culpans consilium, non affectum. Diligebat enim dulciter, non tamen sapienter; quomodo enim sapienter, qui mundi redemptionem et Dei providentiam nitebatur excludere? Sed succenderat cor ejus familaritas dulcior, et verbum de Redemptoris absentia pati non poterat benignitas diligentis. Hic diligitur Deus ex toto corde, cum in corde hominis affectus et dulcedo inhabitet, solumque cor nominis amoris dulcedinem perseveranti stabilitate custodiat. Unde et vulgaris usus obtinuit, ut, cum aliquem ab aliquo

vehementer amari conspicimus, dicamus: Ex corde diligit eum, quem scilicet amat, et sequitur.

Secundus est, diligere sapienter. Gradus iste multae altitudinis est, et nimis difficilem pollicetur ascensum. Non autem evadit ad cacumen ejus nisi mens mundior, et quae mundi hujus sapientiam sapientia supervaleat angelorum. **136** Non attenditur hic nascentis, vel itinerantis Dei cumulata devotio, sed Verbum in principio apud Deum **(Joan. I)**. Recordare Filium Dei cum Patre omnia fabricantem, creantem angelos, elementa jungentem, disponentem mundum, omnia gubernantem; et cognosce quam excelsior sit ista cognitio quam illa. Intuere ineffabilem ipsius genituram, et genitum gignenti non dissimilem; nec priorem Patrem quam Filium; et tunc intelliges quanta differentia nativitatem utramque disjungat; cum aliud sit nasci in gloria, aliud in miseria; aliud aequalem Deo, aliud angelis esse minorem. Haec est sapientia singularis, supergredi corporis et corporum obstacula; et in illius lucis subsilire splendorem, ubi lumen videtur in lumine, et Deus non serviens, sed imperans demonstratur. Felix anima quae, faeculentae carnis superata materia, in hujus sapientiae lumine requiescit! Vis videre Paulum, quomodo a primo gradu ad secundum ascenderit? Cum dixisset: «Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi!» **(Gal. VI.)** scripsit alio loco: «Et si noveramus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus **(II Cor. V)**.» Hic affectus sapientiae sedet in anima, quae sola rationis capax est; incorporeumque, et incircumscriptum spiritum indefessa meditatione prospectat. Hic diligitur Deus et tota anima, id est ex tota sapientia, qui prius ex toto corde, id est ex dulcedine, diligebatur.

Tertius gradus est, amare fortiter, id est, ex omnibus viribus. Fortiter diligit qui, cum necesse fuerit, pro Salvatoris fide corpus et animam tormentis exponit. Hic est fructus operis, laboris consummatio, probatio dilectionis. De gradu enim dulcedinis ad sapientiae gradum ascenderat apostolus Petrus, cum diceret: «Animam meam pono pro te **(Matth. XXVI)**.» Nihil sapientius neque fortius quam; «Animam pono pro te;» nihil insipientius neque debilius quam: «Neque scio, neque novi quid dicas **(Joan. XV)**.» Profecto jam dilegabat dulciter, jam sapienter; sed utrumque perdidit, cum fortiter non dilexit; cum ad vocem mulierculae Dominum et Magistrum suum celeriter abnegavit. Sed cum mori pro Christo disposuit, dilexit nimis; quia «majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis **(Ibid.)**.» Affixus cruci, a fide separari non potuit. Vides ergo quomodo tres gradus iste trinae legis dilectioni conveniant. Itaque amemus dulciter, sapienter et fortiter, ut ad Magistrum Petri intercessione pervenire valeamus, qui est benedictus in saecula. Amen.

* SERMO XXVII. DE SANCTIS APOSTOLIS PETRO ET PAULO. (XXIX JUN.)

Hodierna dies, dilectissimi, clara est et solemnis, universamque creaturam suo lumine sanctificat et infundit. Non enim est ignota festivitas, vel alicujus obscuritatis tenebris offuscata, sed ab ortu solis usque ad occasum toti cognita mundo, ipsis etiam coelis clara luce relucens. Duo enim apostolorum principes, Ecclesiae luminaria, martyres

summi, legis doctores, amici sponsi, oculi sponsae, pastores gregis, mundi custodes, hodierna die coelestia regna felici martyrio conscenderunt; alter princeps regni coelorum, **137** alter raptus ad tertium coelum; alter Judaeis praelatus, alter gentibus datus; in vita socii, consortes in morte, in corona pares, aequales in gloria; judices orbis, Domini confessores.

Admiranda prorsus dispositio Redemptoris, et judicia Dei abyssus multa **(Psal. XXXV)**, cum illos Ecclesiae suae praefecit, qui sic criminaliter lapsi sunt, ut in peccatorum fluctus absorberentur. Cum intueor Petrum, quem ipsa manus Omnipotentis regni coelestis clavibus investit, cui Pater revelat Filii majestatem, super quem fundatur Ecclesia, cui potestas ligandi et solvendi conceditur **(Matth. XVI)**, qui coelos claudit et aperit, quod cherubim et seraphim habere non legitur, vehementer admiror. Rursus cum reflecto oculos, et eumdem Petrum video a longe sequi Salvatorem, et ad unius ancillae vocem detestari, et jurare «quia non novi hominem,» ipsumque, quem Dei Filium confessus fuerat, trepida fugitatione relinquere **(Matth. XXVI, Luc. XXII)**, timore concutior, dicens mecum: «Quis cognovit sensum Domini?» **(Rom. XI.)** Cum respicio Paulum spirare minas et caedes in discipulos Domini, vinctos ducere, damnare morti **(Act. IX)**, et in corpus Ecclesiae tota debacchatione saevire, intra memetipsum contremo, dicens: «Nescit homo utrum amore an odio dignus sit **(Eccle. IX)**.» Cum respicio desuper, et video vas electionis portare nomen Christi coram gentibus, et regibus, et filiis Israel, ad tertii coeli secreta raptari, et audire arcana verba, quae non licet homini loqui **(II Cor. XI, XII)**, et in illam ipsam Trinitatem oculos figere

clariores, gaudeo dicens: «Hic est vir, qui non est derelictus a Domino **(Sap. X)**.»

Quid est quod sic labuntur, qui praeficiuntur Ecclesiae? Sapientia suaviter disponens omnia, haec ideo fecit, ut in seipsis praedicti principes discerent qualiter aliis misereri deberent.

Hujus virtutem misericordiae praesens capitulum demonstrare conatur. «Isti sunt, inquit, duae olivae **(Apoc. XI)**.» Digna prorsus comparatio olivae ad apostolos, nec alia dignior est inventa. Arbor enim ista semper viridis est, et illum excellentissimum olei liquorem effundit, sine quo nec regia, nec sacerdotalis constat auctoritas. Oleum autem quatuor habet: supernatat omnibus liquoribus, illuminat, pascit et ungit. Cuicunque enim liquori oleum superponas, statim sibi superioris loci vindicat potestatem; ita et misericordia Dei omnibus ejus operibus praefertur, Psalmista testante, qui dicit: «Miserationes ejus super omnia opera ejus **(Psal. CXLIV)**.» Miserator, et misericors, patiens, mitis corde, et suavis universis, Dominus praedicatur **(Psal. LXXXV, CXIV)**. Est autem et justus **(Psal. X)**, sed nunquam multum justus legitur in Scriptura, sicut multum misericors. Vis videre quomodo discipuli sequuntur Dominum et Magistrum suum? Aspice quantus pietatis affectus apostolorum principi se infudit, quando circumsteterunt illum omnes viduae, flentes et ostendentes tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas **(Act. IX)**. Circumdatur multitudine pauperum apostolorum princeps, et vocibus lacrymosis concutitur viduarum, apostolicumque pectus irrumpit clementiae multitudo. Orat Apostolus ante vultum gloriae, coram Domino majestatis; resuscitatur mulier, et miseris redditur misericordiae

propinatrix. Haec misericordia facit Petrum ab Hierusalem in Antiochiam currere **(Act. X)**, ab Antiochia **138** venire Romam, praedicare verbum Dei, subvenire peccatoribus, peccatis parcere, misericordiam superexaltare judicio.

Aspice et Paulum, et intellige quam dulcioris misericordiae cumulata benignitas, totam apostoli mentem vera compassione succenderat. «Quis infirmatur, inquit, et ego non infirmor? Doleo, inquit, et lugeo super eos qui peccaverunt, et non egerunt poenitentiam **(II Cor. XI)**.» Beata anima, quae omnium miserias suas fecerat, ut omnes lucrifaceret. Hoc affectu navigat mare, currit in Hierusalem, lapidatur, verberatur, affligitur; inde currit ad Ephesios, Corinthios quaerit, circuit Colossenses, Philippenses visitat, revertitur ad Romanos, misericordiam spargit, ubique diffundit pietatem, et coelestium seminat semina gaudiorum. Cernis ergo, quia sicut oleum omnibus liquoribus antecellit; et sic apostolica pietas omnibus eorum virtutibus antefertur.

Illuminat oleum, illuminant et apostoli. Recole Actus apostolorum, et vide quanta luce fulgurat apostolus Petrus. «In plateis, ait Scriptura, ponebantur infirmi in lectulis ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, et liberarentur ab infirmitatibus suis **(Act. V)**.» Oleum infinitum admirabile lumen, et omni sole lucidius, ad umbram apostolici corporis languores fugere, discedere infirmitates, et omnem morborum instantiam inaudita velocitate fugari. An non copiosa luminis immensitas ab ore Petri largius exsilivit, cum ait claudo: «In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula?» **(Act. III.)** Respice Paulum totum Illyricum peragrantem, suscitantem mortuos, subvertentem templa deorum et in splendore hujus loci totius orbis

illuminare circuitum **(Rom. XV)**. Currit Paulus, et potenti virtute sermonum illuminat quae in tenebris sunt; clarus sermone, opere clarior, miraculorum coruscatione clarissimus. «Habete, inquit, formam nostram, et attendite non solum quae audistis, sed et quae vidistis in me **(Phil. III)**.» Bonus et perfectus magister, qui fidem facit verbis opere meliore in hujus lucis clarissima serenitate illuxerint coruscationes tuae, Deus, orbi terrae **(Psal. LXXVI)**. Commota est, et contremuit terra ad vocem apostolorum, cum in omnem terram sonus eorum exivit **(Psal. XVIII)**.

Oleum pascit, pascunt et apostoli. Epistolae Petri, et sublimis illa sermonum doctrina, nunquid non mirabiliter pascit Ecclesiam Dei? Audi quid Salvator de hac ipsa pastione dicat ei: «Pasce, inquit tertio, oves meas **(Joan. XXI)**.» Pasce verbo, pasce exemplo, pasce oratione. Pasce verbo, ut potens sis exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere; pasce exemplo, ut quod praedicas voce, opere compleas; pasce oratione, ut pro illis intercedas, quorum anima tibi commissa est. Vas electionis Paulus apostolus, vide, quomodo pascit populum Dei diversorum varietate ferculorum: «Lac, inquit, potum dedi vobis, non escam **(I Cor. III)**;» perfectorum autem solidus cibus est, eorum, qui pro exercitatione consummatos habent sensus. Et alibi: «Facti estis, quibus lacte opus sit, non solido cibo **(Hebr. V)**.» Et iterum: «Sapientiam loquimur inter perfectos **(I Cor. II)**.» Vides quomodo se contemperat et conformat, illos sublimi, hos tenera imbuens doctrina?

Ungit oleum, ungunt et apostoli. An non **139** Petrus apostolus ungit omnes, cum dicit: «Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; ut virtutes

annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum?» **(II Petr. II.)** Paulus etiam ipse nonne praecipit, dicens: «Si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis?» **(Gal. VI.)** Oliva semper est viridis, nec frigoris immensitate percutitur; et apostolorum fides inconcussa perdurat, nec unquam tyrannica rabie potuit superari. Et si impulsus est Petrus ut caderet, non tamen cecidit, quia Dominus suscepit eum. Stupefactus quidem momentum haesit apostolus, sed statim in virtute fidei rediit; qui, respiciente Domino, flevit amare **(Luc. XXII)**. Et si ad tempus concussus est, non tamen dejici potuit; quia sententia Veritatis cassari non poterat, dicens: «Ego pro te rogavi,» Petre, «ut non deficiat fides tua **(Ibid.)**.» Hodierna enim die crucifigitur Petrus, Paulus gladiatur, et vitam ponunt pro fide Christi, ut non deficiat fides Christi. Isti sunt ergo duo viri olivae, viri habentes fidem, illuminantes patriam, pascentes Ecclesiam, peccatores ungentes. Quod igitur Scriptura haec dicit: «Isti sunt duae olivae **(Apoc. XI)**;» alibi planius aperit, dicens: «Hi sunt viri misericordiae **(Isai. LVII)**.»

Sequitur: *Et duo candelabra lucentia ante Dominum.* Candelabrum tribus pedibus innititur, et in altiora consurgens, cereum superportat, ut qui ingrediuntur lumen videant **(Luc. XI)**; ita et apostoli tribus virtutibus innitentes, operatione, praedicatione, miraculorum coruscatione, lumen verum Dominum Jesum Christum ingredientibus ad fidem tota claritate monstrarunt. Et attendendum, quod dicit, «ante Dominum.» Hypocritae enim lucent, non ante Dominum, sed ante mundum; ut videantur ab hominibus. Apostoli vero luxerunt ante Dominum, sed non ante mundum; quia ludibria

et verbera experti, divinae majestati solummodo placere studuerunt. Quod ipsi sint duae olivae, et duo candelabra lucentia, et ante Dominum, Zacharias propheta manifeste his verbis innuit, dicens: «Isti sunt duo filii olei splendoris, qui assistunt Dominatori universae terrae **(Zach. IV)**.» Sunt enim filii olei, quia viri sunt misericordiae; sunt et splendoris, quia sunt candelabra lucentia; lucent ante Dominum, quia assistunt Dominatori universae terrae.

Sequitur: *Habent potestatem claudere coelum nubibus.* Serenitas coeli nubibus impeditur, ne videatur; divinitatis contemplatio peccatis nostris clauditur, ne videatur Deus, propheta testante, qui dicit: «Opposuisti nubem, ne transeat oratio **(Thren. III)**.» Nubes opponitur, ne oratio transeat, cum peccata nostra separant inter nos et Deum. Habent potestatem claudere coelum nubibus, id est, peccatoribus, et portas ejus fidelibus aperire. Mira res, et omni stupore dignissima, ad hominum linguam claudi, et aperiri coelestium palatia mansionum . Amen.

140 JULIUS.

XVII. *Sermo de S. Alexio confessore.*
XXII. *Sermo de S. Maria Magdalena.*
XXIII. *Sermo I de S. Apollinare episcopo Ravennate et martyre. Sermo II de eodem. Sermo III de eodem.*
XX. *Sermo de S. Christophoro martyre.*
XXIX. *Sermo I de SS. Flora et Lucilla virginibus et martyribus. Sermo II de eisdem.*

XXX. *Sermo de S. Rufino martyre.*

SERMO XXVIII. DE S. ALEXIO CONFESSORE. (XVII JUL.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, non modo B. Alexii de quo specialiter agitur, nos provocat alacriter celebrare triumphum; sed ipsos etiam genitores ejus ad salutiferae nobis proponit aedificationis exemplum. Nam cum tot opibus et tam incomparabilibus referatur exuberasse divitiis, ut eorum conspectui tria millia puerorum reverenter assisterent, qui et holosericis ornarentur induviis, et aureis se praecingerent zonis, quotidie non cessabant viduis, ac pupillis, et quibuslibet indigentibus sumptuosas parare mensas edulii, cum ipsi semel in die solo pane et aqua essent plerumque contenti. Istis igitur, aliisque spiritualium virtutum floribus adornati, ac piae conversationis honestate conspicui, tales erant, ut eis quoque non immerito congruat, quod de beati Joannis Baptistae parentibus evangelica narrat historia: nimirum, quia «erant ambo justi ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela **(Luc. I)**.» Dignum itaque fuit, ut de tam casto, tam sancto, tam denique immaculato conjugali pudicitiae thalamo, tam praeclara soboles nasceretur. Sicut per Prophetam dicitur: «Generatio rectorum benedicetur **(Psal. CXXI)**.» Haec est enim generatio quaerentium Dominum **(Psal. XXIII)**.

Unde vos, fratres mei, vos, inquam, nunc specialiter alloquor, qui necdum spiritualis vitae culmen aggressi, saecularibus adhuc estis actibus dediti, et conjugalis copulae vinculis

obligati, pietatis ac misericordiae studiis vigilanter insistite, necessaria fratribus penuria laborantibus subsidia ministrare, castam, sobriam et honestam vitam, in quantum vester ordo dictat, exhibere contendite, ut ad conservandum posteritatis vestrae genus, dignam Deo valeatis sobolem procreare. Quamvis enim vera sit illa prophetae sententia, qua dicitur: «Anima, quae peccaverit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem **141** patris, et pater non portabit iniquitatem filii. Justitia justi super eum erit, et impietas impii erit super eum **(Ezech. XVIII)**;» juxta conversationem tamen parentum, saepe proveniunt merita filiorum; ut et honestis progenitoribus proles honesta respondeat, et reproba reprobis in pravitate concurrat. Unde et isti dicunt: «Filii sanctorum sumus, et vitam illam exspectamus, quam Deus daturus est iis, qui fidem suam nunquam mutant ab eo **(Tob. II)**.» Et illis econtrario dicitur: «Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a ventura ira?» **(Matth. III.)** Enimvero si religiose vivitis, si disciplinaliter conversantes, Dei mandata servatis, et filiis vestris praestatis, et vobis; sin autem contra, et illis nocetis, et vobis. Propter sanctum quippe David meritum, cum propter idololatriam posteritas ejus dejectioni esset obnoxia, diutius regium obtinuit principatum. Econtra Jonathas cum et in Deum pius, et sancto Prophetae esset amicus, propter paternae tamen superbiae fastum gladio subjacuit impiorum **(III Reg. XVIII, XIX, XX, XXXI)**.

Ut ergo ad beatum redeamus Alexium, merito talem prolem genuere parentes, ut de sancta radice sanctum germen erumperet, et bonae arboris ramus per acceptae gratiae coelestis incrementa succrescens, dignos generi suo bonorum operum fructus offerret. Sancto nimirum cuilibet viro non

consummatae perfectionis repente tribuitur meritum, sed ad hoc paulatim per piae devotionis et specialis exercitii pervenit incrementum; et dum mens, divini amoris igne percepto, per coeleste desiderium in alta sustollitur, ad perfectionis internae fastigium, quasi quibusdam ascensionis gradibus promovetur. Unde vir ille sanctus aiebat: «Per singulos gradus meos pronuntiabo illum **(Job XXXI)**.» De his quippe meritorum gradibus dicitur. «Ambulabunt de virtute in virtutem **(Psal. LXXXIII)**.» De his idem Propheta, dum sanctam contemplatur Ecclesiam, dicit: «Deus in gradibus ejus dignoscetur, dum suscipiet eam **(Psal. XLVII)**.» Nec enim repente, sicut dictum est, ad summa pertingitur, sed paulatim per piae devotionis votum et sancti laboris exercitium humana mens ad virtutum spiritualium celsitudinem sublevatur. Hinc est, quod per eumdem Prophetam dicitur: «Exercitatus sum, et defecit paulisper spiritus meus **(Psal. LXVI)**.» Quid est enim quod ait: «spiritus meus,» nisi spiritus elationis? spiritus carnis? Et quia per occultam gratiam ad amorem Dei temperata desuper mensura proficimus, quo magis quotidie divinus in nobis spiritus crescit, eo magis noster, hoc est, carnalis desiderii spiritus deficit. Qui nimirum noxius, et abominabilis spiritus, quia non a nobis subito penitus amputatur, nec protinus, ut conamur, abscinditur, recte paulisper, hoc est paulatim, defecisse perhibetur. Tunc autem in Deum plene proficimus, cum veraciter a nobis nosmetipsos defecisse sentimus. Haec autem crescentium insuper virtutum sensim, atque morose per quotidiani profectus cumulum, ad consummatae sanctitatis pervenit incrementum. Electus enim quisque a rudimenti sui teneritudine prius incipit, et sic ad robusta postmodum et fortia convalescit. Quod aperte Veritas innuit, dum in Evangelio dicit: «Sic est regnum Dei,

quemadmodum si jactet homo semen in terram, et dormiat, et exsurgat nocte, ac die; et semen germinet, et crescat, dum nescit ille **(Matth. IV)**.» Cujus nimirum seminis incrementa denuntians, addidit dicens: «Ultro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica;» moxque subjungit: «Et cum se produxerit fructus, statim mittit falcem, quia venit tempus messis.» Ecce Veritatis voce per diversitates frugum distincta sunt augmenta meritorum. Ait enim, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Videamus itaque Dominicae sententiae hujus exemplum, quomodo per singula verba luce clarius in beatum concurrat Alexium.

Constat enim, quod vir iste mirabilis, sicut praeclara ejus testatur historia, inter ipsa nuptialium gaudiorum festiva solemnia, uxorem, salva utriusque virginitate, dimisit, parentes abjecit, et Romanae urbis habitationem, Edessae videlicet perexilis oppiduli peregrinatione mutavit. Postposuit amori Christi regii generis conjugem, ejusque secutus inopiam, contempsit amplissimas principalis opulentiae facultates. Sicut ergo in evangelica illa sententia quatuor sunt, quae referuntur a Domino; ita nihilominus et quatuor admiranda sunt, quae reperiuntur in servo. Illic enim dicitur primum herba, deinde spica, postmodum plenum frumentum in spica; quarto jam loco falx mittitur, et quod maturum est desecatur. Quatuor itaque sunt, sicut dictum est, his aptissime congruentia, quae in beato reperiuntur Alexio. Primum est, quod mundum et mundana quaeque contempsit; secundum, quod peregrinus, et in omni facultate nudatus, per decem et septem annos in Edessae Mesopotamiae civitate omnium rerum penuriam pertulit: jam vero tertium est, quod domum

propriam felici postlimio rediens, durumque certamen aggressus, inter uxorem et utrumque parentem, inter vernaculos diversamque familiam, ut soli Deo fieret veraciter notus, omnium fefellit aspectus. Postremo quartum est, quod illic post alapas ac verbera servulorum, post subsannationes et contumelias irridentium, post cachinnantium ac saevientium plagas, post intolerabiles denique patientissime toleratae calamitatis injurias, tandem feliciter obiit, tantique laboris immensa certamina beato fine complevit.

Cum ergo mundum insignis vir iste deseruit, nonne quodammodo tunc herba fuit? Debilis quidem adhuc per conversionis novitiae rudimentum, sed jam urens per spei coelestis, quod mente conceperat, desiderium. Nisi enim in agro meritis ejus mundus aresceret, non sprevisset; et nisi supernae spei sibi viror inesset, non ad Deum tantopere, dimissis omnibus, festinaret. In illa scilicet haereditate, quam beatus Petrus «incontaminatam, immarcescibilem, conservatam in coelis **(I Petr. I)**,» appellat; et Dominus pascua nominat **(Joan. X)**: herba ista radicem fixerat, atque ideo supernae gratiae virore vernabat. Cum vero jam prolixo tempore in ignotae regionis exsilio perstitit, seseque ad perferendas tam jugis inopiae, et calamitatis aerumnosae molestias **143** roboravit; quid aliud, quam, ut ita loquar, herba tenera surrexit in spicam. Postmodum vero cum per infusionem sancti Spiritus, intimi roboris vigore concepto, paternam domum acerrima et ultra humanas vires gravia certamina toleraturus intravit; quid aliud, quam ad plenum frumentum dives haec spica pervenit? Haec nimirum spica in statum jam tanti roboris convaluerat, ut ex ore servulorum probrosae contumeliae flabra proflluerent nec obruerent; de

quotidiano conjugis, parentumque conspectu tentationum fluctus impingerent, nec sternere potuissent. Fundata quippe domus erat supra firmam petram **(Matth. VII)**. Et quidem dum paupertas exterior inopem, pannosus habitus et caesaries redderet inculta deformem, quasi viles culmi et aristae steriles videbantur in palea, sed plenum granum latebat intra conscientiae thecam. Illud nimirum granum, quod de semetipso dicebat: «Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet **(Joan. XII)**.» Quarto demum loco falx missa est, ut spica, quae ad maturitatis plenitudinem venerat, meteretur, cum dispositionis divinae sententia electum suum ab hac vita praecidit, abjectisque calamitatum omnium paleis, mundum, et omnino purgatum in illo coelestis horrei promptuario felici consummatione recondidit. Sic igitur coelestis agricolae disponente mensura, semen surrexit in herbam, herba crevit in spicam, spica prodiit in frumentum, frumentum pervenit ad horreum. Plenitudo quippe virtutum, sicut dictum est, non tota simul, sed per incrementa tribuitur; ut ad eam per diuturnae provectionis accessum, quasi quibusdam magni moderaminis gradibus ascendatur.

Haec plane provectus nostri quadrifaria dispositio, quae ab ipso Domino sub seminis figura describitur, apud Ezechielem prophetam per aquae vocabulum designatur. De viro quippe, quem in excelso monte conspexerat, haec per ordinem narrat: «Mensus est, inquit, cubitos mille, et traduxit me per aquam usque ad talos; rursumque mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad genua; et mensus est mille, et traduxit me per aquam usque ad renes; et mensus est mille, torrentem, quem non potui pertransire, quoniam intumuerant aquae

profundae torrentis, qui non poterat transvadari **(Ezech. XLVII)**.» Quid plane designatur in millenario numero, nisi collati muneris plenitudo? Quid hic aqua, nisi coelestis est sapientia? Unde per Salomonem dicitur: «Sapientia Dei erupuerunt abyssi, et nubes rore concrescunt **(Prov. III)**.» Vir itaque, qui apparuit, mille cubitos metitur, et propheta per aquam usque ad talos ducitur; quia Redemptor noster cum nobis ad se conversis spiritalis exordii plenitudinem tribuit, dono supernae sapientiae, quasi prima vestigia nostrae operationis infundit. Nam quasi usque ad talos pervenit aqua, cum nos per acceptam sapientiam desideratae rectitudinis figimus inchoata vestigia. Qui rursus cubitos metitur mille, et propheta usque ad genua per aquam ducitur; quoniam ad hoc jam sapientiae nostrae vigor augetur, ut ad perpetranda pravitatis opera non flectatur. Unde per Paulum dicitur: «Remissas manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos **144** facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret, magis autem sanetur **(Hebr. XII)**.» Aqua vero usque ad genua pervenit, cum nos percepta sapientia perfecte ad boni operis rectitudinem stringit; ut jam noster animus non vacillet ac titubet, sed in bono, quod coeperat, vestigia fixa confirmet. Praefatus etiam vir iterum mensus est mille, et propheta per aquam usque ad renes ducitur; quia tunc videlicet in nobis plenitudo sancti operis crescit, quando in nobis percepta sapientia, omnem, quantum possibile est, delectationem carnis exstinxerit. Nisi enim renibus delectatio carnis inesset, Psalmista Deo non diceret: «Ure renes meos, et cor meum **(Psal. XXV)**.» Aqua ergo ad renes venit, cum infusa nobis sapientia petulantes illecebras, et incentiva carnis exstinguit. Qui vir adhuc mensus est mille, torrentem, quem, sicut dicitur, propheta transire non potuit; quoniam

intumuerant aquae profundae torrentis, qui non potuit transvadari. In quo nimirum, quid aliud nobis innuitur, nisi quia post pedes nostros jam in boni operis itinere constitutos, post genua cordis non jam dubie vacillantia, sed ad incedendum per justitiae tramitem firmiter roborata, post oblectamenta renium, et aestuantis incentiva carnis exstincta, vir quisque perfectus ad tantam plenitudinem contemplationis attollitur, ut dum non potest tam eximiam profunditatem ad liquidum comprehendere, velut excrescentis undae vadum mens non valeat humana transire.

Quae videlicet omnia gestis B. Alexii congruentissime videntur aptari. Nam cum a paternis laribus atque ab hujus mundi vanitate recedens, exsilium petiit; tunc sibi quodammodo aqua torrentis hujus ad talos usque pervenit. Haec aqua usque ad talos Moysi et Josue tunc ascendebat, cum eis vox divina juberet, ut calceamenta de suis pedibus solverent **(Exod. III; Jos. V)**. Haec apostolicis postmodum pedibus influebat, cum eis diceretur: «Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta **(Luc. X)**.» Oportebat enim, ut annuntiatores Veteris Testamenti, et praedicatores evangelicae fidei, per viam verae humilitatis incederent, et morticinio tegmine vestigia non munirent, qui vitam populo nuntiarent, sed illud in se spirituale tegmen ostenderent, de quo Apostolus ait: «Calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis **(Ephes. VI)**.» Unde per Isaiam dicitur: «Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona **(Isa. LII)**.» Cum vero S. Alexius per longissima temporum spatia tantae paupertatis inopiam in ignotis finibus constanter ac patientissime pertulit, tunc ad ejus genua torrentis aqua surrexit, quia spe mundi prorsus

exstincta, jam in via Domini mentis suae vestigia firmiter et invictissime roboravit: postmodum vero cum intra paternae domus atria degeret, cum carnales affectus undique cerneret, cum parentum necessitudinem, cum certe, quod difficilius et intolerabilius erat, venustam sponsae speciem a quotidianis» mutuisque conspectibus vitare non posset, tunc velut ad renes ejus aqua torrentis excrevit; quia sic coelestis sapientia carnis ejus incentiva perdomuit, et exstinxit; sic sancti Spiritus ardor lumbos ejus ac renes excoxit, ut dum vasculum suum quotidianis **145** supernae gratiae fluentis infunderet, carnis exstinctae materies nullum titillanti luxuriae fomitem ministraret. Ad renes ergo beati viri tunc aqua pervenit, quia Spiritus sanctus in eo exaestuans, juvenilis aetatis incendium et illices passionum titillantium motus occulto sui roris madore perfudit; et sic omnem luxuriae fomitem, qui in ejus medullis atque visceribus naturaliter poterat ardere, consumpsit. Ut autem totum prophetiae hujus oraculum beato huic viro convenienter aptetur, illud etiam ab eo non dissonat, quod postremo jam dictus propheta torrentem transire non potuit, de quo nimirum dicitur: «Quoniam intumuerant aquae torrentis, qui non potuit transvadari **(Ezech. XLVII)**.» De parvis et planis aquis ad intransmeabilem profundi torrentis plenitudinem pervenitur; quia de parva contemplatione, fugaci scilicet, raptimque conspecta, qua vir quilibet sanctus in hac adhuc corruptibili carne perfruitur, mox ut obierit, ad plenitudinem profundae ac perfectissimae contemplationis attollitur, adeo ut ad contuendam ipsam summae veritatis speciem provehatur **(I Cor. XIII)**. Tunc itaque torrens non potest pervadari, quia mellifluae contemplationis aeterna dulcedo nullo jam fine concludi, nulla temporum valet prolixitate finiri. Torrens ergo ille contemplationis aeternae,

quae non tunc per fidem quaeritur, sed per speciem jam tenetur, quia nescit transire, nequit omnino transiri; et quia non valet humanis sermonibus exprimi, non potest, sicut dicitur, ab homine pervadari. Hunc sitiebat ille torrentem, qui sub spe certa jam gratulabundus aiebat: «Ego autem cum justitia apparebo in conspectu tuo; satiabor dum manifestabitur gloria tua **(Psal. XVI)**.» De hoc iterum dicit: «Inebriabuntur ab ubertate domus tuae, et torrente voluptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est fons vitae **(Psal. XXXV)**.» Ad hujus immensi torrentis B. Alexius profunda fluenta pervenit, cum in paterna domo post victoriae gloriosae triumphum feliciter obiit: triumphum, inquam, quia admiranda sancti viri hujus vita vere triumphus est et nova atque inaudita fere victoria; cumque, juxta Propheticam vocem, mirabilis Deus sit in sanctis **(Psal. LXVII)**, in hujus invicti militis sui spectaculi tirocinio tanto mirabilior exstitit, quanto per hunc contra carnis illecebras, contra fraudis diabolicae tentamenta novo atque insolito martyrii genere dimicavit

Vetus sane tradit historia **(EUTROP., Hist. Rom. lib. II in fin.)**, quia Romani cum Carthaginensibus navali certamine confligentes, obtinuere victoriam; nec ullus unquam, sicut illic legitur, Romanis gratior potuit esse triumphus, ut qui hostibus suis eatenus fuerant in terrena concertatione terribiles, nunc essent, et inter marina fluenta victores. Victoria igitur illa idcirco magis cara, quia rara; ideo plus gloriosa, quia nova. Sicut ergo navalis ille triumphus, quia novus, gratior fuit Romae; ita profecto beati virtus Alexii propter insolitam novitatem magis placet Ecclesiae.

David sane dum se coram Achis regem Geth, furiosum ac dementem finxit, gladium ejus sapienter evasit **(I Reg. XII)**. Salvator noster descendit in tartarum, non ut illud velut habitator **146** incoleret, sed ut destructor potius et eversor diabolicae nequitiae latebras dissiparet. Sic et B. Alexius, dum paternam domum tanquam retrogradus abrenuntiator ingreditur, decepit mundi principem, omnisque fraudis atque malitiae fefellit auctorem.

Unde novum martyrii genus, novum praebet in admiratione spectaculum. Martyribus enim carcer erat poena, catena pressura; isti vero propria domus auratis decorata tricliniis erat materia tentationis. Illos torquebat manus armata carnificum; istum gravius puniebat conspecta quotidie pietas genitorum. In martyrem quemlibet fremebat horrenda rabies judicis, hunc blanda, mitis atque venusta facies impugnabat uxoris. Martyribus in aula principum ingerebatur poena tortorum; hic autem in domo proprii juris invisibiliter torquebatur, velut in area tribunalis. Illis fuerat poena supplicium; huic econtrario blandimenta tormentum. Lazarus plane, qui jacebat ad januam divitis, invitus esuriebat, et cadentes de mensa micas, quae tamen sibi minime dabantur, optabat **(Luc. XVI)**; unde potioris procul dubio meriti fuit pauper iste, quam Lazarus. Ille nimirum non modo parum quid accipere, sed et saturari, sicut Veritas perhibet, cupiebat, cui tamen alimenta nemo misericorditer indulgebat; iste vero cum sibi sumptuosa divitiarum omnium copia ultro suppeteret, cum omnis hujus mundi gloria se sibi dignaretur, gratis offerret, imo etiam nolenti se violenter ingereret, omnia repulit, cuncta contempsit, irrevocabiliter aversatus abjecit. O

strenuum Christi militem! o prorsus invictum, et nimis insignem coelestis militiae bellatorem!

In Annalibus certe legitur Romanorum **(EUTROP., Hist. Rom. lib. III in princ.)**, quia Marcellus consul, dum imprudens in manus hostium incidisset, et corona circumdante Gallorum, nullum, per quem posset evadere, aditum reperiret, repente in medium hostium ferventissimus bellator immersit, eorumque regem, Virdumarum [Vitromarum] nomine, cunctis inopinata audacia perculsis, occidit; et ubi magna videretur provenisse victoria, si duntaxat immunis aufugeret, inde ultra omnem spem opimi spolii manubias reportavit. Sic nimirum et noster iste Marcellus, non jam propugnator Romae, sed sanctae miles Ecclesiae, cum magna non dubitaretur esse victoria, si de tam amplis et magnificis opibus nudus aufugeret, non sufficere sibi visum est, nisi et domum rediens, intolerabilia contra se certamina ultroneus provocaret. Sed ab ipso Domino, qui videlicet auctor virtutum, et dux est spiritalium bellatorum, jubemur quidem cuncta dimittere, non autem adversus ea quotidie, velut manus invicem conferentes, cominus dimicare: Israelitico nimirum populo exitus ex Aegypto praecipitur **(Exod. III)**, non reditus imperatur. Abraham egressus est de terra sua ad Domini jubentis imperium **(Gen. XII)**; sed postmodum nequaquam rediit ad rediviva certamina Chaldaeorum. Petrus per angelum excitatus Herodianum deseruit carcerem **(Act. XII)**, sed non denuo reversus est ad Herodem. Sufficit ergo, si tantum possessa relinquimus, nec superest, ut rursus ad eorum toleranda certamina redeamus.

147 Igitur B. Alexius cum terrena quaeque dimisit, cum opes omnes atque divitias paterni juris abjecit, supernae jussionis

mandata **(Luc. XVIII)** complevit; cum vero ad propria rediit, abrenuntiator egregius metam procul dubio divinae legis excessit. Et quia mensuram bonam, et confertam et coagitatam in sinum suum electi quique recipiunt; et unusquisque propriam mercedem recipit secundum suum laborem **(I Cor. III)**; immensurabilem hic possidet gloriam, qui non tenuit in labore mensuram. Et qui evangelicam regulam in sui certaminis agone transcendit, supereminens praemium de manu justi remuneratoris accepit. Ipse quippe factus est praemium retributionis, qui sibi fuerat causa certaminis, et qui fuerat auctor pugnae, factus est corona victoriae, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

* SERMO XXIX. DE SANCTA MARIA MAGDALENA. (XXII JUL.)

Hodie misericordia et veritas obviaverunt sibi, et multitudo miserationum Domini in peccatricem feminam **(Luc. VII)** refusa est. Filius enim Virginis, peccatricis, menstruatae manibus attrectatur; Deumque, et Dei Filium mulier infirmata contingit. Tangit pedes mundi, atque mundantis immunda, et ad vestigia Creatoris mulier criminosa procumbit. Transit in affectum cordis praevaricatrix, et redit adcor, atque magnitudinem scelerum lacrymarum multitudo condemnat. Dissimulat pietas tangentis officium, et obsequiorum instantiam remuneratorius ille majestatis oculus felici dedignatione non inspicit. Osculatur Maria pedes Christi frequentibus osculis, et oculis inundantibus vestigia

Redemptoris infundit, tergit crinibus, odoriferis illinit, et irrorat unguentis. Videt, et invidet singularitatis amator, et utrumque redarguit Pharisaei jactantia, illum ignorantiae, praesumptionis illam. Sed deliberans providentia suspendit judicium, dum affectat obsequium, et invectivam retinet praeparatam, donec Mariae sacrificium in holocaustum pertranseat. Gaudent angeli super peccatrice poenitentiam agente **(Luc. XV)**, et odoris fragrantia coelestis ille conventus aspergitur, salvantemque et salvandam totam misericordiae dulcedo procingit. Ubi abundavit peccatum, superabundat gratia **(Rom. V)**; et numerositatem criminum praeponderans pietas intercludit.

Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Domine **(Psal. XXX)**, in peccatricis confessione! Quam justa reprehensio in Pharisaei superbia et abusione. Enumeratur obsequentis obsequium, et per obliquum tangitur indignantis iniquitas, tota litterali cohaerentia Simonis invidiam impugnante. Et quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas **(II Cor. III)**; dimittuntur illi peccata, quae multum diligit; imo immittuntur illi, qui multum negligit. Non erat satiatus ab uberibus sponsae, nec induerat compassionis affectum legem relegens, quae misericordiam nescit, novit justitiam. Lex dura duris, et lapideis promulgata parata percutere, nescia misereri. **148** Lex excludens poenitentiae locum, veniam negans, emendationis ignara. Lex vinum durum, et acidum, de botris amarissimis eliquatum, consecratum feritati, derivatum Israeli, Salvatori propinatum. Vinum, de quo dentes bibentium obstupescunt, non de genimine vitis illius, quod Salvator bibit novum in regno Patris sui **(Luc. XXII)**. Vere meliora sunt ubera sponsae vino isto **(Cant. I)**. Quaenam autem sunt illa? Procedat in medium

Paulus apostolus, et ubera felici lacte manantia nobis assignet. «Gaudere, inquit, cum gaudentibus, et flere cum flentibus **(Rom. XII)**.» O quam brevi sermunculo totius religionis depinxit insigne, tam eleganti clausula proposuit pietatem, aequitatem statuit, submovit invidiam. His uberibus mater Ecclesia lactat proficientes, perfectos nutrit. «Gaudere, inquit, cum gaudentibus.»

Facessat hinc saecularis plausus insania, et laetitia mundialis abscedat; quia non est gaudere impiis, dicit Dominus **(Psal. XLVIII)**. Nunquid illorum os gaudio repleri aestimas, qui laetantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis? **(Prov. II.)** Vel illi, qui laudibus adulatoris rapiuntur, divinae jubilationis agnovere laetitiam? Nunquid qui vestiuntur purpura et bysso, et epulantur quotidie splendide **(Luc. XVI)**, gaudium et laetitiam obtinebunt? Absit, ut in terra suaviter viventium, gaudiorum inveniatur materia, cum tantis alternationibus tanta mundi facies immutetur; ut elevans allidatur, et respiret allisus. Sed est gaudium continua sui jucunditate firmissimum, quod perfectus animus de secura sibi conscientia pollicetur. Mens enim a mundi hujus aspergine pure presseque detersa, et in divinae contemplationis acumen totum desiderii sui figens affectum, gaudens, gaudet in Domino, et exsultat anima sua in Deo suo **(Isa. LXI)**. Talis anima minas aspernatur, nescit timorem, spem falsam eludit, et omnium scandalorum immunis, in pace in idipsum dormiens, requiescit **(Psal. IV)**. «Pax multa diligentibus legem tuam,» ait justus, «et non est illis scandalum **(Psal. CXVIII)**.» Noverat enim, quia lictores non persequuntur martyres, sed coronant. Cum hujusmodi gaudentibus gaudet Apostolus **(Rom. XII)**, et, ut abundantius

gaudeant, tota securitate promittit. Hoc gaudium plenum, et certum est, tantoque certius idem, quanto vicinius circa identitatem imprimitur. Haec est mamilla congratulationis, de qua lac exhortationis effunditur, quo nutriuntur perfecti **(Isa. LXVI)**, ut cum avulsi fuerint a lacte isto, epulentur ab introitu gloriae Dei.

Secunda est, flere cum flentibus. Nunquid Apostolus praecipit flere rerum amissionem, intermissionem voluptatum, filiorum mortes, morborum instantiam, gravitatem inopiae, potentiam fortioris? Absit. Plorandi enim sunt, qui taliter plorant. Religiosa enim tristitia, aut alienum peccatum luget, aut proprium. Beati quorum luctus in hac intentione versatur, quia consolatoriam possunt exspectare dulcedinem. Quam leni et dulcissimo spiritu imbibitus est spiritus illius, qui novit in spiritu lenitatis peccantes instruere, suspendere vindictam, et affectuosis officiis in viscerare sibi peccatorem, donec vitae reddatur. De hac compassionis mamilla lac consolationis effunditur, **149** et hoc lacte pascit Apostolus illos qui solido cibo vesci non possunt **(I Cor. III)**. Amator innocentiae, pacis amicus, patientibus compatiens, et congaudens gaudentibus, perfectionis metam, cursu consummato, contingit. Haec sunt verba lacteis irrorata liquoribus, meliora vino, melle dulciora, misericordiam sonantia, redolentia pietatem. «Fragrantia, inquit, unguentis optimis **(Cant. I)**.» Digna prorsus ubera, de quibus eliquatur unguentorum infinitas, odorata diffluxione, civitatem Dei viventis circumquaque respergens. Haec sunt unguenta, quae regina Saba attulit in Hierusalem, de quibus dicit Scriptura: «Non sunt allata ultra aromata, tam optima, quam ea quae dedit regina Saba Salomoni **(III Reg. X)**.»

Quam excellenter apposuit optima spiritus ille subtilis, qui totam sibi libri hujus rapit possessionem. Est enim unguentum bonum, quod Maria pedibus Salvatoris infudit **(Luc. VII)**. Est et melius, quod eadem, si tamen eadem, super caput recumbentis effudit **(Joan. XII)**. Est et optimum, quod et ipsa praeparavit toti corpori Christi **(Marc. XVI)**. Primum unguentum contritionis est, de recordatione peccatorum, de spiritu contrito et contribulato descendens. Hoc infunduntur pedes illius qui ambulat super pennas ventorum **(Psal. XVII)**. Hic adorat Maria in loco, ubi steterunt pedes ejus. Steterunt, inquam, quia validissima amoris manu pedem utrumque retinuit, donec utrumque perungeret et audiret criminum remissionem, dimissionem in pace: «Remittuntur, inquit, tibi peccata, et vade in pace **(Luc. VII)**.» Magnam prorsus miseriam magna misericordia diluit et abstergit; et hoc quidem festinanter, quia sine ullo intervallo conjunguntur et lacrymae peccatricis, et indulgentia Salvatoris. Remittuntur peccata, et in pace dimittitur, ut de praeterito non sit sollicita, secura de futuro.

Pedes isti sunt misericordia, et judicium, quorum alterum sine altero osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim Dei misericordiam indesinenter attendens, non statim tepidioris vitae quietem exoptet? Cum enim recogitat universitatis Dominum, formam servi pro servis suscipere, triginta et tribus annis operari salutem nostram in medio terrae hujus, capi, ligari, lanceari, crucifigi et hoc totum pati pro filiis hominum, statim deceptoria spe sibi blanditur et alludit, gaudet obversari misericordia et miserationibus, judicium nescit, ignorat justitiam, et punienda aestimat non puniri. Fallitur, qui sic osculatur misericordiae

pedem, ut pedem judicii non attendat, qui totum de misericordis pietate praesumit; hoc solum ad salutem sufficere credens, quod credit. Rursus cum abducit os, et judicii pedem crebrioribus osculis intertangit, subcutitur carnis animaeque substantia, et utriusque hominis statum vehementior aura percellit. Horrendum est enim in manus Dei viventis incidere **(Hebr. X)**, offendere Creatorem, nescire Dominum, recalcitrare Dominantis imperio, qui habet potestatem corpus et animam mittere in gehennam **(Matth. X)**. Terribilis certe, sicut ait Apostolus, quaedam exspectatio judicii **(Hebr. X)**, quando ignis in conspectu ejus exardescet **(Psal. XLIX)**, et virtutes coelorum movebuntur **(Luc. XXI)**, et vacillantibus conscientiis latitudinem mundi validissimus ignis aduret. **150** Nihil prorsus terribilius, quam videre latronis officinam plenam sanguine, cumulatam opprobriis, tormentis undantem. Quis haec diutius cogitans non statim contremiscat, et in desperationis rotetur abyssum? Non est igitur huic pedi morosus incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia judicantis occludat. Utrumque igitur inungat pedem animae poenitentis affectus, et nunc misericordiam amplectens, nunc judicium osculans, contribulati spiritus offerat holocaustum.

Vide Mariam judicii pedem fortiter attendentem, dum nobilis et lasciva mulier convivantium faciem non attendit, sed extenso corpore provolvitur pedibus majestatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis jaculo vulnerata; sed et misericordiae pedem labiis impressioribus osculatur, in cujus spe firmiter inhaeret vestigiis accumbentis, donec audiat: «Remittuntur tibi peccata tua **(Luc. VII)**.» Sane pretiosum unguentum, quo non solum terrena domus, sed etiam coelestis

aspergitur. Vilissimae autem sunt species, de quibus conficitur, et magna eorum copia intra nostros hortulos poterit inveniri. Peccata igitur nostra plantata in conscientiis nostris, quorum numerositas prae multitudine numerari non potest, species ejus sunt. Ipsa igitur in mortariolo poenitentiae macerationis pistillo contusa, et respersa discretionis oleo, doloris igne supposito, et in aheno disciplinae concocta, unguentum exhibet pretiosum, et acceptum pedibus Salvatoris. Compendiose autem illud confecimus, sapienti rerum occasionem penitus relinquentes. Et licet materia videatur indignior, interim tamen bonum est unguentum istud quod domum replet, penetrat coelos, angelos laetificat, et beatae civitati laetitiam refundit et gaudium. Hoc est sacrificium justitiae, quia sacrificium Deo spiritus contribulatus **(Psal. L)**.

Secundum unguentum est devotionis de recordatione beneficiorum Dei. Prorsus dignissima hujus unguenti compositio, et in istius comparatione prioris est conspersio vilipendenda. Ejus enim species de coelesti paradiso allatae sunt, et in terra filiorum hominum nequeunt inveniri. Virtutes enim divinitus collatae, et in mortariolo cogitationis, pistillo diligentissimae meditationis intritae, et exsultationis oleo superfusae, suffuso igne justitiae, et humilitatis aheno decoctae, unguentum faciunt et odore, et virtute mirabile, quod solum super caput Domini recumbentis possit effundi et exhiberi reverentiae majestatis. Sed et hoc recollegimus breviter, illis, qui multa de paucis exculpere cognoverunt, verborum multitudinem reservantes. Notanda tamen utriusque differentia, et secundi sublimitas attendenda; quia illud est Deo sacrificium spiritus contribulatus **(Psal. L)**, et istud

sacrificium laudis **(Psal. XLIX)**, quod honorat Deum. Pedes igitur ungimus Redemptoris, cum de peccatis compungimur; ungimus caput, cum de collatis virtutibus virtutum largitori gratias cumulamus. Interstitii tamen morositas inter pedes esse debet, et caput; quia profecto difficillimus et praesumptuosus saltus est, a vestigiis ad verticem Domini transvolare. Neque enim eadem, quae unxit pedes, unxit caput; cum **151** illa meretrix, haec nihil horum fecisse legatur, secundum illud: «Verte impios et non erunt **(Prov. XII)**.» Unxit ergo Maria sanctum Dei verticem, profecto jam dilecta, jam familiaris effecta, longeque peccatricis illius evoluta contagiis, quam infelix ille septenarius confundebat.

Porro si duo praemissa unguenta tantae dignitatis sunt, ut alterum pedibus, alterum capiti complaceat dominantis; illud tertium, quod optimum est et superexcellens, ubinam invenire poterimus? Sed absit, ut sponsa Veritatis a veritate dissentiat; et tale aliquid habere se jactitet, quod habere non possit. Est ergo tertium pietatis unguentum, quod est super omnia aromata, morbis omnibus et periculis salutare, quodque nulli unquam pesti inveniatur inefficax. De ipso namque sic legitur: «Maria Magdalene, et Maria Jacobi, et Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum **(Marc. XVI)**.» Videsne in prima capituli fronte propositum, quod non una, vel duae, sed tres vix sufficiunt ad emendum tantae compositionis unguentum? Intelligis, quia non pedes, aut caput, sed totum crucifixi corpus sibi vindicat ista confectio? Confectio sine dubio pretiosa, quae toti sufficiat corpori Creatoris? Et attende, quia unguentum pedibus infusum adeo dignissima lenitate suscepit, ut Pharisaeum murmurantem parabolica prolixitate convinceret, et retorto sugillaret exemplo **(Luc.**

VII). Sed et de refuso super caput ejus unguento discipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus esse protestans, et tumidam eorum animositatem verbis compescuit moderatis. Hoc vero tam salubre, tamque mirificum in mortuo corpore suo voluit expendi, quod vivo utique reservabat. Duo enim corpora habet Christus, unum, quod suscepit in Virgine; alterum Ecclesiae, quod carius habet benignitas Redimentis. Denique illud pro isto morti exposuit, et tormentis, addictus cruci, vinctus cum sceleratis, morte turpissima condemnatus. Poterimusne tam salubrem confectionem conficere? Universae miserorum miseriae tam animarum, quam corporum, oculo pietatis inspectae, species ejus sunt. Istae igitur in mortariolo largitatis, dulcedinis pistillo confractae, et delinitae charitatis oleo, succenso compassionis igne, et in aheno perseverantiae despumatae, unguentum faciunt ipsis etiam angelis admirandum.

Sunt viri divitiarum in domo Domini virtutum; vestigemus, an apud eos hujusmodi habeantur unguenta. Primus occurrit mihi Paulus, sicut ubique solet, totus praesenti delibutus unguento. «Quis in firmatur, inquit, et ego non infirmor?» **(II Cor. XI.)** Felix anima, facta sibi tanquam vas perditum, ut omnium miserias in sua conscientia colligaret. Totum se toti corpori Christi donaverat, omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret **(II Cor. IX)**. Sed et ille vir simplex, et rectus, et timens Deum, vide quomodo non secundum hominem, imo vero secundum hominem; et quod verius est, supra hominem ambulabat: «Oculus, inquit, fui caeco, et pes claudo; pater eram pauperum **(Job I, XXIX)**» et caetera, quae sic eum hoc unguento perunxerant, ut de misericordiae thalamo largius irroratus exiret. Samuelem recolo, qui non semel, sed omnibus

diebus vitae **152** suae lugebat super Saul; et cum sciret illum ab oculis divinitatis longius elongatum, non cessabat tamen compassio, quae in condolentis animum irrepserat, fundens lacrymas, et si non profuturas, pias tamen **(I Reg. XV)**. David parricidam filium continua deploratione plorabat **(II Reg. XVIII)**, plorans in eo non carnis necessitudinem, sed fidei destructionem. Cerne quomodo Joseph totus hoc melle illitus erat **(Gen. XLIII)**. Veniunt fratres, jam non ante fratrem, sed ante dominum assistentes, conscii proditionis, homicidii rei, fratricidii succensores. Videns eos Joseph, et omnium injuriarum immemor, dulcissimis fletibus inundatur, et pietatis adeps, qui intus latitat, foras per oculos emanat. Fugit odium, nescit iram, tempus iracundiae non reservat, reddens bonum pro malo, pro credulitate dulcedinem. Pene oblitus sum Moysen adeo sacri hujus liquoris rore perfusum, ut totus ex eo superfundatur et profluat. Peccat Israel, et Moyses peccantem reconciliare nititur Creatori; sed dissimulat Dominus exaudire rogantem. Promittit plurima Moysi Creator omnium, et feriendi licentiam quaerit a Moyse, qui Moysen fecit. «Dimitte me, inquit, ut irascatur furor meus contra eos, et faciam te in gentem magnam.» Respondit Moyses: «Si dimittis, Domine, dimitte; alioquin dele me de libro, quem scripsisti **(Exod. XXXII)**.» Obstupenda profecto dulcedo; et principatum gentis respuit alienae, et de libro viventium deleri desiderat, nisi peccantibus dimittatur offensa. Haec sunt unguenta propinationis et misericordiae, quae a sponsae uberibus eliciuntur, infirmitates omnes fugantia, profugantia [*f.* profligantia] passiones.

Felix Maria unxit pedes Jesu, felicior eadem caput unxit auctoris, felicissima, quae rorem unguentarium toti Christi

corpori praeparavit. Considera, quam vehementissimo dilectionis affectu beata haec mulier diligebat Christum regem. «Domine, inquit, si tu sustulisti eum, dicito mihi, et ego eum tollam **(Joan. XX)**.» Quem eum dicis Maria, cum de nullo feceris mentionem ad quem relationem facias? Putasne, quod in omnium cordibus ita versetur memoria dilecti tui, sicut et in consistorio cordis tui? «Et ego, inquit, tollam eum.» Mira res. Hominem perfectae aetatis virum, cujus corpori vix centum librae sufficiunt unguentorum, tenerrima mulier portabis, et tolles? Ardens et affecta locutio, quae de puritatis amore refusa, promittit quod implere non potest. Nihil enim amanti difficile esse videtur. Quis desperare debeat, tanta peccatrice non solum veniam, sed gloriam consequente? Ipsa hodie intercedat pro peccatis nostris, et placatum nobis reddat judicem nostrum, sponsum suum, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXX. I. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO RAVENNATE ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Hodierna die, fratres charissimi, ad jucundum nimis, satisque delectabile spectaculum venimus, et gloriosae palaestrae certamen oculis fidei contemplati sumus. Vidimus **153** enim unum civem supernae Jerusalem pro rege suo strenue ad bella procedere, et innumerum Babyloniae vulgus unanimi conspiratione contra unum caput ferociter dimicare. Vidimus hunc militem Christi contra mundum triumphale vexillum

crucis inferre, vidimus econtra amatores mundi pro dilecto suo constipatis cuneis obviare. Illi denique undique circumfusi diversa tela conjiciunt, sagittas emittunt, machinas erigunt; et ut vallum Christi irrumpere valeant, omnia praeliandi argumenta componunt; hic autem ense verbi spiritualis accinctus, lorica fidei indutus, spei galea praemunitus **(Ephes. VI)**, sub patientiae suae se clypeo colligit, et hoc contra omnes bellicae tempestatis ictus vigilanti oculo circumducit. Illi ignem adhibent; sed iste immensae charitatis ardore succensus, incendia exterioris flammae non sentit. Illi bullientibus aquis dilacerata membra perfundunt; iste largo sancti Spiritus imbre divinitus refrigeratur, cantans cum Propheta: «Transivimus per ignem, et aquam, et eduxisti nos in refrigerium **(Psal. LXV)**.» Illi virgis caedunt, sudibus frangunt, equuleo suspendunt, in carcerem mittunt, postremo catenatum in exsilium dirigunt; iste vero in arce mentis constitutus, quidquid erga se agitur, sub se fieri quasi alius quidam eminus intuetur, dicens cum Paulo: «Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus **(II Cor. IV)**.» Et iterum: «Licet exterior homo noster corrumpatur, is tamen, qui intus est, renovatur de die in diem. Id enim, quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternae gloriae pondus operatur in nobis **(Ibid.)**.»

Cuncta ergo hostium jacula facta sunt B. Apollinari gloriose vincendi materia. Et unde illorum crudelitas dejicere nititur, inde istius patientia ad standum firmius roboratur. Sanctus enim vir inter persecutionum bella deprehensus, quo durius telorum grandinem inhorrescere conspicit, eo cautius undique scutum suae gravitatis opponit. Et quo violentius pugnae

impetus videt ingruere, eo magis se studet et in vires colligere, et ad agendum fortiter excitare. Ubique paratus assistit, ubique vigilanter intendit, et venientibus undique gladiis imperturba tus occurrit.

Quia vero, fratres mei, B. Apollinaris agonem palaestram superius nominavimus, utrumnam congrue positum sit, si placet, paulo subtilius inquiramus. Palaestrita quippe nudus luctatur, et B. Apollinaris mundanae possessionis indumento nudus fuisse cognoscitur. In spectaculo autem civium hujusmodi lucta proponitur, ut B. Paulus de se aliisque Christi bellatoribus congrue testatur, dicens: «Spectaculum facti sumus angelis et hominibus **(II Cor. IV)**.» Solet autem pueris oleum, quod videlicet ceroma ab eis dicitur, a campiductoribus tribui, unde eorum debeant omnia corporis membra perungi. Sanctus vero Petrus apostolus B. Apollinaris, non dicam campiductor, sed ductor, sancti Spiritus eum unctione perfudit, cum ad certamina persecutionum misit. Ut enim in sancta gestorum illius narratur historia, ait B. Petrus apostolus Apollinari discipulo suo: «Quid sedes nobiscum; ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus. Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque **154** pontificatum, et perge ad urbem, quae vocatur Ravenna.» Quod enim dicit, accipe Spiritum sanctum, et perge, tale est, ac si diceret: Oleo membra perfunde, et bellum viriliter consere. De hoc enim sancti Spiritus oleo per prophetam dicitur: «Computrescet jugum a facie olei **(Isa. X)**.» De hoc et per Psalmistam canitur: «Inveni David servum meum, oleo sancto meo unxi eum **(Psal. LXXXVIII)**.»

Mos vero esse campiductorum solet, ut prius certaturi discipuli membra provideant, videlicet quam latum

validumque sit pectus, quam sani plenique tumeant lacerti, quam subterpositus venter, nec mole gravet, nec extenuatione debilitet; et si cuncta bellico usui apta esse perspexerint, mox ejus segnitiem dura severitate corripiunt, et desides adhuc animos in amorem laudis accendunt, hortantur et instigant; et ne formidare debeant, suam ipsius coram eo fortitudinem laudant.

Sic nimirum, sic B. apostolus quasi ante ipsum arenae vestibulum alumni sui membra considerat; et ut se ad congrediendum praeparet, verbis suasoriae adhortationis inflammat. Quid est enim dicere, «quid sedes nobiscum,» nisi jam depone desidiam, ut post peractam victoriam pervenias ad coronam? Et quid est dicere, «ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus,» nisi omnes tui corporis artus jam perfecto vigent robore, nihilque tibi jam superest nisi ut timore postposito, incipias dimicare? Unde apte subjungitur: «Praedica eis de nomine Jesu, et ne formidaveris;» tanquam diceret: Ex jussionis meae auctoritate congredere, brachia consere, ut communem utriusque regis possis victoriam de triumphatis hostibus reportare. Percurre impiger stadium, ut ad propositum victoribus merearis pertingere bravium. Non dubites arripere pugnam, de qua nobilem referes, auctore Deo, victoriae palmam. Ego, ego tibi praecipio, quia potestatem ligandi non solum in terra, sed et in coelestibus habeo; ego te ad pascendas oves Dominicas mitto, qui ovile totius sanctae Ecclesiae injuncta mihi cura custodio. Praerogativa ergo magistri sit discipulo audacia praesumendi, et mittentis auctoritas sit fiducia missi.

O beate apostole, quam libenter, quam alacriter motum tuae diversitatis intueor: et nunc te debilem, nunc fortissimum

pulchra varietate contemplor! Debilem, inquam, negando magistrum, fortissimum vero pro ejusdem magistri confessione mittendo discipulum. Non times discipulo Ravennam multarum urbium dominam assignare, qui tibimetipsi expaveras unius sacerdotis ancillam. Non metuis illum in procellosos fluctus turbulentissimae civitatis solum mittere, qui cum ipso Creatore marium super marinas undas expaveras ambulare. Illi namque dictum est: «Aquilonem et mare tu creasti **(Psal. LXXXVIII)**.» Licet enim dixeris: «Domine, jube me venire ad te **(Matth. XIV)**:» nisi tamen expavisses, mergi utique non coepisses, nisi in navi fidei aliquam naufragii undam pertulisses, nullatenus ex ore Veritatis audisses: «Modicae fidei quare dubitasti?» **(Ibid.)** Nec mirum tibimetipsi maris tunc formidasse periculum, qui pro eadem mentis infirmitate, magistrum et Dominum tuum nolebas crucis subire **155** patibulum. Cum enim tibi diceret, quod pro redemptione humani generis crucifigendus esset, protinus respondisti: «Absit a te, Domine, propitius tibi esto, Domine, ne fiat hoc **(Matth. XVI)**.» Quid est hoc, B. apostole? Nunquid vis claudere locum, unde nostrae redemptionis est pretium exiturum? Nunquid vis fontem restringere, qui pravitatis nostrae descendit maculas emundare? Ecce jam nosti illum procul dubio Deum esse, tamen dissuades mortem subire. Nisi enim Deum crederes, propitius tibi esto, Domine, non dixisses.

Concordat denique fides discipuli cum assertione Magistri. «Potestatem, inquit, habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi illam **(Joan. X)**.» Sed qui fide stas, infirmitate jaces, quem fides erigit, timor sternit. Qui

ergo Magistro crucis timueras mortem, et tibimetipsi pelagi profunditatem, tunc dilectum discipulum non dubitas mittere inter persecutorum furentium rabiem. Cur hoc, nisi quia completum est in te, quod per coapostolum tuum dicitur, quia «timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem?» **(I Joan. IV.)** Jam enim iterum audieras a Domino **(Joan. XXI.)**: «Simon, amas me?» Et respondens: «Domine, tu scis quia amo te;» illico audisti: «Pasce oves meas.» Dixerat iterum Dominus: «Sicut dilexit me Pater, et ego diligo vos **(Joan. XV)**.» Sicut ergo te Dominus dilexit, cum pro pascendis ovibus suis inter scandala persecutorum misit; sic et tu discipulum diligis, cum pro eisdem ovibus ad martyrium dirigis.

Sed libet, fratres mei, haec apostolica verba subtili indagatione discutere, et quomodo canonica ecclesiasticae censurae auctoritas in eligendis praepositis unam ubique teneat regulam, praevidere. Dicitur enim B. Apollinari: «Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus.» Rursus idem apostolorum princeps cum in loco Judae alium subrogare voluisset apostolum, ut neophytorum reprimeret pravitatem, inquit: «Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit, et exivit inter nos Dominus Jesus, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis **(Act. I)**.» Hinc idem ipse gentibus Christum evangelizans, aiebat: «Hunc Deus suscitavit tertia die, et dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus praeordinatis a Deo, nobis qui manducavimus et bibimus cum illo, postquam surrexit a mortuis **(Act. X)**.» Hinc ipse Dominus in Evangelio cum de mittendo sancto Spiritu apostolis loqueretur. «Ille, inquit,

testimonium perhibebit de me, et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis **(Joan. XVI)**;» tanquam diceret: Idcirco idoneum de me testimonium perhibebitis, quia quidquid alios docueritis, longae conversationis assiduitate ipsi antea didicistis.

Audiant neophyti, audiant elati, et quasi folles vento arrogantiae, et igne cupiditatis inflati, qui ante volunt docere, quam sciant; et in schola Christi ante inhiant in cathedra praesidere, quam ferulam sentiant. Dumque inordinato ordine non per ostium, sed aliunde ad regiminis jura prorumpunt, non se pastores esse, sed fures, et mercenarios patenter ostendunt, **156** qui prodesse nil curant, sed praeesse flamma perniciosissimae cupiditatis anhelant. Hi profecto non praeferuntur, ut Christi ovile custodiant, non ut gregem Dominicum pascant, sed ut miseram carnem suam in lasciviis et voluptatibus molliter nutriant; dumque se proximis praelatos esse considerant, caecam mentem in superbiae cornibus exaltant. Audiant ergo, qui ejusmodi sunt, et vel curent se ab hac praesumptione compescere, vel noverint se a corpore sanctae Ecclesiae jam, etsi non aperte, vere tamen radicitus praecisos jacere. Ecce beati apostoli, super quos quasi solidissimas bases sancta fundatur Ecclesia, non novitium, non indoctum, sed illum ordinant, quem in doctrina, et sanctae conversationis studio perspexerint esse maturum. Hoc quaerit Petrus in Mathia, cum elegit in apostolatum, hoc in Apollinare cum promovet in episcopatum. Quod ergo Dominus providerat in apostolis, hoc apostoli considerant in apostolicis viris.

Illud etiam praetereundum non est, quod beatus apostolus osculans discipulum, emisit eum a se. Hic antiquorum Patrum

consuetudo recolitur, et in novo jam saeculo veterum patriarcharum antiquitas reparatur. Ecce Isaac iterum filium osculatur. Ecce Jacob iterum benedicitur, et patriarcha a patriarcha ex authenticae traditionis ordine consecratur. Illi dictum est: «Accede ad me, fili, ut benedicat tibi anima mea **(Gen. XXVII)**.» Ipsi dictum est: «Surge, accipe Spiritum sanctum.» Illi dictum est: «Det tibi Deus de rore coeli, et de pinguedine terrae abundantia frumenti, vini et olei **(Ibid.)**;» isti vero dicitur: «Mittat Dominus noster Jesus Christus angelum suum, qui praeparet iter tuum, et quae postulaveris, annuat tibi.» Sic et ipse Jacob Ephraim et Manasse filiis Joseph osculum praebuit, cum eos inter reliquos patriarchas constituens, benedixit **(Gen. XLVIII)**. Hinc etiam ecclesiasticus mos inolevit, ut pontifices his, quos consecrant, osculum tribuant. Hinc, fratres, hinc rogo, colligite, B. Apollinaris quanta sit celsitudo, qui ut apostolus ad arcem pontificatus eligitur, et ut patriarcha solemniter ordinatur. Qui et ab illo, et non diverso modo provehitur, a quo et apostoli promoventur.

Videtur ergo in illo et apostolica dignitas, et patriarchalis sublimitas; quia et apostolico ore provehitur, et patriarchali solemnitate consecratur. Unde fit, ut cum caeteri, qui pro testimonio veritatis supplicia passi sunt, martyres nuncupentur; hic, qui non solum passus, sed etiam ad martyrium ab apostolo tam nobiliter est electus, apostolicus martyr jure dicatur.

Inter haec vos, fratres charissimi, ad vosmetipsos redite, actus vestros sollicita examinatione discutite; et qui laudes martyris libenter auditis, laudabilem vitam habere curate. Non est enim speciosa laus in ore peccatoris **(Eccli. XV)**. Illi enim digne

sanctis laudibus efferunt, qui laudabiliter vivunt. Et hi fortium virtutes utiliter audiunt, quos audita praeconia ad amorem imitationis accendunt. Caeterum quid prodest si alios constitutos in sublimibus videas, ipse vero in praeceps ad ima descendas? Quid **157** prodest fortium bellatorum triumphos extollere, si ipse non erubescas quotidie terga hostibus dare? Quisquis ergo gaudes fortiter egisse martyres Christi, corripe et ipse arma inter milites Christi. Desunt exterius hostes? Verte manus in te, et multos seditiosos invenies cives. Doma superbiam, jugula iracundiam, exstingue libidinem, reprime avaritiam, occide invidiam; et, ut breviter cum Apostolo cuncta complectar: «Crucifige carnem tuam cum vitiis **(Gal. V)**.» Hoc est fortiter agere, hoc est viriliter dimicare. Nam quid juvat, si circa vallum te non obsideant acies persequentium, et intra urbis moenia grassetur barbaries vitiorum? Vis autem adhuc apertius discere, qualiter in pace sanctae Ecclesiae valeas martyrium invenire? Audi attente, intellige diligenter. Cor vigilet, oculus non dormitet. Quod enim dico, brevissimum est. Ascende igitur tribunal mentis, et temetipsum pertrahe ad judicium quaestionis. Cogitatio accuset, animus judicet, poenitens conscientia velut carnifex feriat, lacrymarum rivus velut vulnus erumpat. Sic sic per martyrii similitudinem, ad veram pervenies martyrum dignitatem, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXI. II. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Apostolici martyris gloriosa solemnitas, fratres charissimi, alacrem fecit vestrae devotionis adesse conventum. Unde dignum est, ut communi vobiscum laetitia pariter exsultemus, et totam hanc diem in psalmis, hymnis et canticis spiritualibus expendamus. Merito hodie profusis gaudiis totus ubique terrarum orbis exsultat. Merito sancta Ecclesia, dispositis fidelium choris, dulcisonas melodiarum voces alternat. Gaudeat Antiochia, quae talem meruit gignere filium; exsultet Roma, quae talem potuit habere discipulum; praecipue vero jubilet urbs Ravenna, quae tantum meruit referre patronum. Quae enim erat daemonum antea delubrum, per hunc coelestium senatorum facta est capitolium. Ibi enim jam martyrum corpora requiescunt, ibi multorum sanctorum patrocinia reconduntur. Quae ergo prius male fecunda in filiis suis multas stipulas germinabat inferno, jam per Dei gratiam multos cives parturit coelo; ut jam populo illius non immerito dicatur: «Jam non estis hospites et advenae; sed estis cives sanctorum, et domestici Dei!» **(Ephes. II.)** Et per Petrum: «Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis **(I Petr. II)**.» Reges enim sumus, quia crucis vexillum in fronte portamus. Sacerdotes autem jure dicimur, quia chrismatis unctione linimur.

Juste ergo egregia illa metropolis de B. Apollinaris festivitate specialiter gaudet, per quem, olim profana et rustica, facta est nunc sacerdotalis et regia. Cui cum Romanis arcibus adeo communis est dignitas, ut illa mater, **158** ista dicatur congrue

filia. Quod enim illa in coelesti clavigero, hoc totum ista possidet in discipulo; et quod illi praerogat apostolus, hoc addit isti martyr apostolicus. Si enim Constantinopolitana civitas, quia Romanos in se transtulit cives, secunda Roma est nuncupata; quanto magis haec, quae tantum principem de Roma suscepit, secunda Roma est appellanda! Nunquidnam gloriosius est suscipere Quirites de Romana curia, quam habere martyrem de Romana Ecclesia? Ex ea igitur parte, qua Roma carnalis est, carnales genuit; ex ea vero, qua spiritualis est, spiritualem ex se filium procreavit. «Quod enim natum est de carne caro est, et quod natum est ex spiritu, spiritus est **(Joan. III)**.» Quod autem tantum civitati illi tribuimus, ut Romae similem esse dicamus, ad laudem Dei referimus, non favores hominum affectamus. Nam ornatus habitationis, decus est habitantis; et honor militis, gloria est imperatoris.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum divinae dispensationis ordinem studiose perpendere; et quam mirabiliter omnipotens Deus regionis illius tenebras illustrare decreverit, indagare. Sicut enim matutinus Lucifer ab ortu surgens solem praecedit, ita beatissimus martyr ab orientali plaga progrediens, nomen Domini nostri Jesu Christi, qui vere est sol Justitiae, primus Ravennae finibus introduxit. Et quam bene sibi Luciferi nomen congruit, qui primum adventus sui miraculum de lumine fecit! Nam mox ut in suburbano est receptus hospitio, caeco Irenaei militis filio lumen reddidit, et sic de parentum cordibus infidelitatis tenebras effugavit; et dum illi oculos reddidit frontis, istis multo felicius lumen aperuit cordis.

Recte ergo dicitur, quia sicut Lucifer in orbem, ita beatissimus vir suam est delatus in urbem. Quot autem ibi supplicia sustinuerit, quot mortium tormenta percurrerit, ille quidem

perferre mirabiliter potuit, nos referre quantalibet linguae nostrae facundia non valemus. Caeditur, uritur, vulneratur, equuleo tortus per membra cuncta discerpitur; sed quo magis caro per tormenta concutitur, eo mens in Deum fixa firmius roboratur; et quasi igne succensa materies, quo plus adversitatum ventis impellitur, eo in amorem Dei ardentius inflammatur. Sanctus quippe vir dum foris tolerat turbinem persecutionis, intus recurrit ad arcem mentis; et inde cuncta sub se ire despicit, inter quae transire corporaliter etiam semetipsum cernit. Minas non metuit, tormenta alacriter patiendo contemnit. Hinc enim per Salomonem dicitur: «Justus quasi leo confidens, absque terrore erit **(Prov. XXVIII)**.» Hinc ab eo iterum scriptum est: «Non contristabit justum, quidquid ei acciderit **(Prov. XII)**.» Jam quippe Spiritus ad alta suspensus in hoc ineffabiliter gaudet, dum sibi cumulari gaudia per tormenta videt, Poenis fovetur, incendio refrigeratur, fame reficitur, inopia dilatatur; et id maximum lucrum deputat, si gravem de passione Domini sarcinam portat, tantumque sibi minui timet de praemio, quantum sibimet subtrahi conspicit de tormento.

Quid plura? Iterum caeditur, iterum cruciatur, ad **159** extremum quoque nudis plantis super ardentes prunas stare compellitur; sed dum uterque pes supposito igne comburitur, lingua in confessione Christi liberius relaxatur. Segnior quippe fuerat ignis, qui exterius incendebat, quam qui inferius inflammabat; tanquam alter coqueretur, et alter loqueretur; alius verba ederet, alius verbera sustineret. Et revera alter, Veritate attestante, quae ait: «Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.» Et, ut triumpho beatissimi martyris ipsa

contraria elementa concorditer serviant, dum ignis potentiori igne contemnitur, caro, quae usta fuerat, aquis bullientibus elixatur; sicque in odore suavitatis Domino duo sacrificia ex una fiunt victima.

Age, age, responde mihi, turba phrenetica, et ab ipsis furiosis merito deridenda. Quid furis? Quid saevis? Quid cruentis dentibus et lupina rabie debaccharis? Nunquid speras suppliciis Christi militem cedere, et a sancto proposito mentem posse mutare? Non est hujusmodi mens in Deum fixa, ignorat in bello perdere militiam Christianam. Nescit praeliator noster rigore mollescere, nescit gladios formidare; imo quo magis impetitur, eo robustior invenitur. Eia percute, incende, coque, gyra, regyra, divelle a visceribus viscera, imprime vulneribus vulnera. Apollinaris noster, si discutitur, idem ipse, qui fuerat, invenitur; non potest jam Christum in loquendo negare lingua, quem caetera patiendo confessa sunt membra. Nam si fictile sui corporis vasculum, dum adhuc sanum esset pro conservando fidei thesauro lacerari permisit, quanto magis tunc pro jam quassato et fracto tam pretiosum thesaurum perdere formidabit!

Tu ergo, tu miserabilis turba agonothetam Christi dum dejicere moliris, extollis; dum superare niteris, insuperabilem reddis. Tu facis, ut corpus suum ille despiciat, et ex eo egredi tota animi alacritate contendat; et dum novis et exquisitis suppliciis eum mirabiliter crucias ut mirabilem facias martyrem, elaboras. Tua enim stulta sapientia fecit, quod hodie nomen B. Apollinaris tam clarum et celebre per ora fidelium currit. Servisti nempe, dum saevisti; et auxisti palmam, dum exaggeras poenam. Nam quid non ad victoris

gloriam vecors ingenium tuum reperit, quando in honorem transierunt triumphi ipsa etiam instrumenta supplicii?

Sed adhuc diligentius laceratum corpus examina, adhuc ea ipsa, quae confossa sunt membra, retracta, coque, discerpe ictus, caede, verbera, percute; jam de toto corpore invictissimi martyris quid aliud, nisi plagas poteris vulnerare? Bulliat aurum, non minuitur; caedatur adamas, non secatur. Jam denique ille ad coeli culmen anhelat, jam mente in sublimibus habitat; nihil dolet, nihil timet, nisi, o persecutores, solam pietatem vestram, quae si ei tribuitur, ab ipso impietas crudelissima deputatur; et si tela vestra ad ejus vultis interiora pertingere, sola illum pietate ferite. Tunc enim graviter indignamini, si miseremini: tunc immaniter laceratis, si parcitis: et, ut ita dixerim, tunc punitis, si tunc non punitis.

160 O robustissimum pectus, quod nulla queunt tela perfodere, nulla possunt spicula penetrare! O munitissimum Christi vallum, quod non impacti arietes diruunt, nulla machinarum armenta convellunt! Quanta hunc retributionis gloria nunc extollit in summis, quem tanta tribulationis adversitas pressit in imis! Econtra, nunc cum ignitis beatorum spirituum coetibus emicat, cum trabeatis senatoribus curiae coelestis exsultat, cum patriarchis in aureo sublimiter solio inthronizatus, cum purpuratis martyribus mirabiliter coronatus. Cum his omnibus stola indutus gloriae ineffabiliter emicat, et ante imperatorem suum melodum alleluia perenniter jubilat. Quo te precamur, martyr beatissime, ut nos manus tuae orationis erigat, quos reatus nostri pondus inferius gravat; quatenus qui hic tuae virtutis praeconia referre gaudemus, illic tuae beatitudinis partem aliquam sentiamus. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et

Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXII. III. DE SANCTO APOLLINARE EPISCOPO RAVENNATE ET MARTYRE. (XXIII JUL.)

Audivimus hodie, fratres charissimi, insuperabilem Christi militis fortitudinem, audivimus triumphalem apostolici martyris passionem. Mirabilis in persequentibus pugna, mirabilis in persecuto victoria. Illi enim ad expugnandum Christianae militiae strenuum bellatorem, non solum ferrea arma corripiunt, sed ignes, aquas, ligna, lapides, et universa plane elementa armorum materiam faciunt, et in praeliandi argumenta convertunt. Iste vero quo acrius impugnatur, eo robustior invenitur; et quo magis corpus per tormenta distenditur, eo magis fides augetur. Insuperabilis denique miles est, cui virtus ex vulneribus crescit, ex minarum terroribus animositas surgit. Nova et inaudita pugna est, ubi peregrinus expugnat urbem, incola civitatem, unus populum, imbellis cuneum, inermis aciem, persona dejicit legionem. Mirabilis et stupenda victoria est, ubi vivit, qui occiditur; surgit, qui dejicitur; vincit, qui superatur; et postquam mortuus fuerit, omnem adversae partis aciem ad sui imperatoris signa convertit. Ubi mors evaditur, cum subitur; vita incipit, cum finitur. Novum litigium, ubi judicio praesidet populus, et unus deducitur judicandus; ubi unus innocens

accusatur, multorum damnabilium censura depromitur; ubi justus vapulat, reus damnat.

Sed inter omnes B. Apollinaris, non dicam Judices, sed carnifices, non praesides, sed tortores, tua, Messaline, crudelitas luporum excedit rabiem, leonum exsuperat feritatem. Nam post cruentorum verberum caedem, post patentium vulnerum multitudinem, post equulei appensionem, post aquarum fervescentium ustionem, os ejus saxo contundi praecipis et novo tormenti genere verba verberibus punis. Ecce artifex saevitia tua per effusam fellis amaritudinem novi te supplicii fecit auctorem. Et caecatus **161** per iracundiam mentis oculus illud excogitando novo supplicio praevidet, quod sano consilio conspicere vix valeret. Et revera quid tibi reliqua membra fecerant, cum laniabas, cum cruciabas, cum torquebas, cum omnia immaniter lupinis morsibus depascebas? Ore te offenderat, ore te objurgaverat, ore frontis tuae inverecundiam confutabat. Muta membra nil fecerant.

Cur ergo, quod non admisit culpam, sustinet poenam? Quod non laesit, cur laeditur? Quod non deliquit, cur vindicatur? Si vis ergo in reum districtae sententiae tuum proferre vigorem, verbum examinetur, verbum judicetur, verbum verberibus torqueatur. Et quid plus dicam? Anima linguae, quae peccaverit, ipsa moriatur. Sed quid prodest, si in eum exerceas vindictam, in quo vindictae nequeas compescere causam? Si enim contunderis os carneum, est qui interius fabricet aliud, quod quidem possis audire, sed nulla valeas animadversione punire; ille videlicet, qui discipulis suis dicit: «Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri **(Luc. XXI)**.» Ille,

inquam, qui dicit: «Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.»

Sed iterum in carcere horrifico clauditur, gravissimo catenarum pondere impeditur, in ligno extenditur, omni alimentorum sustentatione privatur. Ad constringendum quidem omnino carcer sufficeret, etiamsi catena deesset; ad puniendum autem sufficeret ignis poena, etiamsi famis cessaret inopia. Sed cui terrena esca subtrahitur, coelestibus epulis cautritur. Et victus quem judicis impietas negat, Dei largitas administrat. Et quod non tribuit carcerarius, minister hominis factus exhibet angelus. Angelus enim Domini nocte veniens ad eum, videntibus custodibus pavit et confortavit. Quam deliciosa fame affligitur, qui coelestis promptuarii dapibus satiatur, cui coelum fit cellarium, coelestis promus exhibet ministerium. Quam feliciter miser est, qui dum terrenis eget impendiis, angelicis fulcitur obsequiis; cui xenium divinitus mittitur, angelicus ministratur.

Sed o quam pulchrum spectaculum, et quanta spectantium admiratione dignissimum! cum tam strenue dux imperatorem sequitur, martyr regem imitatur. Quis enim posset ab illius spectaculi visione satiatus abscedere, si ad videndum quod non videbatur, clarum mentis oculum potuisset habere, cum cerneret invictissimum bellatorem Christi, in carceris horrore conclusum, quem tam alacriter exspectabat splendidissima aula regni coelorum? Cum aspiceret civem coeli cum tanto triumpho de exsilio ad patriam revocari? Cum videret Christi militem, tam potenter devicto mundo, regna siderea penetrantem? Verumtamen adhuc differtur, adhuc in exsilio retinetur; ut redeundi ad patriam magis ac magis desiderium augeatur. Non enim cessat adhuc diabolus per vasculum

suum immaniter fremere, non cessat adhuc cruenta bestia totis malitiae suae viribus circa Christi martyrem insanire. Nam ecce iterum catenatus, sicut de carcere trahitur, in navi ponitur, **162** in exsilium mittitur, deinde tempestas oritur, navis frangitur, nautae omnes naufragio moriuntur: beatus martyr cum tribus suis clericis et duobus militibus liberatur.

Quid est hoc, Messaline? Cur iterum insanis? Cur iterum desipis? Et amisso rationis consilio, quid irrationabiliter facias, non attendis? Eia, rogo, dic mihi, quis potest exsulem in exsilium mittere, quis peregrinum peregre destinare? Antiochenus potest de Ravenna in exsilium dirigi? Orientalis de occiduis finibus deportari? Sed dum facis exsulem, significas civem. Et cum jure postliminii reversus fuerit, in urbanae conditionis titulos, quibus deportatus fuerat, legibus remeabit. Et certe si vir sanctus exsilium timuisset, Ravennam usque de Antiochia non venisset. Postremo quem longius ire compellis, cur catenarum nexibus non absolvis? Si vis tenere, cur mittitur? Si vis mittere, cur ligatur? maxime cum catenae tuae non magis nexibus ligent, quam ponderibus gravent? Econtra, ubi mare detumescit, tu inflaris; ubi ventus vim temperat, tu spiras; ubi Eurus cessat, tu sufflas, quem procella metuit mergere, tu non dubitas in equuleo sublevare, quem frigida vix audet unda perfundere, tu non times aquis ferventibus elixare. Furor tuus omnium belluarum excedit saevitiam. Stoliditas tua ipsam insensibilium rerum exsuperat ignorantiam. Interroga nautas tuos, disce furores tuos.

Ecce, ubi ipsi vix tandem laborando solutis brachiis pereunt, nostri ligati jacendo et absque ulla molestia sui laboris evadunt. Milites autem, et si non pereunt, tibi tamen funditus pereunt. Nam jure dicendi fideles transfugae, utpote venientes

ad fidem, abjuratis praesidis armis, sequuntur militiam exsulis. Aiunt enim ad eum milites: Domine Pater, quo ibimus? Quid faciemus? Quibus ait: Baptizamini in nomine Jesu, et vivetis. Qui statim renuntiantes idolis, baptizati sunt in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Nos autem, fratres dilectissimi, qui veritatem iterum Deo auctore, cognovimus; qui tot virtutum insignia prae oculis posita, ad exemplum imitationis habemus, studeamus ad illam beatitudinem omni desiderio tendere, in qua jam novimus triumphatores mundi de laborum suorum remuneratione gaudere. Eorum vestigia teneamus in via, quorum societatem habere desideramus in patria. Profecto illic erimus quod sunt, si hic fuerimus quod fuerunt. Nam si compatimur, et conregnabimus, si commorimur, et convivemus **(II Tim. I)**. «Et si complantati facti sumus similitudini mortis Domini, simul et resurrectionis erimus **(Rom. VI)**.»

Non ergo dividamur in itinere, si jungi volumus in perventione. Non abhorreat momentaneae potionis amaritudinem bibere, qui ad perpetuae incolumitatis dulcedinem desiderat pervenire. Qui vult ascribi inter milites Christi, nunc se accingat viriliter ad conflictum, ut post peractam militiam beatae quietis accipiat municipatum; nunc se praeparet congredi, ut merito valeat post victoriam coronari: «Non enim coronabitur, ni qui legitime certaverit **(I Tim. II)**.» Nam delicatus **163** est miles, qui prius vult vincere, quam incipiat dimicare; qui vult sine pugna victoriam, aut sine victoria anhelat ad palmam. Stultus est agricola, qui vult turgentes uvarum botros de vite suaviter carpere, et negligit propaginum surculos laboriose plantare; cupit implere frugibus horreum, non curans excolere

inhorrescentem vepribus agrum. Sic, fratres mei dilectissimi, angustam nobis expedit, et asperi laboris viam cum sanctis in hoc saeculo carpere, si postmodum volumus ad eorum gaudii latitudinem pervenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare **(Joan. II)**. Procul dubio autem a vestigiis Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat: «Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei **(Act. XIV)**.» Ecce, B. Apollinaris, cujus hodie nos festiva dies illuxit, non terrenos honores voluit, non fallaces divitias congregavit, non mundi gloriam petiit, non transitoriae possessionis praedia dilatavit; propinquos sprevit, patriam dereliquit, semetipsum quoque funditus abnegavit; ad extremum quoque per ferrum, per gladios, per tela, per ignes, per morosas et innumeras mortes regna siderea penetravit. Sic in sanctis luce clarius manifestatur, quod per Veritatem in Evangelio dicitur: «Quia regnum coelorum vim patitur, et violenti diripiunt illud **(Matth. XI)**.»

Neque tamen hoc dicimus, ut illi solummodo coelestibus digni praemiis habeantur, qui persecutorum gladiis feriuntur. Saepe enim multi perfectae et laudabilis vitae viri toto mentis desiderio ad martyrii voluerunt culmen attingere; sed quia divina providentia aliter sensit, in suo gradu coacti sunt remanere; qui etiamsi nequaquam fuerint per martyrium consummati, a martyrii tamen gloria minime sunt alieni. Nam et sancti discipuli B. Apollinaris, Adheritus videlicet et Calocerus, Marcianus et Eleuchadius, licet nequaquam carnificum gladio sint percussi, a martyrii tamen desiderio nullatenus creduntur fuisse extranei, sed omnipotens Deus, qui eos ante saecula clementer elegit, in quo voluit ordine,

profunda consilii sui dispensatione constituit; quae quamvis sit nobis occulta, nullo modo tamen credi debet injusta; quamvis sit incomprehensibilis, nullo modo tamen censenda reprehensibilis. Sic architectus cum parietem domus aedificat, alios lapides in imis aequaliter construit, alios in summis artificiosa sublimitate componit. Sed dum illi superius eminent, isti inferius jacent, concordi diversitate unum simul parietem complent. Sic peritus artifex cum aurea, vel argentea vasa componit, aliis diversas sculpturas et imagines imprimit, alia vero solummodo polita ex studio derelinquit; ut dum in his, hoc est simplicibus, naturalis color clarius rutilat; in illis vero, id est, anaglyphis, anaglyphi sculptoris ingenium ars studiosa commendat, spectantium oculos pulchra ad se rerum varietas trahat. Indumentorum quoque regalium alia videntur conchylii, vel muricis sanguineo rubore perfusa, alia vero nivei coloris nitore candentia.

Sed dum ex propria qualitate inter se admodum differunt, unam tamen dignitatem de eo, **164** quod communiter contegunt, corpore regis trahunt. Sic nimirum, sic omnipotens Deus dum electos suos ad unius felicitatis gradum provehit, Ecclesiae suae corpus per varia membrorum lineamenta distinguit. Hinc est enim, quod per Apostolum dicitur: «Ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi **(Ephes. IV)**.» Sed licet varia sit diversitas transeuntium, una tamen est via, per quam transitur: illa nimirum, quam Veritas se sequentibus sternebat, cum diceret: «Angusta est via, quae ducit ad vitam; et pauci sunt, qui ingrediantur per eam **(Matth. VII)**.» Hanc viam ipse

Dominus tenuit; per hanc quicunque eum sequi voluerit, incedere jussit. Hanc viam sancti martyres omni studio tenuerunt, antequam ad martyrium pertingere meruissent. Angustam quippe viam perfecte tenere est voluntates proprias in omnibus frangere, et majoris imperio humiliter obedire. Quisquis autem per proprii arbitrii latitudinem defluit, pedem mentis ab angustae viae semita declinavit. Sed tanto per hanc suum iter plenius dirigit, quanto se arctius in ligno cordis clavis obedientiae crucifigit.

Sed quia ad aedificationem nostram, dilectissimi, hujus tam praecipuae virtutis exemplum ponere volumus, quia de nullo citius occurrit, hinc de quo agitur, B. Apollinarem ad medium deducamus. Ut enim jam audistis, in ipso gestorum illius narratur exordio, quia B. Petrus apostolus ait Apollinari discipulo suo: Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus. Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque pontificatum, et perge ad urbem quae vocatur Ravenna. Multitudo enim populi illic moratur, praedica eis de nomine Jesu, et ne formidaveris. Et paulo post subjungitur: Et osculans eum, emisit a se. Perpendite, fratres mei, quam libera in magistro praecipiendi auctoritas, quam devota in discipulo obediendi humilitas: quam promptus ille fuit ad imponendum imperii jugum, quam iste paratus exstitit ad submittendum obedientiae collum. Ille jussionis suae severitatem blandiendo non temperat, ille tanti laboris subire sarcinam non recusat.

Solent mundana eloquentia eruditi locutionem suam rhetorici coloris suavitate componere, et quaeque difficilia, cum volunt, blandis et exquisitis verbis levia demonstrare, ut si quando grave aliquid imperant, auditorem ad sua vota convertant. Beatus vero apostolus non blanda verba

composuit, non rei eventum prosperum repromisit, sed rem difficilem simpliciter imperavit. Inter haec illud etiam ad mentem redit, quod Dominus Abrahae dissimile quidem, sed non dissimiliter jussit: «Tolle, inquit, filium tuum, quem diligis Isaac, et offer illum mihi in holocaustum **(Gen. XXI)**.» Sufficeret namque Domino dicere, tolle filium tuum; sed adjungit, quem diligis Isaac, ut reducta patri ad aures dilectione filii, probaretur in animo quantus viveret amor Dei; quatenus audita dilectio filii paternum pectus accenderet; sed rursus exsuperante divini amoris **165** flamma, semetipsum obedientiae gladio mactans, in ara cordis verius immolaret. Hoc etiam modo beatus apostolus cum discipulo suo diceret: Perge Ravennam, ac si terrorem sibi vellet incutere, protinus addidit: Multitudo enim populi illic moratur.

Poterat autem B. Apollinaris magistro suo verbi hujusmodi respondere: Multitudinem populi dicis, et unum contra multitudinem dirigis. Multa esse hostium agmina ipse non negas; et unum inermem hominem contra eos mittere non formidas? Quomodo pugnabit nuda lingua unius hominis adversus armatas manus adversariae multitudinis? Quid poterit imbellis peregrini persona adversus tot frementium civium agmina? Non bene coaequatur pugna, ubi ex una lingua jaciuntur verba, et ex innumeris manibus incutiuntur verbera: ubi hinc emittuntur sermones, inde evolant vectes. Saltem unum mihi socium dares, solatium tam irremeabilis peregrinationis, vel etiam ipsius praedicationis adjutorem impenderes. Nam et ipse magister tuus Dominus Jesus Christus cum vos ad praedicandum mitteret semper, prout opus erat, vobis solatium adhibebat. Evangelista quoque, qui illum septuaginta duos destinasse ad praedicandum narrat,

non unos, sed binos ante faciem suam misisse pronuntiat **(Luc. X)**.

Haec, et multa hujusmodi excusationis verba beatus martyr potuisset obtendere, si indomita cervice mentis, jugum voluisset obedientiae detractare. Verumtamen non restitit, non contradixit; sed mox, ut jubentis accepit imperium, omnino credidit necessarium, quod sibi per os magistri ab ipso Domino cognovit injunctum. Et ut per omnia in virtute obedientiae B. Apollinaris Abrahae similis videatur, sicut illi Deus praecepit, dicens: «Exi de terra tua, et de cognatione tua, et de domo patris tui, et veni in terram, quam monstravero tibi **(Gen. XII)**,» qui nihil haesitans paruit; sic et iste mox, ut verba apostolicae jussionis accepit, protinus ad obediendum spe certa animum roboravit. Et quod docturus erat verbo, operis praemonstravit exemplo. Hoc denique studuit humiliter exhibere subjectis, quod juste accepturus erat, et ipse praelatus. Et, sicut de Domino legitur «prius coepit facere et postea docere **(Act. I)**;» ut in semetipso expertus disceret, qualiter accepta potestatis auctoritate, aliis imperaret.

Sed quam pulcher divinae dispensationis ordo cognoscitur, si hujus rei dignitas pro sui merito studiose pensetur. Nam, qui ab Adam primum inobedientiae vitium male instructi didicimus, primam obedientiae virtutem ab hoc beatissimo martyre edocti sumus. Et sicut ille inter caetera vitiorum germina primam inobedientiam, non loquendo, sed praevaricando, carnalem sobolem docuit; ita iste inter alia documenta virtutum, inprimis obedientiam, non loquendo, sed faciendo, filios spirituales instruxit. Qui ergo inobediendo a supernae patriae sublimitate cecidimus, ad hanc versis vestigiis per obedientiam de exsilii dejectione redimus. Hinc

est enim, quod per Veritatem dicitur: «Omne, quod dat mihi Pater, ad me veniet; et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras **(Joan. VI)**.» Qui enim ad primum Adam veniunt, ab intimis exire per inobedientiam **166** discunt. Secundus vero Adam «factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis **(Philip. II)**,» in eo, quod ad se venientibus exemplum obedientiae tribuit, eos a paradisi gaudiis non expellit.

Ad haec gaudia, dilectissimi, redire festinemus, non passibus pedum, sed bonorum profectibus operum. Nondum saeculum fortasse reliquimus, nondum abrenuntiatorum more, unum prae cunctis, cui obedire debeamus, elegimus: hanc tamen virtutem, per quam praecipue ad coelum reditur, obedientiam dico, habere cum Dei adjutorio possumus. Neque enim de abrenuntiatoribus Saul fuerat, qui ab irato contra eum Samuele audiebat: «Nunquid vult Dominus holocausta et victimas, et non potius, ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia, quam victimae **(II Reg. XV)**.»

Quisquis ergo perfecte vis hanc habere virtutem, esto obediens Deo, nec tamen sis inobediens proximo. Vis audire qualiter obedias Deo? Cave quod prohibet; imple quod jubet. Neque enim unum sine altero valet esse perfectum. Vis etiam audire qualiter obedias proximo? Cum te frater tuus videt in aliquod vitium delabentem, et corripit te in bono opere tepidum, et ad fervorem te verbis charitativae exhortationis accendit, si non resistis, si non contradicis, sed humiliter audis, et te ad id quod vocaris, accingis, mox reditum tuum ad patriam, unde inobediens dejectus fueras, per virtutem obedientiae reformabis. Hoc itaque modo etiam si non vales pro Deo mortem subire, vales tamen vitam Deo placabilem ducere. Magnum quippe est mori pro Christo, sed non est

inferius vivere Christo. Utrumque enim statera Paulus aequa lance pendebat, cum diceret: «Sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus **(Rom. XIV)**.» Dicis mihi, quia non possum invenire martyrium; exhibe te martyrio dignum, et martyrii consequeris procul dubio praemium. Non potes sanguinem fundere, potes temetipsum poenitentiae telo percutere, et in cordis contritione mactare. Praeparetur ad feriendum jugulus, non deerit remunerator, etiamsi defuerit gladius. Deest carnifex, qui cervices exterius feriat; adest Judex, qui bonae voluntati praemium reddat. «Gloria enim in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis **(Luc. II)**.» Amen.

SERMO XXXIII. DE S. CHRISTOPHORO MARTYRE (XXV JUL.).

Dum cupimus, dilectissimi, de triumphali B. Christophori martyris victoria disputare, primo nobis ejus nomen occurrit: quod si sollicita, prout dignum est, indagatione discutimus, non in fine divini dispensatione praesagii sibi tunc inditum reperimus. A Christo nimirum Christophorus derivatur. Unde sponsa dilecto suo dicit in Canticis. «Oleum effusum nomen tuum **(Cant. I)**;» Chrisma scilicet, unde Christus unctio dicitur. Per oleum vero sanctus Spiritus mystice designatur. Hoc oleo Salvator noster principaliter unctus est, cum baptismi sacramenta suscepit, **167** et mox super eum Spiritus sanctus in columbae figura descendit **(Matth. III)**. Unde per Prophetam dicitur: «Unxit te Deus, Deus tuus, in oleo

laetitiae **(Psal. XLIV)**.» Hoc oleum effusum est cum gratia sancti Spiritus, quam singulariter Christus accepit, electis omnibus dispensativa sui participatione concessit. Quamobrem dicit Apostolus: «Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi **(Ephes. IV)**.» Unde et a Christo dicimur Christiani, quoniam eodem oleo sumus, ipso largiente, peruncti. Hoc unguentum et David promittebat, cum diceret: «Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron; qui descendit in oram vestimenti ejus **(Psal. CXXXII)**.» Unguentum scilicet in capite Spiritus sanctus est in Salvatore, qui nimirum per Aaron mystice designatur, qui mons fortitudinis dicitur. Cum igitur Aaron mons sit fortitudinis, barba quoque signum est virilitatis. Hujus ergo Aaron barba sancti apostoli sunt, qui virilitatis suae robore, quod de sancti Spiritus unctione conceperant, omnia furentium persecutorum bella vicerunt, et mundi principem tanquam leonem adversus oves Christi immaniter rugientem, cum gloria triumpharunt. Unde Petrus: «Cui resistite, inquit, fortes in fide **(I Petr. V)**.» Paulus etiam dicit: «Arma militiae nostrae non carnalia, sed potentia Deo sunt ad destructionem munitionum, consilia corporis destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi **(II Cor. X)**.»

Ab hac ergo barba summi pontificis Aaron unguentum in oram vestimenti ejus instillat; quia post beatos apostolos, consequenter et sanctos martyres, ac deinceps totam simul Ecclesiam, fluento sancti Spiritus irrigat. In qua nimirum ora mystici ac sacerdotalis indumenti B. Christophorus, hoc est, Christum ferens, meruit nuncupari. Christum scilicet ferebat

in corde, Christum proferebat in voce. Gratiae siquidem coelestis oleo delibutus, et onerosa terrenae concupiscentiae veste nudatus, tanquam palaestrita mirabilis prosilit in arenam, et arripit certaminis luctam. Novus adhuc miles corripit gladium spiritus, quod est verbum Dei **(Ephes. VI)**, et protinus in bella congreditur, et sic adversus humani generis inimicum infoederabili certamine colluctatur. Vibrat ancipitem gladium, qui de Salvatoris ore procedit, et fervidus bellator cum hoste committit, consertis armis cominus dimicat, et obvia quaeque mens superbas adversantium hostium cervices obtruncat. Fidei quippe lorica munitus, et excelsa non montis sed mentis arce subnixus, licet undique fremat ac frendeat acies hostium, nescit athleta fortissimus impetum formidare bellorum; et exterioribus quidem suppliciis corpus exponit, sed homo, qui latet interior, illatae persecutionis jaculum non admittit. Terram repromissionis ingredi properat, sed huic in persequentium rabie veternosi hostis phalanges occurrunt, qui tamen ejus iter dum impedire nituntur, expediunt. Nam, dum parant obruere, corruunt; dum occidere conantur, intereunt; dum intorquent jacula, jaculis acrioribus transfiguntur.

Hujus spiritualis certaminis figuram Israeliticus **168** ille populus tenuit, cui petenti et humiliter postulanti Seon rex Amorrhaeorum transire per suos terminos non permisit. Nam, Scriptura testante: «Misit Israel nuntios ad Seon, dicens: Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam; non declinabimus in agros et in vineas, non bibemos aquas ex puteis; via regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos **(Num. XXI)**.» Qui concedere noluit ut transiret Israel per fines suos, quin potius, ut eadem sacra testatur historia,

«exercitu congregato, Seon egressus est obviam in desertum, et venit in Isaar [Jasa], pugnavitque contra Israel, a quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra ejus ab Israel.» Sed quod tunc sub Moyse fuit historialiter factum, sub Christo quotidie fit per spiritualis militiae sacramentum. Hanc enim pugnam ille tum populus adumbrabat, qua nunc sancta Ecclesia jugiter contra diabolum dimicat. Seon quippe duplicem habet interpretationem. Dicitur enim *arbor infructuosa,* dicitur et *elatus*. Quis enim est iste elatus, quis est iste superbus, nisi reprobus ille spiritus, qui dicit: «In coelum conscendam, super astra coeli exaltabo solium meum; ascendam per altitudinem nubium, et similis ero Altissimo? **(Isa. XIV.)**» Quis, inquam, iste elatus est, nisi ille de quo Scriptura dicit: quia ipse est rex super omnes filios superbiae? **(Job XLI.)** Adeo, ut juxta Apostolum: In templo Dei aliquando sedeat, ostendens se tanquam sit Deus **(II Thess. II)**.

Quod autem idem sit arbor infructuosa, expositione non indiget, dum ipse tanquam lignum aridum aeternis sit ignibus deputatus. Hic itaque Seon rex est Amorrhaeorum, qui et ipsi interpretantur *loquentes,* vel *in amaritudinem adducentes*. Nam quicunque maligno spiritui per reprobam vitam subjacent, ejusque ditionis legibus parent, loquentes quidem sunt, sed non sapientes. Plerique scilicet amatorum mundi, dum in terrena sunt sapientia vacui, per leporem exterioris eloquentiae sunt diserti. De quibus per Salomonem dicitur: «Omnis labor in ore hominis, sed anima ejus non implebitur **(Eccle. VI)**.» Sanctorum autem regnum non est in sermone, sed in virtute.

Sed qui sunt loquentes, iidem sunt et in amaritudinem adducentes. Quia sicut sancti quique coelestis eloquii mella distillant, sic reprobi quilibet suis auditoribus virus terrenae versutiae amaritudinemque propinant. Istis enim in persona sanctae Ecclesiae dicitur: «Favus distillans labia tua, sponsa **(Cant. VI)**.» Qui etiam in figura ejusdem Ecclesiae concinunt: «Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel et favum ori meo **(Psal. CXVIII)**.» De quorum etiam doctore sponsa dicit in Canticis: «Guttur ejus dulcedines, et totus concupiscentia **(Cant. V)**.» De illis autem e contrario dicitur: «Quia linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum **(Psal. XIII)**.» Ubi mox sequitur: «Quorum os maledictione et amaritudine plenum est **(Isa. V)**.» Unde et vineam illam Dominus per prophetam conqueritur in amaritudinem esse conversam, quae nimirum illi a quo dudum perceperat terram lactis et mellis, postmodum obtulit amaritudinem aceti, simul et fellis **(Jer. II; Deut. XI; Matth. XXVII)**.

Horum itaque loquentium, vel in amaritudinem adducentium Seon rex est, qui elatus asseritur, quia vaniloquis et amaris hujus mundi amatoribus **169** diabolus auctor superbiae principatur. Unde et ipse princeps mundi dicitur, illius videlicet de quo dicit Joannes: «Mundus in maligno positus est **(Joan. XII, XIV)**.» Et Dominus promittit illum discipulis Spiritum esse mittendum **(I Joan. V)**, quem hic mundus non potest accipere **(Joan. XIV)**. Dicit ergo Israel ad Seon: «Transire nos liceat per terram tuam, non declinabimus in agros et vineas **(Num. XXI)**.» Nos plane, nos sumus, qui per hunc mundum ad terram cupimus transire viventium. Nos, inquam, per terminos superbi regis humiliter incedere

volumus ad patriam divinae promissionis. Et quoniam Hebraeus interpretatur *transiens,* nos qui discipuli sumus illius qui non habitavit, sed pertransivit benefaciendo, et sanando omnes oppressos a diabolo **(Act. X)**, quoniam Deus erat cum illo; nunquam nos habitaturos cum Seon rege promittimus, sed via tantummodo regia processuros nos esse spondemus. Sed quando nos regi Seon ista promisimus? Quando cohabitationi ejus repudium dedimus, quando divisionis aeternae foedus cum eo pacti sumus.

Recolamus itaque diem sacri baptismatis, ipsum novae regenerationis exordium ad memoriam reducamus; et ibi nos procul dubio renuntiasse diabolo ac cunctis ejus pompis et operibus inveniemus. Commemoret unusquisque fidelium cum primum ad fontem lavacri salutaris accessit, cum signacula fidei prima suscepit. Nonne per catechismum sacerdotalis officii his usus est verbis quibus se significaret letiferas mundi hujus cupiditates abjicere, ac diabolicae societatis contubernium profiteretur a se funditus abdicare? Et hoc est quod in historiae sermonibus adumbratur, quia non declinet Israel neque in agrum regis Seon, neque in vineam, neque de lacu ejus se pollicetur aliquo modo potaturum. Per agrum scilicet, operis exercitium; per vineam et lacum, vanarum artium intelligitur poculum; astrologiae scilicet, magiae, necromantiae, et quidquid est quod vanum aliquid vel sacrilegum dogmatizat contra catholicae fidei pietatem. De quibus utique pestilentibus poculis contra perversum populum per Jeremiam Dominus conqueritur, dicens: «Duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt, fontem aquae vivae, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas **(Jer. II)**.» De quibus et per Salomonem

dicitur: «Aquae furtivae dulciores sunt **(Prov. VIII)**.» Habet autem Israel fontes suos. «In Ecclesiis, inquit, benedicite Deo Domino de fontibus Israel **(Psal. LXVII)**.» Superbi ergo regis Seon aquas respuat, haereticorum dogmatum fluenta contemnat; et hauriat aquas in gaudio de fontibus Salvatoris **(Isa. XII)**. Qui enim dirupit fontes et torrentes **(Psal. LXXIII)**, hic in Evangelio dicit: «Qui biberit aquam quam ego do, flumina de ventre ejus fluent aquae vivae **(Joan. VII)**.» Sed et via regia, sicut est pollicitus, gradiatur. «Via, inquit, regia gradiamur.» Quae est autem regia via, nisi illa quae dicit: «Ego sum via **(Joan. XIV)**.» Qui etiam in ipso suae passionis articulo se regem perhibet, cum ait: «Tu dicis: Quia rex sum ego **(Joan. XVIII)**.» Promisimus ergo superbo regi Seon ejus fluenta non bibere, non in agros vel vineas declinare, regia via nos incedere, hoc est, ad Christum per ipsum properantes, ab omnibus diaboli pompis et operibus **170** abstinere. Sed elatus ille Seon exercitum colligit, et Israel per suos fines habere transitum non permittit.

Quis est autem populus ille quem Seon congregat adversus Israel, nisi reprobi quique, qui persequuntur Ecclesiam? Ex his sunt tyranni, duces ac principes mundi, qui vel catholicis viris per haereticam pravitatem opponunt contradictionis obstacula, vel sanctis martyribus moliuntur inferre tormenta. Sed quid ad haec facit Israel? Interrogemus historiam. «Venit, inquit, in Issaar [Jasa], et pugnavit contra eum. A quo percussus est Seon in ore gladii: et possessa est terra ejus ab Arnon usque Laboch [Jeboc] **(Num. XXI)**.» Ecce superbus, ecce elatus congressus est, sed contritus commisit et perdidit; in arma prosiluit et succubuit. Qui noluit dare viam, perdidit vitam; et dum contempsit annuere publicae viae transitum,

amisit proprium regalis gloriae principatum. Israel autem, qui transitum non obtinuit, ad haereditariae possessionis jura pervenit; et cui transire non licuit, de via patriam fecit.

Sed ubi, quaeso, fratres mei, ubi haec est peracta victoria? Felix scilicet locus, qui tantae gloriae meruit videre triumphum! Ubi, inquam, superbum regem obtinuit Israel? In Issaar. Issaar autem interpretatur *mandati adimpletio.* Et nos si ad hunc locum Deo duce pertingimus, diabolum procul dubio, qui caput est et origo superbiae, superamus. Tunc enim diabolum vincimus, cum Redemptoris nostri mandata complemus. Quanquam, quod est diabolum vincere, hoc ipsum sit divina mandata complere. Nam, dum carnis illecebras frangimus; dum pravis viscerum passionibus reluctamur, dum divinae jussionis imperio subdimur, et non nostra vota, sed illius jussa servamus, tunc absque dubio mundi principem et totius nequitiae debellamus auctorem. Tunc apostolica illa oratio completur in nobis, qua dicitur: «Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris (Rom.).» Et illud nobis Dominus, quod promisit, impertit: «Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit **(Luc. X)**.» Sed cum Seon exprimat antiquum hostem, populus autem ejus quosque reprobos, vel Ecclesiae persecutores, qui armis ab Israel, hoc est, a sanctis praedicatoribus sunt prostrati, quo mucrone perfossi, quo denique gladio sunt perempti? Sed audi Apostolum spiritualis utique militiae ducem, et strenuum intestini praelii bellatorem: «Vivus est, inquit, sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus, compagum quoque et

medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis **(Hebr. IV)**.» Hunc divisionis gladium evaginabat dux et auctor ille certaminum, ac dominus bellatorum, cum dicebat: «Nolite putare quia veni mittere pacem in terram. Non enim veni pacem mittere, sed gladium **(Matth. X)**.»

Audisti gladium dividentem, audi consequenter et ipsam divisionem: «Veni, inquit, separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam, et inimici hominis domestici ejus **(Ibid.)**.» Hoc itaque gladio et Seon est peremptus, et omnis ejus exercitus **171** communi caede prostratus. Quia nimirum gladio spiritus, quod est verbum Dei **(Ephes. VI)**, et diabolus corruit, et subjectus sibi populus ab infidelitatis suae vita defecit. Cum itaque Scriptura perhibeat quod illi in ore gladii sunt perempti; de istis non incongrue dici potest quoniam interfecti sunt gladio oris. Et cum Dominus dicat: «Quia princeps mundi ejicietur foras **(Joan. XII)**,» mox ut Seon ejicitur, illico per omnem mundi latitudinem Israel, id est, sancta Ecclesia propagatur. Mox enim ut cum principe suo infidelitas exstincta collabitur, fides triumphantis Ecclesiae dilatatur. Et qui fuerant eatenus exsules, fiunt post victoriam possessores. Unde et eidem Ecclesiae per Isaiam dicitur: «Populus autem tuus, omnes justi, in perpetuum haereditabunt terram **(Isa. LXV)**.» De quo populo et postmodum dicit: «Et habitabunt, et plantabunt vineas, et comedent fructus earum **(Ibid.)**.» Adhuc etiam idem propheta, quod sancta debet Ecclesia per fines gentium dilatari, manifeste denuntiat: «Dilata, inquit, locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende; ne parcas; longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida **(Isa. LIV)**.» Cur autem haec agere debeat,

aperit, cum subjungit: «Ad dexteram enim et ad laevam penetrabis, et semen tuum gentes haereditabit **(Ibid.)**.» Omnis ergo terra Seon cecidit in haereditatem Israel; quia, dum princeps mundi hujus gladio divini verbi confossus egreditur, sancta universalis Ecclesia per ejusdem mundi terminos dilatatur.

Nec praetereundum arbitror esse quod dicitur: Quia possessa est terra ejus ab Arnon usque Laboch [Jeboc]. Arnon itaque, quae est initium regni Seon, interpretatur *maledictiones eorum*. Omnis enim mundus, qui ante Salvatoris adventum sub diaboli premebatur imperio, maledictionis habebat originem, quia benedictionis ignorabat auctorem; de quo nimirum per Prophetam dicitur: «Benedictionem dabit, qui legem dedit **(Psal. LXXXIII)**.» Unde et Apostolus ait: «Quicunque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt.» An non maledictionis habebamus initium, de quibus dicitur: «Eramus, inquit, natura filii irae, sicut et caeteri. **(Ephes. I.)**» Finis autem regni illius est Laboch, quod interpretatur *luctamen*. Necesse est enim omnes qui volunt exire de regno diaboli et ejus fines evadere, tentationum ingruentium certamina tolerare. Quod si quisquam legitime certaverit, et viriliter obluctatus evicerit, jam non erit Laboch civitas Seon, sed civitas Israel; non scilicet qui in carne sit Israel; nec in manifesto Judaeus; sed qui in Christo sit Israel, circumcisus corde, non carne.

Haec vobis, fratres charissimi, quasi per excessum diximus, ut spirituale certamen in quo B. Christophorus insignis triumphator enituit, etiam per sacrae historiae mysterium doceamus. Nec debet mirum videri si sacrae pugnae describimus ordinem, qui strenuum laudare cupimus

pugnatorem. Ipse nimirum, tanquam verus et fortis Israelita, Aegyptum ac ferreae servitutis jura contempsit; et per bella, per ignes, per ferrum, sagittas et gladios, terram repromissionis intravit. Qui nimirum tanquam rosa purpurea de Chananaecrum spinis effloruit, et quasi de silvestribus cleastris pinguis oliva **172** processit, Christianae militiae tirocinium petiit, ac novae fidei rudimenta suscipiens, in medios certaminum aestus fervidus se bellator immersit. Quem tyrannus ut praecinctum Dei militem conspexit, infremuit, eumque diversis telorum modis, multis bellorum machinis oppugnare tentavit. Modo quippe molitur per lenocinantia meretricum biandimenta Dei militem flectere, modo minarum intonantium asperitate terrere, modo parat sagittis insuere, modo ferventis olei fluoribus eliquare. Sed invictissimus Christi miles et imperterritus praeliator, nec per blandimenta seduci, nec per exquisita poenarum supplicia frangi, nec per furentem carnificum rabiem a sancto valet proposito revocari.

Diversa tormentorum genera circa Christi militem tyrannus exaggerat, sed invictae fidei fundamentum immobile perseverat. Flumina tumefacta circumstrepunt, spumosi procellarum cumuli praecipites irruunt, undique venti furentes impingunt, sed excelsa domus fabrica, quae de firmae petrae soliditate consurgit, ad violentiae cujuslibet impetum nutare non novit. Stetit columna Dei inter persecutorum undique saevientium turbines immobilis, perstitit inter grandinum immaniter ingruentium tempestates. Miles enim Christi inter hostiles acies deprehensus, non modo flecti caedendo non potuit, sed et sanctae praedicationis jacula valenter intorsit; et, sicut bellator instructus, in proprios usus aliena tela convertit.

Persecutor enim saeviendo servivit, et, dum nocere voluit, nesciens ministravit; quia quo magis eum reperit sui furoris insaniam aequanimiter patientem, eo velut auri decocti speciem reddidit clariorem.

Hujus itaque, fratres mei, tam egregii praeliatoris imitemur exemplum, istius formam, istius teneamus in nostra tentatione custodiam. Adversus hunc tyrannus omnia fere elementa commovit, et superare non potuit. Nos saltem carnis nostrae resistamus illecebris, reprimamus iram, studeamus edomare superbiam, omniumque vitiorum monstra fidei virtute calcemus; et qui gloriosum hunc virum novimus tormentis non cessisse carnificum, nos saltem non acquiescamus titillantium illecebris voluptatum, licet nec dum valeamus ad exemplum beati hujus martyris Deum perfecte diligere, studeamus eum interim amando timere, timendo mandatis ejus insistere, sicque paulatim ad amoris ejus valebimus culmen ascendere. Nam si diligenter intendimus, hunc dispositionis ordinem et in ipsius Domini sermonibus invenimus. Nam in Deuteronomio legitur: «Et nunc Israel, quid Dominus Deus tuus quaerit abs te, nisi ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules in viis ejus, et diligas eum? **(Deut. X.)**» Ut videlicet Creatorem suum mens humana timere prius incipiat, deinde se in mandatis ejus exerceat, sic postremo ad concipiendam divini amoris dulcedinem convalescat. Hunc scilicet intimae dilectionis ordinem sponsa quaerit in Canticis: «Ordinate, inquit, in me charitatem **(Cant. II)**.» Ad charitatem ergo, dilectissimi, mentis nostrae se fervor accendat, per quam et hostilis versutiae machinas respuat, et lubrica mundi hujus oblectamenta **173** contemnat. Demus repudium mundo, praebeamus in nostris visceribus

habitaculum Deo; ut si, juxta nomen B. martyris, Christum nunc in nostro pectore ferimus, ad eum postmodum angelico subvehente remigio, deferamur. Ipse est enim qui et sanctis praebet martyribus gloriam, et conversis peccatoribus donat offensam. Ipse est qui et in certantium victoria superat, et de poenitentium conversione triumphat, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXIV. I. DE SS. FLORA ET LUCILLA VIRGINE ET MARTYRE (XXIX JUL.).

Gaudemus, fratres charissimi, virginum celebrare triumphum, qui virginalem partum non ambigimus nostrae redemptionis exordium. Auctor quippe virginitatis, qui per virginem dignatus est in hujus mundi campum praeliaturus accedere, per plures quoque virgines victoriae suae voluit insignia reparare. Ex quibus nimirum et istae virgines tanquam geminae lampades effulserunt, quae, juxta nominis utriusque praesagium, una quidem florem redolet, micat altera lucem. Istae itaque, sicut in veterum gestorum reperitur historia, a barbaro quodam rege captae, per geminata decennii curricula sub honesta custodia sunt detentae. Rex autem primum quidem libidinis igne succensus efferbuit, sed earum constantia vehementer infractus, tandem castitatis consilio salubriter acquievit. Postremo etiam, qui captivas duxerat, concaptivus factus regalia sceptra deposuit, et cum eis simul

per martyrii palmam terrenum regnum coelestis imperii gloria permutavit. Deposuit volaticam purpuram, et immortalitatis adeptus est stolam. Pro ruinalis aulae tricliniis meruit domum non manufactam, aeternam in coelis. Et quam pulchra rerum species, ut qui prius fuerat tanquam Leo frendens inter lustra ferarum, jam intra caulas Ecclesiae, factus mitis agniculus, ubera sugeret ovium.

His ergo duabus sanctis virginibus manifecte concessum esse perpendimus quod sponsae sponsus in Canticis mystice pollicetur: «Coronaberis, inquit, de vertice Sanir, de capite Amana et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum **(Cant. IV)**.» Amana siquidem mons esse Ciliciae dicitur, qui et Taurus a compluribus appellatur. Sanir vero et Hermon Judaicae terrae montes sunt, in quibus leones et pardi habitare creduntur. Per hos ergo montes reges et principes diversaeque hujus mundi intelligendae sunt potestates, quae velut montes se in superbiae cacumen attollunt, et malignis spiritibus tanquam pardis atque leonibus habitaculum ferunt. Perversi quippe spiritus leones vocantur propter crudelitatem; pardi autem, quia hoc animal varii coloris est, propter deceptionis ac fraudis multimodam varietatem.

De his ergo montibus vel quaeque fidelis anima vel sancta coronatur Ecclesia, quando saeculi principes convertit ad fidem, vel ad sanctae conversationis dirigit rectitudinem. Coronatur autem, quia vel pro apportato eorum lucro **174** remuneratur a Christo, vel ab eisdem quibus antea premebatur, honoratur in saeculo. Coronatur, inquam, de cubilibus leonum et montibus pardorum, quando superbos quosque atque dolosos a sua pravitate convertit, et pro correctis eorum moribus aeterna praemia recipit. Quod

profecto his sacris virginibus contigisse probatur, si tamen rei fides est adhibenda quae dicitur, quae et de iniquo prius rege victoriae palmam, et de converso postmodum ac feliciter consummato consecutae sunt gloriam. Dicant ergo coelesti Sponso beatae virgines quod in eisdem canticis dicitur: «Exsultabimus, et laetabimur in te **(cant. I)**.» Non in nobis, sed in te; quia qui nos dudum ad lucem veritatis tuae de tenebris eduxisti, per nos etiam de ignorantiae caligine ad notitiam tui nominis et alios provocasti, ut fiat quod dicitur: «Qui gloriatur, in Domino glorietur **(I Cor. I)**.» Jam vero, quod stylus tradit historiae, Dominum scilicet eis nocturno silentio fuisse locutum, easque ad consummandum Romae provocasse martyrium. Nonne videtur ad hoc manifeste congruere quod inter eosdem sponsum et sponsam per typici colloquii conseritur sacramentum? «Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea; quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium **(cant. V)**.» Dicit ergo utraque beata virgo, quarum scilicet erat cor unum et anima una: «Ego dormio, et cor meum vigilat;» quia videlicet sancta mens quo se a strepitu temporalis concupiscentiae comprimit, eo verius interna cognoscit; et tanto ad intima vigilat, quanto se ab exteriori inquietudine solerter occultat.

Dormiebant itaque sanctae istae virgines a negotiis et concupiscentia saeculi, sed apertos atque pervigiles tenebant oculos in aestu amoris Dei. Sed quia non est hoc tempus plenae quietis, sed laboris potius atque certaminis, repente dilectus ostium pulsat, easque ad procinctum conserendi belli suis exhortationibus excitat: «Vox, inquit, dilecti mei

pulsantis **(Ibid)**.» Pulsat dilectus, cum fideles suos provocat Christus aut ad suarum incrementa virtutum, aut certe ad lucrandas animas proximorum. Aperi mihi, soror mea. Soror utique, quia regni mei mihi cohaeres effecta, et in necessitudinem mihi fraternae adoptionis adscita. Amica mea, quia de jugo servitutis erepta, cognovisti meae veritatis arcana. Columba mea, quia fellis amaritudine vacua, et spiritus mei qui in columba descendit, dono ditata. Immaculata mea, quia effusione mei sanguinis ab omni peccatorum tuorum labe purgata es. Aperi itaque mihi, hoc est, de quiete et otio dilectae tibi contemplationis egredere, et ad perhibendum veritati meae testimonium ferventissime te et constanter impende: «Quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis noctium **(I Cor. XI)**.» Caput Christi Deus est, ut dicit Apostolus. Cincinni vero intimae sanctorum cogitationes sunt, quae non laxae fluunt et dissolutae, sed timoris et amoris Dei sunt vinculo colligatae. Enimvero, quid per rorem et guttas noctium, nisi tenebrosas et frigidas quorumdam reproborum mentes accipimus?

Caput ergo sponsi in reprobis plenum est rore, **175** cum saeculares quippe a Dei charitate torpescunt, et per voluptatum suarum lasciviam defluunt. Juxta id quod Dominus dicit: «Abundabit iniquitas, et refrigescet charitas multorum **(Matth. XXIV)**.» Hujusmodi plane cum sanctos Dei persequuntur et odiunt, in illorum cordibus quasi cincinni sponsi guttis noctium pleni sunt. Cumque tales multiplicantur et Ecclesiam persecutionibus aggravant, tunc sponsus sponsam exhortatur ut surgat et studio praedicationis valenter insistat. Hinc est quod Flora et Lucilla beatissimae virgines per noctem divinitus admonentur ut Romam redeant, atque ad

martyrii certamen accedere nullatenus pertimescant. Ubi enim vidit omnipotens Deus persecutionis aestum ferventius ebullire, illic decrevit per fragilem sexum gloriosius triumphare.

Sed ut ad Canticum redeam, utraque haec venerabilis virgo tanquam singulari unimodi oris depromit eloquio: «Exspoliavi me, inquit, tunica mea, quomodo induar illam?» **(Cant. V.)** Ac si dicat: Exui me curis et occupationibus saeculi, et in solo me tuae contemplationis amore constrinxi. Quomodo itaque nunc discursionis iter arripiam? Quomodo strepitus et luctamen obloquentium feram? Quod autem per tunicas curas sollicitudinesque significet, ostendit Dominus, cum dicit: «Qui in tecto est, non descendat tollere tunicam suam **(Matth. XXIV)**.» Quod est aperte dicere, qui sublimi contemplationis arce subnititur, nequaquam descendat, ut iterum saecularis negotii occupationibus implicetur. «Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? **(Cant. V)**.» id est gressus mei operis ab aspersione terreni pulveris dignis poenitentiae fletibus ablui, quo pacto jam potero, nisi, quibus assueta sum, coelestia meditari? Veruntamen beatae virgines istae, Flora videlicet et Lucilla, postponunt contemplationis requiem, cum qua in aula regni tanquam in eremo eatenus vixerant; et, ad Salvatoris imperium procedentes, quietis amissae damnum subeundi martyrii gloria recompensant. Qui enim eis verba forinsecus dabat, ipse etiam mentes earum ad fervorem obedientiae intrinsecus accendebat. Unde utraeque beatissimae virgines veluti uniloqua perhibent voce, dicentes: «Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus **(Ibid)**.» Dilectus plane manum per foramen

mittit, et ventrem tangit, cum occulta Conditor inspiratione cor visitat atque ad agonem certaminis et sancti laboris inflammat. Nam, quod venter cor significet, ostendit propheta cum dicit: «Ventrem meum doleo.» Quod profecto quid esset, aperit, cum subjungit: «Sensus cordis mei dissipati sunt **(Jer. IV)**.» Beatarum ergo virginum, Florae videlicet et Lucillae, venter intremuit, cum dilectus manum misit et tetigit. Quia mox et earum cor divinae jussionis mandata concepit, se sibimet abnegans, nihil suo deinceps arbitrio reservavit. Unde utraque adhuc quasi singulariter dicit: «Surrexi, ut aperirem dilecto meo **(Cant. V)**.» Surrexerunt sanctae virgines, ut dilecto mox aperirent; quia promptissimo decreverunt animo ut humiliter obedirent. Aperuerunt nempe dilecto, cum, cervicem cordis ad ejus imperium inclinantes, calcaverunt propriam, totisque viribus voluntatem implevere divinam.

176 Sed nos forte quis arguat cur, relictis Scripturarum patentibus campis, de solo canticorum angulo florum odoramenta decerpimus, ut sacris virginibus sertum gloriae compingamus. Quod utique, fratres mei, fateor, ex industria facimus, quia nulli melius arbitramur canticum nuptiale congruere, quam sacris istis virginibus, quae coelestis sponsi thalamos per insignem martyrii victoriam conscenderunt; in illius nunc sponsi complexibus requiescunt, pro cujus amore, sub duro laborum ac pressurarum pondere desudarunt; in cujus nimirum nuptiali foedere non locum corruptio reperit, sed virginalis integritas crevit.

Sequamur itaque, dilectissimi, sacratissimas virgines in via laborum atque certaminum; ut eis extremi saltem, et ultimi jungi mereamur in retributionibus meritorum. Pudeat viros carnalibus illecebris deservire, qui fragilem sexum videmus

per diversa tormenta, per ferrum, per gladios regna coelestia penetrare. Erubescat vir sub degeneris otii umbra torpescere, qui puellas videat sub persecutionis aestu in agonis stadio viriliter decertare. Sic itaque nunc sacrarum virginum, in quantum possumus, imitemur exemplum, ut cum eis quandoque perducamur ad virginitatis auctorem Virginis Filium; qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXV. II. DE SS. FLORA, LUCILLA VIRGINIBUS ET MARTYRIBUS. (XXXI JUL.).

Adhuc, dilectissimi, virgineus germinat partus, adhuc virginalis illa fecunditas coelestium segetum fructus accumulat, cum muliebris infirmitas non modo sexum superat, sed et mundi hujus principem insuperabili mentis magnanimitate triumphat. Ad hoc namque Dei Filius vernantis vulvae flore conceptus est, ut fermentum vetus in azymam verteret, et per carnem, quae victa fuerat, humano generi victoriam reportaret. Loricam quippe sibi de nostra fragilitate composuit, in qua exsultans ut gigas **(Psal. XVIII)**, et potens ac fortis in praelio, potestates aereas debellavit.

Sic itaque de infirmitate constantia, de captivitate victoria, de ruina est ascensio procurata. Hinc siquidem factum est ut antiquus hostis, qui sibi provenisse victoriam per unius feminae vecordiam applaudebat, per multas se jam devictum atque confusum feminas erubescat. Hinc est et quod nunc

versatur in manibus, quia videlicet sacratissimae istae virgines, Flora scilicet et Lucilla, et prius illecebras voluptatum, et postmodum gladios contempsere tortorum. Quaeque diutissime prius fuerant martyres in occulto, claruerunt postmodum victrices in publico. Quibus nimirum illud aptissime congruit quod sponsa dicit in Canticis: «Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur **(Cant. I)**.» Myrrha plane species est aromatica nimiae amaritudinis, qua mortuorum cadavera condiuntur, ne facile computrescant. Hinc est quod et ipsius sponsi corpus a Nicodemo et Joseph, de cruce depositum, myrrha et aloe conditur, et linteis involutum sepulturae committitur **(Joan. XIX)**.

177 Quid ergo per myrrhae fasciculum, nisi multiplex mortificatio designatur? Non enim dicit, surculus myrrhae, vel ramusculus myrrhae, sed fasciculus, inquit, myrrhae dilectus meus mihi. Ac si dicat quia in omni me mea conversatione mortifico, et nullis jam propriae voluntatis operibus vivo, dilectus meus non mihi simplex factus est ramus, sed myrrhae fasciculus. Unde et praedicator eximius: «Ego, inquit, stigmata Jesu in corpore meo porto **(Gal. VI)**.» Ad quam videlicet multiplicem mortificationem, et nos secum hortatur, dicens: «Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali **(II Cor. IV)**.» Ab eo namque quod corpore nostro circumferimus, nullam corporis partem vacuam reservamus. Ille ergo mortificationem Jesu in corpore suo circumfert, qui de se sibi nihil relinquit, qui non sibi sed Christo in omnibus vivit; qui certe se a voluntatibus propriis undique crucifigit. Hic itaque dilectus myrrhae fasciculus fit,

quia in cunctis suis actionibus se velut exstinctum praebens, multiplicem quodammodo mortificationis Christi manipulum colligit. Concinant ergo beatissimae virgines, quae, unum sponsum habentes, zelotypiam non noverunt, et sicut per charitatis glutinum unam ex duabus animam conflant, ita velut uno ore singulariter dicant: «Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi.» Ubi et apte subjungitur: «Inter ubera mea commorabitur.» Nemo dubitat inter ubera pectoris esse locum cordis.

Dilectus ergo inter utriusque virginis ubera commoratur, quia indeficiens ejus amor ac desiderium ex earum memoria non deletur. «Inter ubera mea commorabitur,» tanquam diceret: Qui mihi fasciculus myrrhae factus est per amaritudinem passionis, inter ubera mea jugiter commoratur per dulcedinem cordis, et qui me extrinsecus per exemplum susceptae mortis exasperat, per infusam gratiam me intimae suavitatis obdulcat; sicut de eodem sponsa iterum dicit: «Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus **(Cant. V)**.» Candidus videlicet ex gloria divinitatis, rubicundus autem per sanguinem passionis. Electus vero ex millibus dicitur, quia ex omni sanctorum multitudine solus est qui dignus fuit audire: «Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui **(Matth. III, XVII)**.»

Hanc dilecti pulchritudinem venerabiles istae virgines nisi oculis fidei indesinenter aspicerent, tot aerumnas atque pressuras velut amarum atque multiplicem myrrhae fasciculum nullatenus pertulissent. Plane nisi ad illius summae pulchritudinis accenderentur amplexus, nequaquam de aula regis eremum facerent, et, inter carnales et lubricos homines, omnes carnis illecebras per tres fere annorum

hebdomadas jugis continentiae mucrone truncarent. Erat enim eis, sicut dicitur: «guttur sponsi suavissimum, et totus desiderabilis **(Cant. V)**.» Suavissimum sponsi guttur, interior est dulcedo verborum. In verbis etenim Christi quamplures intelligunt facile superficiem, paucis vero datum est interiorem penetrare dulcedinem, de qua per Prophetam dicitur: «Gustate, et videte quoniam suavis est Dominus **(Psal. XXXIII)**.» Sed qui suavis est in gutture, amarum sapit in ore. Unde scriptum est: «Labia illius labia distillantia **178** myrrham primam **(Cant. V)**.» Per labia nempe in guttur esca trajicitur. Labia igitur sponsi, verba sunt Redemptoris. Quae profecto myrrham distillant, quia per mortificationem et amaritudinem carnis perveniendum esse docent ad suavitatem internae dulcedinis.

Per hanc amaritudinis viam, fratres charissimi, nunc cum beatis virginibus studeamus incedere, ut cum eisdem postmodum ad regales aeterni sponsi nuptias mereamur cum benedictione dulcedinis introire. Ab hujus nos aeterni aviditate convivii non falsa carnis dulcedo demulceat, non laborum ingruentium asperitas frangat, non sarcina rerum temporalium aggravet, non filiorum affectus, vel charorum quorumlibet necessitudo retentet, non implacabilis erga proximum ira praepediat, non acquirendae vel acquisitae rei sollicitudo restringat. Amputemus a nobis omnes vitiorum male pullulantium spinas, abigamus ab oculis cordis terrenae concupiscentiae tenebras, ut cum beatis virginibus, Flora scilicet et Lucilla, elaboremus florere virtutibus, et in bonorum operum luce vivamus, quatenus per earum vestigia gradientes, dum non haeremus transitoriis, inferamur aeternis: et dum contemnimus mundum, perveniamus ad Christum. Qui

cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVI. DE SANCTO RUFFINO MARTYRE. (XXX JUN.)

Nostis, fratres charissimi, sicut ex catholicae fidei magisterio didicistis, quia in ultimae discussionis examine, omnes simul et peccatores et justi ante tribunal aeterni Judicis cum suis sunt corporibus exhibendi, Apostolo testante, qui ait: «Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit sive bonum sive malum **(II Cor. V)**.» Et reprobi quidem ad hoc ut, quia hic cum carne simul et anima Conditoris sui praecepta calcaverunt, cum eadem illic utraque substantia sententiam justae damnationis excipiant, atque utrobique deinceps suppliciorum amaritudinem sentiant, qui, dum viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. Electi autem ut, quia carnem suam nunc cum vitiis et concupiscentiis crucifigere **(Galat. V)** non desistunt, cum ipsis suis corporibus, quibus videlicet tanquam tabernaculis in divina militia usi sunt, ad supernae claritatis gloriam provehantur; ut, soluto militiae cingulo, unum tunc interior et exterior homo sortiantur quietis perpetuae municipium, qui ad unum pervenerunt per communia bella triumphum. Et quibus una fuit pugna, eadem sit nihilominus et corona. Illud plane erit Sabbatum nostrum, ille septimus legis annus, ille veraciter Jubilaeus **(Deut. XV; Levit. XXV)**. Sabbatum quippe feriatum esse praecipitur, ut aeterna per ilud requies figuretur.

Sub ejusdem quoque quietis aeternae vel resurrectionis designandae mysterio, in septimo anno libertas redditur. In Jubilaeo autem tubis clangitur ut unusquisque ad possessionem propriam revertatur. «Canet enim tuba, sicut dicit Apostolus, et mortui, qui in Christo sunt, resurgent **(I Cor. XV)**.»

Ad possessiones ergo proprias omnes tunc revertuntur, **179** quia in illo ultimae resurrectionis die unusquisque proprium corpus recipit, in quo, dum praesentem vitam duceret, habitavit. Tunc Adam, tunc Noe, tunc omnes antiqui Patres, imo omnes mortalium animae ad amissam carnis suae terram redeunt, qui recepta corpora sua in perpetuum possidebunt, et perducti in libertatem filiorum Dei, jam secure gaudebunt omnes servili vinculo corruptionis humanae soluti.

Cum ergo sanctorum corpora tantae futura sint dignitatis ut et coronam vitae perpetuae et immortalitatis stolam cum suis animabus sint communiter receptura; quid mirum si nunc omnipotens Deus apta illis loca provideat, et eorum tumulos non passim vel per casum fieri, sed ex suae voluntatis electione disponat? Enim vero et illud saepe non otiose quaeritur cur Abraham, qui se ex parte corporis pulverem esse confitetur et cinerem **(Gen. XVIII)**, tam ambitiosam sepulturae suae providentiam habuit, ut ex omni peregrinationis suae latitudine solam Hebron, Chananitidis videlicet regionis, eligeret, in qua etiam non parva summa speluncam sibi duplicem compararet? **(Gen. XXIII.)** Jacob quoque filios, et Joseph fratres suos, obtestantes adjurant ut eorum ossa ad eamdem speluncam post obitum transferant **(Gen. XLIX)**. Quid est ergo quod sancti viri, qui

et praesentem vitam et omnem mundi gloriam sublimi mentis arce despexerant, tam cupide, tam anxie, tam studiose de loco ubi eorum conderentur cineres, litigabant, nisi quia per prophetae spiritum noverant Salvatorem mundi illic de suo semine nasciturum, et sanguinem qui mundi peccata dilueret in illa specialiter regione fundendum? Sicut per Psalmistam dicitur: «Quia Deus noster ante saecula operatus est salutem in medio terrae **(Psal. LXXIII)**.» Quod nimirum quanquam de ipso Domini corpore specialiter possit intelligi, de regione tamen illa quoque ubi pati dignatus est, quae certe mundi meditullium est, non incongrue dici videtur.

In Chananaeae igitur terra sancti Patres nostri tumulos elegerunt, ut inde illi mererentur quandoque resurgere, ubi ipse resurrectionis auctor, Primogenitus videlicet vivorum et mortuorum in se dignatus est resurrectionis gloriam declarare. Et quid amplius dicam de honore, quem bonorum remunerator Deus sanctorum suorum corporibus exhibet? quandoquidem ipse Deus omnipotens Moysis corpus dignatus est sepelire **(Deut. XXXIV)**, et Elisei cadaver, mortuum legitur suscitasse **(IV Reg. XIII)**. Imo, ut verum fatear, quod in carne viventibus sanctis minime contulit, hoc saepe divina dispensatio mortuis praerogavit. Quod in Abdo scilicet viro Dei liquido perpenditur, quem viventem quidem leo potuit occisurus invadere, sed cadaver ejus nequaquam permissus est aliquatenus violare **(III Reg. XIII)**. «Pretiosa nimirum in conspectu Domini mors sanctorum ejus **(Psal. CXV)**.» Non ergo mirum si divina dispensatio congrua sanctorum corporibus loca distribuit, et nunc quasi quoddam depositum terrae commendat, quae postmodum regnis coelestibus transferenda restituat. Sed jam, propter quod ista

praemisimus, de B. Ruffini miraculis breviter aliqua perstringamus.

180 Beati igitur hujus martyris corpus de Suburbio Assisiensis oppidi, ubi antiquitus fuerat positum, intra moenia postmodum fuit gentilis impetus terrore translatum. Labrum autem lapideum, in quo praedictum corpus ante jacuerat, per longum tempus extra muros fuerat derelictum. De quo nimirum inter populum et Ugonem ejusdem tunc sedis episcopum gravis est orta seditio. Episcopus siquidem ad ecclesiam B. Mariae semper virginis, quae eo loci prima sedes est, deferendum esse censebat, eo nimirum consilio ut quod mater ecclesia corpus martyris non haberet, quodam saltem vacui sepulcri solatio compensaret. Econtra populus asserebat inter sacras reliquias et proprium tumulum divisionem fieri non debere, nec humanis nunc adinventionibus permutandum, quod ab ipso gloriosi martyris consummato triumpho videretur divinitus institutum. Taliter igitur hinc atque inde certantibus labrum moenibus urbis infertur, et ab utrisque simul partibus ad bivii cujusdam compitum pervenitur.

Illic itaque cum fautores episcopi ad S. Mariae, reliqua autem pars populi ad B. Ruffini basilicam sacrum vasculum pertrahere molirentur; his atque illis in diversa nitentibus, crescente jurgio, eo usque processum est, ut furentes arma corriperent, et mutuos inter se ictus amissa confusae mentis ratione miscerent. Vibratis itaque gladiis cominus utrinque concurritur, et acres ardentibus animis ad infligenda mutuo vulnera debacchantur. Sed, o praedicanda divina clementia, quae humanis miseretur erroribus, et saepe pravis nostris voluntatibus obviat, ut ad bonos exitus ipsa etiam male coepta perducat! Quid multis morer? Nullus illic vulneratur, nulla

denique nec tenuis quidem gutta sanguinis funditur, atque, ut mirabilibus adhuc mirabiliora succedant, sexaginta fere viri ex parte episcopi praedictum vasculum ad ecclesiam B. Mariae conabantur attrahere, sed nullis illud nisibus de loci sui fixa potuerunt statione movere. Illi igitur cum jam prae lassitudine fracti omnino deficerent, et vehiculum lapidis funditus desperarent, tunc ex altera parte vix septem homines urnam corripientes, ad S. Ruffini basilicam tanta illam permissi sunt celeritate pervehere, ac si non lapidem, sed palearum potius viderentur fasciculum detulisse. Illico populi clamor exsultantis attollitur, gratiarum actio fautori Deo laeta persolvitur, et quia pius Deus unum cum populo suo senserit ab omnibus alacriter divulgatur. Tunc denique probatum est verum esse quod dicitur: Vox populi, vox Dei.

Accessit autem ad rei certitudinem et presbyter quidam, ab ipso videlicet B. Ruffino ad episcopum missus. Nam cum praefatus episcopus adversus eos qui sibi restiterant, non leviter commotus esset, atque illi pararent sibi digne satisfacere, et devota illum humilitate placare, presbytero quem diximus, per visum beatus martyr apparuit, eique dixit: Vade, et dic episcopo, si me non vult offendere, satisfactionem quamlibet a populo non recipiat, sed gratis ei puram sui amoris et benedictionis gratiam reddat. Mea siquidem **181** hoc gestum est voluntate, ut vasculum illud ad meam deferretur ecclesiam; quatenus meum in eo corpusculum denuo recondatur. Noverit etiam quia, nisi ego illis tumultuantibus interessem meque eorum telis opponerem, magna hominum strages fusa jaceret. Sed cum episcopus adhuc haesitans, ne his quidem verbis presbyteri fidem accommodare disponeret, ecce quidam, qui contractus

fuerat, gaudens et exsultans eodem die a beato se Ruffino fatebatur erectum, sibique ab eodem beato martyre hoc mandatum perhibebat injunctum, ut haec ipsa cuncta per ordinem, quae presbyter asserebat, ipse quoque nihilominus episcopo nuntiaret. Tandem episcopus, omni scrupulo dubietatis amoto, quod sibi imperatum est incunctanter exsequitur, atque in gratiam suo populo donatis offensionibus foederatur.

Sed, ne apud aliquem fortassis episcopus naevum reprehensionis incurrat quia ab ecclesia sua ad horam dissidens contra Dei judicium sentiebat, Isaac ad memoriam reducendus est, qui non Esau, a se videlicet electum, sed Jacob potius ab uxore suppositum benedixit **(Gen. XXVII)**. Et illic ergo carnalis uxor, et hic spiritualis sponsa viris suis in propriae sententiae diversitate praevaluit, quia qui mundi infirma elegit, ut confundat fortia **(I Cor. I)**, Deus utrique consensit. Propheta quoque David construere templum voluit **(II Reg. VII)**, sed hoc illi superna dispositio non permisit. Inter Paulum quoque et Barnabam pro Joanne quoddam legimus intervenisse dissidium **(Act. XV)**, propter quod tamen non solum utriusque apostoli non imminutum est meritum, sed ipse quoque discipulus ab apostolicae disciplinae linea non erravit. Non ergo mirum si nunc homo aliquando inscius a veritate dissentiat, cum et ipsis apostolis, et prophetis, humanitatis aliquid accidisse Scripturarum auctoritas probet. Sed haec alias, nunc ad proposita redeamus.

Porro eodem die duo caeci ad altare beati martyris illuminati sunt. Sed et alius debilitatus membris et gibberosus erectus est et saluti per omnia restitutus. De quibus porro miraculis duntaxat quid factum sit, nobis referre sufficiat; ne si qualiter

facta singula per rei gestae ordinem referre contendimus, auditores fortasse, quod absit! laciniosi styli prolixitate gravemus. Ipsa quoque miracula enumerando, persequi cuncta negligimus, sed velut ex magno quodam flumine cyathum haurientes trahimus, quem super mensam Christi convivantibus salubriter propinemus, ne mentis stomachus ingurgitatione gravari, sed sobrio potu tantummodo sitis possit auferri. Ad alia igitur adhuc enarranda miracula, quae per eumdem beatissimum martyrem divinitus sunt ostensa, pergamus

Per idem itaque tempus vir quidam non ferendae vesaniae crudelis et rigidus pauperculae mulieri de sui juris agro chartulam fecerat, quam tunc cum magni furoris impetu comumaciter requirebat; unde et bovem sibi, et unam securim violenter abstulerat, robur videlicet domesticae facultatis et spem regendae familiae. Quod illa prae dolore non ferens cum contribulati amaritudine spiritus ecclesiam B. Ruffini festinanter ingreditur, ante altare prosternitur **182**, atque ut sibi in tantae calamitatis articulo subveniret lacrymabiliter deprecatur. Quid plura? Adest tandem divina misericordia, et mox ut ab oratione consurgit, jacere in pavimento securim suam ante pedes attonita conspicit. Illico moeror nimirum in laetitiam vertitur, et digna Deo gratiarum actio a cunctis qui aderant, unanimiter exhibetur. Sed ecce raptor negotium adhuc suae perversitatis exsequitur, et praefatae mulieri, nisi monimentum redderet, supplicium comminatur. Qui tamen mox ut securim tam mirabiliter redditam didicit, confusus et stupefactus, expavit, bovem reddidit, poenitentiam egit, atque omnem querelam, quam eatenus adversus eam habuerat, sedata animi feritate sopivit.

Praeterea duodecim fures invicem conspirantes in domum cujusdam rustici hostiliter irruerunt. Qui ligantes eum primo, deinde boves et caetera domus animalia diripientes protinus abierunt. Interea rusticus lacrymabiliter vociferabatur, et gemebundus aiebat: Heu, sancte Ruffine, aspice miserum, releva calamitate depressum; nec placeat tibi ut praedones et nequissimi homines meae facultatulae paupertate ditentur. Ad hanc igitur vocem, mira res! cum jam raptores animalia prosequentes, duodecim milliariis fere transmissis, procul abiissent, ecce omnes, qui direpti fuerant, greges, balantes et mugientes accurrunt, et intra caulas se solito more recipiunt. Sicque factum est ut illi, quae prae manibus habere videbantur, repente sublata congemerent; et iste, quae deflebat, amissa recipiens, versis utrobique vicibus exsultaret. Visis itaque tot virtutibus, et tam evidentibus miraculorum signis, praedictus Ugo venerabilis ejusdem sedis antistes, de parva basilica in qua sanctum corpus fuerat ante receptum, magnam construxit ecclesiam, et juxta possibilitatem sumptus non ignobiliter decoravit. Deinde beati martyris corpus in alveo qui certaminis materia fuerat, condidit, et cum magna totius dioecesanae plebis frequentia altare desuper consecravit. Porro autem quanti illic deinceps caeci fuerint illuminati, quanti a daemonibus erepti, quanti ex variis languoribus liberati, per longum est vel apicibus tradere, vel sermone proferre.

His ita transactis, coepit non parva inquisitio fieri quo die invectissimi triumphatoris Christi Ruffini deberet martyrium celebrari. Nullis siquidem apud eos exstantibus historiae monimentis, sola erant eatetenus annuae dedicationis solemnitate contenti. Tandem auctore Deo reperta passionis

historia constituit venerabilis pontifex, juxta tenorem videlicet quem litterae testabantur, ut tertio Kalendas Augusti ejusdem gloriosi martyris festivitas coleretur. At nonnulli adversus episcopum invidiae facibus accensi, et vesaniae spiritu implicabiliter incitati, tumultuabantur, onerosum esse dicentes, populum geminatis unius sancti solemnitatibus feriari, superstitiosumque esse domesticis adinventas studiis festivitates noviter introduci, ad summam, non fabricatum hoc religionis amore, sed ardore pecuniae. Praesertim autem quidam protervi homines, qui a vocabulo loci, quem incolunt, Insulani vocantur, ipso praeclarae **183** festivitatis die irreverenter abutentes, coeperunt cum suis mulierculis non modo textrinis operibus audacter insistere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius insudare. Sed protinus in eos sententia divinae animadversionis ulciscitur, et flagellis eruditi ad cor redeunt, qui cor habere in prosperitate noluerunt. Ut eis aptissime congruere videatur quod per prophetam dicitur: «Redite, praevaricatores, ad cor **(Isa. XLVI)**.» Illud etiam: «Et nunc ignis adversarius consumit.» Nam casas eorum repente flamma corripuit, et non solum domestica quaeque, sed quae in agris erant, omnia inexstinguibilibus conflagravit; adeo ut infelices illi in extremis jam periculis constituti, ad amnem hinc inde confluerent, et in ipsum gurgitis alveum accensa quaeque jactarent. Sed ut perspicue probaretur hoc non casum, sed divini furoris esse indicium, quidquid mergebatur, exstingui non poterat.

Miro itaque modo elementum illud vires sui juris et partim tenebat et ex parte perdiderat. Nam et liquida erat aqua, ut immersa quaeque fluctu dehiscente reciperet, et quodammodo

humida non erat, ut ardentia exstinguere posset. Sed quid minimis immoror, cum et ipsa hominum membra flamma prosiliens occupaverit, et exstinctionis remedium invenire, quocunque se verterent, non valerent? Tandem ustulati, fumigati et in modum torris combusti, cum magnis ululatuum stridoribus ad B. Ruffini altare confugiunt, indulgentiam petunt, et commissi piaculi emendationem de caetero per poenitentiam pollicentur. Precibus igitur beatissimi martyris ab incendii doloribus liberati, incolumes ad propria sunt reversi. Ab illo itaque tempore absque ullo cunctationis obstaculo B. Ruffini martyrium colitur, et die quam praediximus, cum magnae devotionis instantia ad ejus ecclesiam a populis undique convenitur.

Illud quoque praetereundum esse non arbitror, quod viri quidam trabem de silva operosa exercitiis levigatam ad B. Ruffini vectare ecclesiam conabantur, quibus nimirum quidam Perusinorum violentiam ingerentes lignum hostiliter extorserunt. Sed cum raptores arborem instantissimi conatus anxietate pertraherent, jam jam Perusinis moenibus uno vix interjacente milliario propinquarent, repente vehiculum haesit, nullisque virium nisibus impelli ulterius potuit. Interea contigui quique homines ad auxilium confluunt, non pauci etiam jugarii boves adduntur. Ordinant diligentius machinam, invicem exhortantur, in robur se colligunt, armos objiciunt, vociferanter impingunt, lignum tamen immobile permanet, ac si fixum radicibus teneretur. Demum magistra necessitas docuit quod caeca hominum pravitas ignorabat. Mens namque eorum perpetrati criminis conscia, licet sero, liquido cognovit quia, qui de beati martyris substantia rapinam fecerant, merito illis divina virtus obstabat. Mutato itaque repente consilio,

Assisium versus illico vehiculum dirigunt, et, accelerandi facultate percepta, beatissimo martyri, quod superbe rapuerant, humiliter reddunt.

Agamus igitur Christo Salvatori nostro gratias, et digna laudum praeconia referamus, qui, dum **184** per cives supernae Hierusalem talia nobis beneficia praerogat, tanquam per exiguas micas ac tenues ad plenum nos convivium mensae coelestis invitat; et dum illos jam post laborem quiescentes in patria ubertim satiat, nos etiam in hujus peregrinationis itinere quasi quibusdam ciborum reliquiis utcunque sustentat; imo qui illos solido suae visionis cibo reficit, quodam nos signorum suorum lacte tanquam parvulos nutrit, donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram aetatis plenitudinis Christi **(Ephes. IV)**, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

AUGUSTUS.

II. *Sermo de S. Stephano papa et martyre.*
VI. *Sermo de SS. Donato et Hilariano martyribus.*
XIII. *Sermo de S. Cassiano martyre.*
XV. *Sermo de Assumptione Beatissimae Mariae Virginis.*
XIV *Sermo I de S. Bartholomaeo apostolo. Sermo II de eodem.*

SERMO XXXVII. DE SANCTO STEPHANO PAPA ET MARTYRE (II AUG.)

Audistis hodie, fratres charissimi, militem Christi adversus membra diaboli viriliter dimicantem; audistis egregium ducem populi Christiani commilitones suos ad procinctum gloriosi certaminis constanter ac fiducialiter exhortantem. Lege quippe tyrannica tunc decretum erat ut quisquis occultum quemlibet proderet Christianum, non solum universas ejus facultates acciperet, sed ad honorem quoque militiae, quem eligeret, sacrilega eum remuneratio sublimaret. Tunc B. Stephanus, utpote primipilus Christianae militiae et signifer imperatoris aeterni, congregavit cuneos bellatorum et telis aggressus est armare, virtutem exhortans atque suadens ut et peritura terrenae facultatis lucra contemnerent, et infinitam persecutorum rabiem non timerent. Pellebat a pavidorum mente formidinem, et rudes tironum animos ad agonem divini certaminis accendebat. Quod etiam per Moysen in lege praeceptum est: «Appropinquante, inquit, jam praelio, stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israel, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia Dominus Deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo **(Deut. XX)**.»

Et notandum quod sacerdos, qui imminente **185** jam bello, concionatur, non alibi, sed ante aciem stare praecipitur, ut videlicet eos ad pugnam, quos adhortationibus provocat, ipse quoque praevius antecedat, ne dum alios ad bellum impellere nititur, ipse degeneri corporis otio per negligentiam

dissolvatur, sicut de quibusdam magna praedicantibus, sed desidiose viventibus, per Prophetam dicitur: «Filii Ephrem intendentes arcum, et mittentes sagittas suas, conversi sunt in die belli **(Psal. LXXVII)**.» Qui enim adversus vitiorum tentationes ad conflictum alios provocant, sed confligere ipsi sub ignobili desidiae languore detrectant, hi nimirum sagittas quidem dirigunt, sed post terga conversi consummatae victoriae titulos non merentur: Nec eis prodest quod bene coeperant, quia non usque ad finem magnanimiter perseverant. Unde et de illis protinus sequitur: «Non custodierunt testamentum Dei, et in lege ejus noluerunt ambulare **(Ibid.)**» Ac si diceret: Susceperunt quidem testamentum, sed non custodierunt: Posuerunt in lege pedem per initium, sed non tenuerunt perseverantiae gressum.

Quisquis ergo ad spiritale certamen alios provocat, quisquis ad fortiter agendum proximorum mentes instigat, debet utique vitam concordare cum lingua, ne, dum aliis proponit excelsa, ipse contentus imis prematur inertia. Hinc est quod in lege praecipitur: «Non habebis, inquit, in sacculo diversa pondera, majus et minus, nec erit in domo tua modius major et minor. Pondus habebis justum, et modius aequalis et verus erit tibi **(Deut. XXV)**.» Enimvero tunc in sacculo diversa pondera non habemus, si intra secretum conscientiae nostrae non aliter nobis, neque aliter aliis judicantes, easdem legalium praeceptorum mensuras apprehendimus nimirum, ut non aliis regulam districtae severitatis indicere, nosmetipsos studeamus remissioris indulgentiae lege tractare. De qua videlicet fraude et Salomon ait: «Abominatio est Domino pondus duplex et statera dolosa **(Prov. XX)**.» Necesse est ergo fruges verbi nequaquam diversis, sed eisdem metiri

ponderibus; ut, quae aliis agenda praecipimus, ipsi etiam vivis operibus efficaciter impleamus. Quod profecto B. martyr Stephanus laudabiliter fecit, quia dum alios adhortatur ad pugnam, ipse prius arma corripuit, et in ipsam se constipatae legionis aciem lorica fidei munitus immersit, dumque aliis congrediendi praebet exemplum, ille sortitur ex devicto hoste triumphum; atque, ut ita loquar, dum se sequentibus sternit iter ad pugnam, ipse mox peracta victoria perducitur ad coronam. Et quia Stephanus exprimitur *coronatus,* pontifex autem quasi pontem faciens, ac hoc via sequentium dicitur, bene simul utrumque et sui nominis etymologiam exhibuit, et officium pontificatus implevit, quia nimirum dum ad sancti agonis stadium viam sequentibus aperit, a justo remuneratore Deo coronam gloriae felix triumphator accepit.

Verumtamen quis iste B. Stephanus fuerit genere, quotus etiam, sive quotannis in apostolici regiminis successione, non superfluum ducimus si, prout in Catalogo summorum Pontificum reperitur, charitati vestrae breviter exponamus. Hic itaque B. Stephanus natione **186** Romanus, ex patre Jobio [Julio], beato principi apostolorum Petro vigesimus quartus in Romanae sedis dignitate successit. Sedit autem septem annos, menses quinque, dies duos. Iste constituit ut sacerdotes et levitae nequaquam quotidiano usu sacris vestibus uterentur, sed in ecclesia tantum. Ordinavit autem episcopos tres, presbyteros sex, diaconos quinque. Cui B. Sixtus in pontificatu successit, aeque postmodum felicis martyrii gloria coronandus.

O beata mater Ecclesia, cui mors ad vitam militat, crudelitas persequentium ignara ministrat, cui videlicet et mors parit in aeternitate victuros, et poenalis oppressio generat perpetuo

regnaturos! Beata, inquam, et vere felix Ecclesia, cui et ignominiae confusio gloriam, et tormenta victoriam, et vincula sive carceres libertatem pariunt sempiternam! Hic est profecto ager ille Dominicus, in quo grana tritici moritura quidem decidunt, sed multiplicatis postmodum frugibus rediviva nascuntur **(Joan. XII)**. Haec est area illa Areuna [Ornan.] Jebusaei, in qua videlicet hostias David pacificas obtulit, et furorem Domini, repressa ab Israel ultoris gladii internecione, placavit **(II Reg. XXIV)**. In hac area sive torculari Gedeon frumenta purgabat excutiens, cum videre angelum meruit, et ejus oraculo quia ipse Israel de manu Madian liberaturus esset agnovit **(Jud. VI)**. In hac area Abel de primogenitis gregis sui et eorum adipibus obtulit, quae profecto divina gratia, quia grate suscepit, illico, sicut vetus testatur editio, coelitus inflammavit **(Gen. IV)**. In hac etiam Cain de frugibus terrae munera obtulit, quae Dominus despexit, atque ideo non respexit **(Ibid)**. In hac siquidem area, sicut sunt quaedam ex tritura, quae ignibus debentur, ita etiam sunt nonnulli de trituratoribus ipsis, qui simul ad ignem tendunt. Sive enim de justis, sive de peccatoribus, vera est Joannis sententia quae dicit: «Opera enim illorum sequuntur illos **(Apoc. XIV)**.»

Attendite, fratres mei dilectissimi, considerate, perpendite quia tota universalis Ecclesia omni terrarum orbe diffusa una est area sic bonis ac malis, justis atque perversis, tanquam zizaniis et tritico, tanquam paleis ac frugibus plena. Sed quousque triturare terrae cultor incipiat, omnia indifferenter area continet, et quae recondenda sunt horreis, et quae tradenda sunt flammis. Sed quid est in area flammis obnoxium, quid horreis reservandum, nisi quod Joannes

Baptista in Evangelio manifeste discernit cum de Domino loquens, ait: «Cujus ventilabrum in manu ejus, et purgabit aream suam, et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inexstinguibili?» **(Matth. III)** Sed unde discernimus utrum paleae an triticum simus? Ex gravitate profecto morum vel inconstantia, ex pondere vel levitate. Quisquis enim voluptatum aura raptatur, quisquis turbine furoris impellitur, quem modo superbiae spiritus inaniter levat, modo moeror vel injuria illata praecipitat, hic profecto palca vel arundo dicenda est. Quod utique Joannes esse negatur, cum de illo ex ore Veritatis dicitur: «Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam?» **(Matth. XI.)** Quod contra de reprobis scriptum est: **187** «Non sic impii, non sic, sed tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie nostra **(Psal. I)**.» Non simus, fratres mei, non simus paleae, non simus zizania, quae ventilabrum ultimae discussionis excutiat, et mox ignis aeternae combustionis exurat. Pertimescamus semper illam evangelicae comminationis sententiam, qua dicitur: «Sinite, inquit, utraque usque ad messem, et in tempore messis dicite messoribus: Colligite primum zizania, et alligate fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum **(Matth. XIII)**.» Pensate diligenter verba Veritatis, pensate cum timore quod dicitur: alligate fasciculos ad comburendum; zizania quippe fasciculis alligantur, quia in illo perpetuae damnationis incendio homicidae cum homicidis, adulteri cum adulteris, perjuri cum perjuris, incestuosi cum incestuosis, non diverso poenalium tormentorum genere constringuntur. Illic eos infinitae poenae patens gehennae barathrum devorat, qui hic se arroganter in superbiae cornibus extollebant; illic eorum carnes atque

medullas saginis irriguas crepitans flamma depascet, qui hic arsere deliciis, et aestuantis explevere illicebras voluptatis.

Bene itaque dicuntur fasciculis alligari, quia nequaquam eos tunc separat diversitas ultionis, quod hic similitudo sociaverat pravitatis, et qui nunc eisdem criminibus sunt obnoxii, ejusdem supplicii postmodum tenentur animadversione constricti. De quibus omnibus alibi sub unius personae specie dicitur: «Ligatis manibus et pedibus, mittite illum in tenebras exteriores **(Matth. XXII)**.» Illic membra ligantur ad poenam, quae hic soluta et libera ferebantur ad culpam. Vel tunc digne constringenda sunt in suppliciis, quae nunc male ligata sunt a pietatis operibus peragendis. Illic animae reproborum cum corporibus simul inexstinguibili cruciantur incendio, sicut hic in exsecutione pravi operis jungebantur. Unde et per Prophetam dicitur: «Descenderunt ad infernum cum armis suis **(Ezech. XXXII)**.» Arma quippe peccantium membra sunt corporis, quibus reprobi homines diabolo militant, et ejus imperio, perverse vivendo, ministrant. Simul ergo cum animabus et corpora in aeterna morte damnantur, quae simul in pravi operis perpetratione vixerunt. De quibus Propheta dicit: «Ibi Assur, et sepulcra ejus **(Ibid)**.» Quid enim per Assur, superbum videlicet regem, nisi diabolus intelligitur, qui juxta quod scriptum est: «Ipse est rex super omnes filios superbiae?» **(Job XLII.)** Quid sepulcra, nisi mortuorum sunt habitacula? tunc autem diabolus in mortem corruit cum ab auctore vitae superbiendo recessit. Quisquis ergo nequitiae spiritum, qui vere mortuus est, in sui cordis hospitio per pravam voluntatem habitare permittit, procul dubio de semetipso sepulcrum facit. Et necesse est ut cum ipso simul illic tormentorum supplicia perferat, cui

semetipsum hic habitaculum per nequitiam perversi operis exhibebat.

Quia ergo in area zizania simul continentur et triticum, videamus, fratres, si triticum sumus; videamus si ad horreum Dominicum reservamur. Sed quia dicit Apostolus: «Quae enim seminaverit homo, haec et metet **(Gal. VI)**;» consideremus intente quid quotidie serimus, et sic jam conjicere possumus, quid postmodum necessario metere **188** debeamus. Et ut exemplo facilius possit elucere quod dicimus, nunquid, fratres mei, qui hoc anno avenam sive lolium seminaverat, tritico se replere modo cellarium sperat? Nunquid cui sterilem placuit vitem serere, proventu leguminum ex ea poterit redundare? Et hae profecto quisquiliae, quas posuimus, victuales quodammodo species mentiuntur. Nam similitudinem quidem refectricum utcunque messium habent. Ita plane nonnulli sunt, qui religionis imaginem superficie tenus simulant, cum veram intus religionem habere vivendo contemnant. Ii nimirum in culmis et foliis frugum schema praetendunt, sed in ariditate medullae quisquilias contegunt.

Necesse est itaque, fratres, vera virtutum nunc germina seminare, unde postmodum valeamus coelestium frugum gaudia aeterna colligere. Consideremus quod dicit Apostolus: «Qui parce seminat, parce et metet **(II Cor. IX)**.» Parce nimirum seminat, qui pauca bona facit, qui abundare virtutibus parvipendit, qui in erogandae misericordiae et humanitatis studio proficere negligit, qui se in exhibendis fraternae charitatis officiis non extendit. Porro autem ille non parce sed ubertim seminat, qui ejusdem egregii praedicatoris sententiam servat: «Bonum, inquit, facientes non deficiamus:

Tempore enim suo metemus non deficientes **(Gal. VI)**.» Ille non parce seminat qui studet implere quod ipse alibi dicit: «Quaecunque facitis, fratres, sive in verbo, sive in facto, omnia in gloriam Domini facite **(I Cor. X)**.» Plane qui vitam aeternam accipit, non parce, sed multum metit. Quid est ergo quod dicit, qui parce seminat, parce et metet; nisi tanquam manifeste denuntiet quia qui parce in bonis operibus contentus est seminare, vitae aeternae praemium nullatenus meretur accipere? Sicut itaque, fratres mei, quisquis secundum transitoriae hujus vitae ordinem apte vult vivere, non uno cujuslibet messis contentus est genere, sed diversarum genera frugum satagit abundare; ita profecto quicunque ad terram viventium, quicunque ad illud promptuarium coeleste festinat, necesse est ut per multos se bonorum operum labores exerceat, omniumque intra conscientiae suae cellarium virtutum germina congregare contendat.

Studete igitur, fratres, ut humilitatem veram, charitatem non fictam, patientiae longanimitatem, castitatem carnis et cordis, obedientiam veram, viscera pietatis, et sincerae misericordiae caeterarumque dona virtutum, in quantum vobis, Deo largiente, possibile est, habeatis, et sic quasi uberem ac multiplicem spiritualium segetum copiam in vestri pectoris promptuario recondatis. Nec putetis quod virtus cuilibet ad perfectam salutem una sufficiat, si reliquas deesse contingat. Neque enim unaquaeque virtus est, si mixta aliis virtutibus non est. Pectus vestrum lorica semper patientiae muniat, et contra cuncta adversitatum jacula, contra tribulationum flagella, contra illatas injurias vos insuperabiles reddat. Sic

enim triticum prius in area tunditur, calcatur, atteritur, ub abjectis paleis mundum cellario postea recondatur.

Sic profecto necesse est ut animae nostrae multa tunsionum ac verberum flagella sustineant, **189** quatenus, depositis iniquitatum stipulis, purgatae ad horreum coeleste perveniant. Hinc est enim quod B. Jacobus dicit: «Patientes estote usque ad adventum Domini. Ecce agricola exspectat pretiosum fructum terrae, patienter ferens, donec accipiat temporaneum et serotinum **(Jac. V)**.» In proventu denique rerum temporalium nolite sperare. Et ut cum Propheta loquar: «Divitiae si affluant, nolite cor apponere **(Psal. LXI)**.» In his ergo successibus ille vobis ad memoriam redeat qui dicebat: «Destruam horrea mea, et majora faciam, et illuc congregabo omnia quae nata sunt mihi et bona mea, et dicam animae meae: Anima habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare **(Luc. XII)**.» Cui protinus divina voce responsum est: «Stulte, hac nocte animam tuam repetent a te: Quae autem parasti cujus erunt?» **(Ibid.)** O quanti hodie triturantes fructus agrorum in promptuariis colligunt, qui alterius anni segetes in hoc saeculo non videbunt! Quibus videlicet nunc mundus arridet, sed propinqua mors in insidiis latet. Qui profecto si tam vicinum suae vocationis agnoscerent terminum, alio transferrent a terrenis substantiis appetitum.

Igitur, fratres mei, quanto magis de vitae vestrae fine estis incerti, tanto formidolosius semper estote suspecti. Nolite apud vos rerum vestrarum decimas retinere, ne illic eas a vobis terribilis judex per ratiocinium exigat, ubi nemo poterit habere quod reddat. Pensate quid per Malachiam Dominus dicat. Nam cum de reversione Israel divina vox disputaret,

praesto subjunxit: «Et dixistis: In quo configimus te? In decimis, et in primitiis: et in penuria vos maledicti estis, et vos me configitis, gens tota, inferre omnem decimam in horreum, ut sit cibus in domo mea **(Malach. III)**.» Dicit Apostolus: «Reddite omnibus debita.» Et paulo post: «Nemini, inquit, quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis **(Rom. XIII)**.» Si ergo prohibemur humana debita retinere, perpendite quam periculosum sit quae Dei sunt Deo non reddere **(Luc. XX)**. Exhibete Sacerdotibus reverentiam, eorumque mandatis humiliter obedite. «Obedite, ait Apostolus, praepositis vestris, et subjacete eis; ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes; hoc enim non expedit vobis **(Hebr. XIII)**.» Si enim Redemptor noster propter Chananaeae meritum, a filia ejus daemonium expulit **(Matth. XV)**, si propter offerentium fidem paralytico lectum gestare praecepit **(Marc. II)**, si centurionis precibus puerum, qui male torquebatur, incolumem reddidit **(Matth. VIII)**; quam necessario nos sacerdotum orationibus indigemus, qui nos Deo diversis vitiorum languoribus aegrotantes offerunt, et quotidianis precibus apud divinam clementiam pro nobis indesinenter insistunt? Quorum procul dubio meritis sublevamur, etiamsi adhuc ex nostrae negligentiae languore deprimimur.

Interea plane et illud ad mentem redit quod huic beato martyri Stephano, cui praesens sermo famulatus est, contigit. Nam, sicut in authentica passionis ejus narratur historia, mox ut baptizavit Nemesium, qui eum pro caecitate filiae suae rogaverat, eadem Lucilla, licet nedum fuisset lavacro sacri fontis abluta, lumen **190** recepit. Cumque, ait, levaretur Nemesius de aqua, coepit clamare filia ejus dicens: Ecce video

hominem qui tetigit oculos meos, et lumen splendidum circa eum, atque mox subditur: Tunc baptizavit filiam ejus. O laudanda virtus divina! o praedicanda redemptionis nostrae clementia! Alius baptizatur ad lumen, et alteri lumen redditur. Pater recepit cordis, et filia protinus aperuit oculos frontis. Ambo tamen ad unam et veram perveniunt lucem, dum omnem pristini erroris respuunt caecitatem. Sic nimirum B. Stephanus, qui, juxta Veritatis vocem, lux mundi hujus erat **(Joan. I)**, lumen cordibus infundebat, et animarum sacrificium divinis obtutibus offerebat. Hoc sacrificium, fratres mei, cum B. Stephano et nos pro modulo nostro semper Deo studeamus offerre, ut non solum de nostra salute solliciti, sed ad lucrandas etiam proximorum nostrorum animas simus solerter intenti; quatenus dum charitatis hostia in ara nostri pectoris adoletur, ab illo sacrificium nostrum mereatur in odorem suavitatis accipi, qui in ara crucis pro salute nostra dignatus est immolari, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVIII. DE SS. DONATO ET HILARIANO MARTYRIBUS. (VII AUG.)

Adest, dilectissimi, beatorum martyrum Donati atque Hilariani praeclara solemnitas, quae, dum devotionis vestrae frequentiam ex diversis in unum partibus convocat, nos etiam ut eorum insigne praeconium pro modulo nostro non

taceamus invitat. Haec est enim dies in qua triste hoc saeculum deserentes deposuerunt sarcinam carnis, et stolam adepti sunt angelicae claritatis. Hodie, triumphato diabolo, palmam gloriosi certaminis ad imperatorem coelestis militiae reportarunt. Hodie purpurati proprio sanguine, alternantibus undique hymnidicis angelorum coetibus, vexillum peractae victoriae regnis coelestibus intulerunt. Gradatim siquidem incedentes, per pugnam consequenter ad palmam, per palmam provecti sunt ad coronam. Cum visibili sane videbantur hoste confligere, sed invisibilem in eo meruerunt adversarium superare. Corporum quidem obicem hostilibus jaculis opponebant, sed eorum fides munitissima mentis arce subnixa, inexpugnabilis eminebat.

Sed cum utriusque martyris communia gesta percurrimus, nonnullam conversationis inter eos fuisse distantiam, reperimus. Et Hilarianum quidem illum Hilarionem fuisse poterat quis non absurde conjicere, cujus a B. Hieronymo vita describitur, nisi dispar utriusque exitus prohiberet. Nam qui eorum vitae seriem, miracula quoque quibus effulserant, loca nihilominus quae suis habitationibus illustraverant, prout monumenta declarant, oculo vigilante percurrit, non minimam similitudinem in ipsis rerum collationibus deprehendit. Sed cum alter ad martyrii pervenerit palmam, alter ab hac vita in pace quieverit, constat procul dubio in persona diversos, quos utique diverso migrationis **191** genere novimus consummatos. Qui nimirum ad suorum similitudinem nominum, licet in anterioribus congruant, in fine discordant.

Beatus vero Donatus, cui potissimum praesens famulaturus est sermo, ut ejus veridica testatur historia, Juliano Caesari non solum in liberalium artium studiis contubernalis exstitit,

verum etiam cum eo simul prima gradus ecclesiastici rudimenta suscepit. Ubi notandum et formidolosius cogitandum quam abyssus multa sint divina judicia **(Psal. XXXV)**, et quam terribilis Deus in consiliis super filios hominum **(Psal. LXV)**. Ecce enim in agro Domini duo pariter virgulta succrescunt, quorum alterum per occultam gratiam cedrus est paradisi, alterum fomes nunquam finiendis praeparatur incendiis. Ille de scholis ad regnum, de regno truditur nudus in tartarum; iste sacerdos effectus, de cathedra rapitur ad supplicium, de supplicio purpuratus et coronatus elevatur in coelum. Illi mundus arrisit, coelestis aula non patuit; hic postquam mundanae tempestatis naufragium pertulit, ad quietis aeternae portum felici securitate pervenit. Probatur autem in his vera evangelica illa sententia, qua dicitur: «Quia erunt duo in agro; unus assumetur, et alter relinquetur **(Luc. XVII)**.» Uterque tamen, sicut angelus et diabolus, diversae scilicet intentionis intuitu famulati sunt Deo. Ille coactus, iste indubitanter ultroneus. Nunquid enim et Julianus Apostata divinis obtemperasse legibus non convincitur, cum ejus cruenta rabies in Christi martyres ebulliret, et tot quasi maturas electorum segetes in horreum Dominicum persecutionis suae falce desectas inferret? Ad hoc enim tyrannica potestas reprobae est adhibita voluntati, et pingui tauro cornua sunt divinitus exaltata, ut summi patris familias aream ventilaret, et a paleis quae ignibus sunt obnoxiae munda grana secerneret. Hinc est quod Historiae tradunt huic Juliano intra quamdam Galliarum basilicam constituto coronam, quae super eum dependebat, in ejus repente verticem cecidisse, et ita signum quia ille deberet imperator fieri, in opinione populi portendisse. Sed melius nos

ardentem torrem in suo igne relinquimus, ut vernantis arboris suaviter redolentia poma carpamus.

Beatus itaque Donatus, quem templum sibi Spiritus sanctus ab ipsis primaevae aetatis vindicavit auspiciis, mollioris vitae latitudinem sprevit, abstinentiae rigore illecebrosa carnis incentiva calcavit, et antequam per dignitatem sacerdotalis officii ejus praedicaret lingua, praedicabat jam efficaciter sub honestis et disciplinatis moribus vita. Nimirum illius exemplo qui coepit primitus facere et post docere **(Act. I)**, vivendo doctrinae fluenta concepit, quae postmodum per oris poculum et aliis propinavit. Huc accedit quia, cum se districta vivendi regula castigaret, corpus jam ad martyrium sub laboriosa quiete formabat, et, ut mori tandem pro Christo mereretur, quotidiana se mortificatione mactabat. Sulcabat denique terram suam vomere disciplinae, ut uber segetum proventus erumperet, ut illucescente coelestis gratiae radio fertilius germinaret. Hinc est quod in mundi primordio terra tertio die germinare praecipitur, quarto autem sole, luna caeterisque sideribus **192** illustratur **(Gen. I)**; quia nimirum, percepto Trinitatis deificae sacramento, protinus a nobis bonorum operum proferenda sunt germina, ut consequenter in nos coelestis gratiae lumen erumpat. Convenienter itaque martyr egregius prius velut excultis et persulcatis carnis suae novalibus uberes sanctae operationis fructus attulit, deinde tanquam coruscus coelestis gratiae radius miraculorum eum atque signorum claritas illustravit. Unde hoc illi divinitus procuratum est ut a lumine facere virtutes inciperet. Hoc siquidem primum illius miraculum quo Sirenae viduae frontis simul et cordis lumen aperuit, ut nimirum et ab idolorum caeca superstitione conversa et luci pristinae restituta, et

Deum, qui vere lumen est, coleret, et oculorum caliginem de caetero non praeferret.

Plane cum plura videamus apicibus tradita per eum facta stupenda miracula, illud unum tacere non possumus, quod oculis quotidie cernimus, manibus contrectamus, et sic novum semper obtutibus nostris objicitur, tanquam non olim factum, sed modo fieri videatur. Calicis nempe de Levitae manibus lapsi particulam clandestinus hostis callida machinatione subripuit, et usque hodie in thesauris suae malitiae ad clariorem Domini gloriam subdolus occultavit. Porro cum videatur fundo calicis atomus ille deesse, divina semper obsistente virtute, nullius inde liquoris vel tenuis quidem valet stilla perfluere. Mox enim ut in sanctum vas quaelibet unda dilabitur, et unda est, ut se potantibus hausibilem praebeat, et quodammodo unda non est, ut nequaquam hiatu vacante prorumpat. Quod profecto, quia tunc factum est, miraculum est, quia vero per tam diuturna tempora perseverat, ut ita loquar, miraculum miraculorum dici potest. Pleraque enim coelestium signa virtutum ad tempus fiunt, at postquam semet ostensa claruerint, desinunt. Ad Israeliticae quippe plebis ingressum et mare dividitur, et fluminis alveus exsiccatur, sed semel impleto divinae virtutis imperio, ut Scriptura testatur, protinus ad priorem locum utraque vicissim maris unda relabitur, et fluminis sui cursus libertas solita reparatur **(Exod. XIV)**.

Eliseus cum Elia per siccum Jordane transmisso post paululum rediit, sed rursus, ut liberum solus mereretur ingressum, precibus impetravit **(IV Reg. II)**. Populus gradiens per desertum quaterdenis fere annorum curriculis coelestibus usus est alimentis, sed postquam Chananaeorum

fines attigit, postquam de frugibus terrae gustavit, mox manna defecit. Hoc autem virtutis signum de quo nunc agimus, ut non fides, sed manifesta sit visio, sicut semel coeperat ad declarandum pretiosi martyris meritum, indeficiens perseverat. «Est enim fides,» ut praedicator egregius ait, «sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium **(Hebr. XI)**.» Enimvero sicut auctor salutis humanae voluit in suo corpore clavorum signa componere; ita etiam rarum duxit in hoc sacro vase vulnusculum sine aliqua recompensatione servare. In illo scilicet, ut dubitantibus fidem praebeat; in hoc, ut fidelium mentes ad praeconium suae laudis accendat. In illo, ut signa redemptionis humanae **193** Pater omnipotens semper faciat; in isto, ut quam sublimes et in hac vita servos suos efficiat, quisque Deo devotus agnoscat.

Ne quis autem nos arguat summis parva componere, non ignoramus eumdem vivificum sanguinem in calice fieri, qui de corpore Domini per vulnera diversa profluxit. Ille nimirum tenuissimum creat vermem, qui et enormem condidit elephantem. Mirabilis sane Deus non solum in se, sed etiam in sanctis suis **(Psal. LXVII)**. Qui cum pro nostra salute calicem passionis dignatus est bibere, idem est et qui sanguinem suum de fracto calice non patitui emanare. Pensate, fratres charissimi, si tantum vir iste potuit apud Deum, ut in vili vasculo, quod semel obtinuit, mutari non possit; quantum poterit pro redemptis, tantummodo si vestigia sequimur Redemptoris? Hujus igitur beati martyris teneamus normam, si pertingere cupimus ad coronam. Insigni enim hic vir tanto religionis et honestatis fuisse cognoscitur nitore conspicuus, tam multiplicium virtutum floribus adornatus, ut,

utrique hominum generi ductor idoneus, et martyribus sufficiat ad exemplum, et in pace degentium erudiat institutum. Per regulam quippe districte vivendi ad palmam meruit pervenire martyrii; et idcirco armatis carnificium manibus in examine non succubuit, quia prius occulti insidiatoris machinas non enerviter superavit. Ideo triumphavit in stadio, quia occulti hostis insidias contempserat in occulto.

Ob hoc semen verbi ejus in alieni cordis agro convaluit, quia prius ad maturitatem ejusdem satoris operatione pervenit. Nimirum Praedicator insignis, quia, juxta Veritatis vocem, lux mundi hujus erat **(Joan. I)**, lumen cordibus infundebat, ignem verbi auditorum mentibus ingerebat, et in unitate fidei velut unum corpus diversorum corde conflabat. Quod profecto mysterium Moyses designat, cum dicit: «Tollet sacerdos pugillum similae, quae conspersa est oleo, et totum thus, quod super similam positum est; adolebitque illud in altari, in monimentum odoris suavissimi Domino **(Levit. VI)**.» Quid enim per similam, nisi sancta electorum designatur Ecclesia? Quae nimirum dum convenientibus invicem credentium colligitur membris, quasi simila ex multis frumenti conspergitur granis. Et sicut simila inter molam utramque conteritur, ut a farinae siligine cantabrum separetur: ita velut inter duas, legis scilicet et Evangelii, molas sancta Ecclesia stringitur, ut litterae superficies a medulla spiritus discernatur. Quae videlicet Ecclesia, ut revera spiritualis simila, dum per aquam baptismatis adunata, et oleo Chrismatis est conspersa, igne quoque sancti Spiritus solidata, sit, juxta Apostolum: «Hostia Deo beneplacens, et perfecta **(Rom. XII)**.» Thure autem, quod positum super

similam dicitur, ejusdem Ecclesiae oratio designatur. Sicut in Apocalypsi Joannis ostenditur, cum dicit: «Quia phialae plenae odoramentorum sunt orationes sanctorum **(Apoc. V)**.»

Hanc itaque similam Deo beatus sacerdos et martyr Donatus obtulit, et in monimentum suavissimi odoris adolevit, cum plebem gentilium in unitate spiritus ad fidei sacramanta convertit. Fructus siquidem animarum in conspectu Dei fragrantius redolet, quam ulla suavitas **194** sacrificiorum. Hoc sacrificium, fratres mei, cum beato Donato et nos pro modulo nostro semper Deo studeamus offerre, ut non solum de nostra salute solliciti, sed ad lucrandas etiam proximorum nostrorum animas simus solerter intenti; quatenus, dum charitatis hostia in ara nostri pectoris adoletur, ab illo sacrificium nostrum mereatur in odorem suavitatis accipi, qui in ara crucis pro salute nostra dignatus est immolari.

Tanto praeterea vir sanctus circa suos quoque fidei zelo fervebat, ut gentiles adhuc eum parentes abjicerent, et dulce pignus a suis prorsus affectibus abdicarent; sed postmodum eos et ad fidei Christianae sacramenta perduxit, et insuper ad martyrium sibi congrua ordinatione praemisit. Unde clarus iste inter beatos martyres jure censendus est, qui filius simul et pater est martyrum. Filius utique per naturam; pater per collatae fidei gratiam, eosque grata vicissitudine genuit Deo, a quibus fuerat genitus mundo. Beati qui in haereditate terrena talem genuere parentes, per quem videlicet in terra viventium supernorum fiunt civium cohaeredes. Laetare et tu felix Aritium, quod talem meruisti ex divina liberalitate patronum. Laetare, inquam, et totis in Domino visceribus gratulare; quia, dum sacri corporis in tuo gremio confoves glebam, diadematis superni regis solemniter imprimendam contines margaritam.

Thesaurum servas, cui non aurum digne conferri, non ulla quarumlibet opum summa valet aequari. Unde non jam Aritium ex more dicaris, quod ab ariditate terrae tibi constat nomen impositum, sed tu Auritium potius a pretiosissimo scilicet sacri cadaveris auro, quod in tuis visceribus probatur occultum.

Beata igitur et dives terrae vena, quae quasi superno regi facta depositaria, illud recondit talentum suis finibus creditum, quod in die restitutionis coelestibus est gazophylaciis inferendum, ubi vivi lapides et igniti perpetuo rutilant, ubi triclinia auro radiantia vernantes margaritae luculenter exornant. Quod nimirum tunc indubitanter implebitur, cum jubilaeus noster advenerit, cum extrema illa tuba non jam legalis, sed judicialis clangere coeperit. Sicut enim septimus dies, ita et jubilaeus annus feriari praecipitur, per quem videlicet aeternae vitae requies figuratur.

Adveniente igitur Jubilaeo tuba canit, et mox ad antiquas possessiones suas unusquisque revertitur; quia, appropinquante judicio: In voce Archangeli, in novissima tuba **(I Thes. V)**, cunctis mortalibus suorum corporum possessio reparatur. Testante etenim Paulo: «Canet tuba, et mortui resurgent incorrupti **(I Cor. XV)**.» Beatae illae animae, fratres mei, quae tunc, dum suis se corporibus induunt, sanctorum martyrum participium sortiuntur. Beati, qui sic nunc ad sanctorum memorias excubant, ut eorum sibi ad imitandum semper exempla proponant; qui sic eorum solemnitates laudando frequentant, ut tamen vivendo ab eorum tramite non recedant. Sanctos enim martyres sequimur, si, dum illi suorum contempserunt corporum passiones nos etiam carnis nostrae studeamus frangere voluntates.

195 Veneremur itaque, fratres, et votis ac dignis honoremus obsequiis beatos istos martyres, Donatum videlicet arque Hilarianum: per quos, tanquam geminos superni luminis oculos, omnipotens Deus totius Tusciae corpus voluit illustrare; ut, dum gloriosos martyres nunc amando et imitando prosequimur, ad imperatorem martyrum, ipsis intercedentibus, pervenire mereamur, Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXIX. DE SANCTO CASSIANO MARTYRE (XIII AUG.).

Admirabilis et gloriosa nostri dispensatio Conditoris, fratres charissimi, ita cursum nostrae mortalitatis instituit, ut per succedentium vicissitudines temporum, diversae nobis victoriosorum Christi militum festivitates occurrant, quae nostros animos ad amorem illius summae et continuae solemnitatis accendant. Plane cum totius anni circulum triumphalibus modo martyrum, modo confessorum titulis Deus omnipotens variat, quid aliud quam velut sertum gloriae construit, quod utique decora liliorum atque rosarum varietate depingitur. Inter quas nimirum festivitates, et hodierna non ignobilis est, Hippolyti scilicet et Cassiani martyrum, quae tanquam geminum rutilat duorum lumen astrorum. Qui profecto regis aeterni strenuissimi bellatores diversis quidem locis, diversis subjacuere suppliciis; sed una utrique erat causa

certaminis, quia non dispar utrumque animaverat professio veritatis. Enim vero Cassianus, cui potissimum famulaturus est sermo, diu quidem latuit, sed cum ad certamen perventum est, quid acrimoniae, quid saporis, quid fortitudinis granum sinapis occultaret, aperuit. Imo, juxta nominis sui praesagium, cum in passionis pila persecutorum manibus tundi coepit et atteri, mox fragrantiam odoriferae suavitatis, quae in se latebat, aspersit. Casia siquidem species est aromatica, quae integra quidem nullius esse videtur odoris; trita autem naturalis vim suavitatis emittit.

Beatus itaque Cassianus, ut gestorum illius testatur historia, dum scholarum doctor existeret, brevibusque notis verba comprehendere pueros erudiret, pro fide Christi ad quaestionem deductus est. Cumque zelo succensus fidei judicum decreta contemneret, et sacrificia profana calcaret, discipulorum manibus ad cruciandum traditus est; ut illis versa vice poenas exsolveret, quos ipse dudum sub disciplinae ferula terruisset. Mox itaque indumentis exutus, manibus post terga ligatur, armato stylis et tabulis puerorum furentium agmine circumfunditur; qui undique compunctus atque discerptus, toto corpore laceratur. Novum plane et inusitatum genus martyrii insignem Deo martyrem consecravit. Videtur autem haec martyrii species ad similitudinem comparandam, nulli melius posse congruere quam ipsi regi martyrum Domino Salvatori. Nam et ille a suis fidelibus occisus est, Judaeis videlicet, **196** quibus praecepta Decalogi proprio digito descripta tradiderat, quos caeremoniis suis sacrificiorumque ritibus instruxerat; quos certe ad omnem vivendi rectitudinem, tanquam teneros sub disciplina pueros, informaverat. Sicut ipse per Isaiam dicit: «Filios enutrivi et

exaltavi, ipsi autem spreverunt me **(Isa. XI)**.» Nam et illi carnales Israelitae puerorum nomine digni fuerant, qui mandata legis prophetarumque mysteria non senili gravitate pensabant, sed omnia superficietenus ac pueriliter intelligebant; quod cum diversa Scripturarum possit auctoritate firmari, id tantum sufficiat hic apponere, quod Eliseo prophetae legitur contigisse. Nam cum ascenderet per viam quae ducit Bethel, pueri parvi egressi de civitate illudebant ei, dicentes: «Ascende, calve; ascende, calve.» Qui cum respexisset, vidit eos, et maledixit eis in nomine Domini. Moxque Scriptura subjungit: «Quia egressi sunt duo ursi de saltu, et laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros **(IV Reg. II)**.» Sane quid per Eliseum, nisi Mediator Dei et hominum debet intelligi? Quid vero per Bethel, quae *domus Dei* interpretatur, nisi beatitudo coelestis exprimitur? Per viam ergo quae ducit Bethel, Redemptor noster ascendebat, quando passioni appropinquabat; sicut jam in ipsa sacrosancta et mystica coena dicit discipulis suis: «Vado ad eum qui misit me **(Joan. VI)**.» Sed dum ascendit Bethel, id est, dum per sacratissimae Passionis suae mysterium redire contendit ad Patrem, pueri parvi egressi de civitate, illudunt ei, dicentes: «Ascende calve, ascende calve.» Quia Judaei, omni gravitatis et sapientiae pondere vacui, illaque pueritia parvuli de qua dicitur: «Maledictus puer centum annorum **(Isai. LXV)**,» eum ad locum, qui dicitur *calvariae,* pertrahunt, atque adversus eum viperinis irrisionum et opprobriorum furiis inardescunt, calvariae autem locus ille dicebatur a calvitiis amputatis, quia illic damnatitii decollari consueverant.

Et notandum quia pueri egressi de civitate dicuntur: quoniam, sicut Apostolus ait: «Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est Dominus **(Heb. XIII)**.» Porro quod sequitur, quoniam «egressi duo ursi de saltu, dilaceraverunt ex eis quadraginta duos pueros,» per numerum puerorum numerus signatur annorum. Quadragesimo secundo quippe anno post Domini passionem, sicut historiae tradunt, Titus et Vespasianus, duo reges de silvis gentium, tanquam duo feroces ursi, de saltu ferarum dilaceraverunt pueros; quia venientes ad excidium Hierusalem, debellaverunt in furore Judaeos. Per pueros ergo significati sunt qui Dominum crucifixerunt; pueri quoque sunt qui B. Cassianum martyrem occiderunt. Utraque scilicet non innocens pueritia, sed artifex et venenosa malitia. Occisus est Christus pro Cassiano, occisus est Cassianus pro Christo: Dominus pro servo, et servus pro Domino; dicebat enim: «Quid retribuam Domino pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo **(Psal. CXV)**.» Sed ille mori dignatus est, ut hunc de sub jugo fereae servitutis educeret; isti mori donatum est, ut ad haereditatem filiorum, cui ascriptus erat, cum gloria perveniret. **197** Ille suscepit mortem, ut mortem in sua carne destrueret, iste mori non timuit, ut ad auctorem vitae triumphi sui victor insignia reportaret. Ille persecutores habuit, quos creaverat, iste eos carnifices pertulit quos docebat. Sed Christus in martyre suo pugnabat, qui pugnandi vires administrabat; in eo solus ipse vincebat qui illum inter certamina roborabat. Nam et tota universalis Ecclesia, virtutum armis accincta, contra diabolum per totum mortalis vitae hujus excursum in Christo dimicat, in Christo semper non sua, sed ejus virtute triumphat. Hanc

plane ex antiquo hoste victoriam, quia noluit Synagoga, suscepit Ecclesia.

Quod vobis, fratres charissimi, melius ostendimus, si veteris instrumenti victoriam, quae per mulierem facta est, ad memoriam revocemus. Nam, ut paucis verbis sacra comprehendatur historia, Debora prophetes uxor Lapidoth, judicabat populum illo tempore, et sedebat sub palma inter Rama, et Bethel, in monte Ephraim, ascendebantque ad eam filii Israel in omne judicium **(Jud. IV)**. Sed sic ad exitum celerius pervenitur, si, dum historia texitur, per partes interim exponatur. Per Deboram sane, quae *loquela* sive *apis* interpretatur, prophetia non inconvenienter accipitur. Apis quippe mellificat, et de prophetia per Psalmistam dicitur: «Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel et favum ori meo!» **(Psal. CXVIII.)** Interim nolo vos lateat, dilectissimi, quia historia haec, quam tractandam ex occasione suscepimus, pluribus indiget verbis, quia multis est repleta mysteriis: sed eam idcirco sub brevitate contrahimus, ut dilectionem vestram prolixitatis taedio non gravemus. Consideremus itaque ubi sedem habere prophetia describitur, videlicet sub palma, quia quos prophetica doctrina suis institutionibus erudit, ad palmam supernae vocationis adducit, dumque per eam homines vivendi ordinem discunt, vitiorum rebellantium victores fiunt. Nec praetereundum quod inter Rama et Bethel sedisse perhibetur. Rama siquidem *excelsa,* Bethel *domus Dei,* sicut jam diximus, interpretatur. Recte igitur prophetia inter Rama et Bethel habitare describitur; quia quisquis propheticis studet invigilare doctrinis, quisquis sacrarum Scripturarum sincere vacat eloquiis, sic in domo Dei per

desiderium mentis inhabitat, ut non infirma et momentanea, sed excelsa potius atque coelestia semper inquirat.

Haec vocavit ad se Barach. Porro Barach interpretatur *coruscatio.* Coruscatio autem habet quidem lucem, sed non diutius permanentem. Mox enim ut lucere incipit, illico deficit. Barach igitur iste Israelitici populi figuram tenet, qui primus omnium propheticis instructus oraculis, aliquantulum quidem in accepta lege refulsit, sed brevi tempore coruscavit. In lege quippe, de qua dictum est: «Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, et lumen semitis meis **(Psal. CXVIII)**,» antiquus ille populus lucere coepit, sed desiit. Coruscum quasi clarae vitae protulit, sed in lucidis operibus non permansit. Nam dum dicerent: «Omnia, quae praeceperit nobis Dominus, et audiemus et faciemus,» ecce quasi lux coruscationis **198** exorta; sed dum repente curvarent genua ante Baal, ecce coruscatio videbatur exstincta. Dixit ergo Debora ad Barach: «Praecepit tibi Dominus Deus Israel: Tolle tecum decem millia pugnatorum, et vade in montem Thabor. Ego autem adducam ad te in locum torrentis Cison Sisaram principem exercitus Jabin, et currus ejus omnemque multitudinem, tradamque eos in manu tua **(Jud. IV)**.» Tanquam si per propheticam doctrinam priori populo Deus omnipotens dicat: Decem praecepta legis assume, et virtutum culmen ascende, sicque reproborum principem ac totius iniquitatis auctorem, me tibi vires administrante, prosterne.

Nec praetereundum quod princeps ille militiae Sisara, qui perditioni proximae erat obnoxius, ad torrentem Cison promittebatur antea deducendus. Quid enim per torrentem Cison, nisi baptismus debet intelligi? Nam cum

catechumenus lavacro sacri fontis immergitur, tanquam Sisara cum suo exercitu, sic nequissimus spiritus cum his, quae sibi militant, vitiis omnibus necesse est perimatur. Respondit autem Barach ad Deboram: Si venis mecum, vadam; si nolueris venire, non pergam. Ac si carnalis ille Israel prophetiae respondeat: Nisi juxta litteras, et quasi secundum muliebrem intellectum te mecum semper habuero, spirituale certamen aggredi non praesumo. Cui Debora: Ibo quidem tecum, sed tibi victoria non reputabitur, quia in manum mulieris tradetur Sisara. Velut si vetustus ille populus audit: Tecum quidem erit exterior, ut postulas, prophetia; sed spiritualem ex antiquo hoste triumphum, non tu, sed sancta potius obtinebit Ecclesia. Illi certe, illi proveniet jure victoria, quae in Scripturae mysteriis, dum spiritualis intelligentiae medullam quaerit, occidentis litterae paleas magnopere non attendit.

Commisso itaque bello tandem fugit Sisara in domum Jahel, alienigenae videlicet mulieris. Quae profecto sitienti utrem lactis aperuit et potum dedit; deinde clavum in cerebrum ejus per tempus utrumque defixit, sicque in hominis specie perversorum omnium caput diabolum interfecit. Quid enim Jahel, quae *ascensio* interpretatur, nisi sanctam designat Ecclesiam, per quam videlicet solam beatitudo coelestis ostenditur? Unde et Synagoga de eadem Ecclesia dicit in Canticis: «Quae est ista, quae ascendit de deserto deliciis affluens, innixa super dilectum suum?» **(Cant. VIII.)** Haec mulier alienigena fuit, quia sancta Ecclesia de gentilitate processit. Haec Israelitarum hostem prius lacte potavit, postea pilum capiti ejus infixit; quia humani generis inimicum, quem sancta prius Ecclesia carnaliter vivendo lactavit, postmodum

spiritualiter conversando, quodam acumine ac virtute crucis exstinxit. Nisi enim insatiabilis homicida perditionem humani generis inexplebili prorsus aviditate sitiret, de illo certe Scriptura non diceret: «Absorbebit fluvium, et non mirabitur, et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus **(Job XL)**.» Lac vero fructus est carnis, et blandimenta carnalis significat voluptatis.

Quandiu ergo gentilis populus juxta legem carnis voluptuose vixit, tanquam lac, ita vitae **199** suae mollitiem sitienti, mortem nostram diabolo propinavit. At postquam sub spiritus se disciplina constrinxit, invictae mox crucis arma corripuit, hostemque salutis humanae, quem dudum voluptatis lacte potaverat, nunc poenitentiae munita praesidio, ligno transfixit. Sic itaque quem Israelitica plebs superare non potuit, peregrina mulier, hoc est gentilis Ecclesia, solo crucis ligno prostravit.

Hinc est quod et hic invictissimus Christi miles B. Cassianus inter gravissima poenarum suarum tormenta superari non potuit, quia non eum ferrea lorica circumdedit, non galea cristata protexit, sed lignum tantummodo crucis armavit. Nam qui ligni hujus vexillo munitur, spiritualis nequitiae conflictum securus aggreditur. Hoc signum contra David ad bella congrediens, Philisthaeus sacrilegus ignorabat, atque idcirco mox in fronte percussus interiit **(I Reg. XVII)**, ubi scilicet vitae sibi signaculum non impressit. Hoc signum salutis in fronte depingitur, ubi videlicet sacerdos summus in lege auri laminam in gloriam et decorem ponere jubebatur **(Exod. XXVIII)**, in qua scilicet lamina illud gloriosum et ineffabile nomen Domini tetragrammaton videbatur exsculptum. Quod nimirum quid aliud quam

crucem videbatur exprimere Salvatoris? Sicut enim crux quatuor habet cornua, et ita nomen illud quatuor litteris constat

Crux ergo decor et gloria sacerdotalis officii in fronte ponitur, ut superliminari domus agni cruore perfuso, transeuntis angeli gladius evadatur **(Exod. XII)**. Econtra in hac corporis parte rex ille Ozias lepra percussus est **(II Par. XXVI)**, juxta Prophetae vocem dicentis: «Imple facies eorum ignominia **(Psal. LXXXII)**,» qui dum regali culmine arroganter intumuit, sacrificandi licentiam, quae solis debebatur sacerdotibus, sibimet usurpavit.

Hoc signum David in spiritu praevidens gratulabundus aiebat: «Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine;» ideoque subjungit: «Dedisti aetitiam in corde meo **(Psal. IV)**.» Quam pretiosum, quamque mirificum crucis signum est, fratres mei, quod et superbos quosque cum ipso auctore superbiae destruxit, et pro Christo certantes in provectum gloriae triumphalis attollit! «Ecce, inquit Simeon, positus est hic in ruinam, et in resurrectionem multorum in Israel **(Luc. II)**.» Pretiosum, inquam, signum crucis, sed, prout gestamus in fronte, utinam portemus in corde. Ille enim cordi suo signum crucis veraciter habet impressum, qui Christum, qui in cruce suspensus est, diligit, qui eum toto cordis amore complectitur, qui certe in eo totis visceribus delectatur, qui quaeque ab eo prohibita respuit, quae sunt mandata, cum amore custodit. Sunt enim inimici crucis Christi quorum, ut Apostolus ait: «Finis interitus, et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt **(Phil. III)**.» Sunt et amici crucis Christi, quorum videlicet conversatio in coelis est. In tremendo nempe judicio inter sinistros erit, quisquis vitalis hujus signi characterem non

habebit. Nec ab eo, qui crucifixus est, judice referet praemium, qui sibi crucis insigne non ostendet impressum. In libro quippe Ezechielis hoc signum Dominus in frontibus gementium et dolentium praecipit imprimi: deinde caeteros omnes, qui **200** absque hoc signo reperti sunt, jubet occidi **(Ezech. IX)**. Nam si diligenter inspicimus, ipsa quoque mandata veteris instrumenti sacramentum crucis redolere sentimus. Cum enim lex divinitus data sub denario numero traditur, qui videlicet numerus per X litteram designatur, quid in hoc aliud quam figura crucis exprimitur? Haec enim littera crucis habet speciem, quae, dum denarium numerum in se comprehendit, cruci militare omnia mandata legis evidenter ostendit.

Amemus ergo, dilectissimi, Christum, amemus crucem, et unusquisque nostrum solerter invigilet pravam in se reprimere voluntatem. Signum hoc vitae non exprimamus tantummodo in fronte carnis, sed recondamus insuper intimis visceribus castae et sobriae voluntatis, implentes illud quod sponsae sponsus jubet in Canticis: «Pone me, inquit, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum **(Cant. VIII)**.» Perspicuum est quia quod cor cogitat, brachium operatur. Ille ergo Christum super cor suum quasi signaculum ponit, qui eum medullitus diligit, qui ad eum ferventer anhelat, qui eum anxie flagitat, qui in ejus desiderio jugiter perseverat. Ille vero super brachium suum ponit Christum, qui extrinsecus quoque ejus mandatis insistens, quem in visceribus cordis occultat, etiam in operatione demonstrat. Nam et nos in quolibet membro nostro signum ponimus, ut rei, quae nobis chara est, memoriam non perdamus. Habeatur ergo Christus in corde, habeatur et in operatione signaculum, ut ejus in nobis

semper viva memoria, et subrepentium cogitationum prava compescat, et in his quae extrinsecus agimus, Crucifixi characterem evidenter exhibeat. Enimvero si nobis Christus signaculum fuerit, et ipse nos sibi grata vicissitudine signaculum ponit. Juxta quod Zorobabel duci Judaeae pollicetur, dicens: «In illa die suscipiam te, Zorobabel serve meus, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo **(Agg. II)**.» In conspectu namque Dei justus sicut signaculum ponitur, quia per continui amoris gratiam in ejus memoria semper habetur. At contra, de impio rege Jechonia, qui, quoniam Dei omnipotentis immemor erat, in ejus et ipse non merebatur esse memoria: «Si fuerit, inquit, Jechonias annulus dexter in manu mea, inde evellam eum **(Jer. XXII)**.»

Quam inviolabile firmumque signaculum B. martyr Cassianus in pectore suo posuerat Christum, qui in tantae fidei constantia immobilis permanebat! illiduntur plagae verberum, infliguntur vulnera punctionum, intorquentur irrisionum jacula, vincula manibus innectuntur. Accedit et nuditas corporis, sed et spectaculum circumlatrantium undique derisorum. Inter hos procellarum saevientium turbines, inter istas denique crebrescentium grandinum tempestates, stat firma columna Dei prorsus immobilis. Non concutitur, non quassatur; sed lapidi, super quem fundata est, recta semper et firma constanter innititur. Dicebat enim: «Quis me separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?» **(Rom. VIII.)** Illi frendebant dentibus; iste mitis Agni mundi peccata tollentis patientiam cogitabat. **201** Carnifices inferendo supplicia satiabant cruentam sui pectoris rabiem; iste jam securus in mente versabat coelestis gloriae dignitatem. Atque,

ut ita dixerim, cautus ac prudens iste negotiator, fratres mei, quam felices cum remuneratore certantium Christo nundinas contrahebat! Deponebat siquidem sarcinam carnis, atque ad stolam festinabat angelicae claritatis. Deferebat ferulam crudelium puerorum, ut sanctorum fieret socius angelorum. Postponebat magisterium litteras edocendi, atque ad illud unum alacriter properabat Verbum, cui militant cuncta per orbem volumina litterarum, Christum Dominum nostrum, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti, vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

* SERMO XL. IN ASSUMPTIONE BEATISSIMAE MARIAE VIRGINIS. (XV AUG.)

Hic totum decurrat ingenium, et aureus sermo tota reluceat majestate. Voluntaria oris nostri beneplacita **(Psal. CXVIII)** faciat sibi genitrix Dei, domina mundi, coeli regina. Ipsa sensum acuat, dirigat stylum, et linguam pauperis venustiori respergat eloquio. Illustret lucem hanc lumine clariori, et suo conventui suam praesentiam donare dignetur. Sublimis ista dies, et splendidiore sole refulgurans, in qua Virgo regalis ad thronum Dei Patris evehitur, et in ipsius Trinitatis sede reposita, naturam etiam angelicam sollicitat ad videndum. Tota conglomeratur angelorum frequentia, ut videat reginam sedentem a dextris Domini virtutum, in vestitu deaurato **(Psal. XLIV)**, in corpore semper immaculato, circumdatam varietate, virtutum multiplicitate distinctam.

Haec est illa dies quae coelorum officinas sublimiori gaudio cumulavit, annua mundo, angelis continua, continuans homines angelis, et angelos hominibus felici foederatione conjungens. Intuere mentalibus oculis Filium ascendentem, et Matrem assumptam, et videbis aliquid excellentius in Ascensione Filii exhiberi, et aliquid gloriosius in Assumptione Virginis demonstrari. Ascendit enim Salvator in coelum potestativae virtutis imperio, sicut Dominus, et Creator, angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumpta est Maria in coelum, sed gratiae sublevantis judicio, comitantibus et auxiliantibus angelis, quam sublevabat gratia, non natura. Ideo dies haec Assumptio, Ascensio illa vocatur; cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solumque soli sit privilegium Creatori naturam rerum propria potestate supergredi. Hoc est illud excellentius, quod sibi vindicat super creaturam Creator, ubi etiam superabundans et singularis gratia non audeat aspirare.

Sed si diligenter attendamus Ascensionem Filii, et Matris Assumptionem, inveniemus profecto aliquid quod nos invenisse gaudebimus. Ascendenti quippe Domino egressa est obviam omnis illa beatorum spirituum gloriosa societas, quando naturae superiori praetulit inferiorem, **202** et inconvertibili sacramento susceptum hominem in ipsa divinitatis clausit identitate. Occurrentibus autem angelis, electorum animas, quas secum educebat, adjunxit, et sic utrorumque triumphali pompa deductus ad Patrem, sedet ad dexteram majestatis. Attolle jam oculos ad Assumptionem Virginis, et, salva Filii majestate, invenies occursum hujus pompae non mediocriter digniorem. Soli quippe angeli Redemptori occurrere potuerunt, Matri vero coelorum palatia

penetranti Filius ipse, cum tota curia tam angelorum quam justorum solemniter occurrens, evexit ad beatae consistorium sessionis, et ait: «Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te **(Cant. IV)**.» Tota pulchra, quia tota deificata; macula non est in te, quia Spiritus sanctus supervenit in te, qui te mundavit. Sed et Virgo gratiosis cumulata muneribus, tanta benignitate Davidico sermone respondet, summae dignationis claritatem admirans: «Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me **(Psal. LXXII)**.» Nota verborum positionem differenti graduum distinctione signatam. Tenuisti, inquit, manum dexteram meam, quia et si laeva tua sub capite meo, dextera tua jam amplexatur me. Et in voluntate tua deduxisti me, non in mea sublimitate, quia totum opus gratiae est, non naturae. Et cum gloria suscepisti me; gloria utique gloriosa, quam non novit, nisi qui dedit, et cui donare dignatus est.

Attende autem diligentiam et consequentiam Scripturarum. Spiritus enim sanctus, in cujus fabrica, tam Veteris quam Novi Testamenti fuit compositi fabricata, Ascensionem Filii, et Matris Assumptionem simili stylo perambulans, ter interrogat: «Quis est iste?» **(Psal. XXIII.)** Et tertio repetit: «Quae est ista?» **(Cant. III.)** Primum de Filio, postea de Matre videamus. In spiritu fortitudinis Salvator ad inferos descendens, contrivit portas aereas, et vectes ferreos confregit, et gehennalis ollae dissipatis fragminibus, totum illud infelix habitaculum ruinosa concussione succussit, conclamantibus angelis: «Attollite portas principes vestras **(Psal. XXIII)**;» illi, qui superbiae lapsu irremediabili corruerunt, ignoratione dedignativa retorquent: «Quis est iste rex gloriae?» **(Ibid.)** Hic est ille insipiens, qui dixit in corde

suo: «Non est Deus **(Psal. XIII)**.» Et: «Nescio Dominum, et Israel non dimittam **(Exod. V)**.» Angeli pacis confidenter ingeminant: «Dominus fortis, et potens, Dominus potens in praelio **(Psal. XXIII)**;» fortis ad vestram fortitudinem infirmandam; potens ad vestram potentiam vacuandam; in praelio illo utique salutari, quo potestates aereas singulariter debellavit. Resurgens ab inferis, et solemnis victoriae vexilla reportans, hominem unitum sibi, quem nunquam dimisit, resuscitavit, et triumphatrici palma coelis invectus, Patri ovem centesimam, quam perdiderat **(Luc. XV)**, repraesentans, audit ab angelis: «Quis est iste rex gloriae?» sed et eisdem conclamantibus: «Dominus virtutum, ipse est rex gloriae **(Psal. XXIII)**;» coelorum insonuere palatio, et tota super coelestis domus profusioribus gaudiis inundavit. Vere Dominus virtutum in Resurrectione virtutem faciens, quam ante non fecerat, redimens servum, et pro servo filium efficiens. Clarissima autem Ascensionis die, quando, videntibus discipulis, est elevatus in coelum **(Marc. XVI)**, summum illud, **203** reverendumque collegium venit obviam Redemptori, et omnis illa tam assistentium quam ministrantium angelorum auctoritas cucurrit ad Filium, et ascendentem demirans ait: «Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?» **(Isa. LXIII.)** Videntes enim eum sanguinei ruboris unda perfusum, mirantur ejus patientiam, et saevitiam Judaeorum, qui non sunt veriti Filium Dei crucis ignominia condemnare. «Gradiens, inquiunt, in multitudine fortitudinis suae **(Ibid.)**:» non solum in fortitudine, sed etiam in multitudine fortitudinis; quia nulla fortitudo fortior fuit, quam redimere servum, et in divinitatis dextera perpetuo collocare.

Hae sunt illae voces quae descendentem ad inferos, ab inferis resurgentem, ascendentem ad coelos, multiformi praeconio prosequuntur. Sed jam vertendus est stylus ad sanctam sanctarum, et illorum verborum enodanda proprietas, quae Virgini matri sunt specialiter dedicata. Sed uti superliminarem titulum in fronte futuri aedificii proponamus, dicamus breviter quia prima interrogatio convenit ejus Nativitati, secunda ejus conversationi, tertia Assumptioni. «Quae est ista,» inquit Spiritus sanctus de ejus Nativitate, «quae progreditur, sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?» **(Cant. VI.)** Haec est «quae nescivit torum in delicto **(Sap. III)**.» Virgo Dei Filio singulariter consecrata, specialiter sancto conjugata Spiritui. «Quae progreditur,» inquit, «sicut aurora consurgens.» Quam elegans et clara similitudo, et ex illius disciplina descendens, qui summum sapientiae fontem in Canticis affluenter inclusit!

In meridiano lumine primus ille parens creatus est, factus ad imaginem et similitudinem Conditoris. Quid enim clarius, quam creatum Creanti non esse dissimilem? «Faciamus, inquit, hominem ad imaginem et similitudinem nostram **(Gen. I)**.» Imaginem dedit ei in aeternitate, similitudinem in moribus; ut sit similis Creatori, si non identitate, similitudine tamen. Sed ille, tanti privilegii dignitate rejecta, apostatae spiritus falsa promissione delinitus inhaesit, et se cum posteritate sua perpetuae morti destinavit, et tenebris. Ab illa hora tenebrae factae sunt super universam terram usque ad Virginem; nec inventus est aliquis qui vel exiret de tenebris, vel tenebras dissiparet; sed mundo crescente concrevit et tenebrosa vorago, donec in densissimam conglobata

nigredinem, humanum genus nocte terribili sepelivit. Haec est illa nox solitaria, nec laude digna, de qua scriptum est: «Posuisti tenebras, et facta est nox **(Psal. CIII)**.» In ipsa permansierant omnes bestiae silvae, quia crudeles et indomiti spiritus dimotis repagulis, humanum genus totis viribus obtriverunt. Sed nata Virgine surrexit aurora; quia Maria veri praevia luminis, nativitate sua mane clarissimum serenavit. Haec est stella matutina in medio nebulae, quae in coeli cardine summo splendore coruscans, orbem subditum splendidioribus radiis incolorat. Haec est aurora, quam sequitur, imo de qua nascitur Sol justitiae, solius claritati succumbens. Haec est aurora, quam ille non vidit qui vidit omne sublime; et orat beatus Job ut ei multa suppressione claudatur, dicens: **204** «Non videat ortum surgentis aurorae **(Job III)**.» Tuus est dies, Domine, in quo Adam est conditus; tua est nox, in qua Adam a die est ejectus; tu fabricatus es auroram, id est Virginem matrem: et solem, Solem videlicet justitiae, qui de virginali thalamo consurrexit. Nam sicut aurora terminum noctis, diei principium adesse testatur, sic et Virgo noctem expulit sempiternam, et de die diem, de terra suae virginitatis exortum, terris infudit.

Progreditur, inquit, quasi procul egreditur, quia procul, et de ultimis finibus pretium ejus **(Prov. XXXI)**. Aurora, quia noctis finis, et lucis initium; consurgens, quia de cadente supersurgens materia. Pulchra ut luna. Quid luna pulchrius, cum stellis coruscantibus in signifero limite reliquorum siderum splendorem excedit? Considera quam stellarum et serena vibratio, quam luminosus fulgor circularem orbem tanti sideris superfundat, ut aliorum luminum claritatem non mediocriter offuscet? Sic et Virgo inter animas sanctorum et

angelorum choros supereminens et evecta, merita singulorum et omnium titulos antecedit. Quantumlibet aliae stellae reluceant, luna tamen et magnitudine praeeminet et splendore. Sic utramque naturam Virgo singularis exsuperat et immensitate gratiae et fulgore virtutum. Electa ut sol. Hanc attende similitudinem, qua nulla in rebus mundi potest esse sublimior. Nihil enim habuit Spiritus in visibilibus creaturis excellentius, cui excellentiam Virginis compararet. Multo enim altius aliquid habet claritas solis quam lunae; quia et si illa minores stellas obscurat, non tamen penitus occultat; hic vero lucidius incandescens, ita sibi siderum et lunae rapit positionem, ut sint quasi non sint, et videri non possint.

Similiter et virga Jesse, veri praevia luminis, in illa inaccessibili luce perlucens, sic utrorumque spirituum hebetat dignitatem, ut in comparatione Virginis nec possint nec debeant apparere. An putas quod non contremiscat tota rationalis creatura ad contemplationem tantae dignitatis? Considera et quae in coelis, et quae in terris in Virgine refabricata. Deum, qui coelum palma metitur, virginei ventris brevitate conclusum, redemptionem hominum, angelorum restaurationem, denique quidquid est, fuit, et erit per Virginis uterum renovatum, et tunc tibi cogitatio suggeret quod locutio demonstrare non potest. Electa, inquit, sed et praeelecta. Ut sol, quia sicut sol solus orbem illuminat; sic haec sola solidiori lumine et angelos et homines illustrat. Terribilis ut castrorum acies ordinata, terribilis daemonibus, ordinata virtutibus, singularis timor malignorum spirituum, specialis amor civium beatorum. Sequitur de ejus conversatione: «Quae est ista, quae ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae, et thuris, et universi

pulveris pigmentarii? Ista est speciosa inter filias Jerusalem **(Cant. III)**.» Desertum est vastitas hujus mundi, in quo bestiae agri frequentius ludunt, ubi princeps ille nequissimus omni fortitudine principatur. Desertum autem dicitur, quasi derelictum a virtutum administratione, cum earum conventus, abundante iniquitate, ad proprios ortus revolaverit. **205** Quae ascendit, inquit. In hujus saeculi vanitates omnes vel descendere vel cadere cognoscuntur, rarusque qui non vel descendat vel cadat in hujus turbulentissimae profunditatis oceanum. Sola illa mater et filia Creatoris nec descendit nec cecidit, sed de virtute in virtutem ascendens consummatione virtutum vestita est. Qualiter autem ascendit? sicut virgula, inquit, fumi. Sed et haec operatio quam significanti similitudine sit signata, recollige. Virgula fumi recta est, subtilis, odorifera, et quanto magis in aera extenditur, tanto amplius dilatatur. Sic et angelorum regina recta est in sublimitate conversationis, quia virga directionis, virga regni Domini **(Psal. XLIV)**. Subtilis in deitatis contemplatione, quia ipsa est quae conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo **(Luc. II)**. Odorifera in virtutum opinione, quia currimus in odorem unguentorum suorum **(Cant. I)**. Angusta in temporalibus, quia non erat ei locus in diversorio **(Luc. II)**. In spiritualibus dilatata, quia astitit regina a dextris Domini **(Psal. XLIV)**. Haec est virga illa qua retunduntur impetus adversantium daemoniorum: virga Aaron, per quam fiunt signa et mirabilia. Baculum autem crucis intellige, quo non solum verberatus est, sed et occisus ille insanabilis [*f.* insatiabilis] homicida, qui mortibus hominum pascitur et nutritur. In Virgine virga et baculo cruce, miserorum spes et consolatio continetur. Sicut sublimis

Propheta clara voce declarat: «Virga, inquit, tua, et baculus tuus ipse me consolata sunt **(Psal. XXII)**.»

Sequitur: Ex aromatibus myrrhae et thuris. Nominantur species, de quibus aromatica virgula sublevatur, myrrhae et thuris. Myrrha corpora dissoluta consolidat, et cadaver exanime sibi vindicat, ne putrescat. Thus autem Deo in oratione accenditur, sicut multiplicibus Scripturarum testimoniis edocemur. In myrrha continentiam, in thure devotionem intellige. Caro enim Virginis ex Adam assumpta maculas Adae non admisit, sed singularis continentiae puritas in candorem lucis aeternae conversa est. Porro quis ejus devotionem votivis laudibus poterit adaequare, cum rememoret missum archangelum, supervenientem Spiritum, Filium conceptum, Deum natum, stellam novam, magorum gloriam, munerum gratiam, et super haec omnia testimonium conscientiae suae? Haec sunt duo quae virginalem substantiam tota circumdedere virtute, continentia scilicet et devotio, quorum alterum carnem, alterum mentem ita possedit, ut caro mundissima, mens purissima genitricem Domini singularius consecrarent.

Sed ne putares his duabus solis virtutibus insignitam dominam orbis et reginam coelorum, subsequitur Scripturarum auctoritas: Et universi pulveris pigmentarii. Hic expressum est quidquid exprimi potuit. Species quidem integrae odorem reddunt, sed non tantum, quantum confractae. Crebris enim tunsionibus supertritae, remotiorem etiam locum odorifera conspersione refundunt. Sic et virtutes in pace quidem fortiter redolent, sed fortius in tribulatione, quia virtus in pace acquiritur, in persecutione probatur, approbatur in victoria. Universus ergo pulvis pigmentarius in Virgine conjectus

est, **206** quia in ea virtutum conventus reverendum sibi thalamum consecravit, et si caeteris per partes Spiritus affluit. Mariae tamen tota plenitudo gratiae supervenit. Nec integrae fuerunt in ea species, sed in subtilissimum comminutae, quia ipsa est quae, fortioribus tribulationum malleis supergressa, vidit suum et Dei Filium affigi cruci, militari lancea vulnerari, et inter duos latrones positum expirare **(Joan. XIX)**.

Sequitur de ejus Assumptione: Quae est ista, quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Haec est regina illa, quam videntes filiae Sion, «Beatissimam praedicaverunt, et reginae laudaverunt eam **(Cant. VI)**.» Ascendit autem hodie de deserto, id est de mundo, ad regalis throni celsitudinem sublimata. Deliciis, inquit, affluens. Vere affluens, quia «multae filiae congregaverunt divitias, haec supergressa est universas **(Prov. XXIX)**.» Deliciarum autem ejus non est numerus, quia, dum Spiritum sanctum suscipit, concipit Dei Filium, Regem gloriae generat, penetrat coelos, cumulata divitiis, et deliciis affluens ad regnum evolat sempiternum suum. Innixa super dilectum suum. Rex virtutum dilecti Pater est, in quo sibi bene complacuit **(Matth. III, XVII)**. Super hunc innititur Mater illa felicior, et in aureo reclinatorio divinae majestatis incumbens, intra sponsi, imo Filii sui, brachia requiescit. O quanta dignitas, quam specialis potentia, inniti super illum quem angelicae potestates reverentur aspicere!

Haec sunt ergo quae praesenti festivitati sub umbris et imaginibus dignanter alludunt, et sacratiore tegmine velata gratiosius lucent, cum potuerint revelari. Amen.

SERMO XLI. I. DE S. BARTHOLOMAEO APOSTOLO. (XXIV AUG.)

Hodierna festivitas, dilectissimi, qua videlicet triumphalia B. Bartholomaei gesta recolimus, non est propria cujuslibet civitatis aut patriae, sed communis est catholicae totius Ecclesiae. Nec immerito colitur et veneratur ab omnibus, qui nobilis architectus cum beatis coapostolis suis fidei fundamentum posuit, super quod nascentis Ecclesiae structura surrexit. Huc accedit quia, cum senatus apostolicus judicii sibi vindicet solium atque inter omnes beatorum ordines egregiae dignitatis obtineat principatum, iste in eorum catalogo non mediocriter insignis atque conspicuus sextum obtinet locum. Ait enim evangelista Matthaeus: «Duodecim autem apostolorum nomina sunt haec: primus Simon, qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus Zebedaei, et Joannes frater ejus, Philippus, et Bartholomaeus, Thomas, et Matthaeus publicanus, Jacobus Alphaei, et Thaddaeus, Simon Chananaeus, et Judas Iscariotes, qui et tradidit eum **(Matth. X)**.» His itaque convocatis, ut evangelista praemittit, dedit illis Dominus potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem **(Ibid.)**. Marcus etiam eumdem sextum constituit locum **(Marc. III)**. Unde colligere possumus quanta in beato Bartholomaeo meritorum praerogativa claruerit, **207** qui tam sublimis, tantaeque gloriae viros in apostolica dignitate praecellit. Praefertur enim Matthaeo, qui in mystica evangelistarum quadriga principalem possidet locum, et

tanquam Phison inter caeteros fluvios de paradisi fonte primus eructat **(Gen. II)**, atque omnem mundi latitudinem evangelicae doctrinae fluentis inundat. Praeponitur nihilominus et beato Thomae, cujus digitus magister factus est mundi, qui principali quadam dignitate vere dicendus est index, quia veritatem Dominicae carnis ignorantibus indicavit. Hic enim beatus apostolus certitudinem nobis sua dubietate providit, et dum scrutatur vulnera Salvatoris, evertit errores atque versutias haereticae pravitatis. Palpat enim veritatem carnis, et intelligit omnipotentiam deitatis. «Dominus, inquit, meus et Deus meus **(Joan. XX)**.»

Quanquam ergo de B. Bartholomaeo in authenticis libris nil proprium, vel singulare, praeter communem legatur historiam, quidquid tamen ex his quibus ipse praeponitur, Scripturarum reperitur stylo digestum, in ejus quoque non dubitatur redundare praeconium; licet omnes sancti apostoli unius privilegii dignitatem, unius fastigii celsitudinem, nec disparem coelestis gratiae comprobentur habere virtutem. Nam quod beato Petro Dominus claves regni coelorum speciali quadam voluit traditione committere **(Matth. XVIII)**, hoc propterea factum est, ut unitatem Ecclesiae commendaret. Caeterum quidquid uni specialiter dedit, communiter omnibus contulit. Omnibus enim dicit: «Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt **(Joan. XX)**.» Et Lucas ait: Quia convocatis duodecim apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia daemonia, et ut languores curarent **(Luc. X)**. Unde et ipse Dominus ait: «Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit **(Ibid.)**.» Et

paulo superius: «Qui vos audit, me audit, et qui vos spernit, me spernit **(Ibid.)**.» Illud etiam omnibus dixit: «Qui credit in me, opera, quae ego facio, et ipse faciet; et majora horum faciet, quia ad Patrem vado **(Joan. XIV)**.»

Porro autem quod Salvator noster, ad perficiendum apostolicum ordinem, duodenarii numeri voluit eligere quantitatem, haec est causa: Quoniam ter quaterni duodecim fiunt, et rationis ordo poscebat, ut duodecim eligerentur apostoli, qui sanctae Trinitatis fidem spargerent per quatuor partes mundi. Hic plane mysticus numerus sanctis apostolis convenire tunc indubitanter agnoscitur, cum Israeliticus populus in Elim castra posuisse narratur. ubi videlicet erant duodecim fontes, et septuaginta palmae **(Exod. XV)**. Quid enim per duodecim fontes, nisi sancti designantur apostoli, qui ariditatem cordis humani sanctae praedicationis non desinunt irrigare fluentis? Quid vero per septuaginta palmas; nisi inferioris gradus debent sacerdotes intelligi, qui constituti sunt per mundum Christi narrare victorias? Palma siquidem manum solet honorare victricem. Ipsum quoque nomen Elim aptissime congruere videtur apostolis. Elim enim vertitur in *arietes*. Ipsi nimirum duces gregis, pastores ovium, magistri gentium, **208** principes populorum. Ipsi duorum Testamentorum auctoritate suffulti tanquam binis cornibus praemuniti, lupinam haereticorum ac Deo resistentium rabiem ventilant, ut sequentes ovium turmas ad viriditatis aeternae pascua sine laesione perducant.

Et notandum quod sicut B. Bartholomaeus sextus est intra ordinem apostolicum, sic Elim quoque intra Israelitici populi mansiones sextum obtinet locum, ut huic nomen spiritualis arietis aptissime congruat, a quo locus ipse, qui fontes habet

apostolicos per nominis et ordinis mysterium non discordat. Sextum nihilominus locum Issachar inter fratres tenuit, cum eum patriarcha Jacob cum caeteris fratribus benedixit. Cujus etiam benedictio beato quoque Bartholomaeo perspicue congruit, qui videlicet Indiam, gentilem utique populum, in sortem praedicationis accepit. Nam cum diversis per quinque filios benedictionibus distributis, ad Issachar perventum esset, ait Jacob: «Issachar, asinus fortis accubans in terminis, vidit requiem, quod esset bona, et terram, quod optima, et supposuit humerum suum ad portandum **(Gen. XLIX)**.» In terminis quippe accubare est, praestolato mundi fine, requiescere, nihilque de his quae nunc in medio versantur, quaerere, sed ultima desiderare. Et fortis asinus requiem optimam vidit, cum simplex gentilitas idcirco se ad robur boni operis erigit, quia ad aeternae vitae patriam tendit. Quae et ad portandum humerum supponit, quia conspecta superna requie, praeceptis etiam gravibus in operatione se subjicit, et quidquid intolerabile pusillanimitas asserit, hoc ei leve ac facile spes remunerationis ostendit.

Benedictio igitur Issachar beato Bartholomaeo per gentilem populum congruit, quem dum a cultura daemonum Christianae fidei sociavit, in unitate spiritus quodammodo suum corpus effecit. Unum et nos cum sanctis apostolis sumus, si non modo fidei meritum, sed et conversationis eorum imitemur exemplum, sicut per Paulum dicitur: «Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judaei, sive gentiles, sive servi, sive liberi, et omnes uno spiritu potati sumus **(I Cor. XII)**.» Quapropter eorum nobis necesse est semper exempla proponere, ut a quibus agnoscimur in fide geniti, non videamur dissona vitae

qualitate discreti. Unde est quod post Jordanis transitum ad Josue Dominus ait: «Elige duodecim viros, singulos per singulas tribus, et praecipe eis ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotum pedes, duodecim durissimos lapides, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria **(Jos. IV)**.» Quid itaque per Jordanis transitum, nisi baptismatis innuitur sacramentum? Cur dicitur quia duodecim durissimos lapides in testimonium posuerunt, nisi ut nos instruant quatenus, mox ut de sacri lavacri fonte consurgimus, virtutis apostolicae nobis exempla fortissima proponamus? ut ii nobis lapides sint in testimonium, dum contendimus ad incrementa virtutum. Unde protinus Josue jubetur ut in Galgala cum populo transeat, atque illic eos cultris lapideis circumcidat. Petra, ut ait Apostolus, erat Christus **(I Cor. X)**. Per cultellos ergo lapideos **209** circumcidimur, cum per Christum a nobis omnes carnis et spiritus illecebras amputamus. Et hac circumcisione, sicut illic dicitur, Aegyptiorum propulsamus opprobrium, quoniam deludentium nos elidimus petulantiam vitiorum: «Hodie, inquit Dominus ad Josue, abstuli opprobrium Aegypti a vobis **(Jos. V)**.» Nec praetereundum, quod Galgala *revelatio* interpretatur. Vita quippe carnalis oculos mentis excaecat, spiritualis illuminat. «Revela, inquit, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua **(Psal. CXVIII)**.» Cum enim a suis homo vitiis circumciditur, ad divinae legis consideranda mysteria mentis acies relevatur, in quo scilicet loco ab Israelitico populo Pascha celebratur, et typice Agnus ille comeditur, qui tollit peccata mundi **(Joan. I)**.

Et nota ordinem rerum, ac salutis humanae perpende mysterium. Postquam de baptismo quasi de gurgite Jordanis

eximus, apostolicae virtutis et constantiae lapides nobis in exempli testimonium constituimus, quos aemulationis studio contemplantes, a pravitatis nostrae praeputio circumcidimur; sicque dimota procul atque detersa caligine vitiorum, revelata facie spiritalis laetitiae, Pascha celebramus in luce virtutum. Illic primum populus de frugibus terrae comedit azymos panes; et manna, quo eatenus ali consueverant, ulterius non apparuit. Quia postquam panis ille vivus, qui de coelo descendit **(Joan. VI)**, ex agro virginalis uteri prodiit; postquam granum tritici cadens in terram mortuum est, ac plurimos fructus attulit **(Joan. XII)**, mox typicae legis manna defecit. Terra quippe repromissionis venter est Virginis. De qua terra per Isaiam dicitur: «Rorate coeli desuper, et nubes pluant Justum; aperiatur terra, et germinet Salvatorem **(Isa. XLV)**.» Cum ergo ad hunc panem pervenitur, legis veteris amplius manna non quaeritur. Deinde Jericho septem diebus obsessa destruitur **(Jos. VI)**, per quam videlicet mundus iste designatur. Sicut enim civitas illa non evertitur telis, vel oppugnantibus cuneis bellatorum, sed tubis tantummodo clangentibus sacerdotum; ita mundus hic non terrenis superatus est armis, sed quasi quibusdam tubis atque clangoribus apostolicae praedicationis. Sacerdotes concrepant tubis, et muri Jericho corruunt; quia, praedicantibus apostolis, hujus mundi dilectores a rigore sese tumidae superbiae humiliter flectunt.

Et nos, fratres charissimi, semper apostolicis humiliemur imperiis, ut rigidam cordis nostri cervicem eorum studeamus subjugare doctrinis. Certe ipsi sunt judices nostri, ab ipsis sumus in tremendo summi Judicis examine discutiendi. Ecce per totum mundum tubarum clangoribus intonant, ecce

rebellem adhuc Jericho quasi cum arca foederis eorum doctrina circumdat. Excitemur ad tonitru tantae praedicationis, nec sopor nos mortis opprimat, dum vitae carnalis umbra delectat. Audiamus Paulum tanquam vehemens classicum terribiliter intonantem: «Exsurge, inquit, qui dormis, et exsurge a mortuis, et excitabit te Christus **(Ephes. V)**.» Porro cum sacerdotalibus tubis Jerichontini lapides obtemperaverint, et insensibilis illa materia, diruta funditus et eversa civitate, corruerit; quomodo nos ad apostolicae praedicationis imperium velut insensibiles dormiemus, qui per Christi gratiam, **210** qui lapis est angularis, et ipsi vivi lapides sumus? Audiamus quid Petrus dicat apostolus: «Ad quem, inquit, accedentes, lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum; et ipsi tanquam vivi lapides superaedificamini domus spiritualis **(I Petr. II)**.» Jam igitur in nobis superba Jericho, non Chananaeorum, sed vitiorum habitatio corruat; et Hierusalem nova, virtutum lapidibus aedificata, consurgat, ut juxta Apostolum: «Peccato mortui, justitiae vivamus; et: Qui commortui sumus Christo, simul et vivamus cum ipso **(II Tim. II)**.» Qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLII. II. DE S. BARTHOLOMAEO APOSTOLO. (XXIV AUG.)

Laetamur et gloriamur in Domino, dilectissimi, de sancto vestrae devotionis affectu, quia quanto uberius divini verbi poculum bibitis, tanto ferventioris in idipsum desiderii

faucibus aestuatis. Nec immerito: nam ita est omnis apostolici culminis beatitudo conjuncta, et tot gratiarum compage vel glutino probatur unita, ut cum unius eorum festivitas colitur, protinus omnium apostolorum non diversa sublimitas interioribus obtutibus ingeratur. Una scilicet inter eos excellentia judiciariae potestatis, eadem dignitas ordinis, nec diversa in ligando, sive solvendo, virtutis habetur auctoritas. Hae sunt enim illae pretiosae margaritae, quas in Apocalypsi B. Joannes se conspexisse pronuntiat, ex quibus etiam coelestis Hierusalem portas perhibet esse constructas: «Singulae, inquit, portae erant ex singulis margaritis **(Apoc. XXI)**.» Ipsi nimirum portae, ipsi sunt nihilominus margaritae, quia, dum signis atque prodigiis quosdam divini splendoris radios mittunt, ad supernae Hierusalem gloriam conversis ad fidem gentibus aditum pandunt. Et quicunque salvatur per hos, quasi portas ad vitam viator ingreditur, Quorum mysticam tenuere figuram et lapides illi, qui, Deo jubente Moysi, rationali summi sacerdotis reguntur impressi **(Exod. XXVIII)**. Hoc itaque rationale sacerdos ferebat in pectore, cum ingrederetur Sancta sanctorum. Praeceptum est ergo ut in eo ponerentur duodecim lapides, terni per quaternos angulos, inclusi auro; quia nimirum sancti apostoli per quadrifidum orbem de Trinitate, quae Deus est, praedicarunt catholicae fidei veritatem. Qui etiam lapides auro referuntur inclusi, quia et beati apostoli in sapientiae coelestis arcano perseverant inviolabiliter confirmati.

Legitimum ergo est ut sacerdos, cum ingreditur sanctuarium, duodecim pretiosos lapides in rationali pectoris deferat; quatenus quisquis sacris altaribus appropinquat, apostolicae sibimet rectitudinis exempla proponat; ut quorum ministerio

fungitur, eorum vitam, in quantum praevalet, imitetur; et quorum gerit officium, in eos sanctae aemulationis studio mentis defigat obtutum. Et quid mirum, si nos imbecilles et parvuli, beatorum apostolorum, **211** qui sanctae Ecclesiae bases sunt et columnae, jubeamur imitari normam, sanctamque tenere doctrinam, cum et ipsi apostoli priorum suorum, antiquorum scilicet Patrum, sint auctoritate firmati? Unde et in constructione tabernaculi ut columnae argenteae interius starent, paxilli aerei figi per circuitum exterius jussi sunt **(Exod. XXXVIII)**, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnae itaque argenteae interius, paxilli vero aerei in circuitu figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret; quia videlicet ut sancti apostoli in luce sermonis sui solidi starent, utque totum tabernaculum, id est, sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret, tanquam paxilli aerei in circuitu patres Testamenti Veteris ac prophetae exterius fixi sunt; qui verborum suorum funibus praedicatorum mentes in soliditate constringerent, atque hoc Dei habitaculum fidei stabilitate ligarent.

Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus sanctae Ecclesiae fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt; quia dum coelestia mysteria ventura praedicant, haec, postquam ostensa sunt, credibilia omnia fecerunt. Ut ergo intus columnae immobiles stent, foris paxilli funes continent; quia ut sancti apostoli perfectae incarnationis Dominicae mysterium crederent, illorum praedicatio obtinuit; qui hoc, priusquam fieret, et videre et praedicare potuerunt. Unde recte quoque ipse primus apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur, dicens: «Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui benefacitis intendentes, quasi

lucernae relucenti in caliginoso loco **(II Petr. I)**.» In quibus verbis indicat (quamvis ad alta surrexit) ex culmine, ubi religata persistat in fide. Quae tamen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de eisdem dictis prophetarum dicitur: «Tenebrosa aqua in nubibus aeris **(Psal. XVII)**,» quia videlicet occulta est sapientia in prophetis.

Nec immerito columnae argenteae, paxilli vero aerei facti sunt; quia quod clare jam apostoli praedicant, hoc prophetae sub intellectu mystico obscure locuti sunt. Recte vero per aeris metallum signati sunt, qui clari in suis praedicationibus non fuerunt; sancti vero apostoli, quia de Redemptoris nostri mysterio lucem praedicationis habuerunt, argenteis columnis expressi sunt. Et notandum quod argentum sonat et lucet; aes vero sonat, et non lucet; quia praedicatores Novi Testamenti aperte locuti sunt quae etiam monstrare potuerunt. Praedicatores vero Testamenti Veteris, quia per allegoriarum umbras de coelesti mysterio obscura dicta protulerunt, quasi sine luce sonitum dederunt; quanquam aes et sanctis aliquando congruere reperiatur apostolis. De quibus sub Aser specie per Moysen in Deuteronomio dicitur: «Ferrum et aes calceamentum ejus **(Deut. XXXIII)**.» Calceamentum quippe in Scriptura sacra munimentum praedicationis accipitur, sicut scriptum est: «Calceati pedes in praedicatione Evangelii pacis **(Ephes. VI)**.» Quia ergo per ferrum virtus, per aes autem perseverantia longanimitatis exprimitur; ferrum, **212** et aes apostolorum dicitur esse calceamentum, nec non et sanctorum quorumlibet praedicatorum. Per ferrum scilicet adversantia mala patienter tolerant; per aes vero bona

proposita longanimiter servant. De quibus apostolis, sive apostolicis viris, praedicatoribus scilicet sanctis, ad eumdem Aser cum praemisisset: «Ascensor coeli auxiliator tuus;» illico subdidit «Magnificentia ejus discurrunt nubes.» Quis enim est ascensor coeli, nisi Salvator noster, qui, postquam mortis imperium moriens perdidit, coelum angelis comitantibus et discipulis suspicientibus penetravit? Hujus magnificentia nubes discurrunt, quia ejus auctoritate doctores sancti per mundum salutiferae praedicationis imbrem pluunt. De quibus et propheta: «Qui sunt, inquit, isti, qui ut nubes volant?» **(Isa. IX.)** Istae nubes resolvuntur in aquam, cum terram cordis nostri doctrinae suae fluentis inebriant, ut eam ad proferenda pii operis germina fertilem reddant.

Unde et Bartholomaeus (quod utique Syrum nomen est, non Hebraeum) interpretatur *filius suspendentis aquas:* Filius utique Dei, qui praedicatorum suorum mentes ad coelestia contemplanda suspendit; ut quanto liberius se ad intelligendum Creatorem suum pennis virtutum librant, tanto feracius et uberius imbrem coelestis eloquii nostris cordibus infundere valeant, et ex illo fonte suspensi bibant, quod in nos postmodum propinando transfundant. Unde bene Moyses mystice de sancta dicit Ecclesia: «Non est, inquit, terra, ad quam ingredimini possidendam, similis terrae Aegypti, de qua existis, ubi jacto semine, in hortorum morem aquae ducuntur irriguae;» sed: «de coelo pluvias exspectans, quam Deus suus invisit omni tempore **(Deut. XI)**.» Saecularis enim prudentia quasi coluber per humum serpit, et huc illucque lubrica varietate declinat; divina vero sapientia de coelestibus intonat. Hortus etiam hic sinistram habet significationem. Nam carnalis scientiae videtur designare lasciviam. Sicut et illic,

ubi Achab petiit vineam Naboth: «Da mihi, inquit, vineam tuam, ut faciam mihi hortum oleorum **(II Reg. XXI)**.» Ille quippe in hortum conatur vineam vertere, qui rigorem virtutis jucunda carnalis illecebrae vult amoenitate mutare. Et Psalmista reprobos oleribus comparat, dicens: «Tanquam fenum velociter arescent, et sicut olera herbarum cito cadent **(Psal. XXXVI)**.»

Terra itaque repromissionis, hoc est sancta Ecclesia, et de coelo pluvias praestolatur, quia sapientiae coelestis imbre perfunditur, et nubes ejus, sancti scilicet doctores, de coelesti uno fonte invisibiliter hauriunt, quod in nos postmodum suaviter eructando transfundunt. Unde Propheta: «Memoriam, inquit, abundantiae suavitatis tuae eructabunt, et justitia tua exsultabunt **(Psal. CXLIV)**.» An non ad illum fontem Paulus, magna scilicet nubes, rediit, cum, supra tertium coelum raptus, verba quae loqui non licebat, audivit? **(I Cor. II.)** An non ad eumdem fontem reversus est Petrus, cum in extasim subito rapitur, et non modo diversa animantium genera, sed et serpentia mactare et manducare jubetur? **(Act. X.)** Et haec quidem nubes non erat tunc aqua sapientiae pleniter gravida, quia communis omnium **213** gentium vocationis erat ignara. Sed accessit ad fontem, et hausit limpidissimam atque perspicuam de salute gentium puritatem. Nunquid et beatus iste Bartholomaeus de plenitudine fontis hujus haustum coelestis gratiae non percepit, quando super eum cum coapostolis suis omnibus venit Spiritus sanctus in ignitarum diversitate linguarum? **(Act. II.)** Sed qui ignem audis, aquam forsitan non intelligis? Audi quomodo Dominus eumdem Spiritum sanctum, qui in igne super apostolos venit, aquam vocavit. «Si quis, inquit, sitit, veniat ad me et bibat.» Moxque

subjunxit: «Qui credit in me,» sicut dicit Scriptura, «flumina de ventre ejus fluent aquae vivae.» Hoc autem, ait evangelista, dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum **(Joan. VII)**.» De quibus credentibus per Prophetam dicitur: «Inebriabuntur ab ubertate domus tuae, et torrente voluptatis tuae potabis eos, quoniam apud te est fons vitae **(Psal. XXXV)**.» Philosophi dicunt spatium aereae crassitudinis non amplius quam decem stadiis a terra distendi, quae nobis aliquando solis splendorem subtrahit et pluvias fundit. Istae vero, de quibus nunc loquimur, nubes coelorum celsa transcendunt, et lumen veri Solis non auferunt, sed ostendunt. De quibus etiam sub fluviorum nomine per Salomonem dicitur: «Omnia flumina intrant in mare, et mare non redundat; ad locum unde exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant **(Eccle. I).**.»

Inter quos utique fluvios beatus Bartholomaeus insignis est atque conspicuus, qui quodam praesagio futurorum hujus mystici vocabuli titulo cernitur insignitus. Nam cum dicitur filius suspendentis aquas, dicitur procul dubio Filius Dei, non quidem naturalis generationis origine, sed propensioris gratiae dignitate. Erat enim vere Dei templum, coelestis gratiae sanctuarium, arca foederis, tabernaculum testimonii. Nam sicut arca illa legalis ex imputribilibus lignis Setim mystica fuerat arte composita, auro quoque purissimo resplendebat, intus et extrinsecus inaurata **(Exod. XXV)**; ita vir iste mirabilis, qui spem suam in aeternitate posuerat, et exterius radiabat imitandae vitae splendore, et intrinsecus praelucebat divinae sapientiae claritate. In illa quoque arca erat urna aurea, in qua manna servabatur, tabulae nihilominus Testamenti, et virga Aaron, quae fronduerat. Quid est autem urna aurea, nisi

caro Christi munda, nitida, sincera atque ab omni reatus contagione purissima? Quae reconditum habet manna, angelicum videlicet panem, hoc est, divinitatis aeternae dulcedinem. Duae vero lapideae tabulae inviolabilem utriusque Testamenti significant firmitatem. Quid autem Aaron virga, nisi summi verique Pontificis nostri salutare vexillum, et vivificae crucis exprimit sacramentum? Quae etiam in eo quod germinasse perhibetur, praefiguravit beatam crucem immortalis memoriae viriditate vernantem.

Haec sunt sacramenta universalis Ecclesiae, haec etiam salutaris instructio cujuscunque fidelis animae Christianae. Quod enim arca per adumbratam praetendebat imaginem, hoc nunc Ecclesia, vel quaeque mens justi per efficacissimam et apertam possidet veritatem. Haec **214** beati apostoli mysticae refectionis alimenta portabant, haec tanquam panem parvulis exponendo frangebant. Nam postquam evangelicus ille sermo prorupit, quoniam aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas **(Luc. XXIV)**, prophetica querela cessavit, qua dicitur: «Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis **(Thren. IV)**.» Hic est panis ille quotidianus, fratres mei, quem nos Veritas docuit inhianter expetere; hoc coelestis sapientiae pabulum, quod debemus jugiter esurire.

Audianus itaque per os Salomonis Sapientiam nos ad mensam spiritualis alimoniae claris vocibus invitantem: «Sapientia, inquit, immolavit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam; misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, et ad moenia civitatis: si quis est parvulus, veniat ad me; venite, comedite panem meum, et bibite vinum quod miscui vobis **(Prov. IX)**.» Christus enim, qui sapientia Patris est, victimas immolavit, cum ad nostrae imitationis exemplum

beatos martyres occidi permisit. Miscuit vinum, quia propinavit credentibus Spiritum sanctum. Proposuit mensam, quia coelestem paravit hominibus gloriam. Misit ancillas. suas, id est, sanctos Verbi ministros, qui se infirmos et fragiles asseverant. Quid ergo jam restat, nisi ut, relicta fame saeculi, properemus ad mensam Dei? Sed ad hanc ingrediendi aditum reperire non possumus, nisi per sanctos apostolos, quibus claves commissae sunt regni coelorum **(Joan XX)**. Unde scriptum est: «Sapientia foris praedicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum **(Prov. I)**.» Ipsi quippe sunt caput turbarum foresque portarum, quia ipsi sunt populorum principes, ac supernae Jerusalem per sublimioris excellentiae privilegium janitores. Ipsi sunt regales illae sedes, de quibus in libro Sapientiae dicitur: «Dum medium silentium tenerent omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus, Domine, de coelo a regalibus sedibus venit **(Sap. XVIII)**.» In adventu quippe Domini medium silentium omnia continebant, quia jam et prophetae cessaverant, et nondum apostoli ad praedicandam novae fidei gratiam veniebant. In quodam plane mundus meditullio consistebat, dum et prophetarum nequaquam oracula superessent, et apostolica nondum praedicatio coruscaret. Quid autem hic nox intelligitur, nisi diabolus, qui auctor est tenebrarum? qui nimirum quodammodo tunc ambulat, cum non facile valet implere quod optat; tunc vero currit, cum malitiae suae vota absque ullo contradictionis obstaculo perficit; et non jam vitae marginem, sed medium iter tenet, dum nihil sibi videt occurrere, quod sui cursus impetum valeat retardare.

Cum igitur sub tam noxio mundus silentio conticesceret, et haec ad perdendos homines occasio diabolum provocaret, ille non modo medium iter habebat, sed et currebat, quia quidquid nequitiae suae mente conceperat, efficaciter adimplebat. Nam et cuncta jam Romanum occupabat imperium, et necesse erat eos, qui legem Dei eatenus saltem utcunque tenuerant, jam subesse legibus paganorum. Sub igitur pereuntis mundi silentio sermo Domini a **215** regalibus sedibus venit, quia de pectoribus apostolicis, quae regis aeterni veraciter sedes sunt, verbum evangelicae praedicationis erupit. Ipsi quippe regales sunt sedes, quas Deus inhabitat, ipsi reges, et Patres Ecclesiae, sicut dicitur: «Omnis gloria ejus filiae regum ab intus **(Psal. XLIV)**.» Isti sane reges armati gladio spiritus, quod est verbum Dei **(Ephes. VI)**, debellarunt principem mundi. De quo nimirum apostolorum gladio legitur: «Durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad coelum attingebat stans in terra **(Sap. XVIII)**.»

Istorum itaque regum, dilectissimi, subdamur imperiis, eorum magisteriis instrui, eorum patrociniis elaboremus absolvi; quatenus, absoluti per concessam beatis apostolis auctoritatem, ad ipsum apostolicae dignitatis introducamur auctorem Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SEPTEMBER.

I. *Sermo de S. Victore confessore.*
VIII. *Sermo I in Nativitate B. Virginis Mariae. Sermo II de eadem. Homilia de eadem.*
XIV. *Sermo I de exaltatione S. Crucis. Sermo II de eadem.*
XXI. *Sermo de S. Matthaeo, apostolo et evangelista. Sermo II de eodem. Homilia de eodem.*
XXIX. *Sermo de S. Michaele archangelo.*

* SERMO XLIII. DE SANCTO VICTORE CONFESSORE. (I SEPTEMB.)

Hic ille magnus Providentiae oculus dulciori verbere carnem carnaliter ambulantem afflixit et confixit timore suo. Qui enim patientiam Dei, poenam inferni, gloriam regni animo irreverenti et infrunito contempseram, paratus sum, et non sum turbatus, ut custodiam mandata Domini **(Psal. CXVIII)**. Intus erat urens conscientia multis obvoluta criminibus, et artificioso velamine detestandum silentium diligens plus elegerat mori quam loqui, perire quam redire. Sic obdurationis suae legibus pressa, oculos suos statuerat declinare in terram. Sed ille qui non dormit neque dormitat, pauperis animae recordatus, agressus est flagellis vincere quam vincere beneficiis non valebat. Adest illa maxima febris, quam acutam physici nominant, et membris omnibus profusius superfusa **216** miserabili corpori insedit. Exaggeratur calor, et in ipsam animae sedem ignis furiosus irrumpit. Jam flammis ultricibus peccantis substantia conflagratur, et aeternalium

sentit praeludia tormentorum. Intelligens igitur quia «horrendum est incidere in manus Dei viventis **(Hebr. X)**,» multiplicitatem facinorum meorum recolligo, confessus illi, quem electio patrem, amicitia fidelem, familiaritas consortem effecit . Utrum taliter responderit qualiter ego clamaverim, ejus discretioni censui relinquendum. In proposito meo est et praeterita mea plangere et cavere futura. Donet ille perseverantiam, qui negligentiam excitavit. In ipsius misericordia, non in justitia sua confidit servus suus, ut memor sit mandatorum ipsius non solum ad scribendum, sed ad faciendum ea. Haec ergo causa fuit operis interrupti. Haec tantae taciturnitatis occasio; nunc igitur scribemus tanto laetius, quanto securius, cum summum periculum sit docere, nec facere; nec attendatur hic styli lenocinantis excursus, cum verae religionis sit eventilatis caruisse sermonibus, nec verborum gloriam redolere.

Ad manum est patris nostri Victoris solemnitas, ad cujus sacratissimum corpus, si vera est antiquitatis fides, quotidie residemus. Hic est vir, qui in virtute Domini virtutum signis et mirabilibus gloriosus effulsit, apostolis et apostolicis viris miraculorum gloria comparandus. Quae et quanta sint, et quanta sublimitate fulgentia, libellus de vita et ortu ejus latius exaratus sufficit indicare. Huic significanter assignari potest illud quod in illa solemni visione angelo Ephesi Ecclesiae scribitur: «Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in paradiso Dei mei **(Apoc. II)**.» Ipse etenim, nomen ex opere sortitus, ante vicit quam vincere nosset; nec quemlibet hostem, sed illum de quo rara et nunquam secura victoria. Lignum vitae est sapientia, de cujus fructu et hic in spe, et illic manducat in re, fructu utique specioso et pretioso; specioso

propter speciem, pretioso propter utilitatem. Haec est illa sublimis arbor, cujus umbra montes, et arbusta cedros Dei operuerunt **(Psal. LXXIX)**. Cedrus Libani, quae ramosa densitate angelicas perumbrat stationes. Sub umbra hujus arboris sedet sponsa, et fructus ejus dulcis gutturi suo **(Cant. II)**. Huic dicimus: In umbra tua vivemus inter gentes. Hujus umbraculum protegit ab aestu diei in securitatem, et absconsionem a turbine, et a pluvia **(Isa. IV)**. Hoc est illud granum sinapis quod in utero Virginis Dei Patris manibus seminatum, minus fuit omnibus oleribus terrae, sed in tantam altitudinem exsurrexit, ut veniant volucres coeli, et habitent in ramis ejus **(Matth. XIII)**; lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum **(Psal. I)**, lignum vitae in medio paradisi **(Gen. III)**.

Et attende magnum sacramentum. Filius Dei totus et integer eructatus est de corde Patris in uterum Mariae, de ventre Matris in gremium Ecclesiae. Quantus in Patre, tantus in Virgine; quantus in Virgine, tantus in Ecclesiae unitate. In Patre ineffabiliter, in Matre mirabiliter, singulariter in Ecclesia. Cum Patre ejusdem et aequalis substantiae; cum Matre ejusdem, et divisae; cum Ecclesia ejusdem, **217** sed occultae. Sic distillaverunt coeli misericordiam, sic Verbum Dei tranfusum est, et effusum ubique totum, sine quo nihil totum. Felix effusio, quae currentes adolescentulas ad odorem suavitatis invitat, visu recreat, satiat gustu, ubique autem in medio. Nam et in illa deitatis essentia, media est inter Patrem et Spiritum persona familiaris humano generi benignitate, familiarior identitate, cum sola nostrae carnis susceperit paupertatem. Unde et David, in ipsius divinitatis abyssum immersus, ait: «Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat

nos Deus **(Psal. LXVI)**;» et illum in medio majestatis esse protestans, et nostrum asserens specialiter, qui nostrae mortalitatis induit vestimentum. Pater enim, et Spiritus impleverunt quidem Virginem, sed majestate, non susceptione. Est et in medio Virginis ipsius utero substantialiter illapsus, qui medietatem staterae comprehendit humanae. Deus enim noster rex ante saecula operatus est salutem in medio terrae **(Psal. LXXIII)**. Terrae utique illius, de qua scriptum est: «Nemo erat qui operaretur terram **(Gen. II)**.» Est etiam in medio Ecclesiae, dicente Psalmista: «Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus: Deus in medio ejus non commovebitur **(Psal. XLIII)**.»

Colligamus pauca de pluribus, qualiter Salvator medius sit, et semper in medio videatur. «Vulpes foveas habent, et volucres coeli nidos **(Luc. IX)**;» ipse non habet nidum, foveam ignorat, angulum nescit; locum illum elegit unde pateat omnibus, exclusa personarum acceptione. Denique et natus, positus est in medio duorum animalium, et quaesitus invenitur in medio doctorum **(Luc. II)**: et medius Judaeorum stat, quem ipsi nesciunt. Loquitur et ad discipulos: «Ubi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum **(Matth. XVIII)**.» Et: «Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat **(Luc. XXII)**.» Crucifixus est etiam in medio duorum latronum: resurgens stetit in medio discipulorum suorum **(Joan. XIX, XX)**; et a Joanne visus est in medio septem candelabrorum aureorum **(Apoc. I)**. Medius ergo medium sequere, nec angulorum sordibus, nec fovearum tenebris delecteris; sed dic cum justo: «In medio Ecclesiae laudabo te **(Psal. XXI)**.» Hoc est igitur lignum vitae plantatum in medio paradisi **(Gen. II)**, arbor aromatica,

purissima, balsamorum mella distillans. Ex hujus arboris substantia septemplicium ramorum corona progerminat, in quorum summitate fructus illi dependent, quos coelestis illa fistula, Paulus apostolus, verbis elegantibus explanavit.

Primus ramus est incarnatio Filii Dei. Iste siquidem subtilis et necessarius; cum et instauret coelestia, terrestria restauret, et utramque naturam sua vivificet viriditate. «Si in viridi, inquit, ligno hoc faciunt, in arido quid fiet?» **(Luc. XXIII.)** Se vocans viride lignum, de virginali pullulatum virore; cum nos et nativitatis munditiam, et fidei viriditatem in primo parente verum sit amisisse. Viriditas haec tam sapienter ab ipsa Sapientia excogitata est, ut et cordis et oris transeat facultatem. Oportebat enim ad redemptionem hominis, ut victus homo victorem diabolum vinceret. Sed unde fieret hoc, non habebat. Omnes enim in illo proscripti eramus, et per illum originalis peccati **218** gravitate depressi. Deus autem non debuit, cum potius potentia videretur, si servum a se recedentem, qui illum subjugaverat, enodaret. Quod igitur homo per se non potuit, Deus per se non debuit, artifex Sapientia Deum et hominem collocavit, ut ex parte hominis pro hominibus satisfaceret, et ex parte Dei superbum sicut vulneratum humiliaret. Clausa est principi tenebrarum haec tam gloriosa conjunctio, nec versuta calliditas consilium Dei potuit conjectare. Assumitur purum semen de virginea puritate, et illum propitiationis fontem Sapientia Dei secretiori novitate repurgat. Primus itaque ramus est incarnatio ejus; fructus ejus, Spiritus sapientiae.

Secundus ramus est baptismus Christi. Intuere Filium Virginis non ad ablutionem membrorum suorum, quae de virgineis membris exierant, fuisse baptizatum, sed ut tantae

mundationis privilegium in aquarum substantia sanciretur. Tene intellectu, quod visu non potes, descendere in aquam, cum aliquis baptizatur, filium diaboli, et ascendere filium Dei, vasa irae in misericordiae vasa converti **(Rom. IX)**, everti peccatum originis, subverti latronis aedificium, divinitatis domicilium praeparari. Adest Spiritus sanctus, et de summa coelorum arce descendens, elementum sanctificat, deificat baptizatum, clarificat ministerii dignitatem. Constipantur angelicae virtutes alludentes sacramentalibus institutis, et coelestibus creaturis unda purificans coronatur. Cordis, non carnis oculos desiderat sacramenti transcensio, quia intelligibilis est. Secundus ergo ramus est baptismus Christi; fructus ejus, Spiritus intellectus.

Tertius est passio Redemptoris. Vide consilium Dei quod in abysso judiciorum ejus clausum fuerat ab aeterno. Consilium tuum antiquum, Domine, verum fiat, ait unus illorum, qui ad arcanum divinae Providentiae fuerat intromissus. Nunquid non consuluit tibi, cui non erat adjutor, cum sanctissimam illam carnem addidit opprobriis, tormentis exposuit, et «inclinato capite emisit spiritum?» **(Joan. XIX.)** O quam indebita miseratio, quam gratuita: et sic probata dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo, Filium Dei sic affligi, regem gloriae in lacu miseriae crucifigi! Denique nihil melius ad te redimendum habuit, quam quod semetipsum exinanivit, nec excellentiorem modum invenit sapientia Dei in omni sapientia sua. Passio ista consilium tuae redemptionis est. Ramus necessarius et mirabilis, cujus fructus est Spiritus consilii.

Quartus est descensio ejus ad inferos. In fortitudine singulari descendit ad inferos, tanquam potens crapulatus a vino, et

conturbavit virum, qui conturbavit terram, qui posuit orbem desertum, confringens malleum universae terrae, et horrendum illud palatium fortissima subversione concutiens. Fortis quidem erat ille, sed fortior supervenit, qui vasa diriperet, auferret arma, ligaret inimicum **(Luc. XII)**. Et ramus quidem iste rectus atque sub tilis cujus fructus est Spiritus fortitudinis.

Quintus est resurrectio Christi. Hic ostendit nobis exemplo, quod promiserat in praemio, et scire nos fecit quod carne sua resurgente resurgeremus: quae etsi dissimilis gloriae, tamen **219** ejusdem naturae in utero Virginis fuerat fabricata. Exclusa est totius ambiguitatis offensio. Viderunt apostoli manus, tenuerunt pedes, palpaverunt latus **(Joan. XX)**, et omnia mortis insignia beatis oculis aspexerunt. Et hic igitur ramus magnus, atque sublimis; fructus autem ejus, Spiritus scientiae.

Sextus est ascensio ad coelos. O singularis pietas, suavitas specialis, cum lumen carnis nostrae sublimibus intulit officinis, et ad dexteram Patris collocavit in gloria! Vident et admirantur coelestium agmina legionum, et ad tantae gratiae largitatem incessabiliter obstupescunt. Exsuperat enim sensum omnem tantae dignationis intuitus, ipsi soli pervius Trinitati. Sed et hic ramus spectabilis et mirandus; fructus vero ejus, Spiritus pietatis.

Septimus est dies judicii, quando veniet cum potestate magna et majestate **(Luc. XXI)** reddere in ira vindictam, et vastationem in flamma ignis. Tunc erit timor ille timendus, cum, coelis ardentibus, pugnantibus elementis, terra succensa, conscientiis obvolutis, daemonibus accusantibus, trementibus

angelis, judice furibundo et misericordiam nesciente, fiet illa discussio, quae utinam nos paratos inveniat **(II Thess. I)**. Ramus iste magnus et metuendus; fructus ejus, Spiritus timoris Domini. Amemus ergo lignum vitae, et de fructu ejus assidue manducemus, quia fructus iste Filius Mariae est, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

* SERMO XLIV. I. IN NATIVITATE BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE. (VIII SEPT.)

De gaudiis properamus ad gaudia, et ferventem stylum gloriosa materia facit ferventiorem. De Virgine venimus ad Virginem, et de Maria ad Mariam recurrimus. Bonum est nos hic esse, melius immorari, optimum permanere. Felices angelici spiritus, qui beatae Virginis habent praesentiam! Nos interim memoriam abundantiae suavitatis tuae eructamus. Illi praesentiam, nos memoriam. Sic si dulcis est memoria, quid est praesentia? Et illi quidem, abundantiori rore divinitatis infusi, Genitum et Genitricem visione mirabili contuentur, regis et reginae gloria cumulati. Nos vero, quos carcerariae mortalitatis aerumna contorquet, memoria pascimur, Scripturis relevamur: et quod illi vident, nos legimus. Utinam veniat, qui nos in lucem reponat, dies ubi non legere liceat, sed videre. Iterim consolemur nos suavitate memoriae, donec dulcedine praesentiae satiemur. Hodie nata est illa, per quam omnes renascimur, cujus speciem concupivit Omnipotens, et in qua Deus posuit thronum suum **(Psal. XLIV)**. Ipsa est

thronus ille mirabilis, de quo in Regnorum historia legitur in haec verba: «Fecit rex Salomon thronum de ebore grandem, et vestivit eum auro fulvo nimis. Per sex gradus ascendebatur ad eum. Rotundus erat in posterioribus. Duodecim leunculi stabant super gradus, respicientes ad thronum. Porro duae manus tenebant hinc et inde sedile. Duo leones stabant juxta brachiola. Non est factum simile opus in universis regnis **(III Reg. X)**.»

220 Sed jam verba proposita producamus in lucem et aquam eliciamus de petra, ipsa loquente in nobis, de qua loqui vobis proponimus. «Fecit,» inquit Scriptura, «Salomon rex thronum de ebore grandem.» Tribus nominibus in Scripturis Salomonem vocatum legimus, et ubique regio nomine titulatum, videlicet Salomonem, Ecclesiasten, Ididam. Filius regis, imo et rex, nec solum Filius Dei, sed etiam Deus, Salomon, id est *pacificus,* est nobis in hoc exsilio: Ecclesiastes, id est *concionator,* erit in judicio; Idida, id est *gloriosus,* erit in regno; in exsilio amabilis, in judicio terribilis, in regno admirabilis; in exsilio pius, in judicio justus, in regno gloriosus. Vide autem si non ubique rex. In exsilio rector morum, in judicio discretor meritorum, in regno praemiorum distributor; simulque considera quia non Ecclesiastes, non Idida, sed Salomon tam gloriosum opus facere praenotatur. Averte oculos tuos ab illius terreni regis deliciis, qui, licet fuerit sapientia singularis, sublimis gloria, rebus affluens, pace securus, non tamen tale opus facere potuerit quale factum non sit universis regnis. Nunquid sacrae scriptor historiae omnia opera mundi et gloriam eorum intuitu diligenti prospexerat, ut hoc statim tota deliberatione, non uni, sed omnibus anteferret? Inania sunt haec, si non

recurramus ad intimos coelestis disciplinae recessus, si non deviemus a via litteratoriae qualitatis. Salomon noster, non solum sapiens, sed et sapientia Patris; non solum pacificus, sed et pax nostra, qui fecit utraque unum, fecit thronum, uterum videlicet intemeratae Virginis, in quo sedit illa majestas, quae nutu concutit orbem.

Hanc sessionem Filii et probavit et cognovit Pater, ipso dicente: «Tu cognovisti sessionem meam **(Psal. CXXXVIII)**;» et: «Thronus tuus Deus in saeculum saeculi **(Psal. XLIV)**;» et: «Thronus iste sicut sol in conspectu tuo **(Psal. LXXXVIII)**.» «Sedes,» inquit Scriptura, «super thronum, qui judicas aequitatem **(Psal. IX)**.» Quid enim justius quam vilem et transfugam servum, et conservi sui sedulum deceptorem, perpetuis ignibus assignare, et illum, quem fefellerat, suo resignare principio? Ait ille alter filius Virginis: «Et vox de throno exivit dicens: Laudem dicite Deo nostro, omnes sancti ejus **(Apoc. V)**.» Ex hoc throno laus angelorum prorumpit, et hominum, quia dum hic restituitur, et ille resarcitur, utrique gratiarum debent devotionem. Nosti quidnam dicat qui sedet in throno? «Ecce, inquit, nova facio omnia **(Apoc. XXI)**.» Felix thronus, in quo sedet dominator Dominus; in quo, et per quem non solum omnes, sed omnia renovantur! Parco verbis, quia quosdam vestrum sentio praevolare, et currentis styli praevenire pauperiem. Merito ergo tale opus non eloquenti, non glorioso, sed pacifico scribitur assignatum; quia venit Jesus instaurare et quae in coelis et quae in terris; pacemque et concordiam inter homines et angelos, mediante Virgine, reformare.

«De ebore,» inquit. Quid est quod aurum, et argentum, et lapides pretiosi, et omnis denique pretiosioris materiae praemittitur gloria? Sola eboris substantia capax est tantae compositionis, et fabricatur in ea quod omnibus operibus **221** praeferatur. Ebur enim et mirabili candore relucet, et multa praeeminet fortitudine, frigidiorisque naturae sortitur auspicium. Et quid candidius illa virginitate, quae singularis aspectus sui gratia super coelestem curiam allicit ad videndum? Quid fortius illa fortitudine per quam Domini fortitudo vasa diripuit fortioris? Quid frigidius illa substantia quam obumbravit virtus Altissimi, et ab aestu peccati defendit supervenientis Spiritus plenitudo? Ex hoc ebore, nisi fallor, fiunt illae domus eburneae, de quibus dicit Psalmista: «Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, a domibus eburneis **(Psal. XLIV)**.»

Sequitur: «Grandem.» Quid grandius Virgine Maria, quae magnitudinem summae divinitatis intra sui ventris concludit arcanum? Attende Seraphim, et in illius superioris naturae supervola dignitatem, et videbis quidquid majus est, minus Virgine, solumque Opificem opus istud supergredi.

«Et vestivit eum auro fulvo nimis.» Aurum omnibus metallis pretiosius, intellige divinitatem Dei, omni praeeminentem mundo, omnia gubernantem. Hac vestita est, imo supervestita Mater Altissimi, totamque Virginem tota illa indivisibilis natura largiori gratia superfudit. Quid est autem quod dicit: fulvo nimis? Hic aliquid requirendum reliquit nobis Spiritus ille multiplex, et utinam possim explicare quod sentio. Quatuor modis inest Deus omnibus creaturis. Primo modo essentialiter tam bonis quam malis, nihilque intercludit deitatis essentiam, per quam esse omnia acceperunt. Inde est

quod nusquam et in omni loco esse legitur, cum omnibus praesentialiter assistat, et a nullo comprehendatur. Habent etiam et mali Dei praesentiam, sed non gaudent, cum inanimata quaelibet hoc possint privilegio gloriari. Secundo modo inest bonis operatione, agit enim in eis virtus operativa, ut operentur opera Dei; nec otiose creati sunt inter creaturas, sicut et mali, qui elegerunt arescere, ut sempiternis ignibus alimenta ministrent. Inest et plerisque bonis illuminatione, quos de futurorum cognitione nobilitat et participes suorum efficit secretorum. Quarto modo inest uni creaturae, videlicet Mariae Virgini, identitate, quia idem est quod illa.

Hic taceat et contremiscat omnis creatura, et vix audeat aspicere tantae dignitatis et dignationis immensitatem. «Dominus tecum **(Luc. I)**,» inquit archangelus. Habitat in angelis Deus, sed non cum angelis, quia cum illis ejusdem non est essentiae. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua unius naturae habet identitatem. Hoc est ergo aurum fulvum nimis, quo thronus est vestitus, quia tali modo Deus Virginem induit et in Virgine indutus est, ut meliori non posset.

Sequitur: «Per sex gradus ascendebatur ad eum.» Elige meditari quae sancta sunt, quia «perversae cogitationes separant a Deo **(Sap. I)**;» et primum gradum ascendisti. Insuesce linguam tuam bene loqui, et subsilisti ad secundum. Juste quod justum est operare, et tertium ascendere meruisti. Doce iniquos vias Domini et consolare omnes lugentes, et ad quarti sublimitatem **222** raptatus es. Relinque mundum et ea quae in mundo sunt, et ad quinti cacumen evolasti. Teneat te perseverantia in motu, perseverantiam non relinque, et sextum gradum viriliter attigisti. Ex hoc subsilire licet in coelum, ad

illam gloriam aspirare, in qua Regina gloriosior angelicam reverberat dignitatem.

Sequitur: «Rotundus erat in posterioribus.» Posteriora Virginis assumptionem ejus intellige, in qua finem vitae mortalis accepit, quae vitam reddidit orbi. Et nota cum quanto sacramento transitum Virginis Scriptura comparet rotunditati. In rotundo nec principium, nec finem poteris invenire; ita et gloria, quae eam de hoc mundo transeuntem excepit, principium ignorat, nescit finem; de qua nil aliud possumus dicere, nisi quia gloriosa dicta sunt de te **(Psal. LXXXVI)**, gloria Dei.

Sequitur: «Duodecim leunculi stabant super gradus.» Duodecim leunculi, duodecim apostoli sunt, qui praefixis gradibus validius insistentes, Reginam coeli non sine maximo stupore demirantur, et dicunt: «Quae est ista, quae ascendit sicut aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?» **(Cant. VI.)** Porro duae manus, quae tenebant hinc et inde sedile, activam et contemplativam vitam significant, quae matrem Virginem propensiori diligentia ambierunt, adeo ut nec actio contemplationem minueret, et contemplatio non desereret actionem. Recordare, quia non erat ei locus in diversorio **(Luc. II)**, quomodo filium suum propriis uberibus lactaverit, et omnes denique vagientis parvuli sustinuerit actiones, et tunc intelliges quia plurimum ministravit. Considera quia ipsa est quae, in contemplativae dignitatis supervecta dulcedinem, in ipsius Dei substantiam lucidiores infixit obtutus. «Laeva, inquit, ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me **(Cant. II)**.»

«Duo leones stabant juxta brachiola.» Duo leones sunt Gabriel archangelus et Joannes evangelista, quorum alter dexterae Virginis, alter sinistrae custos deputatus est. Gabriel enim mentem, Joannes carnem pervigili sollicitudine servaverunt. Qui bene leones dicuntur, propter rugitum altisonae vocis; duo enim verba nuntiaverunt orbi terrae qualia nec dicta sunt nec dicentur, et in quorum comparatione omnia muta debeant apparere. «Ave, Maria, gratia plena, Dominus tecum **(Luc. I)**,» ait archangelus. Audisne in hoc verbo incarnationem Dei, redemptionem hominum, renovationem mundi? «In principio erat Verbum **(Joan. I)**,» dixit evangelista. Animadvertis hic Verbi divinitatem, Ecclesiae fidem, haereticorum silentium, locum quietis, secretum solitudinis, luminis arcanum, habitaculum pacis? Ob hanc fortassis causam vocavit Jacobum et Joannem Boanerges, id est, filios tonitrui **(Marc. I)**.

«Non est factum simile opus in universis regnis.» Nihil verius, nihil sublimius, nihil dulcius miserae mortalitati et mortali miseriae. Nam etsi multa magna facta sunt in creaturis mundi, nihil tamen tam excellens, tam magnificum fecerunt opera digitorum Dei. Virgo Dei genitrix, cujus pulchritudinem sol et luna mirantur, **223** subveni, domina, clamantibus ad te jugiter: «Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te **(Cant. VI)**.» Tu benedicta, et super benedicta, revertere, primo per naturam. Nunquid quia ita deificata, ideo nostrae humanitatis oblita es? Nequaquam, domina. Scis in quo discrimine nos reliqueris, ubi jaceant, quantum delinquant servi tui; non enim convenit tantae misericordiae tantam miseriam oblivisci, quia, etsi subtrahit gloria, revocat natura: non enim ita memoraris justitiae Dei solius, ut misericordiam

non habeas; neque ita es impassibilis, ut sis incompassibilis. Naturam nostram habes, non aliam; et justum est ut de rore tantae pietatis diffusius infundamur.

«Revertere,» secundo per potentiam. Fecit in te magna qui potens est, et data est tibi omnis potestas in coelo et in terra. Quid tibi negabitur, cui negatum non est Theophilum de ipsis perditionis faucibus revocare ? Infelicem animulam, totum illud, quod in te factum est, proprio charactere denegantem, de luto faecis et miseriae sublevasti. Nil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spem beatitudinis relevare. Quomodo enim illa potestas tuae potentiae poterit obviare, quae de carne tua carnis suscepit originem? Accedis enim ante illud aureum humanae reconciliationis altare, non solum rogans, sed imperans, domina, non ancilla. Moveat te natura, potentia moneat, quia quanto potentior, tanto misericordior esse debebis. Potestati enim cedit ad gloriam, injurias ulcisci nolle cum possit.

«Revertere,» tertio per amorem. Scio, domina, quia benignissima es, et amas nos amore invincibili, quos in te et per te Filius tuus et Deus tuus summa dilectione dilexit. Quis scit quoties refrigeras iram Judicis, cum justitiae virtus a praesentia deitatis egreditur?

«Revertere,» quarto per singularitatem. In manibus tuis sunt thesauri miserationum Domini, et sola electa es, cui gratia tanta conceditur. Absit ut cesset manus tua, cum occasionem quaeras salvandi miseros et misericordiam effundendi! neque enim tua gloria minuitur, sed augetur, cum poenitentes ad veniam, justificati ad gloriam assumuntur. Revertere ergo, Sunamitis, id est, despecta, cujus animam pertransivit

gladius **(Luc. II)**, quae fabri uxor appellata fuisti. Ad quid? Ut intueamur te. Summa gloria est post Deum te videre, adhaerere tibi, et in tuae protectionis munimine demorari. Audi nos. Nam et Filius nihil negans honorat te, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLV. II. IN NATIVITATE BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE. (VIII SEPT.)

Nativitas beatissimae et intemeratae Genitricis Dei, fratres charissimi, merito praecipuum et singulare praebet hominibus gaudium, quae totius exstitit humanae salutis exordium. Sicut enim omnipotens Deus, ineffabili providentiae suae intuitu, antequam homo fieret, **224** hominem periturum diabolica machinatione praevidit, sed etiam redemptionis humanae consilium ante saecula in immensae pietatis suae visceribus habuit. Et non solum qualiter redimeret, modum et ordinem in profundissima sapientiae suae ratione constituit, verum etiam quando redimeret, certum temporis articulum praefinivit. Sicut ergo impossibile erat ut humani generis redemptio fieret, nisi Dei Filius de Virgine nasceretur; ita etiam necessarium fuerat ut Virgo, ex qua Verbum caro fieret, nasceretur. Oportebat quippe prius aedificari domum, in quam descendens coelestis Rex habere dignaretur hospitium. Illam videlicet, de qua per Salomonem dicitur: «Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem **(Prov. IX)**.» Septem namque virginalis haec domus suffulta

columnis exstitit, quia venerabilis Mater Domini septem sancti Spiritus donis, id est, sapientiae, et intellectus; consilii, et fortitudinis; scientiae, et pietatis, atque timoris Dei **(Isa. XI)** dotata fuit. Quam utique aeterna Sapientia, quae attingit a fine usque ad finem fortiter, et disponit omnia suaviter **(Sap. VIII)**, talem construxit quae digna fieret illum suscipere, et de intemeratae carnis suae visceribus procreare. Necesse erat prius erigi thalamum, qui venientem ad nuptias sanctae Ecclesiae susciperet Sponsum, cui David, exsultans in spiritu, epithalamium canit, dicens: «Tanquam sponsus Dominus procedens de thalamo suo **(Psal. XVIIII)**.»

Merito ergo hodie profusis gaudiis totus ubique terrarum orbis exsultat, merito universa sancta Ecclesia, nascente Sponsi sui Genitrice, ut ita prae gaudio dixerim, fescennini carminis laudes alternat. Exsultemus igitur in hac die, charissimi, in qua dum beatissimae veneramur Virginis ortum, cunctarum etiam Novi Testamenti festivitatum celebramus initium. Exsultemus, inquam, in hac die praecipua, et totis visceribus in Domino delectemur: in qua dum Redemptoris nostri recolimus Matrem, reliquarum festivitatum celebramus originem. Quae enim cunctis solemnitatibus est antiquior tempore, nequaquam esse debet inferior dignitate. Nam si Salomon cum israelitico populo, in dedicatione templi ex lapidibus facti, tam copiosum et magnificum sacrificium solemniter celebravit **(III Reg. VIII)**; quale quantumque gaudium beatae Mariae nativitas populo Christiano debet afferre, in cujus uterum, velut revera sacratissimum templum, Deus ipse descendens, et humanam naturam ex ea suscipere, et cum hominibus dignatus est visibiliter habitare? Licet enim et in illud Salomonis templum Deus descendisse credendus

sit, in hoc tamen rationabili sanctuario, hoc est, in beatissimae Virginis utero, multo mirabilius multoque felicius dignatus est manere pro nobis, in quo Verbum caro factum est, et habitavit in nobis **(Joan. I)**. De illo quippe, antiquo videlicet templo, scriptum est: «Factum est, cum exissent sacerdotes de sanctuario, implevit nebula domum Domini, et non poterant sacerdotes stare prope propter nebulam. Impleverat enim gloria Domini domum Domini **(III Reg. X)**.

Quae omnia, sicut egregius praedicator dicit, in figura contingebant illis **(I Cor. X)**. Gloria quippe Domini **225** intelligitur Christus, cujus fide repletus est mundus. De qua gloria cum pro eo adorato vitulo deprecaretur Dominum Moyses, ut parceret populo peccatori, respondit Dominus: «Propitius ero illi **(Num. XIV)**.» Verumtamen vivo ego, et vivit nomen meum, quia «implebitur gloria mea omnis terra **(Ib.)**.» Et Psalmista: «Implebitur, inquit, gloria ejus omnis terra **(Psal. LXXI)**.» Quod autem nebula implevit domum Dei, et non poterant sacerdotes ministrare propter nebulam; ea sententia superbos Judaeorum pontifices ac doctores insinuat, qui, dum Incarnationis Christi sacramenta investigare despiciunt, debitum fidei suae ministerium per erroris nebulam perdunt. Ita enim eorum mentes infidelitatis caligo replevit, ut, propriis exigentibus meritis, non agnoscat cultum credulitatis. Ad illud ergo templum Dominus in nebula descendit, ut caecam Judaicae infidelitatis caliginem designaret, in hoc, sicut scriptum, in sole posuit tabernaculum suum **(Psal. XVIII)**. ut sedentes in tenebris et umbra mortis illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui adventus contulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit; in beatissimae autem Virginis uterum non

solum dignatus est descendere, sed ex eo etiam perfectam sibi substantiam nostrae mortalitatis unire. Quanto igitur nostri templi major est dignitas, tanto gloriosior ejus debet esse solemnitas.

Sed quo pacto ejus festivitatem digne celebrare valet infirmitas hominum, quae gaudium parere meruit angelorum? Qualiter eam laudare poterit mortalis hominis transitorium verbum, quae illud de se protulit Verbum, quod manet in aeternum? Quae lingua in ejus laude invenitur idonea, quae illum genuit cui omnia benedicunt, et cum tremore obediunt elementa? Nam dum cujuslibet martyris fortia facta extollere cupimus, dum virtutum ejus insignia ad Redemptoris nostri gloriam praedicamus; etiamsi ad cogitandum tardior sensus impediat, vel ad loquendum balbutiens lingua non suppetat; verborum tamen copiam ipsius rei materia subministrat. Cum vero beatissimae Genitricis Dei laudes scribere volumus, quia nova et inaudita sunt quae tractanda suscipimus, nulla invenimus verba quibus ad haec digne exprimenda sufficere valeamus. Tollit enim facultatem sermonis materia singularis. Quae enim lingua explicare sufficiat, vel quae ratio humana non obstupescat, cum cogitare coeperit quia Creator oritur ex creatura, factor fit ex factura? Quod in virginea puellae vulva concipitur, qui vastissima totius mundi amplitudine non tenetur? Jacet intra materna viscera parvulus, qui cum coaeterno Patre rerum omnium jura gubernat immensus? O beata ubera, quae dum tenue lac puerilibus labris infundunt, angelorum cibum et hominum pascunt! Exiguum exprimunt liquorem, et mundi reficiunt Creatorem. Qui suae virtutis imperio marium procellas mitigat, qui fluminibus indeficientem aquarum impetum subministrat, qui aridam

terram innumeris ubique fontibus irrigat, raras de virgineo pectore guttas lactis exspectat. Manat liquor ex uberibus Virginis, et in carnem vertitur Salvatoris.

226 Hic, dilectissimi fratres mei, hic rogo, perpendite quam debitores simus huic beatissimae Dei Genitrici, quantasque illi post Deum de nostra redemptione gratias agere debeamus. Illud siquidem corpus Christi, quod beatissima Virgo genuit, quod in gremio fovit, quod in fasciis cinxit, quod materna cura nutrivit: illud, inquam, absque ulla dubietate, non aliud, nunc de sacro altari percipimus, et ejus sanguinem in sacramentum nostrae redemptionis haurimus. Hoc catholica fides habet, hoc sancta Ecclesia fideliter docet.

Nullus ego humanus sermo in laude ejus invenitur idoneus, de qua mediator Dei et hominum cognoscitur incarnatus. Impar est illi omne humanae linguae praeconium, quae de intemeratae carnis suae visceribus cibum nobis protulit animarum: illum videlicet, qui de semetipso perhibet, dicens: «Ego sum panis vivus, qui de coelo descendi: si quis ex hoc pane manducaverit, vivet in aeternum **(Joan. VI)**.» Per cibum namque a paradisi sumus amoenitate dejecti, per cibum quoque ad paradisi gaudia reparati. Cibum comedit Eva, per quem nos aeterni jejunii fame multavit; cibum Maria edidit, qui nobis coelestis convivii aditum patefecit. Hic etiam, obsecro, dilectissimi fratres, hic lineam nostrae redemptionis diligenter attendite, et quam circa nos divinae pietatis viscera fuerint intenta, cordis aure pensate. Fecit Deus hominem, ut ita dixerim, mortaliter immortalem, videlicet ut si custodire vellet praeceptum obedientiae, in aeternum viveret; si vero contemneret, mortis mox imperio subjaceret. Quid plura? Peccavit homo, diabolo suadente **(Gen. III)**, et tota humani

generis arbor venenata est in radice. Cecidit infelix pater per gulam, et universa ejus progenies rea facta est per naturam, dicente Apostolo: «Eramus natura filii irae, sicut et caeteri **(Ephes. II)**.»

Factus est itaque Adam fermentum, et universam corrupit multitudinem filiorum; quia dum ille pestifero serpentis veneno vitiatur, tota in illo humani generis massa corrumpitur. Unde irradiante jam novae gratiae splendore, per egregium nobis praedicatorem dicitur: «Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio **(I Cor. V)**.» Sed pius et misericors Deus noluit omnimodo perire creaturam suam, quam formaverat ad imaginem et similitudinem suam. Ex omni itaque multitudine nationum unum sibi elegit, israeliticum videlicet populum, cui et legem dedit, et sacrificia sibi diversorum animalium offerre praecepit. Sed lex illa, ut homo per eam perfecte salvaretur, nequaquam erat idonea. Sicut enim per Paulum dicitur: «Nihil ad perfectum adducit lex **(Hebr. VII)**.» Quia enim rudis adhuc ille populus, superbus, et rigidus erat, ad portandum perfectae legis jugum, cervicem cordis humiliare non poterat. De quo nimirum populo ad Moysen Dominus dicit: «Cerno quod populus iste durae cervicis sit **(Exod. XXXII)**.» Danda ergo illi fuerat hujusmodi lex, quae nec omnino a divinis obsequiis liberum ire permitteret, nec tamen praecipiendo summa et gravia deterreret. Sacrificia autem, quae tunc offerebantur, ad emundationem carnis aliquatenus prodesse poterant, ad conferendum vero animabus **227** salutem sufficere non valebant, dicente Apostolo: «Si enim sanguis taurorum, aut vitulorum, aut cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum se obtulit immaculatum

Deo, emundabit conscientiam nostram ad serviendum Deo viventi?» **(Hebr. IX.)** Cum enim ad emundationem carnis sacrificia illa prodesse denuntiat, purgationem animabus conferre nequaquam potuisse designat. Neque enim irrationalis creatura ad sanctificandam rationalem esse poterat valida. Sed nec ipsi sacerdotes sanctificare populum poterant, quia et ipsi pro suis reatibus offerre hostias indigebant. Neque, delictis obnoxii, delictorum valebant vincula solvere, vel peccatores peccatorem justificare.

Necesse ergo erat ut talis sacerdos inveniretur, qui, dum in aliis peccatorum sordes ablueret, ipse in se abluendum aliquid non sentiret; et dum alieni reatus contagia tergeret, in semetipso aliquam leprae maculam non haberet. Sed hujusmodi homo in humano genere inveniri non poterat, quia unusquisque cum Propheta hunc versiculum veraciter decantabat: «Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea **(Psal. L)**;» et, sicut per Apostolum dicitur: «Omnes peccaverunt, et egent gloria Dei **(Rom. III)**.»

Obsecro, dilectissimi fratres mei, hanc vestrae, imo nostrae salutis historiam diligenter attendite, et humanae restaurationis ordinem etiam in vestris cordibus ordinate. Corda vigilent, oculi non dormitent. Cum igitur hujusmodi homo in humano genere inveniri non posset, ne in peccato suo periret homo, Creator hominum de beatissima Virgine carnem sumens, sine peccato factus est homo, sine peccato conceptus in Virginis utero, sine peccato est conversatus in mundo. Eia, fratres, intendite, intendite, inquam, et ineffabile redemptionis nostrae mysterium vigilanter audite. Ecce jam sacerdos, fratres, nulla ipse habens peccata, et idcirco dignus et potens

ut, sacrificium offerens, aliena mundaret peccata. Ille videlicet, cui per Prophetam dicitur: «Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedech **(Psal. CIX)**.» Sed sicut per Paulum dicitur: «Necesse est sacerdotem aliquid habere quod offerat **(Hebr. VIII)**.» Verumtamen, sicut superius dictum est, impossibile erat ut brutorum carnes animalium sanctificarent animas hominum, et irrationalis hostia ratione utentium sufficeret abolere peccata. Unde ex persona Filii ad Patrem per Psalmistam dicitur: «Sacrificium et oblationem noluisti, holocausta etiam pro delicto non postulasti; tunc dixi: Ecce venio **(Psal. XXXIX)**.» Oportebat ergo ut rationalis hostia fieret, quae creaturam rationabilem expiaret. Sed peccator aliquis homo, sicut indignus erat ut sacrificium offerret, sic etiam nihilominus ut ipse sacrificium fieret. Quid igitur sacerdos noster faceret? Quo se verteret? Quod redemptionis nostrae consilium inveniret? Unde mediator Dei et hominum placationis hostiam sumeret, qua pacem inter Deum, et hominem reformaret? Omnis quippe terrena creatura, si rationalis erat, peccati virus de primi parentis radice contraxerat; si irrationalis, rationalem justificare non poterat.

228 Quid ergo faceret mediator pacis, et ipse pax? Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae solvens, inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans, ut duos conderet in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem; ut reconciliaret ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso: et veniens evangelizavit pacem his qui longe, et pacem his qui prope. **(Ephes. II)**. Quid, inquam, faceret? Considerate, fratres mei, diligenter considerate ineffabilis

viscera pietatis, perpendite immensum et inaestimabile pondus divinae charitatis. Quia enim in rebus inveniri non poterat pretium nostrae redemptionis, Redemptor noster semetipsum obtulit Patri pro nobis hostiam in odorem suavitatis. Sic ipse factus est sacerdos et sacrificium, ipse redemptor et pretium. Unde recte per Paulum dicitur: «Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus et excelsior coelis factus; qui non habet quotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populo: hoc enim fecit semel, se offerendo **(Hebr. VII)**.» Dominus noster Jesus Christus.

Audistis itaque nunc, dilectissimi, breviter reparationis nostrae mirabile sacramentum, audite etiam salutis nostrae opportunum valde consilium. Tradidit semetipsum pro nobis Christus ad mortem, mortificemus et nos pro ejus amore omnem in nobis terrenae concupiscentiae voluptatem. Quod enim subire crucis patibulum voluit, viam nobis, qua redire valeamus ad patriam, stravit; ut qui voluptatibus delectati discessimus, fletibus amaricati redeamus; et qui per illicita defluendo cecidimus. etiam a licitis nosmetipsos restringendo surgamus; et quos dejecerat elatio superbiae, erigat dejectio humilis vitae. Unde et pastor Ecclesiae clamat, dicens: «Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus **(I Petr. II)**;» et Paulus: «Imitatores, inquit, Dei estote, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis **(Ephes. V)**.»

Degustemus ergo nunc, dilectissimi, cum Christo temporalem momentaneae mortis amaritudinem, ut ad aeternam

postmodum resurrectionis ejus mereamur pervenire dulcedinem. Quod enim fecit pro nobis, hoc etiam fieri quaerit a nobis, testante Propheta, qui ait: «Quid, inquit, retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, et nomen Domini invocabo **(Psal. CXV)**.» Pro nostra etenim redemptione non aurum dedit, non argentum appendit, non pecuniam numeravit; sed semetipsum tradidit, pretiosum sui corporis sanguinem fudit, propriam pro nobis animam posuit. Unde et Petrus ait: «Non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis; sed pretioso sanguine, quasi Agni immaculati, et incontaminati Christi **(I Petr. I)**.»

Expedit ergo, ut Redemptori suo semetipsum offerat, quicunque ad ejus consortium pervenire festinat. Illius vestigia imitetur in via, qui cum eo gaudere anhelat in patria. Illum sibi ducem **229** faciat in itinere, qui ei particeps esse desiderat in perventione. «Si enim compatimur, et conregnabimus; si commorimur, et convivemus **(Rom. VIII)**.» Et iterum idem dicit Apostolus: «Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus **(Rom. VI)**.» Nemo se, fratres mei, inaniter seducat, nemo se vanae spei securitate decipiat. Non enim possumus hic gaudere de saeculo, et illic regnare cum Christo. Ecce intemerata et gloriosa virgo Maria, cujus hodie splendidissima nativitate universa per orbem sancta illustratur Ecclesia, in lege praefigurata, in patriarcharum et prophetarum oraculis praenuntiata, ab angelo singulari honorificentiae privilegio salutata, thronus Dei, solium divinitatis, palatium regis aeterni, gazophylacium thesauri, quo sumus de cruenti praedonis servitio comparati, nobis proponitur in exemplum.

Haec tam singularis, tam incomparabilis Virgo, si non sequeretur humilitatem Christi, nunquam pertingeret ad celsitudinem Christi: si injuncta mandata contemneret, ad promissa praemia nullatenus perveniret. Nam dum, praedicante eo, quaedam mulier extolleret vocem de turba, dicens. «Beatus venter qui te portavit, et ubera quae suxisti.» Respondit: «Quinimo beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud **(Luc. XI)**.» Alibi etiam, cum quidam sibi in templo propinquos secundum carnem adesse nuntiaret, dicens. «Ecce mater tua et fratres tui foris stant, quaerentes te.» Respondit: «Quae est mater mea et qui sunt fratres mei?» Et extendens manus in discipulos suos dixit: «Ecce mater mea et fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in coelis est, ipse meus frater, soror et mater est **(Matth. XII)**.»

Notate, fratres, notate dignitatem vestram, si adimplentes voluntatem Dei frangitis voluntatem vestram. Ecce, beata et venerabilis virgo Maria secundum carnem quidem mater Christi fuit, frater non fuit, soror non fuit. Et quicunque aliquid horum alicui secundum carnalis jura propinquitatis exstiterit, aliud sibi esse omnino non valebit, ut nimirum si mater fuerit, frater, vel soror esse non possit; si vero frater, vel soror exstiterit, mater non sit. Nos autem haec simul omnia Christo per Spiritum sumus, si voluntatem Christi, quae illi semper cum Patre communis est, adimplere satagimus. Sed quod natum est ex carne, caro est; et quod natum est ex spiritu, spiritus est **(Joan. III)**, quia Deus Spiritus est. Ex illa ergo parte, qua Redemptor noster Deus est, propinqui sibi tam multipliciter sumus, quantum illi beata Virgo, ex qua nasci dignatus est, secundum carnem esse non potuit. Proprium et

singulare fuit illi beatissimae Virgini Christum in vulva concipere; commune vero, et universale est omnibus electis in cordis eum devotione portare. Felix illa, et nimium beata femina, quae illum novem mensibus gestavit in ventre; felices etiam nos, si illum assidue portare studeamus in mente. Mirabilius quidem fuit Christum concipi in vulva carnis; sed non est inferius si deferatur in ergastulo pectoris. Unde et per Joannem testatur, dicens: «Ego sto ad ostium, et pulso; si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum, et coenabo cum illo, et ipse mecum **(Apoc. III)**.»

230 Notandum vero quia prius se coenaturum narrat, deinde coenam daturum grata vice pronuntiat. Quia de cujus nunc bonis operibus pascitur, cum eo simul postmodum in aeterni convivii dapibus epulatur. Hinc etiam, dilectissimi, considerandum est quanta sit dignitas nostra, quantaque nobis sit proportio cum Maria. Concepit Maria Christum in vulva carnis, deferimus et nos in visceribus mentis. Reficiebat Maria Christum, cum teneris labris lac exprimeret uberum; reficimus et nos variis bonorum deliciis operum.

Libet autem nunc, dilectissimi, pro aedificatione nostra in regula divinae justitiae parumper radios mentis infigere, et qualiter omnipotens Deus electos suos deprimi temporaliter sinat, quos extollere in aeternum decreverit, indagare. Ut enim nunc de caeteris sileam, haec eadem beatissima Virgo, cujus hodiernam nativitatem debitis veneramur obsequiis, ante constitutionem mundi in consilio aeternae sapientiae electa et praeelecta, licet de regali fuerit stirpe progenita, nulla tamen humanae dignitatis altitudine floruit, nullis rerum temporalium divitiis abundavit. Praesepium quippe parturientis indicat, quia diversorium, in quo pareret, non

habebat **(Luc. II)**. Solent autem homines, nascentibus pueris, futuri successus laeta promittere, et ex eorum auspiciis prospera matribus nuntiare. Beata vero Maria, cum filium ad templum deferret et hunc Simeon in ulnis acciperet, audivit: «Et tuam ipsius animam pertransibit gladius **(Ibid.)**.» Ac si aperte diceret: Dum filius tuus senserit passionem crucis in corpore, te etiam transfiget gladius compassionis in mente.

Studeamus et nos, dilectissimi, saeculi hujus blandimenta despicere, rerum terrenarum affluentiam devitare, carnis incentiva reprimere, crucem Christi assidue in mente portare; quatenus dum nunc anima nostra gladio Mariae transfigitur, cum ipsa postmodum de aeternae felicitatis dulcedine satietur. Quod ipse praestare dignetur, qui ex Patre ante saecula genitus ex ipsa nasci dignatus est in fine saeculorum. Amen.

XLVI. HOMILIA IN NATIVITATE BEATISSIMAE VIRGINIS MARIAE. (VIII SEPT.) Initium sancti Evangelii secundum Matthaeum: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob, Jacob autem genuit Judam et fratres ejus.* Et reliqua. **(Matth. I.)**

Audistis, fratres charissimi, Dominicae incarnationis ineffabile sacramentum: audistis in genealogia beatissimae genitricis Dei, reparationis mysterium; audistis, quia Creator angelorum dignatus est propagari de stirpe mortalium;

audistis, quia proavos habere est dignatus in terris qui fons et origo omnium rerum jura gubernat in coelis. Ait enim beatus **231** evangelista: «Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham **(Matth. I)**.»

Sed quaerendum hic videtur cur tot patrum numerosa series intermittitur, ut horum solummodo duorum, David scilicet et Abraham Redemptor noster filius esse dicatur? Cur enim filius David, et mox filius Abraham, et non potius filius Jesse, vel filius Obeth, vel caeterorum deinceps in medio positorum?

Sed haec quaestio facile solvitur, si facta divinitus utrisque promissio recensetur. Abrahae quippe divina voce dictum est: «In semine tuo benedicentur omnes tribus terrae **(Gen. XXII)**.» Quod exponens Apostolus, ait: «Non dixit in seminibus, quasi in multis; sed in semine tuo uno, quod est Christus **(Gal. III)**.» Quia enim Abraham adhuc in praeputio positus credidit, pater gentium; quia vero postmodum signum circumcisionis accepit, pater esse meruit Judaeorum; et quia de ejus stirpe ille prodiit, per quem benedictio redditur olim maledictae terrae; idcirco in semine ejus benedicuntur omnes tribus terrae. David vero dictum est: «De fructu ventris tui ponam super sedem meam **(Psal. CXXXI)**.» Quia igitur his duobus specialiter est promissus, non immerito utriusque praecipue filius esse dicitur Christus.

Sed et illud inquirendum est cur David Abrahae in Christi generatione praeponitur, cum Abraham multo ante eum tempore fuisse non dubitetur?

Sed, si modum factae ad utrumque promissionis studiose perpendimus, non sine causa David fuisse praepositum

invenimus. Quod enim Abrahae semel legitur fuisse promissum, hoc David frequenti est pollicitatione firmatum. Abrahae enim solummodo dictum est: «In semine tuo benedicentur omnes gentes.» David vero Christi pater dici speciali quodammodo privilegio meruit, qui plures de eo promissiones accepit; sicut est illud in psalmo: «De fructu ventris tui ponam super sedem meam.» Et iterum: «Semel juraviin sancto meo, si David mentiar, semen ejus in aeternum manebit **(Psal. LXXXVIII)**.» Et in libro Regum, Nathan propheta in Spiritu sancto ad David loquitur, dicens: «Cum dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum, quod egredietur de lumbis tuis, et ipse erit mihi in filium, et ego ero ei in patrem **(II Reg. VII)**.» Jure ergo David Abrahae in Christi generatione praefertur, cui multiplicior ac per hoc omnino immobilis promissio praerogatur.

Illud vero quosdam movere non irrationabiliter potest, cur sanctus evangelista reprehensibiles solummodo mulieres in Christi genealogia interponere studuit; sanctas vero et absque ulla contradictione laudabiles silentio praeterivit?

Sed hoc idcirco factum est ut, dum Redemptor noster de peccatoribus natus esse describitur, pro peccatoribus de coelo ad terram descendisse credatur. Descendit quippe ut peccata nostra ipse portaret; ascendit vero, ut divinitatis suae nos participes faceret, sicut per Apostolum dicitur: «Qui mortuus est propter peccata nostra, et resurrexit propter justificationem nostram **(Rom. IV)**.» Hinc est enim quod Matthaeus descendendo per Salomonem, cujus matrem concupiscendo David peccavit, quadraginta generationes enumerat, **232** cum Lucas ascendendo per Nathan, per cujus nominis prophetam peccatum David Dominus expiavit, septuaginta et septem

generationes describat. Per Matthaeum quippe signatur quia idcirco Dei Filius ad nos peccatores descendit, ut mortalitatis nostrae particeps fieret; per Lucam vero innuitur quia idcirco post resurrectionem ad Patrem ascendit, ut nos divinitatis suae consortes efficeret. Sicut per egregium praedicatorem dicitur: «Quod autem ascendit, quid est, nisi quia descendit primum in inferiores partes terrae? Qui descendit ipse est, et qui ascendit super omnes coelos, ut adimpleret omnia **(Ephes. IV)**.» Per numerum namque, quem Matthaeus ordinat, susceptio nostrae mortalitatis; per illum vero, quem Lucas posuit, humanae exprimitur abolitio pravitatis. Quadragenarius enim a quaternario, et denario nascitur; ipse quoque denarius a quaternario derivatur. Unus namque, et duo, et tres, et quatuor, auctis semper monadibus, in denarium crescunt.

Per quadragenarium ergo numerum hoc praesens saeculum designatur, quia et annus iste, quem temporaliter ducimus, per quatuor tempora volvitur, et mundus, in quo vivimus, quatuor hinc inde partibus terminatur. Hoc denique Moyses praevidit, hoc Elias intellexit: uterque enim quadraginta diebus continuis jejunavit. **(Exod. XXXIV; III Reg. XIX)**. Redemptor etiam noster hoc idem jejunium diebus totidem consecravit **(Matth. IV)**. Hinc est quod filii Israel, qui per desertum laborem tanti itineris pertulerunt, post quadraginta annos terram repromissionis intrarunt **(Deut. I; Jos. XI)**. Nos denique fratres, nos filii Israel sumus, qui prius laborem hujus aerumnosae vitae perferimus, et sic demum terram repromissionis, id est, stabilitatem regni coelestis intramus. Hinc est etiam quod Jonas, qui ex divina jussione ad Niniven mittitur, imminere sibi post quadraginta dies excidium

comminatur. «Adhuc, inquit, quadraginta dies, et Ninive subvertetur **(Jon. III)**.» Quod, quia tunc non legitur historialiter factum, exspectatur adhuc spiritualiter adimplendum. Per Niniven quippe mundus iste designatur, per quadraginta ergo dies, omnis status vitae praesentis innuitur. Post quadraginta ergo dies Ninive subvertetur, quia post hujus mortalis vitae decursum, completo videlicet electorum numero, mundus iste destruetur. Per septuagenarium vero numerum, quem Lucas posuit, remissio peccatorum exprimitur. Sicut ipse Dominus in Evangelio testatur. Cum enim Petrus interrogaret, dicens: «Domine, quoties peccaverit in me frater meus, et dimittam ei? usque septies?» Respondit: «Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies **(Matth. XVIII)**.» Congrue autem per septuagenarium numerum peccatorum remissio designatur, qui ab undenario et septenario nascitur. Undecim namque si septies multiplicentur, septuaginta et septem numerum faciunt. Denarius autem numerus perfectus esse dignoscitur, per quem et Decalogus designatur. Sed si denarius est perfectus, restat necessario ut undenarius sit imperfectus.

Quid est autem peccatum, nisi transgressio legis? Si ergo per denarium lex intelligitur, recte per undenarium legis transgressio figuratur. **233** Septenario vero numero tota saeculi hujus universitas continetur, quia septem diebus omnis decursus vitae praesentis evolvitur. Per undenarium ergo septies multiplicatum cuncta nostra peccata ad septuagesimum septimum deducuntur numerum, in quo vere omnium fit remissio peccatorum. Unde eleganter a Christi baptismo haec secundum Lucam series inchoatur, et in Dei Patris persona finitur **(Luc. III)**. In baptismo enim Christi

omnium nobis peccatorum remissio provenit per Spiritum sanctum, qui super baptizatum Dominum in specie columbae descendit **(Matth. III)**. Sic, sic per Christum redempti, et per Spiritus sancti gratiam abluti, reconciliamur Deo Patri. Quos utriusque evangelistae sensus B. Paulus una sententia comprehendit, dicens: «Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne **(Rom. IX)**.» Cum enim dicit: «Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati,» peccatorum nostrorum susceptionem manifeste declarat; quam ostendit Matthaeus, cum descendendo quadraginta generationes enumerat. Cum vero sequitur: «Et de peccato damnavit peccatum in carne,» expiationem omnium nostrorum criminum indicat; quam Lucas exprimit, cum ascendendo septuaginta septem generationes describit.

Plurima quidem dilectionis vestrae, fratres charissimi, de lectione evangelica, quae multis mysteriorum sacramentis est gravida, possemus exponere; sed eam idcirco succincte transcurrimus, ne ea, quae a majoribus nostris de ea latius dicta sunt, superfluo repetere videamur. Illud autem unum in ea non tam libet exponere quam mirari, quia persona Redemptoris nostri sic in fine hujus propaginis ponitur, ac si hamus in extremitate lineae subnectatur: sic ordinate additur genealogiae, sicut hamus productae inseritur lineae. Cum enim dicitur: «Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob,» et caeteri progenitores bis numerantur, quasi lilium lilio inseritur, ut una ex pluribus in longum linea producatur. Cum vero subjungitur: «Jacob autem genuit Joseph virum Mariae, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus **(Matth. I)**;» non jam directim, sed quasi ex obliquo hamus apponitur,

qui antiqui illius Leviathan faucibus infigatur. Hinc est quod ad beatum Job Dominus loquitur dicens: «Nunquid capies Leviathan hamo?» **(Job XL.)** Per Leviathan quippe, qui *additamentum eorum* dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur, qui dum se divinitatem homini addere spopondit, immortalitatem sustulit **(Gen. III)**; qui praevaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, poenas eis sine cessatione coacervat. In hamo autem esca ostenditur, aculeus occultatur.

Hunc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem **234** vidit. Quasi hamus ergo fauces deglutientis tenuit, dum in illo esca carnis apparuit, quam devorator appeteret, et divinitas passionis tempore latuit, quae necaret. In hamo ejus incarnationis captus est, quia, dum in illo appetiit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quae ad se devoratorem duceret; ibi divinitas, quae perforaret; ibi aperta infirmitas, quae provocaret; ibi occulta virtus, quae raptoris fauces transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit unde momordit, et quos jure tenebat mortales perdidit, quia eos, in quos jus non habuit mortis, appetere in morte praesumpsit.

Hinc, fratres, hinc, rogo, perpendite quibus laudibus digna sit beata et gloriosa virgo Maria, quae illum nobis de castissimis

suis visceribus genuit, qui nos de tam profundo gutture avidissimi draconis eripuit. Ad ejus namque digne efferenda praeconia non rhetoricorum diserta facundia, non dialecticorum subtilia argumenta, non acutissima philosophorum apta reperiuntur ingenia. Et quid mirum, si haec ineffabilis Virgo in suis laudibus modum humanae vocis exsuperat, cum et ipsam generis humani naturam excellentium meritorum dignitate transcendat? Non denique excellentissimus ille patriarcharum chorus, non providus prophetarum numerus, non judex apostolorum senatus, non martyrum victor exercitus, non aliquis antiquorum, non quisquam sequentium Patrum huic beatissimae Virgini poterit comparari. Quid enim sanctitatis, quid justitiae, quid religionis, quid perfectionis singulari huic Virgini deesse potuit, quae totius divinae gratiae charismate plena fuit? Sic namque ab angelo, dum salutaretur, audivit: «Ave, gratia plena, Dominus tecum **(Luc. I)**.» Quod, rogo, vitium, in ejus mente, vel corpore vindicare sibi potuit locum, quae ad instar coeli, plenitudinis totius divinitatis meruit esse sacrarium? «In Christo» enim, sicut per Paulum dicitur; «habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter **(Col. III)**.» Nec mirum, si cunctorum merita transcendat mortalium, quae et ipsa super excedit celsitudinem angelorum.

Per hanc enim beatissimam Virginem, non solum amissa olim vita hominibus redditur, sed etiam beatitudo angelicae sublimitatis augetur, quia, dum domo ad superna reducitur, illorum numerus, qui diminutus fuerat, reparatur. Hoc nempe angelorum multitudo illa signaverat quae pastoribus audientibus in Redemptoris nostri nativitate clamabat: «Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae

voluntatis **(Luc. II)**.» Cum enim prius dicitur gloria esse Deo in excelsis, deinde additur et in terra pax, patenter ostenditur quia ineffabilis intemeratae Virginis partus non solum terris, sed et ipsis nihilominus generabat gaudium coelis. Hoc etiam illa beatorum puerorum indoles asserebat, qui, veniente ad passionem Domino, concordi voce cantabant: «Hosanna in excelsis. Benedictus, qui venit in nomine Domini **(Matth. XXI)**.»

O mirabiliter fecunda virginitas, quae novo et inaudito miraculo et mater dici possit et virgo! Qui toto mundo non capitur, puellae innuptae membris infunditur. Sentiebat quidem **235** pondera ventris quae pudorem non amiserat castitatis. Mirabatur partus insignia quae nulla noverat viri contagia. Erat spes in partu, cum non fuisset voluptas in coitu. Immensum concepit, aeternum genuit, genitum ante saecula parturivit. Qui sibi et munus fecunditatis attulit conceptus, et decus virginitatis non abstulit natus. Qui antequam nasceretur, talem creavit eam, ut ipse digne nasci potuisset ex ea, de qua propheta David multo ante praedixerat: «Mater Sion dicet: Homo, et homo factus est ex ea, et ipse fundavit eam Altissimus **(Psal. LXXXVI)**.» Creatus est ex ea quam creavit, portatus est manibus quas formavit, suxit ubera quae replevit, puellae confovebatur in gremio quem vastissima coeli non recipit latitudo, puerilibus fasciis cingebatur qui immensitatem orbis terrae pugillo complectitur, matris parebat arbitrio qui omnium rerum jura suo gubernabat imperio, vagiebat in cunabulis qui angelorum gaudium erat in coelis, vilibus tegebatur crepundiis qui electos suos stola induit immortalitatis, imperabat illi puella cui cuncta obtemperant et obediunt elementa. Sic namque in Evangelio

scriptum est: «Quia venit cum parentibus Nazareth, et erat subditus illis **(Luc. II)**.»

Merito itaque beata Maria dicitur parens parientis, oriens orientis, fons fontis vivi, origo principii, quia ille ex ea prodiit per materiam carnis qui caput est et initium omnium rerum per essentiam deitatis. Haec est denique porta illa, de qua Ezechiel testatur, dicens: «Convertit me, inquit, ad viam portae sanctuarii exterioris, quae respiciebat ad orientem, et haec erat clausa. Et dixit Dominus ad me: Porta haec, quam vides, clausa erit, et non aperietur, et vir non transibit per eam, et semper erit clausa **(Ezech. XLIV)**.» Vere semper clausa, quia semper incorrupta. Incorrupta ante partum, incorrupta post partum, concipiens virum, nesciens virum, sicut per Jeremiam dicitur: «Faciet Dominus novum super terram, et ecce mulier circumdabit virum **(Jer. XXXI)**.»

Gaudeamus itaque, dilectissimi, et exsultemus in nativitate beatissimae Dei genitricis Mariae, quae novum mundo nuntiavit gaudium, et totius exstitit humanae salutis exordium. Exsultemus, inquam, et sicut gaudere solemus in nativitate Christi, ita etiam nihilominus gaudeamus in nativitate matris Christi. Hodie nata est regina mundi, fenestra coeli, janua paradisi, tabernaculum Dei, stella maris, scala coelestis, per quam supernus Rex humiliatus ad ima descendit; et homo, qui prostratus jacebat, ad superna exaltatus ascendit. Hodie apparuit stella mundo, per quam Sol justitiae illuxit mundo. Illa videlicet, de qua per prophetam dicitur: «Orietur stella ex Jacob, et exsurget homo de Israel **(Num. XXIV)**.» Hodie nata est splendidissima illa Virgo, ex qua processit speciosus forma prae filiis hominum tanquam sponsus de thalamo suo **(Psal. XLIV)**. Hodie prodiit ex utero matris, quae

templum fieri meruit divinitatis. Hodie impleta est prophetia illa, quam eximius prophetarum Isaias quasi praeco factus ad adventum reginae mundi, magna voce clamabat, dicens: «Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet **(Isa. XI)**.» Et bene haec incomparabilis Virgo virga **236** dicitur, quae et per intentionem desiderii ad superna emicuit, et per sinceritatem boni operis distortae nodositatis vitium non incurrit. De qua virga Redemptor noster quasi flos ascendit, qui martyribus et confessoribus suis totius orbis campos velut rosis et liliis decoravit. Singularis namque flos sanctae Ecclesiae ipse est, sicut de semetipso in Canticis canticorum loquitur, dicens: «Ego flos campi, et lilium convallium **(Cant. II)**.» Hoc lilium non in montibus, sed in convallibus nascitur, quia superbis Deus resistens, in humilium cordibus invenitur. Lilium vocatur Christus, lilium dicitur et mater Christi, sicut in eodem Cantico subinfertur: «Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias **(Ibid.)**.» Sicut lilium inter spinas, sic beatissima virgo Maria enituit inter filias; quae de spinosa propagine Judaeorum nata, candescebat munditia virgineae castitatis in corpore, flammescebat autem ardore geminae charitatis in mente, flagrabat passim odore boni operis, tendebat ad sublimia intentione continua cordis.

Nonnulli autem, dum plus sapere quam oporteat sapere gestiunt, quis pater, vel quae mater beatae Mariae fuerit, studio superfluae curiositatis inquirunt. Sed aliquis lector nimis inutiliter quaerit quod evangelista narrare superfluum duxit. Si enim huic notitiae utilitatem inesse cognosceret, nequaquam nobilis historicus rem necessariam silentio praeteriret. Sciendum vero est hunc esse morem scriptoribus

sacri eloquii ut, sicut student semper silere quod obest, sic etiam referre despiciunt quod scire non prodest. Aliquando autem in sacra Scriptura certi causa mysterii aliquid praetermittitur, ut ipso quasi clamante silentio magnum aliquid sentiatur. Sicut est quod Melchisedech in veteris narratione historiae, sine patre, sine matre, sine genealogia per Moysen introducitur **(Gen. XIV; Hebr. VII)**, ut videlicet Christus, qui est sacerdos secundum ordinem Melchisedech **(Psal. CIX)**, per eum significetur, de quo propheta dicit: «Generationem enim ejus quis enarrabit?» **(Isa. LIII.)** In generatione autem Christi illae ordinari personae merito debuerunt, per quas ad Joseph descensio fieret, non ad Mariam, quae de una cum ipso tribu fuerat, declinaret. Consuetudo quippe fuerat veterum ut in genealogia virorum vix aliquando nomina ponerent feminarum. Si vero mulierum genus voluissent describere, per mulieres illud curabant aliquando propagare. Attestatur nostrae assertioni Lucas evangelista, qui Zachariam patrem Joannis per virile genus ostendere, Elisabeth vero per sexum curavit muliebrem designare. «Fuit, inquit, in diebus Herodis regis Judaeae, sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illi de filiabus Aaron **(Luc. I)**.» Ut nimirum congrue vir a viris, femina propagari videretur a feminis.

Matthaeus igitur, qui viri proposuerat genus describere, illius scilicet, de quo per prophetam dicitur: «Ecce vir Oriens nomen ejus **(Zach. VI)**,» erudite per Joseph descendere voluit; Mariae vero parentes ponere superfluum judicavit.

Qui ergo parentum Mariae notitiam habere desiderat, de semine eam Abrahae, de tribu Juda, de regia stirpe David, descendisse cognoscat. **237** Noverit quoque eam cum

sacerdotali Aaron genere cognationis habuisse propinquitatem. Unde ei per angelum dicitur: «Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua **(Luc. I)**.» Et jure Redemptor noster de sacerdotali, simul et regia generatione carnem suscipere voluit, qui Rex ante saecula existens, utpote verus sacerdos, semetipsum Patri pro nobis suavitatis hostiam immolavit. Nam et rex David cum panes propositionis, quos non licebat nisi solis edere sacerdotibus manducavit **(II Reg. XXI)**, in una eademque persona Jesu Christi Domini nostri utrumque futurum, id est, regnum et sacerdotium, figuravit. Nec solum Mediator Dei et hominum, homo Christus, Rex et Sacerdos congrue dicitur, sed et quicunque illi perfecto amore conjungitur, utriusque dignitatis vocabulum promeretur. Unde et per Petrum dicitur: «Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis **(I Petr. II)**.» Et in Apocalypsi Joannis: «Dignus es, Domine Deus, accipere librum et aperire signacula ejus; quoniam occisus es, et redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum, sacerdotes, et regnabimus super terram **(Apoc. V)**.» Reges enim per Christi gratiam sumus, quia crucis vexillum in fronte portamus. Sacerdotes autem jure dicimur, quia sancti Spiritus oleo, et chrismatis unctione linimur.

Inter cuncta autem hujus venerandae solemnitatis insignia, fratres charissimi, illud etiam non sine profundi causa mysterii contigisse creditur; ut Mater Domini sub ipso pene vindemiarum tempore nasceretur. Nunc quippe vinearum palmites proventu onusti fructuum ad ima defluunt; nunc uvarum botri gravida maturitate turgescunt; nunc agricolarum

spes, quae toto anni circulo suspensa fuerat, uberes transacti laboris se carpere fructus exsultat; nunc arbores saporifera fructuum suavitate redolent, ut poma, quae acerbitate sua hominum gustus exasperaverant, grata maturitate demulcent. Sed per haec, quae exterius cernimus, reflectere oculos ad interiora debemus. Vinea quippe synagoga erat, quae legis et prophetarum dicta, quasi plantaria ad proferendos fructus acceperat. Unde et per prophetam dicitur: «Vinea autem Sabaoth, domus Israel est **(Isa. V)**.» Et Psalmista: «Vineam, inquit, ex Aegypto transtulisti **(Psal. LXXIX)**.» Sicut autem vinearum fructus toto anno exspectatur, in solo vero autumno colligitur; sic nimirum, sic Redemptor noster, quem lex praesignaverat, quem prophetae praedixerant, quem sancti omnes ab Adam usque ad transactam quintam aetatem summo desiderio exspectaverant, in solo Mariae tempore venit; et tunc quasi vinum ex spiritualibus uvis expressit, quia latentes * sustemphia litterae mysticos intellectus aperuit. Unde et per Apostolum dicitur: «Cum autem venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege **(Gal. IV)**.»

O quanti hanc vindemiam aridis mentium faucibus sitiebant, quanti ad mustum evangelicae gratiae pertingere inenarrabili desiderio flagitabant. Unde et discipulis Veritas dicit: «Amen dico vobis quod multi prophetae, et reges voluerunt **238** videre, quae vos videtis, et non viderunt, et audire, quae auditis, et non audierunt **(Luc. XIX)**.» De hac vinea sponsus in Canticis canticorum loquitur, dicens: «Descendi ad hortum nucum, ut viderem poma convallium, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala punica **(Cant. VI)**.» Malum quippe punicum amara quidem

cortice tegitur, sed dulcis in ejus granulis suavitas occultatur. Sunt autem nonnulli, qui, dum per afflictionis amaritudinem, crucem Christi assidue patiuntur in corpore, per amoris desiderium dulcedine contemplationis intimae reficiuntur in mente. Mala ergo punica sponsi vinea germinat, quia tales parere sancta Ecclesia nunquam cessat. De hac eadem vinea in eisdem Canticis sponsa ad sponsum loquitur, dicens: «Mane surgamus ad vineam, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt; si floruerunt mala punica **(Cant. VII)**.» Hujus vineae ille vindemiator exstitit, qui in torculari passionis suae pressus, mysticos nobis divini eloquii sensus aperuit, et vinum nobis evangelicae gratiae propinavit. De quo videlicet vino in eisdem Canticis sponsae voce ad sponsum iterum dicitur: «Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum **(Ibid.)**.»

Hunc vindemiatorem cruentum per crucem passionis sanguine longe ante Isaias prospexerat, cum prophetico plenus spiritu, sub interrogatione clamabat: «Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra?» Et paulo post: «Quare ergo rubrum est indumentum tuum, et vestimentum tuum sicut calcantium in torculari?» **(Isa. LXIII.)** Indumentum quippe Christi nihil est aliud, nisi corpus quod sumpsit ex domina et virgine Maria. Nec tamen aliud est vestimentum ejus, atque illud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. De hoc vestimento per Joannem dicitur: «Habebat in vestimento, et in femore suo scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium **(Apoc. XIX)**.» Per femur quippe propagatio carnis fit. Qui ergo per propaginem generis humani in mundum hunc venit ex

Virgine, et per Incarnationis suae mysterium, quia Rex esset, et Dominus, cunctis gentibus indicavit, in vestimento et in femore scriptum habuit: Rex regum et Dominus dominantium. Unde enim mundo innotuit, ibi scientiam suae majestatis inscripsit. Hoc autem indumentum rubrum prophetae apparuit, quia Redemptor noster proprium pro redemptione nostra sanguinem fudit. Cui ipse respondit: «Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum **(Isa. LXIII)**.» Solus enim torcular, in quo calcatus est, calcavit; quia sua potentia eam, quam sustinuit, passionem vicit. Nam qui usque ad mortem crucis patibulum pertulit, de morte ipsa cum gloria resurrexit. Bene autem dicitur, «et de gentibus non est vir mecum;» quia ii, pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant. Qui pro eo, quod necdum crediderant, de ipsis in resurrectione conqueritur, quorum vita in ejus morte quaerebatur. Ipse etiam vitis dicitur, sicut per semetipsum in Evangelio testatur: «Ego, inquit, sum vitis vera, et Pater meus agricola est **(Joan. XV)**.»

Haec denique sacratissima vitis totum per orbem **239** sarmenta tetendit, quia ubique dilatata fructificans, quasi tot palmites misit, quot intra sanctam Ecclesiam sanctos per gratiam suae vocationis elegit. Unde idem quoque inculcando subjungit: «Ego sum, inquit, vitis, vos autem palmites; qui manet in me, et ego in eo, hic fert fructum multum **(Ibid.)**.» Hunc eumdem mediatorem Dei et hominum, hominem Christum Jesum, botrus ille signaverat, quem de terra repromissionis exploratores in phalanga ad filios Israel deferebant **(Num. XIII)**. Duobus autem portitoribus hinc inde suppositis, altero videlicet pcaeredente, altero subsequente, botru sin medio ferebatur, quia Redemptor

noster, dum a patribus Veteris Testamenti venturus esse praedicitur, a Novi vero praedicatoribus jam venisse nuntiatur, quasi botrus in phalanga defertur, ut ad capessendam supernae repromissionis terram mens fidelium accendatur. Phalanga quippe delata humeris portitorum, divina lex est imposita cervicibus hominum. Cujus partes botrus ille medius continuavit, quia Salvator noster, qui fecit utraque unum, cum evangelica doctrina legis et prophetarum mandata conjunxit. Sed qui praecedebat, quod humeris portabat, oculis non videbat; qui autem sequebatur, onus suum semper intuebatur. Per illum ergo, qui praecedebat, populus Judaeorum; per illum vero, qui sequebatur, non incongrue designatur multitudo gentium. Ille enim per sacrae Scripturae paginas quasi in humeris Christum portavit; sed quia praesentem in carne, impediente infidelitatis suae caligine, non cognovit, dorsum ei quodammodo in faciem misit. Iste vero, qui sequitur, aspicit; quia gentilis populus Redemptorem suum, in quem fideliter credit, manifeste cognoscit.

Potest etiam per repromissionis terram non incongrue ipsum beatissimae Dei Genitricis corpus intelligi, ex quo Redemptor noster velut singularis botrus voluit humanitus germinari. Juxta illud, quod scriptum est: «Veritas de terra orta est **(Psal. LXXXIV)**.» Et bene caro beatissimae Virginis terra repromissionis est dicta, quae longe ante paritura Salvatorem mundi a prophetis multifariam est promissa. Quae vere lac et mel manavit; dum Deum, et hominem intemerata virginitate profudit. Unde et per Isaiam dicitur: «Ecce virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel; butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum **(Isa. VII)**.» Merito ergo beata virgo

Maria sub ipso vindemiarum tempore nascitur, ut jam novae gratiae mustum sic ex variis sacrae Scripturae sententiis, velut ex diversis uvarum folliculis exprimatur. Merito autumnali tempore nascitur, ut jam, velut in autumno totius saeculi fructus spiritualium arborum comedatur. In plenitudine temporis venit, quae gratia plena fuit: «Ave,» inquit angelus, «gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus **(Luc. I)**.»

O dulce, o admirabile nuntium, o novum et inauditum angelicae salutationis obsequium! Plenam appellat gratia, quia ipse in eam descendebat, per quem omni mundo collata est gratia. «Dominus, inquit, tecum;» quia ille in te est, qui talem fecit te, ut et ipse fieret ex **240** te. «Benedicta tu in mulieribus.» Per mulierem infusa est maledictio terrae, per mulierem redditur benedictio terrae. Per cujus manum potus mortis amarae porrigitur, per eam quoque dulcis vitae poculum exhibetur. Largissimum benedictionis novae fluentum totum detersit, maledictionis antiquae contagium. Sed quid ad haec Maria? Nunquid delato sibi coelitus nuntio, in immoderatae se laetitiae risum solvit? Nunquid in superbiae fastum cervicem mentis erexit? Nunquid non, antequam responderet, ipsum angelicae salutationis pondus librata mentis lance pensavit? Ait enim evangelista: «Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio **(Luc. I)**.» Ubi sunt illae, quae dicunt, ego sum virgo, ego sum virgo? Verbosae, contentiosae, suspectuosae, superfluosae, veste compositae, moribus dissipatae? Ego sum virgo; nescio enim virum, ignoro conjugium. O virgo, quam felix esses, si quod habes in carne, servares in mente, custodires in actione! Quid enim prodest, solius carnis

integritatem servare, et malignorum spirituum stupris mentis interiora corrumpere? Quid juvat virginem esse, et exigentibus actionum meritis nequaquam ad virginalem praemium pervenire? Virgo carne, non animo, virginitatis praemio non potitur. Aliud quippe est tentationum fortiter illecebris contraire, aliud eisdem blande irrepentibus, et si non corpore, mente tamen enerviter cedere.

Non ergo cuiquam sufficit ad capessenda praemia solus pudor virgineus, nisi et aliis fuerit ditatus virtutibus. Joanni quippe in Apocalypsi per angelum dicitur: «Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt, et sequuntur Agnum quocunque ierit **(Apoc. XIV)**.» Agnus enim noster, ille videlicet, qui tollit peccata mundi, charitatem habuit, quia pro salute hominum proprium sanguinem fudit. Gratia humilitatis emicuit, quia humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis. Patientiam servavit, quia cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. Mundanae dignitatis altitudinem sprevit, quia, sicut per Joannem dicitur, cum vellent illum regem constituere, montis latibulum petiit **(Joan. VI)**. Inimicos dilexit, pro quibus et in cruce positus exoravit, dicens: «Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt **(Luc. XXIII)**.» Ille itaque Agnum quocunque ierit sequitur, qui non sola virginitate ejus vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas, in quantum praevalet, imitatur. Ille Agnum sequitur in perventionis requie, qui illum imitari studuit in itineris adversitate.

Sed plerumque conversatione conjugatorum vita confunditur virginum, cum et illi ultra habitum assumunt opera, et isti juxta ordinem proprium non excitant corda. Unde et per

prophetam dicitur: «Erubesce, Sidon, ait mare **(Isa. XXV)**.» Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Sidon adducitur, quando per comparationem vitae saecularium, atque in hoc mundo fluctuantium, ejus qui munitus, et quasi stabilis cernitur, vita reprobatur. Saepe enim nonnulli ad Dominum post carnis peccata redeuntes, tanto se ardentius in bonis operibus exhibent, quanto damnabiliores se de malis vident. Et saepe **241** quidam in carnis integritate perdurantes, dum minus se respiciunt habere, quod defleant, plene sibi sufficere vitae suae innocentiam putant, atque ad fervorem spiritus nullis se ardoris stimulis inflammant. Et fit plerumque Deo gratior amore ardens vita post culpam, quam securitate torpens virginis innocentia. Unde et voce Judicis dicitur: «Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum **(Luc. VII)**.» Et iterum: «Gaudium est angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente, quam supra nonaginta novem justis, qui non indigent poenitentia **(Luc. XV)**.»

Illa ergo virginitas perfecta est, quae reliquis virtutibus cingitur, quae vera mentis humilitate conditur. Quae non solum illibatam se servat in carne, sed etiam pudicam custodit in ore. Unde et beata virgo Maria, audito angelicae legationis mysterio, solitum modesti silentii rigorem tenuit; et si ipsa enim intra se discutere non posset qualis esset illa salutatio, verbis tamen inquirere superfluum deputavit. Sed mox tacendo audire meruit, quod interrogando inquirere non praesumpsit. Ait enim angelus ei: «Ne timeas, Maria; invenisti enim gratiam apud Dominum; ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum **(Luc. I)**.» Quod propheta multo ante futurum praedixit, hoc praesens adesse eisdem verbis angelus nuntiavit. Dicit enim,

ut praemissum est, Isaias: «Ecce virgo in utero concipiet; et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel **(Isa. VII)**.» Illic Jesus, qui *Salvator* dicitur; hic Emmanuel, qui *nobiscum Deus* interpretatur.

Qua laetitia, quo tripudio, fratres mei, Mariae mens repleta esse potuerat, quando haec prophetica et evangelica verba inter se invicem conferebat: «Maria enim, inquit evangelista, conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo **(Luc. II)**.» In quanta se excellentia super omne humanum genus sublimari conspexerat, quae se Creatoris sui matrem fieri audiebat? Sed quae tanto apud Deum fastigio crescere meruit, quanta se apud semetipsam humilitatis dejectione substravit? Ait enim: «Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum **(Ibid.)**.» Dei mater ab angelo dicebatur, et ipsa se ancillam Domini fatebatur. Et vere mater, simul et ancilla. Ancilla siquidem per communem conditionis humanae naturam, mater vero per ineffabilem divini muneris gratiam. Mater in eo quod genuit; ancilla in eo quod genita fuit. Necdum Evangelium scriptum erat, et jam evangelica praecepta servabat. Praecipit enim Dominus: «Quanto major es, humilia te in omnibus **(Math. XXIII; Eccli. III)**.» Quid enim majus matre Domini? Quid humilius ancilla Domini? «Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.» Unde bene in Canticis canticorum haec sponsa, et mater Domini, sponsi sui voce laudatur, cum dicitur: «Quae ascendit per desertum sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhae, et thuris, et universi pulveris pigmentarii?» **(Cant. III.)** Beata quippe Maria sicut virgula fumi ex aromatibus ascendit, quia ex vitae suae virtutibus in interni semper incensi rectitudinem proficere studuit; nec sparsa per cogitationes defluxit, sed sese

intra arcana cordis in rigoris virga constrinxit. Quae **242** ea, quae egit, dum recogitare semper ac retractare non destitit, myrrham quidem et thus habebat in opere, sed pulverem in cogitatione. Et bene virgula fumi haec dicitur quae per virgam quoque Aaron mystice figuratur. Illa enim amygdalinas nuces absque ullo humore terreni cespitis protulit; ista vero absque ullo virili semine Dei Filium generavit. Ipse quoque virgae illius fructus, si studiose discutitur, aliquam cum Christo habere similitudinem invenitur. Sicut enim amygdalina nux ex nucleo constat, osse et cortice; ita Redemptor noster ex divinitate constat, et anima simul et carne.

Quia vero absque ullo virili semine de Virgine nasciturus erat, ipse multo ante per Prophetam dixerat: «Ego autem sum vermis et non homo **(Psal. XXI)**.» Sicut enim vermis ex ligno absque alieno nascitur semine; ita et Christus absque ulla carnis concupiscentia de beata natus est Virgine. Hinc est enim, quod per prophetam alium dicitur: «Ecce Dominus ascendet super nubem levem **(Isa. XIX)**.» Sol quippe cum nube tegitur, ab humanis visibus occultatur. Sic nimirum, sic Salvator noster, sumpta ex Virgine se carne vestivit, in qua divinitas latens humano intuitu videri non potuit. Quae nubes idcirco levis dicitur, quia beatissima Virgo nullo viri semine gravida, sola sancti Spiritus gratia fecundatur. Quae et dignitatem Genitricis obtinuit, et virginalem pudicitiam non amisit. Quae sine contaminatione concepit, et sine dolore filium procreavit. Non secutus est dolor partum, quia non praecessit libido conceptum. Dictum namque fuerat Evae: «In dolore paries filium **(Gen. III)**.» Quae sententia in aliis matribus viguit, in Maria vero modum sui juris amisit. In mulieribus fixa perstitit, in Virgine praevalere non potuit.

Quae enim Virgo permansit concipiendo, dolorem sentire non potuit patiendo. Ille quippe, qui ex ea ineffabiliter prodiit, claustrum virginalis pudicitiae non corrupit. Virginem denique veniens, introivit, Virginem nihilominus exiens, dereliquit. Haec enim est hortus conclusus, fons signatus **(Cant. IV)**, quae et fructum fecunditatis edidit, et virginitatis meritum non imminuit.

O mirabilis, o singulariter nobilis caro beatissimae Virginis, in qua muliebris natura mutatur, humana conditio non tenetur! Per coitum quidem est genita, sed per efficaciam coitus non enixa. Edita communi nascentium jure, edidit singularis gratiae novitate. In humano denique genere ille nobilis dicitur, qui claris majorum titulis insignitur; beata vero Maria, licet de generosa sit patrum stirpe progenita, ab illo tamen trahit excellentissimae nobilitatis genus, qui de illa est novo nascendi genere procreatus, et per clarissimam sobolem omnem humani stemmatis excedit nobilitatem. Clara proavorum titulis, sed incomparabiliter clarior generositate prolis. Filia siquidem regum; sed Mater Regis regum: «Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei **(Psal. LXXXVI)**.» Sed quidquid de te a mortali homine dicitur, celsitudinis tuae meritis non aequatur. Quam enim excellens gratia super angelos elevat, ad ejus digne efferenda praeconia humana fragilitas non aspirat. Rogamus te, clementissima, ipsius pietatis et misericordiae mater, ut qui tuae laudis insignia **243** frequentare gaudemus in terris, tuae intercessionis auxilium habere mereamur in coelis; quatenus sicut per te Dei Filius dignatus est ad nostra descendere, ita et nos per te ad ejus valeamus consortium pervenire. Qui cum

Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVII. I. DE EXALTATIONE SANCTAE CRUCIS. (XIV SEPT.)

De virga Jesse devenimus ad virgam crucis, et principium redemptionis fine concludimus. Ex illa Jesus Christus Virgo virga virgine mirabiliter est generatus; in ista martyr martyrum caput, et martyrii forma turpiter est appensus. Illa virga directionis, virga regni tui **(Psal. XLIV)**, ait illud familiare Spiritus sancti organum, quia nihil Virgine rectius, subtilius nihil. Audi et de alia: «Virgam virtutis tuae emittit Dominus ex Sion **(Psal. CIX)**.» Profecto crux fuit virga virtutis, in qua Dominus virtutum viriliter pugnavit, et vicit. «Assumpsi mihi duas virgas, ait propheta; unam vocavi decorem, et alteram funiculum **(Zach. XI)**.» Virga pulchritudinis, uterus Virginis. «Pulchra, inquit, ut luna **(Cant. VI)**,» virga funiculi, lignum patibuli, disterminans utraque regnum Dei et diaboli, imponens frenum malitiae ejus, latamque ejus pervagationem validissima potestate coercens. In hac confossum est latus innoxium, et ad horam crucifixus est innocens manibus, et mundo corde. Terribilis ille latro, cujus manus plenae sunt sanguine, in hac item confossus est, et confectus. Sed Christus aliter, aliter ipse. Christus ad monumentum, ille in aeternum. Debellavit aereas potestates, ait Apostolus **(Coloss. II)**, et affixit eas cruci suae. Ex altera parte crucifixus est Redemptor noster, ex alia summus ille praevaricator.

Rex Hai ut narrat historia **(Jos. VIII sec. LXX)**, suspensus est in gemino patibulo, ita rex mortis in duplici patibulo suspenditur, quia dum Christum interficit, in ipsa cruce crucifigitur, quem invenit magnum sacramentum crucis, nec est aliquid hoc sacramento sacratius. Respice crucem stantem, et vide quam recta cacuminatione de terris erigatur ad coelum, et veritatem rei ipsa imagine protestetur. Nonne tibi videtur figura ejus coelum, et terram sublimi continuatione conjungere? Haec est firmissimum ac indissolubile gluten, quo conglutinantur rationales creaturae, ut ex utrisque fiat illa civitas, cujus participatio ejus in idipsum **(Psal. CXXIX)**. Vide etiam quomodo quadrifaria ratione quatuor mundi climata comprehendat, et omnem ad se pertrahat creaturam. Astat Jesus in medio, quadrifaria sui corporis parte distentus, et expansis manibus omnibus ad se ex omni parte venientibus amplissimum misericordiae sinum ostendit. Nam «apud Dominum misericordia, et copiosa apud eum redemptio **(Psal. CXXIX)**.» Prorsus copiosa, non stricta; quia largiter unda sanguinis de corpore Christi per quinque partes emanavit. Sufficeret ad redemptionem orbis, vel una pretiosissimi sanguinis gutta; sed data est copia, ut virtus diligentis in beneficii redundatione clarescat.

Sed ne forte occurreret tibi, ut ubique terrarum **244** currens, Redemptorem tuum invenire non posses, a quaqua mundi parte procedas, sive ab Oriente, sive ab Occidente, seu a Meridie, vel a Septentrione paratus est ipse suscipere venientem, et blanda confovere dulcedine. Sed attende quid tibi exprimitur de corde Altissimi. Venis ad hominem crucifixum? crucifixus venias, aut crucifigendus. Qui enim Christi sunt, crucifixerunt carnem suam cum vitiis, et

concupiscentiis **(Gal. V)**. Sic lignum Christo, necessarium tibi. Sed jam ascende ad verbi hujus celsiora fastigia, et vide quidnam sit quod egreditur. Scriptum est in Regum historia, quia beata illa mater ait ad Eliam: «En colligo duo ligna **(III Reg. XVII)**.» Duo ligna, duo crucis brachia sunt. In his duobus humanam et angelicam naturam intellige. Et illud quidem lignum, quod recta sublimitate tendit ad coelos, superiorem accipe naturam, quae stetit in rectitudine, et officiosissima devotione voluntati Dominantis adhaesit. Illud vero, quod transversum est, humanam designat, quae transversa, imo, ut verius dicamus, eversa, status sui perdidit aequitatem. Intuere cum quanto sacramento jungantur. In utroque ligno fit scissio, et ex occasione vulnerum junctio junctura componitur. Supercoelestes spiritus non mediocre vulnus acceperunt, cum Deus in angelis suis reperit pravitatem **(Job IV)**; nec contemnenda plaga, cum eam resarciri oporteat, quia non restituto sociali numero, numerositas cadens facta videtur in vanum. Inferior vero natura a planta pedis usque ad verticem ita venenifera fermentatione infecta est, ut nesciat unde veniat, aut quo vadat.

Utrorumque spirituum igitur utrisque vulneribus non mediocriter hiantibus, impressio facta est juncturalis, quae Christo conjungente ita est resarcita, ut nihil vulniferum videatur inesse. Christus enim in utrisque et pro utrisque confixus, utrosque cavilla corporis sui validus nectit, et corpus proprium juncturis opponit, ne valeant resilire. Crux igitur jungit coelum et terram; Christus in cruce trahit omnia; leo rugiens ibi ligatur; angelus confoederatur et homo; totumque per eam reficitur, quidquid fecit manus Altissimi.

Excede ergo paulisper sensus carnis, et irruentia corporearum phantasmata voluptatum, et intuere divinae naturae bonitatem, suavitatem, dignationem. Meditare positionem crucifixi corporis. Vide si aliquid est in eo, quod non peroret pro te apud Patrem. Divinum illud caput multiplici spinarum densitate densatum, usque ad cerebri teneritudinem confixum est dum configitur spina. «Spinis peccatorum suorum,» ait Dominus per Prophetam, «circumdedit me populus iste **(Psal. XXI)**.» Ad quid hoc? Ne doleret caput tuum, ne tua vulneraretur intentio. Caligaverunt in mortem oculi sui, et illa luminaria, quae illuminant orbem, ad horam exstincta sunt. Nonne illis obtenebrantibus, tenebrae factae sunt per universam terram, et illa duo magna luminaria cum illis luminaribus submota sunt? Hoc autem totum factum est ut averterentur oculi tui ne viderent vanitatem, et si viderent, non adhaererent. Aures illae, quae in coelis audiunt: «Sanctus, Sanctus, Sanctus, **245** Dominus Deus Sabaoth **(Isa. VI)**;» audierunt in terris: «Daemonium habes **(Joan. VII)**,» et: «Crucifige, crucifige eum **(Luc. XXIII)**.» Ut quid istud? Ne aures tuae obsurdescerent ad clamorem pauperis, ne reciperent auditum vanum, ne detractionis virus apertis propitiisque auribus susciperent. Speciosa illa facies speciosi forma prae filiis hominum sputis illita est, afflicta colaphis, addicta delusionibus; sic namque scriptum est: «Coeperunt conspuere in eum, et percutere faciem ejus et illudere ei dicentes: Prophetiza quis est qui te percussit?» **(Matth. XXVI.)** Quare hoc? Ut facies tua illuminaretur, illuminata confirmaretur, et diceretur de te: «Vultus ejus non sunt amplius in diversa mutati **(I Reg. I)**.» Os illud quod docet angelos, homines instruit, quod dixit, et factum est, parumper obmutuit, ut veritatem et judicium loqueretur os tuum et

confiteretur Dominum Deum suum. Manus illae, quae fundaverunt coelos, extensae sunt in cruce clavisque transverberatae durissimis, ut manus tuae extenderentur ad inopem et dicere posses: «Anima mea in manibus meis semper **(Psal. CXVIII)**.» Quod tenemus in manibus, non facile obliviscimur, sic et qui animam suam bonae operationi imprimit non tradit eam oblivioni. Pectus illud, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae Dei absconditi **(Col. II)**, lancea militari perfossum est, ut pectus tuum a pravis cogitationibus mundaretur, mundatum sanctificaretur, conservaretur sanctificatum. Pedes illi, quorum scabellum adorare debemus, quia sanctum est **(Psal. XCVIII)**, dura transfixione confixi sunt, ne pedes tui festinarent ad malum, sed currerent viam mandatorum Domini. Quid plura? «Foderunt manus ejus et pedes, et dinumeraverunt omnia ossa sua **(Psal. XXI)**.» Pro te carnem et animam suam posuit, ut corpus et spiritum tuum sibi vindicaret. Toto se totum te comparavit. Quid ultra debuit facere et non fecit? Absolvit vinctum, illuminavit caecum, quia «Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat caecos **(Psal. CXLV)**.» Reduxit erroneum, reconciliavit reum, qui te portavit in humeris suis, qui pro te Patri proprio sanguine satisfecit.

Attende ergo consilium Dei tui, non solum cum Patre regnantis, sed et dulcissimi amici tui in cruce pendentis; nec enim falli potest, quia sapientia est, nec fallere te vult, pro quo ignominiosam sustinet poenam: «Si quis, inquit, vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam et sequatur me **(Luc. IX)**.» Audi consilium, non praeceptum. Si enim praeceptum esset, quicunque effectui non manciparent, cruciatus possent exspectare perpetuos; sed cum dicit: «Si

quis vult,» in nostra posuit voluntate, utrum ex aequo cum eo currere festinemus. Grandis profecto labor, sed praemium incomparabile. «Post me,» inquit. Post eum eundum est, quia ipse est veritas, ne decipiamur; per eum, quia ipse via, ne aberremus; ad eum, quia ipse est vita, ne moriamur: «Ego sum,» ait, «via, veritas et vita **(Joan. XIV)**.» Sequitur: «abneget semetipsum.» Primus ille parens, praefixis obedientiae legibus coarctatus, in campum malae libertatis exivit. Acceperat in praecepto, ut voluntatem Creatoris praeponeret suae, sed usus, imo abusus propria voluntate, cum beare se voluit, perdidit **246** semetipsum. Depulsus ergo ab illa felici haereditate exsilium sortitus est pro patria, mortem pro vita, pro gloria ignominiam. Si vis ergo ad tuam haereditatem reverti, tuam abnega voluntatem.

In hac abnegatione duo solummodo sunt, adversus quae pugnare et expugnare oporteat; elatio in mente, voluptas in corpore. Fuge regem et regis exercitum, superbiam et superbiae prolem, et illum secutus illum consecutus es qui dixit: «Discite a me quia mitis sum et humilis corde **(Matth. XI)**.» Pretiosa vestis, epulae lautiores et voluptas secretior longe sint a te, et carnes tuas timore Domini confixisti. Abnegatio igitur voluntatis, haereditatis est recuperatio.

Sequitur: «Tollat crucem suam.» Si non cecidisset Adam et in illa sui status dignitate mansisset, esset tamen alias evocandus et in ordinem promovendus angelicum; ob duplicem enim causam factus erat, et ad resarciendum numerum imminutum, et ad illum implendum qui deerat, si angelus non cecidisset.

Quia igitur per abrenuntiationem propriae voluntatis nobis haereditas redditur, consequenter per crucis portationem grata

illa beatorum spirituum societas reparatur. Duo vero notabilia sunt, quae in hac crucis portatione nos habere oporteat, ut laesi non laedamus et benefaciamus laedentibus. Magnum quidem et ultra hominem est asperitatem verborum et verberum non solum pati, sed et non reddere. Illud vero majus est et divinum quiddam sapit: «Benefacite his qui oderunt vos **(Luc. VI)**.» Magister noster et Dominus, Christus Filius Dei, et laedentes patienter pertulit et benefecit laedentibus, dicens: «Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt **(Luc. XXIII)**.» Considera beneficium, dum fel ori, clavi manibus, lancea lateri apponerentur ab inimicis; os et manus et latus agebant pro inimicis.

Vide ergo si angelicae dignitati juste haec assignemus. Haec enim duo illorum proprietati sunt propria. Quotidie illos ad nostri custodiam deputatos multipliciter offendimus, et offensam negligentia cumulamus. Ipsi autem licet a nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen et compatiuntur peccantibus; nec minor illorum circa nos custodia, imo major sollicitudo, cum boni custodis sit infirmis magis quam sanis operam exhibere.

Subjungitur: «Et sequatur me.» Cum in sui abnegatione revocetur haereditas, et in tollendo crucem dignitas angelorum, in imitatione Christi summa nobis felicitas reservatur. Hic est virtutum consummatio, finis cursus, principium praemiorum. Sed in hac imitatione duo sunt adimplenda, videlicet ut magistrorum subdaris imperiis, et perseverantiam non amittas. Ita plane poteris sequi Christum, qui non venit facere voluntatem suam, sed ejus qui misit illum **(Joan. V)**, et qui pro eadem voluntate non timuit ponere animam suam **(Joan. XII)**. Quo fructu, qua utilitate, quo

praemio? «Ut ubi ego sum, inquit, illic sit et minister meus **(Ibid.)**.» Quanta dignitas esse cum Deo, beatis interesse spiritibus, et inter illum coelestem conventum perpetuo numerari!

247 Vide ergo ne rursus tibimetipsi crucifigas Filium Dei et hostem tui habeas, rursus fabricans crucem, in qua crucifigatur ille, qui resurgens ex mortuis jam non moritur **(Rom. VI)**. Intuere ne mortiferam crucem efficias, in qua facies Filium Dei amaris doloribus interire. Superbia superius, inferius luxuria, a dextris prosperatio iniquitatis, a sinistris adversitatis desperatio, spinas, clavos et lanceam filio Virginis repraesentant. Cum enim elevans te et ambulans collo extento caput Altissimi spinarum multiplicitate contorques, et hic a superioribus superari moleste fers, imo superiores potius superare contendis, illi similis es qui se similem Altissimo cogitavit. Scriptum est enim: «Deus superbis resistit **(I Petr. V)**,» illis videlicet, qui cum eo ex aequo stare contendunt. Componis oculos tuos, ut non respicias coelum, et voluptuosis carnis tuae moribus moveris, et traheris, durioribus clavis tuis pedes Omnipotentis transverberans, ab inferiori infers supplicium, dum momentanea voluptate voluntatem Dominantis excludis. Cum prosperaris in iniquitate, et foetidiori cursu rerum peccata peccatis accumulas, clavum ponis in illius dextera, quem de suis bonis persequi non desistis. Cum vero abundantiori tristitia absorberis, et tuam impietatem pietati Dei praeponderas, sinistram ejus transfigis, et conceptum furorem furore tuae desperationis amplificas. Denique cum praesumis defendere quod fecisti, lancearum ictum lateri Salvatoris intorques, nihilque gravius ingeris Crucifixo quam tueri quod

odit. De hoc enim peccato scriptum est: «Non miserearis omnibus, qui operantur iniquitatem **(Psal. LVIII)**.» Vides jam quanta differentia inter utramque crucem perambulet. Relinque ergo crucem, quam tibi fabricasti, et gloriare in cruce Domini Dei tui **(Gal. VI)**, qui est benedictus in saecula. Amen.

XLVIII. II. HOMILIA DE EXALTATIONE SANCTAE CRUCIS. (XIV SEPT)

Vexillum imperatoris aeterni, fratres charissimi, ea devotione prosequimur qua et ipsum qui in eo triumphare dignatus est veneramur. Quod videlicet nulli sanctorum ex ecclesiastica cognoscitur institutione collatum. Sanctos enim quoslibet, sive etiam coelestes virtutes oramus quidem, sed non adoramus; cum vero crucem nos fatemur adorare, vel colere, illi tantum figurae Dominici corporis, quae in cruce facta est, hanc noscimur reverentiam exhibere. In signo nempe victoriae victorem colimus, et adorando crucem, ipsum, qui crucifixus est, adoramus. Quapropter sicut aggaudere resurgenti, vel ascendenti Domino consuevimus, ita etiam exaltatae ejus cruci non immerito congaudemus. Pretium namque nostrum haec statera libravit, quo videlicet et de jugo Aegyptiacae servitutis eripimur, et ex improbi exactoris foenore liberamur. Haec plane summa inexplebili damnationis nostrae chirographo satisfecit, et insolubili nos debito vetustae cautionis absolvit. Unde ad Colossenses praedicator egregius: «Et vos, inquit, cum mortui essetis in delictis, et praeputio carnis vestrae, convivificavit **248** cum

illo, donans vobis omnia delicta, delens, quod adversum nos erat, chrirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: et exspolians principatus, et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso **(Col. II)**.» Quae igitur lingua in laudem crucis invenitur idonea, quae coelum aperuit, terram a sententia antiquae maledictionis absolvit, tartarum spoliavit? Haec nimirum olivae nos oleastros inseruit, et de vasis irae vasa misericordiae fabricavit. Haec nos sedentes in tenebris in lucis filios transtulit, de inimicis domesticos fecit, de conditione servili in regni filios adoptavit. Sed quanquam desit facundia peritiaque sermonis, cessare non debemus a laude crucis, quia quod facultati subtrahitur, ex abundantia bonae voluntatis impletur, praesertim cum Apostolus dicat: «Non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi **(I Cor. I)**.» Praedicatores namque crucis Deus piscatores instituit, non oratores. Accuratis itaque verbis crux non asseritur, sed econtrario vacuatur. Quapropter non indignum est, si beata crux verbis nunc simplicibus praedicetur, quibus utique invecta mundo inter ipsa novae fidei rudimenta cognoscitur.

Notandum vero quia sicut duobus signis crux constat, ita duas ejus solemnitates per annalem circulum ecclesiastica traditio celebrat. Haec nempe duo ligna mulier volebat Sareptana colligere, quibus posset inopem sibi cibum et filio providere; sed hujus viduae farina et oleum ad proventus abundantiam benedicuntur **(III Reg. XVII)**, ut charitatis fructus et hilaritatis jam tunc in sacramento Ecclesiae commendetur, «hilarem enim datorem diligit Deus **(II Cor. IX)**.» Vidua haec sancta erat Ecclesia, de qua dicitur: «Viduam ejus benedicens benedicam **(Psal. CXXXI)**.» Cui

licebat cuicunque vellet mortuo viro conjungi, quia desinente lege, mox Christo, qui finis legis est, ad justitiam omni credenti **(Rom. X)**, meruit Ecclesia copulari. Illa cibum anhelabat, qui duobus esset lignis excoctus; et sancta Ecclesia panem de coelo venientem esurit, qui in ara crucis est torridus. Qui voluptuosos, et carnales cibos appetit, serpentinis morsibus traditur, qui vero ad hunc panem respicit, a grassantis veneni pernicie liberatur. Quid est, quod dixi? Non ignoratis, fratres, quia Israel ille carnalis murmurans aliquando adversus Moysen, in deserto dicebat: «Deest panis, non sunt aquae, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo **(Num. XXI)**.» Tunc immisit in eos Dominus ignitos serpentes; cumque poenitentiam ducti indulgentiam peterent, ex praecepto Domini fecit Moyses serpentem aeneum, et pro signo posuit, ad quem, quicunque percussi fuerant, aspicientes protinus sanabantur. Enimvero per consilium serpentis est homo delapsus in mortem; aes vero caeteris metallis durabilius invenitur.

Aeneus itaque serpens Dominum figuravit, qui infusum nobis venenum diabolicae suggestionis abegit. Et apte aeneus serpens, ut per serpentem mortuus, et per aes Dominus significaretur aeternus. Qui enim ex humanitate crucis supplicium pertulit, ex divinitate perpetuus et impassibilis vivit. Porro autem serpens aeneus similitudinem quidem serpentis habet, sed **249** venenum serpentis non habet. Et Redemptor noster in similitudine quidem carnis peccati apparuit, sed peccati venenum in eo locum habere non potuit, quippe qui «peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus **(I Petr. II)**.»

Nec praetereundum est quod congrue satis mansio illa ubi haec facta sunt Salmona dicitur, quae videlicet *imaguncula* interpretatur, quia illic nimirum in hujus aenei serpentis forma, imago est nostri Salvatoris expressa. Unde et idem Salvator ait: «Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam aeternam **(Joan. III)**.» Recte ergo serpens aeneus pro signo ponitur, et populus aspiciens a morsu serpentium liberatur; quia quincunque in Salvatorem, qui in cruce suspensus est, ex desiderio imitationis intendunt, omne mox virus et lethiferos morsus veternosi serpentis evadunt.

Et notandum quod serpens ille pro signo dicitur positus: nam et Simeon ille justus, delato ad templum Domino, vaticinans ait: «Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur **(Luc. II)**.» In signum namque contradictionis Redemptor est positus, quia in cruce erat pro humani generis salute passurus. Cui nimirum cruci omnis mundi sapientia contradixit, sed Regi per eam gloriae triumphanti tandem devicta succubuit. Sicut in Actibus apostolorum dicitur: «De secta autem hac scimus, quia ubique ei contradicitur **(Act. XX)**.» Et Paulus: «Praedicamus, inquit, Jesum crucifixum, Judaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam **(I Cor. I)**.» Sed quoniam quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, et quod infirmum est Dei fortius est hominibus, Redemptor noster, qui non venit mittere pacem, sed gladium **(Matth. X)**, lorica carnis accinctus, in hujus mundi campum praeliaturus accessit, et vexillum praeferens crucis, omnium sibi resistentium colla calcavit. Sic sic videlicet Potens noster in

praelio et hostiles quandoque acies ad sua convertit, et non solum mortem, sed et ipsum mortis principem usque ad inferna persecutus exstinxit. Hujus sane belli jam tunc minister erat Moyses cum pugnaret contra Amalech **(Exod. XVII)**. Ad quod videlicet bellum non gladios, non tela vibravit, sed virgam Dei in manu detulit, quae procul dubio lignum crucis Dominicae figuravit. Sed esto at virgam deferat, ut in ligni sacramento confidat, et non armis, sed ligno potius armatus hostium cuneos debellaturum se esse non ambigat, nisi tamen speciem crucis expresserit, nisi triumphale vexillum in sublime levaverit, nullam certe victoriam de prostratis hostibus obtinebit.

Habens itaque Moyses virgam in manu, hoc insuper addidit ut brachia sua in modum crucis expanderet, sicque jam factum est, ut catervarum adversantium acies ligno et signo hoc pleno crucis mysterio superaret. Hoc enim sacra testatur historia, cum dicit: «Dum levaret manus Moyses, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalech **(Exod. XVII)**.» Hoc plane factum, fratres mei, non solum spiritalis intelligentiae sacramentum, sed et virtutis nobis saluberrimum convectat exemplum. **250** Nam dum crucem post Dominum tollimus, dum corda nostra cum manibus ad Deum levamus, rectores tenebrarum protinus corruunt, in ima prostrati fractis viribus eliduntur. Si vero manus remittimus, et obliti coelestium, terrena sectamur, protinus hostis victor insequitur, et nos amissa victoria persequentium gladiis obtruncamur. In omni sane spiritali certamine crucis debemus praeferre vexillum, quod nimirum si viriliter agentes attollimus, procul dubio victores existimus; alioquin si segniter vivendo deponimus, ad primos persequentium impetus necesse est

enerviter concidamus. Unde et insignis ille militiae spiritalis instructor Paulus ait: «Remissas manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret **(Hebr. XII)**.»

Hoc nempe vexillum et Gedeon sibi, suisque commilitonibus typice praetulit, qui contra arma, arma deseruit, inermis armatos invasit, et ad debellandum Madianitarum multitudinem dimissa multitudine cum paucis venit **(Jud. VII)**. Divina siquidem sibi admonitione praeceptum est ut ad fluvium veniens, omnes quos flexis genibus aquas haurire conspiceret a bellorum congressionibus amoveret. Factumque est, et trecenti viri tantummodo, qui stantes manibus aquas hauserant, remanserunt. Quid est autem quod Gedeon trecentis contentus militibus ad bella progreditur, nisi quia hic numerus in Thau littera, quae videlicet crucis exprimit speciem, continetur? Cui profecto litterae si super transversam lineam id adderetur, quod in cruce superius eminet, non jam crucis species, sed potius ipsa crux esset. Quia igitur trecentenarium numerum Thau littera continet, quae figuram crucis exhibet, non immerito in his trecentis Gedeonem sequentibus, illi omnes designati sunt, quibus dicitur: «Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam quotidie, et sequatur me **(Luc. IX)**.» Qui nimirum sequentes Dominum tanto verius crucem tollunt, quanto et ipsi acrius affliguntur, et erga delinquentes proximos, vel egentes piae compassionis incendio concremantur. Unde per Ezechielem dicitur: «Signa Thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abominationibus, quae fiunt in medio Hierusalem **(Ezech. IX)**.» Vel certe in his trecentis, qui Thau littera continentur,

hoc exprimitur, quod ferrum hostium crucis ligno superetur. In eodem quoque crucis mysterio, et Abraham triumphum victor obtinuit, qui quinque reges cum trecentis decem et octo vernaculis debellavit **(Gen. XIV)**. Crucis mysterium et illa in se diluvii arca continuit, cujus longitudinem trecentorum fuisse cubitorum Scriptura definit **(Gen. VI)**.

Porro sicut Noe cum suis per aquam lignumque salvatur, sic et Christi familia aqua salvatur et ligno, dum et baptismo salutis abluitur, et vivificae crucis impressione signatur. Quae videlicet arca ut in sacramento Christi humani corporis videatur aequiparare mensuram, trecentos habuisse cubitos in longitudine, quinquaginta in latitudine, triginta vero in altitudine perhibetur. Trecenti namque quinquagenarium numerum sexies, et tricenarium in se decies includunt. Et humani corporis longitudo, a vertice **251** videlicet usque ad pedes, sexies tantum habet quam latitudo, quae est a dextera usque ad sinistram, et decies tantum quam altitudo, quae est ante et retro. Sic nimirum arca et in trecentenario longitudinis suae numero speciem crucis, et in totius suae dimensionis habitudine figuram tenet Dominici corporis. Et sicut septem animae donantur Noe, ut per lignum salventur in undis, sic septem Ecclesiae septiformi Spiritu repletae salvantur in Christo per lignum crucis et aquam baptismatis. Per lignum nempe nos servituti princeps superbiae subdidit, per lignum nos humilitatis auctor in libertatis titulos revocavit. Per lignum nos tyrannus perpetuo relegavit exsilio, per lignum mitissimus Rex haeredes decrevit in regno. Per lignum sumus ad porcorum custodiam et siliquarum indigentiam devoluti; per lignum quoque paternis sumus amplexibus redditi, perceptaque stola cum annulo in consortium pristinae sumus

haereditatis adsciti. Lignum nos improbo exactori censitos reddidit, lignum omnia simul inexhausti foenoris nostri tributa persolvit. Per lignum porro ab haustu perennis fontis aruimus, per lignum rore coelestis gratiae copiosius inundamur.

Hanc plane coelestium charismatum inundantiam Moyses typice figuravit, quando in Cades, quae est in deserto Sin divinae promissionis addubitans largissimas aquas silicem percutiendo, produxit **(Num. X)**. Propter peccata scilicet populi, quod et ipse jam fecerat rursus se facere posse diffidit, atque ideo in repromissionis terram eumdem populum Domino prohibente nullatenus introduxit. Quam videlicet dubietatem, et ipsius Moysis verba testantur, cum ait: «Audite, rebelles et increduli, num de petra hac vobis aquam poterimus elicere»? **(Ibid.)** Tanquam diceret, nos non valeamus quod supra humanitatis vires est, facere, quia vos non acquiescitis quod humanum est adimplere; nec signum possumus ex virtute divinitatis ostendere, quia vos nunquam desinitis Deo per rebellionis contumaciam contraire. Sed petra illa, juxta Apostolum, Christus erat **(I Cor. X)**.

Accedit igitur virga ad silicem, et haurienda populis aqua producitur; adhibetur crux Christo, et omnium corda credentium gratia sancti Spiritus irrigantur. Hic est enim lapis, de quo per Zachariam dicitur: «Super lapidem, inquit, unum septem oculi sunt **(Zach. III)**.» Quod videlicet sacramentum et ipse Moyses per spiritum non ignorasse cognoscitur, si ejusdem subtiliter verba pensantur: «Aperi, inquit, Domine, thesaurum tuum fontem aquae vivae, ut satiati, cesset murmuratio eorum **(Num. XX)**.» Neque enim tam magnificis atque divinis verbis elementum describeret ex cavernis videlicet terrae profluum, ac deinceps in successuum

cuniculos egerendum. Nunquid enim dignum fuit, viles aquas Dei appellare thesaurum? Sed Dei thesaurum illum procul dubio nominat, de quo Apostolus dicit: Quia in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi **(Col. II)**. Fontem etiam aquae vivae illum perhibet, de quo dicitur: «Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam **(Joan. IV)**.» Alioquin qua rationis consequentia diceret: «ut satiati, **252** cesset murmuratio eorum?» cum postmodum idem populus murmurans, dicat: Cur eduxisti nos de Aegypto, ut moreremur in solitudine? **(Num. XXI)** Deest panis, non sunt aquae, et alia multa quae prodigiosa dementia tumultuatus evomuit. Sed affectus taedio Moyses tam durae, ac seditiosae multitudinis, adventum anxie flagitat Salvatoris. Sicut et tunc petierat, cum dicebat: «Obsecro, Domine, mitte quem missurus es **(Exod. IV)**.» Quod autem petram non credendo percussit, atque ideo ad promissam terram cum populo non pervenit, populum significat Judaeorum, qui profecto Christum Dei virtutem esse non credens, in ligno suspendit, atque ideo in terra viventium intrare non meruit.

Sed quo pacto tentamus ea quae in divinis litteris continentur crucis in unum exempla colligere, cum videamus omnem sacri eloquii seriem huic terribili signo quadam spiritus intentione servire? Hoc est enim propitiatorium, quod duo cherubim versis in se invicem vultibus aspiciunt, quia in eum, qui in cruce suspensus est, duo Testamenta, Novum scilicet et Vetus, concorditer et indifferenter intendunt. Dicit enim Joannes: Quia «ipse est propitiatio pro peccatis nostris **(I Joan. II)**.» Et Petrus de Patribus loquens, ait: «Per gratiam Christi credimus salvari, quemadmodum et illi **(Act. XV)**.» Crux igitur est

concordia Scripturarum, et limes quidam atque confluvium veterum et novorum. Crux coelestia et terrena confoederat; crux homines simul et angelos in antiquae concordiae unanimitate reformat. Crux denique mors est vitiorum, et omnium fons ac vita virtutum. Crux insipientibus semita, currentibus via, pervenientibus requies est secura. Crux est tyronibus donativum, militantibus robur, emeritis municipium. Crux est fortiter agentium, virtus, recuperatio labentium, corona victorum. Crux mortem ingerit momentaneam, et vitam compensat aeternam. Crux nos terrenis exspoliat, ut coelestibus ditet; esurire docet, ut satiet; humilitatem praecipit, ut exaltet; patientiam adhibet, ut coronet. Crux est in Christo viventibus regula, expressa justitiae norma, ac omnibus probis moribus disciplina. Crux diabolum terret, ut effugiat; angelos, ut ad nos ingrediantur, invitat; cogitationum phantasmata reprimit, et Spiritum sanctum castis, ac mundis pectoribus introducit. Crux denique lassos recreat, infirmos roborat, et titubantia desperatae mentis arcana confortat.

Et quid amplius dicam? Quandoquidem per crucem Rex gloriae et nos de catena cruenti praedonis eripuit, et tartarea claustra violentus pervasor irrupit. Omnes insuper electos de vinculis antiquae damnationis absolvit, quos etiam secum per resurrectionis gloriam suscitavit. Quid, inquam, de beatae crucis praeconio referam? cum et ipsa latronem coelo, ut revera sui fructus primitias, intulit, et per hunc paradisi januas, quas deinceps electi omnes scanderent, patefecit? Enimvero cherubim ille, qui rompheam exclusionis acceperat, signaculum in eo crucis aspexit, cui se nequaquam contradictor opposuit; nec ejus crucis certe, quam pertulit, sed

illius potius, cujus mysterium credidit, in cujus virtute speravit, dicens: **253** «Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum **(Luc. XXIII)**» Et o talis damnati mira libertas! o justificantis tui immensa potentia! Judicatus judicat, et addictus crimini, crimen ex potestate relaxat. Ipsam porro crucem, in qua pendet, et quodammodo dictantis censurae solium facit, et inter latronem et latronem, velut jam inter agnos et haedos, aequitatis jura discernit. Dixerat Dominus: «Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum **(Joan. XII)**.»

Eorum itaque, qui trahendi erant, latro praevius fuit, cui mox dicit: «Hodie mecum eris in paradiso **(Luc. XXIII)**.» Quem ergo de perpetuae mortis laqueo primum traxit, hunc ad vitam primitus introduxit. Per crucem igitur, imo per eum, qui suspendi in cruce dignatus est, omnia sunt instaurata, omnia benedicta, omnia coelestis gratiae rore perfusa. Praesertim humana mens, quae sterilis erat, amara, atque insipida, ad Salvatoris adventum fertilis, et dulcis effecta, divinae insuper est sapientiae sale condita. Quod nimirum satis expresse figuravit illud Elisei prophetae miraculum. Nam cum viri Jericho sibi conquererentur, quod aquae essent pessimae et terra sterilis: «Afferte, inquit, mihi vas novum, et mittite in illud sal **(IV Reg. II)**.» Deinde aquarum fonti sal illud immersit, sicque aquas ab omni morte et sterilitate sanavit. Quod nimirum, ut totum brevi sermone concludam, nihil aliud insinuat, nisi quod Verbum caro fieret, et habitaret in nobis. Quid enim aquae, nisi mundani sunt populi? Quid vas novum, nisi corpus Dominicum, nulla scilicet praevaricationis antiquae labe nigratum, nulla veteris hominis abusione detritum? Quid porro sal, nisi coelestis sapientia?

Sapientia igitur Patris in corpus descendit humanum, et sic ad fertilitatem et vitalis intelligentiae dulcedinem omnium convertit fidelium mentes. Quae nimirum dulcedo tandiu latuit, usque dum sal mergeretur in aquam, id est, usque dum ille penderet in cruce, qui dixit: «Salvum me fac, Deus, quoniam introierunt aquae usque ad animam meam **(Psal. LXVIII)**.» Ex tunc enim homo didicit quid deberet appetere, quid vitare

Interea, fratres mei, non vos pigeat de sacramento Dominicae passionis, vel incarnationis aliquid subtile cognoscere, et breviter dictum arctius memoriae commendare. Sex nempe diebus omnipotens Deus omnia sua opera condidit, et sexto die hominem ad suam imaginem, similitudinemque formavit **(Gen. I, II)**. Sexta quoque aetate saeculi Filius Dei factus est Filius hominis, ut nos reformaret ad imaginem Dei. Sexta insuper feria ipse Dominus passus est, ut ea nimirum die homo fieret ejus morte redemptus, quo dudum fuerat ipsius operatione plasmatus. Eodem porro die de costa viri formata est Eva, quo de latere Christi per aquam et sanguinem exivit Ecclesia.

Videamus itaque quomodo per eumdem senarium numerum Dominici corporis templum divinae providentiae sit arte constructum. Templum sane illud Hierusalem per quadraginta et sex annorum curricula fuerat fabricatum; unde et a Judaeis Domino dicitur: «Quadraginta et **254** sex annis aedificatum est templum hoc, et tu in triduo reaedificas illud?» **(Joan. VIII.)** Qui videlicet numerus si per senarium ducitur, omne tempus, quo Dominus in matris utero mansit, impletur. Nam quadragies sexies seni, ducenti septuaginta sex dies fiunt. Qui dierum numerus complet novem menses, et sex dies, qui

videlicet tanquam decem menses parientibus feminis imputantur. Non quia omnes mulieres ad sextum diem post nonum mensem pariturae perveniant, sed quia tot diebus, ad partum perducta ipsa perfectio Dominici corporis comperitur, sicut a majoribus traditur, et firma auctoritate Ecclesiae custoditur. Octavo namque Kalendas Aprilis conceptus creditur, quo et passus. Eo videlicet die sepultus est in monumento novo, ubi nec ante, nec post quisquam est positus mortuorum, quo conceptus est in utero Virginis, ubi constat nullum seminatum fuisse mortalium. Natus autem traditur octavo Kalendas Januarias.

Ab ipso ergo conceptionis die usque ad diem Nativitatis ducenti septuaginta sex reperiuntur dies, qui senarium numerum quadragies sexies continent. Quo igitur numero lapideum illud templum antiquitus est aedificatum, eodem quoque numero et templum Dominici corporis per senarium est perfectum. Hac tantummodo discretione servata, quod in constructione templi annorum numerus ponitur, in aedificatione vero corporis Domini dierum calculus supputatur.

Annorum igitur numerus templi illius antiqui si per senarium ducitur, omnes dies, quibus mansit Dominus in virgineo ventre completur. Conjuncto itaque numero, quo Deus opera sua fecit, cum illo quo templum est conditum, Domini corpus efficitur, ut nobis detur intelligi, quia per illud divinitatis templum, quod in Virginis utero constructum est, universa sunt Dei opera restaurata. Sicut dicit Apostolus: «Quia proposuit Deus in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quae in coelis, et in terris sunt in ipso **(Ephes. I)**.» Sed hoc corporis templum, quod per

senarium numerum fieri divina providentia voluit, tribus horis Judaica impietate resolutum, triduo reaedificavit, sicut ipse dicit: «Solvite templum hoc, et post triduum reaedificabo illud. Hoc autem, inquit evangelista, dicebat de templo corporis sui **(Joan. II)**.» Nec mirum, si quod per senarium factum est, per ternarium sit solutum, per ternarium quoque rursus aedificatum, cum et ipse senarius, sicut ex ternario crescit, ita nihilominus et in ternarium resolvatur. Unus enim, et duo, et tres, sex fiunt: et reciproce dimidium senarii tres sunt, tertia pars duo, sexta unum. Qui videlicet numerus idcirco perfectus dicitur, quia sic ex suis partibus constat. Uno plane die integro, et duabus noctibus in sepulcro Dominus jacuit; quia una sui corporis morte a duabus nos, animae videlicet et corporis mortibus, liberavit. Et recte per diem mors Domini designatur, qua nos ad lucem reducimur. Nostra autem mors utraque per noctem, quae nimirum nobis ex peccato debetur. Totum autem hoc triduum in humanae salutis expenditur evidentissime sacramentum. Nam sexta feria **255** passus, Sabbato in sepulcro quievit, die Dominico resurrexit. Tota autem haec vita nobis sexta feria est; quia videlicet crucem post Dominum bajulare jubemur. A die autem exitus nostri usque ad judicium quasi Sabbatum ducitur, quia interim beata requie sanctae animae perfruuntur. In resurrectione autem corporum paschalis nobis oritur dies, qui nullo fine concluditur, sed perpetuae jucunditate laetitiae feriatur.

Ut ergo ad hanc Dominicam per Sabbatum valeamus congruenter attingere, necesse est, nos nunc crucem post Jesum bajulantes, sextam jugiter feriam celebrare. Alioquin si praepostero ordine nunc sub carnis lege viventes quasi

Dominicam ducimus, procul dubio postmodum non gaudium gaudio, sed tribulatione mutamus. Hinc est enim quod Dominus sicut quadraginta diebus in eremo vixit, totidemque post resurrectionem cum discipulis fuit; ita etiam ab ipso suae mortis articulo, usque ad diluculum resurrectionis quadraginta horas habuit. Sicut igitur illorum dierum numero, ita nihilominus et horarum, quas diximus, totius vitae nostrae tempus exprimitur, ut sicut ille quadragenario horarum numero mortuus mansit, ita et nos illi commortui quandiu hic vivimus, in carnis semper mortificatione vivamus.

Ad superandum ergo diabolum, crucis insigne nobis noster imperator exhibuit; et ne nobis grave videretur, prius ipse gestavit. Hoc denique salutis nostrae signaculum non solum sacris, sive sacrandis rebus imprimimus, sed etiam alimentis, sive quibuslibet etiam rebus domesticis adhibemus; ut evidenter appareat, quod et homo, et quaeque humano sunt usui necessaria, hujus virtute signi a jure sunt daemonum absoluta. Nam et in ipso Redemptoris nostri patibulo, tanto non humanae, sed divinae artis beata crux librata est magisterio; ut caput Domini ad orientem, pedes ad occidentem, dextera ad aquilonem, sinistra tenderet ad meridiem; quatenus mundi principem ab omnibus undique plagis excluderet, dum quadrifidi orbis climata per quadratam crucis speciem occuparet. Unde et ipse dicit: «Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras **(Joan. XII)**.» Sic sic nempe decuit omnium pervasorem ab omnibus simul ejici, talis pro totius mundi salute hostia debuit immolari, quae et per sacramentum cuncta respiceret, et ex virtute omnia liberaret. Tunc plane erat crux humiliata cum Domino, ecce veniet exaltata cum Domino.

Nolo vos lateat, fratres mei, quia in tremendi examinis die beata crux ulnis advehitur angelorum, et ante omnium ponitur ora mortalium. Non auro jam, vel gemmis ornata, sed radiantior erit sole, vel stellis ex virtute divina. Proposita certe tunc erit in eorum gloriam, qui eam diligentes ex charitate complexi sunt, et e diverso in eorum opprobrium, qui eam post Redemptorem suum portare noluerunt. Nam, ut taceamus interim de his, qui eum pupugerunt, et quia plangent se super se omnes tribus terrae, omnis in quo tunc hujus salutiferi signi figura non cernitur, velut extraneus et ignotus inter reprobos, justitia **256** dictante, repellitur: qui autem hujus divini tituli reperiuntur impressione signati, quia Redemptoris sui facti sunt imitatores in poena, tunc eidem Judici participes efficientur in gloria.

Tunc itaque fiet quod Apostolus ait: «Quia cum tradiderit regnum Deo Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et omnem potestatem, et virtutem, saevissima destruetur mors **(I Cor. XV)**.» Regnum autem Patri tradere profecto nihil est aliud, quam credentes in se ad divinae contemplationis arcana perducere. Tunc completur illa Zachariae prophetae visio **(Zach. III)**, qua videlicet contemplatus est Jesum, sacerdotem magnum in sordido habitu; devictoque atque increpato diabolo, qui ad ejus accusationem stabat, sordida mox veste Jesus exuitur, et honoris ac gloriae indumento vestitur. Corpus nempe Jesu Ecclesia dicitur, quae videlicet nunc in hujus peregrinationis aerumna quasi sordida tribulationum ac pressurarum veste foedatur. Sed tunc, damnato et reprobato diabolo, sancta Ecclesia foedis exuta, stola beatae immortalitatis induitur, et de peregrinationis luctu ad patriam quietis aeternae transfertur. Sicut in dedicationis

psalmo perspicue canitur: «Convertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi; conscidisti saccum meum, et praecinxisti me laetitia **(Psal. XXIX)**.» De reprobis quoque tunc illud impletur, quod per Ezechielem dicitur: «Transite per civitatem, et percutite; non parcat oculus vester, ne misereamini; senem et adolescentem, et virginem, parvulos et mulieres interficite usque ad internecionem; omnem autem, super quem videritis Thau, ne occidatis **(Ezech. IX)**.» Expleto itaque judicio, cum ipsa cruce omnes justi simul provehuntur ad regnum, cujus olim sive in pace, sive in persecutione pertulere supplicium. In illa igitur immortalitatis gloria crucem splendidissimam semper aspiciunt, signumque victoriae, quo redempti sunt mundumque vicerunt, habere se prae oculis ineffabiliter gratulantur. Propterea et Salvatoris sui jugiter laudes alternant, eique semper gratias referentes in illa perpetuae jucunditatis amoenitate tripudiant.

Itaque et nos in laudem beatae crucis libet exclamare: O beata crux, quae illum meruisti nova libratione suspendere, quem coelum et terra nequeunt sustinere! O crux purior vitro, rutilantior auro, quae tanquam vernantibus gemmis et margaritis, membris ornata es Salvatoris! O crux luna micantior, sole splendidior, quae prae divini magnitudine luminis, stellarum jubar, et omnia coeli astra praecedis! Tu sola inter omnia ligna silvarum electa es ad humanae redemptionis officium. Tu pondus illud sustinere meruisti, cujus virtute coelum volvitur, terra suspenditur, et universa mundi machina nunquam casura libratur. Te tartara metuunt, angeli venerantur, et omnis rerum creatura miratur.

O vere nobilis arbor, quae de terreno quidem cespite orta procedis, sed super astra coeli felices ramos expandis! Olim

quidem fructus tuus gehennae erat obnoxius, tunc cedros germinas paradiso; et vivi ex te lapides prodeunt, quibus supernae Hierusalem aedificia construuntur. O beata crux, quia cum sol radios absconderet, ne sacrilegium videret; cum terra tremeret, **257** cum elementa nutantia formidine palpitarent; tu morienti Domino individua meruisti comes assistere, brachia devota substernere, et tuo insuper miti gremio confovere! O beata crux, quae Redemptoris mundi es affixione conspicua, et pretioso immaculati Agni rubes sanguine purpurata! Tu salus mundi perditi, tu lux in tenebris constituti, tu medicina languentium, tu convalescentium virtus, tu periclitantibus portus, tu evadentibus de fauce mortis aufugium. Per te peregrini transeunt in domesticos, et eos, qui dudum fuerant hospites, apostolorum reddis esse concives. In te mors cruenta dum occidit occiditur, auctor et ipse mortis exstinguitur, vita hominibus perdita reparatur. Tu armasti manum Jahel clavo, quo videlicet Sisaram per tempus capitis utrumque transfoderet **(Judic. IV)**, et in typo Ecclesiae diabolum trucidaret. Tu fundam David implesti lapide, quo Philisthaeum Goliath signatus in fronte percutiat **(I Reg. XVII)**, ubi videlicet profanus tui signaculum non habebat. O beata crux, te patriarcharum fides, te vaticinia prophetarum, te judex apostolorum senatus, te martyrum victor exercitus, omniumque sanctorum agmina venerantur, praedicant et honorant! Odor fragrantiae tuae omnia vincit aromata, nectar tuum cunctas pigmentorum species et universa mella praecedit. O beata crux, titulus gloriae, insigne victoriae, signaculum redemptionis aeternae! Tibi debent terrena, quod vivunt; coelestia insuper quod ad suae integritatis plenitudinem redeunt. Per te siquidem ad patriam exsul homo revertitur, et angelorum numerus, qui diminutus

fuerat, instauratur. Tu facis, ut daemonum servi, Dei fiant per adoptionem filii, et olim idolorum cultores, nunc Christi sint cohaeredes. O crux gloriosa, o crux admiranda, cui totius orbis imperia procidunt, omnis sceptra principatus obediunt, cunctorumque regnorum jura subduntur!

Sed cur nos obrizo, sive carbunculo adhibere extrinsecus ornamenta contendimus, quibus utique quidquid apponitur, suppar et decolorius invenitur? Non enim, o beata crux! quaelibet humana lingua tua praevalet aequare praeconia, in qua nimirum aeterna vita pependit, quam salus mundi proprio cruore perfudit, et summi Patris Verbum singulari sui corporis contubernio decoravit. Solus igitur tua laus est, qui pependit in te. Tu enim decepisti nova arte diabolum, et reddidisti de victore captivum. Tu siquidem consueveras electas illi escas offerre, atque ad ejus insatiabile guttur, quaeque tibi fierent obnoxia, destinare. Novissime autem talem hianti, ac devorare cupienti cibum, o beata crux, obtulisti, qui et fauces ejus occultae virtutis hamo transfigeret, et veternosae malitiae ventrem his qui jam absorpti fuerant, vacuaret. O crux gloriosa, quae omnia benedicis! O crux benedicta, quae ab omnibus benediceris! Benedictio enim tua cuncta sanctificat, omniumque benedictio rerum in te copiosa redundat. O crux veneranda, o crux adoranda, forma mirabilis, figura terribilis! Sicut enim fluit cera a facie ignis, sic pereunt peccatores a facie tua; nec reperiunt **258** phantasmata remorandi, vel cedendi locum, ubi tuum conspexere signaculum. O crux amabilis et dilecta, suavis nimirum et decora; amoris tui flamma omne cor sanum sapiens aestuat, tuae charitatis igne postquam mens fidelis accenditur, ad amorem mox coelestium inenarrabiliter inflammatur. Quis igitur, o beata

crux! dignis te laudibus efferat, in qua videlicet auctor vitae moriens mortem perdidit, ipsamque deglutiens mortuos nos ad immortalitatis suae gloriam suscitavit? Salva, quaeso, benedic et protege, o figura benedicta, populum supplicem, in tuis hodie laudibus communiter exsultantem; ut qui te nostrae redemptionis fieri voluit instrumentum, per te quoque ad suae gloriae nos dignetur transferre consortium: et quos per te de servitutis eripuit vinculo, per te etiam, juxta promissionem sanctam, constituat haeredes in regno. Salus illi et gratiarum actio, laus, honor, virtus et imperium, cum Patre et Spiritu sancto per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLIX. I. DE SANCTO MATTHAEO APOSTOLO ET EVANGELISTA. (XXI SEPT.)

Solemnitatis hodiernae laetitia, dilectissimi, omnem desperationis aculeum de nostris mentibus amputat, ad praesumendum de divina misericordia titubantia corda confirmat, atque ut adeamus cum fiducia thronum gratiae, sicut et Apostolus hortatur, invitat **(Hebr. IV)**. Quis enim audiens publicanum a Domino non modo in clientelam discipulatus electum, sed et senatus insuper apostolici conscendisse fastigium, non protinus animetur ad consequendam suorum veniam peccatorum? De telonio quippe cumulandae pecuniae in cathedram transfertur Ecclesiae, et qui prius exigendi vectigalis fungebatur officio, constitutus est fidei, divitiarumque coelestium ministrare

thesauros **(Luc. V; Marc. II)**: quippe tunc turpis lucri quaestu, satagebat implere marsupium, nunc per mundi latitudinem spargit coelesti eloquii sacramentum.

Inter omnes plane sanctos, qui coelesti gloriae de triumphato mundo victoriae titulos intulerunt, beatus Matthaeus mihi videtur insignis, atque conspicuus, et quemdam inter eos dignitatis obtinere primatum; atque, ut audenter dicam, nemo post Christum est cui magis debeat sancta universalis Ecclesia. Nam quod mundus vivit, haec est causa, quia lux nobis evangelica coruscavit. Constat autem quia primus omnium Matthaeus Hebraico stylo Evangelium scripsit; sicque his qui erant ex circumcisione fidelibus neotericae fidei quoddam quasi speculum procuravit. Quia igitur ad sanctum Evangelium describendum primus iste prorupit, scribendi caeteris evangelistis viam praecessor aperuit, et tanquam dux vexillum sequentibus praetulit, suoque eos exemplo, ut scriberent, incitavit. Illi ergo debemus Evangelium, quem evangelicae narrationis constat intulisse principium; et quem caeteris novimus primum, non ambigimus inter eos cujusdam privilegii tenere primatum. Unusquisque nimirum trium evangelistarum **259** beati Matthaei librum, antequam suum inciperet, novit; et sicut sibi divinitus inspiratum est, non superfluam cooperationem sui laboris adjunxit. Eorum quippe fuerat praeparare fideliter animos ad scribendum; Dei autem erat in id, quod vellet, dirigere stylum.

Plane, sicut Moyses et prophetis non absurde praeponitur, et omnibus quicunque scripserunt aliquid in Veteri Testamento; ita beatus evangelista Matthaeus omnes jure praecellit, qui scripsisse reperiuntur in Novo. Sicut enim ille nascentis

mundi texit originem, sic iste, tanquam spiritalis cujusdam mundi, orientem describit Ecclesiae novitatem. Unde, Spiritu sancto calamum temperante, provisum est ut uterque non diversum, sed unum idemque suis libris praemitteret initium, dicens: «Liber generationis **(Matth. I)**.» Sed illa generatio filios protulit irae, ista filios parturit gratiae. Illa generatio sortita est paradisum terrae, fertilium quidem arborum et herbarum decore vernantem; sed ista coelestem meruit paradisum, incomparabilium deliciarum copiis affluentem. Ex illo tamen paradiso primus homo per lignum posteritatem sui generis expulit, secundus homo per crucem coelestibus nos pascuis introduxit. Ille dum narrat Deum dixisse, Fiat lux **(Gen. I)**, ostendit conditam lucem; iste Christum de Virgine natum perhibens, exortum lucis insinuat Conditorem. Moyses itaque veterem Adam, atque terrenum, veterem mundum, vetus digerit Testamentum: Matthaeus autem pro veteribus nova, pro terrenis sive carnalibus spiritualia, pro temporalibus introducit aeterna. Pro Adam siquidem Christum, pro lege veteri Evangelium, pro mundo vel terra herbis arboribusque florente sanctam describit Ecclesiam, diversa spiritualium fructuum victualia germinantem. «Primus enim homo, sicut Apostolus ait, de terra terrenus, secundus de coelo coelestis **(I Cor. XV)**;» qualis terrenus, tales et terreni; qualis coelestis, tales et coelestes. Factus est primus Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.

Moyses ergo describit quomodo visibilia quaeque sint originaliter condita; Matthaeus autem docet non modo terrena, sed et coelestia per Mediatoris Dei et hominum

gratiam noviter instaurata; sicut idem dicit Apostolus: «Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quae in coelis, et quae in terris sunt in ipso **(Ephes. I)**.»

Hanc mundi renovationem David praevidebat, cum aliquando coram Domino constitutus oraret. Nam cum per Nathan prophetam clementia sibi divina promitteret, ex ejus semine nasciturum qui suo sancto nomini construeret templum, et Christum manifeste denuntians, adjecisset: «Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium **(II Reg. VII)**;» moxque Ecclesiam, quae corpus est Christi, qualis esset futura depromeret dicens: «Et fidelis erit domus tua, et regnum tuum usque in aeternum ante faciem meam, et thronus tuus erit firmus jugiter.» Ille gratias agens, inter caetera orationis suae verba **260** sic ait: «Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo, Domine Deus meus,» quia dilexisti me, «nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum;» moxque subjunxit: «Ista est enim lex Adam, Domine Deus.» Ac si perpetue dicat: Sicut in terreni mundi hujus exordio Adam constituisti posteritatis secuturae parentem, atque ex hac radice totius humani generis decrevisti pullulare propaginem; ita nunc cum mundum renovare disponis, me quasi novum Adam facis, dum Christum ex meo semine nasciturum, qui est auctor et caput Ecclesiae, polliceris. «Ista est, inquit, lex Adam,» quia sicut ille erat in filiis suis hunc mundum visibilem possessurus; ita et ego populi spiritualis in Christo pater efficior, cum illo qui in coelis est, perpetuo regnaturus. Sicut enim de costa illius formata est viventium mater Eva **(Gen. II)**; ita de latere Christi qui ex me nasciturus est,

victura perenniter egredietur Ecclesia. De hoc novo et spirituali mundo scriptum est: «Domini sunt cardines terrae, et posuit super eos orbem **(I Reg. II)**.» Orbis enim super terrae cardines ponitur, cum sancta Ecclesia tanquam super bases doctrinis evangelicis solidatur. De qua et alibi dicitur: «Fundamenta ejus in montibus sanctis **(Psal. LXXXVI)**.» Qui enim illic cardines, hic appellati sunt montes.

Evangelistarum plane numero congruit et mundi situs, et temporum cursus; quia et quatuor mundi partes, et totidem sunt temporum diversitates. Non ergo mirum, si spiritualis mundus visibili huic conferatur, dum nonnullas invicem habere similitudines uterque dignoscitur.

Et notandum, quia summus architectus, videlicet omnipotens Deus, dum hujus spiritalis mundi, hoc est, sanctae universalis Ecclesiae fabricam super quatuor evangelistas, quasi super columnas totidem construit, duas potiores et egregias altrinsecus ordinat, quibus scilicet omne surgentis machinae pondus incumbat; duas autem minores in medio statuit, sicque coelestis fabricae pulchritudinem alterna varietate distinguit, ut pluralitas ad fundamentum, diversitas pertineat ad ornatum, et divinum opus sic robore permaneat inconcussum, ut sit etiam varietate conspicuum. Haec denique quatuor sunt columnae, de quibus ad Moysen dicitur, cum in typo Ecclesiae tabernaculum figeretur: «Facies columnas quatuor, et bases earum vestitas argento **(Exod. XXVII)**.» In argento enim quid aliud quam claritas divini sermonis accipitur? Sicut scriptum est: «Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terrae **(Psal. XI)**.» Bases ergo argento vestitae quatuor columnas tabernaculi sustinent, quia praedicatores Ecclesiae divino eloquio decorati, ut in cunctis

se exemplum praebeant, quatuor evangelistarum dicta et ore et operibus portant.

Matthaeus itaque primum obtinet locum, Joannes ultimum. Qui nimirum et apostolico sunt culmine constituti, et ex his, quae scripserunt, non auditu duntaxat, sed visu potius atque contactu sunt praesentialiter informati. Sicut unus eorum dicit: «Quod audivimus, quod vidimus, quod oculis nostris perspeximus, quod manus nostrae contrectaverunt de Verbo vitae **(I Joan. I)**.» Marcus **261** autem et Lucas, qui evangelici catalogi meditullium sortiuntur, non quidem sunt Apostoli; verumtamen praecipuorum apostolorum alter Petri, alter Pauli relationibus sunt edocti. Omnes tamen sancti evangelistae unius auctoritatis, unius sunt fidei, nec in aliquo dispares in texenda sincerissimae linea veritatis, ac per omnem suae descriptionis articulum inexpugnabile simul erigunt propugnaculum adversus omnia quarumlibet haereseon spicula praemunitum. Haec est enim quadriga illa in qua Rex gloriae exsultans ut gigas, et potens in praelio, **(Psal. XIV, XXIII)**, Principi mundi hujus, qui genus humanum captivum tenebat, occurrit, et lorica carnis armatus illum superveniens vicit, ejusque vasa distribuit **(Luc. XI)**. Hanc porro quadrigam, verumque cherubim Ezechiel propheta se conspexisse commemoravit, cum ait: «Similitudo autem vultus eorum facies hominis, et facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilae desuper ipsorum quatuor **(Ezech. I)**.» Quos profecto nonnulli catholicorum Patrum hoc ordine discreverunt, ut quia ab humana generatione coepit, jure per hominem Matthaeus; quia vero a clamore in deserto, recte per leonem Marcus; quia a sacrificio exorsus est, bene per vitulum

Lucas; quia a divinitate Verbi coepit, digne Joannes videatur per aquilam designari. Qui nimirum dicens: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum; et Deus erat Verbum **(Joan. I)**,» dum in eam substantiam Divinitatis intendit, quasi more aquilae oculos in solem fixit.

Sed ii, qui sanctos evangelistas per animalium figuras sub hac varietate distinguunt, magis considerare videntur Evangelii cujusque principium, quam continuum sequentis historiae textum. Nam qui seriatim cunctas evangelicae narrationis curiosius atque minutius indagavere sententias, B. Matthaeo non hominis, sed figuram decreverunt ascribendam esse leonis. Leo enim, ut ait Scriptura, fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum **(Prov. XXX)**. Et quia rex animalium dicitur, non incongrue B. Matthaeo, qui regiam Christi cernitur texisse personam, leonis species deputatur. Unde et in Apocalypsi Dominus cum ipsa tribu regia leo commemoratus est. Ubi dictum est: «Vicit leo de tribu Juda **(Apoc. V)**.» Matthaeus itaque in declaranda regia stirpe Domini familiarius vacat, et sicut ab hac narrationis exordium sumpsit, sic in eadem intentione totam styli sui seriem ad finem usque perducit. Generationis quippe lineam texens ad David pervenit, deinde per Salomonem transiens, caeteros reges in enumeranda generis successione percurrit. Et paulo post refert, quod ab Oriente magi veniunt, et Judaeorum Regem natum solerter inquirunt; simul etiam quia rex Herodes turbatus **(Matth. II)**, dum audit, quod rex praeter se in Judaeorum populo natus est; deinde subjungit parabolam, ubi Dominus ait: «Simile est regnum coelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo **(Matth. XXII)**.» Nam et instante salutiferae passionis articulo, narrat eum dixisse:

«Quia cum sederit Filius hominis in sede majestatis suae, congregabuntur ante eum omnes gentes; et quia tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti, Patris mei **262** percipite regnum **(Matth. XXV)**.» Postremo destructo per mortem suam mortis imperio, et beatae Resurrectionis coruscante triumpho, narrat eum dixisse discipulis: «Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra **(Matth. XXVIII)**.»

His, et hujusmodi clarescentibus in evangelica descriptione sententiis, liquet B. Matthaeum in prosequenda regia stirpe Domini, tenacius quam caeteros fuisse versatum. Unusquisque siquidem sanctorum evangelistarum proprium ac specialem ordinem servat, et in ejus, qua coepit, intentionis custodia perseverat. Nam Joannes propensius occupatur ad declarandam in Christo divinitatis essentiam. Matthaeus autem, ut dictum est, ostendit regiam dignitatem. Marcus vero tanquam assecla sive breviator ejus esse videtur, dum per ejus vestigia subsequens graditur, et sic illi sive ejusdem verbis, sive eodem sensu in omnibus pene concordat, ut tanquam a praecedentis se tramite non recedat. Lucas etiam proprium modum et ordinem tenet, dum sacerdotalem Domini stirpem describit atque personam; et sic per totam styli sui seriem in hac intentione perdurat, ut diversari circa templum, vel sacerdotes usque ad finem Evangelii non omittat. Nam ipsum quoque suae narrationis exordium quid aliud coacervat, quam diversorum nomina sacerdotum? «Fuit, inquit, in diebus Herodis regis Judaeae sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor ejus de filiabus Aaron **(Luc. I)**.» Eumdem postmodum Zachariam in templo ante altare constituit, Mariam quoque virginem domui sacerdotis inducit.

Quadragesimo autem Nativitatis die puerum ad templum cum muneribus portat **(Luc. I)**, duodenem quoque in templo audientem, et interrogantem cum doctoribus inthronizat. Deinde parentes Domini narrat per omnes annos ascendisse Hierusalem ad templum in die solemnitatis Paschae.

Demum Evangelium suum hoc fine conclusit, ut diceret: «Ipsi adorantes regressi sunt Hierusalem, et erant quotidie in templo laudantes Deum, et benedicentes Dominum **(Luc. XXIV)**.» Mediator quippe Dei et hominum secundum humanam naturam unus idemque rex esse voluit et sacerdos, ut per vires nos regalis apicis regeret, et per sacerdotis officium expiaret. Hae siquidem duae personae sub figura Christi specialiter sunt a Patribus commendatae, cui principaliter ac singulari praerogativa dedit Deus sedem David patris ejus, ut regni ejus non esset finis, et ut sacerdos esset in aeternum secundum ordinem Melchisedech **(Psal. CIX)**.

Utriusque ergo ministerii dignitatem Matthaeus et Lucas ita inter se invicem dividunt, ut alter Christi regnum, alter indicet sacerdotium. Spiritus enim sanctus per organa sua sic propriae potestatis jura dispensat, ut dum per duos unus eloquitur, idem sentientium quaedam in verbis diversitas exprimatur. Unde cum Matthaeus, qui regalem Domini personam susceperat describendam, in genealogiae contextu reges enumeret; Lucas ad ipsum David non regium schema prosecutus ascendit, sed per eos qui reges non fuerant, exiit ad Nathan filium David, qui nec ipse rex fuit. Unde divinitus actum est, ut non **263** habeat socium subsequentem, qui styli sui teneat seriem, quoniam sacerdos in Sancta sanctorum solus intrabat, atque idcirco hic sine comite est, quia se circa

Domini sacerdotium specialiter occupat; Matthaeus autem, ut praedictum est, breviatorem Marcum atque pedissequum habuit, quia Christi regiam dignitatem reges enumerando descripsit. Regiae quippe sublimitatis est, ut non sine comitum gradiatur obsequio.

Hunc ducem et nos sequamur, dilectissimi fratres mei, non Evangelium breviando, sed evangelica praecepta servando. Hunc ad vitam sequamur itineris praevium. Hujus salutiferum imitemur exemplum, qui mox, ut vocantis se Salvatoris audivit imperium **(Matth. IX)**, non cunctatus est, non sua disponendi quaesivit inducias, non amicorum communicanda consilia, sed illico divitias sprevit, necessarios abdicavit, carnalium affectuum nexus abrupit, sicque solutus post Christi vestigia laetus et impiger properavit, tanquam post naufragium delatus in portum, divinum illud celeuma cantavit: «Dirupisti, Domine, vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis **(Psal. CXV)**.» Vel illud, quod sponsa modulatur in Canticis canticorum: «Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea, tenui, nec dimittam eum **(Cant. III)**,» qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO L. II. DE SANCTO MATTHAEO APOSTOLO ET EVANGELISTA. (XXI SEPT.)

O quam dulcis, quam jucunda, quam delectabilis est ista festivitas, fratres mei, in qua scilicet ad amorem Dei peccator

accenditur; fides augetur; mens, quae diffidebat, erigitur; certae spei gratia cumulatur. Nam quod alibi verbis instruimur, hic vivis operibus experimur. Legimus siquidem: «Agite poenitentiam; appropinquabit enim regnum coelorum **(Matth. III)**.» Inter poenitentiam scilicet regnumque coelorum nihil est medium. Haec autem praeclara festivitas non modo dat poenitentibus spem regni coelorum, sed et poenitenti narrat exhibitum coelestis excellentiae principatum Quis enim nesciat B. Matthaeum telonarium exstitisse, atque ideo peccatorem? **(Matth. IX, X; Marc. I)**. Quod certe idem ipse non tacet, dum se in ipso apostolorum catalogo publicanum perhibet: «Thomas, inquit, et Matthaeus publicanus **(Luc. V)**;» caeteri vero evangelistae Levi potius eum vocant, ne consortem, imo primarium evangelici operis notabilem reddant. Ipse autem publicanum se ideo asserit, ut et humilitatis in se regulam teneat, et nostras ad sperandum de peccatis veniam mentes accendat. Ac si cum coapostolo suo ipse etiam dicat: «Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum; sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet Christus Jesus omnem patientiam ad exemplum eorum, qui credituri sunt illi in vitam aeternam **(I Tim. I)**.»

Provocat ergo nunc nos ad sperandam veniam verbo, sicut olim eos, qui aderant, incitavit exemplo. Dicit enim ipse: «Quia factum est, discumbente **264** Jesu in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum Jesu et discipulis ejus **(Matth. IX)**;» ubi scilicet et Matthaeus erat. Nisi enim iste cum Domini discipulis interesset, tam familiariter ad Dominum peccatores accedere non auderent. Nisi peccatorem contubernio Salvatoris inhaerere

conspicerent, quos scelerum accusabat enormitas, quos conscientia remordebat, appropinquare nullatenus praesumpsissent.

Sed cum iste sedulus in Domino diversatur obsequio, insuper et mensae participatur, factus collega convivio, suo peccatores ad fontem pietatis cohortatur exemplo. Quanto per eum nunc ad sperandam misericordiam fiducialius provocamur, quem videlicet cernimus ad tantae sublimitatis culmen evectum? Qui simul et in apostolicum allectus est ordinem, et angelicam sortitus est dignitatem. Quis enim nesciat evangelistam ab angelico vocabulo derivari? Non solum itaque apostolus est, sed et evangelista. Et, ut ita fatear, evangelista evangelistarum non immerito dicitur, qui dux, et praecessor ac primus omnium reperitur. Unde et illius quadrigae coelestis, quam vel Joannes in Apocalypsi se vidisse perhibuit **(Apoc. IV)**, vel Ezechiel in prophetica visione conspexit **(Ezech. X)**, hic congrue potest non modo pars, sed et auriga vocari. Qui dum ad scribendum Evangelium primus erupit, quasi quamdam lineam praecedendo tetendit; et unde caeteri currerent, rectitudinis semitam designavit; ut sicut de Elia dicitur **(II Reg. II)**, hic etiam currus, et auriga illius mystici sacramenti merito nuncupetur.

Nulli plane mortalium hoc Deus omnipotens contulit, ut haec duo praeeminentium dignitatum fastigia in una simul persona concurrant, scilicet ut apostolus quisquam sit, et evangelista, nisi Matthaeo et Joanni; quorum scilicet alter publicanus, alter est virgo. Et hoc profunda divini dispensatione consilii. Nimirum ut et iste ad misericordiae fontem peccatoribus se exhibeat praevium, et ille custoditis et innocentibus sit

exemplum; quatenus et lapsis quibusque peracti sceleris magnitudo non obviet, et mundos ac nullis criminibus obrutos patens janua gratiae coelestis invitet.

Porro, sicut Phison primus inter paradisi fluvios legitur **(Gen. II)**, sic inter sanctos evangelistas primus invenitur. Et bene sibi haec comparatio congruit; Phison siquidem *oris mutatio* interpretatur. Os enim suum ipse mutavit, quod videlicet a saecularibus verbis ad praedicandum Evangelium transtulit; et quod suum prius carnaliter fuerat, ut Dei esset, effecit. Dicente per prophetam Domino: «Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris **(Jerem. XV)**.» Factum est ergo in B. Matthaeo, quod scriptum est: «Quia ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia **(Rom. V)**.» Sicut enim vera est illa Scripturae sententia, qua dicitur: «Quia non est divinae virtuti differentia, sive in multis, sive in paucis vincere **(I Reg. XXV)**;» ita etiam divinae pietati nil differt sive minimis quibusque peccatis, sive gravibus indulgere. In hoc igitur egregio viro divina gratia mirabiliter abundavit, cui scilicet gemina praerogativa concessit, non modo cum apostolis Evangelium **265** praedicare, sed cum evangelistis etiam scribere: et ut excellentius adhuc emineat, primum in eorum ordine, qui inter caeteros sanctos insignes sunt et mirabiles, obtinet locum.

Enimvero haec sunt sancta illa animalia, quae undique plena oculis referuntur **(Ezech. I)**, in quibus utique sicut revera Cherubin, exuberat scientiae plenitudo; aspectus eorum, quasi carbonum ignis ardentium, et tanquam radiantium repraesentant speciem lampadarum. Coram facie sua semper incedunt, quo scilicet impetu spiritus impelluntur. Istae porro sunt quadrigae illae, quas Zacharias propheta designat: cum

dicit: «Et conversus sum, et vidi, et ecce quatuor quadrigae egredientes de medio duorum montium, et erant montes aerei **(Zach. VI)**.» De quibus et paulo post dicitur: «Isti sunt quatuor venti coeli, qui egrediuntur, ut stent coram dominatore omnis terrae **(Ibid.)**.» Et notandum quia non una quatuor evangelistarum quadriga dicitur, sed unusquisque eorum quadriga vocatur, quia et unus in quatuor, et quatuor sunt in uno, dum per ejusdem fidei intentionem quod scribitur a singulis, reperitur in cunctis, et quod dicitur ab universis, invenitur in singulis.

Duo vero montes aerei, de quorum medio dicuntur egressi, duo sunt Testamenta, quae ad instar aeris durabilia sunt et sonora. Quia et usque ad finem saeculi non inveniunt terminum, et per omnia mundi spatia dant tinnitum. «In omnem *enim* terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum **(Psal. XVIII)**.» Qui et venti esse referuntur; quia de his scriptum est: «Ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur **(Ezech. I)**.» Qui etiam egrediuntur, ut stent coram dominatore omnis terrae, quia quod sancti praedicatores ex fidelium fructificatione proficiunt, non sibi tribuunt, sed auctori, a quo eorum omnia lucra procedunt. De quibus ad B. Job dicitur: «Nunquid immittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi, Adsumus?» **(Job XXXVIII.)** Hae sunt illae quatuor hydriae, quas Elias sacrificaturus jussit impleri, et tribus super holocaustum vicibus superfundi **(III Reg. XVII)**. Hic est ille quadrifidus fluviorum cursus, qui de Christo tanquam de paradisi fonte progreditur et arentia quadrati orbis arva perfundit **(Gen. II)**. De quo vir ille sapiens ait: «Legem mandavit Moyses in praeceptis justitiarum, et

haereditatem domus Jacob, et Israel promissiones **(Eccli. XXXIV)**.»

Ut autem in his verbis non diutius immoremur, lex ista, quae haereditas promissionis dicitur, sanctum est Evangelium, quod quidem antiquis Patribus est promissum, nobis autem haereditario jure, Christo veniente, collatum, ubi praesto subjungitur: «Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, ut throno honorum sedentem in sempiternum. Qui implet quasi Phison sapientiam, et sicut Tigris in diebus novorum. Qui adimplet quasi Euphrates sensum, qui multiplicat quasi Jordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiae **(Ibid.)**.»

Haec itaque, fratres mei, tam lucide, tam aperte de Christo et sanctis evangelistis dicta sunt, ut ad hoc insinuandum exponi non egeant. Sed dum in sanctis, ac mysticis verbis vindemiae **266** nomen auditis, qui ex temporis occasione terrenas vindemias prae manibus habetis, debetis a circumstantibus ad interiora recurrere, et spiritualem vindemiam sancta vestra prudentia cogitare. Ait enim in fine sententiae: «Qui mittit disciplinam sicut lucem, et assistens quasi Gehon in die vindemiae.» Quis est ille qui mittit disciplinam sicut lucem, nisi is qui post velatam faciem Moysi, possesso tenebris mundo, radiantem Evangelii sui ingerit claritatem? Assistit itaque quasi Gehon, de quo et per prophetam dicitur: «Dominus Deus noster fluvius gloriosus exiliens in terram sitientem.» Quae est autem vinea, cui quasi Gehon assistit, et praedicationis suae madoribus irrigare non desinit, nisi illa de qua per prophetam dicitur: «Vinea autem Domini Sabaoth, domus Israel est?» **(Isa. V.)** Hanc vineam de

Aegypto vetustae legis Dominus transtulit, et ad terram Evangelii, quae mel et lac manat, induxit.

Hujus autem vineae primitias attulit potrus ille, quem duo viri in vecte posuerunt, et Israelitico populo detulerunt **(Num. XIII)**. Duo scilicet viri, duo sunt populi, Judaicus et gentilis. Hi botrum posuerunt in vecte, quia Salvatorem suspenderunt in cruce. Sed praecessor, quod portabat, non aspiciebat; qui sequebatur, intuebatur. Et Judaeorum populus, qui nos temporibus antecessit, Dominum, quem in prophetis et lege portaverat, dum obedientiae vultum semper avertit, videre non potuit; gentilis autem qui sequitur, tanquam prae oculis positum assidue contemplatur. Hunc botrum Gedeon figuravit cum Ephrataeis calumniantibus sub excusatione respondit: «Nonne melior est racemus Ephraim vindemiis Abiezer?» **(Jud. VIII.)** Nam quia Ephraim, qui *fecunditatem* sonat, Ecclesiam exprimit, quid per racemum Ephraim, nisi Christum? Quid per vindemias Abiezer, nisi Judaicorum multitudinem sacerdotum? Sive etiam per racemum parvus fidelium numerus primitivae Ecclesiae, per vindemiam vero multitudo intelligenda est Synagogae.

Melior est ergo racemus Ephraim vindemiis Abiezer, quia beatior fuit primitiva Ecclesia, quae usque in finem saeculi renascentium sobole fecundatur, quam Synagoga, quae paulatim quotidie defectura minuitur; unde et per Isaiam dicitur: «Lauda, sterilis; quae non paris, decanta laudem, et hymnos [hymni],quae non pariebas, quoniam multi filii desertae magis quam ejus quae habet virum; dilata locum tentorii tui, et pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida; ad

dexteram enim, et ad laevam penetrabis, et semen tuum gentes haereditabit **(Isa. LIV)**.» Haec sane cujus semen gentes haereditat, Ecclesia est, quae quotidie genus humanum per suos filios ad fidei unitatem vocat. Haec est, de qua dicitur in Psalmis, «pro ea quae consequitur haereditatem **(Psal. III, in tit.)**.» Haec est vinea, quae laudem decantare praecipitur: sicut et apud eumdem prophetam alibi reperitur: «In illa die vinea meri cantabit ei; ego Dominus, qui servo eam **(Isa. XXVII)**.»

De hac vinea beatus quoque Matthaeus Dominum dixisse commemorat: «Quia homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit **267** ei, et fodit in ea torcular, et aedificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est **(Matth. XXI)**.» Haec vinea ex illo prodiit botro, qui pedibus Judaeorum atque gentilium in crucis calcatus est praelo, ex quo pretiosi sanguinis unda profluxit, quae mentes hominum male sobrias vino spiritualis gratiae salubriter debriavit. De quo scilicet vino cum diversis linguis per Spiritum sanctum loquerentur apostoli, dictum est: «Musto pleni sunt isti **(Act. II)**.» Vae illi, qui prorsus ab hoc musto jejunat, et terreni vini crapulam, quo aestuat, ingurgitatus eructat. «Vae vobis, ait propheta, qui potentes estis ad bibendum vinum, et viri fortes ad miscendam ebrietatem **(Isa. V)**.» Infelix plane, qui se a vino sancti Spiritus servat abstemium, et pulmonem portat vini carnalis acroribus aestuantem, cujus venter epulis atque potationibus intumescit, et spiritualis gratiae vinum in sui cordis cellario non recondit.

Vos autem, dilectissimi, sic terrae proventibus colligendis insistite, ut memineritis etiam vinum divini charismatis in mentium vestrarum tunnulis convasare. Quisquis autem se a proximo per discordiae fomitem dividit, non avis Domini, sed

terrenum animal vinum gratiae coelestis ignorat. Unde est, quod Abraham cum sacrificaret, caetera quidem animalia per medium dividens, utrasque partes contra se altrinsecus posuit, aves autem non divisit **(Gen. XV)**: hoc insinuans quia quisquis per scissuram odii a fratre dividitur, per terram terrenus ambulat, non ut avis ad coelum volat; qui vero se virtutum pennis in alta sustollit, divisionem nescit. Quod si ab inimicis tuis laedendum te esse formidas, nisi adversus eos arma corripias, compone cum Deo, et procul dubio, quiefactus non laederis a proximo: «Dominus» enim, ait, «mihi adjutor est, non timebo quid faciat mihi homo **(Psal. CXVII)**.» Quod etiam patriarcha Jacob docuit, cum Deos alienos infodit Nam, sicut Scriptura testatur **(Gen. XXXV)**, dederunt ei domestici sui omnes Deos alienos, quos habebant, et inaures, quae erant in auribus eorum. At ille infodit ea subter terebinthum, quae est post urbem Sichem. Ubi protinus subinfertur: «Cumque profecti essent, terror Domini invasit omnes per circuitum civitates, et non sunt ausi persequi recedentes **(Ibid.)**.» Constat ergo quia mox, ut Dominum placavit, terreni furoris arma non timuit. Inter domum itaque Jacob et Deum pace composita, omnis undique controversia divino premitur terrore sedata.

Quapropter, dilectissimi, de mentium vestrarum vasculis omnes simultatis et odii pestes egerite; tanquam frementium bestiarum impetus, carnis illecebras edomate, terrenae concupiscentiae flammas exstinguite, atque ad fluenta sancti Spiritus haurienda sitientes animos praeparate. Unusquisque dicentes: «Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum **(Psal. LVI)**.»

Omnipotens Deus, qui per B. Matthaeum ad se peccatores invitat, januam vobis suae misericordiae clementer aperiat, ac mentibus vestris gratiae coelestis dona diffundat. Qui vivit et regnat in Trinitate perfecta unus et verus Deus in saecula saeculorum. Amen.

268 HOMILIA LI. DE SANCTO MATTHAEO APOSTOLO ET EVANGELISTA. (XXI SEPT.)

In illo tempore: «Cum transiret Jesus per civitatem suam, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaeum nomine **(Matth. IX)**.» Et reliqua.

Evangelica lectio, quae nunc auribus vestris insonuit, dilectissimi, velut insignis inter caetera Dominicae eruditionis oracula moerentem peccatorum conscientiam recreat, tabescentes animos erigit, pusillanimitatis et diffidentiae frigus excludit, et ad concipiendam spem veniae dejectum cor in alta suspendit. Quis enim de scelerum suorum quantumlibet immanium enormitate diffidat, cum audiat B. Matthaeum venalis lucri quaestibus inhiantem, non modo repente vocatum, sed ad obtinenda praecipua duo ministeria curiae coelestis adscitum? Nimirum ut apostolici senatus conscenderet apicem, et inter sanctos evangelistas in eo, quod primus est, privilegio susciperet dignitatem. Quod utrumque munus nulli prorsus alii collatum est, nisi Matthaeo tantummodo et Joanni. Et quia Joannes *Dei gratia* dicitur, Matthaeus etiam *donatus* interpretatur, dum uterque geminae

dignitatis dona promeruit, utrique profecto gratia doni coelestis infulsit. Sed, ut impleretur illa sententia, qua dicitur: «Ubi abundavit iniquitas, superabundavit gratia **(Rom. V)**;» Matthaeus, quia scribendi in evangelica veritate fecit originem, ducis ac praeceptoris inter caeteros evangelistas possidet claritatem. Cui nimirum aptissime congruit illa sententia, qua dicitur: «Fidelis sermo, et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum; ut in me primum ostenderet omnem patientiam ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam aeternam **(I Tim. I)**.» Unde factum est, sicut evangelica nunc narravit historia, ut eo discumbente in domo ejusdem Matthaei, multi publicani et peccatores venientes discumberent cum Jesu et discipulis ejus **(Matth. IX)**. Quos enim scelerum suorum mordax conscientia a Redemptoris accessu compescere poterat, hos Matthaei familiare cum Domino contubernium, ut accederent, provocabat; et dum ad pietatis fontem propinquare conspiciunt publicanum, felici jam audacia praesumente, ipsum fontem non addubitant ire reliquis cum peccatoribus publicatum. De qua nimirum publicatione fontis aeterni per prophetam dicitur: «In illa die erit fons patens domus David habitantibus in Hierusalem in ablutione peccatoris et menstruatae **(Zach. XIII)**.» Fons quippe occultus est unigenitus Patris invisibilis Deus; fons vero patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens recte domus David dicitur, quia Redemptor noster ad nos venisse ex David genere non dubitabitur.

Hunc profecto misericordiae fontem, o Pharisaica superbia, paras obstruere, dum sitientes, et aridos ab ejus accessu niteris

elato supercilio prohibere. Hic per os Isaiae tibi promittebatur haustus, cum dicebat: «Effundam enim aquam super sitientem, et fluenta super aridam; effundam **269** spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt inter herbas quasi salices juxta praeterfluentes aquas **(Isa. XLI)**.» Hic iterum tibi promittebatur, cum et alibi diceret: «Et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum, cui non deficiunt aquae **(Isa. LVIII)**.» Sed tu in fastum tumidae elationis impudenter erecta, et de falsae justitiae singularitate lenocinanter inflata, gratis expositam salutis aeternae fontem contumaciter despicis et vivifica superni fontis fluenta fastidis. Accedens enim ad discipulos Domini tumens et arrogans, Pharisaee, pestiferum superbiae virus, quod in pectore tuo grassabatur, effundis: et elationis ventum, quem tumida mente conceperas, per lividi ac male spumantis oris spiramen exsufflas, «Quare, inquiens, cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester?» **(Matth. IX.)** Idcirco plane cum talibus comedit, ut de publicanis justos, de peccatoribus sanctos, de criminosis reddat apostolos. Vocat enim peccatores, ut eos propria virtute justificans, efficiat innocentes. Sic nimirum, sic alibi dum bona tua, Pharisaee, in templo constitutus, arroganter enumeras, et alterum publicanum, te praeferendo, condemnas, et ille de reatus sui barathro ad promerendam veniam justificatus ascendit, et tu a falsae justitiae tuae culmine ante omnipotentis Dei oculos infeliciter corruisti.

Hoc itaque modo dum de fucato vacuae justitiae vestrae nitore praesumitis, et caeteros de suis excessibus judicabiles submordetis, et justitia vestra per elationem in peccatum vertitur, et illorum perpetrata nequitia ad obtinendam veniam

per humilitatis gratiam reparatur. Unde et per prophetam dicitur: «Et erit desertum in Charmel, et Charmel in saltum reputabitur **(Isa. XXIX)**.» Quid scilicet intelligatur per desertum, nisi qui in carnis suae legibus vivunt, qui voluptatum suarum illecebris serviunt, et dum nulli divini verbi vomeres eorum cor, velut arvum rationale, persulcant, nullas bonorum operum segetes germinant; unde scilicet in coelestibus horreis frumenta recondant? Quid vero per Charmel, qui *scientia verae circumcisionis* dicitur, nisi illi debent intelligi, qui per nitorem exterioris justitiae a carnalibus videntur operibus circumcisi, et de circumcisionis ejusdem quasi singulari non cessant scientia gloriari, et dum non qualiscunque, sed verae circumcisionis suae scientiam arrogant, alios quodammodo de non verae circumcisionis falsitate condemnant?

Desertum ergo in Charmel vertitur, et Charmel in saltum econtrario reputatur, cum et peccatores ad justorum merita participando conscendunt, et ii qui justi videbantur, ad agrestis et infructuosi germinis opera praecipites corruunt. Huic simile est et quod Apostolus dicit: «Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem praevaricator legis sis, circumcisio tua praeputium facta est **(Rom. II)**.» Quid ergo, Pharisaee, prodest, quod te per arrogantiam jactas, quod scientiam tibi verae circumcisionis usurpas, dum ut praevaricatorem legis evidentissime reproba vita convincat? Unde te de singularitate falsae justitiae gloriantem, ac per hoc albuginem in oculo tolerantem inspector mentium Dominus sprevit, et publicanum hunc, **270** quem despicis ac despiciendo contemnis, in conturbernium proprii comitatus adlegit:

«Sequere, inquit, me; et surgens, secutus est eum **(Matth. IX)**.»

Quam fortis et valida manus hujus coelestis agricolae! Arborem scilicet terrae radicitus inhaerentem, et mundanae concupiscentiae tenaciter incubantem, mox ut concussit, evulsit, asportavit, et in terra viventium transplantavit. Ubi videlicet «justus, ut palma florebit et sicut cedrus Libani multiplicabitur **(Psal. XCI)**.» Cui nimirum per immutationem dextrae Excelsi congrua dispositione collatum est, ut non modo praedicandi, sed et scribendi sortiretur officium, sicque mereretur humano generi coelestem ministrare thesaurum. Quatenus qui terreni quaestus lucra contempserat, coelestium talentorum dispensator existeret, et thesauros coelestis eloquii, quos impartiendos acceperat, fideliter erogaret. Ut sicut Redemptor noster piscatoribus suis ante jam dixerat: «Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum **(Matth. IV)**,» sic isti quodammodo diceret: Qui lucris temporalibus inhias, qui certe ut auro vel argento diteris impatienter anhelas, me quantocius sequere, moxque te faciam immortales superni regni divitias per mundi latitudinem dispensare. Tu scilicet aurum quaeris cum saeculo transiturum, et ego tibi Evangelii thesaurum dabo per cuncta procul dubio saecula permansurum.

Hinc forte est quod de fluvio illo paradisi, qui apud Genesim Phison appellatur, ita legitur: «Quia circuit omnem terram Evilath, ubi nascitur aurum; et aurum terrae illius optimum est **(Gen. II)**.» Sicut enim Phison primus est fluviorum de paradisi fonte procedentium, ita B. Matthaeus inter reliquos evangelistas primum obtinet locum. Satis ergo conveniens est, et intimae rationi aptissime congruit, ut sicut apud Phison

optimum reperitur aurum, sic et apud hunc beatissimum evangelici ordinis primicerium intelligamus inesse thesauri coelestis incomprehensibile sacramentum. Cui profecto convenienter aptatur, quod per Salomonem dicitur: «Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis **(Prov. XIV)**.» Ubi scilicet non fulva carnalibus oculis vena metalli vibrantis irradiat, sed mysticus intellectus vivifici spiritus splendore coruscat. Nec aurum hoc nutantibus lancibus emptor attrutinat, sed auditor potius in sui pectoris arca reconditum subtiliter librat.

Hoc aurum plane designabat et Moyses, cum de se tanquam de alio in Deuteronomio diceret: «Haec sunt verba, quae locutus est ad omnem Israel trans Jordanem, in solitudine campestri, contra mare Rubrum, inter Pharan, et Thophel, et Laban, et Aseroth, ubi auri est plurimum **(Deut. I)**.» In loco sane, ubi divina lex fuerat promulgata, sicut dicitur, auri plurimum erat, quia sub aggesto illo superductae locutionis pulvere, multi gravesque thesauri coelestis sapientiae delitescebant et tanquam grana triticeo sub culmo litterae servabantur occulta. Et bene sanctis doctoribus, Moysi scilicet et Matthaeo, aurum aequaliter congruit, quorum alter in lege veteri, alter in Evangelico scribendi **271** fecit initium, ut per hos utriusque Testamenti principes ostendantur his, quae scripserunt, inesse divitiae spiritales. Quanquam et hoc aurum, quod in Deuteronomio dicitur, specialiter B. Matthaeo congruere videtur. Deuteronomium siquidem secunda lex dicitur, per quam videlicet Evangelium designatur. Aurum ergo, quod in Deuteronomio dicitur, evangelistae Matthaeo non immerito congruit, qui secundam legem, hoc est, Evangelium primus omnium scripsit.

Nec ignorandum quod per quatuor illa loca, id est, Pharan, et Thophel, Laban, et Aseroth, inter quae videlicet divina lex datur, et inesse auri plurimum dicitur, quatuor evangelistarum numerus designatur. Inter quos nimirum, velut inter quatuor spiritalia loca, coelestis sapientiae thesaurus versatur in medio; dum per eos lex evangelica promulgatur. Quorum videlicet interpretationes nominum sub celeritate perstringimus, ut qualiter unumquodque cuilibet Evangelistarum specialiter congruat, exprimamus. Pharan plane *ferus eorum,* vel *ferocitas,* sive etiam *frugifer* dicitur. Quod nimirum beato non ambigitur convenire Matthaeo, qui, dum feroces Aethiopum populos ad praedicandum in propria sorte suscepit, eos tanquam mitissimas oves ad coelestis pascuae frumenta praevius pastor induxit. Thophel autem, sive Thobel, interpretatur *offerre,* vel *ductus ad luctum.* Quod utique S. Lucae manifesta ratione concordat, qui sub specie vituli victimam signat. Quia nimirum dum per totam Evangelii sui seriem saepius versatur in templo, et apostolorum de passione Domini luctum, et ipsum Dominum Salvatorem nunc in templo, nunc in ligno demonstrat oblatum. Aseroth autem *vestibula,* vel *atria,* seu *beatitudinem* sonat. Quod nimirum a B. Marco non discrepat, quoniam idcirco tanquam leo vox clamantis intonat in deserto, ut nobis vestibula, vel atria, sive etiam, quod optandum summopere est, beatitudinem parat in coelo.

Et notandus est ordo, quia prius ad vestibulum fidei Christianiae, deinde ad atrium supernae gloriae ducimur, ut aeterna mox beatitudine perfruamur. Laban postremo, quod *candidatio* dicitur, nulli melius congruit, quam Joanni,

qui certe cuncta mundanae caliginis obscura contemnens, dum in eum qui candor est lucis aeternae **(Sap. VII)** radios cordis infixit, indeficientis thesauri nobis divitias patefecit. Et haec loca contra mare Rubrum esse dicuntur, qui tota quadriga sancti Evangelii contra cruentum dimicat mundum.

Sed auditis his quae de phrenetico Pharisaeorum ore proruperant, quid eis coelestis Sapientia responderit, audiamus: «Non est opus, inquit, valentibus medicus, sed male habentibus **(Matth. IX)**.» Et Pharisaei plane male habentes erant, sed prae nimia infirmitate languorisque gravedine se esse languidos ignorabant, et quia se prorsus arbitrabantur incolumes, nullisque languorum molestiis deprimi, non merebantur oblata coelestis medici virtute curari. Cum vero, sicut asserunt, qui postquam experti sunt, ex illo periculo reviviscere potuerunt, **272** ii qui fulminibus afflantur nil penitus sentiunt, cum illi qui vulnerantur, vel etiam levius affliguntur, sensum amaritudinis et molestiae non admittunt, sic isti immanissimo lethargi sopore depressi, eam, qua deprimebantur, aegritudinem ignorabant. Illos plane curatione sua dignos animarum medicus arbitrabatur, qui se debiles et aegrotos aspiciunt, qui se certa calamitate depressos et languidos veraciter ingemiscunt. Et o singularis et incomparabilis clementiae medicus, qui super semetipsum omnium infirmitates et aegritudines exaggerat, ut ex infirmitate sua languidus convalescat! «Vere» enim «dolores nostros ipse portavit; vulneratus est siquidem propter peccata nostra, attritus est propter scelera nostra **(Isa. LIII)**.» Qui profecto, ut hominis sauciati vulneribus cicatrices valeant superinduci, gravia sibi vulnera sponte permisit infligi; imo non modo medendi nobis exhibuit curam, sed ipse nobis

factus est medicina. Intra crucis quippe mortarium tritum est coeleste pigmentum, ex quo scilicet antidotum salutis aeternae produxit, per quod genus humanum antiqui serpentis virus evomuit. Quinque nimirum sunt Dominici corporis vulnera, et per quinque corporis sensus, quasi per fenestras totidem mors in hominem fuerat pestilenter ingressa. Unde et per prophetam dicitur: «Mors intravit per fenestras nostras **(Jer. IX)**.» Illa ergo quinque vulnera quinque partiti sensus nostri facta sunt medicina. De quibus profecto vulneribus mutato nomine sponsus dicit in Canticis: «Surge, amica mea, sponsa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petrae, in cavernis maceriae **(Cant. II)**.»

Vocat amicam sponsus, id est, dilectam cujusque fidelis animam, cui Christus haec dicit: «Surge, amica mea, sponsa mea, et veni.» Noli, inquit, sponsa mea, otioso torpore lentescere, sed *surge, et veni,* hoc est, exempla virtutum proximis extrinsecus praebe. Quod vero subjungit, «columba mea in foraminibus petrae.» Petra, sicut dicit Apostolus, est Christus **(I Cor. X)**. Et foramina ergo petrae, sunt vulnera Redemptoris. In his itaque foraminibus quaeque fidelis anima commoratur, quia totam suae salutis summam in Salvatoris sui passione constituit, et in ea spem suam collocans, de gloria sempiterna fida securitate confidit.

Et hoc modo forte valet intelligi, quod Apostolus ait: «Volo, inquit, in Ecclesia quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem millia in lingua **(I Cor. XIV)**.» Id est, utilius judico passionem Domini, quae videlicet quinque est procurata vulneribus, et corde cognoscere et alios edocere, quam legem veterem, quae per Decalogum data est, multiplicibus verbis ad ostentationes inaniter praedicare. Haec

nimirum quinque verba illis locutus fuerat, quibus postmodum aiebat: «Nihil me judicavi scire inter vos, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum **(I Cor. II)**.» Porro autem sicut in paradiso quatuor fluminibus ex uno fonte procedentibus, quinque fluenta sunt, quae totius mundi latitudinem irrigant, sic de paradiso Dominici corporis quinque partitus cruor effulsit, qui videlicet humani generis inquinamenta purgavit. **273** Quanquam per illos paradisi gurgites, qui ex unius fontis origine prodeunt, luce clarius beati evangelistae signantur, qui nimirum de Christi plenitudine profluxerunt. In illo praeterea fronte loti sunt, quicunque commissorum veniam sunt consecuti. Ipse quippe, sicut Joannes ait, est propitiatio pro peccatis nostris; ubi et sequitur: «Non pro nostris autem tantum, sed et pro totius mundi **(I Joan. II)**.» Hinc est quod Pharisaeis misericordiae viscera nescientibus, ait: «Euntes autem discite quid est: Misericordiam volo, et non sacrificium **(Matth. IX)**.»

Videte, fratres charissimi, videte redemptionis humanae pontificem, videte nostrae salutis auctorem pro nobis stantem, et contra diaboli membra fortiter dimicantem. De illo plane dicit Apostolus: «Quoniam assistit vultui Patris et interpellat pro nobis **(Rom. VIII)**.» Illic certe per humanitatis assumptae mysterium pro nobis intervenit hic sua misericordia accusantium, et immaniter oblatrantium ora concludit: Et quia, sicut idem Joannes ait: «Advocatum habemus, Jesum Christum justum **(I Joan. II)**,» quasi advocatus pro nobis in examine litigat, et propriis allegationibus obloquentium nobis argumenta condemnat. Unde postquam nescientes misericordiam ad discendam misericordiam destinasset, dicens: «Euntes discite, quid est: Misericordiam volo, et non

sacrificium **(Matth. IX)**;» mox ad defensionem justitiae, et nostrae partis auxilium aliud etiam invictae rationis intulit argumentum. Ait enim: «Non enim veni vocare justos, sed peccatores **(Ibid.)**.» Ac si dicat: Non veni vocare justos qui videlicet in nostra non sunt, sed peccatores qui omnes communiter sunt. «Omnes *enim,* sicut ait Apostolus, peccaverunt, et egent gloria Dei **(Rom. II)**.»

Porro autem ut firmam spem peccatoribus daret, non illos ad apostolatus culmen elegit, qui credebantur inter homines justi et aliqua sanctitate videbantur insignes, sed vel ignaros justitiae, vel etiam peccatores. Hinc est quod non Zachariam, qui incedebat in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela **(Luc. I)**; non denique Nathanaelem, in quo dolus non erat et cui verum se praebebat Israelitam **(Joan. I)**; non certe Simeonem, in quo Spiritus sanctus erat, cui etiam Christum Dominum, antequam moreretur, videndum esse promiserat **(Luc. II)**; non ex his vel hujusmodi quemlibet ad apostolicae dignitatis culmen evexit, sed simplices potius ac peccatores hoc sublimandos esse fastigio judicavit; ut unusquisque eorum veraciter dicat: «Gratia Dei sum id quod sum **(I Cor. XV)**,» quatenus quod a summa provecti sunt, non propriis ascribant meritis, sed gratiae potius clementissimi deputent largitoris; cui sit gloria, decus et imperium in omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LII. DE SANCTO MICHAELE ARCHANGELO. (XXIX SEPT.)

Circa rerum cardinem versamur, et magnificentiam operum Domini stylo prosequimur **274** impolito; nec est praesumptio, sed devotio, quia non temerarii scrutatores, sed pii pulsatores accedimus. Honoraverunt siquidem stylum majestas Virginis, et dignitas crucis, et utrumque praesumpsimus utroque salvati. Nunc ad angelos sermonem convertimus, et illius purioris naturae contemplamur originem, et hoc quidem convenienter. In primis namque locis illa duo prima posuimus, quae sibi primatum vindicant in rerum creaturis. Tertium autem locum sortiuntur angeli, sicut in coelo, ita in scripto, sentitque anima quod continet pagina, et auctoritas ratione munitur. Beata illa regio supernarum virtutum, in qua felices spiritus circumvolant Dominum Sabaoth, et sublimi pennarum applausu in plateis supernae Hierusalem: Sanctus, sanctus, sanctus clara voce decantant. «Vidi, inquit propheta, Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et plena erat omnis terra majestate ejus, et ea, quae sub ipso erant, replebant templum. Seraphim stabant super illud, sex alae uni, et sex alae alteri **(Isa. VI)**.» Singula ista verba suo pondere librata sunt, et diligentissimam quaerunt expositionem, cujus nos immunes insipientia et ineloquentia fecit, aliquid nihilominus exculpere tentabimus, si non ita solemniter, veraciter tamen.

Visio haec corporalis non est, vel phantasticis involuta praestigiis, sed spiritalis et pura purioris intelligentiae desiderans sanctitatem. Hanc non vident nisi videntes, et qui mundi caliginem supergressi, splendorem divinitatis lucidissima mente suscipiunt? Et, ut breviter eam diffiniamus, Spiritus Dei nostro spiritui dulciter applicatus hanc efficit

visionem, cum nos de praescientia cumulat futurorum. Hoc igitur modo ille totius prophetalis eloquentiae gloria vidit Dominum et sedentem. Filius Dei triginta et tribus annis servus fuit non Dominus, minister, non magister, vilis, non gloriosus, et licet dixerit discipulis: «Vox vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis; sum etenim **(Joan XIII)**:» Et: «Ego sum lux mundi **(Joan. VIII)**:» pauci tamen verborum altitudinem notaverunt, Pharisaeis invidentibus, Judaeis non credentibus, et illum arguentibus praesumptionis. Sed postquam resurrexit a mortuis, et in triumphali sede receptus est, imperatoria decreta propalata sunt urbi, fixitque Crucifixus in totam mundi latitudinem suae dominationis insigne. Jam majestativis nominibus circumfunditur ille pauper, et unicus, et servilium nominum vilitate dimota, Rex regum, et Dominus dominantium multa luce praefulgurat. Vidit ergo eum filius Amos, non humilem, sed sublimem; non judicatum, sed judicem; non opprobrium hominum, sed gloriam angelorum.

«Sedentem,» inquit. Triplicem legimus Creatoris sessionem, unam post mundi creationem, quando requievit ab omni opere, quod patrarat **(Gen. II)**; aliam post ascensionem, quando assumptus est in coelum, et sedet a dextris Dei **(Marc. XIX)**; tertiam post resurrectionem, cum sederit in sede majestatis suae, et nos cum eo sedebimus **(Matth. XIX)**. Solet quietem labor praecedere, statio sessionem. Sed quando laboravit illa majestas, quae nec afficitur passione, nec labore distringitur? Audi quomodo **275** plurimus ei labor incubuit, cum illum pessimum praesumptorem de coelis ad inferna detrusit, et hominem peccato pene simili comprehensum, de paradiso voluptatis in aerumnosum immisit exsilium.

Quantum putas tumultum in coelestibus efferbuisse palatiis, cum mortifer ille vastator irreparabile dissidium in illa coelesti curia fabricavit, conventum proscidit angelicum, et nomina stellantia secum traxit in mortem? Desaevit tunc Omnipotentis indignatio, totaque divinitatis dextera percussus est inimicus, et in perditionis devolutus est abyssum.

Huic tam gravi damno, tam graviter vindicato successit et aliud. Peccavit namque ille, qui huic resarciendae ruinae fuerat subrogatus, propter quem omnia subcoelestia fuerant constituta. Peccante autem illo, multum splendoris sidereis detractum est luminaribus totamque elementorum materiam infectio deploranda confudit. Nondum aversus erat furor Domini, sed adhuc manus ejus extenta, et dexteram ejus singulari vulnere fatigatam provocavit in se fragilis et lutosa substantia, sensitque reliquias fulminei furoris miser homunculus, et personale delictum proscripsit universos. Deturbatur igitur tumultibus frequentibus rationabilium creaturarum, Dominus majestatis, et super suis hostibus vindicatus, cadentes angelos cum desperatione damnavit, et hominem castigavit in spe, praevidens quanta bona de illius peccato esset facturus. Et ob hoc forsitan angelicum peccatum in Scripturis non invenitur expressum, ne Scripturae mandaretur quod emendari non poterat. Requievit ergo Deus rationabili fine tantis malis imposito, sed rursus tactus dolore cordis intrinsecus, et peccantium hominum enormitate gravatus, delevit quem creaverat hominem, et diluvium inhabitare fecit **(Gen. VII)**; nec hoc contentus, super Sodomam et Gomorrham ignem pluit, et sulphur **(Gen. XIV)**; Aegyptios submersit in fluctibus **(Exod. XVI)**, Israelitarum cadavera prostravit in eremo, ubique

turbulentioris Domini repraesentans imaginem; ad extremum venit ipse in nube nostrae carnis abjectus **(Luc. II)**, et dolorum particeps, et laborum didicit obedientiam ex his quae passus est **(Hebr. V)**.

Consummata autem carnis susceptione, elevatus est in coelum, et sedet a dextris Dei **(Marc. XVI)**; nec tamen sedet ad plenum, quia assistit adhuc vultui Dei pro nobis. Erit autem ei tertia sessio gloriosa, cum bonos et malos diverso fine, diversisque clausuris incluserit **(Matth. XXV)**. Sedebit in sede majestatis suae, cum nos traxerit ad se, «et erit Deus omnia in omnibus **(I Cor. XV)**.» Prima sessio est gratiae qua gratis omnia fecit; secunda misericordiae, qua nos misericorditer redemit; tertia gloriae, cum nos glorificabit. Attende autem sedentis gloriam et excellentiam sessionis, ubi nulla creatura consedere praesumit. «Seraphim, inquit, stabant **(Isa. VI)**,» non sedebant. «Vidi Dominum, et universam militiam coeli assistentem ei **(Ibid.)**,» ait propheta: assistentem dicit, non sedentem. «Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei **(Dan. VII)**,» Daniele testante. «Omnes angeli stabant in circuitu throni **(Apoc. VII)**,» ait evangelista. **276** Et alibi: «Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus populis, et linguis, stantes ante thronum **(Ibid.)**.» Sed et Virgo singularis astat a dextris in vestitu deaurato **(Psal. XLIV)**. Moyses, ut videat transeuntem Dominum, stat in petra **(Exod. XXXIII)**, et Elias stat in conspectu Domini, et omnis creatura imperatoriae majestatis assistit. Solus ille transfuga spiritus, dissensionis principium, princeps malitiae, malorum summa, voluit consedere. Sedebo, inquit, in monte testamenti **(Isa. XIV)**. Omnes stant, omnes ministrant, et tu pacis inimice,

sedere praesumis? Ipse Filius, idem quod Pater, sedere nescit, donec dicat ei Pater: «Sede a dextris meis **(Psal. CIX)**.» Talem vidit eum Isaias, et Dominatorem universae terrae et in aureo throno suae divinitatis sedentem, in illa secunda sessione, quo carnem nostram coelis invexit.

Sequitur: «Super solium excelsum.» Excelsum solium angelicam naturam intellige, primam Omnipotentis creationem, et primaria dignitate praeditam potestatem. Super hanc sedet, et supervehitur filius Virginis, susceptum hominem ordinibus provehit angelorum, quia etsi melior est natura, fortior est gratia; si magna dignitas, major Dei voluntas, quam omni nexu naturae summus ille philosophorum astruit altiorem. Elevata est ergo magnificentia Dei non solum super coelos **(Psal. VIII)**, sed et super angelos, quia tanto melior angelis effectus, quanto differentius prae illis nomen haereditavit **(Hebr. I)**. Et plena erat majestate ejus omnis terra. Ipse Dominus Deus noster in universa terra judicia ejus **(Psal. CIV)**, ait Psalmista. Et quomodo nunc post hanc ejus elevationem asserit Propheta omnem terram majestate ejus esse repletam? **(Psal. LXXI.)** Sed cum dicit plenam majestate, intelligit dicere majestatis cognitione quam ante ejus incarnationem aut nulli meruerunt, aut pauci. Sed nunc ab ortu solis usque ad occasum nomen Dei magnum **(Psal. CXII)** praedicatur in gentibus, suntque omnes docibiles Dei **(Joan. VI)**, quos ejus unctio docet de omnibus **(I Joan. II)**. Nam etsi in Israel magnum nomen ejus, non tantum jam uni angulo, sed toti mundo notitia se divinitatis infudit.

Sequitur: «Et ea quae sub ipso erant replebant templum.» Templum accipe civitatem Dei viventis, sponsam ejus, quae

non habet maculam, neque rugam **(Ephes. V)**. Sub ipso sunt incarnatio, passio, mors, et omnis illa horariae dispensationis molestia, quia resurgens ex mortuis jam non moritur **(Rom. VI)**. Haec sunt quae replent Ecclesiam, quorum recordatio nobis annuas parit solemnitates. Replebitur in bonis domus tuae **(Psal. LXIV)**, sanctum est templum tuum, quod tunc profecto mirabile est in aequitate, cum Ecclesia personas non accipit, respuit munera, veritatem eligit, diligit rationem.

Sequitur: «Seraphim stabant super illud, sex alae uni et sex alae alteri.» Duo Seraphim, angelum et hominem accipe: Qui incendentes, vel ardentes dicuntur, cum ille ardeat praesentia, hic memoria.

Primum de alis angelorum videamus, et quali **277** volitatione ferantur; et quia nota est sententia illa, quomodo caput et pedes velent, et tantum media videantur, id est, quod fuit ante mundum, et quod post eum erit, his, quae in presentia sunt, aliquantulum apparentibus, Ezechielem adducamus in medium qui animalium alas hoc modo distinguit, dicens: «Duabus alis volabant, et duae pennae singulorum jungebantur, et duae tegebant eorum corpora **(Ezech. I)**.» Prima eorum ala est, dignitas suae productionis. Transi parumper in arcanum hujus intelligentiae et dignitatem hujus considera creaturae. Ipsa est principium viarum Dei, ait Scriptura **(Job XL)**. Quantum privilegium quod illa cogitatio Altissimi in hoc primum opus prorupit. Decebat profecto, ut singulari gloria praefulgeret, quod de manibus Dominantis primitiva creatione processit. «Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, et perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti, dicit propheta **(Ezech. XXVIII)**.» Non solum similitudo, sed et signaculum similitudinis, ut tanto subtilius

imago Dei insinuetur expressa quanto differentius signaculum similitudinem praecedit. Ubi autem plenitudo sapientiae, decoris perfectio, paradisi deliciae nominantur, tota simul jungitur beatitudo. Subdit autem Scriptura quod superexcellit et quod totius eloquentiae superat facultatem. Quem pretiosiorem fecit Deus. Hic dictum est quidquid dici potuit.

Secunda ala gratia est confirmationis. Haec ala feliciori velatu lassitudinem nescit, per omnia similis praecedenti, nec inferior. Cadentibus quippe praesumptuosis, et istis in humilitate durantibus incircumscriptus ille Spiritus remanentes summa prosecutus est largitate, dans eis in munere, ne possent amplius aliqua labefactione corrumpi. Confirmati igitur, et de sui status stabilitate securi, lucidioris gratiae subiere fastigium. Serviunt ergo illi, cui servire regnare est, et felici securitate, et secura felicitate. His duabus alis volant angeli volatione utique indefessa, et creati digniter et fortiter confirmati.

Tertia ala est singularis amor sui Creatoris; et haec quidem felicissima subtilibusque pennulis intertexta. Amant enim, et ardent, et desiderant in eum prospicere, cujus amore feliciter incenduntur. Quanto enim propiores, tanto ferventiores; et in lumen majestatis absorpti indicibili modo et semper ardent et semper satiantur.

Quarta est assidua visio divinitatis. Sed et haec pennis floridioribus intertexta. Quantae dignitatis est assidue videre Deum? Et illi quidem spiritus, etiam cum mittuntur, non fraudantur gloria visionis, quia ubique occurrit divinitatis essentia, quae intus est, omnia continendo, gubernando exterius. De his duabus scriptum est: «Duae pennae

singulorum jungebantur **(Ezech. I)**;» cum singularis amor ex assidua visione nascatur, et assiduam visionem singularis amor efficiat.

Quinta est gaudium nostrae Redemptionis, et ipsa multiplici picturata varietate. Quis verborum copia comprehendat quantum gaudium Deus homo virtutibus angelicis ingeneravit, cum et eorum collegam, qui ab eis exierat, **278** sed non erat ex eis, vexillo crucis irruente, confregit, et hominem perditum ad regna revocavit coelestia? Nec mirum, quia videbant materiam repurgatam, de qua superna illa civitas reaedificatur, cujus participatio ejus in idipsum **(Psal. CXXI)**.

Sexta est restitutio supernae civitatis. Sed et haec picturis pulchrioribus colorata. Quid enim erit, cum, illo terribili judicio peracto, Dominus virtutum homines angelis sociabit, resarciens damnum, redintegrans numerum, et unumquemque ordinem ex meritis hominibus ad summam revehet numeralem? Tunc sicut, laetantium omnium habitatio erit in civitate Dei **(Psal. LXVIII)**, quia varietate partium ordinata, nil erat amplius quod repugnet, vel quod a statutis locis valeat elocari. De his duabus dicitur: «Duae tegebant corpora eorum;» quia gaudium nostrae redemptionis et restitutio supernae civitatis beatorum spirituum corpora contegunt et resarciunt, ne tam ruinosa diminutio in illa superiori gloria cognoscatur. Et attendendum quanta benignitas gratiae genus humanum in istis administratoriis spiritibus accumulet, quia pugnant pro nobis, ut illud: «Factum est praelium magnum in coelo **(Apoc. XII)**.» Vincunt pro nobis, sicut ibidem subjungitur: «Nunc facta est victoria **(Ibid.)**.» Gaudent pro nobis, quia est «gaudium angelis Dei super uno peccatore

poenitentiam agente **(Luc. XV)**;» Flent pro nobis, sicut scriptum est: «Angeli pacis amare flebant **(Isa. XXXIII)**.» Hae sunt felices pennae, quibus ille numerosus ordo supervolat, stans inirritabiliter, alacriter volans, et in aeternitatem.

Sed jam redeundum est ad nos, et stylus ad nostram retorquendus humanitatem, quos ab angelico consortio corporeae voluptates et iniquae voluntates dividunt et abjungunt. Et licet in hanc degeneravimus vanitatem, portamus tamen imaginem Creatoris, quae, etsi obscurari potest, nequit tamen deleri. Universa vanitas omnis homo vivens **(Psal. XXXVIII)**, ait justus, sed et in imagine pertransit homo Assignemus ergo sex alas homini, et si non tales, qualescunque tamen. Prima hominis ala revertentis ad Deum amaritudo cordis est. In multis offendimus omnes **(Jac. III)**, et non est numerus offensionum nostrarum. Sed cum, accedente et accendente gratia Dei cor nostrum, recogitamus omnes annos nostros in amaritudine animae nostrae, obscuratam declaramus imaginem, et in nostrum principium reformamur. Sed quia «corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem **(Rom. X)**,» sequitur secunda penna, confessio videlicet oris. Ante omnia confessio, dicit Scriptura, nihilque Deo gratius est quam confiteri et accusare quod fecisti. Plena est omnis Scriptura sacra tantae virtutis testimonio, cui tam Veteris Testamenti quam Novi tota servit auctoritas; istae siquidem duae virtutes sunt, quae multiplicem cumulum scelerum nostrorum ante Dei oculos abscondunt. De his dicitur: «Duae tegebant eorum corpora. «Beati,» enim, «quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus

peccatum **(Psal. XXXI)**.» Imputavit, dixit, non fecit. Qui enim peccatum non fecit, non est, nisi unus, et hic Filius Dei. Omne autem quod ipse nobis non **279** imputare decreverit, sic est, quasi non fuerit. Tertia ala est spes. Haec est, quae fragiles animos erigit ad superna, quae taedium exspectationis levigat, quae praesumit de misericordia judicis, et in divinae pietatis obversatur palatio. Quarta est timor. Iste est, qui succurit carneam vestem nostram ossa penetrans et ipsis se infundens medullis. Offer paululum oculis cordis imaginem Domini, et illius Domini, qui fecit coelum et terram, qui potestatem habet corpus et animam mittere in gehennam **(Matth. X)**; cujus patientiam provocasti, thesaurizans tibi iram in die irae et revelationis justi judicii Dei **(Rom. I)**.

Cum haec intuitu diligentiori prospexeris, timor et tremor venient super te, et formido mortis interiorem hominem validius intervertet **(Psal. LIV)**. Quia igitur spes multum praesumit et timor diffidit nimis, utrumque jungere non moreris, ut in communi faciant quod divisa non possunt. Disce sic sperare ut timeas; sic timere, ut speres. De his scriptum est: «Duae pennae singulorum jungebantur.» Quinta est humilitas. Prope est Dominus his qui obtinuerunt cor, ait Scriptura. Humilitas est mater virtutum, superbia vitiorum regina, haec sola virtus virtutum nutrix, quam solam in Virgine matre respexit Altissimus; cujus quandiu conversatus est in terris Filius Dei, et exsecutor exstitit et magister: «Discite a me, inquit, quia mitis sum et humilis corde **(Matth. XI)**.» Sexta est charitas. Haec est principium et finis, bonorum clausula, singularis filia summi Regis. Superfluum est eam verbis prolixioribus commendare, cui alludit tam saecularium quam divinarum litterarum tota facundia. De his dicitur: «Duabus

alis volabant.» His geminis alis illi pennati evolant ad superna, de quibus dicitur: «Frustra jacitur rete ante oculos pennatorum **(Prov. I)**.» Quod si istis volaverimus, nec defecerimus, quandoque etiam pennis angelorum volabimus et videbimus illum in decore suo, qui est Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.

OCTOBER.

XVIII. *Sermo de S. Luca Evangelista.*
XXVIII. *Sermo de S. Fidele martyre.*

SERMO LIII. DE S. LUCA EVANGELISTA. (XXVIII OCTOB.)

Quia per Evangelium, dilectissimi, de tenebris ad lucem reductus est mundus, merito evangelistarum gloriam celebrat populus Christianus. Sed inter caeteros B. Lucas, cui praesens famulaturus est sermo, dum gemina styli species, et evangelicam et apostolicam contexit historiam, tanquam diversis agrum Ecclesiae frugibus ditat, unde videlicet populus esuriens vivat, unde grex Christi virentia salutis alimenta decerpat. Hae plane sunt **280** fruges, quas Joseph fratribus contulit **(Gen. XLII)**; haec pecunia, quam in ore sacci praecepit imponi **(Gen. XLIV)**. Haec pecunia nunc in Ecclesiae mensa proponitur, ut usura postmodum a negotiatoribus requiratur. Sed et Benjamin hoc etiam prae

caeteris additur, ut in sacco ejus etiam scyphus cum pecunia reponatur **(Gen. XLIV)**. Quem enim Joseph per mysterium indicat, nisi Redemptorem nostrum, quem suo jam tunc ille mysterio praefigurabat? Ait enim Scriptura: «Quia vertit nomen illius Pharao, et vocavit eum lingua Aegyptiaca Salvatorem mundi **(Gen. XLI)**.» Quid per fratres, nisi sancti designantur apostoli? Quid per Benjamin, nisi Paulus, qui de tribu Benjamin originem duxit?

Omnes ergo fratres fruges praedicationis accipiunt, quae serere per mundum debeant, et pecuniam, quam ad usurae lucrum in fidei mensa proponant. Soli vero Benjamin etiam scyphus adjicitur, ut per Paulum, quem ille signabat, non tabernaculi cyathus gentibus, sed amplum et patulum verbi poculum propinetur. Hinc est enim, quod ait: «Os nostrum patet ad vos, o Corinthii, cor nostrum dilatatum est, non angustiamini in nobis **(II Cor. VI)**.» Ac si dicat: Quia me vobis verbi potum per uberem scyphum large videtis influere, et vos sitibundi cordis ad hauriendum ora laxate, ut decurrens unda non inaniter fluat, sed capacia vasa, in quae transfundatur, inveniat. De quo videlicet potu per Isaiam Dominus dicit: «Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo **(Isa. XLIII)**.» Quid enim bestia designat agri, nisi gentilitatem utique rationis expertem? Quid per dracones, nisi malitiosi? Quid vero per struthiones, qui pennati sunt, sed volare nequeunt, nisi hypocritae figurantur? Hae ergo bestiae Deum glorificant, dum Christus gentili populo, qui desertus erat et invius, exuberantis Evangelii verba propinat.

Scyphus itaque evangelicae praedicationis, in Benjamin datus est Paulo, ut ipse desertum gentilitatis specialiter excolat, et ariditatem ejus largo sanctae praedicationis imbre perfundat: De quo scilicet imbre scriptum est: «Qui operit coelum nubibus, et parat terrae pluviam **(Psal. CXLVI)**.» Unde et ipse Paulus, qui se apostolum et magistrum gentium esse testatur **(II Tim. I)**, ait ad Galatas: «Cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium praeputii, sicut et Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes **(Gal. II)**.» Ubi notandum quanta beati Pauli dignitas, quanta sit gloria. Nimirum qui beatum Petrum, et caeteros apostolos adhuc passibilis ac mortalis edocuit, ipse Paulum jam glorificatus et super angelos exaltatus instruxit.

Magister apostolorum exstitit Christus, cum hominum subjaceret injuriis; Paulum docere non dedignatus est, cum jam virtutum coelestium vallaretur obsequiis. Cum aliis degebat apostolis, dum nostrae mortalitatis adhuc infirma perferret; Paulum sibi familiarem fecit, cum, calcato ac potenter everso mortis imperio, paternae majestatis solio praesideret. Hinc est quod ait: «Notum vobis facio, fratres, **281** Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem, neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi **(Gal. I)**.» Ideoque licet sancti apostoli per corporales obtutus cuncta Salvatoris nostri gesta perspexerint, in nulla tamen beati Pauli praecessere notitiam, dum idem hunc de coelo magister instruxit qui ante cum illis in terra corporaliter habitavit. Unde est quod ad Corinthios per interrogationem dicit: «Num sum apostolus? Nonne Jesum Dominum nostrum

vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? **(I Cor. VIII.)**» Deo itaque revelante, ad tantam pervenit scientiae plenitudinem, atque ita perductus est in omnem evangelicae regulae veritatem ut, cum omnes superessent, apostolorum magisterio non egeret. Hinc est quod ad Galatas dicit: «Cum autem placuit ei qui me segregavit ex utero matris meae, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini, neque veni Hierosolymam ad antecessores meos apostolos **(Galat. I)**.» Quando autem ierit, aperit, cum subjungit: «Deinde post annos tres veni Hierosolymam videre Petrum **(Ibid.)**» Videre, non discere.

Sed dicet aliquis: Hic sermo non Lucam evangelistam, sicut promiserat, loquitur, sed in Pauli apostoli disputatione versatur. Verum plane, nec possumus diffiteri. Sed cum beatus Lucas ejusdem apostoli individuus comes exstiterit atque ab eo didicerit omne quod scripsit, ubi dignitatem praeceptoris exprimimus, alumni quoque praeconium non tacemus. Et doctoris laus redundat in discipulum, dum evangelicae veritatis historiam, quam ille livinitus didicit, hic ex ejus ore percipiens fideliter apicibus exaravit. Quantae ergo dignitatis quantaeque sit excellentiae B. Lucas, in hoc liquido deprehenditur, quia cum Marcus a beato Pedro edoctus, et Matthaeus atque Joannes, qui Evangelium descripserunt, Redemptoris nostri gesta in terra didicerint, iste solus, ut ita loquar, hoc Evangelium scribere meruit, quod e coelo descendit, dum scilicet hoc Spiritus sanctus Paulo coelitus revelavit, et postmodum per eumdem Paulum, quasi per organum suum, B. Lucae Christus innotuit. Hinc est quod ipse

Paulus ait: «Ad experimentum quaeritis ejus, qui in me loquitur Christus **(II Cor. XIII)**.»

De coelo ergo Christus in Paulum gestorum suorum sacramenta profudit, eademque per Paulum in Lucam, velut aurea fistula mediante, transfudit, ut huic beato viro non immerito congruere videatur, quod per Isaiam dicitur: «Primus ad Sion dicit: Ecce adsum; et Hierusalem evangelistam dabo **(Isa. XLI)**.» Ideoque non casu, sed Spiritus sancti magisterio factum est, ut beatus Matthaeus, qui a conversante in terra Domino Evangelium didicit, quadraginta generationes enumerando descendat **(Matth. I)**; Lucas vero septuaginta septem cognationum gradus ascendendo, describat **(Luc. III)**. Per quadragenarium quippe numerum labor exprimitur, quo videlicet Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, per diversa vitae hujus tempora fatigatur. Hinc est quod Moyses **(Exod. XXIV)** et Elias per quadraginta dies continuavere jejunium **(III Reg. XIX)**. Sed et ipse Dominus sub eodem **282** numero abstinuit a perceptione ciborum **(Matth. IV)**. Per Moysen itaque lex, per Eliam prophetia, per Christum vero Novi Testamenti patenter intelligitur gratia. Per afflictionem ergo legis, prophetiae, simul, et gratiae, labor innuitur universalis Ecclesiae, per universa mortalis hujus vitae saecula fatigatae. Hinc est quod filii Israel aerumnis atque laboribus diutinae peregrinationis attriti, post quadraginta annos terram sunt promissionis ingressi **(Jos. V.)**, quia videlicet omnes electi, post emensum hujus peregrinationis excursum, mox haereditario jure terram viventium possidebunt.

Per numerum ergo, quem Matthaeus ordinat, susceptio laboriosae mortalitatis nostrae; per illum vero, quem Lucas

posuit, indubitanter exprimitur mysterium nostrae redemptionis. Per illum similiter numerum edocemur quia Christus, juxta prophetiam, peccata nostra ipse portavit **(Isa. LIII)**; per istum vero consequenter addiscimus, quia, secundum Apostolum, omnia nobis delicta donavit **(Col. II)**. Ipse quippe est, Agnus qui oblatus est, quia ipse voluit **(Isa. LIII)**; ipse est, qui et abstulit peccata mundi **(Joan. I)**. Septuagenarius quippe septimus numerus, quem Lucas posuit, remissionem significat peccatorum, sicut ipse Dominus innuit, cum Petro quaerenti quoties essent dimittenda fratri peccata, respondit: «Dico tibi non tantum septies, sed usque septuagies septies **(Matth. XVIII)**.» Nec mirum, si per hunc numerum, qui ab undenario et denario nascitur, humanae pravitatis abolitio designatur. Undenarius quippe numerus si septies multiplicatur, profecto septuaginta septem summa completur. Sed denarius qui perfectus est numerus, Decalogum signat. Per undenarium vero, qui hunc transgreditur, quid, nisi legalis transgressio, figuratur?

Cum ergo in tota illa summa legis, simul et transgressionis uterque numerus comprehendatur, quid mirum, si per eam scelerum remissio designetur? Septenarius plane numerus, qui supra Dominum in columba descendit, nostrae pravitatis undenarium abolevit. De quo scilicet charismatum numero per Isaiam dicitur: «Requiescet super eum Spiritus sapientiae, et intellectus; Spiritus consilii, et fortitudinis; Spiritus scientiae, et pietatis; et implebit eum Spiritu timoris Domini **(Isa. XI)**.» Unde B. Lucas, ut expiari nos a nostris sceleribus per adventum nostri Salvatoris ostendat, non ab evangelicae narrationis exordio, sed a baptismo duntaxat, Christi cognationis ordinem inchoat.

Quod etiam in libro Geneseos evidenter ostenditur, ubi Lamech uxoribus suis dixisse narratur: «Septuplum ultio dabitur de Cain, de Lamech vero septuagies septies **(Gen. IV)**.» Ultio quippe de Lamech septuagies septies danda dicitur, quia septuaginta septem homines de femoribus ejus perhibentur egressi, ac, postmodum diluvio vorante, referuntur absorpti. Sed quia Lamech percutiens, sive percussus exprimitur, quid per hunc, nisi primus parens humani generis figuratur, qui nimirum peccati telum, quo primus ipse percussus interiit, universo quoque generi successurae posteritatis inflixit? De hoc ergo Lamech septuagies septies ultio data est, quia peccatum, quod primus homo contraxit per septuaginta septem generationes in humano genere viguit. Usque **283** ad Christum siquidem peccatum originale permansit, quod ipse per baptismi sui (unde Lucas incipit) sacramenta delevit. Ubi videlicet de illo dicitur: «Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi **(Joan. I)**.»

Redemptionis ergo nostrae materiam uterque sanctus evangelista sic invicem dividunt, et narrationis partem sibi quisque congruam sumunt ut Matthaeus per generationum lineam descendendo, Christum ad nos peccatores de coelis advenisse perhibeat; Lucas autem a sacramento baptismatis ad patrem usque conscendens, traxisse nos secum ad coelestem gloriam peccatorum sordibus ablutos ostendat. Ille siquidem astruit Christum ad terram misericorditer descendentem; iste fatetur eum nos ad coelestia sublevantem. Ostendit ille pastorem nonagintanovem oves in desertis pascuis relinquentem; docet iste, quam perdiderat, ovem scapulis impositam ad ovile proprium revocantem **(Matth. XVIII; Luc. XV)**. Ille perhibet descendisse medicum ad aegrotos;

fatetur iste ad incolumitatis aeternae gaudia secum nos reduxisse sanatos. Ostendit ille solum Unigenitum a Patre ad nos missum; docet iste quoniam ad coelestem patriam multitudinem transtulit electorum.

Porro utriusque evangelistae intentionem una B. Apostolus sententia comprehendit, dicens: «Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne **(Rom. VIII)**.» Nam cum dicit: «Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati;» ostendit susceptionem mortalitatis nostrae, quam Matthaeus aperte declarat, cum ad Abraham descendendo, quadraginta generationes enumerat. Cum vero subjungit: «Et de peccato damnavit peccatum in carne,» abolitionem perhibet peccatorum, quam Lucas indubitanter exprimit, cum septuaginta septem cognationum lineam texit. Quam videlicet utramque sententiam idem Paulus uno alibi versiculo complexus est, dicens: «Jesus Christus traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram **(Rom. IV)**.» Descendit enim Christus ut nos a peccatis eriperet: surrexit autem ut candore justitiae nitidos exhiberet.

Quae nimirum utriusque beati evangelistae diversitas etiam in hoc evidenter ostenditur, quia Matthaeus per Salomonem, in cujus matre David per adulterium corruit, Dominicae generationis lineam descendendo producit; Lucas autem per Nathan ascendit, per cujus videlicet aequivocum prophetam hoc ipsum ejusdem David peccatum Dominus expiavit, et sic quasi lapsum miseratus erexit. Ille itaque docet Dei Filium ad nos humiliter inclinatum; iste pronuntiat nobiscum simul cum triumphali gloria coelitus exaltatum. Descendit enim Christus

ad jacentes, ut eos secum provehat in astra victores. Unde non sine divino factum praesagio creditur quod beatus hic evangelista tali vocabulo nuncupatur. Lucas enim Hebraice, *ipse consurgens* sive *elevans.* vertitur in Latinum.

Hoc igitur in proprio nomine praetulit quod ipse postmodum de Salvatore conscripsit. Redemptor enim noster et ipse de morte surrexit, et nos ad coelestia viventes de mortuis elevavit. Unde et per Apostolum dicitur? «Qui nos conresuscitavit, **284** et consedere fecit secum in coelestibus **(Ephes. II)**.» Ipse itaque principaliter consurgens, sive elevans dicitur, quoniam ad hoc de morte surrexit, ut nos in morte prostratos erigeret: ad hoc ascendit in coelum, ut secum nos ad coelestia sublevaret. Quod igitur B. Lucas de Christo scribendo perhibuit, hoc quasi prophetice proprio nomine designavit. Et hoc magnum certe mysterium, quod B. Lucas a baptismo Salvatoris incipit, et usque ad Deum Patrem generationum lineam ascendendo producit. Per lavacrum quippe sacri baptismatis a peccatis abluimur, et sic Deo Patri per Mediatorem Dei et hominum reconciliamur. In baptismo itaque est nostrae ascensionis initium, et sic ad Deum a viventibus pervenitur per boni operis incrementum.

Nec praetereundum quia cum Redemptor noster verus utique sit rex et sacerdos, sicut B. Matthaeus regiam ejus texuit describendo progeniem; sic e diverso Lucas sacerdotalem indicat per omnem textum sui voluminis dignitatem. In sacerdotali quippe plerumque versatur officio, et dum diversa Dominici operis gesta percurrit, ab his tamen quae ad sacerdotium pertinent, non recedit. Modo enim sacerdoti delegatum narrat officium, modo progeniem, modo vicem, modo sacrificium, modo nominat templum, et cum plurima

intra sacrae historiae seriem comprehendat, intentione tamen, qua coeperat, prosequendi sacerdotii perseverat. Nam ipso suae narrationis initio sic exorsus est, dicens: «Fuit in diebus Herodis regis Judaeae sacerdos quidam, nomine Zacharias, de vice Abia, et uxor illius de filiabus Aaron **(Luc. I)**.» Deinde ipsum sacerdotem ad adolendum ante altare sacrificium statuit. Postmodum quoque ad ejusdem sacerdotis domum Mariam virginem dirigit. Tria quoque cantica in Ecclesia cantanda describit, quod nullum evangelistarum praeter eum fecisse reperitur: unum scilicet Zachariae, secundum Mariae, tertium Simeonis **(Luc. I et II)**. Quadragesimo vero die postquam natus est, Dominum cum mulieribus in templo narrat oblatum. Deinde duodennem in eodem templo inter doctores constituit residentem. Parentes quoque Domini narrat per singulos annos in solemnitate paschali orationis gratia Hierusalem ascendere solitos. Postremo Evangelium suum hoc sine concludit, ut dicat: «Ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo laudantes, et benedicentes Deum **(Luc. XXIV)**.»

Unde fit ut B. Lucas vituli speciem teneat, sicut et Ezechiel propheta **(Ezech. I)** et Joannes Evangelista **(Apoc. IV)** se vidisse pronuntiant. Vitulus siquidem in templo solebat offerri. Et bene vitulus, quia sacrae linguae vomere cordis nostri arva prosulcat, eaque evangelici seminis jactu vitali fruge fecundat. Vel certe idcirco B. Lucas vituli praetendit imaginem, quia dum evangelicam atque apostolicam describit historiam, hostes Christi atque adversarios verae fidei, tanquam duobus cornibus ventilat, eosque, ne aream catholicae Ecclesiae depopulentur, expugnat. His itaque cornibus praemunitur, quibus et Judaeos

feriat non credentes, et haereticos hinc inde concludat a regula verae fidei declinantes.

285 Scripsit itaque B. Lucas apostolorum labores, et actus, quibus et ipse collaborator interfuit. Scripsit et Evangelium, quod quasi signatum magni thesauri pondus de coelo percepit. Cui videlicet illud Isaiae vaticinium congruenter aptatur, quo dicitur: «Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quem cum dederint scienti litteras, dicent: Lege istum, et respondebit: Non possum: signatum est enim **(Isa. XXIX)**.» Quis enim est liber ille signatus, nisi sanctum Evangelium mysticis figuratum sententiis obvolutum, et ab humanae mentis intelligentia procul arcana quadam profunditate remotum? Hic profecto liber ille est, de quo Joannes ait: «Vidi in dextera sedentis supra thronum librum scriptum intus, et foris, signatum sigillis septem **(Apoc. V)**.» Quae sunt autem sigilla, quibus liber evangelicus obsignatus dicitur, nisi septem illa sacramenta, quibus utique totus ordo Dominicae dispensationis impletur? videlicet incarnatio Domini, nativitas, passio, resurrectio, ad coelos ascensio, deinde judicium, postremo regnum? His itaque sigillis liber evangelicus ita signatus est, ut nisi eum Christus aperuisset, cuilibet omnino patere non posset. Unde subjungitur: «Ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus **(Apoc. V)**.» In Actibus vero apostolorum dum quasi nudam narrat historiam, quodammodo nascentis Ecclesiae teneram lactat infantiam.

Sed si diligenter attendimus quia medicus est ille qui scribit, nil aliud in illa reperimus historia, nisi duntaxat animarum languentium medicinam. Humanae quippe conversationi, quasi quamdam rectitudinis lineam tendit, et per eam nos velut

per semitam dirigit; ut sicut primitivam Ecclesiam vixisse perpendimus, in quantum facultas suppetit, et ipsi vivere studeamus, quatenus eadem puritas, quae de origine fontis emanat, etiam per declivia nihilominus postrema decurrat, et qualis oriendo progreditur, talis in fine servetur. Unus est enim ipse de quatuor fluminibus paradisi, qui videlicet uberibus doctrinae suae fluentis universam mundi latitudinem irrigavit. De quibus videlicet aquis per Isaiam dicitur: «Scissae sunt in deserto aquae, et torrentes in solitudine, et quae erat arida in stagnum, et sitiens in fontes aquarum **(Isa. XXXV)**.»

Recurramus itaque, dilectissimi, ad innocentiam primitivae Ecclesiae, ut discamus, et possessa relinquere, et in regiae paupertatis simplicitate gaudere. Non in ima nos terrenae substantiae pondus deprimat, quod ad supernae Hierusalem gloriam Rex coelestis invitat. Nos non ab hoc temere carnalis illecebrae retrahat lenocinium, quibus utique per praecedentis nostri Redemptoris introitum patet aula coelorum. Nam dum generationis ejus ordo ab humilitate baptismatis ad Patrem usque producitur, liquet procul dubio, quia patriae coelestis ingressum se sequentibus pollicetur, et quo prior introivit, sibi ministrantibus viam stravit. «Volo, inquit Pater, ut ubi ego sum, illic sit et minister meus **(Joan. XII)**;» ut nimirum ad caput se membra colligant, et (sicut eodem spondente promittitur) ubi fuerit corpus et aquilae congregentur **(Matth. XXIV)**

286 «Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno **(Hebr. IV)**.» Nam (sicut idem dicit Apostolus) talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis

magnitudinis in coelis **(Hebr. VIII)**, sanctorum minister, et veri tabernaculi, quod fixit Deus, et non homo. Illuc itaque se jam noster spiritus dirigat, illuc diruptis terrenae concupiscentiae vinculis aestuanter evolare contendat; et ubi caput eminere considerat, se quoque secuturum esse confidat. De quo videlicet dicitur: «Non in manufacta sancta Jesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum coelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis **(Hebr. IX)**.» Illic ergo habemus pontificem, qui justificat peccatores; illic habemus et regem, qui coronat post victoriam triumphantes, qui nimirum ad hoc dignatus est de summis ad ima nostra descendere, ut nos secum ab infimis ad propria sublevaret, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LIV. DE SANCTO FIDELE MARTYRE. (XXVIII OCTOBR.)

Nostis, fratres charissimi, quia idcirco ad audiendas martyrum Christi victorias frequenter ex institutione ecclesiastica convenimus, ut dum eorum gestis instruimur, ad amorem coelestis patriae, quam viriliter decertantes adepti sunt, ferventius accendamur; dumque illos audivimus edicta regum, minas principum, tribunalia judicum contemnentes, tot suppliciorum genera percurrisse, pudeat ingenuos fidelium animos saltem carnis suae vitiis non obsistere. Pudendum namque est sic bellatorum Christi spectare victorias, ut dum alios triumphalibus titulis insignitos, spolia ex hostibus reportare conspicimus, ipsi in pace domestica subrepentibus

vitiis, velut insidiantibus adversariis enerviter succumbamus. Porro autem beati martyres, et antequam in certamine sanguinem funderent, diversis floruere virtutibus. Nobis autem, quia pro defensione fidei mori non possumus, consummata victoria est, si in sanctarum conversatione virtutum vivere studeamus, ut inde nos protinus transferamur ad regnum, unde illi meruere martyrium. Ex vitae quippe meritis, quibus illi obtinere meruerunt sui certaminis palmam, inde nos absque ullo persecutionis obstaculo perducimur ad coronam.

Aliud igitur in sanctis martyribus solummodo venerari et admirari debemus, aliud etiam imitari. Admiremur scilicet constanter et ingenue morientes, imitemur honesta morum conversatione viventes. Veneremur in illis, quod corpus suum pro fide diversis tradidere suppliciis; imitemur autem, quod carnem suam ante crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. Admiremur illos viriliter morientes, ne vitam ipsi negarent, sed et imitemur per charitatis zelum sanctis exhortationibus inistentes, ut ad vitam et alios traherent. Et ut breviori, quod gestio, sermone concludam, tunc memoria martyrum digne recolitur, si dum mors eorum ingerit **287** audita miraculum, praecedens etiam vita ducitur in exemplum.

Ecce B. martyr iste Fidelis, cujus hodie festivitatem colimus, sicut gestorum ejus testatur historia, et antequam martyrii occasio praeberetur, vitam martyrio dignam duxisse cognoscitur. Nam cum claris natalium titulis fulciretur, et arridente rerum copia, viam mundi posset non ingloriosus arripere, spreto magnatum quorumlibet patrocinio, religioso devotus episcopo maluit adhaerere, ut se patenter ostenderet, non ad gratiam, vel divitias anhelare potentis, sed

benedictionem potius eligere sacerdotis. Cum quo videlicet non ad litigiorum forensium jurgia, non ad praestigiosa figmenta scenarum, non ad theatralia dignum duxit commeare spectacula, sed martyrum potius carceres visitabat. Et quia devotus martyribus fuit, quandoque martyr fieri et ipse promeruit.

Sic olim dispensator ille domus regiae Abdias, quia prophetas centum in specubus absconditos pavit, prophetalem gratiam et ipse postmodum digne remuneratus, accepit **(III Reg. XVIII)**. Et qui tunc pane simul et aqua prophetarum aluit piae sedulitatis ministerio turbam, nunc prophetiae suae oraculis, coelestibus videlicet alimentis, universam recreat, et pascit Ecclesiam. Sic Josue, qui Moysi, ductori videlicet Israeliticae plebis, obsequium famulatus impendit, eidem postmodum plebi, et laudabiliter praefuit, et de ejus adversariis cum magna gloria triumphavit **(Jos. I)**. Quid Eliseum referam, qui dum ab Elia separari nec ad momentum patitur, ejus subinde spiritum duplicem promeretur? **(IV Reg. II.)** Ac si jam tunc Dominus illud evangelicum intonaret: «Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet **(Matth. X)**.»

Enimvero nec solum sanctis martyribus beatus iste Fidelis officium piae humilitatis exhibuit, sed diligentiam suam ad lucrandos etiam eos, qui idolorum erroribus tenebantur, extendit. Et sicut ipse propriis videtur verbis asserere, dum in saeculari militia versaretur, magis divino parebat imperio, quam terreno, adeo ut nonnullos a profana idololatriae cultura compesceret, et ad veri Dei notitiam salutiferis admonitionibus advocaret. Militaribus quidem castris inter erat, sed coelestis militiae signa gerebat. Armatorum denique

videbatur cuneis admisceri, sed pro coelestibus castris sociare sibi alienae professionis milites satagebat. Quibus nimirum non terrenae militiae balteum, non temporalis stipendii donativum, sed coelestis promittebat curiae municipium.

Sub terrenae itaque militiae chlamyde pro castris coelestibus stabat, ut de terrena transfugas faceret, quibus numerum coelestis militiae augeret. Huic et David simile quid fecisse cognovimus, videlicet cum apud Achis regem Geth, Saulem fugiens moraretur. Opulenta nimirum spolia de his saepe regionibus auferebat, quibus praedictus Achis imperabat; et juxta quae Scriptura testatur, ut ejusdem verbis loquar: «Percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem, tollensque oves et boves, et asinos, et camelos, et vestes, **288** revertebatur, et veniebat ad Achis.» Quem cum interrogaret Achis: «in quem irruisti hodie?» **(I Reg. XVII.)** fatebatur ille se contra meridiem Juda, vel contra regiones Israel insiluisse. David itaque alienigenae regi, quasi devotum se urgente necessitate, praebuerat; sed ex profano ejus populo strages plurimas coacervabat. Beatus vero Fidelis sub saecularis professione militiae in procinctu castrorum coelestium, desudabat. Propterea mundo imo principi hujus mundi, cui specie tenus servire videbatur, illudens, sequaces quousque satagebat abstrahere, potiorisque militiae coetibus aggregare.

Ille igitur ferro nationes barbaricas obtruncabat; iste gladio Spiritus, quod est Verbum Dei **(Ephes. VI)**, a carnali vita inconditi, et revera barbarici ritus homines occidebat. Ille diversorum turmas animalium rapuit; hic brutos homines ad Ecclesiae stabulum, et capessendae rationis pabulum vitale

perduxit. Ille consultus Dei se populo testabatur exstitisse contrarium, iste etiam parti fidelium quodammodo se perhibebat obsistere, dum saecularem militiam videretur cum infidelibus bajulare. Militari namque professione superficietenus videbatur asserere, quod haereditatem Dei, cujus ipse pars erat, diversis moribus velut quibusdam gladiis, oppugnaret. Sic nimirum, sic sancta fraus liberius procedebat, dum is, cui suspicio deerat, acquirendis Christo fidelibus insistebat. Videbimus igitur, quia B. Fidelis ad coronam martyrii, merito praecedente pertinuit, qui lucrandis animabus vere charitatis studio et ante martyrium desudavit. Quasi enim bona terra, et ferax prius germen sancti operis protulit, et sic deinde triumphalis gloriae lumen excepit. Hinc est enim, quod in hujus mundi primordio prius terra germinare praecipitur, sequenti vero die luminaria in coelo fiunt **(Gen. I)**; quia necesse est, nos primo sanctae operationis vitales fructus afferre, ut ad contemplandum summae veritatis lumen, valeamus postmodum pervenire. Domum nempe suam supra firmam petram in pace fundaverat, unde postmodum dum venti minarum furerent, dum diversi suppliciorum fluctus impingerent, immobilis permanebat **(Matth. VII)**. Et tanquam radix egregii trunci robur prius in occulto conceperat, quo fulta postmodum adulta seges auris impellentibus non cadebat. In pace igitur ex bona operatione promeruit, quod invictus in persecutionis stadio, et imperterritus stetit. Elaboravit in otio, quod superavit in bello. Intra pacis moenia conquisivit, quod in campo victor obtinuit.

Inter caetera autem meritorum ejus insignia, illud quantae gloriae est, quod beatus hic, et invictissimus martyr, mox ut capite caesus est, turbida tempestas, et nimia coruscatio

dicitur emersisse? Hoc siquidem divinae fuit aequitatis judicium, ut per hoc manifesta claresceret, quod qui martyrem suum recipiebat in gloria, tortores ejus digne terrebat in ira.

Ad terrificandum itaque reprobos coruscatio, et tempestas erupit; quibus videlicet comitantibus supernus arbiter ad judicium veniet, sicut per prophetam dicitur: «Ignis ante eum praeibit, et in circuitu ejus tempestas valida **(Psal. XIX; Matth. XXVII)**.» Porro in morte Domini elementa turbata leguntur. **289** Quantae ergo dignitatis est, quamque nobilis insigne triumphi, ad instar Dominicae mortis, etiam in decollatione martyris elementa fuisse commota? ut ex aliqua parte mortis ejus moriendo teneret formam, cujus imitatus est vivendo doctrinam.

Illud etiam parvipendendum non est, quod quidam ex persecutoribus a daemonio perhibetur arreptus, qui nimirum cum promitteret sepulturae se corpus martyris cum magna reverentia traditurum, si eo interveniente mereretur a daemonio liberari, mox ut cadaver martyris tetigit, daemon abscessit. In hoc etiam ejusdem nostri Redemptoris perspicue videtur exemplum. Siquidem ex ipsis persecutoribus Domini quicunque mysterium sacrosancti corporis ejus attingere meruerunt, a daemonum jugo soluti sunt, ipso redempti sanguine, quem fuderunt. Atque ut in martyrio suo servus passionem Domini sui videatur quasi pedissequus imitari, dum carnifices principi suo miracula, quae per beatum martyrem ostensa fuerant, nuntiarent; cuiquam talia referre omnino prohibuit, perpetuoque celare territus imperavit. Quis enim hoc audiens, non illud protinus ad memoriam revocet, quod principes sacerdotum dixere custodibus: «Dicite, inquit, quia discipuli ejus noctu venerunt, et furati sunt eum, vobis

dormientibus; et si auditum fuerit a praeside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus **(Matth. XXVIII)**.» Isti siquidem docuere custodes, ut mendacium fingerent; ille praecepit officialibus, ut veritatem silentio supprimerent. Utrique nimirum veritatis sunt inimici, dum aut commenta fallaciae nequiter fabricant, aut veritatem silentio malignitatis occultant.

Nos autem, fratres charissimi, qui tam egregii constantiam praeliatoris audivimus, qui tantae virtutis insignia tanquam posita sub oculis intuemur, et ipsi virtutes habere cum Dei omnipotentis auxilio studeamus. Pudeat sub ignaviae torpore languescere, quia alios cernimus cum tanta ad coelum gloria penetrare. Incalescat mens nostra ad agonem certaminis; et si non timet audacter cum hoste confligere, non dubitet duce Christo, facilem sibi victoriam provenire. Et quidem nobis minor est labor, cum tamen commune sit praemium. Quis enim nesciat incomparabiliter esse difficilius gladio cervicem subdere, quam gulae illecebras cohibere? Quis non malit aestuare laboribus, vel nuditate frigescere, quam flammarum furentium incendia sustinere? Quis non levius censeat esurire, et sitire, quam radi ungulis, vel bestiarum morsibus tradi? An non periculosius est, in publico micantia frementium regum mandata contemnere, quam latenter in mente pravis cogitationibus contraire? Semetipsum morti ultroneum tradere, quam voluntates proprias, et carnis desideria refrenare? Cum itaque minus laborando ad eamdem beatitudinem tendimus, cur decertantes in stadio imitari negligimus, ut consortes in patria victoribus existere valeamus.

Pugnemus igitur, fratres mei, et infestantium nos vitiorum illecebras amputare curemus; non enim, juxta Pauli vocem; possumus hic gaudere de saeculo, et illic regnare cum Christo. **290** Et quidem beatos martyres cum membris diaboli dimicasse cognoscimus; nos autem cum ipso iniquorum capite infoederabilis pugnae luctamen habemus. Illi vicerunt eum per membra sua immaniter saevientem; nos superare praecipimur sub insidiarum fraudibus latitantem. Utroque modo triumphum de illo gloriosus martyr Fidelis obtinuit, qui et in pace per aedificationis gratiam ab ejus vinculo nonnullos eripuit, et oblato persecutionis articulo, blandientem nihilominus, et terrentem per sua membra contempsit. Victus vicit, dejectus ascendit, proprium caput gladio subdidit, et cervicem diaboli perpetuae victoriae pede calcavit. Nunc procul dubio inter ignitos supernae Hierusalem lapides emicat, et cum purpuratis commilitonibus imperatori suo coelestis harmoniae carmen alternat. Felici nimirum commercio fragilem corporis exuit tunicam, et candidam immortalitatis adeptus est stolam. Caput decollatus amisit, et pretioso nunc lapide coronatus incedit. Ille quippe eum remunerat in aeterna jam quiete victorem, qui et inter bella dudum protexerat decertantem, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

NOVEMBER.

I. *Homilia de omnibus sanctis.*
XI. *Sermo de S. Martino episcopo et confessore.*
XXX. *Sermo I de S. Andrea apostolo. Sermo II de eodem.*

LV. HOMILIA IN FESTO OMNIUM SANCTORUM.

In illo tempore: «Videns Jesus turbas ascendit in montem: et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli ejus.» Et reliqua. Hodie dies serenior arrisit nobis, et sol solito lucidior terris illuxit. Non enim unus, sed universi sancti sanctificant eam, et splendoribus irradiant luminosis. Spectabilis illa coelorum solemnitas, quae non annuis, sed continuis, gaudiis, inclarescit; ubi lumen videtur in lumine, et Trinitatis substantia beatis oculis, oculo ad oculum aperitur. Ibi cognoscitur gignentis, genitique, et procedentis ratio sempiterna, quae hic credi potest, comprehendi non potest. Illic regina virginum virginibus innumeris comitata, mansiones perambulat angelorum, et utrisque naturis gloriam ejus admirantibus dicit: Quid me admiramini? Divinum est mysterium hoc quod cernitis, divinum profecto, non humanum, nec humanis unquam rationibus comprehensum. Ibi numerosus angelorum exercitus sacratis divisionibus splendescit, volitatorio delectatus obsequio, non velat, sed revelat Domini majestatem. Illic patriarcharum electio primitiva, reverenda societas prophetarum, gloriosus apostolorum **291** chorus, purpurea martyrum multitudo, congregatio florida confessorum, candida virginum turma,

monachorum numerus infinitus. Sedet in medio Domiminus virtutum, et de refusione gloriae suae inebriat intuentes: «Inebriabuntur namque, ait Propheta, ab ubertate domus tuae **(Psal. XXXV)**.» Ibi pax secura, requies voluptuosa, vita perpetua, sapientia mentis, agilitas corporis, cordis illummatio. «Beati qui habitant in domo tua, Domine **(Psal. LXXXIII)**.» Sicut laetantium omnium habitatio est in te **(Psal. LXXXVI)**, civitas Dei: et in plateis tuis vox exsultationis dulcioribus modulis intonatur. «Quare tristis es, anima mea, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi **(Psal. XLI, XLII)**.» Confitebor illi ibi: nam hic stadium, illic praemium; hic pugna, ibi corona. Vanum est ante lucem surgere. Indurandus est animus, et a blandimentis voluptatum procul abstrahendus, et utriusque substantiae materia repurganda, si ad proprios ortus volumus evolare. Amanda est interim tenuitas paupertatis, sermo suspendendus amarior, elatio fugienda, sustinendi labores, cum vitiis congrediendum, eliminandae divitiae saeculares.

Hoc est, quod ille pauper, et unicus **(Psal. XXIV)** in hodierna sancti Evangelii lectione pauperibus, quos de mundi paupertate vocaverat, ait: «Beati pauperes spiritu **(Matth. V)**.» Haec sunt octo, imo septem beatitudines, quia octava eadem quae et prima. Felicissimi gradus, quibus itur ad Dominum, quos omnes in persona sua prius ascendit qui ascendit in montem, et aperuit os suum, ut doceret discipulos suos. Denique, quis pauperior illo, qui non habuit ubi caput suum reclinaret **(Luc. IX)**? Quis illo mitior, qui mitis est et humilis corde **(Matth. XI)**? Qui videns civitatem flevit super illam **(Luc. XIX)**, flevit Lazarum **(Joan. XI)** justitiam docuit, justitiam fecit, in cujus ore non est inventus dolus **(Isa.**

LIII) Quis illo misericordior, qui mulierem adulteram liberavit? Peccatricem sanavit septem daemonibus cumulatam. Quis mundior illo, qui peccatum non fecit? **(I Petr. II.)** Pacificare venit, et quae in coelis, et quae in terris; pacem reliquit discipulis suis **(Joan. XIV)**, persecutionem pro justitia passus est, flagellatus in carne, suspensus in cruce, morte turpatus **(Luc. XXIII)**. Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare **(I Joan. II)**. Canta ergo canticum graduum, et gradatim ascende, nec praepropero saltu aliquem praetermitte; quia, qui offenderit in uno, factus est omnium reus **(Jac. II)**.

Sis ergo pauper spiritu, nec putes hunc primum gradum leviter attingendum, cum multae sollicitudinis, sit mundum, et mundana relinquere, et a consuetudinario cursu cor, corpus et studium revocare. Qui enim pauper est spiritu, vilitate gaudet, humilitatem amplectitur, desideria terrena conculcat; sed quia illa paupertas exsecrabilis est, quae regio spiritu intumescens discordias seminar, inservit litibus, detractoriis sermonibus jucundatur, evolandum est ad secundi gradus sublimitatem, ut sit mitis. Mitis est, qui nulli reddit malum pro malo. Laesus veniam petit, et benefacit laedentibus. Nec plenam jactet victoriam, quisquis hunc fortassis ascendit, cum sit omni lacrymarum fonte plangendum, quod tandiu luto, et **292** lateri sub Pharaonis servierimus potestate; et ideo beati, qui lugent. Luctus autem sanctorum non est de diminutione rerum, de corporum infirmitate, de ferocitate sublimioris potestatis; lugent enim peccata, vel propria, vel aliena, ruinam mundi, detrimentum fidei, contemptum justitiae, abundantiam iniquitatis, dilationem regni.

Nec hic consummationis terminus imponendus, cum perfecta justitia sit diligere proximum sicut seipsum; et ejus excessus libera discretione, et discreta redarguere libertate. Qui enim pro persona, quam gerit, non resistit peccantibus, de suo se noverit silentio esse damnandum. Esurit ergo, et sitit justitiam, qui vitia destruit, construit virtutes; sobrius sibi, justus proximo, pius Deo. Cujus animam urit zelus domus Dei, qui cantat cum justo: «Tabescere me fecit zelus tuus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.»

Sed quia secundum vocem oratoris, plerumque summum jus malitia est, et inconsiderata justitia praecipitium parturit, ideo sequitur: «Beati misericordes.» Misericordia est speciosum humanae naturae ornamentum, cujus expers male degenerat, et hominem diffitetur. Est autem vera misericordia, cum superexaltatur misericordia judicio, cum vel largitate substantiae, vel bona voluntate, vel doctrina verbi, vel exemplo facti, proximi corpus, et animam refovemus. Cum autem jam a claritate in claritatem sic coeperimus ambulare, a claritate cordis nostri, ad clarificandum cor proximi, mundandi sumus ab omni inquinamento carnis et spiritus, ab omni hujus mundi aspersione, pure presseque tergendi, sicut subjungitur: «Beati mundo corde.» Quis gloriabitur castum se habere cor **(Prov. XX)**? Pravum est cor hominis, et incrustabile. Quis cognoscet illud? **(Jer. XVII.)** Difficile est illud mundare, cum in suis abditis delitescens, irruentium recipiat agmina cogitationum, plurimum etiam renitentibus nobis, sed nequaquam obniti valentibus. Ille igitur mundum cor habet, qui utriusque hominis motibus mitigatis, passiones non modo reprimit, sed ignorat, naturali cursu bonorum operum communitus, crucifixus mundo, et cui

crucifixus est mundus **(Gal. II)**. Pauci autem, quibus se infuderit tantae gratiae plenitudo. Quicunque autem illi sunt, jam sunt prope palmam supernae vocationis, si pace, qua refecti sunt, pacificare studeant dissidentes, et dicere cum Propheta: «Cum his qui oderunt pacem eram pacificus **(Psal. CXIX)**.» Idcirco subinfertur: «Beati pacifici,» non solum pacati, sed pacifici, facientes pacem, concordiae semina seminantes.

Sed quia saepius vel adulatione potentium, vel amore temporalium, justitiam aut dimittimus, aut non defendimus dimissam, ad metam cursus porrigenda est dextera, ut pro justitia non solum nostra, sed et alterius persecutionem patiamur, et resistamus usque ad sanguinem, vel usque ad mortem. Et hoc est, quod subsequitur: «Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam.» Post haec autem quid? Hic adhaeremus Domino, et unus cum eo spiritus efficimur. Hic disrumpitur nubes, et transit oratio. Hic revelata facie gloriam Domini **293** speculamur. Hic dulcedo spiritus, cordis suavitas, jubilatio mentis. Beatus populus, qui scit jubilationem **(Psal. LXXXVIII)**.

Videamus si forte aliqua sermonis consequentia beatitudines istas septem donis S. Spiritus possimus assignare. Paupertatem spiritus generat timor Dei, qui pungit animam, et sanguinem elicit, et cogit nos quaerere medicinam. A timore tuo, Domine, concepimus et parturivimus, spiritum salutis fecimus super terram, hoc est, spiritum paupertatis, dicit Isaias propheta **(Isa. XXVI)**, imo per Isaiam Dominus. Hic facit nos mundana vel relinquere, vel non concupiscere, clavus clavum expellens, et pertingens usque ad divisionem animae et spiritus. Pietas autem mites facit, dum nos dulciori

spiritu superfusos ad mansuetudinis thalamum introducit. Qui enim efferati sunt superbia, sublimes in oculis suis, ardentes invidia, invicem mordentes, et invicem consumpti, quomodo mitigatoria possunt indui pictate? Porro scientia luctum parit. Scimus enim quia singularis scientia est recogitare annos nostros in amaritudine animae nostrae **(Isai. XXXVIII)**, et multiplicibus lacrymarum rivulis propria deflere delicta.

De fortitudine vero nascitur fames, et sitis justitiae; cum virium sit non paucarum, pro libertate justitiae mori, nedum loqui: et ubi Deus in causa est, nec allici blanditiis, nec terrore moveri. Consilium autem misericordiam parit, cum summa totius consilii sit consulere omnibus, et infirmitates tam animarum, quam corporum benigna manu misericordiae sublevare. Munditia cordis ab intellectus puritate descendit, qui cordis receptacula purgat, et latebrosos ejus affectus acutissima circumspectionis falce succidit. Porro pacificus ab ipsius sapientiae nascitur summitate, conformis illi Sapientiae, quae pretio sanguinis sui et terram pacificavit, et coelum.

Fortassis etiam, si diligentius perscrutemur, septem petitionibus, quae in oratione Dominica continentur, eas iterum concatenare poterimus. Illi etenim de timore Domini paupertatem spiritus amplectuntur, qui volunt, ut sanctificetur in eis nomen Domini, et dicunt cum Psalmista: «Custodi animam meam, quoniam sanctus sum **(Psal. LXXXV)**.» Qui vero sunt mites, nisi quos pietas imbuit, qui cum patientia et mansuetudine frequenter postulant, ut adveniat regnum Dei, cupientes dissolvi, et esse cum Christo? **(Philipp. I.)** Quorum universitati sanctus eructat dicens: «Exspecta Dominum, et custodi viam ejus, et exaltabit te, ut haereditate capias

terram **(Psal. XXXVI)**;» terra enim viventium promittitur possidenda. Qui autem lugent, nisi quos instruit scientia salutaris, qui piarum undis lacrymarum voluntatem Dei volunt fieri sicut in coelo, ita in terra; sicut in angelis, ita in hominibus. Porro fames, et sitis justitiae de mentis fortitudine generatur, quae quotidianum panem ab ipsis Dei manibus quaerit; panem illum videlicet qui cor hominis confirmat. Qui etiam misericordes sunt, nisi qui pro facultate consulunt omnibus, et audaci conscientia pactum faciunt cum Deo, dicentes: «Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus **294** nostris.» Mundum autem cor non nisi lucidissimus percipit intellectus, qui non inducitur in tentationem, rogans a Patre luminum, non ut non tentetur, sed ut non inducatur, excutiens latrocinantium turmas negotiorum pacificatio vero a Sapientia ipsa descendit, ubi liberamur a malo, et ab omnium iniquitatum mundamur influxu. Haec sunt septem beatitudines, septem dona, septem petitiones, septem candelabra, septem lucernae, septem infusoria, septem spicae, et in qua sunt alia, quae in arce septenarii numeri Scripturarum consecravit auctoritas.

Adolescentulus ergo ausus sum totam lectionis hujus seriem explanare, illorum rogatus, imo compulsus precibus, et praecepto, quibus nec velle, nec posse fuerat obviare. Sed ut praesenti solemnitati aliquantulum insistamus, favorabili, et mellita dulcedine redundans tanta festivitas est, in qua laudem dicunt Deo omnes sancti ejus, et totus orbis clara voce resultat. Isti sunt advocati, quos apud judicem habemus. Pro quo isti intercesserint, sententiam non timet capitalem.

Confugiamus ergo ad probata suffragia, nec nos deterreat enormitas peccatorum; quia major est illorum pietas, quam

impietas nostra. Consiliarii sunt regis nostri, et ipsius irae saepe resistunt, nec nos deserunt in tempore malo. Sciunt enim ubi nos reliquerint, quantis hostium insidiis pateamus. Suspiremus igitur ad illorum memoriam, ut protegant nos sub umbra alarum suarum, donec transeat iniquitas, et perducant nos ad sponsum Ecclesiae, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LVI. DE S. MARTINO EPISCOPO ET CONFESSORE. (XI NOV.)

Nobilis ille confessor, sacerdotum gloria, gemma pontificum, clericorum forma, lumen monachorum, solemnem diem universitati nostrae praefixit. Hic est Martinus miraculorum potestate sublimis, qui terrarum orbem lumine suae cognitionis implevit. Aegyptus religionis mater, et eremitarum fecundissima nutrix, Martinum, tantis filiis posuit in exemplum. Crevit in immensum fama nominis ejus, et ausa est in ipsam apostolorum irrumpere dignitatem; quorum manus tractaverunt de verbo vitae, **(I Joan. I)** qui filium hominis inter filios hominum felicis vocis officio divulgarunt. In omnem terram pervagata est memoria tanti pontificis, et ubicunque resonat fides Christi, sonat vita Martini. Glorificatur imperator in milite, laudatur miles in imperatore. Testatur hoc Turonensis Ecclesia thesaurum corporis ejus continens, quae possessiones suas extendit a mari usque ad mare, quam fecundaverunt reges, et ornaverunt principes, cui Romani pontifices summae libertatis fastigia providerunt.

Accedit etiam ad gloriam confessoris, quia in ipsius honore nonnulla sedium episcopalium fundamenta locata sunt, quod (nisi fallor) de alio non legitur confessore. Scintillat longe, lateque fulgor claritatis illius, et de remotis mundi partibus ad praesentiam sancti corporis **295** festinatur. Clementia divinitatis, et regibus, et regno nostro providit misericorditer, ubi tantum lumen ad remedium peccatorum in saeculum collocavit. Actus ejus et vitam Severus insignis orator, ita suo nobilitavit eloquio, ut et historiam relatione plena veritatis proponeret, et rhetoricis legibus multipliciter insigniret. Et nunc arida vel jejuna lingua nostra, quid audeat de laudibus ejus immurmurare, cujus laudis plena est terra?

Ne tamen in tantis gaudiis cujusque sermonis videamur immunes, recurrendum est ad evangelicam lectionem, in qua sub trium brevitate verborum sapientia Dei Patris totius humanae perfectionis summam inclusit; ait enim: «Videte, vigilate, et orate.» Ille qui videt omnia, hortatur nos ut corporalibus oculis postpositis, mentis lumine videamus oculis illis, de quibus per Salomonem dicitur: «Oculi sapientis in capite ejus **(Eccle. II)**.» Praecipit ergo ut soli solitudinem nostri cordis ingrediamur, et revolvamus veterum sarcinas peccatorum, quibus polluti sumus, et obvoluti.

Primum ergo videamus apud nos peccatorum abundantiam. «Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim **(Psal. XXIV)**,» ait unicus ille consecrarius regis aeterni. Peccavimus super numerum arenae maris, et multiplicata sunt peccata nostra. Tu innumerabilia numerare contendis, et in summa ponere quod summam exsuperat? Ecce, grandis acervus, impetuosus torrens, nec potest discuti tanta miseria; quoniam iniquitates nostrae supergressae sunt

caput nostrum **(Psal. XXXVII)**. Ambulavimus collo extento, oculi nostri pleni sunt vanitate, aures detractione. Odoremus non odorem unguentorum, in quo sponsa se currere gloriatur; sed odorem mortis in mortem, quorum os maledictione et amaritudine plenum esse describitur. Manus nostrae plenae sunt sanguine, pedes veloces ad sanguinem effundendum; contritio, et infelicitas in viis nostris, et via pacis abjecta; non est timor Dei ante oculos nostros **(Psal. XIII)**. Quid igitur faciendum, in quo sperandum, quove confugiendum? Standum est in hoc acervo, non novarum, sed veterum frugum **(Ezech. III)**, et videnda visio timescenda, et statuamus nos ante oculos nostros, ne judex quandoque arguat nos, et statuat nos ante faciem nostram. In hac visione Dei videtur a nobis ventus turbinis, quia secundum virum justum, hic involutae sunt semitae gressuum eorum **(Job VI)**. Ne putes autem hanc visionem inter parva connumerandam, cum haec perducat ad visionem cherubim, et animalium pennatorum; et ad ipsius dominantis introducat aspectum.

Visa igitur abundantia peccatorum nostrorum, videamus secundo negligentiam nostram. Traximus peccata nostra sicut restem longam, et sanguis sanguinem tetigit, et dissimulavimus; vulnus, et livor, et plaga tumens, et non aspeximus **(Isa. I)**. Zelus Dei recessit a nobis, et nos contempsimus. Sic peccatorum multitudini negligentiam cumulantes, obstruximus nobis iter confessionis, semitas justitiae evitamus, non solum negligentes, sed et de negligentia gloriantes, juxta illud viri sapientissimi: «Qui **296** cum malefecerint, laetantur et exsultant in rebus pessimis **(Prov. II)**.» Vis scire, quia de peccatorum abundantia, negligentia pessima filia generatur?

«Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit **(Prov. XVIII)**.» E contrario autem, qui Deum timet, nihil negligit; quia, «qui modica spernit, paulatim decidet.» Peccatorum multitudo negligentiam, negligentia contemptum, contemptus mortem interminat sempiternam.

Vide et tertio patientiam et longanimitatem Dei nostri. «Haec fecisti, et tacui **(Prov. XV)**.» Omnia videt et omnia audit, nihilque remotum ab oculis ejus, de quo dicitur: «Oculi Domini in omni loco contemplantur bonos et malos **(Psal. LXXIV)**.» Oculos hominum timuisti, oculos autem Altissimi non expavisti? Ecce ipse cognovit omnia novissima, et antiqua, neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque a desertis montibus locus est fugiendi, quoniam Deus judex est. Vidit opera tua, recursus et excursus flagitiorum tuorum; et continuit iram suam. Coelum non fulminavit, aqua non submersit, non absorbuit tellus; et cum omnis terra plena sit gloria Domini, in gloria ejus tuam miseriam evomuisti, nec reveritus es praesentem Dominum, et coram tanta munditia tuas immunditias exercere. Ipse autem quid? «Ego, inquit, quasi non videns.» Nunquid alicui ministrorum suorum, qui vindices sunt irae ejus, in hoc ipsum constituti revelavit ignominiam tuam? Ecce, videt, et tacet; videt, nec manifestat; videt, nec judicat; videt, nec vindicat; videt, et videre dissimulat; vocat, et non audis; promittit, et contemnis; minatur, nec metuis, et thasaurizas iram tibi in die irae. Cum ergo sit judex justus et fortis, multum est patiens, nec irascitur per singulos dies **(Psal. VII)**. Ecce continet iram, reprimit furorem, avertit oculos, peccantibus parcit; et illi omnia haec in suum judicium congregant omnium rei. Nunquid qui ita tacuit, et siluit, semper ita tacebit? An non legisti, quia ad

judicium veniet, patientiam abjiciens, humilitatem nesciens, ignorans misericordiam?

Attendisti patienter tacentem, attende et impatienter loquentem: «Sicut parturiens, inquit, loquar **(Isa. XLII)**.» Vidisti dissimulantem, vide etiam quaecunque minima numerantem. «Vestigia, inquit, pedum meorum dinumerasti **(Job XIII)**.» Quis locus erit spei, cum venerit judex, qui stetit sub judice, praecinentibus tubis, conclamantibus angelis, elementis ardentibus? Ad cujus fugiemus auxilium, cum ventis ex transverso furentibus, mundialis machina divelletur, et ignis incandescens coelum, et terram finalibus immiscebit incendiis? Veniet ipse cum potestate magna et majestate; non cum dulcedine et humilitate, quia illic justitia plena est dextera ejus, quae hic misericordiam seminavit et sparsit. Tunc ille misericors oculus non parcet, et non miserebitur; sed percutiet et occidet, indutus iram, furore repletus, plenus crudelitate. Peccatores autem quid? Videntes turbabuntur timore horribili, sed incorrigibili, audientes illud horrendum tonitrum: «Ite, maledicti, in ignem aeternum **(Matth. XXV)**.» Quanti putas doloris erit excludi a facie Dei, videre, et perdere Deum, cum rex gloriae civitatem **297** sublimem intrabit, miseris peccatoribus omni spe misericordiae in perpetuum sigillata? Quisquis ergo es, qui contemnis divitias bonitatis, et patientiae Dei, relege textum Epistolae ad Romanos **(Rom. V)**, et illa tibi plenius dicet quia non evasisti judicium Dei.

Aspice et quarto misericordiam ejus, licet peccaveris, licet neglexeris, et provocaveris patientiam Dei, paratus est tamen misereri, cum volueris, et reverti ad revertentem, oblivisci, et tegere peccata tua, et projicere in profundum maris. Nec erit

mora inter confitentem, et remittentem; inter gementem, et gemitus exaudientem, quia benignus, et misericors est. Sunt homines mundi faciles ad iram, difficiles ad misericordiam; Deus autem et ad irascendum difficilis, et facilis ad miserandum. Revolant illi ad opprobria, quae remiserunt; iste cum remiserit, sic est quasi non fuerit. Ad limina potentium frequentius excubamus, non habentes liberos accessus ad colloquendum, et si quid deliquimus, supplicibus oculis, facie tribulata, verbis humilibus emendamus. Illi autem plerumque superbo oculo, et humero dedignati, pedibus suis pro volutos, vel respicere nolunt.

Non sic Dominus Jesus, qui libentius loquitur mecum quam ego secum; quem invenio quoties quaero; qui occurrit cum panibus fugienti, qui vultum laetum ostendit mihi, qui meam poenitentiam, sicut innocentiam amplexatur, ubique laetus, ubique bonus, ubique pius, ubique dulcis cum magna multitudine dulcedinis suae. Non facit supercilium, oculos non obliquat, non detorquet faciem, nec verba resonat ampullosa, sed occurrit revertenti, et accurrit in amplexus, flens super collum meum, et jubet proferri stolam primam, dari annulum intelligentiae **(Luc. XV)**, et calceari pedes in praeparatione Evangelii **(Ephes. VI)**, in choro, et symphonia ad superna gaudia revocari, et occidi vitulum saginatum in remissionem peccatorum meorum. Vides ergo quam longa patientia sit in Deo, quam velox misericordia. «Longanimis,» ait sanctus, «et multum misericors **(Psal. CII)**.» Libenter igitur ad te confugio, Domine Jesu, qui diutius pateris, et velociter misereris, quia tu es Deus, et non homo sicut propheta dicit **(Ose. XI)**, qui servet iram, abscondat malitiam, vindictam inquirat.

Ad haec et istud considerandum in misericordia miserantis quia saeculi homines semel, aut bis, aut multum septies, vel decies dimittunt, hic autem millies in die, si fieri posset, quae committimus dimittit, et hoc quandiu vivimus, quandiu peregrinamur ab ipso. Visis igitur his quae enumeravimus, attolle oculos etiam ad videndum Domini largitatem, sive familiaritatem. Si cui maxime potenti fecimus, quod ei displiceret, nunquid amplius nobiscum loqui, nedum aliquid largiri, vel familiaris dignatur? Graves sumus ei etiam ad videndum, et pro magno beneficio computat, si saltem a nostra laesione desistat; et licet multiplicibus et devotis obsequiis defendamus offensam, semper tamen injuriae memoria praetervolat oculos illius, nec oblitterari valet vel beneficio, vel obsequio, vel ipsa **298** etiam vetustate. Nunquid ita Deus meus, misericordia mea? Absit. Consuevit enim honorare poenitentes, magis quam innocentes; revertentes, plusquam remanentes, quia devotior est fervidus poenitens quam tepidus innocens, cum ille materiam fervoris habeat, hic tepiditatis.

Fortassis praesumptionis arguar, qui, contra praeceptum Apostoli, verborum novitates induco, sed habeo ad manum testimonia, nec parva, nec pauca, quae et ipsa credibilia facta sunt nimis, et quae possint satisfacere murmuranti. Petrus apostolus, non quilibet apostolus, sed princeps apostolorum, cui traditus est principatus coeli et terrae **(Matth. XVI)**, nunquid non de choro poenitentium est, et de sorte graviter injustorum? Nonne ipse est, qui Deum negavit, reliquit magistrum, amicum deseruit, fefellit promissum? qui coepit detestari et jurare, quia non novit hominem **(Matth. XXVI)**, negationi perjurium addens,

crimini crimen adjiciens? Cecidit, sed non est collisus, quia Dominus supposuit manum suam. Vide quid dicat Scriptura: «Respexit, inquit, Dominus Petrum **(Ibid.)**.» Respectum Christi sequitur fletus Petri, et lacrymarum amaritudo dulcedinem antiquae dignitatis instaurat.

Felices, sancte apostole, lacrymae tuae, quae culpam abluunt, gradum restituunt, debita dimittunt, ampliora committunt. Respexit pietas, et impietas cessit, et accessit prisca familiaritas. Denique: «Simon Joannis, diligis me plus his? Pasce oves meas **(Joan. XXI)**:» et his similia, quid sunt, nisi magna documenta familiaritatis? Illud etiam singulare sancti Spiritus organum, quem invenit Dominus secundum cor suum, cui revelata sunt incerta et occulta sapientiae Dei, nonne cum homicidio, et adulterio insignitus est nota et nomine proditoris? Sed vide quam celeri poenitentiae saltu resilivit ad arcem innocentiae, et grandia vulnera sic revinxit, ut non solum vulneris, sed nec etiam cicatricis vestigia remanerent. Redargutus enim a propheta et retorsione parabolica sugillatus dixit: «Peccavi **(II Reg. XII)**.» Et ille ex thesauro divinae misericordiae statim subintulit: «Transtulit Dominus peccatum a te, et non morieris **(Ibid.)**.» Translatum est peccatum, et ablatum, quod dividebat inter David et Deum; et sublato eo David idem qui prius.

Sed et ille Vas electionis, qui volavit super pennas ventorum, qui plus omnibus laboravit, cui credita sunt eloquia Dei, nonne primus in primitivam Ecclesiam caeteris ardentius fertur efferbuisse? **(I Cor. XV.)** Actus apostolici sunt in testimonium, quanta mala fecerit sanctis Dei in Hierusalem. Hic autem, qui tanta mala fecit, tanta postea passus est pro nomine Christi, et lucet in firmamento coeli, nec est aliqua

gemma pretiosior in corona Regis aeterni. Accedat et illa mulier, quae septem daemoniis, id est universis vitiis cumulata fuit, cui multum amanti, multum dimittitur, quae prima videt Dominum a mortuis resurgentem, apostolorum apostola, dilecta proprie Salvatoris **(Marc. XVI)**.

Veniat nunc omnis innocentium chorus, et tota virginea puritas adunetur, quis erit, qui **299** ad istorum gloriam aspirare, nedum transcendere audeat? Propterea confitebor tibi, Domine Jesu, et laudem tribuam nomini tuo, quia apud te propitiatio est, et propter legem tuam sustinui te **(Psal. CXXIX)**, Domine. Quae est ista lex, quae propitiatio? Quia offensus, te clementem promittis; poenitentiam admittis; punire praetermittis. Magna est igitur virtus poenitentia vera, cum Ambrosius dicat: Facilius inveni eos qui innocentiam servaverunt quam qui congruam egerunt poenitentiam.

Vide et sexto custodiam ejus, quia nisi ipse custodierit nos, frustra vigilamus.

Decursis igitur sex visionibus istis, transeamus ad secundam Salvatoris vocem dicentis: «Vigilate.» Vigilandum omnino, et somnus ab oculis auferendus, quia latrones multi obsident iter nostrum toxicatis missilibus formidandi, nullum prorsus intentatum transire sustinentes. Tres enim hostes praecipuos habemus et praecipitium suadentes, carnem, diabolum, et mundum; ex quibus duo, et si aliquando intermittunt, nunquam tamen dimittunt; tertius autem, diabolus videlicet, ita inexorabile odium adversum nos exercet, ut nunquam ab eo inducias, vel in ictu oculi potuerimus extorquere. At ut verba illius oratoris ponamus, qui ubique redolet Ciceronem, cum hoc quotidianus et anceps congressus, ex hoc innumerum

vulnus, nec ex facili cicatricem promittens; sub hoc casus frequens, et respiratio difficilis; de hoc rara, et nunquam secura victoria; huic voluntas semper iniqua, et fallendi principatus. Quis adversus hunc poterit vigilare, nisi custos ille de nocte venerit in auxilium nostrum? Per nos namque non sufficimus, imo deficimus, si confidamus in nobis.

Attende autem de hoste isto invisibili quantus ingrediatur ad singulare certamen, qualia gerit arma, quam fortia, quo turbine torqueat hastam. Recole librum Job, et historiam Regum, et armatum, et arma considera, quia qui Goliath in libro Regum, idem est diabolus in regno Christianorum. Habet enim hastam delectationis, obdurationis clypeum, desperationis loricam, gladium occisionis, armigerum superbiam, qui antecedit cum, et exprobrat agminibus Dei viventis, et dicit inimicus: «Persequar, et comprehendam, dividam spolia, implebitur anima mea **(Exod. XV)**.» Tu autem quid? Assume apostolicam armaturam, scutum fidei, loricam justitiae, gladium spiritus, circumspectionis hastam; et praecedat te humilitas et dic: «Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar donec deficiant **(Psal. VII)**.» O Domine Jesu, nunquid aequa pugna est hominis et daemonis, duplicis et simplicis, fortis et imbecillis? Invoca me in die tribulationis, ait Dominus, et eruam te, et honorificabis me **(Psal. XLIX)**. Invoco te, Salvator, apprehende arma, et scutum **(Psal. XXXIV)**, ut videam contra fortem armatum fortiorem armatum, et conteras Assyrium in terra tua. Facta ergo congressione, inimicos tuos comminuet, ut pulverem ante faciem venti, et ut lutum platearum delebit eos **(Psal. LXXXII)**. Sic autem contra istum vigilandum est ut semper de redivivo certamine timeas et de victoria non desperes.

300 Caro autem sub necessitatis specie furiosi tumultus sui velat imaginem, et nunc ferculorum varietate repleta, nunc pretiosa vina commutans, incipit lascivire, laxatisque frenis, tota fertur in praeceps. Satim recrudescunt affectus, cogitationes rebellant, visae proponuntur imagines, et pingimus in cordibus nostris quod multis diebus deleri non possit. Ingurgitati enim, non confortati; impleti, nec nutriti, et corpore, et corde distendimur, completurque illud satyricum: Inguinis et capitis nullum discrimen habetur.

Parco sermonibus, quia turpis sententia non nisi verbis turpibus explicari potest, et unicuique nostrum totum est, vel quod tacemus, vel quod volumus praeterire. Tenuis autem mensa, cibus asperior, simplicior potus, corpus firmant, confirmant animum, et utriusque hominis statum reddunt alacriorem.

Mundus vero quid facit? Offert nobis quidquid pulchrum est visu, et concupiscentiam carnis, et oculorum et ambitionem saeculi, ut illaqueet miseros, illaqueatos strangulet, strangulatos sempiternis involvat incendiis. Tentat nos multiformibus insidiis, superius per superbiam, per luxuriam inferius; a dextris per prosperitatem, per adversitatem a sinistris; anterius per mundi concupiscentiam, posterius per praeteritorum vitiorum recordationem, in orbiculari motu per involutionem sensum.

Vigilare igitur necesse est adversus hujusmodi latrunculos, manumque sicariam, et cum Isaia dicendum: «Super speculam Domini ego sum, stans jugiter per diem; et super custodiam meam ego sum, stans totis noctibus **(Isa. XXI)**.» Nec solum stare convenit, sed armatum stare armatura illa

quam Apostolus dicit: «Induite vos armaturam Dei **(Ephes. VI)**.» Alter nostrorum temporum Tullius, de quo superius mentionem feci, vernans ubique flore sermonum, armaturam in hunc modum lucidissimis capitulis inauravit. Si fabulosi spiritus et incantatores motus carnis circa te obstrepuerint, confide, et dic: «Discedite a me maligni, et scrutabor mandata Dei mei **(Psal. CXVIII)**.» Si recalere carnem senseris, et velle revolare ad ineptias suas, esto constans et dic: «Confige timore tuo carnes meas, Domine **(Ibid.)**.» Si paupertatem odisse coeperis, et desiderio divitiarum incoeperis suscitari, expergiscere et dic: «Vae vobis, divites, qui habetis hic consolationem vestram **(Matth. VIII)**.» Si te demulceat adulator, et ad plebiculae laudes animus hilarescat, confortare, et dic: «Oleum peccatoris non impinguet caput meum **(Psal. CXL)**.» Si tibi suggeratur in futurum tempus bonum differre propositum, consurge et dic: «Dies Domini sicut fur, ita in nocte veniet **(II Petr. III)**.» Si gula desaeviens lautiores tibi commendaverit apparatus, recalcitra et dic: «Non est regnum Dei esca et potus **(Rom. XIV)**.» His velut quibusdam increpationibus diffugiunt inimici, delabitur memoria voluptatum, carnis gurgulitas contiscescit, sanctae conversationis initia convalescunt, mundus contemnitur, superatur hostis antiquus.

Sic igitur videns et vigilans fac funiculum triplicem, qui difficile rumpitur, et transi ad orationes, ingrediens interiora veli cum summo pontifice Domino nostro Jesu Christo, qui **301** propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui assistit vultui Dei pro te. Admissus autem non sic audacter, et frontose ingeras te oculis majestatis, sed humillima

trepidatione concussus, saltem quomodo ad tanta miracula admitti potueris, admirare.

Sit ergo oratio verecunda, ut erubescamus peccata nostra, et tantae reverentiae deferemus; pura, ut nihil ab ipso praeter ipsum quaeramus; devota, ut in pinguedine spiritus eam et protendamus; ampla, ut extendamus eam usque ad inimicos; sit continua, ne intermissione fiat remissior; sit pacata, ne turbulentis cogitationum fluctibus submergatur. Fateor, excessi modum, et magis solito vestras aures onerare non timui, dum stylus in longinquitatem extenditur. Sed scio, quia patienter audistis me de illius patientia disputantem, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

* SERMO LVII. I. DE S. ANDREA APOSTOLO (XXX NOVEMB.).

Hodie, fratres charissimi, B. Andreae nobis festivitas votiva resplenduit, quae inter ipsam glacialis brumae caliginem, jucundam nostris mentibus induxit laetitiae serenitatem, et dum aeris inclementia extrinsecus obrigescit, tanti praeliatoris audita victoria, pia corda ad procinctum spiritalis certaminis incitat, et insignes bellatorum Christi animos igne divini amoris inflammat. Inter cuncta sane martyrii genera illud nobilius, illud non immerito judicatur esse praecipuum, quod in ipso Redemptore nostro, capite videlicet martyrum, cognoscitur dedicatum. Unde cum divina dispensatio Petrum et Andream consummari per crucis supplicium voluit, inter caeteros apostolos, licet omnes unius potestatis, et dignitatis

sint, quodammodo egregios atque conspicuos fecit. Crux enim, quae regem praemisit ac sceptrum, eadem utrumque militem, subsequenter evexit ad praemium.

O beata germanitas, quam sicut mundo una consanguinitas edidit, sic eadem triumphalis mors victores ad astra transmisit, et quos in hac vita unius generis protulit natura consortes, in illam beatitudinem sempiternam crux parturivit aequales. Ejusdem nobilitatis in terra eamdem prosapiae celsitudinem sortiuntur in coelo. Qui enim hic sunt filii Joannis, illic sunt filii crucis. Isti enim sunt filii Chore, qui in quorumdam psalmorum titulis praenotantur. Crux enim, quae eos morientes huic vitae subtraxit, coelesti Hierusalem renascentes cum triumphali gloria novos cives invexit. Et Andreas quidem in apostolici senatus catalogo secundus ponitur, qui tamen agnitionem Domini, juxta evangelicam fidem, primus invenitur. Dicit enim Joannes evangelista: «Quia cum staret Joannes, et ex discipulis ejus duo, et respiciens Jesum ambulantem, dixit: Ecce Agnus Dei. Et audientes eum duo discipuli loquentem, secuti sunt Jesum.» Et paulo post: «Erat autem Andreas, inquit, frater Simonis Petri, unus ex duobus, qui audierant ab Joanne, et **302** secuti fuerant eum.» Deinde sequitur: «Invenit hic primum fratrem suum Simeonem, et dicit ei: Invenimus Messiam, quod est interpretatum Christus, et adduxit eum ad Jesum **(Joan. I)**.»

Ecce Andreas inter ipsa novi tirocinii sui rudimenta fructificat, et veritatis jam praedicator efficitur, cujus adhuc vix erat auditor. Novus discipulus factus, non est propria salute contentus, condiscipulos quaerit, ad lucrandos alios fraternus se amor extendit. Thesaurum reperit, gaudet aliis prodere, furtum deputat, illum sine consortibus possidere.

Fausta denique et praeclara futurae indolis signa novus tiro praetendit, qui in ipso novitiae conversionis exordio, mox quod didicerat docuit, quod acceperat fideliter erogavit. Magnum nuntium nova et admiranda ralatio illum promittere visibiliter ostendendum, quem tot prophetarum oracula praecinuerant adfuturum.

Magni certe mysterii bajulus Andreas exstitit fratri, qui nimirum eum se reperisse testatus est, quem ab origine mundi omnes sancti cum magno desiderio praestolati sunt, et tamen videre non potuerunt. Non hoc praestitum est patriarchae Jacob, qui dicebat: «Salutare tuum exspectabo, Domine **(Gen. XLIX)**.» Non Abrahae, cui divina sponsio facta est, quod in semine suo haereditaret omnes gentes **(Gen. XXII)**. O quanti hoc pretii aestimasset insignis ille propheta Isaias, si ei ad hoc spectaculum aspirare licuisset! nimirum cum tanti desiderii ardore succensus flagitaret Mediatoris adventum, et tanquam morosae dilationis impatiens aestuans proclamaret: «Utinam dirumperes coelos, et descenderes. A facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, aquae arderent igne; ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis **(Isa. LXIV)**.» Quam terribilis ac vehemens tuba vox haec in Petri corde personuit, et tanquam repentinum fulmen inopinato coruscans, attonitum fecit: «Invenimus, inquit, Messiam, qui dicitur Christus **(Joan. I)**.»

Ad praeliandum plane Rex gloriae solus advenerat, et ideo ad procinctum belli paulatim sibi jam milites acquirebat. Venerat namque ut fortem armatum superveniens vinceret, et universa arma, in quibus confidebat, auferret **(Luc. XI)**. Venerat, ut captivum hominem, qui sub diabolicae tyrannidis jugo premebatur, eriperet, et ad ingenuitatis antiquae titulos

revocaret. Venerat, ut suum Israel de vinculo vetusti Pharaonis absolveret, et in manu forti, atque robusta, terrae lacte, et melle manati praevius ductor inferret. Non tamen eligebat in adjutorium sibi triumphalibus titulis claros, non strenuos bellatores, non frementium ascensores equorum, non denique philosophos et eloquentes, sed retium vectores, et perexilis naviculae remiges, ut victoria soli divinae potentiae, non humanis viribus ascribatur.

Hanc porro victoriam illa urbis Jericho olim subversio figuravit, quando non telorum missilibus, non falaricis, non certe bellorum quibuslibet machinis, sed vociferantis populi strepitu, et tubis clangentibus munitissima ejus moenia corruerunt **(Jos. XVI)**. Praeceperat namque Dominus Josue ut arcam foederis viri bellatores armati praecederent, sacerdotes autem septem **303** buccinis clangerent, sicque per septem nihilominus dies Jericho moenia circuirent. Septimo itaque die, dum vociferatio populi tubis clangentibus admiscetur, Jericho protinus a fundamento collapsa subvertitur.

Quid est autem quod ad capiendam urbem non gladius educitur, non tela vibrantur, non jaculum mittitur, non acies militari cunei ad irruptionis impetum constipatur, sed tubis duntaxat sacerdotalibus clangitur, et sic victoria non jam jure belli, sed virtute potius sacramenti de superatis hostibus obtinetur? Deliramenti sane videretur ineptia, si evidens non fuisset victoria subsecuta. Sed per Jericho quae dicitur *luna,* non incongrue mundus innuitur, qui sic per labentium momenta temporum, tanquam per menstrua detrimenta finitur. Arca autem sancta erat Ecclesia; tubae vero apostoli sunt, vel quinque sancti doctores Ecclesiae, quorum videlicet admonitionibus dum pugnare semper contra carnis

illecebras et antiqui hostis insidias nititur, velut ad conflictus aciem et conserenda bella tubarum clangoribus incitamur; quae nimirum tubae septem fuisse referuntur, quia praedicatores sancti septiformis Spiritus gratia sunt repleti. Septem quoque dierum vicissitudine omne tempus nostrae mortalitatis evolvitur.

Urbem ergo Jericho sacerdotes arcam ferentes et clangentes septem diebus circumeunt, et muri ejus per arcae praesentiam et tubarum sonitum cadunt, quia in hujus mortalis vitae decursu, dum circumquaque per orbem terrarum sancta movetur, et dilatatur Ecclesia, per sanctae praedicationis instantiam omnis elati mundi superbia frangitur, et cuncta infidelitatis obstacula subruuntur.

Et notandum quod armati milites cum sacerdotibus ire jubentur: nimirum, ut et ii, quibus non est injunctum promendi clangoris officium, nequaquam se remotos intelligant a congressione bellorum, quatenus et ii, qui non praedicant, contra occulti hostis insidias armati nihilominus, et circumspecti semper incedant. Hujus itaque belli duces ac principes sancti apostoli sunt, qui arcam foederis Jerichuntinis moenibus, cum tubarum clangore circumferunt; quia per totius mundi circulum, sanctae praedicationis officio Ecclesiae sacramenta diffundunt. «In omnem, enim, terram exixit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum **(Psal. XVIII)**.» Evolutis autem sex diebus, septimo tandem die rex, Jericho cum omni populo gladio devorante consumitur, quia in die novissimo diabolus, qui est rex superbiae cum omnibus suis sequacibus, quasi quodam divinae sententiae gladio, morti perpetuae condemnatur. Tunc nempe fiet, quod per Apostolum dicitur: «Quia cum evacuaverit omnem

principatum et omnem potestatem et virtutem, novissime inimica destructur mors **(I Cor. XV)**.» Sola autem domus Rahab meretricis evasit, quam videlicet funiculus coccineus in fenestra discrevit. Domus autem illa unicam praefigurat Ecclesiam, quae purificata est a turpitudine fornicationis, per fenestram confessionis, in sanguinis remissione. Haec plane a communi pereuntis mundi liberatur excidio, quia in fenestra domus suae coccineum ligat funiculum, dum **304** in ore corporis sui portare non desinit passionis Dominicae sacramentum. «Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem **(Rom. X)**.» Porro autem funiculus ille ad domum erat ligatus, sed exterius videbatur quia Dominicae crucis fides in corde retinetur, quae oris confessione depromitur. Reliquis quidem pereuntibus, omnes, qui in domo illa reperti sunt, mortis evasere periculum; quia sicut intra Ecclesiam omnes salvantur electi, ita extra Ecclesiam nemo poterit salvus inveniri.

Sed fortasse quaeritur quomodo et arca, quae urbem circumiens obsidebat, et domus Rahab, quae ipsius moenibus inhaerebat, utraque nimirum res unam designat Ecclesiam, cum arca videlicet obsideat et expugnet; domus autem videatur obsessa? Sed haec questio facile solvitur, si in membris Ecclesiae, quae sit diversitas, subtiliter attendatur. Ecclesia namque expugnat Ecclesiam, cum praedicatores, magistri, et discipuli praesidentes, et obtemperantes ex uno divinae regenerationis fonte procedere, unum denique corpus Ecclesiae tanquam diversa videantur membra complere. Cui nimirum Ecclesiae per Psalmistam dicitur: «Pro patribus tuis nati sunt tibi filii;» ipsi sane apostoli, qui ad capiendam

humanae superbiae Jericho tam valida, tam robusta fulminea praedicationum suorum jacula contorsere.

Unius ejusdemque Ecclesiae et patres quodammodo videntur et filii, filii videlicet patriarcharum et prophetarum; patres vero subsequentium omnium deinceps electorum. Hinc est enim quod Moysi divina voce praecipitur, ut et bases argenteas fundat, et tabulas inauratas desuper erigat **(Exod. XXVI)**. Quid autem per bases argenteas, nisi prophetarum videtur ordo signari, qui dum primi de sacramento Ecclesiae sunt locuti, quasi quasdam bases eos aspicimus a fundamento consurgere et superposita fabricae pondera sustinere.

Quid vero per tabulas, nisi sancti figurantur apostoli, qui extensa per mundum praedicatione sunt amplissime dilatati? Apostolorum namque doctrina, quasi quibusdam basibus propheticae praedicationis innititur eorumque auctoritate ad status sui robur firmiter solidatur. Unde et conjunctae binae bases in singulis tabulis supponuntur, quia dum prophetae sancti in verbis suis invicem de futurae tunc Ecclesiae sacramento concordant, et subsequentes apostolos aedificantes aedificant; et cum a semetipsis in nullo dissentiunt, illos in se robustius figunt. Nec immerito bases, quibus prophetae signantur, ut ex argento debeant fundi praecipitur. Argenti quippe claritas ex usu servatur, sine usu autem in nigredinem vertitur. Prophetarum quoque dicta, antequam apostolica praedicatione clarescerent, quia in usu spiritualis intelligentiae non erant, dum conspici prae obscuritate non poterant, quasi nigra remanebant, at postquam apostolicae praedicationis manus vaticinia obscura detersit, quidquid lucis in eis latebat, inclaruit sensusque eorum mysticos in usum dedit, quia verba jam rebus esse exposita

perspicue nuntiavit. Jure igitur praecipiuntur fieri et bases argenteae et tabulae deauratae, quia videlicet apostolica **305** praecepta prophetarum oraculis longe sunt clariora.

Ut ergo ad superiora redeamus, non incongruum est si et arca et domus meretricis, quae obsidetur, unam eamdemque exprimere videantur Ecclesiam, cum ejusdem Ecclesiae, sicut dictum est, diversa sint membra, alia videlicet per sanctae praedicationis ambitum obsidentia, alia a suae infidelitatis, vel pravitatis munimine salutis doctrinae jaculis obruenda, alia jam domestica, alia adhuc per aversionem pravi operis aliena. Hunc in testimonium spiritualis pugnae conflictum Isaias jam odoraverat, cum, postquam Salvatoris adventum perspicue descripsisset, protinus addidit: «Et cor Aegypti tabescet in medio ejus, et concurrere faciam Aegyptios adversus Aegyptios, et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, et civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum, et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus ejus **(Isa. XIX)**.»

Cum igitur per apostolicae praedicationis obsidionem, fratres charissimi, de pereuntis Jericho simus internecionibus eruti, imo de subversae gentilitatis excidio divinitus liberati, non gravemur duces nostros subsequi, quo praecedunt; non videatur onerosum quidquid nobis pro nostra salute praecipiunt.

Ecce beati apostoli Petrus et Andreas ad unum Domini jubentis imperium, non dubitaverunt quae possidebant cuncta relinquere, ut terrenis mererentur coelestia permutare. Dimittunt quae prae oculis sunt, ut invisibilia bona recipiant.

Postponunt habita, ad sperata pertingunt, ad regnum per supplicium transeunt, ad aeternae vitae gaudia per momentaneum crucis patibulum provehuntur. Nihil sibi in peregrinatione reservant, ut pervenientes ad patriam omnia simul inveniant. Unde cum illis per immutationem dexterae Excelsi hoc factum est, ut qui tunc abjecti videbantur et humiles, nunc animarum judices et coelestis sint curiae senatores. Tunc vilium possessores retium, nunc in regnis coelestibus obtinent gloriae principatum. Et quos in terra positos ipsa terrenarum rerum copia destituerat, nunc et totius orbis monarchiam tenent et in illa coelesti Hierusalem judiciariae potestatis solis praesident. Quique extremi pene fuerant hominum, nunc concives sunt et participes angelorum. Boni siquidem magistri et grati remuneratoris adhaesere vestigiis, qui eis aurum pro coeno, cuncta pro nihilo, pro tenebris lucem, pro somnio reddidit veritatem. Quibus nimirum et in coelo ipse sit praemium, et in terris quoque omnium subjicit jura regnorum.

Per hanc ergo viam, fratres mei, qua nos praecessere, sequamur, si illuc, ubi sunt, pertingere volumus. Post hos itaque recta via gradientes, sic relinquamus Jericho, eorum obsidione submersam [subversam] atque destructam, ut nequaquam de ejus anathemate aliquid usurpemus. Prohibet nempe Jesus ille Nave, ne de facultatibus Jericho aliquis concupiscat **(Jos. VI)**. Vetat et noster Jesus, vetus utique Salvator, ut nemo ea quae mundi sunt diligat. «Nolite, inquit, **306** thesaurizare vobis thesauros in terra **(Matth. VI)**.» Et per apostolum suum: «Nolite diligere mundum, neque ea quae in mundo sunt **(I Joan. I)**.» Non ergo ad exemplum infelicis Achan, de anathemate Jericho aliquid

defraudemus **(Jos. VII)**, ut videlicet nihil ex dissolutis mundanae conversationis moribus, disciplinis ecclesiasticis inseramus. Non auferamus pallium, ut post indumentum fidei, cultum conversationum saecularium nullatenus induamus. Non argenti siclos, ut qui aeternum thesaurum in coelo recondimus, nullam temporalem pecuniam per ambitionem in sudario reponamus. Non denique regulam auream, ut in Ecclesiam Christi non accurata introducamus haereticorum dogmata, non trutinata philosophorum acute disputantium studia, vel poetarum elaborata figmenta. Haec est enim aurea illa regula, limato videlicet atque polito sermone directa, et velut aureo luculentae facundiae nitore vestita. Hanc autem regulam furati sunt Arius, Marcion et Appelles, aliaeque perversorum hominum pestes, qui dum philosophorum sectas in Ecclesiam conati sunt introducere, iram Dei quodammodo super castra Israel visi sunt provocare. Sed ii obruti sunt cum Achan sub acervo lapidum, quia oppressi sunt immanissimo pondere peccatorum.

Nos autem, fratres charissimi, quia philosophia nostra Christus est et hic crucifixus, atque ideo magistros habemus, non oratores, sed piscatores, non versutos et eloquentes, sed mites ac simplices, despiciamus sapientiam quae caecat; appetamus stultitiam quae discentes illuminat. «Quia enim, ut Apostolus ait, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit per stultitiam praedicationis salvos facere credentes **(I Cor. I)**.»

Teneamus igitur in sua puritate doctrinam, et rectae fidei adhibeamus operis efficaciam. Enatemus procellosum mundanae perturbationis fluctum. Includi libeat tantorum retibus piscatorum. Incalescat cor nostrum ad tam promptae

obedientiae, tam ferventissimae devotionis exemplum, et quod doctores nostros novimus tunc fecisse, ipsi etiam divina opitulante clementia, studeamus implere. Ecce beatos fratres, Petrum videlicet et Andream, nunquam post conversionem legimus carnali quadam necessitudine sibimet invicem familiarius adhaesisse, quam caeteris, non arctius inter se mutuo confoederatos affectu, non easdem provincias praedicationis gratia consortitos, et, ut magis stupeas, non moleste tulit Andreas quod in fide primus, factus est ordinis dignitate secundus; nec zelo ductus est, quod Petrus, qui ejus ducatu posterior credidit, cujusque ad fidem ipse praevius fuit, prioratus tamen inter omnes apostolos jura suscepit. Hanc nempe mortificationis regulam oculis nostris supernus magister apposuit, hanc nobis verae humilitatis normam, per quam illum recta via sequeremur, exhibuit. In illis namque primis discipulis, quos et mundi doctores instituit, omnium virtutum formam signanter expressit ut usque ad consummationem saeculi unusquisque fidelium ad eos imitationis oculos dirigat, et per eorum tramitem neutrolibet exorbitaturus incedat, quatenus tenendo vitales affluentiae **307** rivos perveniamus ad fontem, sequendo milites recto itinere perducamur ad regem, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LVIII. II. DE S. ANDREA APOSTOLO. (XXX NOVEMB.)

Et quietum studium, et attentum silentium, et tanta tanti viri festivitas monent, imo compellunt aliquid dicere ad ostendendam gloriam deitatis, gloriam apostolicae dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudis ejus **(Psal. LXV)**, quem laudant omnes gentes, qui ministros suos et laudat et laudabiles facit. Ipse est, cui assistunt angeli ad audiendam vocem sermonum ejus **(Psal. CII)**; qui stellas vocat, et dicunt: Adsumus **(Baruc. III)**; cujus manus extendit coelos; qui fundavit terram super stabilitatem suam **(Psal. CIII)**, qui graditur super fluctus maris; qui fecit mirabilia solus **(Psal. LXXI)**; in quem desiderant angeli prospicere. Ipse est, qui fecit omnia, et in omnibus quae fecit, quaecunque voluit. Huic servire, regnare est; qui servivit pro nobis sub dura, et gravi necessitate, et purpuram suae divinitatis cilicio nostrae mortalitatis operiens, pauper, et mendicus venit in regionem nostram. Nunquid non ludus vobis videtur, Judaei, pagani, haeretici, et omnis illa subsannantium, imo insanientium turba, cum dicimus, Filium Dei carnem, crucem, mortem, clavos et lanceam tolerasse? Ludus profecto est, unde sic nobis luditur, ut vobis illudatur:

Unicus ille Sapiens hujus mysterii non ignarus ludum istum eleganti sermone praelusit. «Delectabar, inquit, per singulos dies, ludens coram eo in orbem terrarum **(Prov. VIII)**.» Lusit quippe coram Deo, cum carnem ex ejus praecepto suscepit, et in orbem terrarum, quia ad redemptionem orbis terrarum, delectatus per singulos dies, in singulis apostolis jucundatus, dum uni tradidit regnum coelorum **(Matth. XVI)**, alteri de pectore suo reclinatorium fecit **(Joan. XIII)**. «Et deliciae meae esse cum filiis hominum **(Prov. VIII)**.» Putabam ego, Domine Jesu, quod deliciae tuae essent non cum filiis

hominum, sed cum choris angelorum, ubi divinitatis gloria thronis et potestatibus admirandus, superiorum oculos reverberas naturarum. Ibi lucem habitas inaccessibilem **(I Tim. VI)**, et circumstantiam clarissimorum luminum tui luminis obtegis majestate. Sed illa clementissima tua pietas et benignitas adoranda delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Isti sunt filii hominum, qui speraverunt sub tegmine **(Psal. XXXV)**, quos elegisti de plebe, quorum lavisti pedes, quibus tuum Spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrigis evangelicis per orbem quadrifidum portaverunt.

Nota tamen quod dicit non cum hominibus, sed cum filiis hominum. Ego puto homines ad veterem hominem, filios vero hominum ad filium hominis pertinere, juxta quam intelligentiam puer citharista sic intonat: «Quis est homo quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? **(Psal. VIII.)**» Videsne, quia Deum hominis esse memorem, filium vero hominis **308** se confirmat visitare? Praesumimus et suspiramus, quia faciet nobis misericordiam suam in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in abscondito suae faciei a conturbatione hominum **(Psal. XXX)**.

Magister et Dominus noster, cujus schola est in terris et cathedra est in coelo, ex his omnibus quos elegit, elegit et praelegit Andream apostolum, cujus solemnitatem, et vocibus, et cordibus inclamamus: O dulcis apostolus et primitiva vocatio Salvatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio! Non subterfugit nos quia quodammodo tenerrimus est et dulcior in cordibus fidelium, cujus passio tanta spiritus devotione distillat, ut mentes audientium adipe et pinguedine replere

videatur. Unde non immerito in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripserunt orbi et ministri fuere sermonis. Vocatio ejus, vita et passio cognita sunt vobis, et nunc, quid superest ut a me amplius exspectetis? Verumtamen monet me lectio apostolica, ut aliquantisper de ea vestrae reverentiae colloquamur. Ait enim: «Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem **(Rom. X)**.» Dicit enim Scriptura: «Omnis qui credit in illum; non confundetur **(Isa. XVIII)**.» Tria ponuntur hic, et corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem, et in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est rationis et susceptibile mysteriorum Dei, quod purgatum atque politum ipsam divinitatis substantiam, etsi non comprehendit, apprehendit tamen. Cor est in pectore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide, et hoc esse puto quod dicit Apostolus: «Habitare Christum per fidem in cordibus vestris **(Ephes. III)**.»

Hoc igitur in meracissimam eliquatum est puritatem, cum omnia mysteria Christianae fidei fide principis inconcussa, nihilo tibi dubitationem parit, licet non videas rationem. Haec est consummata justitia, perfecta veritas, et vera perfectio, si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine fide oris, aut nulla est, aut parva, Salvatore dicente: «Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet coram angelis Dei **(Luc. IX)**.» Et propheta: «Periit fides, ablata est de ore eorum **(Jer. VII)**.» Non dixit de corde, sed de ore, quia nihil valet fides cordis, sine fide oris, nec fides oris, sine fide cordis, cum ista justitiam, illa donet salutem, quia salus a justitia, vel justitia a salute separari non possunt.

Crede ergo et confitere, nihilominus confitere et crede, quia fides ad justitiam, confessio fit ad salutem.

Verum quoniam in haec devenimus loca et occasio confessionis se obtulit, reddendum nunc est quod alibi promisimus, totumque proferendum quod de confessione sentimus. Patientes autem estote, et si forte protensius sermonem extendero, vos attendite iis quae dicuntur, quia vestrae proferuntur utilitati. Via enim est, sine qua nemo venit ad Patrem, quam qui perdidit, perdidit. Deum. Cum igitur de vitiorum abysso disponis emergere, ad illum praecipue **309** sit refugium tuum, cui anima tua commissa est, quem imposuit Deus super caput tuum. Nec te moveat si illiteratus sit, vel indiscretus, quia hoc ipsum signum humilitatis est quae generat confessionem. Memento quia non est potestas, nisi a Deo **(Rom. XIII)**. «Super cathedram, inquit, Moysi sederunt Scribae et Pharisaei **(Matth. XXIII)**.» Et tu attende non ad sedentem, sed sedem; cathedram, non personam. Quod si forte, vel licentia ejus ad alium tibi fugere permittatur, tu tamen prius ei reveles tui cordis arcanum, quia non est plena salus, si ille fugitur, aut contemnitur, cui adhaerere et quem honorare debueras. Quod si minus tibi sufficiens videtur ejus instructio; patet ad libertatem via, ut coram alio litterato atque discreto effundas cor tuum, reservato illi privilegio suo, cui tu tuam animam commendasti.

Nec tibi blandiaris, si graviter peccanti levior poenitentia, vel a nesciente, vel a dissimulante dicatur, cum in purgatoriis ignibus perficiendum sit quidquid hic minus feceris, quia dignos poenitentiae fructus quaerit Altissimus. Licet autem non evaseris manus Dei viventis, qui tibi plene non consuluit,

tibi tamen ratio magistra praesidet, quae te doceat tantum a licitis abstinere quantum te memineris illicita perpetrasse.

A vestibulo igitur hujus sacratissimae virtutis omnes illos excludimus quos ad confessionem vel timor cogit, quia extorta confessio non est confessio, sed confusio, vel aliorum accusatio trahit, quae non est confessio, sed offensio; vel sui excusatio ducit, quae non est confessio, sed defensio; vel inanis jactantia rapit, quae non est confessio, sed illusio, et si quae aliae pestes sunt, quae obumbratorio velamine tanti sacramenti simulant sanctitatem. Cor in semetipso et ex semetipso contritum et humiliatum ad hujus purificationis potest ascendere puritatem. Ostendam tibi unum justorum justissime confitentem. Quaeris quisnam sit? Psaltes Domini est: «Dixi, inquit: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino **(Psal. XXXII)**.»

«Dixi,» hoc est, in corde meo proposui, non coactus, neque compulsus, sed spontaneus. «Injustitiam meam,» ait, non alienam, «adversum me,» me arguens et accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, vel exscusandum seipsum, sanctus Domini confitetur? Pro hujusmodi confessione remittes tu, Domine, impietatem cordis mei, peccati scilicet. Et, «pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. **(Ibid.)**.» Hoc primum in corde germinat ad justitiam, postea in ore nascitur ad salutem.

Primus ejus gradus est cognitio peccati. Initium salutis, ait quidam, notitia peccati. In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumeliis affeceris corpus tuum, ambulans in passione desiderii sicut et gentes, quae ignorant Deum, possidens vas tuum in immunditia et vilitate, non in

sanctificatione et honore **(I Thes. IV)**. Considerandum etiam quid merueris, ignem videlicet illum, qui paratus est diabolo et angelis ejus **(Matth. XXV)**, et omnia poenarum genera, quae in illis poenalibus locis cumulantur et crescunt. Inspiciendum vero quid **310** amiseris, bona videlicet illa quae oculus non vidit.

Horum igitur omnium consideratione perterritus, transi ad poenitentiam. Poeniteat te, qui tot et tantis flagitiis involutus in luto faecis et miseriae diutius jacuisti. Poenitentiam age, corpus conterens et furibundo carnis asello in incentivorum semina praesumenti poenitenda amplius non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans confringas ossa animae tuae, quae custodit Dominus in justis. «Unum, inquit, ex his non conteretur **(Psal. XXXIII)**.» Est autem notandum quod haec duo ita sibi ad invicem conjuncta sunt ut cognoscere quis non possit, nisi poeniteat, et poenitere non possit, nisi se cognoscat.

Sic ergo tibi cognitus, et in te poenitens, transvola ad tertium gradum, dolorem videlicet cordis, et jam plantata erit justitia plantatione illa quam plantavit Pater tuus coelestis. Dole igitur quia Creatorem offendisti, cujus legem coelestia et terrestria, praeter te, indefessa statione conservant, et in tanta republica Dei tu solus peregrinus es, et imperatoriae majestatis decreta non curas. Surgat et acrior dolor, quod tuum Creatorem et Patrem offenderis, et illum Patrem, qui tibi ministrat siderum cursus, fecunditatem terrae, fructuum ubertatem. Accedat et accerrimus dolor, qui pertranseat animam tuam, quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineres. Sic igitur in interiori

homine justitia germinante, surculus erumpat in arborem, et loquatur lingua quod scientia loquebatur.

Quartus itaque gradus est confessio oris. Haec pure facienda est, quia non est pars peccatorum dicenda et altera retinenda, neque levia confitenda et gravia diffitenda, nec alter accusandus et ipse excusandus, sed cum justo dicendum: «Non declines cor meum in verba malitiae ad excusandas excusationes in peccatis **(Psal. CXL)**.» Haec enim sunt verba malitiae et gravis malitiae, qua gravior vel pejor esse vix possit. Confitendum est, et humiliter, ut idem sit in corde quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli, qui narrare in confessionibus solent, quae vel arguere litteratorio, vel sortiter gladiatorio gessere conflictu, proh dolor! sub humilitatis pallio superbiam, inducentes et putantes se posse vitare oculos judicis cuncta cernentis. Nonne utrique reges Saul, et David redarguti a prophetis Samuele et Nathan dixerunt: «Peccavi.» Et tamen Saul audivit: «Transtulit regnum Dominus a te, et dabit illud aemulo tuo **(I Reg. XV)**;» et David: «Transtulit Dominus peccatum tuum a te, et non morieris? **(II Reg. XII)**.» Quid est, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde; et humilitas, quae in ore David exstitit, in corde etiam radiavit.

Dicendum est et fideliter ut in fide Ecclesiae credat sibi peccata dimitti, quia Cain et Judas puro et humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter, nam alter eorum desperans ad laqueum cucurrit **(Matth. XXVII)**, alter illud grande scelus evomuit: «Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear **(Gen. IV)**.» Mentiris, latro, quia major est pietas Dei quam quaevis iniquitas, **311** quia «miserationes ejus super omnia opera ejus **(Psal. CXLIV)**.»

Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quae jejuniis et vigiliis attenuanda est, ne nova prurigine ad voluptuosam revolet pravitatem. Haec autem facienda est cum licentia, quia quod sine licentia fit vanae gloriae deputabitur, non mercedi; occulte, ut «nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua **(Matth. VI)**,» discrete, propter debilitatem corporis et multimodas infirmitates. Plerosque enim vidimus in principio conversionis ita discretionis infregisse repagula ut laudum solemnibus inhabiles redderentur, et apparatu deinceps lautiori diuturnis foveri temporibus indigerent.

Jam sic illuminatus procedat ad sextum, qui est correctio operis. Prohibe ergo linguam tuam a malo **(Psal. XXXIII)**, operare quod bonum est, et sensuales motus tuos continentiae frenis infrena, et sic erit pax in terra carnis tuae. Atque malos pro persona, quam habes, et te praesente, justitiam non sinas sepeliri.

Veni ad septimum gradum, qui est perseverantia bonitatis, et in hoc septimo vocabit te Dominus cum Moyse de medio caliginis **(Exod. XXIV)**, et in ipsam divinitatis substantiam interiores oculos infiges. Perseverantiam autem faciunt exspectatio praemiorum, poenarum recordatio, primitiae spiritus et donum coeleste, de quibus loquitur Apostolus **(Hebr. VI)**, quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit. Stultitia est enim illi **(I Cor. II)**, et non potest intelligere, qui spiritualiter examinantur.

Audite et breviter quem oporteat ordinari ad dispensationem ministerii hujus; oportet enim non minus litteratum quam religiosum, ut zelum Dei habeat, et secundum scientiam, cum indiscreta religio magis obesse soleat quam prodesse.

Litteratum autem ideo ut sciat quod injungat, cui parcat, quando parcere debeat, quam consolationem proferat de Scripturis. Religiosum vero, idcirco ut puras manus levet ad Deum et pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat autem ne unquam de his quae sub signaculo confessionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti consentiat. Caveat etiam ne vilescat in conspectu ejus qui ei suam vilitatem ostendit, nec sit suspectus, nec de praeterita futuram vitam aestimet peccatoris.

Quod si fortuito de his quae in confessione suscepit causa coram eo fuerit ventilata, non tanquam conscius in partem declinet, sed quasi nescius judiciarium ordinem permittat excurrere. Habeat autem in voluntate compati et eum liberare, et nitatur aliquid detrahere severitati, imitans dulcedinem Domini mei, de quo dicit sanctus: «Quoniam fecisti judicium meum, et causam meam **(Psal. II)**.» Sed, proh dolor! temporibus nostris per universum mundum pestilentialis morbus excrevit, ut praeferantur Ecclesiis quos nec scientia nec vita commendat, ceu duces caecorum, et praecipitati, et in praecipitium perducentes.

Audivimus de confitente, de confessionem suscipiente, audiamus nunc quae sunt quae impediant confessionem. Quantum colligere possum, quatuor praecipue occurrunt, pudor, timor, **312** spes et desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam Dei quam timor humanus, quia, dum erubescimus confiteri quae commisimus, Deum minus quam homines reveremur. «Haec est confusio adducens peccatum **(Eccli. IV)**.» Opponamus ergo ei considerationem rationis, reverentiam intuentis Dei, comparationem majoris confusionis. Ut enim confiteamur ratio monet, Deus cogit qui

videt; et si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnia omnibus patebunt? Timor autem plerosque opprimit, ne gravi poenitentia percellantur et perferre non possint. Vere «qui timet pruinam, irruet super eum nix **(Job VI)**.»

Hic considerandum quam gravis sit poena gehennae, quam longa, quam infructuosa. E contrario autem poenitentia praesens, levis, brevis et fructuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona praesentia cupiunt, aperire conscientias suas nolunt, ne, si quales sunt hominibus appareant, ad nulla praesentis vitae bona conscendant. Quibus inculcandum est quia bona hujus saeculi parva sunt, incerta et momentanea, et illa illius vitae maxima, certissima et aeterna. Plurimos desperatio interficit qui hoc solum metuunt, ne possint continere: Verum namque est quia «peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnit **(Prov. XII)**.» Hanc obterere debemus vigore confessionis, gratia humilitatis et compassione illius cui aperimus conscientiam nostram.

Sciendum autem quia alia est confessio, quae peccatum plangit; alia, quae laudem canit. Bonum animae ornamentum confessio, quae et peccatorem purgat et justum reddit purgatiorem.

Sequitur: «Qui crediderit in illum non confundetur.» Credere Deo, est verbis ejus fidem adhibere. Credere Deum, est confiteri ubique Deum esse. Credere in Deum, est omnem spem suam in illum dirigere. Deum et Deo credunt daemones, sed in illum non credunt, in quem qui crediderit non confundetur, quia spem suam non ponunt in illum.

Ecce quantum potui, et si non quantum volui, de confessionis disserui sacramento. Sed quia sermonem in longum protraximus, finem loquendi pariter audiamus. Det nobis corde credere ad justitiam, ore confiteri ad salutem **(Rom. XX)**, et in se credere, sponsus Ecclesiae, Filius Mariae, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

DECEMBER.

VI. *Sermo de S. Nicolao episcopo et confessore.*
XXIV. *Sermo in Vigilia Natalis Domini.*
XXV. *Sermo in Nativitate Domini. Sermo alius de eadem.*
XXVI. *Sermo de S. Stephano protomartyre.*
313 XXVII. *Sermo I de S. Joanne apostolo et evangelista.*
Sermo II de eodem.
XXX *Sermo de S. Barbatiano presbytero et confessore.*
XXXI. *Sermo de S. Columba virg. et mart.*

SERMON LIX. DE S. NICOLAO EPISCOPO MYRENSI ET CONFESSORE. (VI DECEMB.)

Nicolaus iste meus, imo et vester, electus ab utero, sanctus a puero, juvenum gloria, reverentia senum, sacerdotum honor,

splendor pontificum conventum vestrum sua laetificat festivitate. Hic est Nicolaus, cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur, quem laudat orbis terrae et qui habitant in eo. Tot enim et tanta miracula cumulantur, ut omnes litteratorum argutiae vix ad scribendum sufficiant, nos ad legendum. Et licet scholarium numerus incude rhetorica sub Quintiliani, vel Ciceronis malleis tenuissimas orationum laminas extendat, superat tamen gloria confessoris vocem, mentem, linguam et conscientiam. Crebrescunt enim quotidie mirabilia, nec requiescit Spiritus Dei ad memoriam militis sui sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra, in omnibus periculis invocatur. Denique «Qui descendunt mare in navibus facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia ejus in profundo **(Psal CVI)**.» Ipsi viderunt opera Domini, et Nicolai per Deum miracula in profundo.

Nonne post memoriam virginis, tam dulcis pietas vel pia dulcedo in cordibus fidelium obversatur ut in die tribulationis Nicolai nomen teneatur in ore, requiescat in corde. Si coruscationes fulgurant et procellis detonantibus a supernis vindicta procedit, Nicolaus in patronum assumitur Nicolaus dulciter inclamatur. Si tempestas saeviens et crudelitas maris navigantibus mortem intentant. Nicolaus flebiliter exoratur, ut audiat; suppliciter invocatur, ut veniat; ut eruat, misericorditer acclamatur. Si pulsamur incommodis, vel offendiculis indolemus, statim sanctum nomen prosilit in os nostrum, Nicolaus ingeminatur, patrocinium quaeritur Nicolai.

Ne putetis autem me declamatorie loqui, vel venustate rhetorica verborum aggerare splendorem, cum totus mundus beneficia sentiat confessoris, nec sit qui se abscondat ab

amore ejus. In testimonium sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus a finibus terrae susceptae, ut videantur quae per eum fiunt mirabilia. Non solum autem Christianis, sed et paganis in tantam reverentiam sancti nominis advolavit auctoritas ut certatim confluant ad laudandum et glorificandum nomen sanctum ejus. Praecipue sacerdotum et clericorum turba tanta devotione circa cultum ejus afficitur ut in toto terrarum orbe quicunque, undecunque **314** se contradant ad obsequendum tantae solemnitati. Laetantur pueri, juvenes gratulantur, ornantur virgines, senes exhilarantur et omnis aetas personanter alludit. Unusquisque autem habet materiam gaudiorum; ut laudent pueri puerum jejunantem, juvenes juvenem liberantem, virgines virginum infamiam redimentem, senes senis inopiam miserantem. Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudant nomen Domini hujus **(Psal. CXLVIII)**.

Sed nunc post actus ejus Graecorum linguis excellentibus insigniter diffamatos, quid audeat sermo pauperculus balbutire? Verumtamen ne videar excusatorias tergiversationes inducere, recurro ad evangelicam lectionem; et quod de communi accepi, profero in commune. Ait enim: «Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, et ait servis suis: Negotiamini, dum venio **(Luc. XIX)**.» Secure negotiabor, praecipiente Domino meo, non timebo Psalmistam dicentem: «Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias domini **(Psal LXX)**.» Non enim parvum mihi fiduciae robur praestat, quod ille summus imperator factus est negotiator meus, et negotium meum sine otio egit, quandiu fuit in terris, et pretiosarum mercium sarcinulas portans ad Patrem, ipsi vultui Dei, et quid emit et quid

redemit, et unde redemerit, ostendit. Tu ergo illo negotioso otiosus esse disponis? illo laborante, quiescere? Ipse venit negotiari in regionem longinquam, et tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere et ingredere regionem dissimilitudinis, videlicet mundum istum, et vide quam frequentes ibi nundinae, quantae germinent et regerminent vanitates, prorsus dissimilitudinis quia regionem similitudinis, ubi ad similitudinem Dei facti nos fuimus, amisisse nos constat. Nunquid non magna dissimilitudo, de paradiso ad infernum, de angelo ad jumentum, ad diabolum de Deo? Vade ergo per forenses tumultus et hic decertantes circumspice. Quantum vero colligo, in tribus causis natat omnis voluntas. Alii divitiis, alii honoribus, alii gloriae innituntur.

Curris ad Indiam, Aethiopiam circuis, maria transis et alium orbem tibi aperis navigando, ut divitias congreges, fugis patriam, ignoras filios, divelleris ab uxore, et omnium necessitudinum oblitus quaeris ut acquiras, acquiris ut pereas, perdis ut doleas, thesaurizas et ignoras cui dictum: «Filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium?» **(Psal. IV.)** Et hoc quidem pro divitiis. Audi et breviter de honoribus: Ducem te constituerunt, et data est tibi facultas ut miser sis, et amplius non quiescas. Cumulatur materia sollicitudinum, et inter aerumnas cor ipsum exedentes, necesse est vultum induere gaudiorum. Nunquid in honore sine dolore, in praelatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate esse quis potest? Miseri, juxta philosophum, mercedem miseriarum amamus, ipsas exsecramur. Regum nobis animos induimus, et quidquid vobis ex voluntate non respondet, statim evocat eam, nec

communis recogitatur humanitas, et tamen est vermis arrodens, **315** qui conscientiam jugiter torqueat: timor potentiae superioris.

Haec est justissima lex, ut sic vivas cum inferiori quemadmodum superiorem vis vivere tecum. Audi et de gloria. Si quaeris gloriam, omnibus invidiae semina praebuisti. Inflatus est, et ventilatorio spiritu plenus disrumperis, nec attendis quot te sequantur, sed quot praecedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acuunt, et argutissimus es si vel linguam, vel manum invidorum possis evadere. Ecce unde gloriosus esse volebas, inglorius esse convinceris. Nullum enim inexorabilius persequitur multitudo quam illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Junge his tribus potentiam et voluptatem, quae et ipsa tenui et perfusorio gaudio rapiuntur, et videbis quia copia pauper est, honor humilis, vilis gratia, potentia debilis, et laboriosa voluptas, ut, juxta Apostolum, omnem intellectum in Christi obsequium redigamus **(II Cor. X)**. Relege maximum illum Latinorum philosophorum, et in illius verbis meam invenies esse sententiam. Contemne igitur haec omnia, quia omnia contemnenda, et de his omnibus fac sarcinam tuam, contemptum mundi.

Decursa vero hac regione, et quod pretiosius est inde sublato, transi ad secundam, quae est paradisus claustralis. Vere claustrum est paradisus. Hic prata virentia Scripturarum, praeterfluens lacrymarum undositas, quam de purissimis affectibus amor ille coelestis eliquat. Hic sunt arbores erectissimae choris sanctorum, nullaque est, quae non multa fructus gaudeat ubertate. Haec est illa sublimis mensa, in qua

Deus est et cibans et cibus, munerans et munus, offerens et oblatum, conviva et convivium. Hic aggestae sunt Omnipotentis divitiae, hic refusa est gloria angelorum. Putasne nullas hic esse nundinas, et otiari illos qui habitant unius moris in domo? **(Psal. LXVII.)** Videas hunc sacris lectionibus intendentem, illum incumbentem orationibus, hunc pro suis excessibus lacrymantem, illum in Dei laudibus exsultantem, hunc vigilantem, jejunantem, et illum officio pietatis sibi ad invicem invidere. Nocte consurgunt ad confitentendum Deo; vespere, mane et meridie narrant et annuntiant laudem ejus, et omnis illorum sedulitas in orbem divini rotatur obsequii. Curre ergo per omnes, curre per singulos, et de universis et singulis fac sarcinam tuam, formam vivendi.

Relicto ergo mundo et modo vivendi suscepto, transi ad tertiam, quae est regio expiationis. In hac regione benignus Pater examinat filios rubiginosos, sicut examinatur argentum; ducit per ignem et aquam, ut inducat in refrigerium **(Psal. LXV)**. Trinae sunt distinctiones locorum, quos pro diversitate meritorum animae sortiuntur. Ad coelum namque statim evolant, qui domicilio corporis usi sunt, tanquam carcere, qui defaecatam puramque substantiam utriusque hominis servaverunt. Econtrario qui fecerunt usque ad mortem, quae digna sunt morte, locis gehennalibus sine misericordia deputantur. Qui vero neutrum sunt, sed sunt inter utrumque, qui mortalia quidem commiserunt, sed circa mortem poenituerunt, poenitentiam **316** non explentes, indigni ut statim gaudeant, nec digni ut semper ardeant, loca purgatoria sortiuntur, in quibus flagellantur, sed non ad insipientiam sibi, ut extorti transferantur ad regnum.

Pro his, qui in coelo sunt, non orandum, quia eos, non pro eis, orare debemus. Pro his, qui in inferno sunt, suspendendae sunt preces, quibus clausa est misericordiae janua et totius spes interclusa salutis. Pro illis tantum vigilandum est in orationibus, subveniendum sacrificio singulari, qui locis purgabilibus emundantur, ut benignus Pater poenitentiam eorum in satisfactionem, satisfactionem in glorificationem cito convertat. Curre iterum per istos intuitu pietatis, et fac sarcinam tuam, affectum compatiendi.

Quarta regio, est regio gehennalis, regio dura, regio extimescenda, terra afflictionis, terra oblivionis, terra miseriarum, terra tenebrarum, terra turbinis et caliginis, terra maledictionis et mortis, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Totus tremo atque horreo ad memoriam regionis istius, et concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis, qui non succenditur, vermis qui non moritur **(Isai LXVI)**, frigus horrendum. Ibi fetor intolerabilis exoritur, percutientes mallei resonant incessanter, obfusae tenebrae cumulatius indensantur. Illic confusio peccatorum, horribilis facies daemonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus et stridor dentium **(Matth. XIII; Luc XIII)**, planctus et gemitus, et alternantia mala impios sine pietate discerpunt. Nihil sic valet ad exstirpandas voluptatum radices, quam istorum memoria et recordatio vulnerum Domini mei, qui stetit ante judicem, qui alapas accepit, qui flagellatus est, qui consputus, qui coronatus spinis, qui colaphis caesus, qui suspensus in ligno, cui pendenti insultatum est, qui mortuus in cruce, qui lancea percussus, qui sepultus, qui resurrexit, qui ascendit ad coelos, qui fecit nos regnum et sacerdotes Deo et

Patri. Curre per has tumultuantes nundinas, ut vivens descendas in infernum, et fac sarcinam tuam, odium peccati.

Quinta regio est paradisus supercoelestis, regio beata et gloriosa, plena voluptatis et gloriae suavitatis et laetitiae, gratiae et benignitatis. Ibi requies a labore, jucunditas de novitate, de aeternitate securitas. Ibi est civitas Regis magni, cujus plateae constratae sunt auro purissimo, quae fecundata est in sapphiris, in qua jaspidis propugnacula praevirescunt, et per ordinem lapides insternuntur. Nam lapides pretiosi omnes muri ejus **(Apoc. XXI)**. Illic omnes vivunt, nullus moritur; omnes exsultant in voce exsultationis. Intraverat David in sanctuarium ejus, et mente excesserat Deo, nec tamen aliquid aliud potuit asportare, nisi, quia «gloriosa dicta sunt de te civitas Dei **(Psal. LXXXVI)**;» et illud: «Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te **(Psal. LXXXIII.**.» Nescio quid magnum promittitur, videre Deum et laudare. «Laetatus sum» et ego «in his, quae dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus **(Psal. CXXI)**.» Jam stamus in atriis Hierusalem, jam e vestibulo magnae civitatis gaudia somniamus. Curre igitur et **317** per regionem istam, et fac sarcinam, amorem Dei.

«Negotiamini ergo donec veniat homo ille nobilis, qui abiit in longinquam regionem accipere, sibi regnum et reverti **(Luc. XIX)**.» Revertetur plane, et tunc cum usuris exiget pecuniam quam tradidit nobis. Nihil perdit, nihil obliviscitur, nihil impunitum relinquit. Supplicemus igitur confessori ut Redemptori nostro, amico suo, pro nobis hodie supplicare dignetur, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

LX. HOMILIA IN VIGILIA NATALIS DOMINI. (XXIV DEC.)

Tandem de mari ad portum, de promisso ad praemium, de labore ad requiem, de desperatione ad spem, de via ad patriam pervenimus. Scripserat quidem nobis frequentibus epistolis «calamus scribae velociter scribentis **(Psal. XLIV)**.» Exspecta, reexspecta; sed nos, quod subjungitur, dicere poteramus: «Modicum ibi, et modicum ibi **(Isa. XXVIII)**.» Praecurrerant cursores promissione divites, sed exhibitione pauperrimi. Dicebat alius: «Viriliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum **(Psal. XXVI)**;» alter vero: «Si moram fecerit, exspecta eum, quia veniens veniet **(Habac. II)**.» Pari consilio exierant de sanctuario Dei, nihil secum, nisi promissionum multitudinem reportantes. Unde et citharista noster jam dormitaverat prae taedio, et in ipsum Deum tacitis obligationibus [allegationibus] totam culpam modis flebilibus intorquebat. «Tu vero, inquit, repulisti et despexisti, distulisti Christum tuum **(Psal. LXXXVIII)**.» De flebili quoque ad intemperativum conversus est, exagitante impatientia, quae mater est impudentiae et frontositatis. «Qui sedes, inquit, super cherubim, manifestare **(Psal. LXXIX)**.» Ut quid tandiu dominatrici sedens in cathedra, circumvolantibus et vallantibus angelis, non respicis super filios hominum, quos absorbuit et absorbuit iniquitas, per Adam quidem commissa, sed a te permissa. Memorare quae sit mea substantia, ad tuae substantiae similitudinem fabricata,

quia etsi omnis homo vivens est vanitas, in imagine tamen tua pertransiens **(Psal. XXXVIII)**, vanitas esse non potest. Nunquid ita vane constituisti omnes filios hominum, de quibus dicis: «Et deliciae meae cum filiis hominum **(Prov. VIII)**,» ut eos verberet et diverberet arte malignissimus ille deceptor, qui decipere, nisi te permittente, non potuit? Inclina coelos tuos, et descende, et illos misericordes oculos miseris inflecte precantibus, nec saltem in perpetuum obliviscaris nos.

Haec quidem iste, sed gemitibus et aerumnis intortus tantae praesumptionis sententiam abjurabat. «Dixi, inquit: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea **(Psal. XXXVIII)**.» Verum ille vir nobilis, et profundi sermonis urbanitate praelucidus affectuosis excessibus incalescens: «Propter Sion, inquit, non tacebo, et propter Hierusalem non quiescam donec egrediatur ut splendor justus ejus **(Isa. LXII)**.» Utinam, ait, disrumperes coelos, et descenderes! **(Isa. LXIV)** et alia multa, quae fastidiosa prolixitas vetat inserere. Hic etiam morosioris gratiae longinquitate suspensus, et **318** nimietate doloris excedens, impatienter oblatrat, dicens: «Ecce gentes, quasi non sint, sic sunt coram eo: quasi nihilum, et inane reputatae sunt ei **(Isa. XL)**.» Jeremias in vocem gratulabundae laudis adverbio demonstrante prorumpens: «Ecce, inquit, faciet Dominus novum super terram, et mulier circumdabit virum **(Jer. XXXI)**.» Sed tamen repentinae subversionis lacrymis edocetur, ut prius lamentum suscipiens quam adventum, penitus conticescat. Danieli dicitur: «Visio est in dies, et in tempora longa **(Dan. X)**.» Et Ezechiel tantis caliginibus involvitur ut vix dignosci possit unde veniat, aut quo vadat. Denique omnis ille prophetalis conventus longa tardantis

gratiae morositate pertaesus, nunc rogando, nunc conquerendo, variat orationem, et plerumque sermonibus exorativis indignatorios intermiscet. Nos quoque satis, satisque eos audivimus, et nobis in fastidium releguntur. Jam fugiat Moyses **(Exod. VI)**; impeditioris siquidem linguae factus est nobis: Isaiae labia immunda sunt **(Isa. VI)**; Jeremias nescit loqui, quia puer est **(Jer. I)**; Ezechiel polluto pane vescitur **(Ezech. IV)**; Oseas fornicariam et adulteram ducit uxorem **(Ose. I)**; Daniel per visionem graviter infirmatur **(Dan. VIII)**. Omnes prophetae elingues sunt et muti. Jam laetari, et exsultare non possumus, nisi osculetur nos osculo oris sui; auditi et exauditi estis. Adest benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei **(Tit. III)**, quae vel differri, vel auferri non patiatur amplius amorem languentium.

Quid enim audistis? «Sanctificamini, filii Israel, et estote parati, quia crastina die descendet Dominus.» Residuum diei hujus et super venturae noctis vix medianda progressio dirimunt nos a vultu gloriae, a puero Deo, a puerperio singulari. Currite, celeres horae, et rapidiori passu conficite metas vestras, ut liceat videre Filium Dei vagientem in cunis, et salvatrici nativitati qualiacunque obsequia praeparare. Credo vos esse filios Israel sanctificatos ab omni inquinamento carnis, et spiritus, paratos ad diei crastinae sacramenta, et sollicita devotione, et devota sollicitudine. Quid enim aliud his sacris diebus ejus adventui dedicatis egistis?

Vidi ego senes senectutis oblitos astare vigiliis sacris juvenili alacritate, et juvenes juventute sepulta senili gravitate reverentiae divinitatis assistere. Plena erant subsellia continentibus et concentu parili voces in sublimibus

resultabant, ut felici invidia vos cernerem jubilare Deo in voce exsultationis. Psalteria erant prae manibus, psalmi in labiis, in corde devotio; solemnitatem animi indicabant hilaritas vultus, discursio corporis, operis sollicitudo. Inspexi sacerdotes vigilantibus oculis primos diei ortus subtiliter indagare, sacramentalibus indui vestimentis, introire ad altare Dei ad sacrificandum corpus et sanguinem Redemptoris. Vidi assistentium turbam, ministeriali devotione nunc flectere genua, nunc osculari manus, et ad imperantium nutum nutu citius obedire. Sed et pueros aspexi, qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram, sibi ad invicem psalteria invidere et deportare ad lectulos suos, furari somnum ab oculis suis et in lectulo suo per noctes quaerere quem diligebat anima eorum. **319** Quod licet contra consuetudinem praesumptum sit, non tamen contra devotionem.

Fateor, inter haec omnia cogitabam: Castra Dei sunt haec; «Non est hic aliud, nisi domus Dei et porta coeli **(Gen. XXVIII)**.» Vellem, nollem, vestra devotione trahebar, et vobis negotiantibus, otiari non poteram. Sequebar vos, sed a longe, vel aberrans a via, vel claudicans a semitis meis, lugens et contristatus, quia non poteram aequare currentes. Novit ille unus, cum quo uno unum esse coepi in Domino, quam frequentibus querelis impleverim aures ejus, quod vos in meridie essetis cum sponso, et ego in vespertino frigore commorarer. Eia, fratres, si aliquis adhuc influus humor de flumine mortalitatis hujus vestras circumrorat affectiones, tergite, et tegite illum niveo confessionis amictu, et calceate vos in praeparatione Evangelii pacis **(Ephes. VI)**, ut sitis de quibus dicit sanctus: «In flumine pertransibunt pede **(Psal. LXV)**.» Quid autem post haec? «Ibi laetabimur in ipso.» De

flumine hoc, imo de fluminibus istis Isaias propheta in nocturnis lectionibus largius disputavit. «Percutiet, inquit, Dominus fluvium Aegypti in septem rivis, ita ut transeant per eum calceati **(Isa. XI)**.» Volo de fluvio et ruinis ejus paulisper confabulari vobiscum, quomodo et qualiter percutiantur, et quid sit transire per eum calceatos.

Per Aegyptum figuranter exprimi mundum istum, divinorum eloquiorum scrutatores affirmant, qui positus est in maligno, qui tenebris et confusionibus est repletus. Flumen fluxus humani generis est, qui de primis parentibus infelici vena prorumpens, impetuosum torrentem per totam mundi latitudinem instagnavit, qui in septem torrentibus derivatus, valles et campestria profunda voragine supersedit, ipsis quoque montium cacuminibus eamdem refusionem intentans, unde unus de altioribus clamat: «Torrentes iniquitatis conturbaverunt me **(Psal. XVII)**;» et: «Intraverunt aquae usque ad animam meam **(Psal. LXVIII)**.»

Primus hujus fluminis rivus, est cogitatio mala, rivus exundans, et qui nullis obicibus repellatur. Habet frequentiam pluviarum, fenestras corporeorum sensuum, qui ei de mundanis cataractis mortiferos imbres infusius administrant. Occursat aspectui mentis quod vidit et audivit, quod odoravit et gustavit, quod palpavit et tetigit, et plerumque quod simplici oculo aspeximus, versipellis contortor ad offendiculum retorquet et scandalum. Fingit similitudines, imagines pingit, colores aptat, et in thalamo mentis universa convolvit, si forte consensum eliciat et inficiat affectum. Offert horribilia de divinitate, terribilia de fide, mirabilia de fidei institutione, et in alveolo mentis veneniferas ingerit potiones, quas vel in confessione evomere peccator oneratus

exhorret. Venit in oratorium, dormitorium occupat, insidet refectorio, circuit claustrum, revisit officinas, nullam praetermittit artem nocendi, sed ubique suae calliditatis assignat argutias, et in choro quidem inter orandum et psallendum mentem pertrahit in diversa, praeteritorum rememoratione puritatem intellectus involvens.

In toro multiformes libidinis sensus involvit, insidians solitudini nostrae, et telis fortioribus **320** oppugnans, utinam non expugnet, pungat, non vulneret! In refectorio autem gulam allicit ad videndum quae perferantur, et ingenti aviditate onerat distentum ventrem, ut majore opera ad egerendum egeat quam ad ingerendum. In claustro libros revellit a manibus, memoriam resecat Scripturarum, et nunc de illo ad istum cum signis et scurrilitate transvertit. Per officinarum multitudinem te facit excurrere et vagabundo se comitem facit, donec taciturnitatis ostium, aut aperiat, aut confringat. Quid plura? In choro devotionem, in toro castitatem, in refectorio parcitatem, in claustro lectionem, in officinis silentii virtutem virtutis inimicus exstirpat. Nec sufficit in vigilando subtilibus spiculis cordis terebrare muralia, sed dormiendo singulari se versat, et reversat astutia; quae melius vestrae conscientiae quam styli scientiae derelinquo.

Sed et ad altare Domini virtutum sequuntur vos spiritus isti, in ipsos mentis oculos involantes, et vix aliqua, vel nascentis Dei vel pendentis in cruce, possunt memoria deturbari. Magnus ille patriarcha vix volucres hujusmodi a suis sacrificiis abigebat. Nos quid sumus, qui fugare praesumimus? Quis in hoc rivo, vel mersum, vel submersum se esse negaverit? Videris quam turbidus torrens, et limosa regurgitans

coenositate, qui vix, aut nunquam ad hoc ducitur ut penitus exsiccetur. Non puto quod ille, qui clausit coelum oratione **(III Reg. XVII)**, clauserit animum a cogitatione, ut facilius sit coelum obserare quam animum.

Secundus rivus est locutio perversa. Linguam nullus hominum domare potest, ait apostolus: membrum inquietum, membrum mortiferum, facilis ad loquendum, ad obsequendum proclivior **(Jacob. III)**. Et notandum quod nascitur alter ex altero, cum malae cogitationi pravae locutionis janua sit aperta. Et est verbum, aliud falsum, unde dicitur: «Perdes omnes qui loquuntur mendacium **(Psal. V)**;» aliud vanum, de quo scriptum est: «Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum **(Psal. XI)**;» aliud maledicum, de quo Apostolus scribit: «Neque maledici regnum Dei possidebunt **(I Cor. VI)**;» aliud impudicum, de quo idem: «Turpis sermo de ore vestro non procedat **(Ephes. IV)**;» aliud excusatorium, unde Psalmista: «Non declines cor meum in verba malitiae, ad excusandas excusationes in peccatis **(Psal. CXL)**:» aliud dolosum, de quo Propheta: «Disperdat Dominus universa labia dolosa **(Psal. XI)**;» aliud otiosum, de quo idem Dominus: «De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii **(Matth. XII)**:» et si quae alia sunt genera pestis hujus, quae nos brevi saltu transilire non possumus.

Tertius, est actio prava. Post cogitationem, et locutionem venitur ad opera, quando exhibemus membra nostra arma iniquitatis peccato, et contumeliis afficimus corpora nostra. Quid enim turpius quam membra Christi sanguine consecrata et consepulta ei in baptismate libidinosis ardoribus maculare, nec attendere reverentiam praesentis Dei, minantis poenam,

gloriam promittentis. Absit ut aliquis vestrum huic idolo substernatur, ut filium Virginis in Veneris templo suscipiat, ut arcam Dei juxta Dagon collocet, ne nutritus in croceis stercora **321** complectatur. Quid Petro cum mago? Quid Christo cum Antichristo? Quid virgini et libidini? Quid puritati et impuritati? Absit ut quisquam vestrum ambulet in passione desiderii, sicut et gentes, quae ignorant Deum, qui corpus Christi aut consecratis, aut Christi corpori ministratis, electi servire imperatori, ut cum imperatore sedeatis, cum sederit in sede majestatis suae. Qua fronte, quibus oculis videret nos, viveret nobiscum, qui tantis inter nos obscoenitatibus deserviret? Qua mente, qua conscientia accederet ad Sancta sanctorum, immolare Sanctum sanctorum, cujus fama contemptibilis, vita notabilis, sermo reprehensibilis haberetur?

Sed si forte, humanum loquor propter infirmitatem carnis nostrae, aliquis nostrum tale aliquid in cubiculo conscientiae complicavit, duplicet illud per confessionem et poenitentiam, et ego ei de misericordia nascentis pueri repromitto quia, si confessus fuerit et poenituerit, nascetur in eo lux mundi, ut dimotis fallacibus tenebris splendorem verae lucis accipiat. Quomodo enim miseris misericordia hac nocte negabitur, in qua misericorditer nascitur misericors et miserator Dominus? Adest Deus et homo, mater et virgo, caro et Verbum, lux et illuminans, bonus et bonitas, misericordia et veritas, fecunda virginitas, virginalis fecunditas, aeterna novitas, nova aeternitas, divina humanitas, humana divinitas, humilis sublimitas, et in his omnibus misericordia fabricatur. Cohibete igitur extollentiam ab oculis, loquacitatem a lingua, crudelitatem a manibus, voluptatem a lumbis, pedes ab itinere

non trito, et venite et arguite eum, si non hac nocte disrumpit coelos, si non descendit ad vos, et projicit in profundum maris omnia peccata vestra. Quis enim est qui hujus tertii rivuli non sit mersus et remersus instantia?

Quartus rivus est defensio peccatorum. In veritate dico vobis quia nihil sic exasperat iram divinitatis quam iniquitatis defensio. Aequo enim certamine nos decertamus cum Domino, cum defendimus quod odit, cum nobis placet quod displicet illi. Magna quippe differentia est inter superbum et humilem peccatorem, cum illum despiciat, hunc respiciat: quia «humilia respicit, et alta a longe cognoscit **(Psal. CXXXVII)**.» Quando sanari poterit qui medicum spernit, medicinam conculcat et infirmam substantiam contrariorum receptione succendit? Tu dicis malum bonum, amarum dulce, tenebras lucem, et in Creatorem refundis injurias, ut quod laudaverit tu vituperes, quod vituperaverit tu laudes. Non est hoc palpativa dissimulatione tacendum, cum viderim quosdam vestrum tantis impatientiae stimulis agitari ut ad primas correptionis voces non solum excusationem, sed defensionem exhibeant, et nisi disciplinaris vigor obviaverit, ad tumultus et jurgia prosilitur. Haec est impietas maxima in Deum **(Job XXXI)**, delictum maximum, quae vir simplex et rectus, et puer Domini summa circomspectione devitat.

Elegantissimam super his comparationem inducit propheta, quam de sacrario sancti Spiritus asportavit: «Ibi, inquit, habuit foveam ericius **(Isa. XXXIV)**.» **322** Ericius si apprehendi se sentiat, vel contingi, ita confertissima spinositate densatus est ut undique compunctionibus et aculeis vestiatur; cum vero se solitudinem adeptum putat, caput aperit, exerit pedes et vivificatorios motus plana deambulatione demonstrat. Si quis

supervenerit, statim celerrima velocitate caput cum pedibus ad interius absconditum reportatur, ut si illum tenere volueris, prius videas sanguinem tuum quam corpus suum. Sic et peccatoris caput cum pedibus, intentio cum actione, a pastorum sollicitudine prospectatur, et quod fere omnium peccantium vitium est, cum ab omnibus videatur, a nemine aestimat se videri. Si vitium resecare studeas, et intentionis ingressus cum actionibus egressibus, correctivis manibus deprehendere, statim Ciceronis eloquentia renovatur, excusatur et defenditur quod opponis, accusaris et offenderis qui proponis. Interrogat de loco, de tempore, quando factum fuerit, et novus dialecticus exerta lingua prorumpit, in medium parentes advocat, patrocinatores quaerit, gravari se judicat, indicat se recessurum malleque mori quam pati talia, et quae vidisti negans, et quae non vidit in te convicia retorquens. Sic spinam sentis et culpam perdis, odium incurris, nec corrigis, et quem totum tenere putabas, totum amittis. Vides quam multiplici cumulositate rivus iste omni homini et maxime nostro ordini se infundit.

Quintus est exsultatio in peccatis. O detestanda laetitia et in sempiterni doloris tristitiam demutanda, in peccatis sicut in virtutibus exsultare. Nonne latrocinantes et facinorosi quique cum votorum plenitudinem assequuntur, non se capiunt prae gaudio, ita etiam ut audeant ipsi divinitati gratias immutire? «Qui cum malefecerint, laetantur et exsultant in rebus pessimis **(Prov. II)**. Cadent super eos carbones, et in ignem dejicientur **(Psal. CXXXIX)**.» Sed et rivus iste quam undosa refluxione miseros animantes offundat, melius conscientia quam eloquentia comprehendit.

Sextus est alios docere ad malum. Haec doctrina de cathedra pestilentiae derivatur, quam detestatur et reprobat qui docet hominem scientiam **(Psal. XCIII)**. O quam in vano accipit animam suam qui aliorum animas venatur ad mortem, qui trahit peccata sicut longam restem, qui miscet sanguinem sanguini, cui non sufficit ut intereat in saeculum saeculi, nisi et alios ad interitum pertrahat sempiternum! Scitis enim quia multa vitia tenerrimis aetatibus imprimuntur, quae postea in magno corpore vix mitigare, nedum exstirpare quisquam possit. Infelices magistri, qui hujusmodi plantaria plantaverunt, quae explantantur ab illa coelesti plantatione, quam plantavit Pater ille coelestis! Quis gloriabitur se hujus rivi torrentibus non fuisse vallatum?

Septimus est in his omnibus perseverare. Hic peccator submersus est, et absorptus, et clausit super eum puteus os suum. Cum enim non levat oculos ad coelum, nec recordatur judiciorum justorum, mortuus et sepultus est in sepulcro conscientiae suae. Tunc a mortuo, tanquam qui non est, perit confessio **(Eccli. XVII)**. Tunc **323** «peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit **(Prov. XVIII)**.» Hic est in extremo fluminum Aegypti. Hic multitudo miserationum Domini tollitur ab oculis ejus. O flumen malum, rivi pessimi, rivi exterminantes: hac nocte Dominus eos calceatus transivit, cum in virginali substantia puram carnem et omnium praetaxatione pestium immunem accepit, illo calceamento calceatus, quod in Idumaeam extendit **(Psal. LIX)**, cujus corrigiam solvere non potuit magnus ille Baptista **(Luc. III)**. Misit de summo Filium suum et accepit me in utero Virginis, et sic tandem assumpsit me de aquis multis, quas vobis

breviter praelibavimus. «Libera me, inquit, ab his qui oderunt me, et de profundis aquarum **(Psal. LXVIII)**.»

Percutiemus eos, si cogitemus pro peccato nostro, si prohibeamus linguam a dolo, si declinemus a malo et faciamus bonum si confiteamur adversum nos injustitiam nostram Domino, si dolor noster sit semper in conspectu nostro, si doceamus iniquos vias Domini, et semper laus Dei sit in ore nostro. Et, ut de arte sutoria nostris moribus aliquid consuamus, habeamus calceamenta densa et subtiliter consuta, quae possint aquas obviantes excludere. Faciamus carnem nostram firmam et confixam timore Domini, quae libidinis humorem excludat et excocta tribulationibus atque densata, fiat uter novus ad conservandum vinum novum, de quo dicitur: «Quia factus sum sicut uter in pruina **(Psal. CXVIII)**.»

Sed jam corda, et corpora nostra ad suscipiendum Filium Virginis praeparata dimittamus in pace, et omnes in commune lumen ad revelationem gentium innocentibus brachiis amplectamur, qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

LXI. * HOMILIA IN NATIVITATE DOMINI. (XXV DEC.)

Charitati vestrae, fratres charissimi, aedificationis verbum facere gestio, sed quia, ut nostis, nuper ad episcopatus apicem, Deo auctore, promotus sum, loqui ante prudentiam vestram, dum conscientia metuit, lingua etiam necdum assueta balbutit.

Nunquid enim qui navim remigii imperitus ingreditur suscipere gubernaculum non veretur? Et qui rudis tiro militiam noviter intrat, praeferre vexillum principum non formidat? Sed ego, qui de propria infirmitate diffido, vestris orationibus adjuvandum me per Dei misericordiam credo. Alioquin quomodo nos penitus desperare de propria imperfectione possumus, qui nati Salvatoris infantiam celebramus? Qui enim per aetatum incrementa dignatus est crescere valet etiam nos de minimis ad majora provehere et teneram nostri sensus infantiam perfectionis suae gratia roborare. Qui nimirum idcirco parvus in nostris fieri dignatus est ut nos in suis magnos efficeret, idcirco nostram infirmitatem pertulit, ut nos suae virtutis plenitudine solidaret.

Non ergo timeamus defuturum nobis transitorium verbum, qui illius Verbi gloriam quaerimus, quod manet in aeternum, de quo videlicet in lectione sancti Evangelii modo, dum **324** legeretur, audistis: «Quia in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**.» Sed hoc de illa nativitate dictum est quae ex Patre est, qua videlicet Deus apud Deum ante saecula exstitit et cuncta ex nihilo propria virtute creavit. Unde non immerito dictum est: «Quia omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil **(Ibid.)**.» Sed qui secundum illam nativitatem omnia fecit, secundum istam quae hodierna est ipse fieri dignatus est. Quod idem beatus evangelista patenter innotuit, cum post nonnulla subjunxit: «Verbum, inquit, caro factum est, et habitavit in nobis.» Ubi protinus additur: «Et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre **(Ibid.)**.»

In utraque ergo natura idem est Dei Filius, nostra suscipiens et propria non amittens. Qui, dum in homine hominem

renovat, in se incommutabilis perseverat. Deus enim, qui ut nos erigeret se misericorditer inclinavit, nos quidem in suam gloriam transtulit, sed nihilominus ipse in sua divinitate permansit. Nobis contulit, sibi nihil minuit. Ita magnus in forma Dei, sic brevis in forma servi, ut nec ista brevitate magnitudo illa minueretur, nec illa magnitudine ista brevitas premeretur. Nec enim quando membra humana suscepit, opera divina deseruit. Nam quod auditis, fratres mei, quia Verbum caro factum est, nequaquam debetis intelligere quod in carnem sit Dei natura mutata, sed quod a Verbo in unitate personae sit caro suscepta. Carnis autem nomine homo accipitur, cum quo intra Virginis viscera sancto Spiritu fecundata, tam inseparabiliter Dei Filius est unitus, ut qui erat sine tempore de essentia Patris genitus, ipse sit temporaliter de utero Virginis natus. Sed hoc Dominicae nativitatis ineffabile sacramentum, quae mens comprehendere, quae lingua valeat pleniter explicare? Non enim a propheta sine causa dictum est: «Generationem ejus quis enarrabit?» **(Isa. LIII.)**

Postpositis igitur his quae de sacratissima nativitate a Patribus nostris latius disputata sunt, libet, fratres charissimi, paulisper ad humilitatem Redemptoris nostri, locutionis articulum flectere, et quid pro nostra salute jam in ipsa sua nativitate pertuterit, communi vobiscum discussione pensare. Quis enim digne mirari valeat? Quis non obstupescat quod is, qui coeli immensitate non capitur, in angusto praesepio reclinatur? Qui electos suos stola immortalitatis induit, vilibus pannis contegi non contempsit. In stramine recubuit animalium qui cibus est angelorum. Qui marium procellas mitigat, qui aquarum abundantiam fluminibus subministrat, raras de virgineo

pectore guttas lactis exspectat. Exprimitur lac ex uberibus Virginis et in carnem vertitur Salvatoris. Felix ista puerpera, quae sic gaudet de fecunditate prolis, ut nequaquam doleat de amissione virginitatis; quae illum fovebat a quo fovebatur; illum in ulnis gestabat a quo totius mundi machina continetur. Stringitur a matre puerilibus fasciis infantulus qui cum Patre omnium rerum jura gubernat immensus.

O quanta tunc erant regum mundi turrita **325** palatia, quanta miris lapidibus ornata triclinia! et tamen omnia illa contempsit, qui praesepium ad cunabula suae nativitatis elegit. Non lectos petiit auratis vestibus obsitos, non purpura, vel pictis tapetibus adornatos; sed in catabulo recubuit animalium, qui innumeris vallatur angelorum agminibus; dejici voluit ut nos ad summa proveheret; pauper in hoc mundo factus est, ut nos divitiarum suarum participes exhiberet.

Hanc Redemptoris nostri humilitatem, fratres charissimi, tota animi consideratione perpendite; hanc solerter habere curate, mundi gloriam spernite, pauperes esse cum Christo veras divitias deputate. Sacrificium Deo bonae voluntatis offerre satagite, si in conspectu ejus vultis veri divites apparere. Audistis enim quia hodie nato Domino sancti angeli cantaverunt: «Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis **(Luc. II)**.» Hodie quippe pax Deo cum hominibus facta est, sed non cum hominibus multarum divitiarum, vel terrenae sapientiae, aut generosae nobilitatis, sed cum hominibus bonae voluntatis.

Gaudeamus itaque, dilectissimi, et totis in Domino visceribus delectemur, quia Christus pax nostra, qui fecit utraque

unum **(Ephes. II)**, idcirco hodie visitare dignatus est mundum ut homines bonae voluntatis perducat ad consortium deitatis. Qui videlicet utraque unum fecit, quia homines cum angelis in supernae Hierusalem socia cohabitatione conjunxit. Utraque unum fecit, quia ovem, quae perierat, ad gregem propriis humeris reportavit **(Matth. XVIII)**, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat benedictus in saecula saeculorum. Amen.

ANONYMI CUJUSPIAM SERMO DE NATIVITATE SALVATORIS ET PRAECLARIS MIRACULIS IN EA FACTIS. (XXV DECEMB.)

Non poterit explicari sermone quod mente concepi, stupor enim miraculorum opprimit me, et dum omnia replico, omnia complicantur: «Quis poterit cogitare diem adventus ejus?» **(Malach. III.)** Ideo fit elinguis lingua, memoria immemor, insensibilis sensus. Insueta nativitate relucent omnia, et omnia partui Virginis obsequuntur. Fiunt mirabilia in coelo sursum, et in terra deorsum, et universa in nascentis Dei obsequium juraverunt. Insigniuntur convexa coelorum stella lucentiori, et multo lumine loca flammantia prestringuntur. Diffunduntur per **326** quadrifidum orbem radii rutilantiores, et pluralitatem stellariorum ignium novus ignis obtundit. Miratur orbis coelos novum peperisse splendorem, et inconvertibilem eorum statum ad signa et

prodigia fuisse conversum. Vident Chaldaei in coelis, quod Balaam reliquit in scriptis: «Orietur inquit, stella ex Jacob, et consurget homo ex Israel, et erit omnis terra possessio ejus **(Num. XXIV)**.» Nascitur stella in excelsis, et Deus in terris, cujus possessio a mari usque ad mare. Praeparant se reges Tharsis, ut cum novitate munerum videant novam matrem, filii novam nativitatem. Fons olei de terra erumpit. Templum Romae, quod vocabatur aeternum, corruit, omnibus impensis et Urbis et orbis mirabiliter consummatum. Cum enim Romani in victoriosae antiquitatis memoriam templum singulari schemate facere decrevissent, ab omni illa deorum, imo daemoniorum multitudine quaesierunt, usquequo durare posset tam excelientis operis operosa constructio. Responsum est: Donec Virgo pareret. Illi ad impossibilitatem oraculum retorquentes, templum aeternum solemnem illam machinam vocaverunt. Nocte autem ista, cum de virginali thalamo virgineus flos Mariae egressus est, ita cecidit, et confractum est illud murale et columnatum opus, ut vix appareant vestigia ruinarum.

O Bethleem! civitas Dei summi, et in te, et in suburbiis tuis visa sunt mirabilia hodie. Deus pendet ab uberibus, ponitur in praesepe, ligatur in cunis, pannis involvitur, et laxatis fasciolis, felices manus, et sancta brachiola per cunarum parvitatem expandit. Alludit virgini, matri arridet, et blandientes oculos ad Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis regina coelorum, confert in corde suo salutationem archangeli, conceptionem Dei, nativitatem pueri; et miratur quod ille, qui sic potuit ad nos venire, sic voluit subvenire.

Adest et Joseph; sed ab utroque remotus, et in excessu mentis miratur, et mirari satis non potest, qualiter sit ad tantae

dignationis admissus arcanum. Adest multitudo coelestis exercitus et vocibus gloriosis, *Gloria in excelsis Deo* auditur **(Luc. II)**. Pastores veniunt, etinveniunt puerum et puellam. Procedit stella, reges accedunt, adorant filium, matrem venerantur, offerunt munera, deferunt majestati **(Matth. II)**. Cruciatur Herodes, Hierosolyma turbatur, requiruntur Scribae, locus praedicitur; inducitur simulatio, simulator ad nihilum deducitur, deteguntur commenta fraudum. Magi per aliam viam revertuntur, pax inaudita a saeculo regnat, universus orbis ad censum describitur, rivus olei de terra persudat, et in divitem venam liquor sanctificatus ebullit.

Quid est hoc, nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia ad supernum regnum cives ascribuntur, nisi quia fons misericordiae de Virgine emanat, oleum effusum nomen tuum? **(Cant. I.)** Spiritus sanctus Scripturae istius unus, et unicus fabricator, nonnullam suae pinguedinis dulcedinem sub hoc capitulo dereliquit. Sed vos nocturnis vigiliis ita defatigati estis, ut vix possitis somnum ab oculis removere. Evigilate tamen paulisper, et somni torporem excutite. **327** Aderit ille, de cujus nativitate loquimur, ut illuminet oculos nostros, ne obdormiamus. Totus autem sententiae sensus ex illius arca mutuabitur, cujus consilium est quasi consilium Dei. Ipse ille est Dominus videlicet Claraevallensis, cujus religio et discretio, sapientia et eloquentia, vita et fama per totam Latinitatem non immerito decurrit; libenter enim illius sarcinas adoro . Sed ad propositum revertamur.

Benignus ille Spiritus, de cujus secretiori fonte canticorum flumen evadit, in his tribus verbis tria nobis requirenda

reliquit, videlicet nomen sponsi, quare oleo comparetur, et quomodo effundatur, quia et nomen tacet, de comparatione nil loquitur, nihil dicit de effusione. Primum de nomine videamus. Multa, ut arbitror, vocabula sponsi per divinam Scripturam sparsa leguntur, sed in duobus verbis universa complector. Nullum profecto reperietis, quod non sonet aut majestatis potentiam, aut gratiam pietatis. Puer Domini, de quo frequentius facio mentionem, ad regis cubiculum introductus, duo quasi sublimiora de ipsius ore divinitatis audivit: «Potestas Dei est, inquit, et tibi, Domine, misericordia **(Isa. LXI)**.» Sed et ipse Salvator propheticae veritati attestans, ait: «Vos vocatis me magister, et Domine, et bene dicitis. Sum etenim **(Joan. XIII)**.» Dominus nomen est majestatis, pietatis magister. Si enim pium est praebere escam corpori, multo misericordius est escam animae impartiri, quod est proprie magistrorum, qui mentes indisciplinatas sub disciplinae rigore coercent.

Videamus quod horum nominum effundatur, utrum nomen potentiae in nomen gratiae, vel nomen pietatis in majestatis vocabulum. Absit, ut misericordia in potentia includatur, quia «miserationes ejus super omnia opera ejus **(Psal. CXLIV)**.» Certum est ergo, quia potestas Dei in majorem hodie pietatem effusa est, cum coeli distillaverunt a facie Dei, et de virgineis membris vetustus dierum exoritur. Non est, qui se abscondat a calore isto; quia largior olei effusio a capite descendit in barbam, quae etiam extremam vestimenti fimbriam largius irroravit. Tanta est abundantia miserantis, ut non solum sub nomine effusionis, sed et exinanitionis censeatur: «Exinanivit semetipsum, «ait Apostolus,» formam servi» hodierna die «accipiens **(Philip. II)**,» et cum tota multitudine

miserationum suarum de thalamo prosiliit virginali; non enim habuit dulciorem modum ad redimendum nos abyssus illa consiliorum Dei, quia quidquid divinitatis in thesauro pietatis inventum est, totum in utero Virginis est aggestum.

Non me capio prae laetitia, quod illa majestas naturam suam exinaniens, in naturam meae carnis, et sanguinis superveniat, et me miserum in divitias gloriae suae non ad horam, sed in sempiternum includat. Fit frater meus, Dominus meus; timorem Domini fratris vincit affectus. Domine Jesu, libenter te audio regnantem in coelis, libentius nascentem in terris, libentissime crucem, clavos et lanceam sustinentem; haec siquidem effusio rapit affectum meum, et istorum memoria convalescit cor meum viventis, et vividae potionis asperitate purgatum. **328** Vivens est iste sermo et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens ad divisionem animae, et spiritus, compagum quoque, ac medullarum scrutator **(Hebr. IV)**.

Unus illorum, qui prophetalis chori aut magister, aut inter magistros est, sub senaria divinorum nominum partitione, de hac effusione mirabiliter quidem, sed subtiliter prophetavit: «Vocabitur, inquit, nomen ejus Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis **(Isa. IX)**.» Erat quidem admirabilis Dominus meus inter angelicos ordines, audiens hymnum gloriae suae, admirabilis illi mirabili creaturae, faciens mirabilia in coelo, et in terra, in mari, et in omnibus abyssis. Ego autem, in luto faecis, et miseriae obvolutus, miser et miserabilis omnem spem emergendi perdideram. Ille in gloria, ego in miseria; ille admirabilis, ego miserabilis. «Sanctum et terribile nomen ejus **(Psal. CX)**,» quod vix audeat illa dignior nominare

natura. Nomen istud clausum et integrum, quomodo capere poteram, quem vix angelicus oculus prospicere, nedum percipere potest.

Sed vide effusionem. Ille, qui erat admirabilis agminibus angelorum, inclinat coelos, et fit consiliarius hominum. Majestativum nomen in pietativum effunditur; et qui mirabilis est in coelis, consulere venit in terris; abscondit purpuram sub miseriae vestimentis, et ad lutum ubi jacebam, inclinatus non mergitur. Is, audeo dicere, infixus in limo profundi, operi manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extrahit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reportat, reportatum confirmat. Porrigit dexteram cum nascitur, cum loquitur extrahit, abluit cum moritur, induit cum resurgit, cum ascendit reportat, confirmat cum spiritum emittit de coelis. Bonus quidem consiliarius, qui consilium, quod voce dederit et morte defendit. Erat enim docens, ait evangelista, sicut potestatem habens, non sicut eorum Scribae et Pharisaei **(Matth. VII)**; Deus et Fortis; nomina sunt potestatis, sed Deus effunditur in Patrem futuri saeculi, fortis in principem pacis. Breviter curro, quia et fatigatis, et scientibus legem loquor.

Quid tibi, mussitabunde Lucifer, in tanta diffusione? Clausum est tibi totum itinerarium Dei, et malignans oculus tuus hic nimium caligavit. Sed et Dominus meus admirabilis fuit in nativitate, consiliarius in praedicatione, Deus in miraculorum coruscatione, fortis in passione, pater futuri saeculi in resurrectione, princeps pacis in illa aeterna beatitudine. Non terreamini novitate verborum, quia nihil novum introducitur. Sic et olim nomina commutata et effusa sunt, Abram in Abraham, Sarrai in Saram **(Gen. XVII)**, et si

quas alias mutationes in illa veteri officina vos legisse recolitis. Sed et ab ipsis pene mundi principiis, in arcano quodam Scripturarum loco, divini nominis effusionem invenisse me recolo. Loquitur Deus ad Moysen de liberatione Israelis, et post multam Dei et Moysi confabulationem, propheta subtiliter inquirit nomen ejus, et Dominus dicit: «Ego sum qui sum: hoc mihi nomen in aeternum. Hoc dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos **(Exod. III)**.» **329** Perterritus Moyses inextricabilis auctoritate vocabuli, ac si diceret: Hoc excedit intellectum meum, non possum capere, nisi effundatur; audit a majestate: «Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob.» Vides effusionem? Ecce Deus angelorum vocat se Deum hominum.

Curramus ergo fratres, in odorem unguentorum istorum. Curramus ad oleum de oliva speciosa in campis expressum, nulla infectum amurca, nulla substantiarum amaritudine, oleum quod exhilarat faciem hominis **(Psal. CIII)**, quod sanat vulnera, dolorem tollit, reddit suavitatem. Nonne Samaritanus noster nobis a latrone pessimo vulneratis attulit oleum et vinum ad purgandum, et mitigandam vulneris magnitudinem? Sed multum olei, parum vini; multum misericordiae, justitiae parum. Sic quippe decebat miserantem, sic misero expediebat. «Non intres in judicium cum servo tuo, Domine ait Justus, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens **(Psal. CXLII)**;» sed corona me in misericordia, et miserationibus **(Psal. CII)**. Veniens quippe hodie, quinque vasa attulit olei, non nisi duo vini. Spiritus enim sapientiae et intellectus, consilii, scientiae et pietatis **(Isa. XI)**, nonne dulcedinem sonat, misericordiam fragrat, eructat abundantiam suavitatis? Fortitudo et timor vinum sunt. Sed

hoc vino potatus est potens ille, cum Christus in spiritu fortitudinis descendit ad inferos, non timidus, sed timendus.

Videamus nunc quare oleo comparetur oleum. Si vos melius non habetis, lucet, pascit et ungit. Idem facit Christi nomen, et per omnia consonat comparationi. Lucet praedicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit et ungit. Vide quando praeclara luminaria lumen nominis hujus super eloquentiae candelabrum portaverunt, si non illuxerunt coruscationes Dei orbi terrae, si non in splendore fulguris commota est, et contremuit terra. «In nomine Jesu Christi surge, et ambula **(Act. III)**,» dicit claudo princeps apostolorum. Nonne quasi fulgur exsilivit ab ore Petri, cum nominatum est nomen quod os Domini nominavit? «Et statim, inquit, consolidatae sunt bases ejus, et plantae.» Vocabulum Jesu, sicut Origenis lingua nobilior diffinivit, dulce et gloriosum, omni odoratu cultuque dignissimum, quod non prius ab hominibus decuit efferri in mundum, sed a quadam sublimiori excellentiorique natura. Omnes quippe prophetae nomen istud aut nescierunt, aut penitus tacuerunt, et reservata est praerogativae dignitas archangelo Gabrieli, qui sancto ore sanctissimae Virgini illud primum evolvit **(Luc. I)**. Nonne Isaias in excessum mentis raptatus verbis archangelicis eisdem pene syllabis consentit usque ad sancti nominis novitatem? **(Isa. VII.)**

Pascit revera, nec est felicior pastio in loco pascuae, ubi nos Dominus collocavit **(Psal. XXII)**. Quid aeque mentem cogitantis impinguat? Nomen Jesu mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Omnis cibus, qui non conditur hoc, infatuatus est. Scriptura, quae non fuerit interlita oleo tantae devotionis, aut insipida est, aut amara. Olim mihi Tullius dulcescebat,

blandiebantur carmina poetarum philosophi verbis **330** aureis insplendebant et sirenes usque in exitium dulces meum incantaverant intellectum. Lex, prophetae, Evangelium, Epistolae, et omnis gloria sententiarum Domini mei et servorum ejus aut parva videbantur, aut nulla. Nescio modo quid dulcius immurmurat filius Jesse, qui vario sermonum et sententiarum concentu omnes illos quos diligere consueveram ineloquentes reddit et mutos.

Lenit et ungit, quia nihil sic recreat in tribulatione. Denique et probare licet: «Invoca me, inquit, in die tribulationis; eruam te, et honorificabis me **(Psal. XLIX)**.» Hoc est nomen, hoc est oleum, haec olei effusio. Amen dico vobis, non deficiet hic lecythus olei, nec minuetur donec pluviam voluntariam **(III Reg. XVII)**, quae segregata est haereditati ejus diffusius instillet, donec faciat coelum novum et terram novam **(Psal. LXVII)**, quia misericordia ejus ab aeterno, et usque in aeternum super timentes eum **(Psal CII)**.

Sed jam surgamus et praeparemus nos ad solemnioris missae jubilationem, nec cordibus parcentes, nec vocibus ad honorem pueri qui natus est nobis qui est Deus benedictus in saecula. Amen.

* SERMO LXII. DE S. STEPHANO PROTOMARTYRE. (XXVI DECEMB.)

Adhuc Filium Virginis habemus in manibus et obsecutoria definitione vagientis Dei honoramus infantiam. Ducit nos

Virgo ad veneranda cunabula, et speciosa prae filiabus hominum ad speciosum forma prae filiis hominum **(Psal. XLIV)**; benedicta inter mulieres ad benedictum inter homines nos conducit. Submurmurat nobis in aurem, ne forte domus exasperans audiat et concitetur, revelata esse velamina prophetarum, et completum consilium Dei. Videte miraculum matris Domini, quia creatura erat, et Creator creatur. Scintillat sidus, magus adorat, exsultat polus, tellus resultat; gloriantur angeli, pastores adgaudent; Virgo parit, nascitur Deus, et coelorum luminaria clariori lumine lumen exortum in tenebris prosequuntur. In istis bonis versamur. «Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis **(Psal. CXXVI)**.» Scio quia dulce vobis est: «In principio erat Verbum;» dulcius: «Verbum caro factum **(Joan. I)**;» dulcissimum, Verbum in cruce suspensum. A tanto puerperio quis insanus oculos suos amovere, nedum avellere praesumat, nisi ipse jubeat qui dicit: «Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt?» **(Cant. VI.)**

Ecce dum osculatur nos osculo oris sui **(Cant. I)**, dum tantis miraculis et stupidos nos facit et attentos, Stephanus plenus gratia, et fortitudine facit prodigia et signa magna in populo **(Act. VI)**. Nunquid aequum est derelinquere regem, et ad militem oculos retorquere? Nequaquam, nisi imperaverit imperator. Surgit ipse rex filius regis, et lapidantium acies interrumpens, triumphatorio certamini non sine dolore cordis assistit. Videt opprimi primum et primicerium purpuratae cohortis, et grandinaria lapidum densitate fontes sanguinis de corpore protomartyris ebullire. Videt quia universa debacchatio **331** redundat in ipsum, et ipsi soli improperia exprobrantium cumulantur. Ubi pietas et misericordia tua,

Domine, si non compateris patienti? Ubi et aequitas et justitia, si non judicas, et vindicas de populo lapidante? Curramus ad spectaculum, ad quod currit, qui exsultat «ut gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**», et videamus quibus armis armatus vexillifer martyrum in campum pugnaturus descendit, et ut diligentius elucescat singularis martyrii prima praerogativa; revocemus ad memoriam apostolicorum Actuum descriptionem, in quibus historicis et figuralibus dictis conversatio et passio belligeri militis continetur.

«Stephanus, inquiunt, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo **(Act. VI)**.» Non parvum latet hic mysterium, nec vilipendenda simplicioribus Scripturae manifesta positio. Ad Virginem quippe loquens archangelus verba de coelestibus scriniis sumpta, nec alterius nisi ipsius Dei Spiritu fabricata, nova salutatione perorat. Nulli dubium quin omnium verborum excedant altitudinem, utpote de melioribus disciplinis sancti Spiritus evoluta, quorum enuntiatione confoederandum erat illud unicum sacramentum Verbi et hominis divinitatis et carnis. «Ave,» inquit fortitudo Domini, «gratia plena **(Luc. I)**.»

Quid autem de Stephano? «Stephanus plenus gratia et fortitudine.» Nonne Lucas eisdem pene litteris de utrisque loquitur? Sed licet longe excellentior modus in Virgine praedicetur, secundario tamen laudatur in martyre. Habet igitur gratiam Stephanus sublimiori genere quam reliqua martyrum multitudo, plenus gratia, refertus videlicet et cumulatus, quod raro in Scripturis canonicis subtilis inquisitor inveniet. Jungitur gratiae fortitudo, quia infuso Spiritu libertatis ignitus animus in lucem veritatis erumpit, nec patitur ullo pacto rigorem tristitiae, vel submitti aliquando, vel

dimitti. Sic loricatus gratia et hasta fortitudinis sapienter infrendens faciebat prodigia et signa magna in populo. Ille potest signa et prodigia facere, in quo gratia et fortitudo sedem fortissimam statuerunt. Sic exit Stephanus ad homicidas, ad legis adulteros, ad crucifixores Filii Dei Patris; loquitur genti peccatrici in Aegypto, populo gravi iniquitate in deserto, semini nequam in terra promissionis, filiis sceleratis in morte Salvatoris **(Isa. I)**. «Dura cervice, inquit, et incircumcisi corde, et auribus, vos semper Spiritui sancto restitistis,» etc.

«Surrexerunt autem quidam de Synagoga» utique Satanae, undique conglobantur, vel ad convincendum, vel ad occidendum; faciunt parietem unum, impietatis squama squamae conjungitur, sibilant sibi serpentes ad invicem, et conveniunt in unum adversus Dominum et adversus servum ejus. Velit, nolit, cedit impietas pietati, veritati error, stultitia sapientiae, Spiritui sancto praesumptio, et vanitas spiritus humani. «Et non poterant, inquit, resistere sapientiae et spiritui, qui loquebatur.» Non dixit, Non volebant quod rationabilium est et perfectorum; sed, non poterant, ubi menti malae facultas tollitur, non voluntas mutatur.

«Redarguebantur ait, ab eo cum omni fiducia.» **332** Fiducialiter agit, nec mutat, nec mutatur mens imperterrita, quae magis amat justitiam quam vitam, fidem quam sanguinem, mortem quam justitiae taciturnitatem. Concurrentes rapiunt eum, adducunt in concilium, et gaudent eum intra sua retiacula conclusisse: Sed «frustra jacitur refe ante oculos pennatorum **(Prov. I)**.» Tunc vox liberior, et illorum cautibus sermo exacuitur veritatis, totumque martyrem rapit sibi Spiritus Dei, et ex ejus ore sonantiori organo modulatur. Apparet ei una facies Scripturarum, et

Veteris Instrumenti dispendia in compendiosam redigit brevitatem. Replicat promissiones et beneficia Dei, murmurationes et maleficia populi, bona praestita, reddita mala, et ad extremum divini sanguinis exprobrat effusionem. Vocat refractarios Spiritui, dura cervice, incircumcisos corde et auribus, et sublimi voce homicidas et proditores appellat. Non veretur conventicula congregata de sanguinibus, et inter manus quaerentium animam ejus **(Psal. XV)**, deliberatione justitiae cacumen veritatis ascendit. Dissecantur cordibus, et strident dentibus in eum, concipiunt dolorem, et prope est ut pariant iniquitatem **(Ibid.)**.

Mirum, quia non revocantur insueti novitate miraculi quod luminosa protomartyris facies non refrenat insanos. «Videbant, inquit, faciem ejus tanquam vultum angeli stantis inter illos.» Quid est, Judaei? Lumine vultus Dei insignitur gloriosus levita, ut vibranti splendore Stephanus serenatur, reverberantur oculi vestri, et tamen invidiae magnitudo, visionis majestatem occludit. Respondeant mihi divinorum voluminum evolutores, ubi revolverint hominem in terris positum vultum angelicum induisse et cum in utrisque legibus, vel raro, vel nunquam invenerint, astupeant gloria triumphantis.

Sequitur: «Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in coelum vidit gloriam Dei.» Mirum dictu, et totius supergressio creaturae. Intendit in coelum, videt jam non coelum, sed coelos apertos, videt gloriam Dei, et Jesum stantem a dextris virtutis Dei. Movet me haec intentio, quae de cordis puritate refusa, vim facit coelis, et ad ipsius divinitatis consistorium penetrat et attingit. Coeli aperiuntur, gloria Dei videtur, Jesus conspicitur, stans non solum a dextris

Dei, sed a dextris virtutis. Hanc intentionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui, cordis munditia, dilectio Dei, amor proximi, veritatis defensio, desiderium Christi.

Retorquenda essent haec omnia ad communes flosculos mortalitatis, nisi esset excellentia martyris commendanda. Felices oculi, subtilis visus, visio gloriosa. Simulque signanter recollige positionem verborum. Plenus est Spiritu, et sic intendit in coelum quia qui Spiritu divinitatis afflatur, conculcatis terrestribus coelestibus inhiat et aeternis. Post haec aperiuntur coeli, nullaque praevalet obfirmatio, vel claustra, quae non transvolet, aut irrumpat mens illa summae menti affectanter inhaerens. Aperiuntur ergo coeli, et puto quod omnes coeli eorumque apertionem sequitur visio gloriae Dei, et videtur Dominus Jesus stans a dextris virtutis Dei. Ne Patre minor esse putetur, stat cum **333** stante, cum bellante bellatur, qui lapidatur in lapidato.

Non mediocris stupor involvit me, utrum primitivus flos martyrum corporeis, an incorporeis oculis ista prospexerit. Grande quidem miraculum si mortali intuitu stellantibus se immersit arcanis, si mundi corde oculi tam solemnem inspexerint visionem. Quod si corporalibus, certum est hunc omne hominum genus disparilitate gloriae praevolasse, et pennis fidei, et virtutum, incorporea corporeis, et si non comprehendisse, apprehendisse tamen. Nihil audeo temere definire, vel ex abrupto praecipitare sententiam; cum finitivam super hujusmodi regulam me non legerim invenisse. Securius tamen sequor Apostolum, imo Spiritum Dei in Apostolo, qui cum summa verborum deliberatione magis securae ambiguitati quam periculosae definitioni, ista

committit. «Sive, inquit, in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit **(II Cor. XI)**.»

Exclamant statim clamore horribili, continent aures suas, et eas obstruunt veritati. Impetum fecerunt unanimiter in eum, facti amici in morte illius, et ejicientes eum extra civitatem, lapidabant. Ejicitur martyr extra civitatem sanguinum, in qua prius justitia habitaverat, nunc autem homicidae, de qua dicit sanctus: «Quoniam vidi iniquitatem, et contradictionem in civitate **(Psal. XLV)**.» Haec est civitas, quam die ac nocte circumdat iniquitas, civitas castellum despective vocata, quod contra apostolos et apostolorum Dominum, durissimis infidelitatis vectibus est munitum **(Matth. XXI)**. Extra portam civitatis hujus passus est Dominus, extra eam lapidatur servus exiens ad eum extra castra, et portans similitudinem improperii ejus. Deponuntur vestimenta martyris ad pedes persecutoris, qui ad tactum sacrarum vestium, et orationibus lapidandi fuerat convertendus: «Et lapidabant, inquit, Stephanum invocantem et dicentem: Domine Jesu, accipe spiritum meum **(Act. VII)**.» Currunt illi ad lapides, et ille ad preces, lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem, de quo fluit oleum charitatis, et tinnitus redditur pietatis. Domine Jesu, inquit, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Rogat suscipi spiritum suum; spiritum utique, et spiritum illum, quem signanter quasi quoddam tertium Apostolus in homine praecipit conservari. «Ut integer, inquit, anima mea, et spiritus, et corpus in diem Domini sine querela servetur **(II Thess. V)**.»

O quanta pietas, quantus affectus, et ardentissimae charitatis integritas. Recte martyrii florem iste sibi praevendicat, in quo similitudo Domini pendentis in cruce mirabilibus formulis est

impressa. In ligno enim spinis, clavis, lancea affixus, et crucifixus, dissimulat illum unicum dolorem, et obliviscitur mortis vicinae, novum introducturus exemplum, aperit latitudinem charitatis, et apertiori campo terminos traditae legis amplificat, non jam solum amicus amicis, sed velint nolint, amicus pariter inimicis. «Pater, inquit, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt **(Luc. XXIII)**.» Non potuit esse inefficax oratio morientis, unde et inimicorum numerositas ad numerum amicorum transivit.

334 Vide quam recto cursu Stephanus, et si non aequat, sequitur tamen Redemptorem. Volat saxorum imber, et fortissimis invidorum manibus loca vulnerum duplicantur, sed patienter patitur coronatus noster, de corona nominis ad coronam regiminis transferendus. Nescit affectum carnis, et mortis horam ignorat; et vide quid deliberet faciendum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens: «Domine ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt.» Clamat voce magna, quia magna utique charitate; positis genibus, quia vera, et humili simplicitate. Pro se orans stat, et erigitur; pro lapidantibus flectit genua. Quis audivit unquam talem, et quis vidit huic similem? Plus dolet persequentium peccata quam sua vulnera; illorum iniquitatem quam suam mortem.

«Et cum hoc dixisset, obdormivit in Domino.» Felix somnus cum requie, requies cum voluptate, voluptas cum satietate, satietas cum securitate, securitas cum aeternitate. Obdormivit, inquit, in Domino, absorptus in claritatis abyssum, et inter Dei sui brachia requiescens. Sedebat a dextris Dei Dominus Jesus, sed primo martyri martyrum caput. Recolis quid illa Ecclesiae

lingua, Augustinum loquor, de hoc martyre senserit, qui post mortem septem mortuos asserit.

Eia vos, qui levitico ordine praefulgetis, cantate huic canticum novum, et tantae festivitati festivis vocibus incumbite. Fortassis aderit canentibus, et suggeret de nobis Domino suo, judici nostro: Ne statuas illis aliquid ad peccatum, qui es Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXIII. DE SANCTO JOANNE APOSTOLO ET EVANGELISTA. (XXVII DECEMB.)

Hodie, dilectissimi, sanctae nobis laetitiae gaudia geminantur, quia recenti adhuc nativitate Dominica, B. Joannis occurrit solemnitas gloriosa. Hodie discipulus, quem diligebat Jesus, dilectoris sui amplexibus stringitur, societate perfruitur, et quod viderat, quod audierat, quod manibus attrectaverat de verbo vitae, tanto jam liquidus quanto sublimius contemplatur **(I Joan. I)**. Hodie scilicet illa mirabilis aquila quam et olim Ezechiel eminere caeteris quatuor animalibus vidit **(Ezech. I)**, et ipse Joannes suimet, ut ita loquar, propheta factus, volantem in mystica visione conspexit, ad unicam angelorum et hominum escam, pennis librata sublimium meritorum feliciter evolavit. Licet enim ubicunque fuerit corpus, illic necessario congregentur et aquilae **(Luc. XVII)**; iste tamen tanto familiarius ad vitae pabulum, corruptionis vinculis jam solutus accedit, quanto et in carne adhuc positus

in ipsum aeterni solis orbem, hoc est, in divinae substantiae claritatem, radios purificatae mentis infixit.

O quam miranda super nos coelestis consilii dispensatio! O quam profundam divinae sapientiae est altitudo! Descendit Deus ad hominem, ut occultam hominibus patefaceret Deitatem. Ad **335** humanae mortalitatis exire dignatus est publicum, ut nobis aeternitatis suae revelaret arcanum. Sed si mox, ut in evangelicae doctrinae coepit verba prorumpere, ac novae gratiae mysteria rudibus adhuc imperitorum cordibus aperire, statim divinitatis suae panderet sacramentum, cujus quaeso ferret auditus, cujus unquam caperet intellectus? Nam ut de divinitate nunc taceam, cum Dominus diceret: «Quia nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis: et, qui manducat me, ipse vivet propter me **(Joan. VI)**;» protinus aspernati sunt verbum, et exhorruere dicentes: «Durus est hic sermo: quis potest eum audire?» Deinde Scriptura subjungit: «Ex hoc, inquit, multi discipulorum ejus abierunt retro, et jam cum illo non ambulabant **(Ibid.)**» videlicet non de turba; non quilibet imperiti, sed ipsi etiam discipuli nequierunt capere verbum mysterii. Quid ergo isti facerent ante solem, qui caecati sunt ad lucernam? Quomodo tonitrui sustineant sonitum, qui clangentis tubae pondus ferre nequeunt, imo qui suppressae ac temperatae humanae vocis exilitate surdescunt.

Propterea igitur Redemptor noster dilectum sibi speciali praerogativa discipulum, ad declarandam suae divinitatis essentiam quoddam quasi organum fecit, atque ut hic suppleret quod ad tempus ipse Dominus dispensative suppresserat, sibimet vicarium dereliquit, quatenus expleto passionis, ac resurrectionis ascensionisque mysterio, post

tredecim fere annorum lustra, cum jam videlicet homines liberiorem ad capessendam veritatem haberent mentis obtutum, hic coessentialis, et coaeterni Deo Verbi panderet sacramentum, dicens: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**.» Humanae quippe imbecillitatis ordo poscebat ut prius Christi humanitatis primordia cursum consummationemque pernosceret, miracula etiam, quae in hominem gessit, addisceret sicque paulatim ad comprehendendum divinitatis occultae mysterium suis vegetata provectibus aspiraret. Quapropter divini fuit causa consilii ut caeteri Evangelistae, qui in describenda Salvatoris humanitate versati sunt, longe praecederent; Joannes vero, cum homines tanquam primo lactantes firmiora jam in via veritatis vestigia figerent, eos ad condescendendam divinae scientiae gratiam promoveret.

Hanc denique supereminentem divinae scientiae celsitudinem tunc divinitus illustrata mente concepit, cum in sacrosancto mysticae coenae convivio supra pectus recubuit Redemptoris **(Joan. XIII)**. Et quia in pectore Jesu sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi, ex illo coelesti gazophylacio summam traxit, unde nostrae paupertatis inopiam copiosa liberalitate ditavit. Ex illo, inquam, nobis aerario divitiarum copias attulit, et in communem totius mundi salutem bene prodigus erogavit, imo supra fontem perennis vitae recubuit, ut et ipse tunc semper manantia fluenta divinae doctrinae hauriret, et eadem nobis postmodum praefixo certi temporis articulo propinaret.

Magnus videlicet paradisi fluvius, qui ex **336** principali sui fontis origine profluens ac uberiori coelestium charismatum inundatione procedens, squalentia deserta humanarum

mentium irrigat, et ad proferenda bonorum operum tanquam novarum frugum germina uberrima fertilitate fecundat. Et non immerito tam profunda, tam supereminens revelatio deitatis Virgini debebatur ut qui carnis sibimet amputavit illecebras, felici commercio, pro carnali dulcedine, coelestium epularum divitiis frueretur. Ad tantum scilicet gratiae provectus est privilegium ut omnem transgrediens creaturam, illuc acie mentis attingeret, quo non propheta, non patriarcha, non denique quisquam ab ipso mundi primordio cognoscatur in carne positus aspirasse. Nec mirum si Redemptor noster beato Joanni vicem suam ad declarandum divinitatis suae mysterium delegavit, quem et ad custodiendam venerabilem matrem suam, perpetuam videlicet Virginem, quasi alterum filium sui loco supposuit: «Mulier, inquiens, ecce filius tuus;» ad discipulum autem: «Ecce mater tua **(Joan. XIX)**.» Dignum quippe fuerat ut cui potissimum commisit coelestia committeret et terrena.

Et quia Mediator Dei et hominum ex duabus naturis, divina videlicet et humana consistit unus Emmanuel, aequum admodum visum fuit ut beatus Joannes utriusque naturae fidelis minister existeret, qui et divinitatis sacramenta conscriberet, et beatae Genitrici perpetuae custodiae ac sedulitatis suae ministerium exhiberet. Cujus utriusque, excellentissimi videlicet sacramenti, quodammodo ministrum se esse testatur, cum per omnem evangelici textus sui seriem, sic styli modum temperet et quadam vicissitudine mysticae varietatis alternat ut modo humana pronuntiet, modo divina revelet, modo quae humanitatis sunt historialiter inserat, modo quae sunt divinitatis quadam sublimium ac subtilium verborum majestate depromat. Tantaque locutionis arte

verborum vim temperat ac librati moderaminis sobrietate dispensat ut nec divinitatis arcana vulgari, nec ea quae fidei nostrae necessaria sunt patiatur abscondi.

Proinde dum historiae verba contexit, velut per tenuissimas rimas divinitatis fulgorem ad oculos hominum coruscare permittit, sicque dum tenuissimo lucis aeternae radio, oculus mentis nostrae perstringitur, ad indagandum mox illud inaccessibile summae veritatis lumen perspicacius aperitur. Quia vero beatus Joannes alternato suae narrationis ordine, modo divinitatem Christi subtiliter intonat, modo quae humanitatis sunt plane quodammodo atque humiliter asseverat, sicut ipse in Evangelii sui principio coepit, ita seriatim usque ad finem hunc eumdem modum per omnem suae descriptionis articulum tenuit. Nam, sicut nostis, in capite sui libri deificum illud ac singulare ponit exordium: «In principio, inquiens, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**.» Ecce aquila Dei ad coeli verticem sublimiter evolat, sed ad escam carnis necesse est ut repressis alis aliquando in imum submissa descendat. Unde et paulo post quid subdat, audite: «Et Verbum, **337** inquit, caro factum est, et habitavit in nobis **(Ibid.)**.»

Hanc itaque diversitatem humanitatis atque divinitatis unitae sibimet atque inconfusae sponsa de sponso dicit in Canticis: «Venter, inquit, ejus eburneus, distinctus sapphiris **(Cant. V)**.» In membris nempe humani corporis vix aliquid ventre fragilius, sive tenerius invenitur, ideoque per ventrem recte fragilitas in Christo assumptae humanitatis accipitur; ebur autem os est elephantis, quod videlicet animal fertur esse castissimum frigidissimaeque naturae. Venter ergo sponsi eburneus est, quia suscepta Redemptoris humanitas ab omni

peccatorum contagio casta prorsus et inviolata permansit. Siquidem peccatum non fecit, nec dolus inventus in ore ejus **(I Petr. II)**. Sapphirus autem lapis est sereni coeli colorem habens; unde et in visione Domini dicitur: «Erat sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, et quasi caelum, cum serenum est **(Exod. XXIV)**.» Per sapphiros ergo opera divinitatis intelliguntur, quae in carne Dominus ostendebat. Venter ergo sponsi distinctus erat sapphiris, quia Christi humanitas divinis virtutibus refulgebat. Nec plenus sapphiris esse dicitur, sed distinctus, ita videlicet ut inter sapphiros candor eboris appareret quia sic Dominus ex parte hominis assumpti operabatur humana ut aliquando nihilominus ex parte deitatis ostenderet et divina. Nam esurire, sitire, flere, postremo crucifigi et mori humanitatis erant opera; miracula vero facere, et non solum alios, sed semetipsum a mortuis suscitare, evidentissima erant divinitatis indicia. Hoc itaque modo beatus Joannes quasi eburneum ventrem sponsi sapphiris distinguit, dum aliquando sacramenta divinitatis aperit, aliquando humanitatis infirma describit.

Quia igitur hic beatus Joannes de Deo mirabiliter atque incomparabiliter caeteris mortalibus loquitur, jure factum est ut non solum a Graecis, sed etiam a Latinis undique Theologus appelletur. Theotocos Maria, quia Deum veraciter genuit; Theologus Joannes, quia Dei Verbum ante saecula apud Patrem esse et Deum esse non solum inenarrabiliter vidit, sed et profunda sublimitate descripsit. Unde non immerito potest dicere cum Propheta: «Eructavit cor meum verbum bonum **(Psal. XLIV)**.» Recte igitur virgo Virgini ad obsequium traditur et pro Domino servus vice filii subrogatur, ut virginalis pudicitiae splendor ex utraque persona sibimet

invicem congruat, et floridus intimi candoris aspectus quod in se virere considerat hoc vernare et in altero deprehendat.

Libet hic, fratres charissimi, pulchram varietatem divinae dispositionis coram charitate vestra perpendere, et egregios duos Redemptoris nostri discipulos qualiter inter se quadam dignitatis similitudine congruant comparare? Petrum videlicet, et Joannem. Commisit namque Dominus Petro claves Ecclesiae **(Matth. XVI)**; voluit et beato Joanni custodiam Mariae delegare **(Joan. XVI)**. Utraque nimirum mater, mater Maria, mater Ecclesia. Sed Maria mater Christi, Ecclesia mater populi Christiani. De Maria Christus carnem **338** suscepit, Ecclesiam vero de lateris sui carne produxit. Ex ista prodiit secundum carnem natus, illam protulit carne jam mortuus. Ex ista voluit nasci, pro illa dignatus est mori. Ex una semel natus est in persona sua, ex altera nascuntur quotidie membra sua. Traxit ex altera quod pro altera moreretur, ut quo utraque communiter salvaretur. Magna igitur et felix mater et beata virgo Maria, ex cujus visceribus caro Christi desumpta est, ex qua rursus per aquam et sanguinem profluxit Ecclesia. Hoc itaque modo et ex Maria prodiisse videtur Ecclesia. Utraque tamen casta, utraque munda, utraque perpetuae virginitatis cingulo praemunita.

Harum itaque duarum matrum, duarum perpetuo virginum, alteram Dominus Petro committere, alteram Joanni voluit commendare, ut perpenso diligenter utriusque pondere ministerii, excellentium meritorum dignitas in duobus coeli senatoribus videatur aequari. Dicit Dominus Petro: «Tibi dabo claves regni coelorum **(Matth. XVI)**.» Nunquid et beata Virgo, fratres mei, coelum non fuit, in cujus utero virginali novem mensibus tota divinitatis plenitudo permansit? Ex

ipsius quippe castis mundisque visceribus, Dei Verbum, per quod facta sunt omnia, immaculata se carne vestivit. In angusto scilicet latebat alvo conclusus, sed totius orbis jura regebat immensus. In brevissimo, inquam, virginalis uteri domicilio constitutus, et coeli gubernabat imperium, et terrenorum omnium non amiserat principatum. Non ergo praesumptive coelum dicitur venerabilis virgo Maria: atque ideo beatum Joannem Dominus quodammodo coeli clavicularium esse constituit, cum beatae Genitricis suae eum decrevit esse custodem.

Proinde ut beato Petro Joannes multipliciter comparetur, cum discipulos suos Redemptor noster inquireret qua circa se opinione homines ducerentur, illique protinus respondissent: alii Joannem Baptistam, alii autem Eliam, alii vero Jeremiam, aut unum ex prophetis **(Matth. XVI)**. Donec ad Petrum ventum est, nutabat assertio nec ambiguitatis vinculum solvebatur. At ubi quid habeat discipulorum sensus exigitur, praecedit in veritatis confessione qui primus erat in apostolica dignitate, Petrus videlicet: «Tu es, inquiens, Christus Filius Dei vivi **(Ibid.)**.» Inter nutantis adhuc fidei sinuosa volumina, inter procellosas ambiguitatum fluctuantium tempestates piscator iste veritatis anchoram fixit, et naviculam fidei in tutissimo tranquilli portus gremio collocavit.

Sed videamus utrum Joannes et huic operi aliquam cum B. Petro similitudinem teneat. Constantissimae itaque praedicationis arguitur, sicque a Domitiano tunc Caesare in exsilium destinatur. Protinus haeretici Marcion, Cerinthus, Ebion, caeterique quamplurimi, quos ipse convenienter Antichristos appellat, caulas ecclesiastici gregis irrumpunt, et veluti lupi graves super ovilia pastoris adminiculo destituta

grassantur, Christum scilicet ante Mariam non fuisse dogmatizantes, et ita simplicem evangelicae fidei puritatem perfidiae suae **339** squaloribus corrumpentes. Confunditur mundus, turbatur Ecclesia, vacillat fides, et velut inhorrescente tempestate perfidiae plurimi naufragantur. Quid plura? Tandem perempto Domitiano, duce divina gratia, rediit Joannes Ephesum, turbatamque gemit Ecclesiam. Sed quidquid invenit erroris turbine atque tempestate turbatum, solidius atque robustius ad pristinae fidei revocat fundamentum. Nam rogatus, ut ab historiographis traditur, a charitate fere totius universalis Ecclesiae, in illud tandem erupit divinae inspirationis elogium: «In principio, inquiens, erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum **(Joan. I)**.» Hoc itaque signaculo veritatis et haereticorum tergiversationis metam fixit et catholicorum fidem perpetua ex tunc et deinceps certitudine roborabit.

Petrus igitur petra: «Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam **(Matth. XVI)**.» Petra quoque factus est et Joannes, supra cujus fidei fundamentum totius Ecclesiae structura consurgit, quam videlicet, sive haereticorum furor impingat, sive tentationum irruat impetus non evertit. Haec petra veri David implet fundam, qua Philisthaeum Goliath signanter in fronte percutiat **(I Reg. XVII)**, ubi videlicet crucis vexillum profanus et impius non habebat. Haec siquidem petra omnes ecclesiasticae doctrinae adversarios destruxit, haec Judaicam perfidiam cum omni prorsus haeretica pravitate prostravit. Nec mirum si instar Petri et Joannes petra dicatur, cum haec ad Ezechielem Dominus dicat: «Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus

eorum et frontem tuam duriorem frontibus eorum, ut adamantem et ut silicem dedi faciem tuam **(Ezech. III)**.»

Plane quod uterque discipulus protulit de sacramento Dominicae fidei, quanquam profundissimum sit atque omnino divinum, et utrumque pari modo vires humanae mentis excedat, nec videatur in excellentiae dignitate diversum quod eodem est Spiritu dictante prolatum, illud tamen beati Joannis singularitatis locum sibi vindicare conspicitur, quia neque ante illum, neque post illum hoc idem scripsisse aliquis invenitur. Nam illam B. Petri apostoli sententiam, et Martham sororem Lazari eisdem fere verbis legimus protulisse. Cui nimirum cum Salvator diceret: «Omnis qui vivit et credit in me non morietur in aeternum **(Joan. XI)**;» atque subjungeret: «Credis hoc?» illico eodem Spiritu, quo et Petrus, inspirante respondit: «Ego credidi, inquit, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti **(Ibid.)**.»

Quid autem mirum, si Joannem de divinitate loquentem, beato Petro praeferimus, cum illud Evangelii sui singulare principium ipsa etiam verba Dominica, si dici liceat, excedere videamus? Nec injuria fit Redemptori nostro, si dicatur ipse sublimius aliquid depromere per discipulum quam per semetipsum, et per illius linguam manifeste proferre quod per semetipsum liquido noluit aperire. Nam, ut et hic quaedam adhuc inter eosdem beatos apostolos comparatio videatur, hoc beato Joanni Dominus concessit in verbis, quod et Petro contulit **340** in miraculis, videlicet ut et iste altiora proferret et ille majoribus virtutum prodigiis coruscaret. In apostolorum enim Actibus invenimus quia in plateis ejiciebant infirmos, et ponebant in lectulis et grabbatis, ut, veniente Petro, saltem umbra illius obumbraret quemquam illorum et liberarentur ab

infirmitatibus suis **(Act. V)**; quod tamen Dominum fecisse nusquam legimus ut per umbram videlicet sui corporis remedium sanitatis alicui attulerit. Sed quod praedixit exhibuit, quod promisit implevit. Nam in ejusdem Joannis Evangelio dicit: «Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera, quae ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem meum vado **(Joan. XIV)**.» Enimvero ipse operabatur in Petro, ipse locutus est in Joanne. «Non enim, inquit, vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.»

Merito nempe beatus Joannes et praecedentes omnes ac subsequentes divinorum scriptores voluminum, gloria singularis praecedit eloquii, quem non luxuria polluit, non libido corrupit, sed virginalis integritas perpetuae incorruptionis titulo decoravit. Qui nimirum nuptialis copulae thalamum deserens, omnem illecebrae carnalis ardorem in coelestium deliciarum transtulit voluptatem, arctissimeque se in sui Redemptoris ac dilectoris amore conjunxit, propter quem scilicet conjugalis tori foedera abdicavit. Unde divinitus illi concessum est ut tanta cor ejus etiam circa fratres charitatis gratia repleretur, ut sacrosanctum pectoris ejus templum velut caminus quidam divini videretur incendii. Quod profecto in quibuslibet Scripturis ejus patenter agnoscitur, in quibus utique per omnem fere paginam, quasi per quasdam rimas, charitatis vapores effundere, charitatis videtur ardoribus aestuare. Modo enim patres nominatim ad charitatem provocat, modo non filios, sed filiolos, quasi tenere diligens appellat. Modo propriis aetatum vocabulis infantes. modo juvenes, modo sigillatim admonet adolescentes. Modo etiam

mulieribus epistolas destinat, easque ad cautelam fidei et studium sincerae dilectionis invitat.

Sic itaque inenarrabili charitatis ardore succensus, huc illucque se vertens, undique circumiens, ubique discurrens omnia ad salutem hominum genera concitat, omnia aetatum incrementa perlustrat, omnes humanae conditionis ordines oculo curiosae sollicitudinis investigat, et tanquam Argus universalis Ecclesiae factus, totius humani generis summam, ulnis paternae dilectionis, amplectitur atque ad Redemptoris sui consortium trahere unumquemque sigillatim admonendo conatur. Amor quippe Domini, quo eum prae cunctis mortalibus dilexit et hoc ei pondus fraternae dilectionis exhibuit, ut nimirum plus amaret qui plus amabatur, et qui primus erat in Redemptoris amore praecipuus in fraterna fieret charitate.

Quantum autem apud Dominum impetrandi locum, quam praecipuae familiaritatis Joannes obtinuerit privilegium, hinc manifestius colligere possumus; quod idem beatus evangelista testatur, quia in ipso vitalis coenae convivio **341** Jesus turbatus est spiritu, et protestatus est, et dixit: «Amen, amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me.» Deinde sequitur: «Aspiciebantergo ad invicem discipuli haesitantes, de quo diceret.» Moxque subjungit: «Erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus. Innuit ergo huic Simon Petrus, et dicit ei: Quis est de quo dicit?» Atque ut historiae stylo non tenear, Joanni mox interroganti Dominus respondit: «Ille est, cui ego intinctum panem porrexero **(Joan. XIII)**.»

O mirabilem atque incomparabilem virum, et omni Christianae devotionis praeconio praeferendum! Ecce verbum profertur in medium, et totus tacet, ac sub silentii censura reprimitur senatus apostolorum; tanta siquidem magistri praesidentis videbatur auctoritas, ut sub districta se compesceret beata discipulorum concio disciplina. Haesitant, ambigunt, atque inter se invicem oculorum nutibus quodammodo interrogantes aspiciunt; verumtamen lingua proferre quod gestiunt, vel Dominum consulente inquirere non praesumunt. Tacet Petrus, tacet coeli clavicularius. Tacet denique lingua, quae clavis facta coelorum, coelum simul et terram ligat et solvit. Tacet is, inquam, cui portae inferri non praevalent, qui ligandi animas atque solvendi obtinet principatum **(Matth. XVI)**. Silet Andreas, qui ipsi fratri ad fontem vitae praevius fuit **(Joan. I)**. Non loquitur Thomas, qui viam se nescire professus, eumdem esse viam, veritatem et vitam, ipso referente, cognovit **(Joan. XIV)**. Non praesumit os aperire Philippus, qui dum Patrem sibi poposcit ostendi, profunda mysteria individuae Trinitatis audivit **(Ibid.)**. Omnes tacent, omnes dubitant, et latenter inquirunt, non quidem prolatione verborum, sed tantum nutibus oculorum.

Sed cum res diu sub hac ambiguitate penderet, nec nodum dubietatis quispiam absolveret, tandem Joannis patrocinium quaeritur, et sic ad rei dubiae notitiam pervenitur. Ille nimirum, condiscipulorum in se persona suscepta, consultor accedit, qui de ampliori familiaritatis, atque dilectionis praerogativa confidit.

Unde considerandum est, fratres mei, quantae devotionis instantia beati Joannis flagitare debemus auxilium, quem sibimet interventorem, et ipsi apostoli quaesierunt. Quantum

apud justum judicem pro peccatoribus poterit, qui et pro ipsis coelestis curiae senatoribus intervenit? Et qui advocatus factus est summis, quam humiliter implorandus est a minimis? Hanc nimirum hominis eminentiam, hanc meritorum sublimium celsitudinem angelus ille cognovit, qui se ab illo adorari prohibuit. «Vide, inquit, ne feceris; conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu, Deum adora **(Apoc. XXVIII)**.» Refugit obsequium ab illo suscipere, quem noverat apud communem judicem locum gratiae familiariter obtinere. Noluit adoratorem, quem decernebat aequalem. Fratrem recognovit, socium judicavit, subjectionis obedientiam non accepit. Quamvis enim in omnibus sanctis semper sit angelicae munditiae contubernalis, et cognata virginitas; beatus tamen Joannes tanto reliquos virgines superat, quanto virginitati beatae Mariae per sedulitatis ac perpetuae **342** custodiae meritum appropinquat. A qua sola videlicet praeceditur, quia fecunditas virginalis, quae est in Maria, nuliis est omnino meritis comparanda, et non solum quia fecunda est, sed quia Deifica. Virginem enim parere, novum ac singulare est; Deum vero parere, ita omnem novitatem singularitatis exsuperat, ita omnia quae miranda sunt antecedit, atque incomparabiliter supereminet, ut nec mente concipi, nec lingua valeat aliquatenus explicari. Sed sicut venerandae matris Domini virginitas, beati Joannis virginitatem excedit, sic ipse pro glorioso ejus contubernio caeteros a mundi primordio virgines antecellit.

Huc accedit, quod ille recubitus in pectore Salvatoris, ille divinus ardor, quem ex arcana ejus inspiratione concepit, ita in ejus visceribus omnium libidinum fomenta decoxit ut corpus ejus, tanquam revera Spiritus sancti templum, a cunctis

vernaret aestuantis luxuriae squaloribus defaecatum; nec ullum in eo locum vindicabat flamma libidinis, cujus templum gratia sancti Spiritus jugiter obumbrabat. Quocirca dignum fuit ut beatus Joannes apostolus archangelo Gabrieli ad custodiam matris Domini socius haberetur, quatenus ille coelestis olim paranymphus intactam Virginem invisibiliter custodiret, et iste forinsecus fragilitati femineae obedientiae suae ministerium exhiberet. Et congruum erat ut quae talem genuit, qui coeli simul et terrae Dominus esset, utriusque patriae cives in suo consortio haberet; ut in ore duorum, vel trium testium staret omne verbum **(Matth. XVIII; II Cor. XIII)**. Quapropter beatus Joannes quanto familiarior cum matre Verbi conversatur, tanto et ipsi vicinior Verbo invenitur.

Et quoniam non ab alio, sed ab ipsa Veritate Mariae dictus est filius: «Mulier, enim inquit, ecce filius tuus;» atque idipsum reiterando confirmat, ad discipulum dicens: «Ecce mater tua **(Joan. XIX)**,» nemo jure videtur major meritis eo, qui speciali quadam gloria frater est Salvatoris.

Hujus igitur tam sublimis, tam pii, tam casti, tamque praecellentissimi Deo dilecti, fratres charissimi, laboremus praecepta servare; per hujus vestigia, in quantum possumus, duce divina gratia studeamus incedere. Quod si omnes cum Joanne virginitatem habere jam in carne non possumus, quia post naufragium secunda restat tabula, studeamus florere virtutibus, et sic virginitatis amissae dispendium optime compensabimus. Non igitur nobis avaritiae ardor incandeat; non iracundiae nos furor impellat. Non in nobis flamma libidinis aestuet; non turpis cogitatio pulchram animae nostrae coram Deo speciem foedet. Non nos terrenae facultatis

abundantia in superbiam erigat; non tenacitas misericordiae viscera pauperibus claudat. Vigeat in nobis perpetua castitas, humilitas, patientia, sobrietas, justitia cum pietate, severitas cum mansuetudine.

Inter haec, fratres charissimi, caeterarumque dona virtutum, charitas, quae mater est omnium, in sacrario pectoris nostri semper teneat principatum; quia, sicut Joannes dicit, «Deus charitas est **(I Joan. IV)**;» ut quia per charitatem Dei Filius descendit in Virginem, per eam nos exaltet ad **343** paternae gloriae claritatem, qui vivit et regnat in Trinitate perfecta, unus et verus Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXIV. DE SANCTO JOANNE APOSTOLO ET EVANGELISTA. (XXVI. DECEMB.).

Gaudemus, fratres charissimi, copiosum vestrae fraternitatis adesse conventum, quia dum nos ad hodiernam festivitatem, B. Joannis gloria provocat, etiam Spiritus sanctus, ut tam reverenter, tam pacifice, tam devote conveniatis, indubitanter inspirat. Dignum quippe est, ut qui a Christo prae cunctis mortalibus specialiter est dilectus, a Christi quoque dilectoribus permaxime diligatur, praesertim cum et ipse circa nos tantae charitatis exstiterit, ut divinitus sibi traditis sapientiae et scientiae clavibus, omnes sacramentorum coelestium thesauros expanderet, et aeternae vitae divitias, quas solus acceperat, nobiscum participando largiter ac fideliter erogaret. Quid enim divinae sapientiae quaeris, quod

apud Joannem reperire non possis? Quae enim haeretica pravitas, quae Ariana perfidia, quae Judaeorum vesana calumnia, quae gentilium philosophorum versutia, quae denique schismaticorum abominanda scissura, beatis Joannis non est eloquio superata, ejusque doctrina evidenter attrita? Si quando enim ab inimicis veritatis objiciuntur nobis volumina quaestionum, illico Joannes accedit in medium, Joannes occurrit, Joannes silentium verbosis imponit. Quoties siquidem de vera humanitate, ac divinitate Christi certamen quaestionis oboritur, quae videlicet omnibus pacis inimicis communis est materia dimicandi, protinus ad Joannis Evangelium curritur, Joannis in pugna patrocinium quaeritur, et sic mox cuncta litigiosi certaminis jurgia conquiescunt.

Quid igitur necessarium in doctrinis, quod Joannis volumina sacrosancta non teneant? Quid in virtutibus, quid in meritis quo beatissimus incomparabiliter non excellat? Apostolus siquidem in Epistolis, evangelista in Evangelio, propheta in Apocalypsi. Propheta, inquam, et non qualiscunque, sed mirabilis atque ad similitudinem alterius Joannis, plusquam propheta. Nam quia prophetae officium est futura praedicere, non praesentia demonstrare, beatus Joannes Baptista idcirco caeteris prophetis enituit, quia Dominum digito, quem prophetabat, ostendit **(Joan. I)**. Nunquid et iste Joannes plusquam propheta non est, qui praeter omnium consuetudinem prophetarum, semetipsum conspexit in spiritu, et inter plurima revelationum coelestium sacramenta, dum aquilae volantis similitudinem vidit, semetipsum veraciter recognovit? Ezechiel autem eamdem aquilam spiritu revelante conspexit **(Ezech. I)**, non quidem volantem, sed caeteris animalibus desuper eminentem. Cum quo videlicet

propheta beatus Joannes considerato utriusque volumine, in multis non ambigitur concordare. Cum eo nimirum et librum, qui quasi **344** mel, dulcis erat, in ore comedit, et sanctuarii loca describit **(Apoc. X)**, atque in pluribus aliis propheta cum apostolo consonanter incedit.

O quam admirabilis est mutatio dexterae Excelsi! **(Psal. LXXVI.)** O quam terribilis Dominus in consiliis super filios hominum! **(Psal. LXV.)** Quis enim digne consideret, de quanta humilitate iste piscator ad quantae celsitudinis culmen meruerit sublimari? Enimvero qui olim vili navicula contentus, et retibus maris profunda simpliciter scrutabatur, nunc illustratae mentis radio secreta coelestia penetrat, mysteria intonat, divini consilii occulta hominibus revelat, prophetica depromit oracula, apostolica tradit hominibus documenta: imo in speculanda summae divinitatis essentia praecedit prophetas supergreditur patriarchas, apostolos superat. Postremo totius humanitatis transcendit ingenia, et illuc usque mentis aciem tendit, quo vix et angelica valet attingere creatura. O Dei plene gratia! «Pax enim Dei, sicut Apostolus, exsuperat omnem sensum **(Philip. IV)**» ut illud sponsae dicere non immerito videatur: «Introduxit me rex in cella vinaria, exsultabimus et laetabimur in te **(Cant. I)**.»

Pensemus itaque, fratres, quantum ab eo, qui nunc est, homo iste tunc differebat, quando matre interveniente rogabat, ut ipsum cum fratre Domini, alterum a dextris, alterum sedere concederet a sinistris. Nam quantum ad verba, noc petere visus est, ut ex eis unum Dominus cum dextris eligeret, alterum a sinistris cum peccatoribus reprobaret. Sed quia insipienter petiit, repulsam patiens, illico cum filiis, quod merebatur, audivit: «Nescitis, inquit, quid petatis. Potestis

bibere calicem, quem ego bibiturus sum?» Respondentibus autem: «Possumus,» praesto subjungit: «Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram et ad sinistram non est meum dare vobis **(Matth. XX)**.»

Ecce hic in verbis Dominicis patenter ostenditur, quia Joannes et martyr fuit, dum constat, quia Domini calicem biberit. Et revera martyr fuit, quia multa pro Domino persecutionum supplicia pertulit. Martyr itaque fuit, quia crucem Domini per sui corporis afflictionem, et proximorum errantium compassionem diu vivendo portavit: et quo caeteris apostolis in carne prolixius mansit; eo durioris martyrii tormenta sustinuit. Unde pie credendum est quod inter centum illa quadraginta quatuor millia virginum, qui habent nomen Agni, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis, qui empti sunt de terra, et cantant canticum novum ante sedem Dei et Agni, hic B. Joannes egregius sit et insignis; atque cum his omnibus tanto propinquior Agnum quocunque ierit **(Apoc. XIII)** sequitur, quanto et eidem Agno dilectior ac familiarior exstitit, et insuper matri ejus, quae Virgo est virginum, perpetua filii subjectione conjunxit. Nam ex utriusque, matris videlicet, filiique consortio, Joannis virginitas excellenter enituit, et quousque humana possunt merita provehi, quasi meta virtutum factus indesinenter excrevit.

345 Neque enim illa verba, quae Salvator noster in cruce positus protulit, «Mulier, inquiens, ecce filius tuus,» ad discipulum autem: «Ecce mater tua **(Joan. XIX)**,» sic simpliciter sunt accipienda ut humano tantum videantur more prolata, sed prorsus efficacia sunt, et divinis virtutibus fulta atque inevitabili Veritatis auctoritate subnixa. Illud enim unicum Patris Verbum, quod in cruce pendebat, substantivum,

et consubstantiale Patri ac sempiternum est, atque idcirco verba quae locutus est, quia Spiritus et vita sunt, inaniter transire non potuerunt: «Coelum, inquit ipse pius Jesus, et terra transibunt, verba autem mea non transibunt **(Matth. XXIV; Marc. XIII)**.» Sicut enim dixit matri: «Hic est filius tuus **(Joan. XIX)**,» ita dixit discipulis: «Hoc est corpus meum **(Matth. XXVI; Luc. XXII)**.» Et tantus fuit in illis verbis effectus ut illico panis ille quem dabat Dominicum fieret corpus. Dixit enim, et omnia facta sunt; mandavit, et creata sunt **(Psal. CXLVIII)**. Ex quadam itaque similitudine, si dicere audeamus, et B. Joannes non solum filii potitus est nomine, sed propter verba illa Dominica, quoddam majus necessitudinis sacramentum apud beatam Virginem meruit obtinere.

Consideremus itaque, dilectissimi, quantae gloriae magnus vir iste credendus est, qui per quoddam adoptionis arcanae mysterium et filius Virginis et frater est Salvatoris. Hinc est quod mentem ejus omnipotens Deus ad tantum puritatis ac mysticae revelationis culmen evexit ut ei non modo statum Ecclesiae praesentis ostenderet, sed etiam quid deinceps futurum esset usque in perpetuum revelaret. Unde et illam nobilem suam scripsit Apocalypsim, quae nimirum tantis cognoscitur redundare mysteriis ut tot videatur habere sacramenta quot verba, imo in verbis singulis multiplices lateant intellectus.

Quae profecto cum septem Asiae Ecclesiis mittitur, omni universali Ecclesiae, quae sub septiformi Spiritus sancti regitur magisterio, destinatur. Unde consequens est ut omnes Ecclesiae per orbem terrarum circumquaque diffusae non dubitent B. Joannem communem se habere doctorem. Quibus

videlicet tanquam egregius quidam regalis imperii nuntius, ab Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus vivorum et mortuorum, et princeps regum terrae coelitus destinatus, gratiam simul et pacem ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, attulit et multa secreti coelestis mysteria patefecit.

Jam vero illa beatae migrationis ejus novitas mirabilis quem non moveat? Quis felicissimae consummationis gloriam non obstupescat? Quia enim mirabiliter vixit, mirabiliter obiit; et quia non communem cum hominibus vitam duxit, non communi hominum morte transivit. Nam, ut historiae continent, quadratam in Ecclesia fieri foveam jussit, moxque in eam descendens extensis manibus post prolixa fusae orationis verba migravit. Mox autem tanta super eum lux coelitus est emissa ut nullus eam ferret affectus. Postmodum vero inventa est fovea nihil aliud in se continens, nisi manna, quod videlicet, sicut dicitur, usque hodie scaturire non desinit.

346 Sic nimirum, sic dilectum auctori vitae discipulum transire de saeculo dignum fuit, ut tam fieret a dolore mortis extraneus quam a corruptione carnis fuerat alienus. In sepultura in crucis modum jacere voluit, quia crucem jugiter vivendo portavit, et sicut Petrus Magistrum secutus est, a persecutoribus crucifixus, ita quodammodo et Joannes in ecclesiastica pace sepultus.

Sed Dominus inter eos fore diversitatem docuit, cum dixit Petro: «Sic eum volo manere donec veniam. Quid ad te? Tu me sequere **(Joan. XXI)**.» Qui enim Petrum voluit secum in crucis patibulo triumphare, ipse decrevit Joannem in ecclesiastica pace quiescere, quatenus et ille subeundi

martyrii caeteris praeberet exemplum, et iste erecta supra fundamentum fidei Ecclesiae fabrica quietus migraret ad coelum; ille secuturis martyribus esset constantiae forma, iste noviter in fide plantatis esset morum atque virtutum spiritualium disciplina.

«Sic eum volo manere donec veniam.» Veniam, inquit, ut eum vinculo carnis absolvam. Veniam, ut eum ad gloriae meae consortium transferam. Veniam, ut laboribus ejus dignae remunerationis praemium reddam. Ad hujus denique promissionis effectum clarum dedit indicium, cum in ejus obitu radiantem fecit enitescere lucem, per quam videlicet liquido patuit ipsum coelitus advenisse lucis auctorem. Affuit itaque Dominus promissionis suae non immemor, qui et animam ejus in illa supernae Hierusalem quiete susciperet et sacratissimum corpus in ea, quae ipse novit, secreti recessus arcana transferret. Nam et de B. Enoch legitur quia ambulaverit cum Deo, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus **(Gen. V)**.

Jam vero illud quis digne miretur quod in sepulcro ejus manna reperitur et in terrae specu panis coeli non semel, sed quotidie nascitur? De manna quippe, salvo altiori mysterio, scriptum est: «Panem de coelo dedisti eis, Domine, habentem omne delectamentum **(Sap. XVI)**.» Veniant igitur omnes nationes gentium, et obstupescant miraculum omnibus ubique saeculis inauditum. Veniant, inquam, et admirantes aspiciant quia in sepulcro, quod procul dubio domus est vermium, panis nascitur angelorum, adeo ut cum Propheta in magni muneris admiratione pronuntiet quod Israelitico populo manna Deus concessit in cibum, dicens: «Panem coeli dedit eis; panem angelorum manducavit homo **(Psal. LXXVII)**;» quod illis

tunc mittebatur e coelo, nunc scaturire conspicitur e sepulcro. Si enim magnum in terra miraculum manna non esset, nequaquam Moysi Dominus servari per saecula illud praecepisset: «Imple, inquit, Gomor ex eo, et custodiatur in futuras retro generationes, ut noverint panem quo alui eos in solitudine, quando eduxi eos de terra Aegypti **(Exod. XVI)**.» Ecce quid meretur pudicitia virginalis. Ecce quantae magnitudinis est inviolatae carnis integritas. Videte, fratres mei, considerate, perpendite, quid deliciarum incorruptio carnis habeat in coelo, si cibum coeli, germinat in sepulcro. Quantis illic honoribus sublimatur beata virginitas, ubi nimirum sola est gloria, si et **347** in loco fetoris atque putredinis tam mirabiliter est gloriosa.

Unde et si non audeamus pleniter definire, pium tamen est arbitrari ut sicut de beata Dei Genitrice creditur, ita etiam B. Joannes jam resurrexisse probabiliter asseratur, quatenus sicut in virginea fuerunt integritate participes, ita nihilominus et in anticipata resurrectione merito videantur aequales; nec sit in resurrectione diversitas quibus tanta fuerat unanimitas conversationis in vita. Si enim beatissimi virgines isti, Joannes videlicet et Maria, nullatenus surrexissent, cur in eorum tumulis sepulta cadavera non jacerent, cum scilicet BB. Petri et Pauli caeterorumque apostolorum et martyrum corpora suis quaeque noscantur mausoleis tumulata? Nam quod vere B. Joannes obierit ac procul dubio mortis jura persolverit, nullo modo melius quam per ejus verba valet probari. Cum enim exisset sermo inter fratres, quod discipulus ille non moritur, cur ipse vera dicentibus obviasset, dicens: «Et non dixit Jesus: Non moritur **(Joan. XXI)**.» Frustra nimirum hic moram texere ac verba multiplicare

videretur, si dum illi vera dicerent: «Non moritur;» iste protinus obstitisset, dicens: «Non dixit Jesus: Non moritur,» ac per hoc veritati quodammodo contradiceret, etsi verba referentibus contrairet. Sed, dum se non moriturum Salvatorem dixisse negavit, moriturum se indubitanter asseruit.

Porro autem sive resurrexisset, sive non resurrexisset, quod in sepulcro sanctum corpus ejus ulterius non apparuit divinae sine dubio virtutis operatio fuit. Scriptum est in Deuteronomio: «Mortuus est Moyses famulus Domini in terra Moab jubente Domino, et sepelivit eum in valle terrae Moab contra Phogor, et non cognovit homo sepulcrum ejus usque in praesentem diem **(Deut. XXXIV)**.» Renovatum est itaque illud de corpore Moysi nunc etiam in Joanne miraculum; et qui legislatorem tunc dignatus est nullis scientibus sepelire, ipse etiam corpus evangelistae sui secreto quodam mysterio voluit sepulturae subducere. Uterque scilicet lux mundi, uterque mandatorum coelestium bajulus, uterque divini consilii revelator. Nec immerito in dignitate suis delata cadaveribus congruunt qui et in sublimibus vitae suae meritis, diversis licet temporibus, concorditer claruerunt.

Verum si res diligenti consideratione perpenditur, ut cum beati Moysi pace loquar, Joannes potior invenitur. Ille siquidem minister exstitit legis, hic praedicator exstitit gratiae. Ille praecepta tradidit quibus peccata punirentur, iste poenitentiae baptismum contulit, quo omnia crimina delerentur. Ille annuntiator est umbrae, hic minister est veritatis. Ille dixit Domino: «Si inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, ut sciam te;» sed protinus audivit: «Non poteris videre faciem meam; non enim videbit

me homo, et vivet **(Exod. XXXIII)**;» iste vero Deum incarnatum non solum vidit et audivit, sed etiam manibus contrectavit, sicut ipse testatur, dicens: «Quod fuit, inquit, ab initio, quod vidimus, quod audivimus, quod oculis nostris perspeximus, et manus nostrae contrectaverunt **348** de verbo vitae, et vidimus et testamur, et annuntiamus vobis vitam aeternam quae erat apud Patrem, et apparuit nobis **(Joan. I)**.» Et non solum Deum hominem factum oculis carnalibus vidit, sed et ipsum Verbum, quod erat apud Patrem, per quod facta sunt omnia **(Joan. I)**, illustrata divinitus mente conspexit.

Atque ut adhuc comparatio producatur, Moyses tabernaculo praeerat quod nubes operiebat, ita ut aliquando nec ipse Moyses posset intrare, sicut in Exodo legitur: «Quia operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud **(Exod. XL)**,» nec poterat Moyses ingredi tectum foederis, nube operiente omnia, Joannes vero melioris tabernaculi custos factus, B. Mariae minister exstitit, quam non videlicet corporea hujus aeris nubes obtexit, sed Spiritus sanctus invisibiliter obumbravit. Et gloria Domini, hoc est Filius Dei, qui hoc tabernaculum, non mox discessurus, sed veram carnem suscepturus implevit, non mansit sub aereae caligine nubis, sed potius in lumine solis, sicut per Prophetam dicitur: «In sole posuit tabernaculum suum **(Psal. XVIII)**.» Per illum manna datum est tunc Israelitico populo; ecce quanto gloriosius habet iste manna etiam in sepulcro. Et quid plura? Ille faciem suam obnubuit, ne videatur a populo **(Exod. XXXIV)**: iste etiam divinitatis revelat essentiam, ut Deus ab omnibus agnoscatur **(Joan. I)**. Atque ut idem repetam, ille splendorem sui vultus obtexit, ne ab illa plebe conspiceretur; iste Dei Verbum, quod est imago Patris, splendor gloriae et

figura substantiae ejus **(Hebr. I)**, perspicue revelavit, ut a nobis agnosceretur.

Postremo Dei Filium, quem iste prae manibus habuit, cum quo diutissime conversatus est, a quo unice et specialiter dilectus, ille quidem obnixe ac desiderabiliter petiit, dicens: «Obsecro, Domine, mitte quem missurus es **(Exod. IV)**;» sed impetrare non valuit. Verumtamen dum magnis summisque apud Deum meritis ambo claruissent, uno uterque spiritu plenus fuit, uno uterque Redemptoris desiderio concorditer aestuabat. Nec nos alterum alteri praeferre praesumimus, si diversitatem pro sui cujusque dignitate pensamus. Duorum quippe viatorum nulla oculorum vivacitate disparium qui orto sole graditur clarius quaelibet opposita conspicit quam is qui antelucanus exsurgit. Et ditior est, qui autumnalem fructuum maturitatem capit, eo qui vernae propaginis arbusta plantavit.

Convenienter igitur factum est ut sicut Moysi, ita et Joannis glebam omnipotens Deus absconderet et in duobus mirabilibus veris unum miraculum exhiberet.

Et notandum quam affectuose, quam pie, quam paterne, quam amabiliter Salvator: «Sic, inquit, eum volo manere donec veniam **(Joan. XXI)**.» Veniam, inquit, non mittam. Non mittam videlicet supernam aliquam virtutem, non angelicam potestatem, quae hujus ministerii mihi fungatur officio, quae obedientiae hujus exsequatur effectum. Ipse per memetipsum veniam, ipse egredientem ejus animam in gloriae meae claritate suscipiam, quam et in carne manentem divinitus illustrabam. Quantae igitur reverentiae habendus est hominibus beatus iste Joannes, **349** quem ipse auctor vitae honoravit in carne viventem, honoravit et de saeculo

recedentem: «Nimis enim honorati sunt amici tui Deus **(Psal. CXXXVIII)**.» Honoravit siquidem eum in vita, cum de sacrosancto pectore suo sibi reclinatorium fecit. Honoravit rursus in morte, cum ad suscipiendam felicem meritis animam dignatus est advenire . Nec mirum si diversis eum honoribus cumulavit, quem et in consortium sibimet adoptivae fraternitatis ascivit.

Dictus est etiam frater Domini B. Jacobus; sed ille frater ex natura, iste frater ex gratia; ille ex cognatione, iste ex praecipua dilectione; ille per lineam maternae consanguinitatis, iste per vinculum paternae charitatis: «Si quis, inquit, diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus **(Joan. XIV)**.» Et quid amplius dicam? Frater Domini fuit ille carnalis, iste spiritualis. Sed quantum cognatio spiritualis carnalem necessitudinem probatur excedere, in ipsius Domini verbis possumus luce clarius invenire. Ait enim: Spiritus est qui vivificat, nam caro non prodest quidquam.

Jacobum itaque, ut frater esset Domini, natura carnalis instituit; Joannes vero tanto nobilius frater est, quanto et ipsius naturae Dominus, eum in affinitatem sibi spiritualis adoptionem assumpsit. Quanquam et ipse Jacobus idcirco beatus sit, quia ejusdem spiritualis cum Domino participium tenet. Alioquin, nisi Domino per spiritum jungeretur, per illud terrenae consanguinitatis vinculum a Domino nullatenus salvaretur. Sed tanto excellentius Joannes, quanto et ante crucem constitutus audivit: «Ecce Mater tua **(Joan. XIX)**.» Merito ergo quo eum caeteris plus dilexit, sublimius eum caeteris honoravit. Et nos, fratres charissimi, pro modulo

nostro dignis eum studeamus efferre praeconiis, dignis semper veneremur obsequiis.

Notandum tamen, quia nunquam tam digne, tam reverenter beatos apostolos colimus, quam cum apostolica praecepta servamus, cum eos in via Dei praecedentes semper attendimus, cum eorum vestigia sequimur, cum eorum angustam et arctam semitam sine offensione tenemus. Enimvero in baptismo apostolorum ducatum secuti sumus, quia per eosdem fidem sanctae Trinitatis inter ipsa regenerationis nostrae rudimenta didicimus. Sub cujus videlicet figurae mysterio, sacerdotes Israeliticae plebis olim transeundo Jordanem praecedebant, et populus sequebatur. Sed non sufficere illis visum est, si sacerdotum tantummodo vestigia in transitu sequerentur, nisi et duodecim lapides de Jordanis alveo tollerent, atque in Galgalis pro testimonio ponerent. «Elige, inquit Dominus ad Josue, duodecim viros, singulos per singulas tribus, et praecipe eis ut tollant de medio alvei Jordanis, ubi fixerunt sacerdotes pedes, duodecim lapides durissimos, quos ponetis in loco castrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria **(Josue IV)**.»

Ut autem non omnia, licet plena mysteriis, verba discutiam, quid per hoc factum nobis innuitur, nisi ut postquam mystici Jordanis fluenta transimus, postquam de lavacri salutaris fonte consurgimus, durissimos duodecim lapides, id est, firmissima apostolorum exempla ad imitationem **350** nobis proponere studeamus? Lapides quippe, ubi sacerdotes pedes fixerant, in loco castrorum ponimus; si in procinctu spiritualis militiae positi, apostolorum vestigia constanter et firmiter teneamus. Nam juxta Salomonis sententiam: «Qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis **(Prov.**

XVIII);» nimirum qui in moribus suis molles ac fluidi sunt, more aquae praecipiter ad ima defluunt; qui vero constantes ac firmi, in arcem quotidie virtutis excrescunt. Quod nimirum et illud ejusdem historiae significare perpenditur: nam, transeunte eodem populo, aquae superiores ad instar montis intumescunt, inferiores vero in mare mortuum delabuntur **(Jos. III)**; quia profecto ex eis qui baptizantur, alii in accepta coelestis gratiae dulcedine perseverant, alii in peccatorum amaritudinem defluere, reprobe vivendo, non cessant, et velut in maris mortui salsuginem corruunt, dum sapiendo terrena, per pravae vitae declivia ad mortem tendunt.

Nos autem non sic, dilectissimi, non sic, sed ad veram sapientiam animum transferentes, sic per Dei misericordiam in virtutum studeamus alto proficere, ut in vitiorum pudeat voraginem declinare. Sic perseveremus semper ad superna properare, quo tendimus, ut divini amoris dulcedinem in nostris jugiter mentibus conservemus: illius itaque sapientiae laboremus participes fieri, qua beatus Joannes per amplioris gratiae cumulum meruit incomparabiliter illustrari; cujus nimirum splendore concepto, coelum velut aquila penetrat, ita ut creata cuncta transgrediens, ad ipsum rerum omnium verticem mentis contemplatione pertingat.

Nostis, fratres mei, quia in mundi nascentis origine, tertio die germinaverit terra, quarto coeli facta sunt luminaria, quinto volatilia sunt creata **(Gen. I)**. Quare autem in creandis rebus hic ordo cucurrit, nisi ut nos instruemur quia prius necesse est ut mens nostra virentium virtutum opera germinet, quatenus sic mereatur coelestis gratiam luminis, ac postremo evolare valeat ad contemplandam speciem veritatis? Germinemus itaque, fratres, ut illuminemur, quatenus illuminati, virtutum

pennis ad coelestia sublevemur. Non nos mundi hujus dulcedo falsa demulceat, non carnalis illecebrae voluptas luxuriosa resolvat. Nusquam certe praeceptum in Veteris Testamenti caeremoniis invenitur, ut mel sacrificiis misceatur. Per quod intelligitur, quia his, qui Deo vitae suae sacrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult inesse dulcedinem, nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertineat voluptatem; oleum autem frequenter immittitur, ut omnis nostrae operationis oblatio hilariter offeratur: «Hilarem enim datorem diligit Deus **(II Cor. IX)**.» In omnibus etiam sal jubetur admisceri, ut omne boni operis sacrificium, rationis, discretionis, ac coelestis sapientiae sale sit conditum.

Hoc autem divinae sapientiae sate, ita omnis beati Joannis doctrina videtur respersa, ut merito dicatur os Dei, lingua Spiritus sancti, cedrus paradisi, lux Ecclesiae, decus orbis, praeco coeli, lumen mundi, sidus hominum, specimen angelorum, lapis vivus, speculum lucis, logotheta divinitatis, forma fidei, columna **351** coeli, architectus veri tabernaculi, quod fixit Deus, et non homo. Nam et cherubim jure perhibetur, qui scientiae plenitudinem ex ipso Redemptoris pectore percepisse cognoscitur.

Verumtamen cum nos quantumlibet efferre contendimus, celsitudinis ejus merita non aequamus; quia qui divinae laudis praeconia meruit, ad ejus digne collaudanda merita humanae linguae fragilitas non assurgit. Ipse quippe ejus est laus, qui illi et olim pretium, et nunc factus est praemium.

Per hujus ergo vestigia, dilectissimi, ad Redemptorem nostrum pleno cordis amore tendamus, hujus doctrinam velut coruscam in tenebris lampadem nostris semper gressibus

praeferamus. Pudeat jam terrenis incumbere, qui per spei desiderium ad coelestem coepimus gloriam festinare. Qui ad coelestium nuptiarum delicias properat, terrenae voluptatis coeno volutari erubescat: qui titulis angelicae dignitatis ornari sperat in patria dignitatis locum in exsilio non requirat. Incassum porro terrena lucra congerimus, qui divitias immortales in regni coelestis aerario possidemus. Quem igitur pondus terrenae corruptionis aggravat, rerum extrinsecus affluentium copia non extollat. Qui ad hoc constitutus est, ut totis viribus jugiter cum adversario dimicet, torporis hunc et negligentiae dissolutio non enervet. Sic, sic per divinae pietatis auxilium, et florentes virtutibus, et vitiis repudium dantes, si hic eum sequimur, qui nobis iter crucis ostendit, illuc perveniemus ad eum, qui, calcato mortis imperio, coelum cum triumphali gloria penetravit, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXV. DE SANCTO BARBATIANO PRESBYTERO ET CONFESSORE. (XXXI DECEMB.)

Nuper celebravimus, fratres charissimi, ineffabilem Redemptoris nostri nativitatem, nunc geminato solemnitatis gaudio venerabilem colimus beatissimi sacerdotis ejus assumptionem. In illa festivitate Salvator noster, obumbrata majestatis suae specie, descendit in mundum; in ista gloriosissimus ejus famulus, deposito corruptibilis carnis

pondere, liber ascendit. In illa Unigenitus Dei Filius humanitatis nostrae formam pro nostra salute suscepit; in ista beatus confessor ejus ad angelicae beatitudinis speciem felici morte pervenit. In illa solemnitate Redemptor noster trophaeo carnis indutus, ad debellandas aereas potestates in mundum praeliaturus accessit; in ista vero egregius miles ejus, triumphato mundi principe, coeleste palatium victor intravit. Idcirco quippe Deus descendit, ut homo ascenderet; idcirco humiliari dignatus est, ut hominem exaltaret.

In nativitate Dominica vox angelica sonuit: «Gloria in excelsis Deo; et in terra pax hominibus bonae voluntatis **(Luc. II)**;» hodie dilecto suo suavissima vox divinae majestatis intonuit, dicens: «Euge, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra **352** in gaudium Domini tui **(Matth. XXV)**.» In illa festivitate Dominus exivit de utero Virginis, in ista venerabilis ejus famulus egressus est de ergastulo carnis. In illa Christus pro nobis est pannis involutus, in ista sacerdos ejus stola est ab eo immortalitatis indutus. Ille angustias intrare non dedignatus est uteri, ut istius animam latitudo susciperet coeli. Ille descendit carne velatus, ut iste ascenderet stola gloriae decoratus.

Considerate, fratres charissimi, quantus vir iste fuerit, quam pleniter illum, ut revera sacratissimum templum, Spiritus sanctus inhabitaverit, qui et in pace sanctae Ecclesiae tot miraculis coruscavit. In initio quippe nascentis Ecclesiae illi etiam miracula faciebant, qui facere signa digni non fuerant: et sine virtutibus morum plerique excellebant virtute signorum. Unde et ipsa Veritas dicit: «Multi dicent mihi illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc

confitebor illis: Quia non novi vos; discedite a me, operarii iniquitatis **(Matth. VII)**.» Ut enim ad fidem cresceret sancta Ecclesia, miraculis fuerat nutrienda; quia et nos cum arbusta plantamus, tandiu eis aquam fundimus, quousque ea in terra convaluisse videmus: at si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit . Hinc est enim quod Paulus dicit: «Linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus **(I Cor. XIV)**.

Sed cum ista dicimus, quaestionem nobis oriri non sine aliqua difficultate videmus. Si enim signa propter infideles data esse dicuntur, quid est hoc, quod Redemptor noster in patria sua propter incredulitatem hominum vix paucas virtutes facere potuisse perhibetur? Sicut enim Marcus evangelista testatur: «Multi audientes admirabantur in doctrina ejus, dicentes: Unde huic haec omnia? Et quae est sapientia, quae data est illi, et virtutes tales, quae per manus ejus efficiuntur? Nonne hic est fabri filius et Mariae; frater Jacobi, et Josephi, et Judae, et Simonis? Nonne et sorores ejus nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo.» Unde et paulo post subditur: «Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi quod paucos infirmos impositis manibus curavit; et mirabatur propter incredulitatem illorum **(Matth. XIII)**.» Quid est hoc, fratres, quia Paulus affirmat signa pro infidelibus data, Marcus asserit propter infideles fuisse subtracta? **(Marc. VI.)** Nunquid contrarias inter se invicem proferre sententias possunt, qui unc Spiritu pleni sunt?

Sed notandum est, quia in ipsis infidelibus erat quidam diversitatis modus. Par quidem error fuerat omnium non credentium, sed magna diversitas meritorum. Aliud est enim si sola quis fallatur ignorantia, aliud si adjuncta quoque erret malitia. Ignorantia Paulus peccaverat, qui dicebat: «Qui prius

fui blasphemus, et persecutor, et injuriosus; sed ideo misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci **(I Tim. I)**.» Per malitiam Judas peccavit, et ideo nequaquam venire ad indulgentiam meruit.

Pro illis ergo infidelibus signa data sunt, quos divina providentia misericorditer salvare decreverat. Propter illos vero subtracta sunt, quos ab electorum sorte, exigentibus eorum peccatis, **353** districtae severitatis justitia repellebat. Christianis autem temporibus cum jam pene totus ubique terrarum orbis in catholica fide persisteret, et pacem sanctae Ecclesiae vix ulla persecutorum saevitia perturbaret, cur beatissimus confessor Christi Barbatianus tot miraculorum virtutibus claruit, nisi quia ante divinae majestatis oculos excellentium meritorum virtutibus fulsit? Erat enim, sicut de Joanne dicitur, lucerna ardens et lucens **(Joan. V)**, ardens videlicet per amorem cordis, lucens splendore eximiae conversationis. Sed tunc lucerna sub modio occultari voluerat, cum, sicut in sanctissimae vitae ejus narratur historia, latens in cellula manifestari principibus devitabat, Nolebat mundi regibus innotescere, ut Regi regum potuisset familiarius adhaerere: recusabat ab hominibus temporalem suscipere gloriam, ut cum angelis acquirere mereretur aeternam. Ad hoc quippe pertinet, quod his, quibus sanitatem restituere cupiebat, saepe superponendum quid, velut emplastrum: saepe comedendum aliquid, quasi medicinale antidotum conferebat; eo nimirum, ut opinor, studio, ut dum herbarum virtus, vel medicinalium specierum potentia creditur, nequaquam sanctitatis suae viribus restituta sanitas ascribatur; et dum ab eo medicina suscipitur, magis medicus quam sanctus esse videatur.

Sed dic, mihi, o bone medice, unde confectionem tam efficacis, tam subitae virtutis nostris finibus attulisti, ut non triduo, non biduo, non vel unius momenti spatio exspectatur, sed mox ut adhibita fuerit, statim omnis languor, omne vulnus pristinae saluti restituatur? Epithema siquidem curari non potest, nisi tandiu tumori adjaceat superpositum, donec vel vigorem suum per occultos meatus in corporis interiora transfundat, vel humorem pestiferum virtutis suae potentia ad exteriora trajiciat. Antidotum vero, quod ore perficitur, necesse est ut eatenus moras faciat, quousque per venas et poros occulta viscerum funditus penetret, et vel corrupta solidet, vel tumefacta noxiis humoribus purget. Tua vero mirabilis medicina non moras innectit, non quae a medicis custoditur, dietae discretionem quaerit, sed mox ut summotenus tangitur, salus integerrima reparatur. Solve ergo, Pater, solve, obsecro ligaturam, et tam incomparabilis medicinae nobis trade notitiam.

Videamus et nos inaestimabiles pigmentorum tuorum species, odoremus jucundissimas fragrantium aromatum suavitates. Eia, fratres, audite, libellus sacratissimae ejus vitae coram cunctis aperiat quas aromatum species ejus in se medicina contineat historia, videlicet saluberrima. Illa confectio quibus aromatibus constet. Dicit enim inter caetera, quia cujusdam Juliani filium guttur gravabat miserabiliter tumidum, qui cum beato viro delatus fuisset, et cum pater pro filio lacrymabiliter postularet, venerabilis vir quamdam confectionem, de pane videlicet, et cera, et oleo faciens, super ejus vulnera posuit, et, facto crucis signaculo, statim in ipsius ore puncto omnem pestem de ejus gutture mirabiliter effugavit.

Audistis, fratres charissimi, quae pigmentorum **354** genera egregius noster medicus habuit, qui mortale vulnus tanta velocitate sanavit? Panem, ceram et oleum, quae sustentandae vitae habebant usum, in medicinalis curae transtulit instrumentum; et unde vitam alebat suam, inde mortem repulit alienam; speciebus videlicet utens domesticis, aestimationem pretii minuit peregrinis. Aliquando aegrotanti citri peciam, aliquando caricam porrigebat; et hujusmodi curationis genere illos ad perfectae valetudinis robur, expulsa omni languoris molestia, revocabat, ea, nisi fallor, intentione, ut quia uterque hic fructus in Romanis finibus apud quosdam rarior cernitur, medicinale aliquid fuisse credatur; et dum reparata salus medicinae tribuitur, in aestimatione hominum sanctitatis ejus opinio minuatur.

Quid ergo nos miseri dicturi, quid facturi in districto examine tremendi judicis sumus, qui et virtutes non habemus, et tamen de meritorum excellentia ante humanos oculos superbimus? qui sanctitatem habere ante interni arbitri oculos nullo desiderio quaerimus, et sanctitatis nomen apud humana judicia nobis fallaciter usurpare gaudemus? Quantos enim hodie cernimus, qui si de virtutibus admirabilis hujus viri, vel ultimam particulam attingere potuissent, ad coelum se in superbiae cornibus exaltarent, qui saepe forte aliquid de virtutibus faciunt, sed per hoc non coelum, sed terram petunt. Affectantes nimirum laudes hominum, in semetipsis dissipant fructum laborum; cumque se ostendere alienis oculis appetunt, ante divinae majestatis intuitum damnant omne quod agunt. Saepe etiam sacrae legis eruditione et alios instruunt, omne quod sentiunt testimoniis accingunt, nec tamen per hoc vitam audientium, sed proprios favores

quaerunt; quia nec proferre alia cupiunt, nisi quae auditorum corda ad repetendas laudes excutiunt, non autem ad lacrymas tendunt. Mens quippe exterioribus occupata, igne divini amoris non calet, et idcirco ad supernorum desiderium inflammare auditores suos nequeunt verba quae frigido corde proferuntur. Neque enim res quae et in semetipsa non arserit, aliud accendit. Unde fit plerumque ut hypocritarum dicta, et audientes non erudiant, et eosdem ipsos qui proferunt elatos laudibus deteriores reddant. Attestante etenim Paulo, «Scientia inflat, charitas aedificat **(I Cor. VIII)**.» Cum ergo charitas auditores aedificando non erigit, scientia proferentes inflando pervertit.

Plerumque etiam hypocritae, fratres mei, mira se abstinentia affligunt, omne robur corporis atterunt, et quasi carnis vitam funditus in carne viventes exstinguunt, sicque per abstinentiam morti appropriant, ut pene quotidie morientes vivant, sed ad hoc humanos oculos quaerunt, admirationis gloriam expetunt: Veritate attestante, quae ait: «Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes **(Matth. VI)**.» Nam ora pallescunt, corpus debilitate quatitur, pectus interrumpentibus suspiriis urgetur; sed inter haec ab ore proximorum sermo admirationis quaeritur, nihilque pro tanto labore aliud, nisi aestimatio humana, cogitatur.

355 Perpendite, dilectissimi fratres mei, quam miserabilis vecordiae est laboriose agere, et ab ore hominum laudes inhiare; forti opere praeceptis coelestibus inservire, sed terrenae retributionis praemium quaerere. Sicut enim beatus ait Gregorius, qui pro virtute quam agit, humanum favorem desiderat, rem magni meriti vili pretio venalem portat. Unde coeli regnum mereri potuit, inde nummum transitorii favoris

quaerit. Intus ergo, fratres mei, intus servanda sunt bona, quae agimus, si ab interno judice vicem recipere nostri operis exspectamus. Hinc est enim quod in Evangelio Veritas dicit: «Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi **(Matth. VI)**.» Hinc est, quod de electorum Ecclesia per Psalmistam dicitur: «Omnis gloria ejus filiae regis ab intus **(Psal. XLIV)**.» Filia quippe regum est sancta Ecclesia, quae in bono est opere spiritualium principum praedicatione generata, quae dum se in virtutibus sanctae conversationis exercet, quia per hoc soli Deo placere studet, non foris gloriam, sed intus habet. Hinc Paulus ait: «Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae **(II Cor. I)**.» Gloriam suam Apostolus testimonium conscientiae memorat, quia favores oris alieni non appetens vitae suae gaudia extra semetipsum ponere ignorabat.

Occultanda sunt ergo, fratres charissimi, bona quae agimus, ne haec in hujus vitae itinere incaute portantes, latrocinantium spirituum incursione perdamus. Ecce enim hic beatissimus vir Barbatianus, cujus hodie nobis festivus natalis illuxit, non humanae laudis gloriam petiit, non favores hominum affectavit; non ostensis tot miraculis apparere ipse mirabilis voluit, non de collatis tot in languidos beneficiis humanae retributionis praemium exspectavit; quin etiam medicinalis exercitii praetendebat speciem, ut clarissimum virtutis suae potuisset obfuscare nitorem. Et velut magnum coeli astrum nubem virtutibus suis curabat opponere, ut dum minus ad exteriora radios suae lucis expanderet, quasi undique in semetipso collectus, in conspectu aeterni solis plenius eluceret.

Libet autem, dilectissimi, pulchrum divinae dispensationis ordinem studiose perpendere, videlicet qualiter omnipotens Deus ad illuminandam noctem vitae praesentis stellas suas in coeli faciem mittere, et per eas totius mundi decernat caliginem illustrare; ut dum fulgentia astra radiare per coeli climata cernimus, inoffenso pede operis iter nostrae noctis ambulemus. Sicut enim matutinus lucifer solem praecedens ab Orientali prius plaga consurgit, deinde meridiani climatis superiora conscendit: ad extremum quoque pronus in occiduum axem vergit; sic nimirum, sic beatissimus confessor Christi Barbatianus, de Antiochenis finibus, unde oriundus fuerat, exiit, et Romam pertransiens, multa eam miraculorum luce perfudit: postremo Ravennam usque perveniens, Christum, qui est sol justitiae, plurimis hominum mentibus introduxit: Antiochiae scilicet splendore sui ortus emicuit, Romae plurimos signorum igniculos sparsit, urbem vero Ravennam velut occasu **356** sacratissimi sui obitus illustravit. Ita videlicet meritis sanctissimi hujus viri, velut novi splendore luciferi, in tribus suis praecipuis regionibus totus rutilat mundus, dum in alia mundi plaga ejus cernitur ortus, in alia quodammodo videtur ascensus, in tertia celebratur occasus.

Et, sicut de compatriota ejus beatissimo Apollinari in alio sermone jam diximus, quam recte sibi luciferi nomen congruit, qui Romam ingressus, primum virtutis suae miraculum de lumine fecit. Regina enim Galla Placidia, ut audistis, suppliciter ejus flagitabat auxilium pro quadam sua pedissequa, quae intolerabilibus cruciabatur doloribus oculorum; qui mox pallio suo ejus oculos tangi praecepit, et

sic ab ea protinus omnem pestiferae aegritudinis molestiam effugavit.

Quapropter cum dignitatem tuam, felicissima urbs Ravenna, subtili meditatione considero, largissimis te misericordiae divinae beneficiis ditatam esse perpendo. Video enim quia ex ipso originali fonte Christianae religionis, perpetuae meruisti poculum haurire salutis. In Antiochia namque, sicut in Actibus apostolorum legitur, primum Christiani discipuli sunt vocati **(Act. XI)**.

Ex ipso igitur sanctae Ecclesiae fundamento quadratos lapides suscepisti, super quos velut firmissimas bases erecta, immobili es fidei et sanctitatis soliditate fundata. Inde enim habes Apollinarem apostolicum martyrem, inde etiam Barbatianum egregium confessorem, qui velut duae excellentissimae cedri paradisi, sic te ramis suae protectionis obumbrant, ut si sub eis humiliter manere volueris, omnem a te turbinem adversariae tempestatis expellant. Et ut eis deesse nil valeat quod ad cumulum tuae felicitatis attineat, mox ut de Antiochenis finibus exeunt, Romae, quae absque dubio caput est et principalis sedes totius sanctae Ecclesiae, commorantur; nimirum ut in schola Petri primitus discant, quod te postmodum de doctrina veritatis erudiant; et de purissimo fonte abundanter bibant, quod in te salutaris doctrinae magisterio velut eructando transfundant. Tanquam enim iterum Paulus, iterum Apollo, quos ille in fide plantavit, iste largissimo miraculorum et praedicationis imbre rigavit. Sed quia neque qui plantat, ex se est aliquid, neque qui rigat, nos etiam apostolica sequentes verba dicamus: «Deus autem incrementum dedit.»

Hos igitur tam praeclaros coelestis curiae senatores, fratres charissimi, perfecto cordis amore diligite, horum imitari exempla tota animi devotione curate: nam si vultis esse quod sunt, necesse est etiam vos facere quod fecerunt. Per angustam ergo et asperam laboris viam, dilectissimi, in hoc saeculo cum sanctis incedite, ut postmodum valeatis ad eorum gaudii latitudinem pervenire. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare **(I Joan. II)**. Procul dubio autem a vestigiis Christi exorbitat, qui angustam fugiens, latitudinis viam calcat. Iste namque beatissimus vir, cujus hodierna solemnia frequentare gaudemus, non terrenos honores voluit, non fallaces divitias **357** congregavit, non mundi gloriam petiit, non transitoriae possessionis praedia dilatavit, propinquos sprevit, patriam dereliquit, semetipsum quoque pro amore Christi funditus abnegavit.

Nemo ergo dicat quod illi solummodo coelestibus digni praemiis habeantur qui persecutorum gladiis pro Christi nomine feriuntur. Conclusit Deus omnem nostrae tergiversationis aditum, obstruxit omne excusationis humanae confugium. Ecce jam non valeamus cum beato Apollinare pro Deo mortem subire, possumus saltem cum beato Barbatiano vitam Deo placentem ducere. Magnum quippe est mori pro Christo, sed non est inferius vivere Christo. Utrumque enim in statera Paulus aequa lance pendebat, cum diceret: «Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur; sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus **(Rom. XIV)**.» Quisquis igitur amat martyrium exhibeat se martyrio dignum, et martyrii consequetur procul dubio praemium. Non

potest sanguinem fundere; potest semetipsum poenitentiae telo percutere et in cordis contritione mactare. Praeparetur ad feriendum jugulus, non deerit remunerator, etiamsi defuerit gladius. Deest carnifex qui cervicem exterius feriat; adest judex qui bonae voluntatis praemium reddat.

Studeamus igitur, dilectissimi, cum beatissimo confessore Christi Barbatiano saeculi blandimenta despicere, rerum temporalium affluentiam devitare, carnis incentiva reprimere, crucem post Christum etiam in pace ecclesiastica bajulare, quatenus qui nunc ejus imitabilem sequimur vitam cum ipso postmodum desiderabilem perducamur ad gloriam, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et gloriatur per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXVI. DE SANCTA COLUMBA VIRGINE ET MARTYRE (XXX DEC.).

Dum recentem, imo praesentem adhuc, Virginis partum colimus, dilectissimi, ecce novus virginis triumphus occurrit, qui solemnem nobis laetitiam germinat atque ut iterum gaudeamus invitat, Apostolo nos excitante, qui ait: «Gaudete in Domino semper; iterum dico: Gaudete **(Philip. IV)**.» Virgineo partui victoria virginalis inseritur et erectis adhuc fidelium animis rediviva gaudia reparantur. Nuper de Virgine Dominus humiliter prodiit, hodie per virginem mirabiliter triumphavit. Tunc coeli Conditor ad nos, inviolata uteri virginalis integritate, descendit; hodie inconcussa virginis fide victoriae titulos ad coelum cum gloria reportavit, dicens illi

quam soliis coelestibus inferebat: «Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, et veni **(Cant. II)**.» Tunc Dei Genitrix Christum custodiebat in praesepio vagientem, hodie B. Columba reperit eum in paternae majestatis solio coruscantem. Tunc ad Virginis partum exsultavere pastores, nunc ad conspectum **358** virginis confusi sunt imperatores. Unus est enim, sicut beata Mater ejus ait, qui et «deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles **(Luc. II)**.» Nam, sicut in descripta beatae Columbae reperitur historia, imperator Aurelianus, ut eam posset a coelestis Sponsi fide convellere, conatus est eam filio suo matrimonii vinculo copulare. Sed virgo prudens aliena prorsus a fatuitate vecordiae constanter tenuit regulam disciplinae, ad Salvatoris nostri protinus recurrit exemplum, quod tanquam impenetrabilem clypeum fervida bellatrix arripuit, et venenata in se spicula dirigentem divini Verbi Siromaste perfodit. Hoc, inquit, antiquus hostis usus est argumento, cum Domino meo Jesu Christo ostendit omnia regna mundi, dicens: «Haec omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me **(Matth. III)**.»

Quid est hoc, fratres mei, quia imperator iste tam potens, tam sublimis tamque terribilis fragilem puellam suis legibus nulla potuit ratione subigere, et modo promittendo regnum, modo intentando supplicium, nullatenus a suo valuit proposito dimovere? Sceptrum porrigit, dedignatur; vibrat gladium, non terretur. Sic artifex et cruenta crudelitas cunctos malitiae suae nervos exercet; sic blandis dura permiscet. Acutiora quippe sunt auri tela quam ferri, et validius mentem frangit honoris ambitio quam tormentum. Omnium itaque genera movet armorum ut turris Christi quatiat fundamentum; sic

columna Dei perseverat immobilis et armatum regem inermis puella contemnit.

Dedignatur esse nurus imperatoris, non refugit cruenti subire cruciamenta tortoris. Quid est, inquam, quod fragilis sexus infirmitas a tanta telorum grandine non concutitur? Modo blanditiis delinita non flectitur, modo intonantium minarum impetita stridoribus non movetur. Quid est hoc, nisi quia ille nostrae carnis infirma susceperat qui debilibus et infirmis robur suae fortitudinis administrat? Ad hoc enim Dei virtus exinanita est ut infirma nostra firmaret. Ad hoc Dei sublimitas inclinata est ut dejectos erigeret. Ad hoc vita mori dignata est ut mortis imperium destruens, ad vitam mortuos revocaret. Quod nimirum etiam in ipso generis humani declaratur exordio. Scriptum est enim: «Quia immisit Dominus soporem in Adam; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea, et reaedificavit costam, quam tulerat Dominus de Adam in mulierem **(Gen. II)**.» Super quo cum loqueretur Apostolus, dicens: «Relinquet homo patrem et matrem suam, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una;» praesto subjunxit: «Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo et in Ecclesia **(Ephes. V)**.» Et vere magnae virtutis indicium, mirandae profunditatis est sacramentum. Per Adam siquidem Christus, per Evam designatur Ecclesia. Quid est autem quod prius Adam Dominus soporavit, deinde costam ex ejus latere, unde mulier formaretur, eduxit, nisi quia prius redemptor in morte dormivit sicque de latere ejus in Ecclesiae sacramentum sanguis et aqua profluxit? Translata est Eva de viri latere dormientis; **359** exivit Ecclesia de latere Salvatoris in cruce pendentis.

Sed quid est quod omnipotens Conditor cum mulierem de viro, id est, fragilem sexum de fortiori propagare disponeret, non viri carnem, sed os potius ad faciendam feminam sibi voluit materiam exhibere? Potuit enim Deus homini carnem detrahere, unde femina formaretur, et hoc certe congruentius videretur. Sciebat enim sexus debilior quid nimirum consequentius de carnis infirmitate quam ex ossis procederet fortitudine, et ut magis stupeas divini operis sacramentum, non pro osse os reddidit, sed carne potius quod in viri corpore vacabat implevit? Unde Scriptura cum dixit: «Tulit unam de costis ejus;» mox addidit: «Et replevit carnem pro ea **(Gen. II)**.» Poterat nempe ad mulierem plasmandam carnem viro detrahere, poterat osse ossis dispendium in mutilato corpore restaurare, sed os tulit et carnem reddidit, sicque fragilem de virtute formavit.

Debilis itaque factus est Adam, ut fortis fieret Eva. Infirmatus est Christus, ut roboraretur Ecclesia. Illius enim infirmitas nostra est fortitudo, et ad hoc ille nostram pertulit infirmitatem, ut ad suam nos statueret fortitudinem. «Quod infirmum est Dei, ait Apostolus, fortius est hominibus **(I Cor. I)**.» Et alibi: «Nam etsi crucifixus est Christus ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei. Nam etsi nos infirmi sumus in illo, sed vivimus cum eo ex virtute Dei **(II Cor. XIII)**.» Enimvero saeculi hujus homines, qui bellorum ambiunt virtute clarescere, qui per ora vulgi suas optant victorias celebrari, cum ingressuri sunt praelium in corpore suo, quod infirmum est et molle subjiciunt, quod durum est atque ad penetrandum difficile superponunt. Loricis quippe se ferreis induunt, carnem, quae facile cedit ictui, custodire contendunt, ut illud durum ac forte quod foris est defendat molle quod intus est.

Redemptor noster, cum hujus mundi campum pugnaturus ingreditur, cum ad debellandas aeris hujus nequitias fortis praeliator armatur, quia novum debebat instruere praelium, novum induit genus armorum, videlicet ut quod infirmum est superponeret, et quod robustum est occultaret, loricam siquidem imbecillae carnis induit et insuperabilem divinitatis fortitudinem occultavit. Sic sic per carnem diabolus a secundo homine perdidit qui per carnem dudum primum hominem superavit, eademque sibi nunc ruinae facta est causa quae victoriae fuerat de primo parente materia.

Hoc per allegoriae mysterium res illa praemonuit quod David a facie regis Saul fugiens in praesentia Achis regis Geth se furere simulavit. Dicit enim Scriptura quia «defluebant salivae ejus in barbam **(I Reg. XXI)**.» Sane quia barba viri est proprium, quid est per mysticum intellectum, nisi virtutis indicium? Quid ergo per salivas, quae nimirum fluidae sunt et fluxae, nisi carnis infirmitas? Quid vero per barbam, nisi divinitatis innuitur fortitudo? Barba ergo salivis defluentibus operitur, quia fragili carnis velamine divinitatis virtus induitur. Sed quod David dispensationis agebat industria, hoc a nescientibus putabatur insania. Unde Achis servis suis ait: «Vidistis hominem insanum, **360** quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum ut fureret me praesente?» **(Ibid.)** Nonne etiam vero David, Redemptori nostro, simile quid accidit, ut insanus ab insanientibus putaretur et miracula per daemones agere a daemoniacis diceretur? Hinc est, quod Marcus evangelista dicit: «Et cum vidissent sui, exierunt tenere eum. Dicebant enim: Quoniam in furorem versus est **(Marc. III)**.» Quibus verbis protinus addidit: «Et Scribae, qui ab Hierosolymis

descenderant, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quia in principe daemoniorum ejicit daemonia **(Ibid.)**.» Porro autem, quia salivae frequenter ex infantium ore decurrunt, nonne velut infantilia videbantur verba, cum diceret: «Nisi manducaveritis carnem Filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quod audientes discipuli, dicebant: Durus est hic sermo, et quis potest eum audire?» **(Joan. VI.)** Et sicut ut evangelista refert, «jam non cum illo ambulabant.» Sed istae salivae barbam David tegebant, quia sub his infantilibus verbis virtus divina latebat.

Factus est ergo Redemptor noster infirmus, ut nos fortes efficeret; visus est stultus, ut ad veram nos sapientiam revocaret. Unde dicit Apostolus: «Quia quod stultum est Dei, sapientia est hominibus.» Et paulo superius: «Quia non agnovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes **(I Cor. I)**.» Nec indignum super Domino Salvatore nostro infirmitatem, vel stultitiam dici, cum etiam per leprosum, tum etiam per serpentem non dedignatus sit mystice figurari. Unde est quod, Scriptura testante, dixit Deus Moysi: «Mitte manum in sinum tuum. Qui cum misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. Retrahe, ait, manum in sinum tuum. Retraxit, et protulit iterum, et erat similis carni reliquae **(Exod. IV)**.» Quid hoc loco per manum Moysi designatur nisi Filius Dei? Unde dicitur in Psalmo: «Fiat manus tua ut salvet me **(Psal. CXVIII)**.» Ac si diceret: Fiat ille, per quem facta sunt omnia, ut, dum ille creatur, a reatus sui contagio liberetur. Haec manus in sinu Patris est, sicut Joannes Baptista dicit: «Filius, qui est in sinu Patris, ipse narravit **(Joan. II)**.» Sed manus haec cum de sinu prolata est, hoc est, cum per mysterium

incarnationis apparuit, peccatorem eum, et tanquam sceleris lepra perfusum, is unde processerat populus aestimavit. Unde dicit Isaias: «Et nos putavimus eum quasi leprosum, et percussum a Deo et humiliatum **(Isai. LIII)**.» Sed manus haec cum in sinum rediit, lepram prorsus amisit; quia Redemptor noster postquam ad Patrem calcato mortis imperio rediit, jam in fine saeculi non peccator homo, sed vere Deus et homo Judaeis omnibus apparebit. Scriptum quippe est: «Quia si fuerit numerum filiorum Israel sicut arena maris, reliquiae salvae erunt. **(Rom. IX)**.»

Per serpentem quoque figuratus est, cum ad eumdem Moysen Dominus ait: «Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virgam. Ait: Projice eam in terram. Projecit, et versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses. Dixitque Dominus: Extende manum tuam, et apprehende caudam ejus. Extendit, et tenuit, versaque est in virgam **(Exod. IV)**.» Quid per Moysen, nisi Judaicus populus? Et quid per virgam, nisi potestas **361** Divinitatis? Et quid per serpentem, nisi mortalitas nostri Redemptoris exprimitur? Quia enim per serpentem mors, recte mortalitas in serpente, vel certe, cum scriptum sit: «Estote prudentes sicut serpentes **(Matth. X)**;» quia ipsa summa prudentia, id est, Dei sapientia, incarnari dignata est, recte ejus mortalitas in serpente figuratur. Unde et in Evangelio de passione sua loquitur, dicens: «Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis **(Joan. III)**.»

Moyses ergo virgam tenuit, quia Judaicus populus ante Redemptoris adventum in divina potestate confisus est: sed virgam in terram projecit, quia idem populus per patriarchas ac prophetas Deum incarnandum esse nuntiavit. Virga vero in

colubrum vertitur, quia Redemptor noster Deus in se permanens, mortalis inter homines factus est. Sed Moyses colubrum conspiciens pertimuit et fugit, quia Judaicus populus dum Redemptorem humani generis mortalem vidit, dum crederet, quasi formidolosus expavit. Cui jubetur ut colubrum cauda teneat, quia perfidus ille populus, qui modo credere recusat, in extrema parte Dominici corporis, id est, posteriori tempore sanctae Ecclesiae, videlicet in fine mundi, sese ad fidem recolligit. Et colubrum cauda tenet, quia eum, quem mortalem ante despexerat, Redemptorem suum in ultima jam parte Ecclesiae confitetur. Sed mox serpens in virgam redit, quia statim ut Judaicus populus in Redemptorem nostrum crediderit, idem Redemptor ad judicium in potestate suae divinitatis apparebit, ut ei jam serpens virga sit, quia is qui in terra homo despectus est, de coelo veniens, super angelos videbitur Deus.

Sicut ergo Dominus, et sine lepra leprosus, et sine veneno serpens per mysterium dicitur; ita nihilominus, et sine fatuitate stultus, et sine imbecillitate perhibetur infirmus. Qui nimirum sic se nostrae infirmitati componit atque contemperat ut et cum dimicantibus certet, et cum patientibus simul supplicia toleret.

Quid ergo mirum si beata Columba, dum tribunalibus rabidi persecutoris assisteret, et fortis erat in suppliciis, et sapiens in responsis; si, dum illa torquebatur, per eam alius loquebatur? Illa nimirum linguam movebat, sed alius verba formabat. «Non enim, inquit, vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis **(Matth. X)**.» Illius erat exponere corpus ad poenam, alteri competebat virtutis ac patientiae ministrare constantiam. Assistebat quidem tribunalibus regis,

torquebatur manibus subjecta carnificis, sed deridebat utrumque et judicante sublimior et puniente robustior. Unde sponsus in Canticis, velut ad eam sermonem specialiter dirigit, cum ait: «Quam pulchra es et decora, charissima, in deliciis! Statura tua assimilata est palmae **(Cant. VII)**.» Mens quippe sancta charissima in deliciis dicitur, quia dum persecutionibus attrita foris affligitur, piis aestuans desideriis suavitatis intimae dulcedine recreatur. Cujus statura palmae similis dicitur, quia sicut non vitiorum titillantium flatibus, ita nec persecutionum **362** quarumlibet terroribus inclinatur. Dumque eam persequentium rabies velut impactis minarum arietibus pulsat, illa fundamento invictae fidei constanter innixa, revera stans et supereminens insuperabilis perseverat. Nequaquam illis similis, cujus per prophetam de malignis spiritibus dicitur: «Quia humiliaverunt te et dixerunt animae tuae: Incurvare, ut transeamus **(Isai. LI)**;» sed illud potius servans quod filiis Israel Dominus ait: «Ego sum, inquit, Dominus Deus, qui eripui vos de ergastulo Aegyptiorum, ut incederetis recti **(Exod. VI)**.»

Et quoniam palma solet manum ornare victricem, recte sancta et insuperabilis anima palmae esse similis perhibetur, quia per omnem sui certaminis cursum peractae victoriae praemium meditatur. Atque idcirco floccipendit omne quod in infimis tolerat, qui erecta velut palma, id quod in coelestibus aspicit, firmiter sperat. Huc accedit, quia cum coeli Dominum eamdem passionis viam percurrisse commemorat, jam se, quae pulvis et cinis est, sui Salvatoris imitari vestigia vehementer exsultat. Unde et eidem sponsae sponsus ait: «Comae capitis tui ut purpura regis juncta canalibus **(Cant. VII)**.» Sicut per caput intelligimus mentem, ita per comas

capitis non inconvenienter accipimus cogitationes. Sicut enim capilli de vertice prodeunt, ita cogitationes ex mente procedunt. Purpureus vero color, quia sanguinis habet speciem, quid per mysterium, nisi Dominicam innuit passionem? Quid vero canales, nisi sanctorum significant mentes? Sicut enim in canalibus conchiliorum sanguis effunditur, ut in purpureum colorem lana vertatur: sic in sanctorum mentibus Dominicae passionis cruor meditatione recolitur; et ita quodammodo pia quaelibet anima sanguine tingitur, ut aeterni Regis purpuram imitetur. Hoc nimirum modo efficimur Salvatori nostro conformes, ut simus etiam merito postmodum cohaeredes.

Coma ergo capitis beatae martyris Columbae, ut purpura erat regis juncta canalibus, quia constituta in passione proprii corporis, recolebat assidue supplicium Redemptoris, ne videlicet in sua passione succumberet, dum remuneratorem suum per eamdem viam se praecessisse pensaret. Passio quippe Domini quasi vicaria quaedam nobis mensa proposita est, ut quique ad eam invitati discumbimus, nos etiam similia praeparemus. Ad quam nos sponsus invitat in Canticis: «Comedite, inquit, amici mei, et bibite, et inebriamini, charissimi **(Cant. V)**.» Et in Proverbiis Salomonis: «Si sederis, inquit, coenare ad mensam potentis, considerans intellige quae apponuntur tibi, et sic mitte manum tuam, sciens quoniam talia oportet te praeparare **(Prov. I)**.»

Quaenam est illa mensa potentis, nisi unde sumitur corpus et sanguis ejus, qui suam pro nobis animam posuit? Et quid est ad eam sedere, nisi humiliter ac reverenter accedere? Ubi quae nobis apponuntur considerantes, intelligimus si digne tanti muneris gratiam cogitamus. Et tunc ita manum mittimus ut

sciamus quia talia nos expediat praeparare, cum prudenter intelligimus quia sicut Christus pro nobis mori dignatus est, ita nos pro illo, si detur **363** occasio, debemus animas ponere. «Quid enim, ait Psalmista, retribuam Domino pro omnibus quae retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam **(Psal. CXV)**.» Hinc est etiam quod dilectae suae sponsus in Canticis cum praemisisset: «Sub arbore malo suscitavi te,» consequenter adjunxit: «Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum **(Cant. VIII)**.» Ac si dicat: Quia ego te intantum dilexi ut per mortem crucis te mortuam suscitarem; tu etiam me alterutrum [alterum tantum] dilige, meque in tuis non modo cogitationibus, sed et operibus, velut integri atque perfecti amoris signaculum pone. Nam per arborem malum Dominicam crucem debemus accipere, cui videlicet arbori ipsum alibi Christum comparat, dicens: «Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios **(Cant. I)**.»

Arbor ergo mali crux est Christi, per quam suscipata est anima, mortis scilicet aeternae vinculis absoluta. «Pone me, inquit, ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum **(Cant. VIII)**.» Quid per cor, nisi cogitationes: quid per brachium, nisi operis debemus intelligere fortitudinem? Christum ergo tanquam signaculum in corde nostro debemus imprimere, ut nulla hoc valeat hostilis irruptio violare. Christum etiam operibus nostris debemus insculpere, ut per omne quod agimus, Crucifixi praeceptoris discipulo demonstremus. Hoc signaculum exteriori quoque vitae suae signanter impressum Apostolus ostendebat, cum diceret: «Ego stigmata Jesu in corpore meo porto **(Gal. VI)**.» Et

iterum: «Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes **(II Cor. IV)**.»

Plane si nos Salvator noster hoc charactere sculptos esse perpendit, et ipse nos grata vice sibimet signaculum ponit. Sicut duci Judaeae Zorobabel per Aggaeum prophetam pollicitus est, dicens: «In illa die suscipiam te, Zorobabel, fili Salathiel, serve meus, et ponam te sicut signaculum in conspectu meo **(Agg. II)**.» Quod si nos ejus, quod absit, obliviscimur, necesse est ut et ipsi ab eo consequenter oblivioni tradamur: Sicut de impio rege Dominus: «Si fuerit, inquit, Jechonias annulus dexter in manu mea, inde evellam eum **(Jer. XXII)**.» Hoc plane signaculum beata Christi sponsa Columba intus et extrinsecus sibi signanter impresserat, cum non eam regales thalami ad lenocinia fluxa resolvere, non honoris ambitio provocare, non minarum intonantium furor innectere, non eam certe a sui cursus impetu quamlibet dura et exquisita poterat tormentorum genera retardare. Hoc signaculo praemunitum Regis aeterni sacrarium nulla potuit acies hostilis irrumpere, nulla fraudum subrepentium valuerunt molimina violare.

Armis igitur accincta virtutum gloriosa martyr et virgo, per ferrum, per ignes, per immane supplicium properavit ad regna coelorum. Ubi nunc inter virginum choros canticum novum modulando conjubilat, et victoriae palmam beatis manibus portat. Ubi castis sponsi sui, quem dilexerat, ulnis astringitur, stola decoris induitur, corona gloriae feliciter adornatur. Nunc itaque velut sidus aureum inter ignitos supernae Hierusalem lapides emicat, et in illius obtutibus semper festiva coruscat, qui vitae fons, et lucis origo cunctos sibimet assistentes **364** radiis inoccidui splendoris illustrat, Jesus

Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMONES EXTRAVAGANTES DE SANCTIS.

Sermo I. In Natali sanctarum virginum.
Sermo II. De eisdem.
Sermo I. De dedicatione ecclesiae.
Sermo II De eadem
Sermo III. De eadem.
Sermo IV. De eadem.

SERMO LXVII. IN NATALI VIRGINUM.

Inter cuncta sanctorum gesta, fratres charissimi, nihil est quod plus quam sacrarum victoria virginum pia corda, vel ad amorem Conditoris accendere, vel ad fortiter agendum valeat uberius excitare. Quis enim, audito nomine virginis, non protinus in memoriam revocet humanae salutis exordium, ac singularem illum non recolat intemeratae Virginis partum. Huc accedit quia cum fragilis sexus certaminis sui victoriam obtinuisse cognoscitur, audientis animus ad certandi laborem avidius inflammatur.

Hoc itaque modo virgineus adhuc germinat partus, adhuc virginalis illa fecunditas coelestium segetum fructus accumulat, cum mulieris infirmitas non modo sexum superat,

sed et mundi hujus principem insuperabili mentis magnanimitate triumphat. Ad hoc namque Dei Filius vernantis vulvae flore conceptus est, ut fermentum vetus in azymum verteret, et per carnem, quae victa fuerat, humano generi victoriam repararet. Loricam quippe sibi de nostra fragilitate composuit, in qua exsultans ut gigas, et potens ac fortis in praelio, potestates aereas debellavit. Sic itaque de infirmitate constantia, de captivitate victoria, de ruina est ascensio procurata. Hinc siquidem factum est ut antiquus hostis, qui sibi provenisse victoriam per unius feminae vecordiam applaudebat; per multas se jam devictum atque confusum feminas erubescat. Juxta prophetae quippe vocem: «Computruit jugum a facie olei **(Isai. X)**.» Quia mox, ut gratia sancti Spiritus mentibus humanis influxit, homo protinus et jugo pristinae servitutis absolvitur et novae libertatis titulo decoratur. Unde est illud in Canticis: «Oleum effusum nomen tuum **(Cant. I)**.» Chrisma Graece, Latine dicitur *unctio.* A chrismate ergo *Christus,* et a Christo dicitur *Christianus.* Per oleum autem **365** Spiritus sanctus solet intelligi, sicut per Psalmistam Salvatori nostro dicitur: «Unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae prae consortibus tuis **(Psal. XLIV)**.» Oleum ergo effusum est nomen Christi, quia in tot Spiritus sancti gratia propagatur, quot sunt qui Christi vocabulum veraciter sortiuntur.

Sed movere potest cur Joannes Baptista perhibeat quia «non ad mensuram dat Deus spiritum **(Joan. XIII)**;» cum Paulus econtrario dicat: «Unicuique nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi **(Ephes. IV)**.» Quomodo ergo non ad mensuram, et quomodo secundum mensuram? **(Coloss. II.)** Sed quod Joannes asserit non ad

mensuram spiritum dari, de Redemptore nostro procul dubio debet intelligi; in quo videlicet habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Quod patenter agnoscitur, si ipsa textus evangelici series attenditur. Nam cum praemisisset: «Non ad mensuram dat Deus Spiritum;» protinus intulit: «Pater diligit Filium, et omnia dedit in manu ejus **(Joan. I)**.» Unde et alibi dicit: «Nos de plenitudine ejus accepimus.» Concordat ergo cum Psalmista Joannes, quia huic iste mensuram tollit, quem ille unctum prae consortibus asserit.

Quod autem Apostolus mensuram ponit, hoc de quibusque fidelibus vult intelligi. Juxta mensuram namque spiritus inest cuique mensura virtutis, atque constantiae, ut vel vitiis attentantibus in pace resistat, vel in certamine constitutus insuperabiliter tormenta percurrat. Samson quippe donec septem crines habuit, insuperabilis fuit **(Judic. XVI)**, et qui septiformis habet gratiae Spiritum, invictum se praebet ingruente quorumlibet tempestate bellorum.

Hinc est, quod haec sacratissima virgo, cujus gloriosum recolimus hodierna solemnitate triumphum, facilius potuit mori, quam ab eo, quod semel conceperat, sancto potuerit proposito revocari. Erat enim templum Dei, aula regis aeterni, sanctuarium Spiritus sancti. Virile quippe robur enitebat in femineo pectore, quod non blandiloquis persuasionibus flecti, non minarum asperitate terreri, non denique poenarum quarumlibet potuit generibus superari. Erat enim nobilis, et inflexibilis animus, ideo vinci nescius, quia et fidei flagrabat ardore succensus, et ideo tanquam in excelsi montis erat vertice constitutus. Subesse sibi judicabat judicem in cathedra pestilentiae praesidentem, horrebat blandum, subsannabat iratum, tantique apud eam erat, si minax, ac

terribilis frenderet, si certe plagas ac vulnera exquisitae necis infligeret, quanti si gemmarum, sive vibrantium metallorum pondus offerret. Hinc est, quod sponsus ait in Canticis: «Surge, aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum, et fluant aromata illius **(Cant. IV)**.» Quid per aquilonem, qui nimirum ventus est frigidus, nisi persecutionis asperitas? Quid per austri teporem, nisi male blandientium remissio designatur? Sed inter utriusque persecutionis genera, inter utraque maligni spiritus argumenta, ecclesiastici horti fluere jubentur aromata; quia fortis animus inter haec certamina deprehensus, aperit quidquid virium, quidquid fidei, quidquid invictae fortitudinis eatenus occultavit, et velut **366** aromata foras profluunt, ad humanam notitiam virtutes prodeunt, ac piae opinionis odores longe lateque diffundunt.

Haec itaque venerabilis virgo emisit aromata in campo certaminis, quae prius in sui cordis tegebantur arcanis, attrita praelo persecutionis, aspersit odorem aromatis. Pugnabat enim in ea David velut in arce Sion contra faciem Damasci; vel potius ut in sexu fragili ipse parvulus, ac despectus uno contra magnum Goliath lapide dimicabat **(I Reg. XVII)**, de quo etiam in libro Regum velut in magnae laudis praeconio dicitur: «David sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres **(II Reg. XXIII)**.» Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno. Quid est, quod David, tam novae, tam inauditae praeconio laudis attollitur? Quis est iste tam humilis, tamque sublimis? Quis, inquam, est iste David ita debilis atque despectus, ut vermiculi speciem gerat? Ita fortis ac validus, ut uno impetu octingentos homines interficiat? In palea nempe litterae videtur esse ridiculum, si non in medulla spiritus lateat sacramentum.

Quis ergo vermiculus iste, nisi ille qui per eumdem David canit in Psalmo: «Ego autem sum vermis, et non homo? **(Psal. XXI.)**» Sicut enim vermis ex sola ligni materia gignitur, ita Christum absque virili semine de solo virginali utero genitum fides catholica confitetur. Sed quamvis vermis sit tener et debilis, ligni vero duritia fortis ac solida; vermis tamen lignum vertit in cariem, et cavernosum reddit, et cavum. Ita Redemptor noster verus utique manu fortis atque desiderabilis, qui semetipsum exinanivit, qui non habens speciem neque decorem, invalidus ac despectus apparuit: humanum genus unde ortus est, paulatim a suo rigore mollivit, magnumque sibimet in electis suis habitationis spatium procuravit. Hic itaque David sedet in cathedra, quia in paternae majestatis gloria constitutus, omnia judicat, cui Pater ait: «Sede a dextris meis.» Sapientissimus est, quia ipsa Patris Sapientia est.

Sed quomodo David dicitur princeps inter tres, cum ille non inter alios quemlibet principatum, sed super omnes potius regalis sceptri teneret imperium? **(Psal. CIX)** laus enim ista depreciat, non exaltat; deprimit, non attollit; cum ille non tam tribus interesset, quam omnibus superesset. Sed cum ab illo David videatur sententia ista dissidere, est cui valeat aptissime convenire. Beatus enim, ac singularis ille homo, qui mystice dictus est vermis, mox ut a Verbo in unitate personae suscipitur, in sancta Trinitate non inaequaliter principatur. Princeps est ergo inter tres, quia unitus est Verbo, quae una est in sancta Trinitate persona. Hic octingentos interfecit impetu uno. Octonarius numerus ad resurrectionem, centenarius pertinet ad perfectionem. David ergo uno impetu octingentos interfecit, quia Salvator noster omnes qui vel

perfectionem fidei appetunt, vel resurrectionis gloriam concupiscunt, gladio sui spiritus interfecit, dum eos per incarnationis ac crucis suae mysterium ab amore mundi hujus mortuos reddidit; et **367** hoc uno operatus est impetu, id est, uno suae incarnationis adventu. Semel enim pro peccatis nostris mortuus est, jam ultra non moritur **(Rom. VI)**. An non ejus adventus jure vocatur impetus, de quo Salomon ait: «Ecce iste saliens in montibus, transiliens colles **(Cant. II)**.» Et David: «Exsultavit, inquit, ut gigas ad currendam viam **(Psal. XVIII)**.» Qui enim currit procul dubio impetum facit. Nam et Verbum Dei tanquam rivus aquarum viventium cum impetu venit, et sicut torrens cuncta doctrinarum ardentium inquinamenta subvertit. Unde et in Canticis canticorum dicitur: «Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quae fluunt impetu de Libano **(Cant. IV)**.» Hinc et Psalmista: «Fluminis impetus laetificat civitatem Dei **(Psal. XLV)**.»

Huic ergo regi tam humili, tamque sublimi, tam infirmo, sed ita fortissimo gratias referamus, qui idcirco fieri dignatus est vermis in ligno, ut nos constitueret cives in coelo. Ideo vetustum humani generis inimicum in se permisit insurgere, ut ex eo postmodum non modo per viros, sed etiam per feminas triumpharet, Jesus Christus Dominus noster, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXVIII. II. IN NATALI VIRGINUM.

Hodie, fratres charissimi, virginale nobis decus illuxit, quod nostrae memoriae divinae virtutis victoriam renovavit. Porro quanto fragilior sexus, quanto infirmius vasculum quod reportat ex hoste triumphum, tanto majori diabolus opprobrio confusionis induitur, tanto mirabilior Deus in suis sanctis agnoscitur, tanto etiam rex martyrum Christus in propugnatricibus suis jucundius delectatur. Hinc est etiam, quod Salvator noster in hujus mundi campum potestates aereas debellaturus adveniens, non elegit rhetores et philosophos, sed simplices ac litteralis industriae prorsus ignaros; ut in utroque sexu verum sit, quod Apostolus ait: «Quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed quae stulta sunt hujus mundi, elegit Deus ut confundat fortia: et ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus **(II Cor. I)**.» Talibus enim omnipotens Deus uberiorem saepe praedicationis gratiam tribuit, atque per eos versuta mundanae sapientiae argumenta convincit. Hinc est quod sponsus ad sponsam dicit in Canticis: «Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis **(Cant. VII)**.» Umbilicus autem fragilissima pars corporis est. Quid ergo per Ecclesiae designatur umbiculum, nisi coetus infirmorum atque debilium? Quid vero per craterem, nisi praedicatorum intelligimus ordinem: qui nimirum mentibus auditorum coelestis doctrinae vina propinant, easque poculis sanctae praedicationis inebriant?

Umbilicus ergo Ecclesiae, crateri merito comparatur, quia plerumque debilis et infirmus **368** quilibet vas doctrinae coelestis efficitur. Qui non indiget poculis, quia coelestis

eloquii non desinit irriguus esse fluentis. Unde bene crater hic tornatilis dicitur, torno siquidem quis facilius operatur. Expeditius enim saepe atque inoffense in sancta praedicatione discurrunt, qui praedicationis gratiam non suo studio, sed divinitus acceperunt. Hanc praedicationis gratiam viris simplicibus, sive sanctis mulieribus tribuendam illa Samson victoria figuravit, qua videlicet mandibulam asini fervefactus arripiens, mille Philisthinorum viros occidit **(Judic. XV)**. Quid enim per mandibulam asini, quod utique simplex est animal, nisi imperita simplicium hominum ora signantur? Samson itaque, non cum armis, non cum diversis telorum generibus, sed cum mandibula asini mille viros occidit; quia Redemptor noster, quem ille signabat, cum imperitis et rudibus perfectum infidelium numerum a vita veteris erroris exstinxit.

Quid autem mirum si sanctos praedicatores per asini maxillam sacrum designet eloquium, cum et ipsum praedicationis verbum per hordeum quandoque denuntiet, quod est utique pabulum jumentorum. Quod certe non modo per evangelicos quinque panes agnoscitur, sed per hoc etiam quod in libro Judicum reperitur. Nam cum Gedeon auscultationis gratia ad castra Madian, Domino praecipiente, dirigitur, Madianita quispiam alter ad alterum vidisse se somnium profitetur [confitetur]. «Videbatur, inquit, mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, et in castra Madian descendere **(Judic. VII)**.» Cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, et terrae funditus coaequavit. Respondit auditor: «Non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis filii Joas Israelitae: tradidit enim Dominus in manu ejus Madian, et omnia castra ejus.» Per Gedeon, qui

non *circuitus;* sed *circumiens in utero* dicitur, ille merito designatur, qui dum virginali clauderetur in alvo totam mundi machinam suo circumdabat, ac disponebat imperio. Per Madian autem, qui *de judicio* interpretatur, populus infidelis accipitur, de quo Dominus ait: «Qui non credit, jam judicatus est **(Joan. III)**.»

Porro autem usque ad Salvatoris adventum, more hordei sub paleis litterarum, et legis praecepta et prophetarum tegebantur oracula; sed postquam ille veniens, panes hordeaceos fregit, deditque discipulis, ut turbis apponerent: cujus etiam operis expositio est, quod evangelista dicit: «Quoniam aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas **(Luc. XXIV)**;» jam ex hordeo, quod brutis videbatur animalibus congruere, panem facere dignatus est animarum. Sicut enim hordeum inter molam utramque conteritur, ut a farinae farragine cantabrum secernatur; ita velut inter duos, legis scilicet et Evangelii, lapides sanctae Ecclesiae doctrina commolitur, ut litterae superficies a medullis spiritus discernatur. Sed ut in his verbis non diutius immoremur, haec hordei farina, sacri baptismatis aqua conspersa conflata, et sancti Spiritus igne pereocta, fit panis, qui videlicet Madian castra subvertit, quia **369** cunctas infidelium machinas destruit. Hic panis, juxta veri illius interpretis conjecturam, Gedeonis est gladius; quia, sicut Apostolus ait: «Gladius Spiritus, est Verbum Dei **(Ephes. VI)**.»

Hoc sancti Spiritus gladio rex exercituum Christus suos armat milites, hoc etiam suas praecingit ac roborat bellatrices. Ex utroque siquidem sexu militiae suae cuneos instruit, aciesque componit, quia viros ac feminas ad procinctum beati certaminis indifferenter admittit. Et quanquam mirabilis

sit Deus in viris, mirabilius tamen et gloriosius triumphat in feminis. Huic porro militiae Judith erat ascripta, quae dum deauratos atque gemmatos Holofernis thalamos respuit, ebrium luxuriosi principis caput proprio ipsius pugione truncavit **(Judith. XIII)**. Hujus militiae consors erat Esther, quae dum feroces Assueri regis animos artificibus delinivit alloquiis, et Mardochaeum ab imminentis sententia mortis eripuit et in caput Aman, qui necis hujus auctor exstiterat, dignae damnationis argumenta retorsit **(Esther. VIII)**. Hanc gaudebat bajulare militiam Debora, quae dum Israeliticam plebem propheticis gubernaret oraculis, in praelium quoque velut quaedam Dei Bellona congrediens copiosum Jabin regis exercitum perdidit et populum Dei durissimae jugo servitutis absolvit **(Judic. IV)**. Huic militiae deserviunt Jahel uxor Haber, cum Sisaram fugientem intra tabernaculum quidem blande suscepit, sed cerebrum ejus clavo tabernaculi per tempus utrumque transfixit **(Ibid.)**.

Hujus certe militiae particeps fuit insignis illa bellatrix, scilicet beata Felicitas, quae dum septem sibi filios in agone praemisit, salvo sibi et sui certaminis praemio, septemplici in sobole martyrio triumphavit. Hanc quoque militiam strenue bajulavit et haec virgo clarissima, cujus hodie votiva festivitas colitur. Quae videlicet duplicis pugnae victoriam tenuit, dum et titillantia carnis incentiva perdomuit, et illata sibi horrifica poenarum tormenta calcavit. O quantis ista cumulabitur praemiis in retributione justorum! quanta, judicante Christo, ditabitur gloria, quae tanto crucis Christi fuit pondere praegravata! Nam juxta Veritatis vocem, «semen, quod in terram cecidit, aliud trigesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum attulit fructum **(Matth. XIII)**.»

Cum ergo, sicut authentici doctores exponunt, virginitati fructus centuplus debeatur, quantis haec beata virgo accumulabitur donis, quam insignis gratiae decorabitur infulis, quae postquam centenos fructus de virginitate messuerat, etiam martyrii coronam cum tanta gloria reportabat? Nam cum esset in certamine constituta, lorica fidei praemunita et armis invictae patientiae ac geminae charitatis accincta, duplicibus diversorum hostium agminibus cingebatur. Intus contra seditiosos pugnabat cives, foris adversus persecutorum ac fidei resistentium acies dimicabat. Pro duobus castris stabat una bellatrix. Hinc pudicitiae clausulam; illinc impresso Sponsi sui charactere, fidei signaculum defendebat. Sic docta manus ad praelium, circumacto virtutis undique clypeo, modo lita veneno tela luxuriae, modo imminente perfidia jaculorum ingruentium grandinem propellebat.

370 Dicebat ergo agonotheta Dei: «Nigra sum, sed formosa, filiae Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellis Salomonis **(Cant. I)**.» Cedar interpretatur *tenebrae,* ii sunt infideles lucem fidei non habentes. «Nigra sum,» inquit, propter persecutionis aestum, propter adversa, quae patior a filiis tenebrarum. Sed intrinsecus formosa sum, quia «concupivit rex speciem meam, et omnis gloria mea ab intus.» Formosa sum, inquam, sicut pellis, hoc est, sicut tabernaculum Salomonis. Sicut enim tabernaculum ex mortuorum fit pellibus animalium, ita duntaxat illi sunt habitaculum Dei, qui Christo commortui, vitiis quoque carnisque concupiscentiis sunt exstincti. Nec enim potuisset haec virgo mori pro Domino, nisi mortua fuisset primitus

mundo. «Nolite, inquit, me considerare, quod fusca sim quia decoloravit me sol **(Cant. I)**.»

O filiae Hierusalem, id est, o fideles animae, in illa am coelesti gloria per desiderium constitutae, nolite me considerare, quod fusca sim, id est, nolite desperare, vel nimis expavescere, quod me tribulationes opprimunt, quod persecutiones afficiunt, quod in hoc tempestatis procellarumque naufragio intumescentes me fluctus illidunt, quia decoloravit me sol, quoniam super me persecutionis aestus incanduit, decoremque meae venustatis ac pulchritudinis offuscavit. Ac si dicat: Nolite tam ea, quibus extrinsecus affligor, attendere, quam vernantem interioris venustatis species cogitare. Tale est et quod Apostolus dicit: «Nolite deficere in tribulationibus meis pro vobis, quae est gloria vestra **(Ephes. III)**; non enim condignae sunt passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis **(Rom. VIII)**.» Hanc autem interiorem pulchritudinem exterioremque nigredinem breviter Jeremias comprehendit, dicens: «Candidiores Nazaraei ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores **(Thren. IV)**.» Ecce pulchritudo, sed audi nigredinem; nam illico sequitur: «Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis. Adhaesit cutis eorum ossibus, aruit, et facta est quasi lignum **(Ibid.)**.» Sed aspicimus exteriorem nigredinem, aperiat ipsa unde sit interior pulchritudo: «Indica mihi, inquit, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes, in meridie **(Cant. I)**.» Ac si dicat: O Sponse coelestis, quem anima mea inenarrabiliter diligit, in quo per desiderium jugiter requiescit, quem ulnis intimae dilectionis amplectitur, in quo totis visceribus delectatur, dic mihi ubi pascas, hoc est, tu qui pastor bonus es, ubi oves tuas

pascere facias, ipse etiam ubi cubes, id est, ubi requiescas in aestu persecutionis et fervore tentationis nostrae; ubi scilicet, nisi in his qui furenti vesaniae cedere nesciunt, et crassantis malitiae conatibus enerviter non succumbunt.

Inde ergo formosam se sponsa ista dicebat, quia ille in ipso persecutionis articulo in ea delectabiliter quiescebat, qui serenitate vultus sui cuncta clarificat. Unde et sponsus ad eam: «Tota, inquit, pulchra es, amica mea, et macula non est in te **(Cant. IV)**.» Tota pulchra intrinsecus et extrinsecus, foris in perfectione clari operis, intrinsecus in munditia purissimae cogitationis. **371** Et illa quid sponso? «Dilectus meus, inquit, candidus, et rubicundus, et totus desiderabilis **(Cant. V)**.» Dilectus candidus est virginitate, rubicundus in passione. «Lavit enim nos a peccatis nostris in sanguine suo **(Apoc. I)**.» Totus autem desiderabilis est, quia desiderabilis est in singulari nativitate, in vivifica morte, in gloriosa resurrectione, in triumphali ascensione. Desiderabilis est, dum loquitur, dum mirabilia operatur. Et o quam praeclarum ac dulce commercium ubi mutua invicem praedicatione laudatur Sponsus et sponsa, Creator et creatura! Sic impletur quod per Psalmistam dicitur: «Jucundum sit ei eloquium meum, ego vero delectabor in Domino **(Psal. CIII)**.»

Et revera haec est illa humani generis pars, virginalis scilicet chorus, in qua Deus omnipotens propensius ac specialius delectatur. Nam esto ut omnes a Domino discipuli diligantur, sicut a Patre diligitur, ipso perhibente, ait: «Sicut dilexit me Pater, et ego dilexi vos **(Joan. XV)**.» Esto quod Petrus claves acceperit regni coelorum. Esto quod in coelis ac terris, ligandi solvendique sortitus sit principatum **(Matth. XVI)**, verumtamen Joannes, quoniam virgo est, ipse est discipulus

quem diligebat Jesus **(Joan. XIII)**. Hinc est et quod in Apocalypsi Joannes dicit: «Quia nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra; hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, hi sequuntur Agnum quocunque ierit **(Apoc. XIV)**.» Sed hunc Agnum, ut multae valeant virgines, qua graditur, sequi, ipse dat in servanda virginitate constantiam, in superanda tentatione victoriam, in praemii retributione coronam. Ipse dicit: «Ego sum lilium convallium **(Cant. II)**.» Lilium plane propter niveum candorem mundissimae castitatis. Lilium non montium, sed convallium, quia pias eligit mentes humilium non scopulos inhabitat superborum.

Hunc Agnum, dilectissimi, sequamur in via, quam in hac vita positus tenuit, ut et sequi mereamur in gloria, ad quam devicta morte conscendit. Consideremus diligenter ubi sint ejus impressa vestigia, nec declinemus a semita gradientis, si volumus consortes esse regnantis. Dux itineris nostri crucis exstitit bajulus, felle cibatus est. Qui ergo ducis hujus vexillum sequi desiderat, carnalis dulcedinis mella contemnat. «Non enim, juxta Pauli vocem, possumus hic gaudere de saeculo, et illic regnare cum Christo.» Hinc est, quod per mandatum legis, omne sacrificium sale conspergitur, mel autem, sive fermentum adoleri in sacrificio funditus prohibetur. Unde Dominus ad Moysen in Levitico: «Omnis, inquit, oblatio, quae offertur Domino, absque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini **(Levit. II)**.» Quisquis enim vel rapinam in opus pietatis impendere, vel vanae gloriae causa bonum videtur aliquid exercere, hic non azymam sinceritatis et veritatis, sed

fermentum malitiae atque nequitiae **(I Cor. V)** conatur offerre. Mellis quoque sacrificium Dominus non approbat, quia luxuriae voluptatem omnemque carnalis illecebrae dulcedinem damnat. Sal autem omnibus praecipitur oblationibus adhiberi, **372** ut quidquid Domino super aram devoti cordis offerimus, rationis semper atque intelligentiae sapore condire studeamus. Ait enim: «Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo.»

Et ut quod dicebat altius inculcaret, et ne mens nostra fortassis aliquando insulsa desiperet, adhuc ingeminans, dicit: «In omni oblatione tua offeres sal **(Col. IV)**.» Hoc plane istud est sal, de quo Apostolus ait: «In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis, quomodo oporteat vos unicuique respondere **(Ibid.)**.» De hoc sale et Dominus ait: «Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur? **(Matth. V.)**» Non ergo sal simus infatuatum, ne, quod absit, cum fatuis virginibus adveniens coelestis ille nos Sponsus inveniat, et pulsantibus ac gementibus nuptialis convivii januam claudat, sed hujusmodi sal esse per divinam gratiam studeamus, quod nos esse vult, qui discipulis suis dicit: «Vos estis sal terrae **(Ibid.)**,» quatenus tenebrarum opera relinquentes, et nunc elaboremus ut filii lucis ambulare, et postmodum inter sapientes virgines, accensis lampadibus, advenienti Judici mereamur occurrere, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

* SERMO LXIX. I. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

Post crucem, post virginem, post angelos, quid est majus in terris, quid in coelis sublimius? Illa utique quam acceptavit Altissimus, quae vulneravit cor Sponsi sui, cui Sponsus idem in Canticis dicit: «Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, in uno crine colli tui, et in uno oculorum tuorum **(Cant. IV)**.» Quam speciosa sponsa ista, quae in uno capillulo et ocelluli scintillatione vulnerat coelorum Regem, angelorum Dominum, Filium Dei Patris. De illa nobis est sermo, licet non sit sermo in lingua nostra. Haec est illa, quae posita est in superbiam saeculorum, cujus gloria a mari usque ad mare, cui reges et principes famulantur, quam circumvolat coelestium legionum multitudo, in qua fons sapientiae repositus est, «hortus conclusus, fons signatus.» Hortus ubi clara rosaria pulchriori colore refulgurant, et felices virgae florum et fructuum gloria cumulantur; hortus, quem ventorum non tangit alternitas, ubi mollioris aurae gratia frequenter aspirat et vernans amoenitas allicit intuentes; conclusus, non murali machina, nec coementatorum lapidum glutinosa tenacitate, sed angelica statione vallatus; fons, de quo fontes Israel derivantur, qui irrigat universam superficiem terrae, et inebrians, et emundans; signatus, sigillo utique totius Trinitatis, quod ille malignans effractarius non dico confringere, sed nec contingere audeat. In hac mortua germina regerminant et aridiora signa facile revirescunt.

In hac congeritur multiplex varietas sacramentorum, et contegitur antiquitas misericordiarum Domini Dei nostri. Et ut breviter **373** intelligentiolae nostrae propalemus

indaginem, duodecim sacramenta sunt in Ecclesia, quae unius fidei pietas contegit, circa quorum instantiam reflectitur Christianae religionis auctoritas.

Primum est baptismatis sacramentum (*vide Scholia ad calcem sermonis*). Hoc pretiosius est cunctis opibus, et omnia, quae desiderantur, huic non valent comparari. Quis enim cogitatione cordis, vel volubilitate sermonis impleat, quanta sint in aquarum substantia sacramenta completa? Antequam mundus parturiretur et ex informi materia multiformium specierum diversitas exsiliret, Spiritus Dei in aurigae modum ferebatur super aquas **(Gen. I)**, et elementum hoc figurali praemulcebat obsequio. Coelum ipsum ex aquis compactum Hebraeorum tradit auctoritas, et per aquas universalis illa purgatio celebratur. Patriarchae ad aquas fiunt uxorii, et per aquas terribile Judaeorum murmur exstinguitur.

Omnis illa series Veteris Instrumenti diligentius introspecta, majorem sacramentorum altitudinem in aquarum materia consignavit. Salvator ipse legem sequens, itinerarii sui principium aquis indixit, cum in flumine sublimis illa potestas ab illo magno homine voluit baptizari **(Matth. III)**. Primum miraculum ex aquis fecit **(Joan. II)**. Samaritanae juxta puteum aquarum fontem aquae salientis in vitam aeternam repromittit **(Joan. IV)**. Denique qui ab aquis coeperat finivit in aquis. Vulnerato enim latere Crucifixi, manavit aqua **(Joan. XIX)**, quae terrarum orbem purgatorio lavamine candidavit. Ad extremum inclusiva sententia chorum apostolicum imbuens: «Euntes, inquit, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti **(Marc. XVI)**.» Nonne igitur liquido colligis quia legis utriusque sublimitas vim rerum sacramentalium in hujus elementi liquore refudit? Non te

moveat paucitas exemplorum, cum plurima prae manibus haberentur, nisi prolixitatem evitasset oratio.

Secundum est sacramentum confirmationis. In baptismate Spiritus datur ad veniam, hic ad pugnam; ibi mundamur ab iniquitatibus, hic virtutibus praemunimur. Nonne in superliminari fronte domus nostrae terrestris consecrata manus sacri Chrismatis imprimit unctionem? Nec quilibet tanti mysterii legitur exsecutor, sed solus episcopus, super cujus caput fusum est unctionis oleum, et cujus ditioni sacerdotalis subditur multitudo. Baptismi gratiam omni homini, vel omni sexui tradidit auctoritas antiquorum; confirmationis autem insigne, sola pontificalis persona suae vindicat dignitati. Inde est quod decretales paginae, et sanctorum Patrum instituta decernunt, non esse differendam post baptismum sacramenti hujus virtutem, ne nos inermes inveniat fraudulentus ille contortor, a quo nemo unquam nocendi inducias extorsit. Delibuti igitur utriusque roris unguento, illo sanati, confortati isto, securius descendamus ad singulare certamen? Nec nos deterreant arma Goliae, vel magnitudo moveat staturalis, quia nobiscum magnus est Dominus Deus noster, et magna virtus ejus **(Psal. CXLVI)**, apprehendens arma et scutum, ut exsurgat in adjutorium nobis **(Psal. XXXIV)**.

Tertium est unctio infirmorum. Infirmantibus **374** nobis, et usque ad mortem mortali peccatorum febre languentibus, Spiritus pietatis assistit, et recordatus est quoniam pulvis sumus. Ait enim divus Jacobus: «Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus; et si in peccatis est, dimittentur

ei **(Jac. V)**.» Solemnis unctio, liquor excellens, quo sanitas redditur, peccatum dimittitur, immittitur timor Domini. Videsne qualiter sacerdotalis manus infirmantis corpus alleviet, et illecebrosam sensuum motionem sacratissima mitiget unctione? Unde et sancti Patres hanc unctionem sacramentum esse sanxerunt.

Quartum est consecratio pontificis. Haec quanto sublimior, tanto dignior approbatur. Cum enim canonicis sanctionibus eligitur persona, quae tantae dignitatis debeat subire fastigium, clarior pontifex cum caeteris pontificibus evocatur. Praeparatur Ecclesia, patrem susceptura de filio. Ungitur illius caput oleo laetitiae prae consortibus suis, in illius figuram, qui thalamo virginali spirituali balsamo profusius irroratus, oleum benedictionis super filios hominum distillavit. Liniuntur et manus, ut quidquid benedixerint benedicatur et acceptum sit divinae majestatis aspectui. Ponitur et evangelica pagina super caput ipsius recumbentis, ut et verbo vitae suam sentiat excedere rationem, et oculi ejus deficiant in eloquium Domini. Imponitur cidaris capiti consecrato, et aurea lamina frontis gloria praesignitur, in qua contexitur nomen divinitatis. Traditur annulus secretorum in manu ejus, ut dicat cum Propheta: «In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi **(Psal. CXVIII)**.» Calceantur et pedes in praeparatione Evangelii pacis **(Ephes. VI)**, ut sit de quibus dicitur: «Quam speciosi pedes evangelizantium pacem **(Isai. LII)**.» Accipit et baculum pastoralem, ut ex ipsa virgae qualitate signetur qualiter mansuetos colligat, corripiat inquietos. Sic sic solemni vestimentorum glorificatione praefulgidus, et ad altare Dei familiarius intrans et exiens, iram judicis in misericordiam patris felici commutatione devolvit. Hic habet

gladium spiritus, quod est verbum Dei **(Ephes. VI)**. Hic potest tradere Satanae in interitum carnis **(I Cor. V)**.

Quintum est inunctio regis. Sublimis sta delibutio, quia sublimem efficit potestatem. Cum enim tantae nobilitatis sanguis, vel genere, vel electione consecratur in regem, religio cum nobilitate totis regni viribus convocatur. Astat hinc primatum, metropolitanorum et episcoporum gloriosa societas, illinc ducum, comitum, castellanorum non spernenda nobilitas. Procedit medius homo, super homines regnaturus, constipatus agmine personali. Ducitur denique ad aram excelsi Principis, principium regni sortiturus ab illo per quem reges regnant **(Prov. VIII)**. Prius autem quam imperatoriis cultibus vestiatur, requiritur super eo cleri voluntas et populi, et manu propria jurat libertatem Ecclesiarum. Ex tunc exuitur vestimentis suis et oleo sanctificationis aspergitur, ut typico rore perfusus, coelestis unguenti plenitudine glorietur. Induitur denique purpura, **375** quod est regiae majestatis insigne, gestans regni sceptrum in manibus ad regendum populum sanctum Dei. Ponitur et corona aurea super caput ejus expressa signo sanctitatis, gloria honoris et ope fortitudinis **(Eccli. XLV)**. Praefertur et gladius in oculis ejus, ut cognoscat quia vindex est irae Dei, in hoc ipsum constitutus. Tantis igitur ac talibus mysteriis initiatus, reportatur ad palatium, a die illa et deinceps timendus pariter et amandus. Felix autem, si gladium regni cum gladio jungat sacerdotii, ut gladius sacerdotis mitiget gladium regis, et gladius regis gladium acuat sacerdotis. Isti sunt duo gladii, de quibus in Domini passione legitur: «Ecce gladii duo hic; et respondetur a Domino: Sufficit **(Luc. XXI)**.» Tunc enim regnum provehitur,

sacerdotium dilatatur, honoratur utrumque, cum a Domino praetaxata felici confoederatione junguntur.

Sextum est sacramentum dedicationis ecclesiae. Dici vix potest quanta sit in hoc loco sacramentorum varietas et institutionum alternatio. Primum enim ecclesia intus et deforis dealbatur, cruces duodecim in interiore circuitu ecclesiae imprimuntur, cerei totidem accenduntur, emundatur ecclesia, pontifex ecclesiam exterius circuit cum aqua benedicta, et in superliminari portae tertio virga pastorali percutiens, dicit: «Attollite portas vestras, et elevamini, portae aeternales, et introibit Rex gloriae;» illis deintus respondentibus: «Quis est iste Rex gloriae?» **(Psal. XXIII.)** Tunc benedicit aquam sale, cinere, vino hyssopoque conspersam, alphabetum ex transverso quadrangula ratione conscribit, altare septies ex eadem aqua respergit, cruces chrismate, altare vero mistura chrismatis, oleique perungit, ad quatuor altaris cornua incensum incendit, altare tersum novis velaminibus operit, aliaque multa, quae sermonis brevitas non permittit inserere. Post haec omni vestimentorum gloria cumulatus ingreditur ad altare, sacrificium singulare celebraturus, et sic sanctificationi finem impositurus. Quis hujus abyssi caliginem sermonis claritate possit illuminare? Attigissemus tamen quantulumcunque, nisi nostris temporibus quidam, qui Carnotensi praesedit ecclesiae, vivacissimo mentis igne lucidius omnia declarasset. Ad illum igitur plenissimum fontem sitientem mittimus, ubi plenissimam hauriat veritatem. Notandum tamen quia praecedentia sacramenta sine visibili unctione non fiunt, cum subsequentia nihil hujusmodi merito continere legantur.

Septimum est sacramentum confessionis. Confessionis bonum quantum, vel quale sit, non est nostrae tenuitatis laudibus efferendum, cum praeclara Patrum ingenia multis eam insignierint documentis. Haec est via communis ad Deum, fons tam justis quam peccatoribus patens, qui criminum abundantiam abundantiori liquore detergit. Primam reddit innocentiae stolam, et fugitivum filium in paternos reducit amplexus **(Luc. XV)**. Ex hoc fonte felices apostoli lacrymae profluxerunt; in hoc peccatricis feminae daemonia sunt submersa **(Luc. VII)**; per hunc adulter, et homicida David **(II Reg. XI)** spiritu principali legitur confirmatus **(Psal. L)**; in hoc felix ille volutatus est latro, **376** qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum de supplicio in paradisum translatus est **(Luc. XXIII)**, consummatus in brevi, explevit tempora multa **(Sap. IV)**.

In hac virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretione privati, vel assentatione seducti, aut nesciunt quid injungant, vel, si sciunt, privatam gratiam praeferunt veritati. Verum non suscepimus hic aperire quid sentiamus ex ea, sed sermoni proprio proprietatem illius reservamus. Hoc tamen lectori taediosum non sit intelligere, quia confitens pastori suo, puritatem cordis, veritatem oris, macerationem carnis debeat exhibere. Ille vero cui confitetur, poenitentiam dignam, orationem continuam, taciturnitatem perpetuam confitenti suo curet administrare.

Octavum est canonicorum . Isti sunt in Ecclesiae solio sublimati, qui in episcopali sede veste candida refulgentes, innocentiam cordium colore vestium repromittunt. Ii de communi, et in commune viventes, vel vivere debentes perpetua, si peccaverint, sunt poenitentia castigandi; habitus

enim eorum non poenitentiae, sed innocentiae esse monstratur. Videant ipsi amici Sponsi quid respondeant ante faciem Sponsi, qui judicat orbem terrae in aequitate, cum de sponsa coeperit exigere rationem. Nolumus invehi super illos, sed hoc solum caveant, ne de patrimonio Crucifixi lautioribus epulis infundantur, vel vestimentis ornentur nitidioribus, ne audiant a propheta: «Non compatiebantur super contritione Joseph **(Amos. VI)**.»

Nonum est monachorum. Hi sunt qui a forensium causarum tumultibus elongati ludificatorias incantationes daemonum patienter eludunt. In Scripturis assidui, in obedientia praecipui, fervidi charitate, beatae urbis gaudia e vestibulo contemplantur. Circumspiciant tamen semetipsos, ne in amplioris coronae, vel laxioris calceamenti vilitate confidant, cum homo videat in facie, Deus autem in corde.

Decimum est eremitarum, qui per cavernas montium et vallium concava latitantes, angelicis sociati spiritibus, in divitias gloriae contemplativis oculis rapiuntur, et in carne carnis obliti naturam suam indefessa meditatione fatigant.

Undecimum est sanctimonalium. Istae sexum et saeculum ausu validiore vincentes, spectabilem victoriam ab hostis antiqui feritate reportant. Gloriosa res, ubi tenera membra longiori martyrio confringuntur, et illius enervant fortitudinem qui similitudinem Altissimi concupivit. Ad hujus spectaculum pugnae cito convertitur ille misericors intuitus, et tali potissimum victoria delectatur.

Duodecimum est nuptiarum sacramentum. Hoc magnum est, ait Apostolus **(Ephes. V)**; et Dominus in Evangelio: «Propter

hoc relinquet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una **(Marc. X)**.» Quid enim magis unum quam illi, quibus est una caro, una mensa, unus torus, haereditas una? «Honorabile conjugium, dicit Vas electionis, torus immaculatus **(Hebr. XIII)**.» Hoc destruuntur incestuosa conjugia, et legitimorum haeredum digna progenies propagatur. Haec sunt duodecim sacramenta, **377** quae (nisi fallor) illae duodecim cruces significant, quas in circuitu ecclesiae videmus impressas. Sed jam dimittendus est stylus, quia et ingenii paupertas, et infirmitas carnis, quae solito durius inundavit, vetant me aliquid longius scriptitare. Si convalere potuero, exsequar quod coepi, ad honorem illius qui est benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXX. II. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

«Immola Deo sacrificium laudis, et redde Altissimo vota tua **(Psal. XLIX)**.» Tria sunt principalia et perfecta sacrificia, quae reddere tenemur Domino. Sacrificium piae contritionis, sacrificium justae operationis, sacrificium laudis vel jubilationis. Horum duo in praesenti sunt necessaria, tertium hic inchoat, et in futuro consummabitur. De primo dicitur: «Sacrificium Deo spiritus contribulatus **(Psal. L)**.» De secundo: «Sacrificate sacrificium justitiae **(Psal. IV)**;» et alibi: «Tunc acceptabis sacrificium justitiae **(Psal. L)**.» De tertio: «Beatus populus qui scit jubilationem **(Psal.**

LXXXVIII).» Item: «Sacrificium laudis honorificabit me **(Psal. XLIX)**.» Primum sacrificium placat Deum, secundum delectat, tertium honorat. Non curat Deus de his sacrificiis, nisi medullata sint et saginata. Unde ait psalmographus: «Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea **(Psal. LXII)**.»

In lege omnis adeps offerri jubetur, et holocaustum pingue laudatur. Caro enim macra, et sine pinguedine, neque quando comeditur praestat saporem, neque quando assatur reddit odorem. Haec autem pinguedo non corporis, sed spiritus; non carnis, sed mentis intelligi debet. Pinguedo animae virtutes sunt. Hae suaviter redolent, hae in Dei sacrificio Domino placent, et sine his nullum sacrificium est acceptabile. Hoc adipe pingues erant illi de quibus dicitur: «Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terrae **(Psal. XXI)**.» Itemque tres pueri in Daniele: «Sicut in holocausto arietum, et taurorum, et sicut in millibus agnorum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum **(Dan. III)**.» Ut ergo placeant haec sacrificia nostra Deo, pinguia sint, et medullata

Sacrificium piae contritionis exigit butyrum humilitatis, quae in tribus consistit; scilicet, ut considerat homo quam imperfectum sit quod habet, et hoc respectu superiorum; unde illud: «Ut sciam quid desit mihi **(Psal. XXXVIII)**.» Deinde, ut consideret quia nil habet proprium; unde Apostolus: «Quid habes quod non accepisti?» **(I Cor. IV.)** Consideret etiam, quod nil habet in hac vita quod perdere non possit, juxta illud: «Memento unde excideris, et prima opera fac **(Apoc. II)**.» Sacrificium justae operationis exigit oleum discretionis. Sacrificium laudis requirit balsamum devotionis.

Habent autem haec sacrificia opposita sibi vitia quasi ex latere venientia. Sacrificio contritionis opponitur absinthium indignationis; **380** sacrificio justae operationis, acetum confusionis; sacrificio laudis, venenum adulationis, sive detractionis. Offeramus igitur, dilectissimi, Domino piam contritionem in amaritudine interiori, et poenitentia exteriori; ut «sobrie, juste ac pie vivamus in hoc saeculo **(Tit. II)**.» Sobrie nobis, juste proximo, pie Deo. Sobrie in duobus, in cavenda voluptate, et curis hujus vitae; juste in duobus, ut nemini noceamus, et cunctis prodesse studeamus, juxta illud: «Declina a malo, et fac bonum **(Psal. LVI)**;» pie in duobus, ut scilicet in praesenti vivat justus ex fide, et in futuro aeternam exspectet beatitudinem. Unde Apostolus: «Ex parte cognoscimus, et ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est **(I Cor. XIII)**.» Offeramus dignam laudem in confessione oris, et devotione cordis. Pia quippe cordis contritio nascitur ex recordatione peccatorum, et timore futuri judicii; justa operatio, ex amore virtutis, et fiducia spei, laus et jubilatio ex affectu charitatis et recordatione beneficiorum Dei.

Sunt autem tres recordationes peccati, prima afficiens et delectans, quae mala est; secunda exasperans et pungitans, quae utilis est; tertia gloriosa, quae perfectorum est. Afficiens est, qua afficitur homo recogitans ad ollas carnium Aegyptiorum, quam deliciose et suaviter vixerit **(Exod. XVI)**; et quam arduum sit iter, quod aggressurus est. Recogitatio pungitans est, quod reminiscitur quam sordide et flagitiose vixerit, non ut ad priora redeat, sed ut digne defleat, et coram se ea statuat, unde David: «Peccatum meum coram me est semper **(Psal. L)**.» Tertia recordatio, quae dicitur gloriosa, est

quando homo remeditans quis fuerit, et qua gratia de lacu miseriae et de luto faecis liberatus sit, gratias agit, dicens: «Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam **(Psal. CXIII)**.» Et cum Israelitis de Aegyptia servitute liberatus, gratulabunde decantat, dicens: «Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est, equum et ascensorem dejecit in mare **(Exod. XV)**;» et cum Zacharia: «Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suae **(Luc. I)**.» Haec sunt, quae Deo offerre debemus.

Tenemur etiam ei reddere, quae fecimus vota, juxta Prophetae admirationem: «Venite, et reddite Domino Deo vestro.» Qui non reddit quod vovet, quasi Deum provocat, et irridet. Reddendum est votum integrum, et perfectum, quia aliter non satisfaceret Deo, qui votum nostrum tanquam proprium exigit debitum. Unde et in lege dicitur, quod bovem, et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerre possumus **(Levit. XXII, 23)**. Votum autem ex is solvi non potest, quibus aliquid perfectionis deest.

Recogitet igitur unusquisque nostrum quid Domino voverit, et satagat illud reddere. Abrenuntiavimus saeculo, monachi nomen suscepimus et habitum. Vovimus Domino continentiam, obedientiam, humilitatem patientiam, saecularium morum mutationem. Praedicta tria voverunt specialiter sancti, et reddiderunt. Audite quid dixerit, et quid fecerit Apostolus: «Non sum, inquit, dignus vocari **381** Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei **(I Cor. XV)**.» Ecce pia contritio de recordatione peccati. Item: «Bonum, inquit, certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; de reliquo reposita est mihi corona justitiae,

quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex **(II Tim. IV)**.» Ecce justa operatio de fiducia spei. Item: «Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra **(II Cor. I)**.» Ecce laus de benediciis Dei Vovit David et reddidit: «Vota, inquit, mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus **(Psal CXV)**.» Votum vovit Jacob et reddidit: «Si fuerit, inquit, Dominus mecum et custodierit me in via, per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum et vestimentum ad induendum, reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei, cunctorumque quae dederis mihi decimas offeram tibi **(Gen. XXVIII)**.» Jephte Galaadites votum vovit, et reddidit: «Domine, inquit, si tradideris filios Ammon in manus meas, quicunque primus egressus fuerit de foribus domus meae mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis Ammon, eum in holocaustum offeram Domino. Transivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos quos tradidit Dominus in manus ejus. Revertenti autem in Maspha domum suam, occurrit unigenita filia sua cum tympanis et choris; non enim habebat alios liberos. Qua visa, scidit vestimenta sua et ait: Hen me! filia mea, decepisti me, et ipsa decepta es. Aperui enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. Et fecit de ea, sicut voverat **(Judic. XI)**.» Ipsum unigenitum Dei Filium jurasse Patri ac vovisse scimus, attestante Psalmista, qui ait: «Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob **(Psal. CXXXI)**;» scilicet ut sacramentum religionis in passione suae carnis pro salute generis humani expleret. Faciamus et nos similiter, et vota quae vovimus integre persolvamus. Quod ipse praestare

dignetur qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXI. III. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

«Fecit Deus duo magna luminaria, luminare majus, ut praeesset diei, et luminare minus, ut praeesset nocti **(Gen. I)**.» Non omnia, fratres charissimi, quae sunt in cithara, sonant, sed omnia juvant. Sic non omnia quae sunt in divina Scriptura spiritualem intelligentiam generant, sed omnia juvant. Unde si in aliquo legis capitulo fas est sensum spiritus aliqua rimula intueri, non in inquisitione dormitare debemus, sed thesaurum jacentem in littera vigore alacris ingenii perscrutari. Quod satis egregie vir sapiens adumbravit, cum dixit: «Non dormias in sinu mulieris **(Eccli. IX)**.» Mulier nempe sacri eloquii litteram exprimit, ex qua fidelis expositor fructum gignit. Quae littera, cum ei catholicae rationis diligentia adhibetur, virilis intellectus robori maritatur; cum vero eam seductae **382** mentis ingenium depravat, quasi castitatem feminae adulterino coitu violat. Recte ergo dicitur: «Ne dormias in sinu mulieris:» ac si aperte diceretur: Ne in secreto litterae sensu torpeas, sed latentem animae profectum pudica excute vigilantia.

«Fecit, inquit, Deus duo magna luminaria **(Gen. I)**.» Verum quidem est quod Deus in mundi creatione coelum clarum solis et lunae distinxit ornatu, ut alterum diei, alterum noctis vicissitudinem gubernaret. Porro si interius perscrutemur,

inveniemus nobis allegoriae respondere secretum. Ecclesia enim mundi figuram gerit, quia sicut mundus ex quatuor clementis subsistit, ita Ecclesia ex quaternaria doctrina Evangelii coalescit. Habet autem Ecclesia suum diem, habet et lunam in nocte. Dies Ecclesiae est tempus pacis; nox Ecclesiae est tempestas persecutionis. Sol vero in Ecclesiae die, est sapientia; luna autem in Ecclesiae nocte, est patientia. His luminibus Deus Ecclesiam suam pinxit, quatenus et in pace non sit improvida et in bello non inveniatur mollis et fracta. Per sapientiam Ecclesia se protegit in pace a daemonibus, per patientiam se tuetur in bello a persecutoribus. Non claudicat Ecclesia, non est inermis, argumenta divina sapienter eludit, tormenta hominum sustinet patienter.

Recta prorsus comparatio est solis ad sapientiam, lunae ad patientiam, quia sicut sol lunae, ita sapientia praepollet patientiae. Sapientia itaque sol, quia illuminat; patientia luna, quia confortat. His geminis brachiis Ecclesia pugnat, altero prosternens daemones, altero vincens homines. Fecit itaque Deus haec duo magna luminaria, quibus ornatur Ecclesia, quibus quasi duobus oculis munitur Christi columba.

Dissolutis nebulis allegoriae, hunc etiam rivulum Scripturae ad irrigandos mores nostros possumus trahere. Nam sicut Deus in hoc mundo duo magna luminaria fecit, ita etiam in homine duo magna luminaria ordinavit. Ne sibi videatur durum, quod dicimus; homo enim alter est mundus, unde ipsa Graeca lingua vocatur, μικρόκοσμος, id est, minor mundus, quia ad similitudinem majoris mundi est factus. Nam sicut Deus majori mundo praesidet, ita quod ubique est totus; sic anima corpori dominatur, ita quod ubique tota est in corpore.

Homo itaque habet diem, habet et noctem; habet solem in die, habet lunam in nocte. Dies hominis est vita justitiae, nox hominis est vita nequitiae. Sol autem in vita justitiae est charitas quae praeest vitae justitiae; luna vero in vita peccatoris, est poenitentia. O quam clarus sol est charitas, cujus quindecim radios enumerat filius solis Paulus apostolus, in Epistola ad Corinthios, ubi ait: «Charitas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur!» **(I Cor. XIII.)** O quam clarum poenitentiae jubar! noctem peccati removet quod conscientiae nubilum tergit.

Lunae hujus, scilicet poenitentiae, quatuor sunt radii: cognitio peccati, dolor pro peccatis, confessio peccati, fructus eleemosynae. Prius **383** oportet cognoscere peccatum, sed non sufficit; oportet dolere pro peccato; addenda est etiam confessio, quia frustra dolet qui non confitetur; his vero adjungendus est fructus eleemosynae, qui est pretium peccati. Unde propheta de impio dicit: «Non credat frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit **(Job XV)**.» Pretium certe peccati est eleemosyna. Sed qui semper eleemosynam erogat et semper peccat frustra credit quod eleemosyna ei proficiat. Interpretandum est igitur eleemosynae vocabulum. El, Hebraice, *Deus,* moys, Aegyptiaca lingua dicitur *aqua,* inde eleemosyna, id est, *aqua Dei.* E contrario videre possumus quod peccatum est ignis diaboli. Igitur contra ignem diaboli opponatur aqua Dei. Perpende, Christiane, dignitatem tuam, et redemptionem culpae tuae. Noli belluina mente contemnere. Deus eleemosynam fecit tibi, corpus proprium morti tradendo, tu eleemosynam fac illi, buccellam panis porrigendo pauperi. Esto prius in te misericors, deinde in proximum clementiae

rivum effunde, ut sic pariter cum proximo ad fontem misericordiae valeas pervenire, Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXII. IV. IN DEDICATIONE ECCLESIAE.

. . . . . vere est mons fortitudinis, innuitur salutare vexillum, id est crux, quae immortali memoria viret semper, floret atque fructificat in mentibus electorum.

Per hoc autem quod in sacris altaribus Dominico corpori sanctorum reliquiae sociantur, unitum Redemptori suo sanctae Ecclesiae corpus ostenditur, et quasi sponsus cum sponsa in sancti altaris thalamo collocatur. Et quia in Apocalypsi, sub altari Dei visae sanctorum martyrum animae referuntur **(Apoc. VI)**, aptissime congruit, ut etiam apud nos sub arae visibilis mensa eorum patrocinia recondantur.

Praeterea sicut in sepulcro Redemptoris myrrha et aloe missa sunt **(Joan. XIX)**, ita et hic thus apponitur, per quod ejusdem Domini mortificatio figuratur, sicut ipse dicit: «Quotiescunque manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat **(I Cor. XI)**.» Dignum est ergo ut in altari, super quod corpus Dominicum jugiter immolatur, mors ejus etiam per rerum invisibilium aenigmata nuntietur.

Parietibus quoque basilicae per circuitum duodecim de sancto chrismate signa crucis imprimimus totidemque candelas affigimus, ut eam sancti Spiritus unguedine delibutam et apostolorum doctrinis divinitus illustratam his signis invisibilibus ostendamus.

Sunt etiam alia nonnulla, fratres mei, quae in ecclesiarum consecrationibus certi causa mysterii rationabiliter adhibemus, sicut est vinum, hyssopum, sal, cineres, pulveres, fragmen rubei lapidis. Quae videlicet omnia idcirco per ordinem vobis exponere, cur adhibeantur, omittimus, **384** ne charitatem vestram prolixis sermonibus oneremus. Quae tamen breviter perstringendo transcurrimus, ut tenuem saltem uberius intelligendi lineam producamus. Porro sicut aqua Vetus Testamentum, sic et vinum significat Evangelium, quod Dominus tunc expressit, cum aquam in vinum in nuptiali constitutus solemnitate mutavit **(Joan. II)**.

Et sicut liquores illi simul in consecratione miscentur Ecclesiae, sic procul dubio dignum est ut utraque lex jugiter nostro versetur in corde. Sal etiam simul immittitur, ut insipidus veteris legis sapor evangelicae intelligentiae sale conditus esse doceatur. Unde cum cives Jericho aquas illius terrae conquererentur amaras, ait Eliseus: «Afferte mihi vas novum, et mittite in illud sal. Qui cum attulissent, egressus ad fontes aquarum, misit in eum sal, et ait: Haec dicit Dominus: Sanavi aquas has, et non erit in eis ultra mors, neque sterilitas. Sanatae ergo sunt aquae usque ad diem hanc, juxta verbum Elisei, quod locutus est **(IV Reg. II)**.» Per quod designatur, quod amara veteris legis aqua per spiritualem Evangelii intellectum erat in dulcedinem convertenda. Hyssopus autem, qui pectoris arcana purificat, fidem designat, de qua

nimirum dicit Apostolus: «Fide purificans corda eorum **(Act. XV)**.» In cinere vero significatur humilitas, per quam scilicet Abraham Deo colloquens, ait: «Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis **(Gen. XVIII)**.» Per speciem vero rubei fragminis, fervor innuitur charitatis. Hinc est quod Adam dicitur *terra rubra,* videlicet ut in vocabulo primi hominis homo discat quatenus, quia terra est, humiliter vivat; et quia ruber dicitur, a fervore charitatis geminae non tepescat. Quae scilicet omnia idcirco in dedicatione Ecclesiae visibiliter admiscentur, ut nos eorum mysticum intellectum in mente nostra recondere doceamur. Et quia nos utique sumus Ecclesia, per visibiles species atque corporeas mystice designatur quae spiritualium virtutum nobis inesse debeant sacramenta. Haec interim vos nosse sufficiat, ut per haec quae dicimus valeatis et illa conjicere quae tacemus.

Videtis praeterea, dilectissimi, quia basilica ista constat lapidibus et caemento, quod si parietis machina in alta se subrigens solis lapidibus coacervatur, et calcis ac sabuli glutine non obstringitur, ad violentiae cujuslibet impetum quidquid constructum est necesse est subruatur. Quid est aliud templum Dei, nisi populus Dei? Lapides nisi homines? Quid caementum, nisi tenax coagulum charitatis? Unde dicit Apostolus: «Charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis **(Gol. III)**.» Sicut ergo muralis machina sine caemento constructa perflantibus ventis evertitur, ita boni operis aedificium ad quemlibet tentationis impetum cito collabitur, si paternae charitatis coagulo non tenetur.

Ut ergo, dilectissimi, sancti operis nostri structura permaneat, Spiritus Dei vos in fraternae charitatis compage connectat. Non enim omnes, qui Christianum videntur habere

vocabulum, pervenire merentur ad Christum; neque omnes qui habent Ecclesiae societatem, **385** ad ecclesiastici corporis pertinent veraciter unitatem. Tabernaculum nempe foederis, quod Christi tunc praefigurabat Ecclesiam, Bezeleel filius Uri de tribu Juda, et Ooliab filius Achisamech de tribu Dan, pariter construxerunt **(Exod. XXXI)**. Sed cuncti liquido novimus quia de tribu Juda natus est Christus, de tribu vero Dan nasciturus est Antichristus. Sic ex utriusque nunc membris universalis constat Ecclesia, sed sola charitate discernitur, qui scilicet ad Christum, qui ad Antichristum merito pertinere credatur. Unde et Bezeleel dicitur *in umbra Dei,* quia quisquis Christum veraciter sequitur, umbra sancti Spiritus, ex quo ille in Virginis utero conceptus est, ab aestu desideriorum carnalium temperatur. Ooliab interpretatur *protectio mea pater,* quoniam Antichristus cum suis utique membris patrum suorum, hoc est veterum Judaeorum, se testimonio protegit, dum legalia mandata juxta litteram servat, et ea secundum illorum traditionem carnaliter observanda mendaciter dogmatizat.

Ecce, dilectissimi, tabernaculum Dei nunc communis frequentiae societate construimus, et templum Dei corporali frequentia sufficienter implemus, imo et ipsi templum Dei per novae regenerationis gratiam effecti sumus. «Templum enim Dei sanctum est, dicit Apostolus, quod estis vos, et Spiritus Dei habitat in vobis.» Ubi terribile est, quod praesto subjungitur: «Si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus **(I Cor. III)**.» Templum sane, id est materialis quaelibet ac terrena basilica, aliquando pulvere, vel levi quacunque sorde polluitur; aliquando per effusionem sanguinis, vel certe per admissum aliquod grave facinus

violatur; sed cum solus se nimius pulvis exaggerat, vel tenuis quaedam pollutio pavimenti munditiam foedat, levi ramusculo, quod injectum est, scopitur, et sic ad priorem munditiam, quod foedatum est, revocatur. At si vel homicidii, vel gravissimi, quod absit, sceleris contaminatione respergitur, denuo per summi sacerdotis officium necesse est instauretur. Nos certe in die sacri baptismatis per sanctificationem Spiritus Dei templum sumus effecti; quod si vel otiosi sermonis, vel exigui cujusquam reatus attaminatione contingimur, facile est ut levis poenitentiae satisfactione purgemur. At si gravis culpae lepram nos incurrisse contigerit, adeunda est protinus mater Ecclesia, supplicandus est pontifex, ut animae nostrae templum, quod violatum atque destructum immani scelere cernitur, per sacerdotalis auctoritatis officium ac satisfactionis dignae remedium noviter instauretur.

Nec dubium quin illa templi spiritualis instauratio, quae per visibilis sacerdotis exhibetur officium, per divinae virtutis atque potentiae intrinsecus impleatur effectum; et Christus Jesus, qui verus Rex est et Sacerdos, quod collapsum in homine vel destructum maligni spiritus arte considerat, per plenioris gratiae largitatem in melius renovat et reformat. Quod etiam templi Hierusalem instauratio tunc illa signaverat, quae per Zorobabel filium Salathiel, ducem videlicet Juda, Jesum (Josue) filium Josedech sacerdotem magnum, facta fuisse legitur **386** sub Dario rege Persarum **(I Esdr. III)**. Sicut enim tunc Nabuchonosor rex Babylonis templum Hierusalem populum captivando destruxerat, sic nequitiae spiritus, qui possessor est intimae confusionis, humanam animam a sua

saepe libertate captivat, et sic templum Dei perversa concupiscentiae sorde contaminat.

Et sicut per Zorobabel atque Jesum, regiam videlicet sacerdotalemque personam, tunc instauratum est templum, sic hominis anima furore antiqui hostis impellente collapsa, et per ejus astutiam turpiter violata, ex virtute Redemptoris nostri, qui ex utraque stirpe descendit, erigitur, et non solum in id quod fuerat, sed et in amplioris gratiae plenitudinem reformatur. Unde et per Aggaeum prophetam de lapideo illo templo dictum est: «Magna erit gloria domus istius novissimae plus quam primae; et in loco isto dabo pacem, dicit Dominus Deus exercituum **(Agg. II)**.» Tunc sacerdos ille pontificum, et Rex regum templum suum perpetuo possessurus ingreditur, et illud non solum a perpetrati sceleris contaminatione purificat, sed etiam gloria continuae deinceps inhabitationis illustrat. Sicut per eumdem prophetam dicitur: «Et veniet Desideratus cunctis gentibus; et implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum **(Ibid.)**.»

Hortamur itaque, dilectissimi, et sanctae devotionis vestrae prudentiam salubriter admonemus, ut si templum pectoris vestri cognoscitis, vel antiqui hostis arte corruptum, vel etiam perpetrati gravissima cujusquam sceleris attaminatione pollutum, illum adite pontificem, qui restaurationis et totius humanae salutis principaliter obtinet potestatem; de mentis vestrae cubiculo pravae concupiscentiae sordes abjicite, furoris et iracundiae stimulos per patientiae mansuetudinem mitigate, petulantis luxuriae virus expellite, supernae contemplationis intuitu vanarum cogitationum caliginem dimovete; sicque procul abjectis omnium sordibus vitiorum, succedant spiritualium ornamenta virtutum, quibus suaviter

delectatus omnipotens Deus, illud in vobis construat domicilium, in quo sit ipse summitas simul et fundamentum. Summitas quidem, sicut scriptum est: «Lapidem, quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput anguli **(Psal. CXVII)**.» Fundamentum vero, sicut dicitur; «Fundamentum autem nemo potest ponere, praeter id quod positum est, Christum Jesum **(I Cor. III)**.»

Non ergo sit mens vestra, dilectissimi, apotheca mercium, non cupiditatis aerarium, non area bellatorum. Quidquid enim sedulo versas in conscientia, hoc idem et ipse es in aestimatione divina. Omne siquidem nostrum, sive boni, sive mali desiderium coram divino conspectu in nostra cernitur mente depictum. Porro si in te flamma libidinis aestuat, mens tua domus est fornicationis, non domus orationis; si fomes inest livoris et odii; non domicilium pacis, sed campus videtur esse certaminis. Sit ergo mens nostra non obscenae luxuriae clibanus, non passionum sentina carnalium, non denique volutabrum vitiorum, sed sit cum Dei omnipotentis auxilio spiritualium aula virtutum, **387** quam ipse supernus dignetur habitator invisere atque in templo dicati sibi pectoris habitare, sicut per prophetam promittit, dicens: «Inambulabo in illis, et inhabitabo et ero illorum Deus **(II Cor. VI)**,» qui vivit et regnat in Trinitate perfecta unus et verus Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMONES MORALES.

Sermo de vitio linguae.

Sermo de spirituali certamine.
Sermo synodalis.

SERMO LXXIII. DE VITIO LINGUAE.

Cum pius exactor quaecunque merces sub chirographo cautionis offeruntur amplectitur, securus est debitor qui tenetur. Sic ergo, fratres charissimi, sic nimirum, cum vos ad libenter audienda quae de meae rusticitatis inopia proferuntur intentos aspicio, ad reddendum vobis deinceps promissi sermonis debitum promptior convalesco. Et quia per totius hebdomadae circulum in cellulis singulariter constituti, affluentibus Scripturae sacrae dapibus estis saginati, nunc de manibus servitutis nostrae vester animus tanquam vilia ad vescendum poma suscipiat, ut postmodum ad priores epulas quanto esurientius tanto avidius recurrat.

Curate igitur, fratres mei, cum invicem convenitis, ut honeste, graviter et morose incedere studeatis, quatenus debitae mortificationis insignia praeferentes, et inter vosmetipsos quiete ac pacifice fraterna valeatis charitate congruere, et extrinsecus adventantibus sanctae conversationis exempla praebere, praecipue tamen loquacitatis vitio severe ac vigilanter obsistite, et prurienti linguae frenum sobrii moderaminis adhibete, ne, quod absit, brevis horae spatio perdatis otiosa loquendo quod per plures acquisistis orando, et nunc ex lingua leviter affluat quod mentem postea poenitendo graviter premat. Saepe namque inter reliquos cibos, unum fortasse quid a comedente trajicitur, quod per plures postmodum dies occupans stomachum minime

digeratur. Sic nimirum inter multa verba, quae indiscrete proferimus, impossibile est ut non quandoque aliquid prodeat, quo deprimi mentis nostrae stomachum sentiamus, ac per hoc nequeat facile digeri, quia non potest oblivioni traditum a cogitatione deleri. Nonnulli enim fratrum postquam se aliquanto diutius siluisse meminerint, quadam quasi ex ipso silentio securitate praesumpta, mox ad proferenda vana quaelibet et levia defluunt, et non ad necessitatis indicia, sed ad voluptatis potius petulantiam indiscreta ora resolvunt. Quibus profecto valde timendum est, ne magis Deum vitio vanifluae verbositatis offendant quam sibi prius **388** de silentii sui censura placaverant. Deum siquidem, quem et silendo et orationibus insistendo in se suscipere fortassis ante meruerant, nunc vacando fabulis et sermonibus otiosis tanto periculosius quanto vicinius persequi non formidant.

Audiant itaque quid Paulus Ephesiis dicat: «Omnis, inquit, sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quid bonum est, ad aedificationem opportunitatis fidei, ut det gratiam audientibus **(Ephes. IV)**.» Et quia nonnulli Deum prius bene vivendo laetificant, sed postmodum superflua quaeque et perversa loquendo contristant, illico subjunxit: «Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis **(Ibid.)**.» Perpendant miseri, quae illis laetitia in vanis sermonibus potest lenocinantes obrepere, quibus sciunt se non potentem saeculi, non etiam quemlibet sanctum hominem, sed ipsum Spiritum sanctum, qui procul dubio Deus est, constristare.

Quanto autem cautelae studio linguae procacitas frenanda sit, si quis nosse desiderat, inter quae crimina ab eodem magistro gentium numeretur, attendat: «Fornicatio, inquit, et omnis

immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos, aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quae ad rem non pertinet **(Ephes. V)**.» Ubi enim fornicationem, immunditiam, atque avaritiam texuit, ibi etiam indifferenter scurrilitatem, et stultiloquium nominavit, ut manifeste detur intelligi, linguae malum gravissimis criminibus in offensione conjunctum, a quibus in ipsa non est prohibitione discretum. Quid autem vaniloquio potest esse deterius, quod non modo per semetipsum infelicem animam lethaliter gravat, sed et ipsam honestae vitae religionem, quae hominem Deo junxit, evacuat, Jacobo testante, qui ait: «Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio **(Jac. I)**.» Quibus nimirum verbis luce clarius constat quia in nihilum omnis nostra religio redigitur, nisi solerter immoderatae linguae lascivia compescatur. Qui rursus ait: «Qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir **(Jac. III)**.» Si viri perfectio in verbi custodia ponitur, profecto patet quia per effrenatae loquacitatis incuriam, omnis etiam perfectae vitae compositio dissipatur. Et si rem velimus diligenter inspicere, deterius peccat plerumque lingua quam vita; nam et si vigilanti cura animam nostram custodire proponimus, tamen quia propagati de carne cum peccato sumus, impediente saepius ipsa carnis infirmitate, peccamus. Sed quidquid in humana conversatione delinquitur fructuosae poenitentiae remedio et crebris orationibus expiatur.

Consideremus ergo, fratres charissimi, quam grave sit in lingua delinquere, quae compuncti et amari cordis interpres pro nostris delictis efficaciter consuevit orare, et eam vanissimae loquacitatis vitio ream atque obnoxiam divino

conspectui reddere, quae nimirum in suae munditiae puritate persistens nostris reatibus poterat veniam obtinere. Unde non immerito per virum Sapientem dicitur: «Flagelli **389** plaga livorem facit; plaga autem linguae comminuet ossa **(Eccli. XXVIII)**.» Ecce lingua ossa non habet, et ossa comminuit, quia cum ipsa per ventosa verba leviter effluit fortia atque robusta virtutis nostrae facta corrumpit. Nam cum mors et vita sit in manu linguae **(Prov. XVIII)**, valde cavendum est vitium quod et manu ad feriendum uti dicitur, unde inaniter loquentis anima trucidetur. Unde non immerito idem, qui supra, Sapiens dicit: «Multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic, quasi qui interierunt per linguam suam **(Eccli. XXVIII)**.»

Duo autem unicuique necessaria sunt qui se ab hujus nequitiae peste custodire desiderat, ut videlicet, et proprium os a supervacuis sermonibus comprimat, et, aures etiam ab ineptis alienae loquacitatis confabulationibus claudat, quoniam hoc virus non solum eos a quibus oritur lethaliter inficit, sed eos etiam in quos effunditur perniciosa tabe corrumpit. Unde scriptum est: «Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam; et ori tuo facito ostia, et seras auribus tuis; aurum tuum, et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos, et attende, ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem **(Ibid.)**.» Salomon autem dicit: «Qui custodit os suum, custodit animam suam; qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet malum **(Prov. XIII)**.» Nec enim credendum est, fratres mei, sanctos doctores Novi scilicet ac Veteris Testamenti tot sine causa sententias adversus linguae vitium protulisse. Nisi enim huic morbo immane periculum inesse cognoscerent, nequaquam adversus

hunc tam austere, tam acute, tam multipliciter, tam uniformiter disputarent.

Ut enim caetera testimonia sacrae Scripturae praetéream, quem apostolica tuba illa non terreat, quae de hac pernicie terribiliter intonat, dicens. «Ecce, inquit, quantus ignis quam magnam silvam incendit, et lingua ignis est, universitas iniquitatis; lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostrae, inflammata a gehenna **(Jac. III)**.» Non autem immerito lingua ignis dicitur, quia sicut de insipiente Salomon dicit: «Apertio oris illius inflammatio **(Eccli. XX)**.» Si ergo lingua ignis est, quae omnem virtutum nostrarum silvam incendit, si universitas est iniquitatis, si totum corpus sua foeditate contaminat, si rotam nostrae nativitatis inflammat, id est si omne meritum instabilis hujus vitae nostrae suae damnationis incendio devorat, nisi linguam suam quis discreta moderatione custodiat, quis de sobrietate, quis de castitate praesumere, quis de jejuniis, sive vigiliis, aut aliqua se poterit bona operatione jactare?

Ponamus ergo, fratres charissimi, frenum ori nostro; non ex eo verba scurrilia prodeant, non fluxae laetitiae fomenta prorumpant; non lingua nostra fratris infirmi vitam detractorie mordeat; non bene currentis opera sub vitae hujus incerto praecipitanter extollat; non praeterita facta, vel dicta inaniter recitet; non quid **390** a saecularibus agatur inter fratres pestilenter enarret; servemus et nos quod Paulus Colossensibus praecipit, dicens: «Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere **(Col. IV)**.» Sit igitur lingua nostra modesta, sobria, discreta, pudica; sit oris nostri saliva virgo

die crescente, et nisi utilitatis occasio praebeatur, usque in crastinum, sive perendie incorrupta servetur.

Portatis, fratres mei, vobiscum, portatis clavem cellulae, portate et clavem linguae; opponitis pessulum ostio, adhibete retinacula salubriter ori vestro. Auceps non emittit accipitrem, nisi anserem videat, et monachus dimittet linguam suam, si loquendi necessitas non assistat? Dedignatur venator catulum solvere, nisi lepus appareat; viliorem habeat monachus linguam suam, quam ad nullius salutem, vel commodum inutiliter solvat? Sudat lapis in manu oppugnantium moenia, et incassum volet verbum de ore stantis in sanctae militiae disciplina? Arcus frustra flexis cornibus non intenditur, et rationale os ad effundenda passim superflua reseratur? Parcitur pharetrae, ut ex ea sagitta leviter non exeat; non parcitur linguae, ut mordax in quemlibet verbum velut ictum vulneris non infligat?

Quid ad haec, fratres, dicimus; qua nos argumentatione defendere, qua possumus artificiosa nos excusatione purgare? Nunquid non facilius est atque tranquillius facere quam loqui? Nunquid non laboriosius est linguam per tot prolixae loquacitatis verba discurrere quam in suo quietam silentio permanere? Unde non immerito de quibusdam per Jeremiam dicitur: «Docuerunt linguam suam loqui mendacium; ut inique agerent laboraverunt **(Jer. IV)**.» Laborasse namque dicuntur, ut nequiter agerent qui tacendo utique sine peccato melius quievissent. Et si forte quemlibet fratrem in lingua se jugiter fatigare delectat, Paulum audiat quod Corinthiis dicat: «Quid ergo, fratres? cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsin habet, linguam

habet, interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant **(I Cor. XIV)**.»

Si quem ergo taedet linguam suam rigida silentii censura compescere, orando, psallendo, legendo, sive etiam aedificationis verba proferendo, studeat eam salubriter exercere, ne cui nunc ardet lingua in loquendi concupiscentia, damnationis suae postmodum comburatur in poena. Neque enim negligenter audiendum est quod dives ille petebat refrigerari linguam suam, quia cruciabatur in flamma **(Luc. XVI)**. Quia enim, juxta apostolicam sententiam, humana lingua a gehenna, hoc est a gehennalibus incolis, nunc dicitur inflammari **(Jac. III)**; non immerito postmodum flammis ultricibus tradita, cum eisdem simul meretur aduri. Unde non incongrue de perversa lingua per virum Sapientem dicitur: «In flamma, inquit, sua non comburet justos. Qui relinquunt Deum, incident in illam, exardebit in illis, et non exstinguetur, et immittetur in illos, quasi leo et quasi pardus laedet illos **(Eccli. XXVIII)**.» Illud etiam **391** quantae formidini, quanto nobis debet esse terrori quod Veritas ait: «Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii **(Matth. XII)**.»

Audiat lingua vaniloqua, audiat lingua otiosa, audiat lingua scabiosa. Scabiosa, inquam, lingua, quae velut scabiem quamdam atque pruritum patitur, nisi semper acuto quodammodo supervacuae locutionis ungue scalpatur. Audiat et pavescat, intelligat et tam terribilem sententiam perhorrescat. Audiat terrorem judicii de ore ipsius judicaturi. An non habet aures ut possit audire, quae et manum habet ut possit occidere? «Mors enim et vita in manu linguae **(Prov. XVIII)**.» Audiat ergo quod ex ore Veritatis dicitur; et subtili

meditatione discutiat quod minatur: «Omne, inquit, verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii **(Matth. XII)**.» Ponamus itaque ut otiosum verbum, si contra sacrae Scripturae sententias fas est dicere, leve sit et exiguum omnino peccatum, sed quid milio brevius? quid penna levius invenitur? Verumtamen si pennarum, vel miliorum innumerabilis multitudo congeritur, necesse est ut portantis cervix, velut sub gravi lapide immoderantius pressa, frangatur. Ex humentibus quoque saxis tenuis quidem et rara gutta distillat, sed si vas subesse spatio longiore permittitur, ita plenum ac si profluens unda decurreret invenitur. Parvae quidem sed innumerae cinifes superbi Pharaonis et totius Aegypti superavere virtutem **(Exod. II)**. Breve tempus est hora, sed dum hora horae continua successione conjungitur, totius vitae nostrae cursus impletur.

Nemo itaque semetipsum decipiat, fratres mei; sed peccatum, quod leve arbitratur esse, dum pensat, grave videatur in ejus aestimatione, cum numerat. Quid enim durius saxo? Quid aqua liquidius? et tamen a quodam sapiente (Ovidio) dicitur: Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu.

Nimirum et omnis animae nostrae soliditas ac fortitudo destruitur, si assiduis inundantium et quodammodo pluvialium verborum fluxibus atteratur, quamvis et leviter se peccasse quis asserat, cum Apostolus dicat: «Qui legem praeterit, Deum inho norat **(Rom. II)**.» Porro otiosis verbis assuetus, duplici procul dubio culpae videtur obnoxius, qui et divinas laudes, ad quas humana conditio assidue provocatur, abjicit, et superfluae loquacitati, a qua prohibetur, insistit, sicut de quibasdam Jeremias dicit: «Duo mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem aquae vivae, et foderunt sibi

cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas **(Jer. XII)**.» Quae nimirum prophetae verba, etiam de otiosa loquentibus possunt non inconvenienter intelligi, qui nimirum derelicto fonte aquae vivae, hoc est, postposito verbo vitae, ora sua cisternas faciunt, ex quibus non novi, sed veteris hominis verba proferunt, quemadmodum non recentem de fonte, sed sentinosam potius aquam de cisterna proferant; et quia labia sua moderata nesciunt discretione reprimere, cisternae dissipatae aquam nequeunt continere.

392 Notandum sane quia sicut avis advolans exponit se ramo cujuslibet arboris, sic plerumque malignus spiritus veniens insidet linguae inconsiderate loquentis, et inordinatum quid in decursu sermonis per subreptionem suadet effluere; unde postmodum veniens quasi congesta dimicandi materia, cor hominis valeat impugnare. Intra conscientiam suam, fratres charissimi, unusquisque vestrum redeat, et se, quod dicimus, recognoscat. Saepe namque negligenter quid loquimur; unde postmodum ad silentii nostri custodiam redeuntes, tantam ingruentium cogitationum molestiam patimur, ut vix tolerare possimus. Et poenitet quidem omnino tam incaute noxia protulisse, sed remedium non occurrit, quia quod semel emissum est, non possumus revocare. Juxta quod Flaccus ait: Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Oramus, psallimus, sed evellere de corde nostro infixum spinae illius aculeum non valemus. Tunc veternosus hostis cum mentem nostram in tanto versari turbine conspicit, victor et insultans gaudet se, quasi fructus de suo labore colligere, quos in male feraci terra linguae nostrae meminit seminasse; in quo videlicet facto quid aliud quam turdelam imitantur, quae ex eo quod digerit moritur? Ex ejus quippe stercore

planta nascitur, de cujus humore viscus conficitur, quo postmodum et ipsa capiatur, atque ex eo agitur quod prius fuerat cibus suus, ut et ipsa postmodum sit cibus alienus.

Ita ergo cum immunda quaeque ac vana proferimus, quid aliud quam laqueos nobismetipsis loquendo compingimus, quibus ab astutis aucupibus, hoc est, malignis spiritibus, postmodum capiamur? Saepe autem sermo noster non loquenti sed audienti pugnam generat, ita ut cor ejus in odium illius, qui contraria verba protulerat, vehementer accendat, et, si facultas adsit, non tam verba verbis reddere quam malae retributionis parat actibus respondere. Haec autem in ipsa verborum confabulatione parvipendenda nobis videntur et levia, sed cum ad orationum secreta recurrimus, reducta protinus ad memoriam, dura prorsus et intolerabilia judicamus.

Quapropter, dilectissimi fratres mei, studeamus nosmetipsos intra silentii claustra reprimere, et linguas nostras a vanis et inutilibus eloquiis cohibere. Anima namque nostra superni regis est sponsa, quae accepto pignore sancti Spiritus, signaculo fidei est dotata. Maneat ergo in suis penetralibus virgo, non indecenter in publicum prodeat, non per oris limen egressa, in supervacua se verba, ac saecularia inaniter fundat, ne si deviare eam sponsus a modesta pudicitiae suae gravitate conspexerit, quandoque objurgans, dicat: «Si ignoras te, inquiens, o pulchra inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum **(Cant. II)**.» In cubiculo igitur suo virginali more resideat, oris ostium clausum teneat, et nunquam, nisi quae ad expectandum pertinent sponsi coelestis adventum, locutura procedat; sub umbra se silentii reprimat, ne decolor videatur; ab omni se aestu negotii saecularis abscondat, ut non immerito possit alacri voce cantare: «Sub umbra **393** illius

quem desiderabam, sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo: introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem **(Ibid.)**.»

Solent autem sponsae nobilium diversas pigmentorum species mandendo per ora revolvere, ut advenientibus procis fragrantius valeant, ac suavius redolere. Anima etiam nostra caepas, allia, et quidquid terrenae prudentiae acritudinem fervet, prorsus abhorreat; cassiam vero assiduae orationis, stacten sacrae lectionis, psalmodiarum cinnama et cuncta odoramenti spiritualis aromata jugiter fragrare contendat. Christus sit omne quod loquitur; omne quod delectatur, omne quod sapit, omne quod vivit; Christum spiret, Christum flagitet, Christum aestuet, Christum ore pronuntiet, Christum assidua cordis meditatione pertractet. Amare alium nesciat, ad hunc solum totis visceribus inardescat. Illum summis desiderii vocibus clamet, illum ad se venire suspiriis et crebris gemitibus provocet; illum diversis adornata virtutibus, ipsa sui pulchritudine, ut ad se ingrediatur, invitet; quatenus dum ad se eum, cui aestuat, cui anxiatur, cui inhiat, venire persenserit, protinus gratulabunda alacriter exclamet, dicens: «Vox dilecti mei pulsantis: aperi soror mea, amica mea, immaculata mea;» ac deinde subjungit: «Surrexi aperire dilecto meo.» Felix anima, cujus thalamum coelestis ille sponsus ingreditur, ac indissolubili sibi perpetui amoris vinculo copulatur: quae nimirum sine intermissione celebrat nuptiale convivium, et indeficienti copia coelestium fruitur epularum. Felix, inquam, anima, quae dum divinae gratiae rore perfunditur, coelesti mox sobole fecundatur. Sic nimirum arefacta carni, germinat sibi, mortua mundo, vivit Deo viventi, atque regnanti in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXIV. DE SPIRITUALI CERTAMINE.

Si diligenter considerare volumus, fratres charissimi, unde venimus, et quo vocamur, nullae in nobis vires sunt, quibus ad reddendas Deo gratias sufficere valeamus. Nos enim filii Israel sumus, qui Pharaoni in Aegypto servivimus **(Exod. III)**, qui gravissimo superbi regis imperio premebamur. Gaudebat siquidem princeps mundi hujus sub ferreo suae servitutis jugo nos indesinenter atterere, et servilium operum semper officiis occupare. Cogebat nos lateres coquere, quia non ex pretiosis virtutum lapidibus templum Deo construere, sed terrenum potius sibi dictabat aedificium fabricare. Sed ecce jam Deus Patrum nostrorum, Deus benedictus in saecula, ex Aegypto nos, id est de tenebris vitae veteris eruit, de vinculo tyrannicae dominationis absolvit, atque in terram nos repromissionis fideliter introduxit. Terram namque repromissionis ex eo jam ingressi sumus, ex quo spreto mundi desiderio, firmae spei fiduciam in aeternitate posuimus; et **394** jam in spe possidemus, quam in re habituri postmodum per Dei gratiam sumus. In hac videlicet terra jam illi per spei gratiam introducti fuerant, quibus Petrus aiebat: «Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum **(I Petr. II)**.»

Sed quia in hanc terram, duce divina gratia, sumus ingressi, jam non nobis vacandum est otio, non torpori, vel desidiae cedere; non somno, vel incautae securitati sanum est indulgere. Expedit itaque ut virtutum armis semper accincti, ad custodiam nostri jugiter excubemus, et adversus immanissimos hostes nostros acriter dimicemus. Per bellum namque pervenitur ad pacem, per laborem transitur ad requiem. Non est enim sine pugna victoria, non absque victoria pertingitur ad coronam. Intestinos autem hostes habemus, cum quibus si perire nolumus, infatigabiliter, et sine ulla prorsus intermissione pugnare compellimur. Hostes nempe nostros, adversum quos in acie semper assistimus, non a nobis interjecti aggeres dividunt, non moenia turrita secernunt, non profundi amnes interfluunt, non praerupti montes, ne cominus congrediantur, obsistunt. Nobiscum semper sunt, quia in nostrae mentis penetralibus degunt. Septem namque principalia vitia sunt, ex quorum vipereo semine caeterae vitiorum pestes, quasi venenatae nihilominus soboles oriuntur, quae nimirum sunt, superbia, avaritia, inanis gloria, ira, invidia, luxuria, tristitia. De quibus nos idcirco diligenter disputare omittimus, quia plerosque sacri tractatores eloquii multiplices super his reliquisse sententias invenimus.

Hoc tantum nunc affirmare sufficiat, quia quisquis adversus ista confligere, quisquis haec cum Dei adjutorio neglexerit superare, nunquam in militia spiritali victor existere, nunquam ad coronam victoriae poterit pervenire: «Non enim coronabitur, nisi qui legitime certaverit **(II Tim. II)**.» Hae sunt denique gentes quas Israelitico populo Moyses praecipiebat exstinguere, et a facie terrae absque ulla foederis

interpositione delere: «Cum introduxerit te, inquit, Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes multas coram te, Hethaeum, et Gergezaeum, et Amorrhaeum, Chananaeum, et Pherezaeum, et Hevaeum, et Jebusaeum, septem gentes multo majoris numeri, quam tu es, et robustiores te, tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas usque ad internecionem: non inibis cum eis foedus, nec misereberis earum **(Deut. VII)**.»

Ecce audistis, fratres charissimi, quia gentes nobis infestas nostris manibus Deus omnipotens tradidit, easque jam a facie nostra in sua providentiae dispositione delevit. Cur ergo degeneri languore torpescimus? Cur collatam nobis coelitus victoriam non arripimus? cur ex eo, quod in superno jam examine constitutum est, id solum quod ad nos pertinet, non implemus? Nam si ipsam verborum seriem caute perpendimus, jam ipsas gentes apud divinam sententiam prostratas aspicimus, quas ipsi percutere **395** et delere jubemur. Cum enim dicitur: «Cum introduxerit te Dominus Deus in terram quam possessurus ingredieris, et deleverit gentes,» atque paulo post adjungit: «Percuties eas,» luce clarius constat, quia adversarios nostros in sua praescientia jam omnipotens Deus, exstinxit, quos nos, ut exstingueremus, instituit. Ipse pugnat, et ut nos vincamus invitat; ipse hostium vires destruit, et nobis victoriae nomen ascribit. Vult nos fieri sua virtute victores, ut merito coronare valeat triumphantes.

Nulla nos ergo desperatio frangat, quos ad fortiter agendum supernae virtutis adhortatio provocat. Nulla infirmitas humanae conditionis obsistat, ubi ad confligendum divinae jussionis auctoritas roborat. Audiamus et nos quod illis dictum est: «Si dixeris in corde tuo: Plures sunt gentes istae quam ego,

quomodo potero delere eas? Noli metuere, sed recordare quae fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, et cunctis Aegyptiis, plagas maximas quas viderunt oculi tui, et signa atque portenta, manumque robustam, et extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus; sic faciet cunctis populis quos metuis **(Deut. VII)**.» Ut quid ergo ex nostra infirmitate diffidimus, qui ipsum virtutis auctorem praevium ac ducem nostrae congressionis habemus, et ille tenetur ex promissione victoriae, qui dux et auctor est pugnae?

Accendatur igitur mens in amorem certaminis, et in campum pugnaturus procedat, ad debellandos hostium cuneos resides animi incalescant. Nullum inter nos atque adversarios foedus interveniat; nulla nos sequestrae pacis jura componant. Non ire namque ad praelium, inglorium est; ire autem, et segniter agere, mortis est omnino periculum. Melius est enim non agnoscere viam veritatis, quam post agnitionem retrorsum reverti. Nonnulli enim post arrepta sacrae rudimenta militiae, in tantam se mollitiem animo tepescente resolvunt, ut et si videantur mala non agere, nullis tamen studeant animae suae profectibus insudare. Hi nimirum non famem inedia vincere, non oblatis epularum suavitatibus repugnare, non frigoris asperitatem ferre, non communes satagunt vigilias praevenire, qui videlicet, et si usurpare illicita respuunt, his tamen quae licita sunt suaviter perfruuntur. Hi profecto intra sacram militiam constituti sunt, sed quid spirituale certamen sit, nesciunt. Intra militum numerum censentur ascripti, sed militaris officii probantur ignari. Siquidem inter armatos non verentur inermes incedere, inter loricatas bellatorum acies non erubescunt discincti segniter ambulare; atque idcirco ad primum vibrati cujuslibet jaculi ictum corruunt, quia nullo

causa circumspectionis clypeo muniuntur, meliusque fuerat intra septa domus ignobiliter vivere, quam imbelles intra bella sine ullis praeconiorum titulis interire.

Enimvero qui monachicho habitu carnis delectationem quaerunt, ex arido ligno succum exprimere gestiunt, ex qua nimirum mollitie, ac remissione vivendi plerisque contingit, ut cum multa sciant, se nesciant, et quid districtionis ipsi pati possint, pleniter **396** non agnoscant: sicque fit, ut quibus datum est exteriora multa cognoscere, adhuc ad cognoscendum semetipsos videantur probationis indigere. Plerosque enim vidimus jamdudum in sacro ordine constitutos, qui necdum nossent quid in jejuniis, quid in vigiliis, quid in reliquis coelestis disciplinae studiis ferre potuissent; et cum Scriptura dicat: «Qui ignorat, ignorabitur **(I Cor. XIV)**;» quo pacto vel a Deo cognosci, vel Deum mereatur ipsum cognoscere, qui semetipsum in ejus obsequio convincitur ignorare? Porro autem fervidus bellator, qui moenia obsidione circumdat, appropinquare aggeribus nititur, occupare vallos attentat, atque inter ipsas crebrescentium missilium grandines, quousque violentus irrumpere possit explorat.

Qui semetipsum ergo vult vincere, in mensura suarum virium turpe est notitiam non habere. Hinc est enim quod Dominus dicit: «Contendite intrare per angustam portam.» Necdum autem experimentum sui ille Dei miles acceperat, de quo Scriptura dicit: «Quia imposita galea aerea super caput ejus, et vestitus lorica, accinctus etiam gladio super vestem suam, coepit tentare si armatus posset incedere; non enim habebat consuetudinem, et dixit: Non possum sic incedere, quia nec usum habeo, et deposuit ea **(I Reg. XVII)**.» Jam autem idem

se docte probaverat, cum gladium Goliath Philisthaei involutum pallio post Ephod abstulit, et secum a facie persequentis Saul fugiendo portavit, dicens: «Quia non est gladius alter similis illi **(I Reg. XXI)**.» In hoc autem probatio est, quia qui in militiae spiritualis agone profecerit, si jam debiliorem contra se vitiorum contumaciam sentit; si surgentes in se motus carnis facile reprimit; si tumultuantium cogitationum strepitum minori jam labore compescit; si nascentes carnalis illecebrae spinas, mox ut oriri coeperint, resecat; si tumentia superbiae, luxuriae, caeterorumque vitiorum colla gladio protinus divini timoris obtruncat.

Caeterum, quid prodest diu quemquam sacrae interesse militiae, quem velut sub ipsa primi tirocinii rudimenta remissis manibus, et tenero adhuc poplite videas claudicare? A qua nimirum negligentiae dissolutione praedicator egregius discipulos suos prohibet, dicens: «Remissas, inquit, manus, et dissoluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ne claudicans quis erret **(Hebr. XII)**.» Docta manus ad praelium facile pervenit ad triumphum; corpus attritum lorica, promptum fertur in pugnam. Monacho nempe, cui adhuc impossibile est superbiam premere, avaritiam cohibere, invidiae faces exstinguere, mundam mentem a luxuriae petulantia custodire; qui virus malitiae adversus offendentem nequit expellere, qui pro servanda censura justitiae succumbit injuriam sustinere; quid aliud dicendum est, nisi quia quantum ad professionem quidem jam in sacra militia nomen dedit, sed quid sit spirituale certamen, adhuc penitus non agnovit? imo ad perfectionem tendentibus hoc totis est viribus adnitendum, ut salubriter rigidi magis discant ista nescire, quam vincere. Pudeat hos, qui se mortuos profitentur esse cum Christo,

rebelles motus carnis, et passiones animorum adhuc in se procaciter vivere; adversus **397** quae velut sub ipso congressionis initio, necesse sit repugnare, ne cum sit tempus; ut jam jure quiescere permittantur emeriti, adhuc versentur inter bella tirones.

Discat igitur miles Christi, dum adhuc novus est, manus conserere; discat, emergentibus quibusque vitiis, prout res dictaverit, obviare. Huc illucque circumductis vivacis experientiae oculis providus se vertat; et singulis quibusque jaculis, quae mittuntur, defensionis tegmen opponat, ut superbiam humilitate dejiciat, gulam sobrietate restringat, mansuetudine iracundiam calcet, avaritiam largitate refrenet, ardorem libidinis terrore perpetui ignis exstinguat, odii trabem flamma suavissimae charitatis exurat. Delectatur certe Deus isto certamine, qui subtiliter ac profunde considerat totum quidquid illud est quod versatur in mente. Gratulantur angeli ad tale spectaculum, videntes quod humana natura in eo quod contra semetipsam pugnat, ad eorum se consortium, unde fuerat ejecta, reformat; et secum rixando ad veram procul dubio pacem tendit, quam olim sibimet male consentiendo, quia non repugnavit, amisit.

Nec conqueramur, fratres mei, si ad votum mox cuncta non vincimus, si in hujus conflictatione certaminis, aerumnas, labores, angustias, et gravissimum saepe fluctuantis animae taedium sustinemus. In hoc enim divina nobis dispensatione prospicitur, ne de repentina victoria in arrogantiam noster animus extollatur, et de altitudine sua profundius corruat, si non auctori Deo, sed sibi victoriae suae vires ascribat. Hinc est enim, quod Israelitico populo per Moysen dicitur: «Postquam afflixit te Dominus, et probavit, ad extremum

misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, et robur manus meae, haec omnia mihi praestiterunt, sed recorderis Domini Dei tui, quod ipse tibi vires praebuerit **(Deut.VIII)**.» Hinc est etiam, quod saepe mens, quae multa in se, et fortia superat, unum quid fortasse minimum, quamvis solerter invigilet, non expugnat. Quod divina nimirum dispensatione agitur, ne humana conditio undique virtutibus splendens, in elatione sublevetur, ut in eo quod se superasse fortia quaeque considerat, dum parvum non potest diu conando subigere, non sibi, sed illi victoriam tribuat, cujus munere potuit quae subacta sunt superare. Unde illic dicitur: «Hae sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem **(Judic. III)**.» Israel namque reservatis gentibus eruditur, dum mens nostra in parvis sibi resistentibus discit, quia nequaquam ex se majora subjecit.

Hic totius negotii summa est, fratres charissimi, quare mundum reliquimus; hic tota versari debet intentio, quid ad sacrum ordinem nos venisse gaudemus, videlicet ut mens nostra virtutum armis accincta, in spiritali certamine se semper exerceat, et vitiorum portenta, quae circa nos mitescere nesciunt, fervido spiritu debellare contendat. Quid enim profuisset Israelitico populo Aegyptiaca tantummodo rura relinquere, nisi cervices hostium bellica ferbuissent strage percutere, ut terram optimam quieto postmodum possent otio pos idere? **398** Qui denique profectus esset, si Pharaonis jugum, sub quo qualitercunque vivere sinebantur, effugerent, si Chananaeorum enses in proprios jugulos per torporis incuriam provocarent?

Excutiamus ergo, fratres charissimi, degenerem marcidae dissolutionis inertiam, qui per fortitudinem strenue dimicandi

pervenire volumus ad coronam. Parati simus semper irruentes vitiorum cuneos, ac frementes bestias de agro nostri cordis ejicere, nullumque eis in ea quae nostri juris sunt, permittamus locum perversae damnationis habere. Non videant nos inimici nostri, quod absit, enerviter cedere, ne mox sibimet applaudentes, de nostris valeant recessibus exsultare. Invictum namque militiae nostrae ducem habemus, cui fiducialiter dicimus: «Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma et scutum, et exsurge in adjutorium mihi **(Psal. IX)**.» Felix spiritalis ille bellator, qui talem sequitur in praelio ducem, qui talem meretur habere suae congressionis auctorem, qui et praesumenti praebet audaciam, et pugnanti victoriam, et vincentem provehit ad coronam; quin potius ipse est militantibus donativum, emeritis municipium, triumphantibus praemium sempiternum Jesus Christus heri, et hodie, ipse Deus benedictus in saecula. Amen.

SERMO LXXV. SERMONIS PRIMI SYNODALIS FRAGMENTA.

Sicuti in monte Sinai Dominus Israeliticae plebi per Moysen legis edicta proposuit **(Exod. XIX et seqq.)**, ita et in sancta Ecclesia per ministerium sacerdotum idem legislator et judex Christiano populo vivendi mandata depromit. Sinai quippe interpretatur rubus, sive tentatio. De rubo siquidem Dominus, ut Scriptura testatur, apparuit, et Moysi ad filios Israel deferre mandata praecepit; et in Ecclesia Deus procul dubio cernitur, sicut eidem Moysi roganti quatenus sibi semetipsum

ostenderet, pollicetur, dicens: «Ecce locus apud me est, stabis supra petram; cumque transierit gloria mea, tunc videbis posteriora mea **(Exod. XXXIII)**.» Quod autem Sinai etiam tentatio dicitur, quid per hoc aliud debet intelligi, nisi quia in Ecclesia ubi lex datur, ibi tentatio maligni spiritus aliquando pestilenter oboritur? Ut ad violandam recti judicii regulam modo spes quaestus obrepat, modo rigorem justitiae laus, vel humanae gratiae favor emolliat, modo ad nocendum irae, vel odii livor impellat, modo metus a libertate recte judicandi cor reprimat, modo crudelitas dignae ultionis mensuram excedat.

Ecce locus apud me est, et stabis super petram, et tunc videbis posteriora mea. Quis autem iste locus, ubi statim super [supra] petram Dominus cernitur, nisi sancta intelligitur Ecclesia, ubi dum petrae fidei constanter innititur, simul cum Apostolo Domini gloriam speculamur? Haec enim est de qua dicitur: «Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam **(Matth. XVI)**.»

Terra usque ad fenestras, et fenestrae clausae **(Ezech. XLI)**. Ait Apostolus: «Templum Dei sanctum est, quod estis vos **(I Cor. III)**.» Hujus autem templi fenestrae sacerdotes **399** sunt, qui fidelium populo lumen sanctae praedicationis infundunt. Sed cum terra usque ad fenestras aggeritur, clausis fenestris templum continuo tenebratur. Et cum terrena negotia sacerdotes implicant, quasi fenestrae clausae templum, quod amittit lumen, obscuratur. Nos ergo necesse est, quantum possumus, ab actibus vacare terrenis, ut sacris jugiter invigilemus eloquiis. Sicut sponsa dicit in Canticis: «Oculi tui sicut columbae super rivos aquarum, quae lacte sunt lotae, et resident juxta fluenta plenissima **(Cant. V)**.»